Hyſtoria Tripertita.

¶ Habes cādidiſſime
lector Hyſtoriaʒ Triperti
tā Caſſiodori ſenatoris vi/
ri dei de regimine Eccleſie
primitiue: que antea q̄ plu/
rimis ſcatebat erroribꝰ ad/
amuſſim emēdatam:
priſtineqʒ integri
tati reſtitu/
tam.

M.ccccc.xxvi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

❡ In hoc corpe con
tinentur hyſtorie eccleſiaſtice ex Socra-
te. Sozomeno. ⁊ Theodorico in vnū col
lecte ⁊ nuper de greco in latinū tranſla
te libri numero duodecim.

❡ Prefatio caſſiodori ſenatoris ſui dei.

VTilit ni
mis in capite libri
prefatio ponit: vbi
futuri operis quali
tas indicat. Quid
em cōmodi⁹ ꝙ pri⁹
p eā aliquid diſce-
re ne dictio poſſit
inopinata cōfundere. Hec igit hyſtoria
eccleſiaſtica que cunctis chryſtianis val
de neceſſaria cōprobatur a tribus gre-
cis auctoribus mirabiliter cōſtat eſſe cō
ſcripta. Uno ſcilicet theodorico venera-
bili epō ⁊ duobus diſertiſſimis viris ſo
zomeno ⁊ ſocrate. quos nos p epiphaniū
ſcholaſticū latino cōdentes eloquio ne-
ceſſariū duxim⁹ eorū dicta ſlorata in vni⁹
ſtili tractu dño iuuāte pducere. ⁊ de tri-
bus auctorib⁹ vnā facere dictionē. Sciē
dum plane ꝙ predicti ſcriptores a tēpo
ribus diue memorie principis cōſtātini
vſqꝫ ad auguſte recordationis theodoſij
iunioris que ſunt geſta digeſſerit. Nos
autē eorū relictis operib⁹ ⁊ vnūquemqꝫ
cauta mēte tractātes cognouimus non
equaliter oēs de vnaquaqꝫ re luculēter
ac ſubtiliter explanaſſe: ſed modo hunc
modo alterū aliā partē meli⁹ expediſſe.
Et ideo iudicauim⁹ de ſingulis dictato-
ribus deflorata colligere: ⁊ cuꝫ auctoris
ſui noīe in ordinē collocare. Legat ergo
intrepidus qui ad hec opuſcula dño do
nante puenerit multū vtilitatis atqꝫ no
titie lucratur⁹ ſi que poſita ſunt p hos
duodecim libros memorie ſue ſollicita
mente cōdiderit. Preterea ne quempiā
res indiſtincta turbaret p vniuerſuꝫ tex
tū hui⁹ operis titulos cognoſcat appoſi
tos vt ſuis locis exigere poſſit qd ſub nu
mero cōpetēti predictum eſſe cognoſcit.
Perlegi percontuli.

❡ Caſſiodori ſenatoris iā domino pre-
ſtante conuerſi: explicit prefatio.

❡ Incipiunt tituli Eccleſiaſtice hyſtorie
cum opere ſuo ab Epiphanio Scolaſti-
co domino preſtante tranſlati.

i Allocutio ſozomeni ad impera-
toreṁ Theodoſium.

ij Cur gentiles facilius ꝙ hebrei
fidem chriſti perceperunt.

iij Que fuerit intētio ſozomeni hi-
ſtoriā ꝯſcribēdi: ⁊ ex quibus prio
rum geſta collegerit.

iiij A quo tēpore hyſtorie fecit ini-
tiū. Quō cōſtātino ſignū crucis
ſit oſtenſum. Et q̄ imperatores ⁊
ceſares per idem fuere tempus.

v Quō cōſtātinus xpianū dogma
cognouerit ⁊ de miraculis cru-
cis: ⁊ morte maxentij.

vj De derogatione paganorum cō
tra Conſtantinum.

vij De ꝯſtātino pre ꝯſtātini quō p-
bauerit q̄ eſſent ꝯſtātes xpiani.

viij Quō licini⁹ fugat⁹ vel xpianos
fuerit pſecut⁹ ⁊ nouiſſime vict⁹.

ix De legib⁹ q̄s ꝯſtātin⁹ p xpianis
ptulit: ⁊ de mutatiōe rituū paga
noꝝ xpianorūqꝫ puectu: ⁊ de vi-
ctoriꝫ ei⁹ ⁊ veneratiōe religiōis.

x De diuerſis ꝯfeſſoribus eorūqꝫ
conuerſatione.

xi De diuerſis monachis ⁊ eorum
inſtitutione.

xij Quō ꝯ eccl'iaꝫ arrius ſit exort⁹.

xiij Epiſtola Alexādri pōtificis ale-
xandrini ad vniuerſas eccleſias
aduerſus arrium.

xiiij Eiuſdem ad alexādrum cōſtāti-
nopoleos epiſcopum.

xv Epiſtola arrij ad euſebium.

xvi Epl'a euſebij ad paulinū epꝫ tyri

xvij De potētia nicomediēſis euſebij

xviij De melecianis: ⁊ quō ſint ab ec-
cleſia ſegregati: q2 nolēte alexā-
dro arriū ſuſcipere p diuerſa lo-
ca arriani concilia celebrant.

xix Epiſtola conſtātini principis ad
alexādrum pōtificē alexādrinū
et arriuꝫ per quam hortatus eſt
vt reuerterentur ad pacē. Quia
tam p arriana queſtione: ꝙ p paſche de
finienda feſtiuitate in nicea fecit cōſtan-
tinus celebrari cōciliū. Expliciūt tituli.

¶Incipit liber primus feliciter.

¶Oratio allocutoria Sozomeni in Theodoſium imperatorem.

Juntanti quis principib⁹ diligētie ſtudiū fuiſ-
A ſe vt eis amatores quidem ornamentorum purpuram atq₃ coronā et his ſimilia prepa-
rent librorū vero habētes intētionē circa quaſdam fabulas occupati cōſcriptiones agerent q̄ audiētiū corda mulcerent porro bella ſectantes vt ſagittam oportunā dirigerēt beſtiā ꝓſternerēt lanceā bene iacularēt aut equū decēter aſcenderēt. Preſentabāt enim ſinguli regalibus eorū ſtudētes rebus illis q̄ forent gratiſſima domināti. Alius itaq₃ lapides precioſos difficile cōpertos offerebat. Alter tincturam purpuream: clariores plurimi poemata aut diuerſas cōſcriptiones inſinuabant. Alius bona ſingula aut optimū armorū pādebat vſum. Maxime vero ⁊ imperialis putabatur huius popularis virtutis pars illa ad quā tūc amātis intentio declinabat. De pietate autē q̄ eſt verus ornatus imperij nulli ſtudio ſe quodāmodo ſermo fuit. Sed tu o potentiſſime theodoſi vt cōplexiue dicam cūctam ſuperaſti virtutē: Purpura ſiquidem et corona qua videris ꝓpter inſpiciētes (q̄ eſt maieſtatis ſignū) circūdari: pietatē tibi ⁊ clemētiā intrinſecus ſemꝑ enutriunt. Unde cōſcriptores prefecti ac reliqui ſubiectoꝝ circa te tuoſq₃ laborāt actus. Decertator autē poſitus iudexq₃ librorum non camerato eloquio caperis aut qualibet figura furtū pateris veritas: ſed perſecte metiris vtrūq₃ ſermonē propriū aptās cauſe. Figuram quoq₃ dictionis. ⁊ partes. ⁊ ordinē ⁊ cōgruētiā: et eloquium ⁊ cōpoſitionē. ⁊ collectiones. ⁊ ſenſum. ⁊ hyſtoriā profunde diſcutiens. Cōpēſas aūt recitātibus: ⁊ tuo iudicio ⁊ fauorib⁹ oportunis: necnō aureis imaginibus ⁊ poſitione ſimulachrorū ⁊ donis ⁊ honoribus vniuerſis. Qualem vero te circa
B recitātes prebes: tales dudū fuerunt iudices circa dulciloquū homerū. aut Aleuas circa ſimonidē aut dyoniſius ſicilie tyrānus circa platonem ſocratis diſcipulum aut philippus macedo circa theopōpū hyſtoriographū aut ſeuerus ceſar circa appianū qui metris piſciū genera ⁊ naturas captionēq₃ narrauit. Crete ſiquidem mille numiſmata carmini cōpēſantes homerico: tanq₃ de excellētiſſima largitate gloriātes in publica ſtatua munera conſcripſerūt. Aleuas autem ⁊ dyoniſius ⁊ philippus nequaq₃ animo parciores fuere cretēſibus de ſuperba ſe republica philozophiaq₃ iactantibus q̄ velociter illorū ſtatuā imitari potuerant niſi opere fuiſſent minores in munere. Seuerus autē ꝑ metrico poemate ꝑ verſum vno aureo donās appianū tm̄ prebuit de largitate miraculū vt aurea carmina appiani et hactenus apud plurimos nominet̄. Hec dona fuerūt olim amātiū literas ⁊ doctrinā. Tu vero potentiſſime principū nullo priorū
C excellētia minor inuenit̄ largitatib⁹ tuis circa dictiones exhibitio. Sȝ mihi videris nō incōgrue talia facere. Nā cū oēs virtutib⁹ euiceris ſtudioſe ad cremētum ſemper q̄ tua ſunt euehis. Quoniā hyſtoriā rerū olim geſtarū apud romanos ⁊ grecos integerrime cognouiſti. Aiunt etenim te per diē quidē exerceri armis ⁊ corpore. ſubiectorūq₃ negocia diſceptare. iudicare ſimul ⁊ agere: modo ſeorſum mō cōiter q̄ ſunt agēda cōſiderare: noctibus libris incūbere. Fertur aūt tibi ad eorū ſciētiā miniſtrare cādelabrū arte mechanica factū. ⁊ ſpōte fundēs oleū in lucernā vt nullus circa regalia cōſtitutus in laboribus tuis cogatur affligi: et nature vim faciat ſomno repugnans. Sic equidem clemens ⁊ māſuetus: circa proximos ⁊ circa oēs exiſtis: celeſtē regē tuū imitādo patronū cui gratū eſt ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos pluere ⁊ ſolē facere oriri ⁊ alia ſimul inuidia recedente largiri. Per multā vero doctrinā ſtudio te etiā lapidū ſcire naturas: poteſtateſq₃ radicū: effectuſq₃ curarū nō minus ſalomone

Capitulum pꝛimum.

dauid filio magis autē potioꝛ es virtuti
bus. Ille ſiquidē factus libidinis ſeruus
pietatē nō cuſtodiuit ad terminum q̄ illi
cauſa fuerat bonoꝛum ⁊ ſapiētie. Tu ve
ꝓ o potētiſſime negligētie obijciens ra-
tionē: videris nō ſoluȝ hominibus iuſte:
ſed etiā coꝛpoꝛis ⁊ anime paſſionibꝰ im-
perare. Si aūt opoꝛtet et hoc dici: audio
te etiā totius cibi vel poculi deſideria ſu
perare. et neq̄ poma dulcia neq̄ aliud
quicq̄ ſpecioſum appetere: niſi q̄tū ad
tactū cōuenit: ⁊ ſolūmodo ſapoꝛi cōgrue
rit Pꝛimo tamē benedicere omniū crea-
toꝛē. Sitim vero/ eſtū/ ⁊ frigus/ ferre cō
ſuetus quotidianis exercitationibus iā
ipſam cōtinētie putaris habere naturā.
Dudū ſiquidē in pōto ciuitatē eracliam
ab hercule nominatā videre feſtinās et
laboꝛātem lōgo tpe ſubleuare: in eſtatis
ardoꝛe ꝑ bitiniā faciebas iter. Sole vero
circa diē mediū vēhemēter vrente vidēs
te quidā iter agētiū ſudoꝛe multo ſimul
et puluere ſqualentē: quaſi pꝛeſtaturus
occurrēs obtulit tibi poculū valde per-
ſpicuum ⁊ velut radijs emicantē. ſuauiſ-
ſimum quēdam potum in eum mittēs et
aquam frigidā ſuperfundēs. Tu vero o
potētiſſime ſumens laudaſti quidem ꝓ
ſua magnanimitate virum et largitate
pꝛincipali poſt paululum cumulaſti: ſed
cunctis militibus ad illius poculij clari
tatē nimis inhiātibus ⁊ beatificātibus q̄
eſſet bibiturus eum. rurſus ei poculum
reddidiſti: pꝛecipiēs vt quo vellet vtere-
tur eo. Unde mihi iuſte videt̄ tuis virtu
tibus ſuperatum etiā alexandrū. de quo
narratur ab eis q̄ opera illius ammiran
tur: q2 ei dum per inaquoſa loca ꝓpera-
ret cum macedonibus: diligens quidem
miles aquam inueniēs hauſit ⁊ obtulit.
Ille vero non bibit/ ſed coꝛpus infudit.
Ut ergo abſolute dicatur omniū pꝛioꝛū
pꝛincipū pꝛincipioꝛē ſi dici fas eſt te vo-
care debemus ſecundum homerū. alios
etenim reges nihil dignū habuiſſe cōpe
rimus alios autē oꝛnaſſe vna aut duabꝰ
rebus imperium. Tu autem o ſereniſſi-
me omnes ſimul virtutes amplectēs vni
uerſos dignoſceris euiciſſe: pietate: cle-
mētia: foꝛtitudine: caſtitate: iuſtitia: lar-
gitate atq̄ magnanimitate dignitati im
periali cōuenientē ſine ſanguine antiq̄s
purum a cede ſuper omniū pꝛiſcoꝛū tuū
cuncti gloꝛiātur imperiū. Res ſtudioſas
cū delectatione ſubiectos pꝛecipis edo-
cere fauoꝛēq̄ ⁊ reuerētiā circa tuū amo-
rem ⁊ cōmunē vtilitatē cūctis oſtendere.
Quapꝛopter omniū hoꝛum cauſa neceſ-
ſariū videtur mihi eccleſiaſticā hyſtoꝛiā
cōſcribēti te pꝛimitꝰ alloqui. Cui namq̄
potius hoc aſcribā multoꝛū ac venerabi
lium virtutes vtiq̄ narraturus. ⁊ ea que
circa catholicā eccleſiā pꝛouenerunt vel
per quātas ipſa tranſiens tēpeſtates ad
tuos parentūq̄ tuoꝛū poꝛtus accelleꝛit.
Age nunc omnia ſciēs: omnēq̄ virtutem
habens ⁊ pꝛecipue pietatem quam pꝛin
cipeȝ eſſe ſapiētie ſermo diuinus docet.
Suſcipe a me hanc ſcripturā et libenter
examina tueq̄ integritatis adiectiones
et detractiones adhibēs tuis laboꝛibus
eā purga. Indubitanter enim quodcūq̄
tibi placuerit vtile legētibus clarū vide
bitur nec quilibet repꝛehendet quod tu
quoq̄ pꝛobaueris. Procedit autem mea
cōſcriptio a tertio cōſulatu criſpi ⁊ cōſtā
tini ceſaruȝ vſq̄ ad ſeptimūdecimū tuū.
Uiſumq̄ mihi eſt bene ſe habere in nouē
deciſiones opus omne diuidere. Cōtine
bit aūt pꝛimus ⁊ ſecūdus tomus ea que
ſub pꝛincipe cōſtātino eccleſie pꝛouene-
runt. Tertius autē ⁊ quartus q̄ ſub eius
filio. Quintus ⁊ ſextus q̄ ſub iuliano cō-
ſobꝛino filioꝛū maximi cōſtantini ⁊ ioui-
niano necnō valētiniano ⁊ valente geſta
noſcūtur. Septimus ⁊ octauꝰ nobis ape
riet tomus q̄ ſub gratiano ⁊ valētiniano
fratribus acta ſunt vſq̄ ad tempoꝛa im-
perij iocūdiſſimi aui tui theodoſij quā-
do ſcilicet veſter clementiſſime pꝛincipū
ſacratiſſimus pater Archadius paterno
ſuccedens imperio vna cū pijſſimo pa-
truo tuo honoꝛio romanū oꝛbem guber
nare ſoꝛtitus eſt. Nonum vero librū chꝛi
ſtiano ac venerabili veſtro apici dedica
ui quem deus ſempiterne cuſtodiat ma-
gnanimitate incōuertibili hoſtibus pre
ualentē ⁊ habentē ſub pedibus vniuer-
ſos: ⁊ ad filioꝛum filios pium imperium
dirigentem. annuente xp̄o cū quo deo et
patri gloꝛia vna cuȝ ſpiritu ſancto in ſe-
cula ſeculoꝛum. Amen.

Capitulum.ij.

COgitatio ali
quando mihi ꝓuenit cur
putas aliꝭs quidē A
hominibus velocioꝛ fuit
circa dn̄i verbū fides he=
bꝛeis aūt incredibilis.cū
ab initio diuina mādata pceperunt.⁊ iā
de xp̄i pn̄tia.⁊ quō hec foꝛēt anteꝗ̄ fierēt
didicerint p ꝓphetas.Abꝛahā etem̄ pꝛi=
ceps eoꝝ generis ⁊ circūciſionis exiſtēs.
inſpectoꝛ ⁊ cōuiua filiꝭ dei eſſe ꝓmeruit.
yſaac eius filiusimitatione ſacrificiꝭ ho=
noꝛatus ē typo crucis a pr̄e vinct⁹ ⁊ obla
tus altari:ſicuti cōtigit ⁊ in xp̄i fieri paſ=
ſione vt aiūt q̄ ſcripturas ſacras integer
rime collegerūt.Jacob aūt expectationē
gētiū in eo nūc exiſtentē necnō ⁊ tp̄s quo
venit.pꝛenūtiauitvbi ait.tūc deficere du
ces hebꝛeoꝛum ex genere iude pꝛincipis
tribus eius:ſignificabat aūt pꝛincipatū
herodis.Qui cum ydumeus eſſet genere
paterno.arabs autē matre.cōmiſſa ei eſt
gens iudeoꝛū a ſenatu romano:et ceſare
ſimul auguſto.ſed etiā quidā alioꝛū pꝛo
phetarū clare xp̄i generationē p̄dicaue=
runt.⁊ illū ſacrū ineffabileꝗ̄ cōceptum:⁊
matrē poſt partū virginē permanentē.⁊
genus ⁊ patriam.Aliꝭvero paſſionē ⁊ re=
ſurrectionem a moꝛtuis:⁊ aſcenſionez in
celos ⁊ euentum ſingularum pꝛeſignaue
rūt rerum.Sed hec quidem eos nō igno
raſſe ſcire poterit q̄ ſacris literis incum=
bit.Joſeph⁹ aūt mathathie B filius
atꝗ ſacerdos:vir apud iudeosnobiliſſi=
mus:necnon et apud romanos digniſſi=
mus. erit teſtis de veritate chꝛiſti.voca=
re namꝗ cum virum non audet tanꝗ̄
factoꝛem inſignium operum magiſtrūꝗ
ſermonum veracium:chꝛiſtuz vero aper
te nominat:⁊ pene crucis adiudicatum.
et tertia die apparuiſſe viuum:⁊ alia de
eo infinita miracula a pꝛophetis ſan=
ctis nō ignoꝛaſſe eſſe pꝛedicta.ſed etiam
multos tunc extitiſſe quos elegit grecos
atꝗ iudeos:et pmanere in eius dilectio
ne:atꝗ gentem ab eo nominatam nequa
ꝗ̄ defeciſſe teſtatur.Et mihi videtur quo
niam hec referens . quaſi clamare vide=
tur operibus deum eſſe chꝛiſtum rerum
quippe miraculis obſtupeſcēs.Cum au=
tem hoc dixiſſet.etiam ipe melius tranſ=
currit in nullo tamen cōtradicēs credēti
bus in eum potiuſꝗ cōſentiens.Hec igi
tur cogitāti mihi.Digne mirabile viſuz
eſt hebꝛeos etiā ante alios homines ad
chꝛiſtianitatē nō potuiſſe cōuerti.Nam
lȝ ſibilla aut C aliꝭvates ⁊ alia reſpō
ſa apud gētiles ea q̄ in xp̄o erāt ventura
pꝛedixerint nō tn̄ ob hoc oēs greci de in=
credulitate culpādi ſunt.Pauci namꝗ q̄
videbanť eruditioꝛes.p̄cipue huiuſmo=
di ꝓphetias intellexerūt plerūꝗ metri=
cas exiſtētes.⁊ diſertioꝛibusverbis pꝛo=
latas ad populuz.Erat itaꝗ ſicuti mihi
videtur superne ꝓuidētie:vt ad ꝯcoꝛdiā
futuroꝛū nō ſolū ꝓpꝛiꝭs ꝓphetie vētura
cōmitterētur:ſed etiā ex parte gētilibus
veluti ſi quis melodie compoſitoꝛ ꝓpter
vtilitatē peregrini ſoni alias coꝛdas ple
ctro diſcurrat aut ſup eas q̄ ſunt adiꝭciat
alias. Hebꝛei ſiquidē pluribus ⁊ mani=
feſtioꝛib⁹ ꝓphetiꝭs vtentes in pꝛeſentia
chꝛiſti minoꝛes ſunt inuenti ꝗ̄ greci.Sȝ
neꝗ hoc extra rōnez videbiť cur ex aliꝭs
gētibus tātuz eccleſia crediderit.pꝛimū
quidem qm̄ deo gratuz eſt ex miraculis
naſci mutationes in diuinis maximiſꝗ
negotiꝭs.Deinde qꝛ nō foꝛtuitis virtuti
bus pꝛeſulū eius ab initio diſparata rep
peritur eſſe religio.Naȝ licet linguā ad
elocutionē aut pulchꝛitudinē ſermonis
diſertā nō habuerint neꝗ verbis aut ꝓ=
bationibus philozophicis vterentur.ad
ſuadēdū tn̄ nō ob hoc minus ſtudiū fuit
eis ſed exuti ſubſtātiꝭs ⁊ bona ꝓpꝛia cō=
tēnētes atꝗ nudari.⁊ veluti in aliꝭs coꝛ=
poꝛib⁹ plurima peſſimaꝗ toꝛmēta ſuſci
piētes ⁊ neꝗ ciuitatuz populis ſubmiſſi
neꝗ iudicū blādimētis allicīti neꝗ ter
roꝛibus foꝛte deterriti.clarū fecerūt vni
uerſis qm̄ ꝓ maximis pꝛemiꝭs. huiuſmo
di certamina ſuſtinerēt:quapꝛopter neꝗ
ſuaſione verboꝝ opus erat dū p domos
⁊ ciuitates ad credēdū res ipſe cōpelle=
rēt q̄ nequaꝗ̄ p̄mitus videbanť audite:

Capitulum.iij.

TAnta ergo diui
na atꝗ mirabili mutatione in
oꝛbe terrarū facta ita vt ⁊ pꝛioꝛ

religio: et leges patrie ſpernerentur cru-
dele nimis erit calidoniuꝫ quidē aprum
⁊ marathonium taurum et alia ſimilia:
per prouīcias ⁊ ciuitates facta aut fabu
lis deuulgata tanto nobilitari ſtudio et
multi grecorum et probatiſſimi conſcri
ptores circa talia laboraſſent ſcribendi
habentes ingenium. Me vero vim mee
non inferre nature ⁊ hyſtorie eccleſiaſti-
ce geſta narrare. Reor enim quoniam ar
gumento rei huius non ab hominibus
inſtituto conſcriptor quoqꝫ inopinabili
ter apparebit nō inops deo. Niſus etem
ſum primo quidem hoc opus ab origine
mūdi digerere ſed cōſiderās qm̄ alij ta
lia fecerūt vſqꝫ ad tp̄s ſuū idest clemēs ⁊
egiſippus viri ſapiētiſſimi ſucceſſionē ſe
quentes apoſtolorū. africanuſqꝫ conſcri
ptor ⁊ euſebi⁹ cognomine pāphili vir in
diuinis ſcripturis ⁊ grecoruꝫ poetis atqꝫ
rhetoribus perſcrutator eruditiſſimus.
Tūc ego q̄cūqꝫ in eccleſijs cōtigerūt poſt
xp̄i aſcēſionē ad celos vſqꝫ ad licinij deie
ctionē colligēs in duobus redegi libris.
Nūc aūt fauēte deo q̄ poſtea prouenerūt
aperire tētabo quocirca memorabo cau
ſas quib⁹ interfui a ſciētibus aut cōtē-
plantibus eas audiui tam in noſtraꝫ q̄
ante noſtrā gnationem geſta. Ceteroruꝫ
vero explanabo notitiam ex legibus po-
ſitis cā religionis: ⁊ ex conſilijs p̄ tp̄a con
ſtitutis ac nouitatibus factis. ⁊ imperia
libus atqꝫ ſacerdotū epiſtolis. Quarum
alie quidē hacten⁹ in palatijs eccleſijſqꝫ
cuſtodiunt. Alie vero paſſim apd̄ diligē
tes inueniunt. Quorūdā rōne poti⁹ cōple
cti in hoc ope melius approbaui ꝑpter
magnitudinē lectiōis vt ſenſus earū bre
uiter iudicet. niſi forte q̄dā venire pn̄t in
dubiū p̄ quibus apd̄ multos eſt diuerſa
ſententia. Tunc em̄ ſi quālibet ſcripturaꝫ
inuenire potuero ꝑpter probationē veri
tatis eā ponere nō omitto. Ut aūt nullus
ignoratione rerum accuſet mendacem
eſſe conſcriptionem contrarias legendo
forſitan epiſtolas. Sciendum eſt quoniā
occaſione dogmatis arriani et eorū qui
poſtea ſunt oborti diſcordantes inter al-
terutros p̄ſules eccleſiarum ſinguli de
quibus ſtudebant ſuis conſectatoribus
ſcribebant et per conſilia congregati de
cernebant que vellent. et ſibi cōtraria ſa
pientes et per abſentiam ſe ſepe damna
bant. Et per tempora principes ac proce
res eorum qua poterāt virtute flectebāt
et ſibimet vnanimes faciebāt. vt eorum
conſenſu recte colere putarentur. Alij ſi-
quidem iſtis alij vero fauentes illis col-
lectionem fecerunt epiſtolarum pro he-
reſi propria dictarum et eas ſibi contra-
rias reliquerunt. Porro nobis difficile
valde fuit vt inueniremus omnia que de
talibus prouenerunt. ¶ Quia vero preci
pua cura veritatis habenda eſt propter
hyſtorie puritatem: neceſſarium mihi vi
ſum eſt etiam literas huiuſmodi vt fuit
poſſibile perſcrutari. Si igitur etiam ſe
ditiones eccleſiaſticas inter alterutros
geſtas de preſulatu vel de honore prima
tus propter hereſeos explanauero/non
graue aut male voluntatis eſſe videatur
Primo namqꝫ ſicuti dictum eſt conſcri-
ptorem decet omnia veritati poſtpone-
re. Deinde dogma eccleſie catholice ve-
raciſſime declarare quod ſcilicet inueni-
tur ſepe quidem aduerſariorum inſidijs
impetitum/⁊ tamen tanq̄ diuinitus ro-
boratum in propria manſiſſe virtute et
vniuerſas eccleſias atqꝫ populos ad ſuā
traxiſſe veritatem. Cum itaqꝫ vellem ſi
tamen deceret ea ſola conſcribere que
ad meam videbantur notitiam perue-
niſſe de eccleſia romano imperio conſti-
tuta. Placuit tamen quantum valuero
vt etiam apud perſas et barbaros que
ſunt geſta de religione conſcribam. Nō
autem abſurdum erit ab hyſtoria eccle-
ſiaſtica/ſi in hoc opere etiam illi referan
tur qui quondam patres et preceptores
fuere monachorum: aut qui poſt eos per
ſucceſſiones vtiles viſi ſunt/ ſicut audi-
uimus atqꝫ probauimus. Non enim aut
nos ingrati eſſe videbimur taciturnita-
ti tradentes virtutem eorum/aut illi ex
ortes erunt huius hyſtorie: qui tante
philoſophie exempla reliquerunt qui-
bus vtentes poſteri: beatiſſimo et fe-
liciſſimo fine potientur. Sed hec qui-
dem ſermo procedens: vt potuerit ob-
ſeruabit. Conuertar nunc ad narratio-
nem rerum cooperatorem inuocans de-
um. Hūc enim habebit preſens ſcriptu-

ra principium.

¶Capitulum.iiij.

CRiſpo et con
ſtātino ceſaribus atq3 con
ſulibus:romane ℞ qui
dē eccl'ie ſilueſter preſide-
bat. Alexandrine autem
alexāder et hieroſolimoꝝ3 macharius.
Anthiochie vero que eſt apud orientem
poſt romanū nondum quiſq3 fuerat ordi
natus pſecutionib' ſcilicet ꝓhibētibus.
Nō longo poſt tempore hi qui nicea col
lecti ſunt ſapientia et eloquijs ammiran
tes euſtachiu3 dignum approbauerūt in
ſede apoſtolica preſidere. Et cum eſſet
epiſcopus vicine beroee:eum in anthio-
chiam tranſtulerūt. Tūc ergo chriſtiani
orientales quidē vſq3 ad terminos egypti
circa lybiam commorantes.nō preſume
bāt aperte in eccleſias cōuenire.cum lici
nius fauorem quē in eos habuerat per-
mutaſſet. Sed neq3 per occidente3 bella
dici vel macedones et illirij licēter in re
gione:durabāt propter cōſtantinum qui
princeps erat in his partibus romanoꝝ.
Hinc enim vero ⁊ alia quidem plurima
poſtea proueniſſe percepim'. quibus in
flexus eſt xp̄ianorū dogma venerari pre-
cipue tamē ſignu3 quod ei diuinitus eſt
oſtēſum. ¶Socrates. ¶Et quoniā
ad hec venimus ℞ paulo latius ali-
quid referamus cum diocletianus ⁊ ma
ximianus/herculius/priuatā elegiſſent
vitam et maximinus galerius qui cū eis
imperauerat tenens ytaliā duos feciſſet
ceſares maximinū in oriente et in ytalia
ſeuerū. Tūc cōſtantinus in britannia pa
tre mortuo ordinatur imperator primo
anno ducenteſime ſeptuageſime prime
olimpiadis viceſimaſeptima die Julij
menſis. Rome ¶ vero a pretorianis
militibus marētius maximiani herculij
filius inſtituitur imperator. Hinc ei' pa
ter imperādi cupidine voluit filiū regno
priuare:quod facere nequiuit Poſt hec
aūt tharſo cilicie mortu' eſt. Porro ſeue-
rus rome cōtra maxentiū veniēs militū
proditiōe perēptus eſt. Maximian' aūt
galerius inſtituēs liciniū auguſtū mori
tur. Proinde maxētius rome velut tyrā-
nus habebat:adulteria impudēter exer-
cens et earum viros occidēs quē volens
cōſtantinus opprimere ⁊ romanos a cla
dibus liberare cogitabat quem in bello
deū haberet auxilio ſciēs nihil prodeſſe
deos quos diocletianus venerabatur:⁊
q2 potius ei' pater paganoꝝ contēpta re
ligione feliciter aduixiſſet. ¶Sozome-
nus ¶In his ℞ igitur ſolicitudini
bus cōſtitutus in ſomno vidit ſignū cru-
cis celo ſplendide collocatū:mirātiq3 vi-
ſionē aſtiterūt angeli dicētes. O conſtan
tine in hoc vince. Fertur aūt ⁊ ipſu3 xp̄m
apparuiſſe ei ⁊ ſignum monſtraſſe crucis
ac precepiſſe vt figurā ſimilē faceret ⁊ in
prelijs auxiliū hoc haberet quo victorie
iura cōquireret. Euſebi' itaq3 pāphili cū
iureiurādo ipm̄ imperatorē dicētē audiſſe
ſe refert quia circa meridiē declināte iā
ſole crucis ſignū ex lumine factū et ſcri-
pturā cōſertā ei dicentē in hoc vince vi-
diſſet ipſe ⁊ milites q̄ cum eo tūc eſſent.
Pergēti nāq3 aliquo cū exercitu pariter
hoc inq̄t ei miraculū eſt oſtenſum. Dūq3
cogitaret q̄d eſſet:nox ſuperuenit et dor-
miēti xp̄s apparuit cū ſigno q̄d vidit in
celo iuſſitq3 vt fieret ei ſigni figuratio q̄
foret auxiliū in congreſſionibus prelioꝝ.

¶Capitulum.v.

TĀnq3 iā opus
nō eſſet interprete ſ3 aperte
mōſtratū ℞ imperatori
fuiſſet. q̄d de deo credere cō
uenire mox die facta ſacerdotes xp̄i cō-
uocās de dogmate cōſulebat. At illi ſa-
cros libros offerētes de xp̄o loquebātur
ſuaq3 dicta ex ꝓpheticis cōprobabāt. Si
gnū vero q̄d apparuerat ei/dicebāt tro-
phū eſſe victorie aduerſus infernū qua3
victoriā aſcēdēs in celos egit xp̄s crucifi
xus ⁊ mortu' ⁊ tertia die reſurgēs ſcd̄m q̄d
ſperandū eſſe dixerūt q2 poſt huius vite
terminū circa finem ſeculi preſentis. oēs
hoies reſurgāt ⁊ immortales exiſtāt. Alij
quidē ad p̄mia rerū qb' bn̄ vixerūt. Alij
ad ſupplicia eo q2 ab eis mala ſint geſta
eſſe tn̄ etiā i delictis q̄ ꝯmittunt hic occa
ſionē ſalutis purificationēq3 pctā nōdu3
initiatis q̄dē baptiſmatis adeptionē ſm̄
eccleſiaſticā legē. initiatis aūt cuſtodia3

he delinquāt ſed q: hec agere olno pau-
co:ū ſctō:ūq; viro:ū eſt: docebāt purifica
tionē quoq; ſecūdā ex penitētia cōſtitutā
clementē eñ eſſe deū: veniā tribuere de
linquētib⁹ ſi pniam agētes ſtudeāt eam
operibus robo:are. Hec ſacerdotibus ex
planantibus ammiratur imperato: pro
phetias de xp̄o ita pmiſſas. Juſſit viros
eruditos ex auro et lapidibus p:eciosis
in vexillum ſancte crucis trāſfo:mare ſi-
gnum quod labarū vocatur. Hoc eñ ſi-
gnū bellicum inter alia p:eciosius erat.
eo q imperato:ē p̄cedere et ado:ari eū a
militibus mo:is eſſet. vnde p̄cipue con-
ſtātinum reo: nobiliſſimū decus imperij
romani in ſignū mutaſſe crucis vt frequē
ti viſiōe atq; cura deſueſcerēt ap:io:i mo
re ſubiecti. et eū ſolū arbitrarentur deū
quē coleret imperato:. vel quo duce atq;
auxiliato:e vteref aduerſus. hoſtes ſem-
per eñ hoc ſignū p:oponebatur ante o:-
dines vniuerſos. quod maxime labo:an
tibus aciebus in p:elijs adeſſe p:ecipie-
bat. Cōſtituit itaq; certos ſigniferos qui
in eo labo:arent quo:um opus erat vt vi
cibus humeris hererent. et omnes acies
ita luſtrarent. Fertur enim B eo q
aliquādo quidā ferens hoc ſignū repen-
te hoſtibus inuadētibus expauiſſet de-
diſſetq; illud alteri deuehendum: cumq;
ſe de p:elio ſubtraxiſſet ⁊ iacula declinaſ
ſet ſubito percuſſus interijt. ille vero qui
ſacrū ſuſcepit tropheū multis ſe iaculan
tibus permāſit illeſus. Mirabiliter eñ
diuina regēte virtute ſagitte hoſtium fi
gebātur in ſigno a ſignifero aūt inter pe
ricula ptinus euolabāt. Dicitur autem
neq; alium vnq; huius ſigni miniſtrū vt
ſolet in bello vulnere mo:tuū aut cladē
captiuitatis perpeſſum. ¶ Socrates.
¶ Congreſſus igitur circa pontē moluiū
vicit i flumine necato maxētio. Erat eñ
annus ſeptimus imperij cōſtātini. Inter
hec diocletianus ſalone defunctus eſt.
¶ Sozomenus. ¶ Capi. vi.

NOn tamē igno
ro q: greci ferunt cōſtantinū
eo q aliquos genere p:imos
occidiſſet: ⁊ cooperato: exti-
tiſſet in nece filij ſui criſpi penitentia di
ctū de purificatione cōſuluiſſe philoſo-
phū ſopatrū. q̄ tēpo:e illo p̄erat in ſede
plotini illūq; r̄ndiſſe nullā eſſe i huiuſmo
di delictis purgationē. cōſtātinum vero
hac introductiōe turbatū inueniſſe epi-
ſcopos q̄ penitentia ſeu baptiſmate pro
mitterēt eū ab vniuerſo poſſe purgari de
licto. Tunc gauiſum in illis qui dixerāt
quod volebat ammiratūq; dogma factū
deinde xp̄ianum et ad ſui ſimilitudinem
deduxiſſe ſubiectos mihi autem viden-
tur hec ficta ab his q̄ ſtudent religioni
ch:iſtiane detrahere. Criſpus etenī p:o-
pter quem dicūt cōſtantinū eguiſſe pur-
gatione viceſimo anno imperij paterni
defunct⁹ eſt. Qui cū adhuc viueret mul-
tas cum eo p:o ch:iſtianis poſuit leges.
ſcdo quippe loco hono:atus imperij: ce
ſar exiſtēs: ſicut etiam nūc p:incipū noīa
⁊ tp̄a legibus ſubiecta teſtantur. Sopa-
trū vero nō eſt credibile ad colloquiū cō
ſtantini venire potuiſſe in ſola occeani
circa rhenum parte regnātis: pp̄ter con
tentionē vero cōtra maxētiū habitā de-
gebat. In ytalia tunc romana reſpubli-
ca turbabatur et non erat facile vt b:itā
ni et galli cōuenirent cū illis. tunc apud
quoſdā cōſtat xp̄iana religione cōſtāti-
nū participatū. niſi dū cōtra maxentium
caſtrametaref et tranſiret ad romā. Te-
ſtes aūt ſunt rurſus horū tp̄a necnō ⁊ le-
ges quas p religiōe ſanxit. Ut aūt cōce-
damus facile potuiſſe p:incipē loqui ſo
patro aut p epiſtolā ſuā cōſuluiſſe p qui
bus vellet. nō eſt tñ veriſimile igno:aſſe
philoſophū quia herculis almene pur-
gatus athenis eſt: poſt filij necē in cere-
ris ſacris. ⁊ q: poſt hyphiti necē: peregri
nū ⁊ amicū iniuſte pemit. Cū igif greci i
hmōi delictis purgatiōes annūtiēt ſuffi
ciāt q̄ dicta ſunt: ⁊ accuſent de mendacio
eos q̄ ſopatrū cōtratria ꝯſtātino r̄ndiſſe
finxerūt. Nō eñ credo hec igno:aſſe tūc
nobiliſſimum apud grecos literatum.
¶ Capitulum. vij.

AGitur ecclesie
ſub regimine cōſtātini alacri
ter A agebāt: ⁊ quotidia-
nis dieb⁹ augebātur fauēte ⁊
vnanime p:incipe multis ei⁹ beneficijs

eleuate.quas etiā pꝛiꝰ incōcuſſas dn̄s a
periculis turbiſqꝫ ſeruauit. Nā cū ꝑſecu
tiones diuerſas eccleſie in alio terraruꝫ
oꝛbe paterent ſolꝰ cōſtantinꝰ cōſtātini pr̄
licēter xp̄ianis in ſua cōſiſtere religione
cōceſſit. Deniqꝫ tale B aliqd eū mi
raculū ⁊ memoꝛia dignū egiſſe cognoui.
Is em̄ ꝓbare volēs quoſdā i ſuo palatio
xp̄ianos ſi boni ⁊ ſolidi eſſent viri: euocās
vniuerſos p̄cepit dicēs: vt ſiquidē veni=
rēt ad ſacrificādū ⁊ eiꝰ colerēt deos. circa
eū eſſent ⁊ in ſuo cingulo ꝑmanerent. Si
vero refugerēt egrederentur de palatio
gr̄as agētesquo minime punirent. Cūqꝫ
in vtroqꝫ apparuiſſent alij qdē religiōis
deſertoꝛes: alij vo diuina ꝓhtibꝰ pꝛeponē
tes deliberauit eos amicos ⁊ cōſiliarios
vti q in melioꝛibꝰ fideles cōſtāteſqꝫ ꝑmā
ſerāt. alios aūt velut effeminatos aduer
ſatus expulit a ſuo colloquio: credēs nū
qꝫ eos circa pꝛincipē deuotos foꝛe q ſue
rint dei ſui ſic paratiſſimi ꝓditoꝛes. ⁊ iō
adhuc ſupſtite cōſtātino nō videbat cō=
tra legē quēpiā eſſe xp̄ianū apud eos q
vltra ytaliā galliaſqꝫ ⁊ britāniā ⁊ q circa
pyreneū habitabant mōtē vſqꝫ ad occea
nū heſperiū. Cū vero cōſtantinꝰ in eiꝰ ſuc
ceſſiſſet imperiū. C potiꝰ res eccleſie
refloꝛuerunt. Maxentio em̄ herculij filio
perēpto cū eiꝰ ꝑs cōſtātino ceſſiſſet iā li=
cēter in religiōe vigebāt q circa tyberim
fluuiū heridanū quē padū pꝛouinciales
appellāt cōmanebāt/ i quē ſermo fert ad
uectā nauigio argo ⁊ ad tyꝛrenū pelagꝰ
fuiſſe ꝑductā. Argonaute em̄ vētū vali=
dū declinātes nō eodē nauigio in regreſ
ſione ſunt vſi ſed trāſeuntes mare quod
ſuper ſcitas eſt per hec flumina venerūt
ad terminos ytaloꝛū: ⁊ hic hiemantes cō
diderunt ciuitateꝫ que nuncupatur emo
na Eſtate enim ſuperueniente cooperan
tibus eis pꝛouincialibus fere quadrin=
genta ſtadia arte mechanica trahentes
argo per terram ad fluuiū aquileꝫ dedu
xerūt q permiſcet heridano. Heridanus
autē fauces habet i ytalicū mare. ¶ Poſt
pꝛelium itaqꝫ cibale dardanij et macedo
nes ⁊ q circa hiſtrū tūc moꝛabant necnō
⁊ hellas et hilirioꝛum gens oīs ſub cōſtā
tino redacta eſt.

¶ Capitulum octauum.

POrro liciniꝰ
hinc fugatꝰ: cū pꝛius ſecta
toꝛ fuiſſet A dogmatis
chꝛiſtiani/ mutata volūta
te plurimos ſacerdotuꝫ in
ſue partis afflixit imperio: multos qdem
⁊ alioꝝ pꝛecipue tn̄ de collegio militari.
Minus em̄ xp̄ianis erat infenſus ꝓpter
cōſtātini bellū/ eſtimās eū poſſe cōtriſta
ri ꝓpter calamitatē ſue religiōis. Simul
etiā arbitratꝰ qꝛ oꝛarēt ⁊ ſtuderēt redigi
ſub illiꝰ ſolius imperio. Sup hec autem
B pugnaturꝰ denuo cōtra cōſtātinuꝫ:
ſpē victoꝛis habebat ꝑ diuinatiōes ⁊ ſa=
crificia ⁊ seductꝰ ab aliquibꝰ ꝓmittētibꝰ
qꝛ bello vinceret cōſtātinū in paganita=
tē cōuerſus eſt. Deniqꝫ etiā greci dicunt
tūc eū expertū diuinationē miletij/ gemi
niqꝫ appolinis/ eiqꝫ cōſulēti de bello re=
ſpondiſſe demoniū ꝑ hos homeri verſus
O ſenex: valde te iuuenes pugnatoꝛes
obſeruant: tuaqꝫ vita ſoluta eſt/ ſeuaqꝫ te
ſenectus excipiet. Ex plurimis ergo re=
bus viſum mihi eſt dogma xp̄ianoꝛū di=
uina ꝓuidētia cōſtituiſſe: tātoqꝫ pꝛoceſſiſ=
ſe cremēto. maxime tn̄ ex perſecutiōe gē
tiliū. ¶ Futuro nāqꝫ licinio ꝑſequi eccle
ſias in ſuo C imperio cōſtitutas: bel
lū in bithinia factū eſt: quo nouiſſime pu
gnauerūt inter alterutros ipſe ⁊ cōſtāti=
nus. Tātoqꝫ diuino ſuffragio adiutꝰ eſt
cōſtantinꝰ vt per terrā et ꝑ mare vince=
ret inimicos. Et amiſſis liciniꝰ pedeſtri=
bus ⁊ naualibus ſemetipm̄ in nicome=
dia traderet pꝛiuatuſqꝫ theſalonice ali=
quāto tp̄e permaneret ibiqꝫ ꝑimeretur.
Uir ergo pꝛimoꝛdijs imperij ſui pꝛelijs
alijſqꝫ rebꝰ valde ꝓuectꝰ. ⁊ ſoꝛoꝛis cōſtā=
tini nuptꝰ honoꝛatꝰ hmōi fine defunctus
eſt. ¶ Socrates. ¶ Capitulum. ix.

COnſtātinꝰ igi
tur dū ad eū ſolū oē romanū
A ꝑueniſſet impiū edictis
publicis vſus eſt vt oꝛiētales
ſubiecti impauide religionē colerēt xp̄i/
⁊ diligēter diuinitati miniſtrarēt. Diui=
nitatē qppe ſolā eā crederēt q ⁊ reuera eſ
ſet: ⁊ ſufficiēter hr̄et oīꝫ tp̄e poteſtatē. Et
gm̄ q talibꝰ ſtuderēt oīa bona vberrime

cis accederent:et quecunꝫ aduerſa pu=
tarent/cum melioꝛi potius ſpe fruerent.
qui vͦo circa deum delinquerent:commu
niter ⁊ ſeoꝛſum in bellis ⁊ in pace omnia
eis diſſimilia prouenirent.Gꝛatiaſꝫ re=
ferens nō ſibimet arrogans adiecit in eā
legem dicēs quia miniſtrum opoꝛtunum
eum habere dignatus fuerit deus ſui cō
ſilij:⁊ bꝛitannico mari vſꝫ ad loca oꝛien
tis adduxerit eum quatenus augeretur
chꝛiſtiana religio.Et qui pꝛopter dei cul
turam B durabiliter permanſerunt
in confeſſionibus martyꝛū clarioꝛes eius
honoꝛibus apparerent.Hec igitur cōcio
natus ⁊ alia multa dicens per que crede
bat ſubiectos ad cultū religionis addu
cere infirma eſſe ſanciuit que contra reli
gionē fuerant cogitata vel geſta ſub per
ſecutoꝛibus eccleſiarū remiſſionēꝫ cun=
ctis habere decreuit qui pꝛopter cōfeſſio
nem chꝛiſti migrare in inſulis aut alibi
pꝛeter voluntatem ꝓ pꝛiam commoꝛari
iuſſi ſunt:aut ī metallis affligi:aut publi
cis opibꝰ aut mulieribꝰ aut lanificijs mi
niſtrare/aut dari curijs/cū curiales pꝛi
mitus non fuiſſent.Eos autē quos infa=
mes illi C fecerant:ab infamia rela=
xauit.Militia vero pꝛiuatos in ſua volū
tate reliquit vtrum in ſchemate quo fue
rant an certe cum honoꝛabili quietē libe
ram vellent habere vocationem.Cumꝫ
omnes ad pꝛioꝛem libertatem ⁊ D
conſuetos honoꝛes reuocaſſet.etiam ſub
ſtantiā refoꝛmauit vniuerſis.Si vͦo moꝛ
te damnati ſubſtātia quoꝫ nudati ſunt
pꝛecepit ꝓximis generi eoꝛum deferen=
das hereditates.Nullo autem hoꝛū exi
ſtente:vnāquāꝫ pꝛouincialem eccleſiā
ad ius hereditatis accedere:⁊ ſiue apud
pꝛiuatum ſiue apud publicū de tali ſub=
ſtantia eſſet aliquid reſtitueret.Eis an=
tiqui ex erario publico aliquid compara
uerant aut donationes acceperant ſm
poſſibilem decentēꝫ modum ſe ꝓuide=
re pꝛomiſit.Hec igitur ſicuti dictum eſt
imperatoꝛi placuerunt et lege firmata
ſunt:inſigniterꝫ omnia decēti fine com
pleta.chꝛiſtiani vero E tunc omnes
romanoꝛum dignitates adminiſtrabant
et decetero cunctis ſacrificare negabat
immolationibuſꝫ aut diuinationibꝰ nō
erat locus ſed nec ydola dedicare aut ce
lebꝛitates paganas agere iam licebat.
Plura vero etiam per ciuitates gentium
de antiqua conſuetudine mutabantur.
Ab illo deniꝫ tempoꝛe F apud egy=
ptios nequāꝫ ſecundum pꝛioꝛes ſolem=
nitates in paganoꝛum templa cubitus:
ſed in eccleſias magis aufertur quo ſignifi
catur crementum aque niliace.Apud ro
manos autem tunc pꝛimum monachoꝛū
ſpectacula ſunt remota.Apud poenas
vel phenices vero qui in libano ⁊ helio=
poli commoꝛantur fas vlterius non fuit
virgines foꝛnicari:anteꝫ latinis iunge
rentur viris.nempe poſt turpitudinē ex=
perimenti pꝛimi nephande permixtiōis
Sancte vero domus que quidem magni
tudinem videbantur habere ſufficientē
coꝛrigebantur.Alie vero cremento alti=
tudinis et latitudinis augebantur.Alibi
autem cum non eſſent a fundamentis
edificate fulgebāt.Pecunias vero ex re=
gijs theſauris imperatoꝛ affluentius im
pendebat ſcribens per ſingulas ciuita=
tes epiſcopis atꝫ pꝛeſidibus populo=
rum.Ut ſacerdotes ſicut vellent iube=
rent iſti autem iubentibus obedirent
quatenus cito perficeretur opus.Letan
ti ſiquidem eius imperio etiam religio
valde floꝛebat et intantum etiā poſt bel=
lum.contra licinium geſtū feliciſſimus
fuit in pꝛelijs aduerſus alienigenas pꝛe
paratus:vt etiam ſarmotas vinceret ꝗ
vocantur gothi tūc nouiſſime cauſa gra
tie apud eū federa celebꝛarent.Hec au
tem gens habitabat quidem tunc trans
flumē hyſtrum.Cūꝫ eſſet in bellis ꝓna
et multitudine atꝫ magnitudine coꝛpo
rū armis ſemper exercitata alijs quidē
barbaris pꝛeualebat ſolos autem roma
nos habebat ſibimet repugnantes.Fer=
tur eīm etiā ⁊ hoc ꝑlio monſtratū cōſtāti=
no per ſigna vel ſomnia H ꝙ dei ꝓ=
uidentia regeretur qui cū ſuperaſſet oīa
bella ꝗ ſub eo ſunt geſta veluti repēſans
xp̄o in eius religionis ſtudio magis ma
giſꝫ feruebat hanc ſolam verā fatendā
et ſalutarem exiſtimare ſubiectos iu=
bens.Ex terra vero ſubditos ſibi ex vna
quaꝫ ciuitate detrahens publico cer=
tum vectigal.Eccleſijs pꝛouincialibus

cleroqꝫ diſtribuit et donationem validā
imperpetuū eſſe ſanciuit. Aſſueſcens au
tem milites vt I ſicut ipſe deum cole
ret ſigno crucis eorum arma ſignabat.
In regalibus quoqꝫ oratorium fabricat⁹
etiam tabernaculū ad inſtar eccleſie cir-
cunferebat dum aduerſus hoſtes caſtra
metaretur: quatenus nec in itinere de-
gens ipſe vel exercitus ſacro lumine pri-
uarentur quo deceret laudari deū ⁊ ora-
tiones offerri. Sequebantur autem pari
ter ſacerdotes ⁊ diaconi tabernaculo de
ſeruientes qui ſcdm legem eccleſiaſticā
ſacrorum ordines adimplebant. Ex illo
autem romanorum cohortes que nūc nu
meri nuncupantur. Singule fecerunt ta
bernaculum proprium ⁊ ſacerdotes atqꝫ
diaconos diſtributos habebant. Die ve
ro qui dominicus vocatur quem K
hebrei primum vocant: greci autem ſoli
diſtribuunt et qui ante ſeptimuȝ eſt ſan
ciuit a iudicijs alijſqꝫ cauſis vniuerſos
habere vacationem ⁊ in eo tm̄ orationi-
bus occupari. Honorabat autē domini-
cum diē quia in eo chriſtus reſurrexiſſet
a mortuis alium vero quia in eū fuerat
crucifixus. Maximā nāqꝫ culturaȝ ſacra
tiſſime crucis habebat tam pro hijs que
ei ꝓſpere prouenerāt eius auxilio in pre
lijs cōtra aduerſarios inſtitutis: ꝙ ꝓ in
dicio qꝺ ei diuinitus ꝓ ea videbat oſten
ſum. Deniqꝫ ſuppliciū crucis qꝺ primi-
tus apud romanos erat in vſu lege ꝓhi-
buit: in figurationibus aūt nummorū ſo
lidorum et L in ymaginibus hoc ſi-
gnum iuſſit inſcribi ſemper et figurari:
vt teſtātur hactenus eius ymagines hoc
ſchemate decorate. Io oībus ſiquidē re-
bus precipue tn̄ in legis lationibus ſtu-
debat placare diuinitatē. Apparet enim
luxurioſas et valde fatuas permixtiōes
ante eū prohibitas tūc fuiſſe correctas ſi
cut ex ipſis quas poſuit legibus inuenit.
Sed nunc que ad honorem ⁊ ſtatum reli
gionis ab eo ſancita ſunt pandere neceſ
ſariuȝ eſt cum partes eſſe eccleſiaſtice vi
deātur M hyſtorie. Apud romanos
duduȝ lex fuit a viceſimoquinto anno nō
habētes vxores prohibens a priuilegijs
habentium coniuges ſed alia multa iu-
bens vt nihil de teſtamento lucrarentur
licet generis proximitate conſiſterent. Q
vero filios non habuiſſent medietatē re
lictorum ſibimet amittebant. Poſuerunt
autem has leges antiqui volentes romā
eſſe populoſam omnemqꝫ ſubiectam ter
rā. Et quia non multum ante has leges
plurimos in ciuilibus bellis amiſerant.
Uidens igit imperator idcirco male tra
ctari eos qui propter deum virginitati ⁊
ſine liberis eſſe ſtudebant: fatuum iudi-
cauit diligentia ⁊ ſtudio hominum vide
ri eoruȝ augeri genus cū natura ſemper
ſuperna diſtributione diminutionem ſu
ſcipiat ⁊ augmentum. Et legem populo
ꝓpoſuit vniuerſo M quatin⁹ equa
libus priuilegijs fruerentur qui ſine cō-
iugibus ⁊ liberis erant: quib⁹ illi qui hec
ſe habere gaudebāt ſed etiam ampli⁹ ha
bere ſanciuit eos qui in continentie vir-
ginitate degebant. licentiam eis ꝑbens
maſculis feminiſqꝫ licet etate minorib⁹
teſtamentum facere contra cōmunem le
geȝ. Omnes em̄ bene cogitare iudicauit
quorum opus eſſet deuȝ placare ſemper
et philoſophie veraci vacare. Huius em̄
rei cauſa ⁊ antiqui romanorum licenter
teſtari virgines veſtales etiam ſexto eta
tis curriculo decreuerunt. Iudicium ita
qꝫ maximū re O uerentie pij princi
pis circa religionem fuit. quia vbiqꝫ am
miniſtrantium ſententias imperfectas
eſſe voluit ⁊ ad ep̄os per appellationem
refugiendum eſſe ſanciuit ſi qui vellent
ciuiles iudices refutare: firmam vero il
lorum iudicans ſententiam potius ꝙ iu
dicum aliorum et tanqꝫ ab imperatore ꝓ
latam ab omnibus obſeruandam ⁊ incō
uertibiles eſſe terminos ſynodales. P
Illud quoqꝫ nos relinquere dignum nō
eſt quod pro vtilitate ſancitum eſt eoruȝ
qui in eccleſijs manumittuntur. cum pro
pter ſubtilitatem legum etiaȝ inuiti poſ
ſeſſores difficultatē paterentur circa da
tionem melioris libertatis quam ciuili-
tatem romanam vocant. Tres poſuit le
ges decernens omnes in eccleſijs manu-
miſſiones ſub teſtimonio ſacerdotum ꝑ
hanc piam adinuentionem romana ciui
litate frui: cuius iudicium preſens etiaȝ
tempus ſeruat. nam moris erat de liber-
tate leges ſcriptas in manumiſſionibus

anteponi. Conſtantinus igitur hec ſane
ſtudens in omnibus honorabat religio-
nem. Erat quippe ⁊ per ſemetipſam glo
rioſa ꝓpter virtutem plurimorum tunc
in ea pollentium.

Capitulum.x.

Tacꝫ perſe
cutionibus iam ceſſan
tibus adhuc multi con
feſſorum ſuperſtites ec
cleſias exornabant vt
fuit oſius cordube pon
tifex et amphion epi-
phanie cilicie et maximus qui poſt ma-
charium hieroſolymorum tenuit preſu-
latum et paſuntius egyptius per quem
aiũt plurima miracula operatum deum
demoneſqꝫ ſubiecisse variarũqꝫ paſſionũ
condonaſſe et ſanitates. Ferunt autez ꝙ
paſuntius ⁊ maximus ex illis confeſſori
bus quos maximus imperator in metal
lis opera exercere damnauit oculos eoꝝ
dexteros euellens et ſiniſtras ſuras ſci-
dens. Secũdum eos autem fuiſſe
percepimus ſpiridonem tremithundis
cipriorum epm̄ ad cuius virtutẽ demon
ſtrandã ſufficere puto ꝗ̄ hactenus de eo
ſeruatur opinio: q̄ꝫ ta per euz diuino pre
ſidio geſta ſunt. plura quidẽ nouere pro
uinciales. Ego autem que ad nos value
runt peruenire non taceam. Fuit em̄ iſte
ruſticus habens vxorẽ ⁊ filios: ſed non ꝓ
pterea in rebus diuinis minor. Aiunt au
tem aliquando per noctem veniſſe mali
gnos viros ad caulas ouium eius. et cũ
rapere niterentur: ſubito vinctos nullo
ligante fures. Tunc illũ die facta venien
tem inueniſſe ligatos eos: ⁊ ſoluiſſe qui-
dem ab inuiſibilibus vinculis culpaſſe tñ
et dixiſſe. Cur fratres dũ licuiſſet ꝗ̄ deſi-
derabatis accipere: elegiſtis poti⁹ ea ra
pere ⁊ noctẽ ducere iugiter infelicẽ? Tũ
miſerat⁹ eoꝝ magis aũt ad meliora eos
erudiẽs ait. Abite hũc ſumẽtes arietẽ la
boraſtis pꝰippe vigilijs ⁊ decet vos ſine
q̄rimonijs recedere ab ouib⁹ meis qꝺ q̄dẽ
quilibet iuſte poterit ammirari. Nihilo
minus etiã illud mirandũ qꝺ apud filiã
ei⁹ hyrenẽ virginẽ no͞ie quidã notus ei⁹
ſpem aliquã depoſuerat ꝗ̄ ſumẽs depoſi
tum ſub terra recondidit vbi caute credi
dit cuſtodiri. Contigit interea mori puel
lam nil cõfeſſam patri venit homo depo
ſitũ repetẽs ignorante ſpiridone quid lo
queretur. Cũqꝫ in tota domo requiſiſſet
nec inueniret: flebat capilloſqꝫ vellebat:
et morti vicinus eſſe videbatur ille ꝗ de-
poſuerat. hec ſpiridon fieri videns et cur-
ſim veniẽs ad ſepulchrum vocauit ex no
mine puellã. qua reſpõdẽte de cauſa de-
poſiti requiſiuit. Et dum ab ea didiciſſet
reuerſus et inueniens vbi puella ſignifi-
cauerat reddidit ho͞i qꝺ petebat. q͞m qui
dem ad hũc venĩ ſermonẽ: nõ eſt in
congruũ etiã iſtud adducere. Mos erat
ſpiridoni iſti ex fructib⁹ qui naſcebantur
ei. alios quidẽ pauperib⁹ erogare: alios
autẽ gratis mutuari volẽtibus ſed neqꝫ
per ſe dabat neqꝫ ꝑ ſe recipiebat ſed totũ
cubiculũ demonſtrabat. inuitãs petẽtes
vt quãtum opus habebãt tollerent et de
nuo reuocarent quantũ ſe nouerãt abſtu
liſſe. Quidã vero dum mutuũ percepiſſet
reuerſus eſt poſt aliquantum qꝺ tulerat
redditurus. Quẽ dũ ſm̄ cõſuetudinẽ iuſ-
ſiſſet reponere in cubiculo qꝺ ſuerat exin
de mutuatus ad iniuſtitiã ille conuerſus
et credens latere ſpiridonẽ non reddidit
qꝺ debebat ſed auferens debitum quaſi
reddidiſſet abſceſſit. Quod tñ longo tp̄e
non erat ignorandũ. Poſt certũ nãqꝫ tp̄s
venit rurſum petens ab eo mutuum. At
ille miſit eũ ad horreũ data poteſtate vt
ipſe ſibi metiretur quantũ opus haberet
Uacuũ vero eũdẽ locũ inueniẽs hoc ocu
lata fide cognoſcẽs ſpiridoni nuntiauit.
Ille reſpondit ei mirũ eſt o homo qꝺ lo-
queris quõ tibi ſoli viſum eſt horreũ ne-
ceſſarijs defeciſſe? Sed cõſidera potius
apud temetipſum ne forte mutuat⁹ alia
vice quod debueras primitus non ſolui
ſti. ſi enim hoc non eſt indubitãter nõ pri
us beris quib⁹ eges ſed rurſum accedens
inuenies: ſic igitur ille captus eſt ⁊ quod
deliquerat indicauit. Dignũ eſt igit̃ hu
ius ſacratiſſimi viri mirari puritatem ⁊
eccleſiaſtici ordinis valde cuſtodiam.
Dicitur itaqꝫ quo dam tempore
pro aliqua vtilitate et in vnum cyprios
epiſcopos conueniſſe. et inter eos fuiſſe
hunc ſpiridonem et tryphillium ledren-

ſem epiſcopum virum eloquio et ſapien
tia: necnon byrtho legibus eruditū. Cum
itaqꝫ collecta celebraretur: iniunctum eſt
tryphillio vt faceret ſermonē in populo.
Cūqꝫ ille locus veniſſet ad medium: tol=
le lectum tuum ⁊ ambula cubile dixit pro
lecto mutans nomē. Spiridon autē indi
gnatus in euz et exiliens de cathedra ſa
cerdotali: tu melior es inqͫt eo qui lectuz
dixit quia eiꝰ verbis vti ꝯſunderis. Hoc
autem fecit populo cōſpiciente mediocri
tatem docens euz qui eloquiū ſupercilio
preſumebat. Erat enim ydoneus ad pu=
dorem incutiendum. Cum eſſet veneran
dus ⁊ operibus glorioſus ſimulqꝫ ſenex
euo atqꝫ ſacerdotis officio. ¶ Qualis au
tem circa E peregrinoꝝ ſuſceptionē
fuerit hinc apparet. Inſtante iā quadra
geſima quidā ex itinere venit ad eū qui=
bus diebus conſueuerat cum ſuis conti=
nuare ieiunia. ⁊ die certo comedere me=
dios dies ſine cibo conſiſtens videns ita
qꝫ peregrinum valde defectum: perge in
quit ſue filie laua peregrini pedes et ci=
bos appone. Cūqꝫ ꝟgo dixiſſet nec panē
eſſe nec alphita quarum rerū ſolebāt ni=
hil habere reconditum propter ieiūniuz
orans primum veniāqꝫ petens filie iuſſit
vt porcinas carnes quas domi ſalitas
habebat coqueret: quibus coctis ſedens
cū peregrino poſitis carnibꝰ comedebat
et rogabat vt vna cū eo ederet peregrinꝰ.
quo refutante chriſtianūqꝫ ſe ꝓfitēte pro
pterea magis inquit refutare nō debes.
oīa enim munda mundis ſicut ſermo di
uinus edocuit. Hec quidem de ſpirido=
ne dictā ſufficiant.

¶ Capitulum. xj.

PRecipue ꝟo in=
ſigniſſimā eccleſiam demōſtra
uerunt A ⁊ dogma dilataue=
runt vite virtutibus qui ꝯuerſatione mo
nachica illo tēpore fruebantur vtilli ma
nāqꝫ res ad homines venit adeo iſta phi
loſophia: que multarum doctrinarum et
dialectice artis ſtudia deſpicit tanꝗ ſit
minuta ⁊ meliores operis tempus impe
diat atqꝫ ad recte viuendum nihil oſten=
dat. Hec ergo philoſophia conuerſatiōe
miranda: naturali ſimplicīqꝫ prudentia
docet omnino que nequitiam perimant
et operentur vtilia. Non enī predicat vir
tutem ſed magis exercet nihilopendens
humanā gloriam viriliterqꝫ reſiſtēs paſ
ſionibus anime ⁊ neqꝫ nature neceſſitati
bus ſe ſubdit nec corporis īfirmitate ſuc
cumbit. Diuine mentis virtutē hñs ſem
per contēplatur omniū creatorem ⁊ cum
nocte dieqꝫ colens orationibus ⁊ letanijs
placat indubitāter. Anime vero puritate
et bonorum actuū conuerſatione ad mi=
niſteria ſe diuina cōponens: purgatiōes
aſperſioneſqꝫ cōtēnens: ſolas vero pollu
tiones peccata putans extrinſecꝰ irruen
tes caſus exuperat ⁊ omniū abſolute hu
iuſmodi dominatur. Nō per ſtabilitatē
neceſſitatēqꝫ vite qualibet volūtate mu=
tatur nō mala patiens vlciſcitur: nō lan=
guore aut indigentia neceſſariorū com=
preſſa mordetur: ſed potius gloriatur in
talibus patientiā māſuetudinem medio
critatem in omni vita meditatur. Et quā
tum nature humane poſſibile eſt deo cē
vicinum: velut in tranſitu vtens preſen=
tibus neqꝫ circa poſſeſſionē rerum occu=
pata conſtringitur neqꝫ vltra ꝙ opus eſt
in preſenti ꝓuidere forſan vrgetur. Sem
per autē ſimplicitatē ⁊ exercitiū huiꝰ in=
ſtructionis laudans: beatitudinē cōtem
platur eternā et ad felicem terminū om=
ni viuacitate feſtinat. Timore diuino ſi=
ne intermiſſione ſuſpirans turpiloquia
reſpuens: et nec vſqꝫ ad vocem emittere
patiens: quorum actiones ſuis actibꝰ no
ſcitur exoluere: in breui comprehendens
neceſſaria nature ⁊ cogens corpꝰ medio=
cribus indigere. Caſtitati luxuriam ſub
dit iuſtitia punit iniuſtitiam et veritate
mendacium: diſciplina rerum omnium
menſuras participatur: cum proximis in
vnanimitate et communione conſiſtit.
amicorum prouida eſt atqꝫ peregrinorū.
que propria ſunt communia facit egen=
tium: et tuetur vtilia ſingulorum / neqꝫ
gaudentibus importuna et tribulanti=
bus remediuz conſolationis apportans.
ad verum bonum diligentiam ſuā ſem=
per extendens: ſermonibus caſtis ſa=
pientibuſqꝫ conſilijs ornatu ac vano elo
quio remotis erudiens atqꝫ curans ve=
luti quibuſdam medicaminibus: audiē=

tes cum honore et reuerentia diſpoſi-
tiones ſuas celebrans/cōtentione certa-
minibus itaqꝫ priuata. Nā cū ſit rōnalis
oēm motū irrationalē fugit generaliter
paſſiones corporis deuincit anime. Hu-
ius itaqꝫ B Elegantiſſime philoſo-
phie princeps quidez fuit ſicut quidā di
cunt helyas ꝑpheta ⁊ baptiſta ioannes
Philo aūt pithagoricus ſuis tꝑibus re-
fert vndiqꝫ egregios hebreoꝝ in quodaz
predio circa ſtagnū mariā in colle poſitū
philoſophatos. habitaculū vero eoꝝ et
cibos ⁊ conuerſationem talē introducit
qualem ⁊ nos nunc apud egyptioꝝ mo-
nachos eſſe conſpicimus. Scribit eñ in-
choantes eos ad philoſophiā cedere oī-
bus ſibi cōpetentibus rebus cūctiſqꝫ ab-
renuntiare permixtionibus ⁊ extra mu-
ros i ſolitariis agris et ortis ihabitare.
Domos autē eis eſſe ſacraria que apud
nos monaſteria nuncupant ⁊ in eis con-
uerſatōe ſolitaria: honeſta celebrare my
ſteria diligēterqꝫ pſalmis ⁊ hymnis pla-
care diuinitatem. ⁊ ante ſolis occaſuz nō
guſtare cibū: alios aūt ꝑ tres dies ⁊ am-
plius: certiſqꝫ diebus in pauimento ha-
bere cubilia: vino ſemper ⁊ ſanguine ha-
bentibus abſtinere. cibū eis eſſe panis ⁊
ſalis/⁊ hiſopi ⁊ potū aque. Mulieres eis
cohabitare ſeniores: ꝟgines ꝓpter amo-
rem philoſophie ſpontanea volūtate nu
ptiis abſtinētes. Et philo quidē hoc mo
do referēs videtur aperire q: hi q̄ ex he-
breis ſm eū xp̄iani ſunt facti adhuc iu-
daice viuerēt eorūqꝫ ꝯſtituta ſeruarent.
Apud alios eñ nō inuenitur huius vite
ꝯſeruatio. Unde cōiicio ex illo apud egy
ptios hāc philoſophiā habuiſſe princi-
pia. Alii vero dicunt C huic cām fuiſ
ſe conuerſationi: perſecutiones que reli-
gionis cā per tpa ꝑuenerunt. Et qm̄ fu-
gientes in montibus ⁊ vallibus deſertiſ
qꝫ morabant ad modū ſeuite hui⁹ aſſue-
uerunt. Sed ſiue egyptii ſiue alii quidaz
huic ab initio philoſophie prefuerūt: il-
lud tñ apud oēs cōſtat q: ad ſummā re-
uerentiam atqꝫ perfectionez moribus ex
ercitationibuſqꝫ decentibus et hanc con
uerſationem vſqꝫ tunc perduxit antoni-
us D marinius monachorum quem
tunc in deſertis egypti morantem. ꝓpter
gloriam virtutis eius imperator conſtā
tinus amicum fecerat: literis honorabat
et vt pro quib⁹ vellet ei reſcriberet expete
bat. Fuit iſte vir egypti⁹ genere ortus in
ſigni vico i loco heraclie apud egyptios
cōſtituto. Is puer relictus orphanus pa
ternos donauit agros conuicaneis ſuis.
Aliā ꝟo ſubſtantiam diſponens pretium
pauperibus erogauit: ſtudioſi eſtimans
eſſe philoſophi non ſolum ſemetipſum
ſpoliare pecuniis ſed eas diſpenſare pro
ficue. Junctus autem ſtudioſis ſecun-
dum ſe viris virtutes zelabatur vniuer-
ſorum ꝓbans bonam vitam ſuauem
fieri ipſa conſuetudine: licz fuerit primo
difficilis. modos adinueniebat abſtinen
tie potioris et quotidie exercitatione cre
ſcebat tanquam ſemper incipiens aliq̄d
innouabat. Afflictionibus corporis pu-
niendo libidinem: ſacre vero ſapientie vo
luntate paſſionibus anime repugnan-
do. Erat enim eius eſca ſolus panis et
ſal: potus aqua: prandii tempus ſolis oc
caſus. frequenter enim duos et amplius
dies ſine cibo manebat. Uigilabat vt ita
dicatur ſemper quidem iugi nocte: ⁊ ora
tionibus contingebat quidem diem: ſiue
ro ſomnus incumberet ſtando paululuz
dormiebat. Plerunqꝫ pauimento iacens
ſolamqꝫ terram ſtratum refectionis ha-
bens. Olei ſiquidem vnctionem laua-
chrorum atqꝫ ſimilium vſum modis om-
nibus euitabat. ne humectatione ſua in
molliciem robur corporis immutaret.
Aiunt enim neqꝫ nudum eum aliquan-
do viſum. Litteras vero neqꝫ ſciens ne-
qꝫ mirabatur: ſed potius mentem bo-
nam tanquam ſeniorem literarum: qua-
rum tamen inuentorem iure laudabat.
Fuit autem precipue clementiſſimus ca
ſtus: fortis: gratus colloquentibus: ſine
vlla triſtitia: et licet qui cum eo diſputa-
rent certatine queſtiōes inferrent: tamē
more ſolito ſapienter et diſciplinabili-
ter creſcentē ſedabat ſepe ꝯtentionem: ⁊
ad menſuram debitā protinus transfere
bat. Loquentiumqꝫ ſibi ſtrepitum tēpe-
rabat: eorūqꝫ mores veluti quadā regula
cōponebat. Tantiſqꝫ itaqꝫ ꝟtutibus diui
na ꝓuidentia redundās eū futura ꝓſcire
nō eſtimabat eſſe ꝟtutē: ⁊ propterea nec

laborandū inaniter circa talia ſuadebat quando nec ignorantem futura pene ſuccumbere: nec ſcientem ꝓpterea ſanctum eſſe declarabat. Uerā nāq beatitudinē in cultura dei ⁊ legum eius obſeruatione dicebat. Si cui autē hec eſſet cura docebat vt purgaret animam quo poſſet inſpicere ⁊ futurorum notitiam poſſidere: deo videlicet preſciētiam declarante. Uacare aūt nec ipſe patiebatur/⁊ bene victurum ſemper operari precipiebat: ac ſemetipſum diſcutere ⁊ ſecū ponere rōnem eorum que geſſit die noctuq: ſi quid aūt indecens ageret conſcriberet vt decetero parceret in delicto ſemetipſum ſcilꝫ erubeſcens ſi plurima ſui delicta comperiſſet ſimul etiam metuens ne per conſcriptionis indiciū fieret alijs manifeſtus. Erat enim laborioſus ⁊ maxime pro ſolatijs oppreſſorū quis etenim alter ſic ferventiſſime fuit ſtudioſus: quorū gratia ſepe veniebat ad ciuitates. Plurimi nāq vi compellente cogebant eum legatione fungi apud iudices et magiſtratus: quorum ſinguli vel videre eum iudicabant nimis egregium loquentem audire ⁊ precipienti parere glorioſum. qui cū talis eſſet ſtudebat tamen ignorari ⁊ latere per heremū. Si vero neceſſitate faciēte veniſſet in ciuitatem depoſito negotio pro quo venerat ad deſertum continuo reuertebatur. Piſces nāq dicebat per humectā nutriri ſubſtantiā. Monachis autem ornatum fore ſolitariam vitam. Et ſicut illi terre tactu tabeſcunt ſic gloria monachorū ad vrbes accedendo ſedatur. Obedientem vero ſe gratūq conſpicientibus exhibebat. Studebat nāq vt neq haberet tumentē ſuperbiāq naturam nec putaret huiuſmodi. Sed hec q̄dem pauca virtutum antonij dicere ſum compulſus. vt tanti viri per hec exempla conſideremus philoſophiam. Plurimos autem atq probatiſſimos auditores habuit. quorū alij quidem in egypto ⁊ libia. alij vero in paleſtina ⁊ ſyriaca ⁊ arabia claruerunt. ⁊ vnuſquiſq eorum nō minus ſe q̄ doctor apud quos eſt commoratus exercuit. Multoſq docuit et ad ſimilem virtutem philoſophiāq perduxit ita vt quorundam hic labor eſſet circuire per ciuitates ⁊ per prouincias vel per agros: et diligenter antonij diſcipulos eorumq requirere ſucceſſores. Sed quomodo poterant inueniri facile quibus erat ſtudium diligentiſſimū ſuam vitam latere: ⁊ non ſicut plurimi nūc hominum elati per gloriam ſemetipſos exponant ⁊ cunctis inſinuent. ¶ Fuerunt itaq probatiſſimi diſcipuli quos percepimus antonij alij quidem multi: necnō ⁊ paulus appellatione ſimplex. Hunc aiunt cū ruſticus eſſet bona ſpecie cōiugem habuiſſe: ⁊ eā in ipſo facinore adulterij dephenſam tacite ſubriſiſſe: ⁊ iureiurando firmaſſe nūq̄ ſe cum ea eſſe miſcendū. Tū ad adulterum habe inquit eam. Et repente diſceſſit ad heremum apud antonium. Dicunt eum enim manſuetiſſimū ⁊ patientem valde fuiſſe. Deniq cum iam ſenex eſſet ⁊ ad vitam monachice perdurationis inſuetus: omnibus eū antonius experimentis exercēs: in nullo inuenit inferiorem: perfecteq eum philoſophie eſſe teſtatus ſeorſum precepit habitare tanq̄ non egentē doctore. Confirmabat autē dñs antonij teſtimoniū ⁊ operibus oſtendebat virū eſſe glorioſum ipſoq ſeductore ſuperiorē atq ad affligēdos ⁊ expellēdos demones preparatum. ¶ Circa hoc itaq tēps philoſophabat ⁊ amonius egyptius de quo ſermo fertur qꝫ cogentibus parētibus duxiſſet vxorem: nec tñ cā fuiſſet expertus. In principio namq nuptiarum ſponſam tanq̄ ſponſus in thalamo percipiens: ⁊ ſolus cum ea remanens ait. Nuptie quidem o mulier noſtre: vſq ad hoc celebrate ſunt tempus: et quale bonum ſit poſſe virginem permanere. et ſacris edocebat literis: ac ſeorſū ſolus manere tentabat. Sed quoniā de virginitate quidē ſermones virgo laudauerat: diuidi aūt ab eo graue iudicabat: in alio cubiculo dormiens annis decem ⁊ octo cum ea manſit: neq tunc a monachica abſtinentia ſe ſuſpendēs. Interea mulier viri zelata virtutem: eſtimauit non eſſe iuſtam tantum virum domi celari ꝓpter ſe: ſed oportere potius ſeorſū vtrunq philoſophari ⁊ ob hoc ſupplicauit viro. At ille gratias agēs deo ꝓ huiōi cogitatione mulieris: tu inquit hāc habe domū

be domū ego mihi altaȝ fabricabo. Et in meridianam partē deſerti ſtagni Marie veniēs circa locuȝ ſcithi ad monteȝ quid dicitur nitrie duob⁹ ꝛ viginti annis vbi philoſophat⁹ eſt ānis ſingulis viſitans ſecūdo mulierem. Huius itaqȝ ſacratiſſimi principis tēpore horum monaſteriorum multi fuerunt dignıqȝ diſcipuli ſicut ſucceſſiones oſtēdūt: plurımaqȝ venerāda ꝑ eū ꝓuenerunt q̄ ꝓcipue apud egyptios monachos pfecteqȝ ſeruantur. Nā cū maxima diligentia ꝑ ſucceſſioneȝ traditionis alterutre curant virtutes antiquorū memorie tradere monachorū: ſȝ a me illi memorādi ſunt qui ad nos vſqȝ peruenerunt. Contigit igitur huic viro et theodoro eius diſcipulo euntibus aliqñ tranſire flumē quod dicunt lycū: ne vero ſe alteruter nudum videret iuſſit Amonius vt recederet theodorus. Cumqȝ etiā ſemetipſum erubeſceret nudū intueri: repente diuina virtute tranſlatus eſt ad vlteriorem ripam. Tranſiens vero theodorus aquam ꝛ videns nec veſtem eius nec pedes infuſos ſupplicabat ſeni vt ei cauſaȝ rei depromeret. Cūqȝ ille dicere refutaret: ille vero non aliter ſe properaturū: niſi cognoſceret: ꝓmittēte theodoro nulli ſe eo viuorē fore dicturū / confeſſus eſt quod euenit. Proximuȝ vero miraculum huic quoqȝ rei cōtigit quod narrabo. Iniuſti parētes alicuius a cane rabido ꝑcuſſum filiū ꝛ pene moriturū obtulerunt ei. ꝛ eiulantes deprecabātur vt curaretur. Tum ille ad eos. Non eget inquit mea curatione: ſed vos ſi vultis reddere bouem quē rapuiſtis dominis ſuis / egrotus repente ſanabitur: quod etiam contigit. Naȝ vt reſtitutus eſt bos: paſſio mox receſſit a puero. Quando autē amonius iſte moriebatur dicitur Antoniuȝ vidiſſe animam eius in celum ferri: diuinis poteſtatib⁹ cū pſalmodia precedentibus eam ꝛ cōſulētibuſqȝ eis qui circa eum erant cauſam huius miraculi abſcondit. Sciebant enim quoniā aerem intēto obtutu reſpiciens cum ſtupore miraculi cuiuſpiam reſpiceret viſionem. Cūqȝ veniētes poſtea quidam de Scithia nuntiaſſent horam viſionis Antonij: et conueniſſet cum tranſitu illius viri beatificauerunt ambos illum quidē: quia ad manifeſta bona tranſiſſet: illum vero quia tantam a longe meruiſſet cernere viſionem. Multorū enim dierum iter eſt locorū medio poſitorum quo degebat alteruter. Et hec quidem ita relata ſunt. In hoc itaqȝ preſulatu audiui probatiſſime philoſophatum Eutichianuȝ qui in Bithinia circa olympum morabatur.

¶ Erat quippe gratia diuina replet⁹: ad curationes paſſionū et miracula rerum et operū: ita vt ipſi Conſtātino propter virtutē vite amicus eſſet. Ille ſiquidem tempore vinctus quidā ſpatari⁹ quē in ſuſpitionē venerat: quaſi aſſumpta tyrannide fugit: ꝛ requiſitus circa olympū comprehenſus eſt: rogātibus neceſſarijs eius Euthicianum: vt pro eo apud principem legatione fungeretur. Prius inquit prouidēdū eſt: vt is homo liberetur a vinculis, ne crudeliter coſtrictus intereat. Tunc dicit̄ ad vinculorū direxiſſe cuſtodes rogans vt eum ab huiuſmodi neceſſitate releuarent. Qui cum hoc facere noluiſſent ſponte ianue clauſe reſerate ꝛ vincti cathene ſunt repēte dirupte. Poſtea vero ad principem veniens Bizantio tunc degētem: paratiſſime beneficiū promeruit quod popoſcit. Nō enim poterat Conſtantinus eius petitionibus denegare: cum ei ſummi honoris cumulum exhiberet. Hec itaqȝ breuiter a nobis dctā de monachis qui tūc clare ſunt philoſophati ſufficiant. Cui vero de his ſubtilior cura fuerit: querens inueniet plurimorum vitas hic non eſſe ſcriptas.

¶ Theodoricus. Cap.xij.

ET licet ita ꝑ omnia floreret eccleſia: nō tamen pertulit inimicus eleuatā ſimul atqȝ ſplēdentē valde reſpiciens. ſed maliuola cepit mouere conſilia: contendens gubernatā a domino ꝛ vniuerſorum creatore ſubmergere. Uidebat itaqȝ paganoꝝ errore ſe fuiſſe nudatum: captaqȝ varia demonū machinamenta ꝛ creaturam a plurimis iam nō adorari: ſed creatori hymnos decenter offerri. Ea gratia iam non apertem contra deum ꝛ ſaluato

tem noſtrum excitabat bellum: ſed viros inueniēs xp̄ianos quidē ſe vocabulo ꝓfitētes: ſʒ amore honoris ⁊ vane glorie ſeductos ad ſeruitutis organū: eos ſue machinationis habuit: per quos plurimos ad priſtinum reduxit errorem. non quidez creaturā rurſus adorari precipiens: ſed ipſum creatorem et mundi opificem coequatum aſtruens creature. Ubi autē hoc principium et queādmodum hec inimicus zyzania ſeminauerit enarrabo.

¶ Alexandria ciuitas eſt maxima: et hoim multitudine copioſa: non egyptiorum ſolūmodo: ſed etiam thebeorum et lybicorum: circa egyptum obtinens principatum. In huius itaq; ciuitatis preſulatu: poſt petrū illū inclitū ꝓpugnatorē q̇ ſub ipſis tyrānis diocletiano ⁊ Maximiano nouiſſime iperiū ſpōte dponētib⁹ martyrij coronā ſuſcepat ſucceſſit Achillas. Is em̄ ſub illo egregio Petro Arriū ordinatum diaconū captūq; in melicij nouitatibus: et ab eccleſia pulſum: rogatus a fidelibus et denuo ſuſcipiens miniſtrare precepit. Poſt Achillā vero Alexāder fortiſſimus euāgelici dogmatis predicator ordinatur ep̄s. Hoc tp̄e Arrius in ordine preſbyterorū erat: et expoſitionē diuinarū ſcripturarū videbat habere cōmiſſaz. Uidēs aūt Alexandrū pontificat⁹ gubernacula ſuſcepiſſe: euentū tp̄is non portauit: ſed et mordacitate compulſus litis querebat initiū. Porro laudabilē videns viri cōuerſationē nequaq̄ calūnias conterere preualebat. Uerūtamen quieſcere illū non prohibebat inuidia. Hūc igitur inueniēs inimicus veritatis per eum niſus eſt excitare in eccleſia tēpeſtatē. Apoſtolicis enim Alexandri doctrinis inſtabat aperte reſiſtere. Et ille quidem diuina ſequens eloquia equi honoris cū patre ⁊ eandem ſubſtantiā habere cum deo genitore filiū predicabat. Arrius autem e diuerſo veritati repugnans: creaturam filium facturāq; dicebat. Adijciens erat aliquādo quando non erat. ⁊ alia que ex illius literis iudicantur inſana. Hec ergo non ſolum in eccleſia perſiſtebat docens: ſed etiam in extraneis conuētibus atq; concilijs: et domos circūiēs quibuſcunq; poterat ſuadebat. ¶ Sozomenus.

¶ Reprehendens autem quidam huiuſmodi viros Alexan B drū quoq; culpabant tanq̄ non vtiliter ſileret dum contra dogma fierent nouitates. At ille arbitratus melius eſſe de dubijs ſermonē ex vtraq; parte proponēdum vt non videretur ex neceſſitate: ſed poti⁹ ex ſatiſfactione certamen ablatū. iudex cum clero reſidens ad altercationē deduxit vtrāq; partem. Ut autē euenire ſolet circa certamina verborū vtriq; ſuperare nitebātur. Arrius autem nullatenus aquieſcere volebat: q: conſubſtantialis filius ⁊ coetern⁹ eſt patri. ¶ Theodoric⁹. ¶ Alexāder autem apoſtolicorū dogmatum predicator prius quidem eum reuocare ammonitionibus ⁊ conſilijs nitebat̃. Cum vero eum ſuperbire vidiſſet ⁊ aperte impietatis facinora predicare: ex ordine ſacerdotali remouit. Audierat enim clamātem diuinā legez. Si oculus tuus dexter ſcandalizat te abſcinde eū ⁊ proijce abs te. Hoc itaq; tēpore romane quidē C eccleſie Silueſter retiacula gubernabat melchiadi ſuccedens qui poſt Marcellinū clarificatuz in perſecutione gentiliū ſuſceperat iura pontificatus. Anthiochie vero poſt tyrānū eccleſie inchoāte pace vitalis p̄ſul extabat. Qui etiā antiquā ⁊ ex multis tēporib⁹ deſtructā a tyrānis edificauit eccleſiam. Poſt quē Philogonius pantificatū ſumēs ⁊ reliqua edificij ſupaddidit et zelum pietatis licinij tp̄ibus demōſtrauit. In Hieroſolymis aūt poſt hermonē marius ordinatus eſt: vir noie ſuo dignus ⁊ oibus bonis ornatus. Eodēq; tp̄e Cōſtātinopolitani Alexāder pontificatū ſacri miſterij poſſidebat. apoſtolicis donationib⁹ valde clarus. Tūc igit̃ Alexāder alexandrin⁹ videns Arriū amoris iudiciarij aculeo ſtimulari et multos ad blaſphemias deceptos erigere: cōſiliaq; propria celebrare eccleſiarū preſulib⁹ ei⁹ blaſphemiam ſuis literis indicauit.

¶ Socrates. Capitulū .xiij.

Dilectiſſimis atq; cariſſimis vbiq; catholice eccl'ie cōminiſtris Alexāder in dño. S Cū vnuz catholice ſit corpus

eccleſie mandato exiſtente in ſacris ſcri
pturis vt ſeruet vinculū vnanimitatis ⁊
pacis ꝯñs ē debere nr̄is ſcribere ⁊ alteru
tris q̄ apud ſingulos agunt inſinuare vt
ſiue patiť ſiue gaudet vnū mēbꝛū cōpa=
tiamur aut cōgaudeamus adinuicē.In
noſtra igiť parrochia nūc egreſſi ſunt vi
ri iniqui:⁊ xp̄o rebelles docētes apoſta=
ſiā quā recte quilibet pꝛecurrere luſpice
tur antixp̄o.Et volui hoc quidē tacitur=
nitati cōtradere ſi quō inter ſolos apo=
ſtatas cōſumeretur hoc malū:⁊ non loca
alia penetrādo ſimplicium ſoꝛdidare au
ditus.Sed qm̄ euſebius nūc nicomedie
putans in ſe cōſiſtere cauſas eccleſie:qꝛ
cū reliquiſſet bericioꝛū ciuitatē:⁊ꝯcupiſ=
ſet nicomediēſem eccleſiā.nō eſt in eo vl
timo ſubiecta.patrocinať etiā his apo=
ſtatis ⁊ſcribere vbiqꝫ molitus eſt/cōmē=
dans eos ſi quō trahat aliquos ignoꝛan
tes ad hāc peſſimā hereſim ⁊ xp̄o rebel=
lem.Ideoqꝫ neceſſariū iudicaui ſciēs qꝺ
in lege cōſcriptū eſt vlterius non tacere:
ſed vobis oībus indicare:quatenus etiā
vos ſciatis apoſtatas ⁊ eoꝛū hereſis ver
ba nequiſſima caueatis.Si ergo ſcripſe
rit vobis euſebius nec recipiatis eū nec
eius ſcripta ſuſcipiatis.Antiquā em̄ cal
liditatem tempoꝛe compꝛeſſam nūc per
iſtos renouare volens.Fingit quidem ſe
quaſi pꝛo iſtis ſcribere:opere vero demō
ſtrat:qꝛ pꝛo ſemetipſo talibus ſtudere fe
ſtinat.Apoſtate vero ſunt iſti.Arrius et
achillas.Cū eis autē apoſtatauerūt hi
aithaľ.carponius alter arrius.ſarmaci⁹.
euzonis.lucius.iuli⁹ manas:⁊ helladi⁹.
gai⁹ ſermidus.ertheonas q̄ epiſcopi ali=
qn̄ ſunt dicti.Ea vero q̄ opinātes loquū
tur huiuſmodi ſunt.Nō ſemper inquiūt
deus pater fuit:non ſemper fuit dei ver=
bum:ſed fuit quādo deus pater nō fuit.
Dei aūt verbum ex non exiſtentibus fa=
ctum eſt.Exiſtēs enim deus nō exiſtentē
ex non exiſtente fecit.Quapꝛopter ⁊ fuit
aliquando qn̄ non fuit. Creatura enim
eſt et factura filius:neqꝫ ſimilis patri ſe=
cundū ſubſtantiā:neqꝫ verus eſt neqꝫ ve
ra ſapientia eius eſt:neqꝫ verum natura
liter patris verbum eſt:ſed vnus quidē
creaturarum et facturarum eſt.Abuſiue
autem dicitur verbum ⁊ ſapiētia factus
et ipſe exiſtens in pꝛopꝛio dei verbo ⁊ in
dei ſapientia in qua ⁊ omnia:⁊ ipſum fe
cit deus.Unde ⁊ cōuertibilis eſt ⁊ muta
bilis per naturam ſicut ⁊ vniuerſa ratio
nalia. Peregrinum enim ⁊ extraneum ⁊
remotum eſt verbum a paterna ſubſtan
tia.et inuiſibilis eſt filio pater.Nō enim
perfecte ⁊ integre nouit fili⁹ patrē.neqꝫ
eū perfecte videre poteſt.Nā nec ſuam
ſubſtantiam nouit filius ſicut eſt.Pꝛo=
pter nos enim factus eſt vt nos per eum
tanqꝫ per inſtrumentum crearet deus:et
nequaqꝫ ſubſtitiſſet:niſi nos deus facere
voluiſſet.Requiſiuit ergo quidam eos ſi
poteſt dei verbum conuerti ſicut diabo=
lus eſt conuerſus:et nequaqꝫ dicere ti=
muerunt vtiqꝫ poteſt tanqꝫ natura con=
uertibilis exiſtens.factus aiunt et con=
uertibilis eſt.Hec itaqꝫ dicētes ideſt ar=
rius et qui cum eo fuit.et in his impu=
denter inſtantes ipſos et ſequaces eoꝛū.
Nos quidem cum epiſcopis egypti et li
biarum pene centum conuenientes ana
thematiſauimus.qui vero circa euſebiū
ſuſceperūt miſcere ſtudētes veritati mē
dacium et impietatem cum pietate ſo=
ciaret:ſed non pꝛeualebunt.vincet enim
veritas nec vlla communio eſt luci cum
tenebꝛis.neqꝫ concoꝛdia chꝛiſti cum be=
lial.Quis etenim talia audiuit aliquan
do.Aut quis nunc hec audiēs verba nō
metuet:aut aures continuo non obtura=
bit:ne ſoꝛdibus taliū verboꝛum eius pol
luatur auditus.Quis audiens dicente
Joanne.In pꝛincipio erat verbū non re
pꝛehēdat iſtos dicētes fuit aliqn̄ qn̄ non
fuit.Aut quis audiens in euangelio vni
genitus filius:⁊ per ipſuȝ oīa facta ſunt:
nō odio habebit dicentes:qꝛ vnus crea=
turarum eſt filius.Quō igitur pōt vnus
eſſe hoꝛum que per eum facta noſcūtur?
Aut quomodo vnigenitus q̄ omnibus ſe
cundum illos cōnumeratur.Quō etiā ex
nō exiſtētibus erit patre dicēte.Eructa=
uit coꝛ meū verbū bonū.Et iterū.Ex vte
ro ante luciferū genui te.Aut quomodo
diſſimilis patris ſubſtātia:cū eſt imago
pfecta ⁊ ſplēdoꝛ patris q̄ dicit.qui me vi
det:videt ⁊ patrē.Quomodo ſi verbum ⁊
ſapiētia dei eſt filius:fuit aliquādo quā
do nō fuit.Simile eſt em̄ ac ſi dicāt ſine

verbo ⁊ ſine ſapiētia aliqñ fuiſſe deū. Ut quō cōuertibilis ⁊ mutabilis q̄ dicit per ſe: ego in patre ⁊ pater in me eſt. Et iterū Ego ⁊ pater vnū ſumus. Per ꝓphetā vero videte inquit me: videte q: ego ſum ⁊ nō mutabor: Nam licet in eo verbo ſit dictū illud apoſtoli quia factus homo: tamen mutatus nō eſt: ſed ſicuti dixit apoſtolus. Jeſus chriſtus heri et hodie ipſe et in ſecula. Que putas cauſa ſuaſit eis vt dicerent: quapropter non enim factus cū paulus dicat. Propter q̄ omnia et per quem omnia. Unde vero blaſphemēt: q: neſcit perfecte filius patrem mirādū nō eſt. Nā ſemel habētes ꝓpoſita rebellādi xpo repercutiūt etiā voces eius dicētes. Sicut nouit me pater ⁊ ego agnoſco patrem. Si ergo ex parte pater nouit filiuꝫ palam eſt: q: et filius non perfecte nouit patrem. Si autē hoc dicere impiū eſt nouit eñ perfecte filiū pater. palā eſt: q: ſicut nouit pater ſuū verbū/ſic ⁊ verbū nouit propriū patrē ⁊ aliter nō eſt. hec dicētes et reuoluētes ſcripturas ſanctas frequenter conuicimus eos: et rurſus tanꝗ camel eōtes mutabātur: ſtudētes ad ſemetipſos trahere quod eſt. Cum venerit impius in ꝓfundū malorū ſpernit. Multe ſiquidem hereſes ante eos fuerūt: que pluſꝗ decet preſumētes corruerūt in imprudētiā ſuā. Jſti vero per omnia verba ſua nitentes erigi ad interemptionē diuinitatis verbi per hec illas hereſes potius firmare conati ſunt: antichriſto facti propinquiores: quapropter et abdicati ⁊ anathematizati ſunt ab eccleſia. Cōtriſtamur itaqꝫ pro eorum perditione ⁊ maxime: quia et ipſi aliquando que eccleſie ſunt audierūt: et nunc ab ea prorſus exiliunt. non tamen ammiramur: hoc enim ⁊ hymeneus et philetus paſſi ſunt. ⁊ ante eos iudas qui cum eſſet ſecutus ſaluatorem poſtea proditor factus ⁊ apoſtata ſed de his quidem ipſis nō ſumus ignari. Dominus enim ꝑdixit. Uidete. ne qs vos ſeducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes: quia ego ſum ⁊ tempus prope eſt: et multos errare facient/ne ergo eatis poſt eos. Diſcēs enim hec a ſaluatore paulus dixit. Quia nouiſſimis temporibus apoſtatabunt quidam a fide ſana: attēdentes ad ſpiritus erroris demonumqꝫ doctrinas que veritateꝫ auerſantur. Domino ſiquidem ⁊ ſaluatore noſtro ieſu chriſto per ſemetipſum ꝓnuntiante: et per apoſtolum deſignante de talibus conſequenter nos per nos ipſos audientes impietatem eorum anathematizauimus eos ſicut prediximus oſtendentes eos extraneos a fide eccleſiaqꝫ catholica. Jndicauimus autem hec vobis dilectiſſimi atqꝫ cariſſimi comminiſtri ne quos eorum ſi forte tētauerint etiam ad vos venire ſuſcipiatis: neqꝫ euſebio vel cuilibet aliorum ſcribenti pro eis obediatis. Decet enim nos tāꝗ chriſtianos vt omnes contra chriſtum loquētes ⁊ ſapientes quaſi deo rebelles ⁊ animarum corruptores totis viribus auerſemur: et neqꝫ aue huiuſmodi dicamꝰ hominibus: ne forte etiam peccatis eorum communicare videamur. Sicut beatus Joannes ait. Salutate fratres qui apud vos ſunt ſalutant vos qui nobiſcuꝫ ſunt.

¶Theodoricus. ¶Non ſolū aūt hāc ſed etiā ad alexandrū conſtātinopoleos epiſcopum miſſam eius epiſtolam huic operi inſerere non omittā q̄ clare omnia eius oſtendat: ne quis ſuſpicetur hec me ficte conſcribere: et poſt eam ipſius arrij et ceteras quoqꝫ epiſtolas quibus vtiqꝫ narratio eget hyſtorie quatinus de ſcripture veritate teſtentur et aperte que geſta ſunt perdoceant. Scripſit enim alexādrinus hec conſtantinopoleos alexādro.

Capitulum. xiiij.

Cariſſimo fratri ⁊ vnanimo alexandro. Alexander in domino ſalutem Apetitusꝰ potentie hominum peſſimos auari cieqꝫ prepoſitus veritati que credit eſſe precipua: ſolet inſidiari per varias ſcilicet occaſiones/reſiſtentes eccleſiaſtice pietati. Jmpulſi namqꝫ maliuoli a diabolo in eis operante ad propoſitam ſibi libidinem et ab omni reuerentia reſilientes: conculcant iudicij dei timorem. De quibus neceſſarium mihi fuit potentie: ac reuerentie veſtre ſignificare vt ab huiuſmodi caueatis/ne qui forte preſumāt

eoꝛū in parrochias veſtras accedere vel
per ſe vel alios. Ualent enim magis ad
ſeducēdū figmētis vti/vel literis falſita
te compoſitis:que poſſunt facere pꝛeſti=
gium/ ſimplicem fidem puramqꝫ reſpi=
cientibus Arrius igitur ⁊ achillas coniu
ratione nuper facta collothi ſuperbiam
⁊ multo deteriꝰ illo ſecuti ſunt. Ille nāqꝫ
hos ipſos culpans:peſſime volūtatis ſue
inuenit occaſionē. Iſti vero dignā illius
negotiationē reſpicientes nequaqꝫ ſub=
iacere iuri eccleſie pertulerunt:ſed ſpelū
cas ſibimet latronū edificantes inceſſa=
bilia in eis conſiliabula celebꝛant nocti=
bus et diebus contra chꝛiſtum agentes:
et contra nos pꝛauiſqꝫ libidinibus exer=
cētur qui omnem piam et apoſtolicā ac=
cuſantes gloꝛiam iudaico ſchemate chꝛi
ſto rebellare inſtituerunt ſibimet offici=
nam. Diuinitatem et equalitatem cū pa
tre ſaluatoꝛis noſtri ieſu chꝛiſti negātes
omneſqꝫ eius ſalutaris diſpenſationis ⁊
humilitatis pꝛopter nos habite vocē de
cerpentes:pꝛolatione harum impietatis
ſue pꝛedicationē exercere nituntur quip
pe diuinitatis eius rationem et ineffa=
bilis gloꝛie quā in pꝛincipio habuit apđ
patrem penitus euitantes:paganoꝛum ⁊
iudeoꝛum impiaꝫ confirmant de chꝛiſto
ſententiam et laudem pꝛopꝛiam vt aſſo=
let aucupantes omnia quidem que con=
tra nos poſſunt deriſiones afferre nego
tiātur ſeditioneſqꝫ nobis quotidie ac ꝑ=
ſecutiones inſtituunt:tam iurgia pꝛopo=
nētes per agnitiones mulierū impudiē
tiū quas ſeducunt:qꝫ ipſi communi chꝛi=
ſtianitati derogantes:dum eoꝛum iuuen
cule omnes circumeūt vicos inſuper ine
rumpibilem chꝛiſti tunicam quam mi=
lites diuidere noluerūt iſti ſcindere nūc
pꝛeſumunt. Et nos quidem vite ipſoꝛum
et nefanda conamina eo quod laterent
tardius agnoſcentes:nunc generali de=
creto ab eccleſia adoꝛante chꝛiſti diui=
nitatem eos expulimus. Conati tamen
ſunt illi diſcurſionibus vti et aduerſum
nos machinari qui apud vnanimes cō=
miniſtros noſtros figuram pacis ⁊ vni=
tatis dignitatem ſe exercere fingunt:qđ
autem verum eſt abripere quoſdam eo=
rum ad peſtem pꝛopꝛiaꝫ per boniloquia

ficta feſtinant et literas ab eis manife=
ſtas ⁊ idubitatas exigunt relegētes eas
ſeductis a perſonis ſine penitentia eos
in delictis ſuis faciant remanere tanqꝫ
vnanimes habētes eadem ſecum decer
nentes epiſcopos. Non enim que apud
nos male docuerunt ⁊ egerunt ea fatenť
pꝛopter que etiam ſunt expulſi. Sed hec
autem taciturnitati cōtradunt aut fictis
eos rationibus ⁊ quibuſdam obumbꝛa=
tionibus ſepiūt veriſimilibus vero ⁊ pō
poſis coꝛruptibilem ſuam doctrinam ve
lantes eloquijs attrahunt in deceptionē
quemlibet incautū non abſtinentes etiā
apud omnes noſtre pietati calumniari.
Unde cōtigit quoſdam eoꝛū literis ſub=
ſcribētes in eccleſiā ſuſcipi. maximo ſicu
ti reo: imminēte periculo pꝛeſumētibus
talia comminiſtris eoꝝ neqꝫ apoſtolica
hoc regula patiatur et effundunt ſuper
eos dyabolicā efficaciam cōtra chꝛiſtū.
Quapꝛopter in nullo ſegnes o cariſſimi
ad inſinuādum vobis perfidam eoꝛum
memetipſum erexi. Dicunt enim qꝛ fuit
aliquando tempus quādo non fuit fili=
us dei ⁊ poſtea factus eſt qui pꝛius non
fuerat talis factus:quia ⁊ aliquando fa
ctus eſt qualem ⁊ omnem hominem eſſe
contingit. Cuncta enim inquiūt deús ex
nō exiſtētibus fecit:omniū rationaliū et
irrationalium creaturis miſcere volen=
tes. et filium dei. Quibus verbis conſe=
quenter aiunt eum mutabilis eſſe natu=
re. virtutis malicieqꝫ capabilē cū ex non
exiſtētibus eſſe dicatur. Diuinas quip=
pe ſcripturas quibus oſtenditur eū ſem
per eſſe perimentes:quibus palam deſi=
gnatur inconuertibilitas verbi ⁊ ſapien
tia atqꝫ diuinitas qꝰſunt chꝛiſtus. Poſſu
mus ergo inquiunt iſti polluti:⁊ nos filij
fieri dei ſicut ⁊ ille. Scriptū eſt eñ filios
genui et exaltaui. Cumqꝫ allatum fuerit
eis quod ſequitur. Ideſt ipſi aūt ſpꝛeue=
rūt me quod naturale non eſt ſaluatoꝛis
cū nature ſit immutabilis:omni reuerē=
tia ſemetipſos ſpoliantes aiunt nec ali=
quā licet pꝛopꝛietatem ad deū. ſed cū ſit
ipſe natura mutabilis ſciuit de illo deus
pꝛeſciētia ⁊ contēplatione qꝛ cū non eſſet
ſpꝛeturus: eligendus foꝛet ex omnibus.
Non eñ inquiūt natura quaſi pꝛecipuū

inter alios filios aliquid habet. Nā nec naturaliter dei filius est: nec aliquā habet ad deū proprietatem: quādo etiā ipȝ nature mutabilis existentē: propter moderationē diligētiā ⁊ virtutē non mutatū ad deterius elegit deus. cū ⁊ si paulus vel petrus ad hoc peruenissent nihil poterat iesus ab horum filiatione differre. Propter reprobationem igitur huius vesane doctrine etiā diuinas literas reuoluētes proposuimus illud quod in p̄is de christo dictū est. Dilexisti iustitiā ⁊ odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre cōsortib⁹ tuis. Quia vero filius dei neq̈ existētibus factus est: neq̈ fuit aliquando quando nō fuit: sufficit nos erudiri. Joānes euāgelista scribens de eo. Unigenitus filius qui est in sinu patris. Prouidēte quippe deo vt ostēderet alterutris indiuisas res nominauit patrem ⁊ filium existētē in sinu patris. Sed quia inter hec que ex nō existētibus facta sunt / verbuȝ dei nequaq̈ cōnumeratur. Omnia inquit p ipȝ facta sunt Propriaȝ nāq̈ eius substantiā designauit dicēs. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil quod factū est. Si enim omnia per ip̄m facta sunt. Quo modo q̄ creaturis vt essent donauit ipse aliquando non fuit? Non enim vlla ratio est vt qui facit eius nature sit cuius illa que fiunt. Si ipse quidē erat in principio omnia vero per ipsuȝ facta sunt: ex non existentibus fecit ⁊ cōtrarium videtur his q̄ ex non substantibus facta sunt hoc quod extat ⁊ valde discretum. Inter patrem siquidem ⁊ filium nullum demōstratur esse spaciū: nec vsq̈ aliquā cogitationem hoc anime phātasia percipiēte. Ex non existētibus aūt creatus mundus et nouellam habet substantie recentēq̈ natiuitatē a patre per filiū huiusmodi vtiq̈ substantialitatem cunctis accipientibus. Altius igitur adhuc contemplatus verbi diuinitatem / et creaturarū vniuersam intelligentiam transcendentem reuerendissimus Joannes geniturā eius nec facturam dicere voluit nec per elemēta syllabarum factorē ingenitum. Unus enim est ingenitus pater: sed quia excedit euangelistarum puto quia ⁊ angelorum perceptionē ⁊ transcendit vniuersa vnigeniti filij ineffabilis substantia. Non ergo reor quia de pietate cogitātes de hac aliquid interrogare presumāt propter quod dictum est. Altiora te ne quesieris ⁊ difficiliora te noli examinare. Nam sicut aliarum plurimarum ⁊ huius notitia humane perceptioni celata est quale est apud pauluȝ que oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se. Sed etiam stellas inquit deus ad abraham. non potes enumerare neq̈ arenā maris et guttas pluuie q̄s dinumerauit? quis ergo audeat exteri⁹ perscrutari subsistentiam dei verbi nisi forte vesanus sit? de qua prophetic⁹ spiritus dicit. generationē eius quis enarrabit? nā et ipse saluator noster prestare volens omnibus in hoc mundo colsinis: huius notitiā ab eis exonerare festinauit significās vltra naturam esse omniū rerum hanc animaduersionem soli vero patri adiacere tantum huius scientie sacramentū. Nullus inquit nouit quis est filius nisi pater ⁊ patreȝ nemo nouit nisi filius. Non reor ignorare sapiētes quia vesanuȝ est sapere ex nō existentibus factum filium cuȝ vtiq̈ habeat temporale principiū q̄d ostēditur ex nō existētibus factū. Nam si tēporibus inesse oporteret hoc q̄d aiūt erat q̄n nō erat aut spatio seculi cuiuscūq̈ et si verū est: q: oīa per ipȝ facta sunt: palā est q: ⁊ omne seculū: ⁊ tēpus: ⁊ spatia ⁊ aliq̄n inter q̄ reperitur q̄d aiūt fuit q̄n nō fuit p ipȝ facta sunt: ⁊ quō nō ē incredibile eū q̄ ⁊ tp̄a fecit ⁊ secula ⁊ momēta inter q̄ est illud fuit q̄n non fuit dicere aliq̄n nō fuisse? Stultū em̄ est ⁊ oī pctō plenū: eū q̄ cā est alicuius eūdē posteriorē dicere illius geniture cui⁹ cā est. Precedit em̄ f̄m eos sapiētia dei q̄ creauit vniuersa. illud spatiuȝ in quo dicunt nōdū factū filiū a patre mētiēte ſȝ eos ⁊ scriptura q̄ dicit primogenitū eū esse vniuerse creature. Cōsona siquidē istis clamat ⁊ magniloquus paulus dicēs de eo quē posuit heredē oim p quē ⁊ secula fecit: sed ēt in ip̄o creata sunt oīa q̄ in celis

et que in terra viſibilia et inuiſibilia:ſi=
ue principia:ſiue poteſtates.ſiue domi=
nationes:ſiue ſedes oĩa per ipſum⁊ in ip
ſo creata ſunt et ipſe eſt añ oĩa. Cũ ergo
impia monſtretur eſſe argumẽtatio qua,di
cũt ex non exiſtentibus factũ neceſſe eſt
patrẽ eſſe ſemꝑ patrẽ. Eſt eñ pater ſem
per filio preſente/propter quẽ appellatur
pr̃ ſemꝑ ſibi filio preſente:ſemper eſt pa=
ter ꝑfectus ⁊ ſine defectiõe conſiſtens nõ
temporaliter neqꝫ ex ſpacio neqꝫ ex non
exiſtentibus generãs vnigenitũ filium.
Quid eñ amplius ſit ſceleſtũ: ꝙ̃ dicere
nõ fuiſſe aliquando ſapientiam dei q̃ di
cit ego erã apud eũ cohabitans ego erã
cui adgaudebat:aut dicere virtutez dei
aliq̃n nõ extitiſſe:aut verbũ dei aliquan=
do accepiſſe principiũ:aut alia ex quibꝰ
filius agnoſcitur.et figuratur pr̃? Nam qui
ſplẽdorẽ glorie non dicit extare vna peri
mit ⁊ principale lumẽ cuius ſplẽdor eſt.
Si aũt ⁊ ymago dei non fuit ſemꝑ pr̃: q͛
nec huius ymago eſt:ſed etiã cũ nõ eſt fi
gura ſubſtãtie dei: vna perimitur ⁊ ille qui
in oĩbus ab eo figuratur. Ex quo apparet
filietas ſaluatoris nr̃i:nullã habẽs cõio
nẽ ad ceterorꝫ filietatẽ. Queadmodũ eſt
ineffabilis eius ſubſiſtẽtia incõparabili
excellẽtia tranſcẽdere probatur vniuerſa/
quibus ipſe donauit vt ſint ita⁊ filietas
eiꝰ naturalis exñs paterne diuinitatis
ineffabili ſublimitate differt ab eis q̃ per
eũ in adoptionem adoptati ſunt filij. Is
enim incõuertibilis exñs natura ꝑfectus
eſt/in oĩbus nihil egẽs. Hi vero in vtroqꝫ
mutabilitati ſubditi egent eius auxilio.
In quo eñ ꝓficere potuit ſapientia dei.
aut in quo eius veritas augeatur? Aut
deus verbũ quõ ꝑpõt meliorari cum ſit vi
ta rerũqꝫ lumen. Si aũt hoc eſt ꝙ̃ toma=
gis vecors eſt dicere ſapiaz aliq̃n aut dei
virtutẽ fuiſſe infirmitate capabilem aut
irrationalitate verbũ ⁊ ꝑ hoc rõnẽ obſcu
ratã aut vero lumini tenebras eſſe per=
mixtas aplo dicẽte. Que cõio luci ad te=
nebras aut q̃ cõcordia xp̃i ad belial. Nec
non ⁊ ſalomone clamãte impoſſibile eſt
vel vſqꝫ ad opinionẽ inuenire vias ſerpẽ
tis ſuꝑ petrã:q̃ ſcd̃m paulũ xp̃s eſt. Por=
ro creature eius hoĩes et angeli benedi=
ctiones ei⁹ acceperũt:virtutibꝰ proficere

contendentes mãdatis qꝫ legitimis qua
tenꝰ nõ peccarẽt. Deꝰ vero noſter natura
liter filiꝰ patris exñs:ab oĩbꝰ adoratur:illi
deponẽtes ſpm̃ ſeruitutis ex bonis ope=
ribus/⁊ prouectu ſpm̃ filiatiõis accipiẽ=
tes:per naturalem iuſti fiunt et ipſi ado=
ptione filij. Iſtius aũt propriã et natura
lẽ filiũ ꝑcipuãqꝫ filiationẽ paulus etiam
manifeſtauit de deo dicẽs. Q͛ proprio fi
lio non pepercit ſed pro nobis ideſt q̃ na
tura non ſumꝰ filij:tradidit eũ. ad diſtin=
ctionẽ nãqꝫ nõ propriorum illũ ꝓpriũ fi=
liũ eſſe dixit. In euãgelio aũt. hic eſt filiꝰ
inquit meꝰ dilectus in quo mihi bñ cõpla
cui. In pſalmis vero ſaluator ait. Dñs di
xit ad me filius meus es tu germanita=
tem nature declarans. ſignificat non eſſe
eius naturales quoſlibet alios filios pre
ter iſtum. Quid etiaz quod ait. Ex vtero
ante luciferum genui te? Nõne clare na=
turalẽ demonſtrat paterne generatiõis
filiationem quam nõ morum diligentia
et exercitatione prouectus ſed proprieta
te nature ſortitus eſt? Unde ⁊ intrãſgreſſi
bilem habet filiationem vnigenitus pa
tris. Rationabilium vero filiationem nõ
eis naturaliter exiſtentem in oportuni=
tate morũ ⁊ dono dei etiã mutabilẽ rõ no
uit. Uidentes eñ inquit filij dei filias ho
minuz acceperũt ſibi vxores ex ipſis. Et
iterum filios genui ⁊ exaltaui ipſi vero
me ſpreuerũt. Per iſaiã deũ dixiſſe didi=
cimus. Multa dicturus dilectiſſimi trã=
ſeo onerosum eſſe putans pluribus ver=
bis vnanimes ammonere doctorẽs. Uos
ipſi eñ eſtis diuinitus eruditi: non igno
rantes q͛ doctrina que nuper cõtra pie=
tatem ſurrexit eccleſiaſticam. hebionis
eſt et artemonis/⁊ zelus pauli ſamoſate
ni:de anthiochia ſynodali conuentu om
niũ epiſcoporũ ab eccl'ia pulſi. Cui ſucce
dẽs lucianꝰ extra ſynagogas mãſit triũ
epõrũ plurimo tpe. quorꝫ impietatis fecez
ſorbẽtes iſti/nũc nobis ⁊ nõ exñtibꝰ illorꝫ
plãtatiões abſcõſas pullulare fecerunt
arrius ⁊ achillas/⁊ cũ illis conciliũ ma=
lignãtiũ/⁊ neſcio quõ i ſyria tres ordina
ti epĩ eo ꝙ cõſenſerũt eis ⁊ ad peiora ſtã
mati ſint. De quibus ſentẽtia in veſtra
ſit probatiõe repoſita/qui ſalutaris paſ
ſionis humilitatẽ ⁊ exinanitionẽ volũta=

riã paupertatẽ ⁊ voces quas ꝑpter nos ſaluator ſuſcepit memoria. retinetis. Igitur ad oñſionem ſuperne et antique diuinitatis eius hec cõgruunt: ſignificatiuis ꝙ ſermonibus naturalis eius gloria et imperium ⁊ apud patrẽ mãſio clarius explicatur. Quale eſt illud Ego ⁊ pr̃ vnũ ſum⁹. nõ patrẽ ſemetipm̃ appellãs neq̃ ſubſtãtialiter duas naturas/ꝙ eſt vna declarans: ſed q: paternã ſeruandi plenitudinẽ filius habet perfecte naturã/⁊ per oĩa ⁊ ſilitudinẽ pr̃is gerens ⁊ immutabilis eius ymago exñs atq̃ principalis cauſe expreſſa figuratio. Vñ etiam tunc philippo cupienti videre patrem dñs ſine inuidia ſe demonſtrat. Nam cũ diceret oſtẽde nobis patrem: ait. Qui videt me videt et patrẽ tanq̃ per ſpeculuȝ ſine macula ⁊ alatum per diuinam eius ymaginẽ contemplaretur patrẽ quem ſimiliter in pſalmis ſctiſſimi viri canũt dicẽtes in lumine tuo videbimus lumen. Quapropter et qui honorat patrẽ honorat ⁊ filium et qui honorat filium honorat ⁊ patrem et recte. oĩs nãq̃ vox impia que in filio dici preſumitur ad patrẽ quo q̃ refertur ſed mirum non eſt quod ſcripturus ſum o cariſſimi/ſi falſas aduerſum me derogationes et contra pijſſimũ noſtrum populum delatas inſinuo. Hij eñi q̃ cõtra deitatem filij dei caſtra cõſtituũt: neq̃ cõtra nos igratas calũnias exercere formidãt: qm̃ nec priſcorũ quẽpiã gignãtur ſibimet cõparare. neq̃ preceptoribus ſe e q̃bus nos ab infantia eruditi ſumus equare patiunt̃ neq̃ cõminiſtrorũ quẽpiã nunc vbicũq̃ cõſiſtẽtiũ in mẽſura ſapie reputãt: quaſi ſoli ſapiẽtes et nihil hñtes: atq̃ nouorũ dogmatũ inuẽtores/⁊ q̃bus ſolis reuelata ſunt que a nullo altero ſub ſole intellecta noſcunt̃. O ſceleſta ſupbia immẽſa veſania vane glorie furore. ſapia ſathane/in aĩas eorũ nequiſſimas vehemẽter inſiliens/nõ deterruit eos antiquar̃ ſcripturarum deo amabiliũ explanatio non cõminiſtroruȝ conſors reuerentia de xp̃o ferocitatẽ eor̃ manſueſcit: quorũ ſceleſta opera nec demones ferre patiuntur quando vocem blaſphemiam contra filium dei promere non pũſumunt. Hec igitur iacula ſecundum preſentem virtutem dirigantur aduerſus eos qui inerudita materia contra chriſtum exacuuntur ad bellum ⁊ aduerſus pietatem eius calumnias inferre contendunt. Aiunt enim non aduerſantes fabulas/ex quibus inuentum eſt dici: ex nõ extãtibus impiam et non ſcriptam contra xp̃m blaſphemiam predicare. id eſt duo ingenita ipſi potius duorũ alterum neceſſario eſſe oportere dicentes inerudit aut ex non extantibus filiũ eſſe ſapiendum/aut indubitanter dicere ingenita duo. Ignorantes imperiti quia multũ eſt inter patrem ingenitum et ea que ab eo nõ extantibus ſunt creata rõnalia et irrationalia quorũ media exñs natura vnigenita per quam vniuerſa ex non extantibus fecit pater dei verbi. ex ipſo vero patre natiuitatẽ habet ſicut et ipſe dominus alicubi teſtatus eſt diceng qui diligit patreȝ diligit filiũ quia ex eo natus eſt. De quibus nos ita credimus ſicut apoſtolice placet eccleſie. in vnum ingenitũ patrem nullã habenteȝ cauſaȝ vt eſſet incõuertibilis ⁊ imutabilis ſemper idẽ et ſimiliter ſe habẽtem nec prouectũ nec imminutionẽ recipiẽtẽ legis prophetarum euangeliorumq̃ datorem/patriarcharũ et apl̃orũ dñm/oĩmq̃ ſanctorũ: ⁊ in vnũ dñm ieſum xp̃m filiũ dei vnigenitũ: natũ nõ ex nõ extante ſed extante pr̃e/non ſcd̃m corporũ ſimilitudines/ex inciſionibus aut diuiſionũ effluxionib⁹ ſicut ſabellio ⁊ valẽtino placet: ſed ineffabiliter ⁊ inenarrabiliter ſcd̃m eum qui dixit ſicuti ſupra poſuimus. gñationẽ eius quis enarrabit. Subſiſtẽtia videlicet ei⁹ omni create nature imperſcrutabili exiſtente/ſicut et ipſe pater imperſcrutabilis eſt eo ꝙ non capiat rationaliũ natura ſciẽtiam quia pater genuit deum quod quidẽ non a me cõuenit dicere viris ſpiritu veritatis impletis. Erudiente quippe nos chriſti voce qua dicit nullus nouit quis eſt pater niſi filius et nullus nouit quis eſt filius niſi pater et aſſerente eum inconuertibilem et immutabileȝ ſe ſicut patrem nihil egentem pfectũ filiũ equalẽq̃ patri ſoli ingenito. ymago eniȝ eſt integerrima et immutabilis pr̃is: et oĩno ymaginẽ cõuenit eſſe plenã p quaȝ

nō deſit aliquid ab equalitate eius cui⁹
ymago eſt ſicut ipſe dn̄s docuit dicens.
Pater meus maior me eſt ſm ꝙ ſemper
etiā filium ex patre credimus. Splēdor
enim eſt glorie et figura paterne ſubſi=
ſtentie. Sed nullus hoc ſemper ad ſuſpi
tionem ingeniti ſumat ſicuti putant qui
ſenſus anime cecatos habent. Naȝ neqꝫ
erat neqꝫ ſemper neqꝫ ante ſecula idem
eſt ꝙ ingenitum. ſed nec quilibet huma=
nus intellectus ab hominibus nomina=
tus iudicare valet hoc quod dicimus in
genitum ſicut et vos eſtimare credo et de
omnium veſtrorum cōfido propoſito nul
lo modo quibuſlibet nominibus ingeni
tum declarādū. Uidētur enim hec nomi=
na veluti tēporuȝ eſſe productiua: digne
tamen ipſius vnigeniti diuinitatem ⁊ ve
luti dicam antiquitatē nequaqꝫ ſignifica
re valentia. Cum ſancti videlicet viri ſm
ſuā vnuſquiſqꝫ virtutem ſacramentum
hoc aperire conati ſunt veniam poſcen=
tes ab auditoribus per ſatiſfactiones ra
tionabiles dicendo de ſe protulimus qđ
pertingere preualuimus. Si quid auteȝ
vltra hoīem expectāt. quicunqꝫ viri ⁊ ad
maius innituntꝫ eloquium illud quod ait
apl's ex parte cognoſcimus iā putantes
eſſe deſtructū. Palā eſt q2 multū ſpe ſua
deficiunt. Igitur erat ⁊ ſemper ⁊ ante ſe=
cula quodcunqꝫ ſit. Non tamen eſt id qđ
ingenitū. Ergo ingenito quidē patri pro
pria dignitas eſt ſeruāda/ nullā dicētes
cām ei fuiſſe vt eſſet. filio vero congruus
diſtribuatur honor. Sine principio enīȝ
a patre ſciamus eius eſſe natiuitatem/
culturā ei ſicuti ꝑdiximus tribuētes pie
atqꝫ cum bona opinione ſuper eo erat et
ſemper et ante ſecula predicātes. Diui=
nitatē quippe eius ꝑſeuerantes ſed ima
gini ⁊ ꝑſcrutationi patris ꝑfectā equali
tatē per oīa deuouētes. Propriū vero et
ſolum dicētes pr̄is ꝙ ingenitus eſt: cum
et ipſe ſaluator dixerit. Pater meus ma=
ior me eſt. In hac itaqꝫ pia de pr̄e filioqꝫ
ſententia ſicut nos diuine ſcripture do=
cēt vnū ſctm̄ ſpm̄ confitemur: qui reple=
uit et veteris teſtamēti ſanctos hoīes/ ⁊
noui ſacratiſſimos preceptores in vnā ⁊
ſolam catholicam apoſtolicamqꝫ ſem=
per eccleſiam: que et inuincibilis eſt/ li=
cet omnis mundus aduerſus eā pugnet
et victrix toti⁹ aduerſe impietatis exiſtit
ſecuros nos faciente patrefamilias ei⁹
cum clamat. Habete fiduciam ego vici
mundum. hoc nouimus actum poſt re=
ſurrectionē a mortuis: quorū primitie fa
ctus eſt dn̄s nr̄ ieſus xp̄s carne vera indu
tus: et nō putatiue ex dei genitrice ma=
ria q̄ in nouiſſimis temporibus ꝓ dāna=
tione peccati ad humanū gen⁹ adueniēs
crucifixus et mortu⁹ eſt: ſed nō propterea
diuinitate ſua minor factus. reſurrexit
enim a mortuis: aſſumptus in celo eſt: ſe
det ad dexteram maieſtatis. Hec igitur
ex parte in hac epiſtola figuraui: onero=
ſum credens ſingula ſub ſcrupuloſitate
conſcribere eo ꝙ ſciam ſanctum ſtudium
vr̄m talia non latere. Hec docemus: hec
etiam predicamus. hec ſunt eccleſie ca=
tholice ſeu apoſtolice dogmata: pro qui=
bus etiam morimur: ⁊ deſtruere ea volē
tes nullatenus formidamus. Qui licet
verberibus nobis extorqueāt. nos tamē
ſpem non auerſamur noſtram. Horum
igitur aduerſarij ideſt Arrius et achil=
las et qui cum eis ſunt veritatis inimi=
ci: ab eccleſia ſunt ꝓcul expulſi. alieni fa=
cti a pia doctrina noſtra ſm beatū pau=
lum dicentem quicunqꝫ vobis annuncia
uerit preter quod accepiſtis anathema
ſit licet angelus de celo eſſe ſe fingat. Sȝ
etiam ſi quis alijs ſermonibus dn̄i no=
ſtri ieſu chriſti et doctrina ſm pietatem
inflatur nichil ſciens et reliqua. Hos igi
tur anathematizatos a fraternitate nul
lus veſtrum ſuſcipiat aut habere patia=
tur ea que ab eis vel dicuntur vel con=
ſcribuntur. cuncta enim velut magi ho=
mines mentiuntur. quia veritatem loqui
nō poſſunt. Circuneunt deniqꝫ ciuitates
nihil ſtudentes aliud q̄ȝ vt amicitiarum
ſchemate et nomen pacis per figmenta
vel blandimenta literas dent et acci=
piant: vt errare faciant per hec deceptas
a ſe mulierculas. hos ergo qui cōtra chri
ſtum tanta preſumunt quiqꝫ chriſtianita
ti tam publice derogarunt/ qui inter iu=
dicia perſecutiones nobis cōtum in ipſis
eſt excitare non ceſſant et ineffabile ſa=
cramentuȝ chriſtianitatis eneruare mo
liuntur. Aduerſamini dilectiſſimi ⁊ vna=

nimes atqꝫ concertatores nobiſcuꝫ:con-
tra eorũ veſanam eſtote preſumptionem
ad ſimilitudinem comminiſtrorũ noſtro
rum qui indignati ſunt et aduerſus eos
mihi ſcripſerunt.et in thomo quẽ etiam
vobis dixerim p filiũ meũ archidiaconũ
ſubſcripſerunt.tã totiꝰ egypti ⁊ thebai-
dis q̃ꝫ libie ⁊ pẽthapolis:ſyrie.licie pam
philie:aſye capadocie:ſacerdotes: alia-
rũqꝫ prouinciarum ad quorũ inſtar etiã
vos eum confido ſuſcipere.Multis itaqꝫ
mihi contra nocẽtes remediis exñtibus
etiaꝫ hoc inuentum eſt vtile medicamẽ:
qꝛ cõuertũtur ſeducti ab eis populi nunc
noſtris ſacerdotibus obedientes et ad
penitentiam per eos accedere feſtinan-
tes.Salutate ad inuicẽ fraternitatẽ que
apud vos eſt.valere vos in domino opto
cariſſimi.Sũt aũt q̇ anathematiſati ſunt
ex preſbyteris quidẽ arrius:ex diaconibꝰ
autẽ achilllas.euzonis.athalis. lucius.
ſarmacius.iulius. menas. alter arrius.
et heliadius.¶Theodericus.
¶Cõſona his dixerit et philogonio an-
thiochene preſuli ciuitatis/et euſtachio
qui tunc beroen gubernabat eccleſiam ⁊
aliis apoſtolorum dogmatũ defenſoribꝰ
ſed neqꝫ arrius quieſcere paſſus eſt.Scri
pſit enim et ipſe concordibus ſuis.Quia
vero nihil falſi contra eum ſcripſit ſacra
tiſſimus alexander.Ipſe arrius literis
ſuis ſcriptis ad nicomedienſem euſebiũ
proteſtatus eſt.quam epiſtolam inſerere
nõ omitto:vt cõmunicatores impietatis
eiꝰ ignorãtibꝰ poſſim facere manifeſtos.

¶Capitulum.xv.

Omino deſi-
derabiliſſimo homini dei
fideli ortodoxo euſebio.
Arrius q̇ perſecutionẽ ab
alexãdro papa patitur in
iuſte: propter vincentem omnia verita-
tem quam tu quoqꝫ defendis in domi-
no. S patre meo armonio veniente
ad nicomediam rationabile iudicaui te
ſalutare per eum ſciens dilectionem pa
riter et affectum quem circa fratres pro
pter deum habere dinoſceris.Uehemen
ter nos vaſtat atqꝫ perſequitur et omnẽ
benignum animum mouet. aduerſum
nos epiſcopus alexander ita vt etiam de
ciuitate nos expuliſſet velut homines ſi
ne deo quoniaꝫ non concordamus ei pu
blice dicenti ſemper deus/ſemper filius
ſimul pater ſimul filius coexiſtit ingeni
to deo.filius ſemper genitus eſt ab inge
nito genitus eſt: neqꝫ cogitatione neqꝫ
athomo quodam precedit deus: ſemper
filius ex ipſo deo eſt. Et quoniam euſe-
bius frater tuus ceſarienſis et theodotus
et paulinus et athanaſius ⁊ gregorius ⁊
ecius ⁊ oẽs per oriẽtẽ dicunt qꝛ preexiſtit
deus filio ſine principio:anathema facti
ſunt preter ſolum philogonium.et bella
dicum ⁊ machariũ hoĩes hereticos ineru
ditos:quorum alii quidem dicunt filium
eructuationẽ:alii vero propoſitionẽ alii
coingenitũ quas impietates nec audire
poſſumꝰ licet innumeras mortes nobis
minentur heretici. Nos autẽ quoniam
dicimus et ſapimus et docuimus et do-
cemus quia filius non eſt ingenitus nec
ingeniti pars vllo modo: neqꝫ ex aliquo
ſubiecto:ſed quoniam voluntate et con-
ſilio ſubſiſtit ante tempora et ante ſecu-
la plenus deus vnigenitus conuertibi-
lis et anteqꝫ generaretur aut crearetur
aut predeſtinaretur aut fundaretur non
erat.ingenitus enim non erat.perſecu-
tionem patimur qꝛ diximus principium
habet filius.Deꝰ aũt ſine principio eſt qꝛ
diximus ex non extantibus eſt. Sic au-
tem diximus ſecundum q nec pars dei
eſt nec ex aliquo ſubiecto propterea per-
ſecutionem patimur. De cetero tu noſti
valere te in domino opto memorem tri-
bulationum noſtrarum conlucianiſta ve
re euſebie id eſt pie.Euſebius itaqꝫ ceſa
rie erat epiſcopus. theodotus laodicie
tyri paulinus: athanaſius anazardi et
gregorius beriti.ecius autem lidde.Lid
da vero eſt que nunc dioſpolis appella-
tur.Hos arrius concordes ſe habere glo
riabatur.Hoſtes autem vocauit philo-
gonium preſulem vrbis antiochene hel-
ladicum tripoleos:et machariũ hiero-
ſolimorũ aduerſus eos ſarciẽdo calum
nias quoniam eternum et ante ſecula fi-
liuꝫ et cum patre equi honoris eiuſdẽqꝫ
ſubſtantie predicabant.Hanc igitur euſe
bius dũ ſuſcepiſſet epiſtolã ⁊ ipſe vene-

num ſue impietatis euomuit ſcripſitqꝫ
hoc modo paulino epiſcopo tyri.

Capitulum.xvj.

Domino meo
paulino euſebius in. dño
ſalutem. Neqꝫ dñi mei eu
ſebij ſtudiū ꝓ veritate ver
bi tacitū eſt: ſꝫ vſqꝫ ad nos
peruenit neqꝫ tuū dñe ſuper hac cā ſilen
tiū. Et vt ꝯñs erat de dño quidē meo eu
ſebio letati ſumus de te vero triſtamur
arbitrātes taciturnitatē tāti viri noſtrā
eſſe deuotionē. Quapropter rogo te ſciē
tem qm̄ indecens eſt virū ſapientē alia
ſapere ꝛ tacere veritatē: vt ſpūali ratiōe
cōmotus ad cōſcribendum de huiuſmo
di rebꝰ incipias cū ꝛ tibi ſit vtile ꝛ audiē
tibus te: maxime dū ꝛ per cōſequentiam
ſcripture et veſtigia ſermonū eiꝰ et volū
tatis ſcribere cuncta nolueris. Qm̄ neqꝫ
duos ingenitos audiuimus aliqn̄ neqꝫ
vnum in duos diuiſum. Neqꝫ corporale
aliquid paſſuꝫ eſſe dicimus aut credidi
mus dñe meus ſed vnū quidē ingenituꝫ
vnū vero ab eo vere ꝛ nō ex eiꝰ ſubſtātia
factū ꝛ vniuerſaliter dicendum nequaqꝫ
cū ingenita natura participantē aut exi
ſtētem ex eiꝰ ſubſtantia ſed factū perfe-
cte aliud natura atqꝫ virtute q̄ntum atti
net ad integrā ſimilitudinē affectū pote
ſtateqꝫ factoris factū ſcꝫ inenarrabiliter
qd̄ eſſet cogitationi nō ſolū humane ſed
etiam q̄ vltra oēs hoīes eſt incōprehēſi
bile iudicamꝰ ꝛ credimꝰ. Et hec quidem
nō rationibꝰ noſtris obſtricti: ſed ex ſcri
ptura ſctā dicentes dicimꝰ creatū eſſe ꝛ
fundatū ꝛ genitū ſubſtātia: ꝛ inconuerti
bili et ineffabili natura ſimilitudine fa
ctoris ſicut ipſe dñs ait. Deꝰ creauit me
in initio viarū ſuarū in opera ſua ꝛ ante
ſeculum fundauit me ante oēs colles ge
nuit me. Si autē ex eo hoc eſt ab eo erat
quaſi pars eiꝰ vel ex fluxu ſubſiſtens ne-
quaqꝫ creatus aut fundatus eſſe dicere
tur. Neqꝫ tu ignoras hoc dñe vere qꝛ qd̄
ex ingenito exiſtit creatū taꝫ ab alio aut
ab eo aut fundatū nō erit ab initio inge
nitū eū dicere oſtenſionē quandam ꝑbet
quaſi ex ſubſtātia paterna ſit natus ꝛ ha
beat ex eo equalitatem nature. Scimus
enim quia non de eo ſolo genitum dicit
ſcriptura ſed etiā de diſſimilibus ei na-
ra per oīa. Nam et de hoībus ait. Filios
genui ꝛ exaltaui ipſi vero me ſpreuerūt.
Et iterum. Deū qui te genuit dereliqui
ſti. Et in alijs quidē ait. Qui peperit gut
tas roris nō naturam ex natura narrās:
ſed vniuſcuiuſqꝫ creature ex eius volun
tate natiuitatē non em̄ ex eius ſubſtātia
ſunt ſed oīa voluntate eiꝰ facta ſicuti fa
cta ſunt. Ille ſiquidem deus eſt. Hec au-
tem ad ſimilitudinem eius verba ſimi-
lia futura ſecundum ſpontaneum motū
facta et omnia quidem per eum a deo fa
cta cuncta tamen ex deo que percipiens
et exponens ſecundum datam tibi diui-
nitus gratiam ſcribere domino meo ale
xandro feſtina. Cōfido enim quia ſi ſcri-
pſeris illi cōuertitur. Saluta omnes qui
in dño ſunt. Ualentem te ꝛ ꝓ nobis oran
tem gratia dei cuſtodiat domine.

Socrates. Capitulum.xvij.

Alia etiſti al
terutris ſcribebant cōtra
veritatem ſe armātes ad
prelium. Et peius fiebat
malum ad cōtentionis in
cendiū per eos qui hec ſcripta ſuſcipie-
bant. Cōſentientes igitur alexandro. et
in eius thomo cōſcribebant: alij vero cō
traria faciebant. Precipue tm̄ ex aduerſo
mouebatur nicomedienſis euſebius: qm̄
in epiſtola ſua grauiter eius memoriaꝫ
fecerat Alexāder. Poterat auteꝫ illo tp̄e
nimis euſebiꝰ qꝛ tūc imperator nicome-
diā morabatur. Nam ibi ante paululuꝫ
tp̄s diocletianus et q̄ circa eū regalia cō
ſtituerāt. Propterea ergo multi epiſco-
porū obediebant euſebio ꝛ ille frequēter
ſcribebat alexādro quidē vt deſerēs qō
neꝫ qua mouebat tumultū ſuſciperet ar
rium ꝛ ſequaces eius. Per ciuitates au-
tem diuerſis ep̄is ne conſentirēt ſcriptu
ris ꝛ ſcriptis alexādri vn̄ oīa erant val-
de turbata. Nō enim ſolūmodo eccleſie
ꝑſules ratiocinationibus inter ſe certa-
re videbantur ſed etiā populus diuiſus
erat. Alij nanqꝫ iſtis alij vero conſentie-
bant illis: ꝛ ad tm̄ cauſa venit incēdiū vt
in publico ꝛ in ipſis theatris chriſtiani-

tati derogaretur. Hũ quidem in ipſa alexandria poſiti tãq̃ i͂victores de ſuperioribꝰ perſecutionibꝰ facti potiꝰ armabant legationeſq̃ mittebant ad prouinciales epos. hũ vero in alterã diuiſi partem illorum ſimili ſeditioni communicabant.

¶ Capitulum. xviij.

Diſcebãtur igitur arrianis meliciani qui dudũ fuerãt ab eccleſia ſegregati: q̃ vo ſint iſti dicẽdũ eſt ſub petro alexãdrine ciuitatis epo qui ſuſcepit diocleciano imperãte martyriũ: mellicius quidã eps vnius ciuitatis egyptiorꝫ depoſitus eſt. Et ꝑpter alias multas cauſas ⁊ maxime q: in perſecutiõe fide negata ſacrificauerat. Ergo dãnatus habuit multos ſequaces ⁊ hereſiarches factus eſt eorꝫ qui hactenus ab eo in egypto meliciani vocant̃ nullã iuſtitie ſatiſfactionem habens cur remãſerit ab eccleſia ſeparatꝰ. Dicebat quidẽ iniuſtitiam ſe paſſum ⁊ obloquebatur ſeptus derogabatq̃ petro. Sed petrꝰ in perſecutione percepta martyriꝫ palma defunctus eſt. Iſte vero retulit detractiones in achillã qui ⁊ poſt petrum ſuſcepit epatũ ⁊ rurſus in alexandrũ q̃ poſt achillam noſcitur ordinatus. Inter hec igitur ſuperuenit queſtio arriana: ⁊ meliciꝰ vna cũ ſuis defendebat arriũ cõſpiratione facta cũ eo aduerſus epm. Quibuſcũq̃ em̃ praua videbat̃ arriꝫ ſecta ſuſcipiebãt ſup arrio alexandri ſniam: tanq̃ iuſtũ cõtra cõſentaneos arriꝫ eius videretur eſſe decretũ. Scribebãt aũt ⁊ qui circa euſebiuꝫ nicomedie: et aliꝫ quibꝰ arriꝫ opinio complacebat/ quatenꝰ ſolueretur quidẽ premiſſa dãnatio ⁊ in eccleſiã dãnati reducerẽtur quaſi nihil mali ꝓfiterentur. Sic itaq̃ aduerſis epl'is ad alexãdrinũ epm deſtinatis fecerũt harũ epl'aruꝫ collationes. Arrius quidẽ carũ et que ꝓ ſe erant alexander aũt cõtrariũ. Et hinc occaſio cõtẽtionis oborta eſt hereſibus que nũc vbiq̃ circũuolant hoc eſt arrianorꝫ cunomianorum ⁊ quecũq̃ macedonio nomen habent. Singuli nunq̃ ipſis epl'is teſtibus vſi ſunt in defenſionẽ hereſis ſue.

¶ Sozomenus. Capitulum. xix.

Cum vo ſepe ſupplicãtes alexãdro qui circa euſebiũ non inclinaſſent eũ tanq̃ iniuriã paſſi malignabantur ⁊ acriores ad roborandũ A arriꝫ dogma ſunt facti cõſiliumq̃ in bythinia colligẽtes ſcripſerunt epis vniuerſis vt tanq̃ recta credẽtibus cõmunicarent arrianis et agerent vt alexãder q̃ꝫ cõicaret eis. Dũq̃ eorꝫ ſtudiũ defeciſſet alexãdro nequaq̃ ꝯſentiente legatiõe fungit̃ arriꝰ apd paulinũ tiri epꝫ ⁊ euſebiũ pãphili põtificẽ ceſarie paleſtine ⁊ patrophilũ ſcytopholeos petẽs vna cũ ſuis: vt iuberet̃ cũ populo q̃ cũ eo erat ſolẽnia ſacra eccleſie celebrare tãq̃ ipſe prius preſbyterorꝫ habuiſſet officiũ eſſe dicẽs ꝯſuetudinis in alexãdria ſicut eſſet nũc vt vno exiſtẽte ſuper oẽs epo p̃ſbyteri ſeorſum eccleſias obtinerent ⁊ populus in eis collectus ſolẽniter celebraret. Tunc illi vna cũ aliꝫs epis in paleſtina cõgregati tale decretũ ſup petitione arriꝫ ꝓtulerũt iubẽtes collectas eos exercere ſicuti priꝰ eſſe tñ ſubditos alexandro põtifici ⁊ deprecari ſemp vt eius pace cõmuniõe fruerent̃. Cũq̃ etiã i egypto B multis conciliꝫs celebratis hereſis pullularet: ita vt vſq̃ ad regalia perueniret et nõ mediocriter cõſtãtinus imperator affligebatur eo q religione nuper ichoante creſcere multos a xpianitate dogmatũ diſcordia reuocaret. Et propterea culpabat ⁊ arriũ ⁊ alexãdrũ eiſq̃ ſcribens arguebat q: cũ latere potuiſſet hec qõ eam deduxiſſent ad mediũ ⁊ vehemẽti ſtudio ꝯtentiõis mouiſſent q̃ nec querẽda erat nec ab initio cogitãda aut cogitata potiꝰ taciturnitati iure tradẽda: cũ vtiq̃ ab alterutris nõ ſeiũgi potuiſſent. lꝫ ex aliqua pte dogmatꝫ diſſonarẽt. Alexãdro ſiq̃dẽ ⁊ arrio aliq̃n culpãs aliq̃n ſuadẽs talia ſcripſit. quarꝫ lrãrꝫ ptẽ hic poni nõ eſt icõgruũ. Tota ei epl'a i libris euſebiꝫ poſita eſt i vita ꝯſtãtini. ¶ Socrates. Capi. xx.

Victor cõſtantinus maximꝰ pius. Alexan. ⁊ arrio. didici tũc natura preſentis queſtionis originem

quando tu o alexander a presbyteris req
rebas q̇d vnuſquiſq̃ eorū de quodā loco
in lege ſcripto magis aūt ꝓ vane cuiuſdā
queſtionis parte ſentiret: tu quoq̃ o arri
qđ neq̃ principio cogitari debuerat: aut
cogitatū taciturnitati tradi poti⁹ cōpete
bat. Illud improuide ꝓtinus obieciſti: vñ
diſcordia inter vos emergente myſteris
cōtēnunt. Sctūs vero populus in vtraq̃
diuiſus eſt: cōmunis corporis cōgruētia
ſeparatur. Ergo vterq̃ veſtrū ex equovo
luntatē prebēs/in quo vos cōfamulus ve
ſter iuſte monet obediat. hoc itaq̃ neq̃
requirere dignū eſt neq̃ de talib⁹ rñdere
querentib⁹. huiuſmodi em̄ queſtiones q̄
nō cuiuſdā legis neceſſitate ꝓponūtur/
inutilis vocationis tp̄s exquirūt. Et licet
cā cuiuſpiā naturalis exercitij fiant tñ de
bem⁹ eas intra ſenſum claudere ⁊ nō prō
pte in publica cōciliabula deportare nec
omniū aurib⁹ inconſulte cōmittere. Quā
tus em̄ eſt vnuſquiſq̃ hoim vt poſſit ita
magnarū rerum ⁊ valde difficiliū virtu-
tem aut ad perfectum inſpicere aut inter
pretari digne? At ſi quis hoc facere diffi
cile tamē poſſit quante parti populi ſua
debit? aut quis tantarū queſtionum ſub
tilitates extra lapſus ſui periculuz ſuſti-
nebit? Ergo fugienda ſunt in talib⁹ mul
tiloquia: ne forte dum infirmitati noſtre
nature minime qđ ꝓponitur explicatur
mente diſcentium auditorū pro tardio-
re intellectu ad perfectaz queſtionis per
ceptionem peruenire non valente: ad ne
ceſſitatem blaſphemie aut ſchiſmatis po
pulus adducatur. Quapropter ⁊ interro
gationes incaute et reſponſiones impro
uide equam alterutris veniam tribuant
ex vtroq̃. Non enim pro ſummo legis
mādato apud vos occaſio certaminis in
flammata eſt: neq̃ noua quedam ꝓ dei
religione hereſis introducta: ſed vnam
eandemq̃ rationem habetis ſicut etiam
vnū communionis ſignum. Vobis etiaz
inter alterutros ꝓ paruulis et valde mo
dicis contendentib⁹ cauſis: tantum dei
populū quem veſtris orationib⁹ ⁊ prudē
tia cōuenit gubernari diſcordare nec de
cet nec omnino fas eſſe credibile eſt. Ut
aūt paruo quodam exemplo ſapientiam
veſtram commoneam: noſtis etiam ipos

philoſophos quia in vno quidē dogma-
te cuncti conſentiunt. Cū vero in quadā
ſententie parte diſcordant: licet diſcipli-
ne virtute ſeparentur tamen adinuicem
corporis vnitate conſpirant. Cū hec ita
ſint quanto potius iuſtuz eſt vos magni
dei miniſtros in volūtate religionis al-
terutris eſſe cōcordes. Conſiderem⁹ ita-
q̃ ratione maiori ⁊ ampliori intelligen-
tia cogitemus: ſi recte ſe habeat propter
parua ⁊ vana ſermonum certamina. fra
tres fratrib⁹ reſultare et honorem conci
lij per vos impia contentione diſcerpere
dum adinuicez pro ſic paruis ⁊ nequaq̄
neceſſarijs litigatis: vulgaria ſunt hec ⁊
infantum magis fatuitatibus cōmodan
da q̄ ſacrorum virorum ⁊ prudentiū in-
telligentie conſona. Recedamus ergo vo
lentes a tentationib⁹ diabolicis: magn⁹
noſter deus ſaluator vniuerſoꝝ commu
ne omnib⁹ lumen effulſit: cui⁹ prouiden-
tia hoc meū miniſtri dei ſtudiū ad perfe
ctionem venire permittite: vt vos illius
populū mea allocutione et miniſterio. et
monitionis inſtantia: ad ſynodalem poſ
ſim reuocare communionem q̄ꝛ ſicuti di
xi vna quedam in vobis eſt fides ⁊ vnus
ſcđm vos hereſeos intellectus: legiſq̃ p̄
ceptum ſuis partibus in vnius volūtatis
ꝓpoſitum tendit. Hoc ergo quod vobis
inter alia cōtentionem excitauit qm̄ non
attinet ad totius legis virtutem ſepara
tionem quandam et ſeditionē inter vos
nō debz efficere. Dico autē hec non tāq̄
cogens vos omnibus modis huic ſatis
optime ⁊ qualiſcunq̃ ſit conſentire que-
ſtioni. Poteſt enim et honor conſilij a vo
bis integer cuſtodiri et vna atq̃ eadem
omnibus communio conſeruari. Licet
aliqua in nobis particulariter: adinuicē
pro paruo quodam contentio generetur
quoniam non omnes in omnibus idem
volumus neq̃ vna in nobis natura ver-
ſatur aut volūtas vna cognoſcitur. De
diuina ſiquidem prouidētia vna quedā
in vobis ſit fides vna prouidentia: vnus
in deo conſenſus: que vero pro his friuo
lis queſtionibus inter alterutros diſpu
tata ſunt: licet non in vnam ſententiam
colligant: manere tñ intra ſenſum debēt
mentis ineffabilitate ſeruata. Commu-

nis autem caritatis pꝛecipuū ſacramen
tum:et veritatis fides.⁊ honoꝛ circa deū
atqꝫ religionem legis apud vos incon=
cuſſe pmaneat. Reuertimini ergo ad al=
terutras amicitias atqꝫ gratiaꝫ reddite
vniuerſo populo veſtros amplex⁹ voſqꝫ
ipſos velut pꝛopꝛias animas expiantes
alterutros rurſus agnoſcite. Suauioꝛes
enim crebꝛo ſunt amicitie poſt inimici=
tiarum cauſas ad concoꝛdiam reſtitute.
Reddite ergo mihi tranquillos dies no
cteſqꝫ ſecuras vt quedam iocunditas pu
ri luminis et vite iam quiete apud me
letitia ꝯſeruet. Si nō fuerit neceſſitas in
gemēdi ſꝑ lachꝛymas igrauari ⁊ neqꝫ ſe
culū libēter ferre viuēdi. Dei nāqꝫ pplos
i. ꝯfamulos meos ſic iniuſte et noxia ve
ſtri contentione diuiſos congregari iam
tempus eſt. Ut autem huiuſmodi triſti=
tie mee magnitudineꝫ ſentiatis audite.
Dudum veniens ad nicomedieñ. ciuita
tem repente ad oꝛientē pergere feſtina=
bam. Cumqꝫ ad vos tenderem ⁊ plurima
iam parte vobiſcum eſſem huius rei nū
tio ſum retētus: ne oculis videre compel
lerer que impoſſibile iudicabam ad ſen=
ſum poſſe auriū peruenire. Quapꝛopter
aperite iam mihi per veſtram concoꝛdiā
oꝛientis vias quas ꝯtentione clauſiſtis
alterutra velociterqꝫ mihi ꝯcedite voſqꝫ
ipſos et alios vniuerſos populos videre
letos ⁊ pꝛo communi omnium concoꝛdia
ac libertate debitam gratiarū actionem
fauoꝛabilibus eloquijs deo perſoluere.

Sozomenus. Capi. xxi.

ALexādro ſi=
quidem et arrio nunc cul=
pando nunc am A mo
nendo hec ſcripſiſſe digno
ſcitur. Grauiter autem fe=
rebat audiens aliquos ꝯ omniū ſtatutū
agere paſche feſtiuitatem. Tunc etenim
in vꝛbibus oꝛientis diſcoꝛdantes quidā
ob hoc alterutra quidem ſocietate diui=
ſi non erant. Judaice tamen feſtiuitateꝫ
dominicam celebꝛabant. Et vt aſſolet
ſplendoꝛem collecte tali diſcretiōe feda
bant. Pꝛopter vtraqꝫ igitur quietam eſſe
eccleſiaꝫ feſtinabat pꝛinceps ſeqꝫ putās
hoc malum poſſe pꝛeoccupare anteqꝫ ad
plurimos perueniret: miſit virum circa
ſe fide et vita ſimul inſignem: ⁊ confeſſio
nibus pꝛioꝛum tempoꝛum dogmate cō=
pꝛobatum: qui cum pacaret egyptios ꝓ=
pter dogma tumultuantes et oꝛiētales
pꝛopter paſcha diſcoꝛdes. Fuit autē coꝛ
dube ozyus ciuitatis epiſcopus. Cumqꝫ
pꝛeter ſpem cauſa procederet ⁊ hereſis
potius qꝫ pax ſperata valuiſſet/nihil im
petrans remeauit qui fuerat pꝛo pace di
rectus eccleſiarum. Tunc illud famoſiſſi
mum in nicea conciliuꝫ feruoꝛ pꝛincipis
excitauit publicis aſinis atqꝫ mulis: et
curracibus equis epiſcopos et qui cum
eis erant ad ſynoduꝫ venire pꝛecipiens.

Explicit hyſtoꝛie eccleſiaſtice ſozome
ni liber pꝛimus.

Incipit liber ſecundus.

Incipiunt tituli libꝛi ſecundi.

i De pꝛeſulibus eccleſiarum qui interfuerunt niceno concilio.

ij De libellis oblatis imperatoꝛi et ab eo iuſſis incendi ⁊ de diſpu tatione dogmatis arriani.

iij De laico ſimplici confeſſoꝛe virum dialeticum ſuperante ⁊ de ſene ſimplici philoſopho chꝛi= ſtianum dogma pandente.

iiij Quomodo in conflictu Alexan= der conſtantinopoleos fecit phi loſophum obtumeſcere paga= noꝛum.

v De pꝛima ſeſſione epiſcopoꝛum in nice palatio et de abdicatio= ne arrij.

vi Relatio Euſtacij anthioceni de niceno concilio.

vij Relatio athanaſij ad afros.

viij De ſabbino machidonianoꝛum epiſcopoꝛum.

ix De fide niceni concilij.

x Quomodo euſebius et theoge= nius dato penitentie libello re= cepti ſunt.

xi Epiſtola: Euſebij pamphili de fide niceni concilij ad paleſti= nos.

xij Epiſtola niceni concilij ad Ale= xandriam et egyptum deſtina= ta.

xiii Quia nouacianoꝝ ep̄m acceſſuꝫ euocauit ad ꝯſiliū ꝯſtantinus.
xiiii Epiſtola conſtantini de arrio et ſcriptis eius.
xv Quia canones eccleſiaſtici nicea conſcripta ſunt et deuincēnalibꝰ conſtantini.
xvi Epiſtola ad euſebium paleſtine de cōfectione ſacroꝝ libroꝝ ⁊ de repurgio ſepulchri dominici.
xvii Libellus penitentie datus euſebio ⁊ theogenio.
xviii De dedicatione ⁊ ornamentis ciuitatis ⁊ de cultu hieroſolimorū et ligno crucis atqꝫ clauis q̀bus transfixus eſt dn̄s.
xix De loco vbi veſta olim colebat̄ ⁊ archāgeli baſilice ſtat ꝺ miraculis q̄ ibi ꝓ xp̄i noīe celebrant̄.
xx De temporū deſtructione.
xxi De ꝯuerſatiōe gētis nugadorū.
xxii Qr euſebiꝰ nicomediēſis ꝯſtātinopoleos inuaſit ep̄atū ⁊ de literis ꝯſtantini aduerſus eū.
xxiii Qr rurſus euſebiꝰ apud ꝯſtantinum impetrata venia pro arrianis agebat.
xxiiii Qr fraude euſtachiꝰ antiochenꝰ ſit ep̄atu depoſitꝰ ⁊ exilio deportatus ⁊ poſt eū fuerint ordinati.
xxv De diuiſione antiocheni populi propter euſtachium.

Incipit liber ſecundus feliciter Nomina epiſcopoꝝ Niceni concilij.

Sozomenus. Capitulū. i.

Communi

cabant igitur niceno Cōcilio ex apoſtolicis quidem ſedibus Macharius hieroſolimitanus: Euſtachius iam p̄ſidens anthiocene apud orientē eccl'ie: ⁊ alexāder alexādrie q̄ eſt apud ſtagnū mariā. Juliꝰ autē romanus ep̄us ꝓpter ſenectutem defuit Erātqꝫ ꝓ eo p̄ſentes vitꝰ ⁊ vincētius p̄ſbyteri eiuſdē eccl'ie. Sup hos aūt ⁊ alij pluri mi boni ⁊ optimi ex diuerſis gētibꝰ cōuenerūt. Alij q̀dē ad intelligendū ⁊ dicēdū nimis idonei: ſciētiaqꝫ ſacroꝝ libroꝝ ⁊ alia eruditiōe diſciplinati: vtiqꝫ v̄tute p̄clari. Alij vero in vtroqꝫ ꝓbatiſſimi viri quoꝝ vtile iudico etiā noīa memorare.

Theodoricus. Tanqꝫ ſtigmata domini Jeſu in corpore B circumferentiū ſm̄ ſacrum apoſtolū. Erat enim Jacobꝰ antiochie migodonie quā ſiri ⁊ aſſiri niſibin appellant. qui mortuos ſuſcitauit viuos curauit. ⁊ alia innumera ꝓbat̄ operatus eſſe miracula. Sed hec ſuperfluuꝫ arbitror huic operi rurſus inſerere: q̄ in deo amabili rurſus hiſtoria latiꝰ enarraui. Paulus neocerarie, quod eſt caſtrum poſitum iuxta ripas eufrate. Js enim licinij rabie demolitus eſt. Ambas em̄ manus ligatas habuerat: ignitoqꝫ ferro cōbuſtas. quo fuerant nerui articulorum eius a ſua nobilitate ſiccati atqꝫ mortificati. Alij vero dextros oculos effoſſos habuerūt: alij dextras ſuras abſciſſas. Vnꝰ horum erat paſuncius egyptius. ⁊ abſolute videbatur ibi populus athletarum chriſti ⁊ martyrū in vno loco cōgregatoꝝ de quibus et euſebius pamphili tertio libro in conſtantini vita hec ita dicit.

Socrates. Cunctarum igitur C eccleſiarum que totam europam libiāqꝫ et aſiam replebant/ ſimul erāt miniſtrorū dei congeſta cacumina vnaqꝫ orationis domus tanqꝫ a deo dilatata intrinſecus ferebat. oēs in idē ſyros ſimul ⁊ cilicas phenicaſqꝫ ⁊ arabes. atqꝫ paleſtinos. Inter hos et egyptios thebeos lybias necnon et qui ex meſopotamia oriuntur ſed etiam perſa ad conſilium venit epiſcopus. Uerum nec ſcita defuit eorum choro: pontuſqꝫ et aſia phrygia et pamphilia viros probatiſſimos prebuerunt. Aderant traces et macedones chmi et epyrote et horum quoqꝫ interius habitātes. Ipſe autem hiſpanorum valde famoſus oſius vnus erat ⁊ ſimul plurimis aſſidebat. De regia vero ciuitate preſul alexander propter ſenectutem defuit: p̄ſbyteri vero preſentes locū eius implebant. Talem itaqꝫ ſolus a ſeculo vnus imperator conſtantinus chriſto coronam vinculo pacis exornans: ſuo ſaluatori de victoria inimicoꝝ ⁊ hoſtiū deo docibilem dedicauit. Gratiarum actionis imaginē ſecundū nos apoſtolica plauſiōe ꝯſtituēs.

¶ Tunc igit ille ſermo cōpletus eſt: collectos ex omibus gentibus que ſub celo ſunt viros religioſos inter quos erāt parthi .z medi z helamite et qui habitāt meſopotamiā/iudeā/et capadociam/pontū z aſiā/phrigiā z pāphiliā egyptum z ptes libie ſec⁹ ſyrenē/ et aduene romani iudeiz pſeliti/cretes z arabes. Uerūtamen illis hoc deerat q᷑ non ſicut iſti oēs ex dei miniſtris vndiqꝫ ꝯſiſtebāt. In preſenti ſiquidem choro multitudo erat epiſcopoꝝ numerū trecentorum excedens. ſequētibus eos pſbyteris ac diaconibus z accolitis quoꝝ numerus non poterat cōprehendi. Miniſtroꝝ vero dei alij ſapiētie ſermone fulgebant alij continentia vite z patientie coruſcabāt. Alij vero medio modo horum virtutibus ornabātur. Erant igitur inter eos alij temporis honorati longinquitate: alij iuuentute et animi robore premicātes qui nuper venerant ad huius miniſterij curſum. Quibus videlicet z omnibus imperator diebus quotidianis cibaria largiſſime ordinarat expēdi. Hec itaqꝫ de his qui ibi collecti ſunt pamphili recitauit Euſebius. Cumqꝫ celebraſſet imperator victricem cōtra licinium feſtiuitatem et ipſe occurrit ad niceā. Clarebat autē inter epiſcopos paſuncius ex ſuperiori thebaida et ſpiridō ciprius. Cuius autem rei cā hoꝝ memini poſtea ſum dicturus.

¶ Sozomenus. Capitulum. ij.

Aderāt itaqꝫ cum epiſcopis viri diſputationi experti verbis ſtudentes prodeſſe conſilio. Ut autem aſſolet fieri plurimi ſacerdotum tanqꝫ pro cauſis proprijs decertare collecti tempus ſe inueniſſe putauerunt quo corrigeretur A quod contriſtabat eos: et de quibus aliū vnuſquiſqꝫ forte culpabat. libellum offerens principi que in eo fuerant commiſſa narrabat. Cumqꝫ hoc quotidie facile proueniret: precepit imperator certo die ſingulos de quibus alium culparent facere manifeſtū. Cūqꝫ dies conſtituta veniſſet libellos oblatos ſuſcipiens. Hec q̄dem accuſationes inquit tēps habebunt propriū/ideſt diem magni iudicij: iudicē vero illū qui tūc futurus eſt omnib⁹ iudicare. Mihi ergo homini cōſtituto de huiuſmodi rebus non licet habere auditoriū/ſacerdotūqꝫ. ſ. accuſantiū z ſimul accuſatorū quos minime cōuenit tales debere monſtrari q̄ iudicent ab alijs. Age nūc imitantes diuinam clementiā in alterutroꝝ veniam condonātes accuſationes aboleamus alterutras/z de hijs que ad finem pertinēt agere ſtudeamus cui⁹ hic gratia ꝯuenimus. Hec ſiquidē imperator dicens vniuſcuiuſqꝫ ſcripturam vacare: z libellos iuſſit ardere/diemqꝫ diffiniuit qua ſolui que erant dubia conuenirent. Ante conſtitutū vero conuenientes apud ſemetipſos epī: euocauerūt arriū z ꝓpoſitis in commune ſuis opinionibus diſputabāt. Cūqꝫ vt aſſolet ad diuerſas queſtiones cā traheret. Alij ſiquidem ſuadebant nihil innouandum circa antiquam fidei traditionem: et maxime quando morū ſimplicitas ſine perſcrutatione tradebat accedentibus ad fidei ſacramentum. Alij vero reſpondebant non oportere ſine examinatione ſequi ſententias antiquoꝝ. Plurimi vero tūc conuenientiū epoꝝ et ſequentiū eos clericorū ſcientes diſputare huiuſmodi elocutionū arte exercitati claruerūt z imperatori atqꝫ his qui circa eū erant noti ſunt facti. Ex illo enim athanaſi⁹ tūc diacon⁹ exiſtēs: dū cū alexandro eſſet epō huius ſtudij pars eſſe: maxima videbat: necnon z quidā grecoꝝ philoſophoꝝ oportune harū diſputationū q̄ſtione participati ſunt. Alij q̄dē quale eſſet hoc dogma ſtudentes agnoſcere. Alij vero nup incohāte religione grecoꝝ deperire xp̄ianis infenſi dogmatis ſacramēta ad v̄boꝝ certamina ꝓtrahebāt ita vt ꝯ ſe ſeditiones exercerēt certaminaqꝫ ſibimet inferrent et ſepius ex aduerſo contenderent.

¶ Socrates. Capitulum. iij.

Cūqꝫ plurimi diſputatiōis delcatōe traherent vn⁹ A q̄dā ex ꝯfeſſorib⁹ laicis ſimplicē hn̄s ſenſuz dialecticis obuiauit dicēs. Audite igit chriſtus z apli

nō nobis

non nobis artem dialecticā tradiderunt
vanāq̃ verboꝝ fallaciā: ſed purā ſciētiā
fide ꝛ bonis operibus obſeruādā. Hec di
cente iuuene ꝛ aio ſene preſentes quidē
mirati ſunt dictūq̃ probauerūt. Dialecti
ci vero ſatiſfactione ſuſcepta ceſſauerūt:
ratione quippe ſimplicem veritatis au=
diētes. ¶ Sozomenus.

¶ Fer B tur em̄ ꝛ aliud dū quidā eo=
rum magnificētia ſermonū extolleretur ꝛ
illuderet ſacerdotibus nō ꝑtulit ei⁹ faſtū
q̄dē ſenex ſimplex ꝛ innocēs ac ꝓbatiſſi=
mus cōfeſſoꝛū: ſꝫ acceſſit aduerſus eū ꝓ=
ferre ſermonē. Hoc itaq̃ factū petulātib⁹
quidē et ſimplicē ſciētib⁹ cōfeſſorē riſum
mouit: maturiorib⁹ vero formidinem ꝓ=
uidentibus ne a viro verbis artifice de=
duceretur ad riſum. verumtamen ceden=
tibus vt quod vellet ediſcerent: reſiſtere
namq̃ ei cum talis eſſet nimium verebā
tur. In noīe inquit ieſu chriſti o philoſo=
phe audi dogmata veritatis. Un⁹ eſt de⁹
celi et terre oīm viſibiliū et inuiſibilium
creator qui hec oīa verbi ſui virtute fe=
cit. et ſpūs ſui ſctītate firmauit. Hoc ita=
q̃ verbum qḋ nos inquit filium dei no=
minamus habita mīa ſuper homines ab
errore eos ꝛ ferali religiōe liberauit paſ=
ſus ex muliere naſci. ꝛ cū hoīb⁹ cōuerſa
ri: ꝛ mori ꝓ eis: veniet q̃ denuo iudicatu=
rus ſingulorum vitā. Hec ita ſe hr̄e ſine
perſcrutatiōe credimus. Noli igit̄ inani
ter laborare querēs deſtruere ea que fi=
de percepimus. Noli inueſtigare modū
quo fieri hec aut non fieri potuerunt. Si
em̄ credis conſulēti mihi ad iſta reſpon=
de. Obſtupefactus vero philoſophus cre
do inquit. Tunc grās pro deuictione per
ſoluēs eadēq̃ ſenior eque ſectatus eſt et
prioribus cōſectatorib⁹ vt vnanimes ſi=
bimet eſſent perſuadebat. Non improui
de mutatum ſe iurans: ſed ineffabili qua
dam virtute ad chriſtianitatē protin⁹ in=
uitatum. ¶ Capitulum. iiij.

Dicitur autē
proximum huic miraculo
quoddā geſtū per alexan
drum Cōſtātinopolitane
ciuitatis epm̄. Cū enim ve
niſſet imperator Cōſtātinus bizantium
adeuntes eum quidā philoſophi quere=
bantur quaſi nō deum coleret vt deceret
ꝛ circa ſacra nouitates exerceret: nouam
in republica introducendo culturam: p̄=
ter que eius maioribus viſa ſunt ꝛ greco
rū romanorūq̃ꝫ principib⁹ quos habue=
runt tranſacta ſecula placuerunt. Uole=
bantq̃ꝫ cum alexandro epiſcopo diſputa
re de dogmate. Ille vero hmōi exercita
tione verboꝝ inexpert⁹ erat: de vite qua
litate cōfidēs. Fuit em̄ vir magn⁹ ꝛ cōuer
ſatione mirādus. Cumq̃ꝫ certamē impe=
ratore precipiēte ſuſcepiſſet: cōueniſſent
q̃ꝫ philoſophi oīb⁹ loqui volētibus: vt
vnū ex ſe quē vellēt eligerent poſtulauit
ſancte memorie pater noſter alexāder ce
teros vero quicūq̃ꝫ eſſent ſilentiū tenere:
precepitq̃ꝫ vt tātūmō his que ab vtroq̃ꝫ
dicerētur intēderēt. Suſcipiente ſiquidē
vno eorum diſputationis vniuerſe nego
tium ad philoſophū ſanct⁹ Alexāder. In
nomine inq̄t Ieſu xp̄i impero tibi in pri=
mis ne loquaris. Et vna cū eius ſermone
opus impletum eſt. Repēte nāq̃ ille ho=
mo vt ſermonē audiuit obligato ore con
ticuit. Putas ne iuſtum fuit conſiderare
vtrū maius hoc miraculū videret: vt hō ꝛ
hic philoſophus ſic facile officiū locutio
nis amitterent: an certe vt lapis violētia
verbi manu diuideretur qḋ quidē aiunt
Iulianum feciſſe Chaldeum. Et hec qui
dem ſic acta ſunt vt referuntur.

¶ Theodericus. Capitulum. v.

Interea ſacer
dotes ſepe cōuenientes Ar
riū B ad mediū dedu
cebant: ſubtilēq̃ examina
tionē de eius ꝓpoſitioni=
bus agitabāt. Petulāter em̄ in qualibet
parte metuebāt proferre ſentētiam. Hec
itaq̃ ſacra et mirabilis turba ꝑmixtione
aduerſarioꝝ non videbatur aliena. Erāt
enim inter eos quidā / pauci quidem ſed
callidi: ꝛ breuia imitātes: celātesq̃ calli=
ditatē: ꝛ Arrij blaſphemiā non defenden
tes aperte. Conuenientibus igitur vniuer
ſis maximā domū B preparauit in re
galib⁹ imperator: ſedes et ſubſellia in ea
poni precipiēs que ſufficerēt ordini ſacer
dotum ita decentē preparās eis honorē

inuitauit ingredi: ⁊ de preſentibus habe
re cōciliū. Introiuit aūt C ⁊ ipſe prin
ceps vltimus cum paucis laude dignam
ſui magnitudinē habens: ⁊ mirabilē ſpe
ciē: mirabilioꝛēq₃ gerens dignitatē pudo
ris in fronte: minoꝛe vero ſede q̄ͣ alijs po
ſita in medio eoꝝ ſedit. Primo tñ petens
ſibi hoc epoꝝ iuſſione cōcedi. Tum cum
eo reſedit ſacratiſſim⁹ ille cho D rus.
Primus itaq₃ magn⁹ Euſtachi⁹ Anthio=
chene ſoꝛtitus eccleſie preſulatū: nā phi=
logonius cuius dudū meminim⁹ ad me=
lioꝛē iam tranſierat vitā. Et hūc mirabi=
lē virū etiā nolentē ad regimē eius eccle
ſie: decreto cōi pontifices ac ſacerdotes ⁊
oīs populus xp̄ianus venire cōpulerat.
Is ergo p̄conioꝝ floꝛib⁹ caput principis
exoꝛnauit: et ſtudio eius qđ habebat cir=
ca ſacra benedictiōes exhibuit. Poſt hūc
aūt Euſebi⁹ cognomine Pāphili. Quib⁹
iā reticētibus E famoſiſſimus impa
toꝛ protulit de vnanimitate concoꝛdiaq₃
ſermones tyrānoꝛū eis crudelitatē reme
moꝛās: ⁊ honoꝛabilem pacem que ſub eo
eſt collata diuinitus ſimul ⁊ q₂ peſſimu₃
⁊ valde crudele videretur: vt deſtructis
hoſtibus nulloq₃ preſumente reſiſtere: ſa
cerdotes alterutros iacularent̃ atq₃ con=
funderent: ⁊ impijs atq₃ ſine deo pſonis
delectationē riſumq₃ preberent. Cūq₃ de
diuinis tractarent rebus et ſctiſpūs do=
ctrinā in ſcriptis haberēt. Euāgelici eñ
libri ſunt inquit ⁊ aplici antiquoꝛūq₃ pro
phetarū ſanctiones q̄ nos erudiūt qđ de
ſacra lege ſapiamus. Expellentes igitur
hoſtile certamē ex verbis diuinitus inſpi
ratis ſolutionē queſtionum mente perci
piamus. Hec ⁊ his ſimilia tanquā filius
amatoꝛ patris ſacerdotibus veluti patri
bus offerebat: aplicoꝛū dogmatū ſtudēs
profligare concoꝛdiam. Cōcilij vero plu
rima pars his que dicebant̃ obediebat:
⁊ inter alterutros vnanimitatē ⁊ dogma
tū ſalubritatē libenter āplectebat̃. Pau=
ci vero q̄dā quoꝛū iā meminimus F
⁊ ſuper illos minophātis epheſius: ⁊ ſci=
topolitis patrofilus: theogenius nice=
nus epus et narciſus Neroniadis q̄ eſt
ſecunde cilicie quā nunc hermopolim vo
cāt. Et cum his theonas marmaricen⁹:
ptolomaridis egypti ſecundus apoſtoli
cis reſiſtētes dogmatibus arrium defen
debāt. Dictātes eñ fidei petitionē cetui
cōmuni dederunt. Que cum lecta fuiſſet
ab vniuerſis repente dirupta eſt ⁊ adul=
tera fraudulentaq₃ pronuntiata. Turba
ſiquidem et tumultu contra eos ab om=
nibus habito cunctiſq₃ proditionem ab
eis factā accuſantibus: pietati foꝛmidā=
tes ſurrexerūt: ⁊ primi arrium abdicarūt
excepto ſecundo ⁊ theona. Cū ergo fuiſ=
ſet impius ille deſtructus cōcoꝛditer vni
uerſi fidem gloꝛiāq₃ dictātes que hacte
nus in eccleſijs permanet ⁊ ſubſcriptiōi=
bus roboꝛātes ſoluere conſilium. Doloſe
tñ et non ſalubꝛiter predicti viri in fidei
terminos cōſenſerūt vt teſtātur tā q̄ po=
ſtea ab eis machinata ſunt contra pieta
tis propugnatoꝛes: q̄ͣ que ab ipſis cōſcri
pta noſcūtur. ¶ Capitulum. vj.

Euſtachi⁹ itaq₃ antiocen⁹ epūs: cui⁹ pri=
mit⁹ memini hec de eis re
tulit: docēs que facta ſunt
eoꝛūq₃ redarguēs blaſphe
miam vbi illud etiā ꝓuerbiale interp̄ta=
tur eloquiū. Dñs creauit me principium
viarū ſuarū in opa ſua. Pergo itaq₃ iam
hinc ad ea q̄ geſta ſunt. Cum igit̃ ꝓpter
hec ſynodus maxima in niceā veniſſet vr
bem ⁊ quererent̃ fidei modus aperta qui=
dē impudētia Euſebius ſcripturā protu
lit blaſphemie: que corā oībus lecta repē
te cladem impoꝛtabilē cauſam diuiſiōis
audiētibus irrogauit. Confuſionē tamē
incurabilē ſuo prouidit auctoꝛi. Cūq₃ of=
ficina capta fuiſſet: indubitanter Euſebij
dirupta iniquitatis ſcriptura in conſpe=
ctu omniū quidā ex tractatu nomē expo=
nentes pacis compeſcuerūt / oēs iuſtam
querimoniā faciētes. Arriani autem me
tuētes ne congregato in idem tanto con=
cilio pelleꝛētur exiliētes anathematiza=
uerunt interdictū Arrij dogma concoꝛdi
ter ſubſcribētes literis ſuaq₃ manu con=
ſentiētes: ⁊ ſimili ſe ſicut oīs ſynodus ſa=
pere profitentes. Cūq₃ preſulibus: vt ita
dicam mala calliditatis arte preualuiſ=
ſent: qui magis debuerant agere penitē=
tiam. Tunc quidem latenter poſtea vero
clare damnatas ceperunt allegare ſentē

nas:ſepe ponētes inſidias eis a quibus
videbātur eſſe cōuicti:volēteſꝗ ʒiʒanio-
rū germina radicare.Et tūc timētes de-
clinanteſꝗ tanti concilij cognitores oc-
culte poſtea pietatis ꝑdicatores debel-
lare tentabant.Sed nō credimus homi-
nes ſine deo poſſe preualere cōtra ſacrā
adorandāꝗ legem euangelicāꝗ doctri-
nam.Nam licet admodū roborētur rur-
ſus fortiter et magnifice deuincuntur ſe-
cundū ꝓphetam glorioſe vocis yſaiam.
Hec itaꝗ magnus euſtachius.

¶Capitulum.vij.

Elius aūt con-
certator ⁊ veritatis ꝓpugna-
culi turris A Athanaſiꝰ.
ſucceſſor Alexādri ſamoſiſſi-
mi preſulis/quādo ſcripſit ad afros etiā
hec adiecit.Conuenientes enim epiſco-
pi ſtuduerunt verba quidem impietatis
ab arrianis inuenta perimere:hoc eſt ex
non-exiſtentibus et quod dicebant crea-
turam ⁊ facturam filium et fuit aliquā-
do quādo non fuit ⁊ quia mutabilis eſt
nature.Scripturarum vero manifeſtas
poſuere dictiones:qꝛ ex deo filius natu-
raliter vnigenitus eſt verbum:virtus ſa-
piētia ſola patris:deus verus:ſicut Joā-
nes ait.Et ſicut ſcripſit Paulꝰ.Splēdo-
rem glorie ⁊ figurā ſubſtantie docēs eſſe
filiū patris.Qui vero circa euſebiū pro-
pria tracti veſania loquebantur:alteru-
tris ⁊ dicebant.conſentiamus.Nā ⁊ nos
ex deo ſumus.Unus em̄ deus ex quo om-
nia ⁊ vetera tranſierūt ecce omnia noua
ex deo ſunt facta.Cogitabāt aūt ⁊ illud
quod in paſtore ꝯſcriptū eſt.Primū om-
niū crede qꝛ vnus eſt deus q̇ creauit vni-
uerſa atꝗ perfecit ⁊ conſtituit ex non ex-
tantibus vt ſint.Porro alij epiſcopi ma-
litiam vidētes illorū vt peſſimā impie-
tatis artē:apertius ⁊ vt ita dicatur ma-
nifeſtius dixerūt ex eo:ideſt conſcripſe-
runt ex ſubſtantia patris eſſe filium:⁊ vt
creature quidem eo ꝙ non habeāt a ſe-
metipſis vt ſint:ſed habeant principium
exeūdi dicant̄ ex deo.Filius aūt ſolus ꝓ-
priꝰ ex ſubſtātia credat̄ pr̄is.Hoc em̄ ꝓ-
priū vnigeniti eſt ⁊ veri filij patris.Hec
itaꝗ fuit occaſio vt ex ſubſtātia diceret̄
patris.Rurſus aūt req̇rētibus ep̄is pau-
cos eorū q̇ arriani eſſe putabantur:ſi di-
cerent filiū non eſſe creaturā ſed virtutē
⁊ ſapientiā ſolam patris:⁊ ymaginē ſem-
piternam:⁊ indiſſimilē per omnia patri
ac deū verū:capti ſunt q̇ circa Euſebiuʒ
innuētes altereutris qꝛ hec veniūt etiaʒ
ad nos.Nā ⁊ nos inquiunt ymago ⁊ glo-
ria dicimur dei.De nobis em̄ ⁊ dꝛ ⁊ dictū
eſt.Sēper em̄ nos q̇ viuimus ⁊ virtutes
multe ſunt ⁊ egreſſa q̇dē eſt omnis virtꝰ
dei ex terra egypti.Campa q̇ꝗ ⁊ locuſta
dicitur virtus magna.⁊ rurſus dn̄s vir-
tutum nobiſcū:ſed etiam proprij nos dei
ſumus.Habemꝰ hoc nō ſimpliciter quā-
do ⁊ fratres vocauit nos.Si autem ⁊ ve-
rum deū dicunt filiū non nos contriſtat.
Factus em̄ verus eſt.Hec eſt arrianorū
corrupta mens.Sed etiam hic epiſcopi
videntes eorū dolum collegerunt ex ſcri-
pturis ſplendorē fontem ⁊ fluuiū ⁊ figu-
ram ad ſubſtantiā pertinere.Et illud in
lumine tuo videbimus lumen.Et ego et
pater vnū ſumus.Et clarius iam ac bre-
uiter cōſcripſerūt cōſubſtantialem patri
filiū.Omnia nāꝗ predicta hanc ſignifi-
cationē habēt.Murmuratio ſiquidē eo-
rū quaſi verba hec nō fuiſſent ex ſcriptu-
rarum autoritate prolata per eos quoꝗ
inanis eſſe conuincitur.Ex non ſcripto
nāꝗ ipſi impie proferētes.quippe quod
nuſꝗ̄ penitus inuenitur ex nō extātibus
et fuit aliquando quādo non fuit.Alios
culpant propterea ex non ſcriptis ſermo-
nibus pie tamē intellectis dānate ſunt.
Ipſi namꝗ veluti de ſtercore reperien-
tes/hec vere de terra locuti ſunt.verum
epiſcopi non ſibimet adinuenientes ver-
ba ſed habentes hec a patribus:teſtimo-
nia conſcripſerunt.veteres enim ſacer-
dotes ante eos pene centū triginta ma-
gne rome ciuitatiſꝗ noſtre accuſauerūt
omnes qui dicūt facturam aut creaturā
eſſe filium ⁊ non cōſubſtantialem patri.
Et hoc ſciebat Euſebiꝰ ceſariēſis epiſco-
pus qui primū defendebat arrianorum
ſectā.Nouiſſime vero ſcripſit niceno cō-
cilio.Scripſit aūt ⁊ ciuibus ſuis confir-
mans:qꝛ ⁊ antiquorum aliquos doctos ⁊
illos tres epiſcopos ⁊ ꝯſcriptores agno-

niſſet:nomine cōſubſtātialitatis vſos in
patris ⁊ filij deitate. Iſti ergo cōciliū me
tuentes expoſite fidei cōſenſerūt. ſecūdū
ꝓphete increpationē dicentis. Populus
hic labijs me honorat:cor autē eorū lōge
eſt a me. Theonas autem et ſecūdus no
lentes acquieſcere condēnati ℭ ſunt.
Poſtea vero in concilium venientes vi-
ginti conſcripſerūt de conuerſatione ec-
cleſiaſtica ſanctiones.

ℭ Socrates. ℭ Capitulum. viij.

Sabino itaq;
non credamus q̇ eos idio
tas voca A uit imperi-
tos. Sabinus enim hera
clie tracen̄. macedoniarū
epiſcopus habita cōgeſtione eorū q̄ per
diuerſa cōcilia ſacerdotū ex ſcripto ꝓla-
ta ſunt eis q̇ nicea cōuenerūt velut ydio
tis ⁊ ſimplicibus derogauit. nō ſentiens
qm̄ ⁊ ipſi euſebio cū multa ꝓbatione cō-
fitēti fidē velut ydiote noſcitur deroga-
re. Et aliqua quidē volens preterijt: ali-
qua vero mitigauit. Cuncta tamē ſecun
dum propriā ſumpſit intētionē ⁊ laudat
quidē tanq̄ fide dignū: teſtem Euſebiuz
pamphili: laudat ſimul ⁊ principē tanq̄
ea q̄ ſunt xp̄ianorū dogmatizātem. Cul-
pat autem expoſitā in nicea fidē tāq̄ ab
ydiotis ⁊ nihil ſcientibus traditā: et quē
velut ſapientem ⁊ ſine mendacio teſtem
vocare cōſueuit eius voces ſponte contē
nit. Ait enim Euſebius: q: ex viris dei ni
cea cōuenientibus alij quidē ſapiētie ſer-
mone micuerunt: alij cōtinentia vite lau
dati ſunt. Et qm̄ imperator preſens oēs
ad vnitatem ſuam concordes ⁊ cōſecta-
tores eſſe perſtruxit. Sic ergo contraria
dicta ſabini nec euſebij atq; cōſortū eorū
ſibimet agnoſcuntur. Et ſiquidē alicubi
opus fuerit de ſabino memorabim⁹. Cō
cordia ergo fidei a magno nicea ꝓbata
conſilio: ab euſebio clara voce laudata
hec eſt. ℭ Capitutum. ix.

Redimus in
vnum deum patrē omni-
potentē omniū viſibilium
A inuiſibiliūq; factorem.
Et in vnū dn̄m ieſum xp̄z
filiū dei natū ex patre vnigenitū hoc eſt
ex ſubſtātia p̄ris: deū ex deo: lumē ex lu-
mine deū verū ex deo vero: natū nō factū
ꝯſubſtātialē patri ꝑ quē oīa facta ſunt ⁊
q̄ in celo ⁊ q̄ in terra. Qui ꝓpter nos ho-
mines ⁊ ꝓpter noſtrā ſalutē deſcendit: ⁊
incarnatus ⁊ homo factus eſt. paſſus. et
reſurrexit tertia die: et aſcendit in celos
⁊ venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos.
Et in ſpiritū ſanctū. Dicentes aūt. Erat
quando non erat aut non erat anteq̄ fie
ret aut quia nō extātibus factus eſt: aut
ex altera ſubſtantia vel eſſentia dicētes
eſſe aut creatum aut conuertibilem filiū
dei. Hos tales anathematizat catholica
et apoſtolica eccleſia. Hāc venerabilē fi
dē trecenti quidē decem ⁊ octo ⁊ agnoue
rūt ⁊ amplexi ſunt. Et ſicut ait Euſebius
conſonātes ⁊ vnanimes in ſcriptis expla
nauerunt. Quinq; vero ſolūmodo nō re-
ceperunt verbū conſubſtantialitatis re-
prehendētes: euſebius nichomedie pre-
ſul: theoginus nice⁹: maris calchedonē-
ſis: theonas marmaricenus ſecūdus pto
lomaidis. Dicētes conſubſtantiale eſſe
quod ex aliquo eſt aut ex ptitione aut ex
decurſione aut ex plātatione. Ex plāta-
tione quidem ſicut ex radice germē. Ex
decurſione vero ſicut paterni filij. Et pti
tione aūt ſicut ex maſſa aurea anuli duo
vel tres. Secūdū nullā aūt horū inquiūt
eſſe filius dei. Propterea ergo dicebāt in
fide non eſſe cōſentiendū. Plurimū ſiqui
dem verbo conſubſtantialitatis derogā
tes: predicti viri in arriana depoſitione
ſubſcribere noluerunt. Ideoq; ſynodus
arrium et conſectatores eius anathe-
matizauit omnes abijcientes neq; acce-
dere eum in alexandriā preceptūq; prin
cipis repente eundē arriū ⁊ qui circa Eu
ſebium et theoginum et qui cū eis exilio
deportauit. ℭ Cap. x.

Euſebius igit
et theoginus poſt paululū
tēporis exilij: li A bellum
penitētie porrigētes in fi-
de cōſubſtātialitatis ꝯſen
ſerunt quod declarabimus procedētes.
Tunc autem in ſynodo euſebius cogno-
mine pāphili et ceſarie paleſtine ſor

ritus epiſcopatum:paululū animaduer
tens atq; conſiderans vtrum opoꝛteret
ſuſcipi terminū fidei vna cum alijs om=
nibus hoc eſt vniuerſa multitudine con
ſenſit ſubſcripſit necnō ⁊ populo ſub ſua
dyoceſi conſtituto ſcripſit terminū fidei
et vbiq; deſtinauit ſermonem ſubtiliter
conſubſtantialis nomē interpꝛetatus:vt
nequaq̄ penitus ſuſpitionez aduerſam
de eo quilibet habere potuiſſet.Sūt aūt
q̄ ab ipſo euſebio conſcripta ſunt huiuſ=
modi verba.

Capitulum.xj.

ARbitramur et vos dilectiſſimi etiam
aliunde didiciſſe fama cō
ſueta pꝛecurrere perfectū
de his que ſunt geſta ſer=
monem.Sed ne huiuſmodi auditu ve=
ritas vobis aliter nuntietur: neceſſario
direximus vobis pꝛimum quidē ſcriptu
ram a nobis de fide pꝛopoſitam.Nam ⁊
dominus noſter ad predicandum diſci=
pulos ſuos mittēs ait.Euntes docete om
nes gentes baptizantes eos In nomine
patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti.De quibus
⁊ affirmauimus ita habere ⁊ ita ſapere.
ſed etiā dudum ſic habuiſſe ⁊ ita ſapuiſ=
ſe:ſed ⁊ vſq; ad moꝛtem pꝛo hoc inſtante
fide anathematizantes oēm ſine deo he
reſim:hec omnia ex coꝛde ſapuiſſe ⁊ ania
ex quo nouimus noſmetipſos:⁊ nunc ſa=
pere ⁊ dicere coꝛam omnipotēti deo ⁊ do
mino ieſu xp̄o cū veritate teſtamur oſtē=
ſuri pꝛobationibus ⁊ ſatiſfacturi vobis
quia ⁊ pꝛeteritis tempoꝛibus ita credidi
mus ⁊ pꝛedicauimus Hoc a nobis expo
ſita fide nulli relictus eſt reſiſtēdi locus.
Sed ipſe pꝛimus deo amabilis impera
toꝛ noſter rectiſſime eaz habere teſtatus
eſt:⁊ ſic etiam ſe pꝛofeſſus eſt ſapere/⁊ in
hac oēs cōſentire/⁊ ſubſcribere/⁊ in his
dogmatibus cōcoꝛdare pꝛecepit.vno ſo
lūmodo ſcripto ⁊ incerto cōſubſtantialis
verbo.Quod etiā ipſe interpꝛetabatur di.
cens:quia non ſecūdū coꝛpoꝛeas paſſio=
nes ꝯſubſtātialis dr̄ neq; ſcđz diuiſionē
neq; ſcđm quādā deciſionē ex pr̄e ſubſi=
ſtere.Non em̄ poſſe naturā ſine materia
intelligibilē incoꝛpoꝛeāq; coꝛpoꝛalē quā
dā ſubſiſtere paſſionē:ſed ſacris qbuſdā
ineffabilibuſq; rōnibꝰ magis intelligē=
dā.Et ſapiētiſſimus q̇dē ⁊ pijſſimus im
peratoꝛ ita philoſophabat̄.Fidei ergo
explanatiōe dictata quēadmodū ab eis
dictū ſit ex ſubſtātia pr̄is:⁊ patri cōſub=
ſtātialē nō eſt ſine examinatione dereli=
ctū.Cōſultatiōes em̄ ⁊ reſpōſiones dein
de mouebant̄:⁊ mēs perſcrutabat̄ docto
rū ſenſum.Et hoc ergo qđ aiebāt de ſub
ſtātia cōſtabat apud nos ſignificatiuu3
quidē eſſe ex patre:nō t̄n tāq̄ pte ē eſſe pa
tris.Propterea nobis quoq; videbat̄ be
ne ſe habere vt mēte conſentiremus pie
doctrine dictāti ex patre filiū eſſe non t̄n
partē eius eſſe ſubſtātie.Quapꝛopter et
nos mēte conſenſimus neq; vocē cōſub=
ſtātialis refutantes:poſita p̄ oculis no=
ſtris pacis intētione:et ab intellectu re=
ctiſſimo nō cadētes.Secūdū hoc etiā na
tum et nō factū ſuſcepimus.Qm̄ factum
cōmune eſſe dicebant opus reliquarum
creaturarū factarū p illum.Quarū nihil
ſimile habere filiū cōſitemur ⁊ p̄dicamꝰ.
Unde non eū eſſe facturā dicimus quod
cōgruit his q̄ per eū facta noſcuntur:ſed
ſuperius quā facture totius eſſe ſubſtan
tie quā ex patre natā diuina docere videt
tur eloquia.Mō quippe generationis in
enarrabili ⁊ incogitabili exiſtēte vniuer
ſe nature factoꝛē.Sic aūt ⁊ cōſubſtātialē
eſſe patri filiu3 rō examinata cognoſcit/
non ſcđz coꝛpoꝛū modū neq; moꝛtalibus
animalibus pꝛimū.Nā neq; p diuiſionē
ſubſtātie neq; pfectionē aut mutationē
paterne ſubſtantie vel virtutis His em̄
oibꝰ ingenita natura patris extranea ē.
Sed p̄dicandū eſt eſſe cōſubſtātialē pr̄i
filiū:eo ꝙ nullā equalitatē ad creaturas
factas dei filius habeat:ſed ſoli patri ge
nitoꝛi p oēm modū ſit ſimilis ⁊ non ſit ex
alia qualibet ſubſtantia vel eſſentia ſed
ex pr̄is.Quod etiā ip̄z hoc mō interpꝛe=
tatū bene ſe habere viſu3 ē ad ꝯſentiēdū
qm̄ ⁊ pꝛiſcoꝛū ep̄os aliquos ⁊ cōſcripto=
res eloquētes ⁊ nobiles agnouimus in
pr̄is ⁊ filij theologia.i.diuina ratiocina=
tione nomine conſubſtātialis vſos.Hec
itaq; de expoſita fide ſint dicta in q̄ vni=
uerſi conſenſimus:nō ſine adnimaduer=
ſione:ſed ſcđz ſenſus expoſitos coꝛā ipſo
dn̄o amabili examinatoꝛe imperatoꝛe:⁊

predictis rõnibus concordãtes anathematiſmum poſt fidẽ in eis ꝑlatũ: ſine triſtitia vero eſſe credidimus eoꝙ nõ ſcriptis vti vocibus ꝓhiberent. Unde pene omnis facta eſt cõfuſio ⁊ indiſciplinatio cunctis eccleſijs. Nulla ſiquidẽ ſcriptura diuinitus inſpirata dicẽte ex nõ extãtibus: aut fuit aliqñ qñ nõ fuit ⁊ reliq̃s q̃ ꝓferebãt irrõnabile nobis viſuz eſt hec dicere vel docere. Qm̃ neqꝫ priori tẽpore huiuſmodi cõſueuimus vti ſermonibus. Hec vobis neceſſario conſcripſimus dilectiſſimi iudiciũ nr̃e examinationis ac cõſenſuz vobis innoteſcẽtes. Et qꝛ rõnabiliter tũc q̇dẽ qm̃ nos ſcripta q̃dam modis alijs oſtẽdebãt. Poſtea vero indubitate ea q̃ erãt ſine cõtriſtatione ſuſcepimus. Quapꝛoꝑter magnanimiter nobis ſenſum verborũ diſcutiẽtibꝰ placuit cõcordare in his q̃ a nobis ipſis in fidei expoſitione ꝯfeſſa ſunt. Hec itaqꝫ Euſebiꝰ pãphili in ceſareã paleſtine literis explanauit. Alexãdrine vero eccleſie egyptiacis ⁊ libye ⁊ pẽtapoleos ⁊ q̃ vicine ſunt. Hec ſcripſit communi decreto Conſiliũ.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum: xij.

SAncte magneqꝫ dei gratia Alexandrine eccleſie ⁊ dilectiſſimis fratribus ꝑ Egyptũ / ⁊ libyã ⁊ pẽthapolim conſtitutis cõgregati: ⁊ magnã ſanctãqꝫ ſynodũ nicea celebrãtes epiſcopi in dño ſalutẽ. Quoniã dei gratia ⁊ dño amãtiſſimi principis noſtri Conſtãtini cõgregatis nos in vrbe predicta ex prouincijs diuerſis ⁊ ciuitatibus magna ſanctaqꝫ ſynodus celebrata eſt omnimodis neceſſario viſum eſt ab hoc ſacro ⁊ ſancto concilio etiam ad vos literas deſtinari: vt noueritis q̃ quidem mota ⁊ examinata que vero placuerunt atqꝫ firmata ſunt. Ante omnia ſiquidem exquiſita ſunt impia ⁊ iniqua ⁊ ſine deo dogmata arrij atqꝫ cõſentiẽtiũ ſub preſentia deo amantiſſimi imperatoris noſtri Conſtantini / ⁊ omni decreto complacuit anathematizari impiam eius ſectã ⁊ iniqua ⁊ ſine deo verba: ſimul ⁊ nomina quibus vtebatur filium dei blaſphemans et dicens ex non extantibꝰ eſſe. Et iterum fuit aliquãdo quando nõ fuit. Quomodo fuit: aut quomodo iterum non fuit. ⁊ pro libero arbitrio malitie atqꝫ virtutis capabilem filium dei dicentis creaturam nominãtis eum atqꝫ facturam. Hec igitur omnia fatua ⁊ anilia: ⁊ blaſphema: anathematizauit: ſanctũ ⁊ vniuerſale conciliũ nec vſqꝫ ad auditũ impie ſecte atqꝫ rumoris huius aut intellectuũ iniquorũ ſenſum accommodauit. Ea quidem que de illis geſta ſunt qualem terminũ habuerint omnia iã aut audiſtis aut audietis ne nos forte videamur viro obloqui ꝓpter delictum ſuum improperia digna portãti. Tantuz enim valuit impietas vt etiam theonas marmaricenus: et ſecũdus ptolomaidis ea putarent. Idem enim ⁊ illi damnati ſunt. Sed quoniam ineffabilis gratia dei illas quidem malas ſectas et blaſphemias ⁊ diſcordiam et audatiam perſonarum ⁊ diuiſionem: predicta commotione deſtruens liberauit egyptum. Relinquebãtur autẽ que per petulantiã melitij geſta ſunt ⁊ eorum q̇ ab eo ſunt ordinati: etiaz ex hac parte q̃ placuerint ſynodo vobis inſinuamus cariſſimi fratres. Placuit ergo melicium quidem clementi conſilio: dũ ſubtili veraqꝫ ratione nullam veniã mereretur manere quidez in propria ciuitate: nullam vero omnimodis habere poteſtatem neqꝫ eligendi neqꝫ ordinandi nec in prouincia nec in qualibet ciuitate videri puruṁqꝫ nomẽ tantummodo poſſidere. Eos autem qui ab ipſo ſunt conſtituti myſtica ordinatione firmatos habere honorem ⁊ miniſteriũ vt tamen ſequentes ſint modis oĩbꝰ vniuerſorũ in ſingulis parrochijs ⁊ eccleſijs. Romano ⁊ comminiſtro noſtro Alexãdro cõſecutorũ ⁊ vt his nulla poteſtas ſit placitos ſibi eligere: aut nõia eorũ ꝓferre aut oĩno aliq̇d agere ꝓter volũtatẽ eccleſie catholice preſulis alexãdri. Gratia nãqꝫ dei ⁊ orationibus veſtris in nullo ſciſmate repertos ſed ſine macula in catholica ⁊ apoſtolica eccleſia permanẽtes / dignũ eſt poteſtatem habere ⁊ eligẽdi quelibet: ⁊ nomina eorũ dandi q̇ clero ſunt digni: ⁊ abſolute facere omnia ſecundum legem et ſanctiones eccleſie. Si

Quem vero contigerit ab requieſce-
re in eccleſia tunc prouehi in honorem
defuncti/ eos qui nuper aſſumpti ſunt.
ſolummodo ſi videantur digni et popu-
lus eos elegerit condecernente ſimul: et
conſignante maxime alexandrie ciuita-
tis epiſcopo. Hoc itaq̄ aliis quidē con-
ceſſum eſt oibus in perſona vero melicii
nequaq̄ eadē placuerunt: propter prio-
rem indiſciplinationem eius et procaci
tates eius ac petulantie voluntatem ne
vlla daretur auctoritas vel poteſtas hōi
qui poſſet rurſus eaſdē indiſciplinatio
nes inſtruere. Hec ſunt precipua ⁊ cōpe-
tentia egypto et ſanctiſſime alexandri-
norum eccleſie. Si quid autē aliud ordi
natum eſt aut dogmatizatum preſente
dño atq̄ cariſſimo comminiſtro ⁊ fratre
noſtro alexandro. ipſe pñs vobis poterit
ſubtilius aperire tanq̄ auctor geſtorum
et communicator exiſtens. Euangeli-
zamus aūt vobis ⁊ de conſonantia
ſanctiſſimi paſche: quia veſtris orationi
bus eſt correctum etiā hoc opus: ita vt
oēs orientales fratres qui cū iudeis pri-
mitus celebrabant: cōſone cum romanis
et vobiſcū: et cū oibus ab initio paſcha
cuſtodientibus ex hoc tpe debeant cuſto
dire. Exultantes itaq̄ in his que geſta
ſunt et in communi pace atq̄ cōcordia ⁊
in eo q̄ ois radicitus hereſis eſt euulſa:
cū maiori honore ⁊ ampliori caritate ſu
ſcipite comminiſtrū noſtrū: veſtrū ponti
ficē alexandrū quia nos preſentia ſua le
tificauit tantūq̄ laborem pro pace veſtra
etiam in hac etate ſuſtinuit. Orate ſimul
et pro oibus nobis vt que bene placue-
rūt firma permaneant per dñm noſtrum
ieſum xpm ſecūdū bonā voluntatē facta
ſicuti credimus dei et patris in ſpū ſan-
cto cui eſt gloria in ſecula Amen. Trini-
tas cōſubſtantialis eterna eſt: ieſus.

¶Socrates. ¶Capitulum. xiij.

Ex hac igit̄ epi
ſtola ſynodi manifeſtum eſt
quia nō ſolū arrium ⁊ conſor
tes eiꝰ anathematizauerūt
ſed etiā verba ſecte ipſiꝰ. Et quia de pa-
ſcha concordantes hereſiarcham meli-
cium ſuſceperunt: ¶Mouet autem me
ſeruos ab imperatoris etiam ex alia
eius voluntatis habere memoriam et
quemadmodum pro concordia cogita-
bat. Habes enim prouidentiam pacis
eccleſiarum: vocauit ad ſynodū et aceſiū
nouacianorū religionis epiſcopum. Poſt
q̄ ergo ſcripta ⁊ ſubſcripta eſt a concilio
fidei diffinitio requiſiuit imperator ace-
ſium ſi ⁊ ipſe conſentiret in fide ⁊ paſcha
lis diffinitione feſtiuitatis At ille. Nihil
inquit noui o imperator ſynodus diffini
uit. Sic enī olim et a temporibus apoſto
lorū ipſe percepi et terminū fidei ⁊ tem-
pus paſcalis feſtiuitatis. Porro denuo
imperatore requirēte cur ergo te a com-
munione ſeparas: ille ea que ſub decio
geſta ſunt perſecutionis tēpore replica-
uit ⁊ ſubtilitatem acerbiſſime regule de
duxit ad mediū quia nō oporteat eos qui
baptiſma peccant peccato quod ad mor
tem eſſe ſcripture diuine pronūtiant cō-
municatione ſacramētorū fieri dignos
ſed inuitandos quidem ad penitentiā.
Spem vero remiſſionis non a ſacerdoti
bus ſed a deo ſolūmodo ſuſtinere qui po
teſtatem habet petā remittere. Hec cum
dixiſſet aceſius imperator ait. O aceſi po
ne ſcalā et ſi potes aſcēde ſolꝰ in celum.
Hec nec Euſebius pamphili nec aliqui dixe
rūt. Ego vero audiui a viro nequaq̄ mē
tiente qui et valde ſenex erat ⁊ tanq̄ qui
viderat ea que fuerant in cōſilio geſta re
ferebat. ¶Capitu. xiiij.

Synodus autē
corrigere volens hoim vi-
tā et in ab eccleſiis com
morātium poſuit leges q̄s
canones appellamus. In
quorum tractatu videbatur aliq̄bus intro-
ducere legē vt Epi preſbyteri diaconi et
ſubdiaconi cū cōiugibꝰ quas añ cōſecra
tionē duxerāt nō dormirent. Surgēs au
tē in medio pafunciꝰ cōfeſſor cōtradixit.
Honorabiles confeſſus nuptias et caſti
tatem eſſe dicēs cōcubitum cum propria
coniuge ſua ſicq̄ cōcilio ne talem pone-
ret legē. grauem aſſerēs eſſe cauſā que
aut ipſis coniugalibus occaſio fornica
tionis exiſteret. Et hec quidē pafuncius
licet nuptiarum eſſet inexpertus expo-

ſult. Sinoduſq; laudauit ſententiã eius et nihil ex hac parte ſanxiuit ſed hoc in vniuſcuiuſq; voluntate/nõ in neceſſitate dimiſit. His a concilio ita B diſpoſitis contigit vicẽnalia Conſtantini principis prouenire. Et eſt conſuetudo romanorum vnum quodq; decennium imperatorum publica deuotione celebrare. Oportunum ergo indicans Conſtantinus inuitauit tunc ad conuiuia ſynodum et donis competentibus honorauit. Ammonitoſq; de concordia fidei et communi iter alterutros pace petita: ab eis oratione valedixit vniuerſis in nicea ſcribens abſentibus que fuerunt in concilio celebrata: et inuitans vt ab omni diſcordia recedentes concordarent in expoſita concilij fide: que nihil aliud niſi ſcientia dei videretur ex conſonantia tãtorum et talium ſacerdotum ſancto ſpiritu conſtituta et poſt inquiſitionem ſubtiliſſimam et animaduerſionem dubitationum omnium cõprobata.

¶Socrates. ¶Capi.xv.

VIctor conſtã/tinus maximus auguſtus Epiſcopis et populo. Malignos et impios Arrius imitatus. dignum eſt vt illorum quoq; ſuſcipiat vltionem. Sicut ergo porphirius diuine pietatis inimicus iniqua volumina contra religionem proferens dignam promeruit inuenire mercedem/et talem per quam in poſterum eſſet opprobrio et plurima compleretur infamia. Et nunc placuit Arrium ⁊ conſectatores eius vocari porphirianos vt quorum mores imitati ſunt: eorum vocabulo perfruantur. Super hec autẽ ſi qua conſcriptio ab arrio facta reperitur/igni tradatur: vt non ſolum praua eius doctrina depereat: ſed neq; vlla ei⁹ poſſint remanere commenta. Hoc etiam precipio ſi quis conſcriptiones arrij celaſſe comperitur. et non repente proferens igne conſumpſerit/mortis ſupplicio ſubiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus capitalem ſuſcipiet vltionẽ. Deus vos cuſtodiat. ¶Theodoricus.

¶Capitulum decimumſextum.

VIctor conſtantinus maximus pius. Euſebio. Vt in noſtri B nominis ciuitate cognomine ſaluatoris dei noſtri proſpiciẽte ſolatio maxima hominũ multitudo ſanctiſſime ſe dicauit eccleſie vt hoc cremẽto valde proficiẽte dignũ eſſe videat᷑ etiã eccleſias in ea plures edificari. Quapropter quod viſum eſt noſtre voluntati decuit nos tue notum facere ſapiẽtie: quatin⁹ quinquaginta mẽbranarios codices bene confectos et ad vſum habiles ab artificibus antiquarijs et perfecte artem ſcientibus ſcribi precipias: diuinarum quippe ſcripturarum quarum maxime cõfectionem et vſum neceſſariũ eccleſijs eſſe noſti. Directe ſunt enĩ littere noſtra tranquillitate ad prouincie iudicem/quatenus omnia cõfectiõi eorũ neceſſaria prebere curet. Vt enim citius codices conſcripti conficiantur erit opus diligentie tue. Nam et duo publica vehicula ad deferendos et auctoritate reſcripti noſtri te percipere conuenit. Sic enim et maxime bene conſcripti vſq; ad nr̃m perducent᷑ aſpectũ/ vno quippe tue eccleſie hoc exequente diacono: qui dum ad nos venerit/ experietur noſtre munificentiam pietatis. De⁹ te cuſtodiat frater cariſſime. ¶Teodoricus. ¶Sufficiunt quidem hec ad cõ ſcien B dum magis autẽ aperte noſcendum quemadmodum famoſiſſimus imperator ſuũ ſtudium circa ſacra conſtituit. Attamen adijciam que etiam circa ſalutare ſepulchrum geſſit. Agnoſcens enim quoniam elati et circa culturã bachantes ydolorũ ſepulchrum domini ſordibus operuerant. obliuioni tradere contẽdentes memoriam ſalutarẽ deſuper templum edificauerant luxurioſiſſime demonis id eſt veneris vt illic virginum cantibus inſultarent precepit deſtrui ſceleratiſſimum templum. Ipſumq; puluerem funeſtis ſacrificijs eijci violatum et procul a ciuitate diſpgi. Deinde ſacrariũ edificari deo maximũ atq; pulcrũ ſicut deſignatur ex eius epiſtola ad macharium ipſius ciuitatis epm̃ deſtinata.

¶Socrates. ¶Capitu.xvij.

Euſebius igit
et theognius penitentie li
bellum ſummis epiſcopis
dirigentes ab exilio reuo-
cati ſunt imperiali prece-
pto:et ſuas eccleſias receperũt expellen
tes:qui in eorum locis fuerant ordinati.
Id eſt euſebius amphionem/chriſtum
vero theoginus.Cuius libelli exemplar
hoc eſt. Dudum quidem ante iudicium
condemnati a reuerentia veſtra patien-
ter ferre que decreta ſunt a ſancto veſtro
concilio debuimus.Sed quia nimis ab-
ſurdum eſt contra noſmetipſos dare ca-
lumniatoribus de taciturnitate proba-
tionez propterea referimus quoniã nos
et in fide vna cucurrimus/et ſenſum exa
minantes de cõſubſtantialitatis ſermo-
ne cũcti pacificati ſumus nequaq̃ ſequẽ
tes hereſim:ſed commemorãtes ad cau-
telã eccleſiarum que noſtre ſubueniebãt
menti.Et ſatiſfacientes eis quibus pro
nobis ſuaderi debuerat in fide ſubſcri-
pſimus.Anathematiſmo autem nõ ſub-
notauimus non tanq̃ fidem accuſantes:
ſed vt velut non credentes talem eſſe eũ
qui fuerat accuſatus certi de eius dire-
ctis ad nos epiſtolis et inter nos diſpu-
tationibus habitis.Si igitur ſatiſfactũ
eſt ſancto veſtro concilio/non reluctan-
tes:ſed conſentientes decretis veſtris/
etiam hac cõſcriptione ſatiſfacimus vo-
bis non exiliũ generaliter ferẽtes ſed ſu
ſpitionẽ abijcientes hereſeos. Si enim
dignamini nũc in vultu noſ vr̃o recipere
habebitis i oĩbus cõſonãtes et vr̃a ſequẽ
tes pariter conſtituta/qñ etiã eũ qui in
his accuſatus eſt:placuit veſtre reueren
tie clementiã promoueri atq̃ reuocari.
Abſurdũ namq̃ eſt ſi is q̃ putatur eſſe re
uocatur ad ſatiſfaciẽdũ in quib⁹ deroga
batur:vt nos contra noſmetipſos pre-
beamus per taciturnitatem increpatio
nis iudicium.Dignamini ergo ſicut con
uenit veſtre venerationi et deo/aman-
tiſſimum principem commonere et pre-
ces tractare noſtras et velociter de no
bis que vobis conueniunt cogitare.Hic
quidem libellus eſt reuerſionis euſebij
et theognij.Ex verbis autem conijcio q̃
iſti quidem dictate fidei ſubſcripſerunt/
damnationi vero arrij conſentire nolue-
runt.ex quo et arrius ante iſtos reuoca-
tus agnoſcitur ſed licet hoc ita ſe habere
videatur:tamen alexandriam accedere
prohibitus eſt.Hoc autẽ oſtẽditur ex ei⁹
cogitationibus quas poſtea molitus in
uenitur:figmẽto penitẽtie ſue ſicut opor
tune patefiet. ¶Socrates.

¶Capitulum decimumoctauum.

Imperatori i-
terea poſt concilium dege
bat letus.celebra A ta
ergo feſtiuitate publica
vicennaliuz ſuorum/mox
ad erigendas eccleſias feſtinus acceſſit.
Hoc faciebat per ſingulas ciuitates et
in vrbe cognominis ſui.

¶Sozomenus. B

¶Nã cum ei omnia proſpere cederent
propriam voluit habitare ciuitatem.Ue
nienſq̃ ad campum ante illam poſitum
iuxta heleſpontum ſuper cantis tumu-
lum:vbi achiui contra troiam pugnan-
tes habuerunt caſtra/ciuitatez deſigna-
uit.portaſq̃ fecit q̃ hactenus videntur a
nauigantibus.Hec agenti per noctem
deus apparuit mo C nens vt alium
q̃reret locum eumq̃ monens ad bizan
tium trachie/illic eum habitare iuſſit.

¶Socrates.

¶Que cum primitus bizantium vocare
tur auxit et maximo eam muro circunde
dit.Et diuerſis ornatam fabricis equaz
imperiali rome conſtituit.Et denomina
tam.Conſtantinopolim appellari ſecun
dam romam lege firmauit ſicuti lex ip-
ſa in marmorea platona noſcitur eſſe cõ
ſcripta/et in Strategio iuxta equeſtrez
ſtatua eius eſt conſtituta.In hac quoq̃
ciuitate duas quidem edificauit eccle-
ſias quarum vnam nominauit hirenen:
aliam vero appellauit apoſtolorũ.Nõ
ſolum autem ſicut dixi auxit Conſtan-
tinus chriſtianorum dogmata D ſ3
etiam paganorum templa deſtruxit.Si
mulachra namq̃ ornata publice in con-
ſtantinopolitana vrbe propoſuit Et tri
podas delphicos in circo ad ſpectacu-
lum dedit.Que cũ ipſo videantur a ſpe-

etu ſuperfluere feruntur.

¶Socrates.

¶Interea mater E imperatoris helena cuius cognomine vicũ deprani princeps ciuitatis dicauit helinopolim ammonita per ſomnum ad hieroſolimam properauit: et quondam hieruſalem deſertam ſicut pomorum cuſtodiarum inueniẽs requiſiuit ſepulchrum chriſti. Quod licet difficillime tamen inuenit. Itaqꝫ repente templum illud ſceleſtiſſimum deici iuſſit. Et palam facto domini monumento apparuerũt circa eum ſuffoſſe tres cruces et claui ſimul et titulus literis hebraicis grecis latiniſqꝫ cõſcriptus. Ieſus nazarenus rex iudeorũ. ¶Sozomenus. Dicitur F autem qꝛ iam mortuus crucis tactu ſurrexit. De hoc ligno ſibilla dixit apud paganos O ter beatum lignum in quo deus extenſus eſt. Tunc ergo que crux eſſet domini que latronum dubitare ceperunt. Proinde machurius ciuitatis preſul huiuſmodi tractatu dubitationem ſoluit. Mulieri namqꝫ nobilitate clare lõga egritudine fatigate: vnam illarum crucium cum oratiõe prõptiſſima adhibens virtutem ſaluatoris agnouit. Mox enim vt mulierem crux attigit paſſionem ſeuiſſime egritudinis effugauit et femine ſalutem reſtituit. ¶Theodericus. Sic itaqꝫ G mater imperatoris quod cupiebat agnoſcens de clauis quidem quibus manus chriſti fuerunt perforate alios in galea miſit imperatoris filij capitis prouidentiam gerens. vt iacula bellica ſubmouerent. Alios freno equino permiſcuit: et cautelam imperatoris agens et veterem prophetiam adimplens. Olim enim zacharias clamauerat propheta dicens. Et erit quod in freno eſt ſanctum domino omnipotenti. Salutaris vero crucis partem quidem aliquam regalibus diſtribuit. ¶Socrates. ¶Quam conſtantinus ſuſcipiens et credens H ſaluatori ciuitatem vbi hec particula ſeruaretur in ſua ſtatua ſicut fertur in foro conſtantini poſita ſuper columnam porphireticam deuote condit. ¶Theodo. ¶Reliquam vero partem in I argẽtea theca clauſam ciuitatis tradidit ſacerdoti. Et vndiqꝫ congregans artifices maximas illic ornataſqꝫ edificauit eccleſias. His itaqꝫ geſtis conuiuio exhibito virginibus ſacris et ipſa miſterium ancille gerens vltra octogeſimum annum etatis agens et his ſimilia faciens redit ad filium. Et cum leticia tranſiuit e ſeculo multa filio pietatis mandata committens nouiſſimis benedictionibus adimpleto. ¶Socrates. ¶Poſt hec imperator igitur K coram maximam chriſtianorum habens. paganorum ſuperſtitiones auerſabatur. Remouitqꝫ monachias et ſuas imagines in templis poni precepit et cubitum quo menſuratur nilus non iam in templum ſerapidis annis ſingulis ſed in eccleſias portari ſanciuit. ¶Sozomenus. L. ¶In omnibus itaqꝫ volens ſimilem monſtrare rome cõſtantinopolim fruſtratus nõ eſt. Nam ⁊ corporibus et diuitijs maior effecta eſt. Quod ideo prueniſſe credo propter amorem dei: quem ciuitas gerit et habitatorum circa indigentes auxilium. In tantum namqꝫ fides creuit vt multi quidem iudeorum ciuium pagani vero pene omnes chriſtianam illic conuerterentur ad fidem. In qua vrbe creſcente quo tempore religio noſcitur ampliata. Nam neqꝫ are neqꝫ pagana templa: aut ſacrificia facta ſunt niſi ſub iuliano in breui tempore. quod mox probatur extinctum. Hanc igitur tanꝙ nuper conditam xp̄i ciuitatem. Cõſtantinus ſuo nomine dedicauit multis eam et magnis exornans eccleſijs. Iuuabatqꝫ diuinitas imperatoris vota et apparitionibus multis indicabatur quia ſancte ſalutareſqꝫ eſſent que illic edificabantur eccleſie.

¶Capitulum. xix. A

INſignis itaqꝫ locus ex illo tp̄e claruit peregrinis et vrbicis vbi olim quidem veſta colebatᷓ poſtea vero eccleſia facta eſt. Qui loc⁹ nunc michaelũ nuncupatᷓ: l dextera poſit⁹ parte nauigantiũ a põto ad cõſtãtinopolim diſtãs ab ea nauigio q̄dē ſtadijs fere triginta ⁊ quinqꝫ Per terrã vero circũuenientibus omnem ſinum vſqꝫ ad ſeptuaginta

et amplius tenditur. Sortitus eſt igitur
is locus appellationem nunc vſqꝫ ſerua
tam eo ꝙ illic manifeſte cernitur appare
re michael archangelus quod etiaꝫ ego
intus eximie verum eſſe confirmo. Oſtē
dit igitur hoc ita etiam multis alijs vir
tus diuina per ipſarum rerum experi=
menta. Quidam enim in cauſis crude=
libus aut ineuitabilibus periculis aliȷ̃
vero in languoribus aut ignotis paſſio=
nibus incidētes hic orantes ad deum li
berari ꝓmeruerunt. ſed que ſingula quō
illic miracula contigerint narrare longū
eſt. Que vero prouenerint aquilino no=
bis noto ⁊ in cauſis forenſibus ſocio par
tim ab eo audiens: partim ipſe cogno=
ſcens neceſſario pandam. Cum eum ar
dentiſſima febris rubeis coleribus mota
comprehendiſſet: eſtuanti poculum de=
derunt medici quod euomuit: moxqꝫ cuꝫ
vomitu diffuſa colera ſuperficiem vultꝰ
eius ſimili ſui colore tinxerunt. Quam=
obreꝫ quicquid comederet ⁊ biberet euo
mebat. Cumqꝫ hoc diu pateret: nec eſca
ad nutrimenta proficeret heſitabat ars
medicorum: ⁊ dum morti vicinꝰ eſſet iuſ
ſit ſuos vt eum ad locum hunc ducerent
credens aut illic ſe mori aut lāguore pri
uari. Jacentiqꝫ per nocteꝫ diuina virtus
apparens: ꝑcepit vt quicquid comede
ret in huiuſmodi potionem tingeret que
eſſet ex pipere et vino et melle confecta.
Quo facto ab egritudine liberatus eſt.
Quippe cum medicus ratione medicine
videatur eſſe contrarium calida pocula
colericis exhibere. ¶ Audiui enim ⁊ pro
bianum vi ꝛꝫ rum in palatio haben
tem militiam medicorum crudeli poda=
gre paſſione detentum ibi doloribus li=
beratum eiqꝫ apparuiſſe ſanctam mira=
biliter viſionem. Cum enim dudum pa
ganus eſſet factus poſtea chriſtianꝰ: ali
quatenus dogma ſequebatur. Totius
vero ſalutis cauſam ideſt ſacratiſſimam
crucem nolebat adorare. Hanc habenti
ſententiam diuina virtus apparens ſi=
gnum monſtrauit crucis quod erat poſi
tuꝫ in altario eius eccleſie. Et aperte pa
lam fecit quia ex que crucifixus eſt chri
ſtus omnia quo ad vtilitateꝫ humani ge
neris facta ſunt quolibet modo preter
virtutem adorante crucis geſta non eſ=
ſent neqꝫ ab angelis ſanctis neqꝫ a pijs
hominibus.

¶ Capitulum vigeſimum.

CUm itaqꝫ po
puli et ciuitates ad cultū
chriſtianitatis accederēt:
et ceteri pro filijs ⁊ vxori=
bus metuētes ne quid ma
li paterentur ſi contradicerent: quieti va
carent: nudati ſolatio multitudinis tem
plorum cultores et ſacerdotes et ſimula
chra apud ſe repoſita pretioſiſſima tra=
diderunt: et que iouis fulmina vocaban
tur et per ſemetipſos hec educebant ex
aditis et templorum latentibus locis
queqꝫ prius inuiſibilia apud ceteros
erant / et ſolis ſacerdotibus manifeſta
facta ſunt omnibus valde viliſſima.
Alie vero imagines: et ſtatue ex pretio=
ſa confecte materia: igne cremate ſunt
et pecunie publice ſociate. Que vero ex
ere mirabiliter facta videbantur: ad cō=
ſtantinopolim ſunt aducta ornatus cau
ſa et hactenus in publico collocata ⁊ per
plateas et in circo atqꝫ regalibus: ideſt
phycij diuinatoris appollinis et muſe
helliconides et delphici tripodes. Spo
liataqꝫ ſunt iannis templa ⁊ alia laquea
ribus ſunt nudata: alia vero neglecta
ad ſordes vſqꝫ: ad ruinamqꝫ perducta
ſunt. Tunc itaqꝫ perierunt et penitus
ſunt euerſa: id eſt in egeas cilicie tem=
plum Aſclepij et in Aphicis iuxta mon=
tem libanum: et adonem fluuium: vene=
ris domus: vtraqꝫ apud illos inſignia:
eo quod egeate gloriarentur quaſi lan=
guentes corpore curarentur apud eos
demone noctibus apparente atqꝫ curan
te. In aphicis autem quia per inuoca=
tionem quandam certo die de ſummita
te libani montis ignis fulgens veluti ſy
dus in proximum flumen velociter oc=
cumbebat quod dicebant venerem eſſe.

¶ Sozomenus.

¶ Capitulum.xxi.

INterea cū mul=
titudo nimia gentium migado
rum ex trachia tranſiſſet in

ſiſam: ⁊ alij aliũde barbari hoc egiſſent contra romanos: multi ſacerdotum chriſti captiuati cum eis erant. Cumq; langueſcentes curarent ⁊ demones effugarent: chriſtũ ſolũmodo nominantes ⁊ filiũ inuocantes dei: inſuper et cõuerſationem philoſophantes inculpabilem et omnem maculam virtutibus euincẽtes ammirati barbari virorum vitam ⁊ opera ſimul egregia bene ſe ſapere crediderũt ⁊ deũ habere propitiũ ſi meliores imitarentur homines et ſicut ipſi placarent deum. Et conſtituentes ſibimet ex eis bene agendi preceptores edocebantur et baptizabantur et conſequenter in eccleſias occurrebant.

¶ Theoderi. ¶ Capitulũ. xxvj.

Autores igitur arrij nequiſſima non reliquere concilia. Huius em̃ cauſa in confeſſione fidei etiam manibus conſenſerunt qui poſtea imitati ſunt geſta luporum. Nam cum ſanctiſſimus alexander q̃ ſuis orationibus arrium fuerat iaculatus: id eſt bizantij pontifex ſic em̃ tunc vocabatur. Conſtãtinopolis ad meliorẽ tranſlatus fuiſſet vitam: euſebius defenſor impietatis paruipẽdens regulas quas ante paululum cũ alijs pontificibus ipſe conſcripſerat: repente nicomediã deſerens conſtantinopolitanã arripuit ſedẽ: regulis e diuerſo clamitãtibus epiſcopos ⁊ preſbyteros nõ licere ex alia trãſire ad aliã ciuitatem. Sed mirum non eſt vt qui ſic inſaniunt aduerſus vnigeniti deitatem licẽter etiam alias trãſgrediãtur leges. Non em̃ tunc ſolũmodo hãc nouitatem fecit ſed etiã olim aliud ſimile perpetrauit. Qui dũ in berito eſſet eps tranſiliuit in nicomediã: ⁊ ex ea denuo poſt cõciliũ inſania aperte impietatis exactus eſt: ⁊ cũ eo theognius nicenus. Qđ imperator cõſtantinus literis manifeſtũ fecit. Ego vero huic operi finẽ epiſtole inſerere iudicaui. Scripſit enim hec nicomedienſibus.

¶ Quis eſt qui hec ita populũ docuit innocentem? Euſebius vterq; tyrãnice crudelitatis executor. Quia enim vbiq; tyranni noſcitur eſſe cliens ex multis rebus apparet. Hoc namq; veraciũ epiſcoporum teſtatur interitus: hoc etiã chriſtianorũ crudeliſſima pſecutio clamat aperte. Nihil em̃ de iniurijs mihi factis nũc aio per quas qñ maxime aduerſarũ partium inſidie diſcurrebãt: iſte etiam oculos ptra me habebat intẽtos. Cui hoc defuit ſolum q, non et armatũ miniſterium tyranno licẽter exhibuit. Neq; me quiſpiam putet ad horum probationem minus inſtructũ. Iudicium nãq; manifeſtum eſt quia preſbyteros et dyaconos ſequẽtes euſebium aperte conſtat a me deprehenſos. Sed hec quidem tranſeo que nunc non indignationis gratia: ſed ad illorum cõfuſionem a me prolata noſcuntur. Hoc ſolũ formido: hoc cogito quia nos ad cõmunionem criminis vocari cõſpicio. Propter euſebij namq; ſeductionem ⁊ ſubuerſionem cõſcientiã percepiſtis, a veritate ſeparatam. Sed erit huius rei nõ tarda ſalubritas: ſi epm fidelem et integrum nunc ſumentes reſpiciatur ad deum. Qđ vtiq; ad preſens in vobis eſt ſtudium dudum oportuerat in veſtro pendere iudicio: niſi predictus euſebius peſſima conſciorum ſuorum tuitione veniſſet hic ⁊ ordinẽ rectitudinis impudẽtiſſime confudiſſet. Sed qm̃ de memorato euſebio apđ veſtrã caritatem nos breuiter loqui decet audite. Meminit veſtra patientia factum in nicea ciuitate conciliũ. Cui ⁊ ego ipſe conſcientie mee cultum decẽter exhibui / nihil aliud volens q̃ concordiam oĩbus fabricari: et precunctis arguere et remouere hanc cauſam q̃ principiũ quidem habuit per arrij alexandrini ſuperbiam corroborata vero per euſebij prauum peſtiferũq; votũ. Sed ipſe euſebius o amabiles atq; cariſſimi cũ quanta putatis diſcuſſiõe quippe cõſcientia ſua victus / cũ quanta cõfuſione mendacio vndiq; declarato degebat. Immittens quidem mihi diuerſos qui pro eo depoſcerent. Petens vero a me quoddam ſolatiũ ne tanto malo cõuictus ſuo honore priuaretur. Teſtis eſt mihi dñs huius rei qui et in me ⁊ in vobis benigno amore conſiſtat. Nam etiã me illi diuertit ⁊ indecenter arripuit qđ vos quoq; noſtis. Tunc enim oĩa geſta ſunt ſicut ipſe deſidera-

bat: quia omne malum in ſua conſciẽtia
recondebat. Sed vt cetera peruerſitatis
eiꝰ omittã quid maxime cũ theognio ne
quitie ſue participe egerit audite depo-
ſco. Alexãdrinos quoſdã a noſtra fide re
cedentes hic deſtinari preceperã: qm̃ ho
rum miniſterio mentis flamma vrgebat.
Sed iſti benigni ⁊ optimi nimis epiſco-
pi quos ſimul concilij veritas ad penitẽ
tiam reſeruabat nõ ſolũ receperũt eos ⁊
apud ſe ſeruauerũt: ſʒ etiã malis eoꝝ vo
luntatibꝰ cõicare decreuerũt. Quapro-
pter hoc circa iſtos igratos decreui per-
agere vt abrepti procul deportarentur
exilio. Nunc itaqꝫ veſtrum eſt ad deũ il-
la fide reſpicere qua ſemper et fieri con
uenit et eſſe decet ⁊ agere. Ep̃os em̃ pu-
rificatos et orthodoxos atqꝫ clementes
nos gaudeamus habere. Si quis autez
ad memoriam illorũ peſtilentiũ aut ad
laudẽ improuide preſumit forſitan exci-
tari repẽte in ſua p̃ſumptiõe miniſtri dei
hoc eſt in eo opere cõprimetur. Dñs vos
cuſtodiat fratres cariſſimi.

¶ Theodoricus. Capitulum. xxiij.

Nuncigit̄ iſti ⁊
dannati ⁊ ciuitatibꝰ ſunt
expulſi. Et i comedia qui-
dem appion ep̃s ordinatꝰ
eſt in nicea autẽ xp̃s. Sed
rurſus cõſuetas machinationes exercen
tes ⁊ imperatoris clementiã acceſſibilẽ
ſuis fallacijs inuenientes/reſtituti ſunt
prioremqꝫ potentiã receperunt. Euſebius
etenim ſicuti iam dixi etiã cõſtantinopo
litanũ tenuit tyrannice preſulatũ et po-
tiorem percepit preſumptionem frequẽ-
ter ad imperatorem veniẽs et fiduciam
ex crebra collocutione mercatus contra
veritatis ꝓpugnatores ſeuas contẽtio-
nes inſtituit. Et primũ quidẽ cupere ſe
hieroſolymoꝝ loca profeſſus eſt: ⁊ impe
ratorem tanqꝫ famoſiſſimuz viſurus edi
ficationis opus prouida cogitatione ca
ptauit. Quapropter cum multo honore
dimiſſus eſt imperatore vehicula ⁊ alia
ei diſtribuente ſolatia. Profectus igitur
eſt cuz eo theoginus nicenus particeps
malignorum conſiliorum eius ſicuti iaz
diximus. ¶ Capitulum. xxiiij.

Veniẽtes em̃
in anthiochia ⁊ amicitia-
rum induti vultũ maximã
mulctatiõe potiti ſũt. Ve-
ritatis ꝓpugnator magnꝰ
Euſtacius: largam ei hoſpitalitatẽ fra-
ternitatis exhibuit. Cumqꝫ ad ſacratiſſi
ma loca peruenĩſſent et concordes vi-
diſſent ſuos: hoc eſt euſebium ceſarien-
ſis ſcytopolitani patrofilum et etiã lid-
de/laodicie theodotum et alios qui le-
prã arrij ſuſceperunt nũtiauerunt eis
q̃d cogitauerant ⁊ cũ eis venerunt ad an
thiochiam. Et ſchema quidez ſub hono
re permittebatur aduẽtus eorũ: quod ve
ro propinabatur erat pietatis bellũ. Mu
lierem namqꝫ proſtantem mercede nego
tiantes et linguã eius ſibi impendi per-
ſuadentes ad conſilium venerunt. Pro-
inde alios oẽs foras ire precipiẽtes tũc
miſerrimã introduxere mulierem. At il-
la infantulum ſub mãmilla demonſtrãs
aiebat ex cõcubitu Euſtachij illũ ſe et cõ
cepiſſe et generaſſe: eumqꝫ clamabat ſe-
pius impudentẽ. Is autẽ qui calumnie
eius tam manifeſte conſcius erat iuſſit
vt hanc rem ſi qui ſcirent deducerentur
ad medium. Illa vero dicente nullum ſe
habere accuſationis teſtem iuſiurandũ
ei iuſtiſſimi iudices intulerunt lege ſcili
cet aperte clamante. In duobus aut tri
bus teſtibus credi eſſe veracia q̃ dicunt.
Necnon et apoſtolo precipiente vt nul
lus aduerſus presbyterũ inſcriptionẽ fa
ctaz extra duos aut tres teſtes accipiat.
Sed iſti ſacras contẽnẽtes leges cõtra
talem viruz accuſationẽ ſine teſtimonio
receperunt. Cum ergo illa mulier p̃buiſ
ſet adiecit affirmãs q: ille infans ex con
cubitu eſſet euſtachij. Tũc itaqꝫ tãqꝫ ad
uerſus adulterum iſti amatores verita
tis ꝓtulere decretum. Alij quippe de põ
tificibus cum vtiqꝫ multi adeſſent ⁊ pro
aplicis dogmatibꝰ repugnarẽt ⁊ omni-
modis que fuerant cõtinuata neſcirent
aperte reclamantibꝰ ⁊ magnũ euſtachiũ
collaudantibꝰ decretũqꝫ illoꝝ iniquũ ſu
ſcipi ꝓhibentibꝰ. Hoc itaqꝫ facto veloci
ter huiꝰ note ꝯtinuato res ad imperato
rem ꝓfecti ſunt eiqꝫ perſuaſerũt q: vera

fuiſſet inſcriptio et depoſitiōis euſtachij iuſta ſententia quē tanq̄ȝ adulteruȝ atq̄ȝ tyrannū expelli fecerūt exercitatorē pie tatis ſimul ⁊ caſtitatis egregiū: ⁊ ille qui dem per tracias ad illirici deductus eſt ciuitatē. Iſti vero ꝓpius quidē pro eo or dinauerūt eulaliū. Quo tp̄e pauco viuē te euſebium paleſtinenſem illic migrare voluerūt. Eo q̄ fugiente mutationē et ſi mul imperatore prohibēte fecerūt eufro niūm. Quo etiā anno ⁊ paucis mēſibus in ep̄atu defuncto flactio illius eccleſie tradidere pontificatū. Iſti vero oēs pe- ſtem arrij habuere celatam. Propterea namq̄ȝ multi pie viuentiū ⁊ ſacerdotū et reliq̄ꝝ eccleſiaſtica relinquētes collegia apđ ſemetipſos cōueniebant. Quos vni uerſi euſtachianos appellabant / q꞉ poſt egreſſum illi᷒ ſcorſuȝ cōgregabant. Por ro mulier illa miſeram paſſionem crude liſſimi languoris incurrēs: manifeſtauit inſidias. Et illaȝ traguedie cōpoſitionē pariter enudauit: nō duobus vel tribus ſed multis valde ſacerdotibus que con- cinata videbantur inſinuans. Ait em̄ ꝓ pecunijs illā ſe facere preſumpſiſſe colū nam. Iuſiurādū tn̄ nō omnino fuiſſe fal- ſum q꞉ ille infans de quo iurauerat fili᷒ erat cuiuſdā euſtachij noīe fabri ferrarij.

Socrates. Capitulum. xxv.

Tunc igitur in anthiochia grauis ſedi- tio in euſtachij depoſitio ne ſurrexit: ⁊ poſtea đ ep̄a tus electione tātus ignis accēſus eſt vt pene ciuitas vniuerſa de- periret populo in duas partes diſſidēte. Et alijs quidē euſebiū paleſtine trāſfer- ri cōtendentibus in anthiochiā: alijs ſtu dentib᷒ vt reuerteretur euſtachius. Erat em̄ in vtraq̄ȝ parte et populus ciuitatis ⁊ militaris manus: ⁊ tanq̄ȝ aduerſus ho ſtes cuncti mouebantur vt pene vſq̄ȝ ad gladios peruenirēt niſi deus ⁊ timor pri cipis cohiberet. Nā īperator ſuis ep̄l'is ſeditionē cōpeſcuit. Euſebius aūt pale- ſtine repudiauit qđ ammiratus impera tor ſcripſit ei ꝓpoſitū laudans eūq̄ȝ btm̄ vocās ⁊ q꞉ nō vni᷒ ciuitatis ſȝ toti᷒ orbis poti᷒ digne decerneret ep̄s. De cetero au tem per annos octo dicitur anthiochens eccleſie vacaſſe ſedem. Tandem vero ſtu dio inimicorum nicene fidei ordinat eu- fronius. His igitur in hoc volumine rite contextis tempus eſt vt ſequentis libri ordiamur initium.

Hyſtorie eccl'iaſtice liber ſcđs explicit.

Incipit liber tertius.

Incipiunt tituli libri tertij.

i De conuerſione gentis indoruȝ atq̄ȝ perſarum.
ij Quō iudei xp̄ianos accuſauerit apud perſas q̄ vel quāti vel q̄b᷒ modis paſſi ſunt apud perſas.
iij Ep̄l'a cōſtantini apud perſarum regem pro xp̄ianis.
iiij De alexandri pōtificis alexādri ni fine ⁊ initio p̄ſulis athanaſij.
v Que cōtra athanaſiuȝ geſta ſint ⁊ quō refugit ad principem.
vj Quō ſit arrius ab exilio reuoca tus ⁊ qualē libellū dederit cōſtā tino et de fraudibus arrianorū.
vij Epiſtola conſtantini euocantis epiſcopos vt athanaſij cauſas ipſe cognoſceret.
viij Quia venientes ep̄i arrio fauen tes athanaſio detraxerūt ita vt exilio mitteretur.
ix Quō marcellus anciranus depo ſitus ſit ⁊ aſterio ſophiſta.
x Quō arrius dū ſtudet ab alexan dro conſtantinopoleos in cōmu nione ſuſcipi ſit extinctus.
xj Quia pri᷒ arriani cū ortodoxis cōueniebāt atq̄ȝ cōmunicabant ⁊ de lege cōſtantini qui iuſſit he reticorum oratoria eccleſias ap pellari.

Quō ⁊ vbi conſtantinus imperatores tres filios ſuos ordinauit et percepta ba ptiſmate ſit defunctus.

Sozomenus. Capitulum. j. B.

In tēporib᷒ religioſi principis conſtā tini et indorum gentes et et hiberorum chriſtiani dogmatis rudimenta ſu- ſceperunt. Sed etiam armenios tūc pri- mum audiui chriſtianos effectos. Aiunt

enim tyꝛidatem regem tunc gẽtis illius
ex quodam mirabili ſigno dei quod cir=
ca eius domum euenit chꝛiſtianum fuiſ=
ſe factum: et omnes ſimul eius ditioni
ſubiectos vna pꝛeceptione iuſſiſſe: vt ſi=
militer deo colla ſubmitterent. Unde et
apud ceteros confines chꝛiſtianum do=
gma tranſiuit et multitudine dilata=
tum eſt: Apud per B ſas autem initiũ
chꝛiſtianitatis eſtimo celebꝛatum. Dum
quidam eoꝛum occaſione commercij ad
aſtromos et armentos venientes vt aſſo
ler ſanctis illis colloquerentur viris et
eoꝛum virtutes experirentur.

¶ Capitulum ſecundum.

Cumq; tẽpo=
re procedente creſcerent
et eccleſias et ſacerdotes
pariter ceteroſq; mini=
ſtros habere ceperunt.
Hoc autem factum non mediocriter cõ=
triſtabat magos: qui religionem perſa=
rum veluti quadam ſacerdotalis tribus
per ſucceſſionem generis ab initio com
miſſam habere noſcuntur. Afficiebat enĩ
etiam iudeos naturaliter quodammo=
do chꝛiſtiani dogmatis inimicos A
Quapꝛopter accuſauerunt apud Sapo=
rem tunc regem ſymeonem archiepiſco
pum ſelentie et theſitontis ciuitatum in
perſida regalium tanq; amicus: eſſet ce=
ſari romanoꝛum eiq; perſarum negotia
depalaret. Credens autẽ derogantibus
his ſapoꝛ pꝛimũ quidem tributis immẽ=
ſis chꝛiſtianos afficiebat eo q plurimos
coꝝ agnoſceret ⁊ q: paupertatem magis
eligerent crudelibuſq; viris huiuſmodi
exactiones iniunxit quatenus ex egeſta
te pecuniarũ ⁊ nimietate exactoꝝ vim
paſſi: pꝛopꝛie religionis iura contemne=
rent. Poſt hec autẽ ſacerdotes miniſtroſ
q; dei gladijs minacibus interemit. Ec=
cleſias ſubuertit et vaſa eoꝛũ omnia pu=
blicauit. Symeonem vero iuſſit deduci
ad ſe tanq; proditoꝛem perſarum regni
atq; religionis. ¶ Magi ſiquidem au=
xiliantibus ſibi iudeis cum feſtinatione
ſanctas eccleſias deſtruebant. Symeon
aũt cõpꝛehenſus ferroq; vinctus ad regẽ
vſq; deducit. Quo vir effectus magnus ⁊
omni foꝛtitudine pꝛecioſus. Nam cũ eum
toꝛquendũ ſapoꝛ iuſſiſſet introduci neq;
timuit neq; adoꝛauit. Pꝛo qua re vehemẽ
tius efferatus rex inquiſiuit cur nõ ado=
raſſet, Quippe quod pꝛius facere cõſue=
uerat. Ad quẽ Symeon. Pꝛius qui=
dẽ non vinctus adducebar: vt negarẽ ve
re dei culturã: ⁊ nihil indubitãs q̃ ſunt ſo
lennia regis implebam. Nunc autẽ fas
mihi non eſt hoc agere. Ueni namq; pꝛo
noſtro dogmate et pietate decertaturus
Hec dicentẽ pꝛecepit rex adoꝛare ſolem
⁊ faciẽti plurima ſe daturũ ⁊ cũ maximo
honoꝛe munera compꝛomiſit. Reluctan=
tem vero interminatus eſt eſſe moriturũ
et omniũ chꝛiſtianoꝛum gentem. Cumq;
nec terroꝛibus potuiſſet mouere ſymeo=
nem nec mulcere pꝛomiſſionibus: ſed foꝛ
titer permaneret nunquãq; adoꝛaret ſo=
lem: nec pꝛoditoꝛ ſue religionis exiſteret:
pꝛecepit eum in vinculis retineri: credẽs
eum poſſe longo tempoꝛe declinare. Cũ
B q; duceretur ad carcerem vidit eum
vſtazadis senioꝛ quidam eunuchus nu=
tritoꝛ ſapoꝛis et maioꝛ regie domus. Et
conſurgens adoꝛauit eum: ſedebatq; nã=
q; ante ianuas regis: quem ſymeon in=
crepauit iniurioſe ⁊ cũ furoꝛe clamauit:
aduerſatuſq; deſpexit. Is enĩ dũ chꝛiſtia
nus eſſet/non ante multũ tẽpus vim paſ
ſus adoꝛauerat ſolẽ. Quo facto repente
flens eunuchus cũ gemitu quidẽ veſtem
clarã qua indutus erat exutus eſt: et lu=
gubꝛẽ accipiens amictum: ante domũ re
giã ſedebat flens atq; gemẽs. Heu inq̃t:
qualẽ credã eſſe circa me deum: quem
ego negaui: dũ pꝛo hac cauſa dudũ ami=
ciſſimus ſymeon neq; verbũ mihi reddi=
derit: et ſic aduerſatus cũ furoꝛe tranſi=
uit: dũq; hec ſapoꝛ audiuit euocãs eum
cauſam luctus iquiſiuit: aut ſi qua ei cir
ca domũ erũna contigerit. Reſpondens
vſtazadis ait. O rex nihil in huius ſecu=
li domo infoꝛtunij paſſus ſum. Utinã pꝛo
his que mih. nũc euenerũt: vniuerſas ca
lamitates alias incidiſſem. Lugeo nãq;
cur viuo? qui dudum moꝛi debueram.
Uideo ſolem quem tibi parere volẽs nõ
voto mee voluntatis adoꝛaui. Quapꝛo=
pter pꝛo vtroq; me moꝛi iuſtiſſimum eſt:
q: pꝛoditoꝛ ſum chꝛiſti ⁊ te quoq; decepi.

Et ille quidem hoc dicens iurauit celi ⁊
terre creatorem et ſuam vlterius non ſe
mutare ſententiam. Sapor autem ani=
miratus eunuchi conſtantiam. amplius
ſeuiebat aduerſus chriſtianos: tanq̃ ma
leficijs hoc agere preualerent. Parcens
autem ſeniori nunc lenitate: nunc minis
omni virtute eum ſe ſubuertere iudica=
bat. Cumq; nil ageret vſtazade profiten
te nunquam ſe fore ſic fatuū vti pro deo
creatore cunctorum illa coleret potius
que a deo creata ſunt. Tunc ira commo=
tus iuſſit gladio caput eius abſcindi.
Cumq; duceretur ad necem: rogauit ſpi
culatorem vt paulum ſuſtineret tanq̃
aliquid regi mandaturus. Et vocās quē
dam fidelium eunuchorum iuſſit vt diceret
hec Sapori. Pro fauore quem hactenus
a iuuentute habui circa veſtram domū
o rex patri tuo et tibi miniſtrans ſtudio
competenti. teſtibus nō indigeo. Tu nā=
q; bene noſti pro omnibus: ergo que ali=
quando vobis impendi redde mihi com
penſationem huiuſmodi: ne quis igno=
rantium putet me ſupplicium ſuſtinere
tanq̃ infidelem regni: aut male cuiuſpiā
voluntatis: ſed vt potius manifeſtū fiat
quod agitur: preco clamans denuntiet
vniuerſis: quia vſtazadis capite trunca
tur non regis inimicus ſed chriſtianū ſe
eſſe profeſſum et deum proprium apud
regem negare contemnens. Hec quidem
eunuchus regi nuntiauit. Porro Sapor
ſecundum petitionem vſtazadis p̄conem
clamare precepit. Eſtimabat enim alios
poſſe a chriſtianitate reuocare chriſtia=
nos ſi mente perciperent: quia nulli par
ceret chriſtiano: qui ſenem nutritorem ⁊
deuotum ſue familiaritatis occideret.
Uſtazadis autem ſtuduit clamare cau=
ſam ſue necis credens quia cum per ter=
rorem adoraſſet ſolem multos chriſtia=
norum deduxerit ad timorem. Nunc au
tem cognoſcentes pro religione mortuū:
imitatores multos ſue virtutis efficeret
Hoc itaq; modo vſtazadis glorioſiſſima
morte tranſlatus eſt. ❡ Sy C meon
autem cognoſcens in carcere gratificos
pro eo hymnos obtulit deo. Altera vero
die que erat ſexta feria ſeptimane maio
ris in qua ante reſurrectionis feſtiuita=
tem annua ſalutaris paſſionis memoria
celebratur: etiam Symeonem decreuit
rex ferro perimere. Deductus enim rur=
ſus e carcere ad palatium regis nimis
intrepide loquebatur ſapori de dogma=
te et nec illum: nec ſolem paſſus eſt ado
rare. Eademq; die ſimiliter interimi iuſ
ſi ſunt: et alij centum in carcere conſtitu=
ti. Nouiſſime vero Symeonē occidi pre
ceptum eſt: ita vt mortem videret vniuer
ſorum. Erant etenim horum alij quidā ep̄i: alij
p̄ſbyteri alij diuerſorum ordinū clerici. Cū=
q; omnes ducerentur ad mortem adue=
niens ſummus princeps magorum inter
rogabat eos ſi vellent viuere. et regis re
ligionem colere et ſolem pariter adora=
re. Cumq; hanc nullus eligeret vitam: ſpi
culatores circa necem martyrum labora
bant. Symeon autem aſſiſtens conforta
bat vniuerſos/ et de reſurrectione ac pie
tate loquebatur atq; de ſacris ſcriptu=
ris adhibens fidem/ dicebat vitam qui=
dem veram eſſe ſic mori: mortem vero ma
nifeſtam negare deum adijciens: quia
poſt paululum etiam nullo perimente
ſponte mors accidit. Hic eſt enim omni=
bus natis finis ineuitabilis. Poſt hec au=
tem perpetuitas non omnibus ſimiliter
accidit: ſed velut ex quodam pondere om
nem rationem reddent homines huius
vite: et eorum que bene geſſerunt retri=
butionem et penas malorum ſine dubi=
tatione recipient. Maius autem bono=
rum omniū nihil eſt ac beatiſſimū: q̃ eli
gere mori pro deo. Hec dicente ſymeone
et tanquam filios edocente: in certami=
nibus ſacris modo que decebat vnuſq̄ſ=
q; excitatus alacriter currebat ad ne=
cem. Cumq; omnes centum ſpiculator
tranſiſſet: nouiſſime venit ad ſymeonem
et abedecallam et ananiam/ ambo nam
q; ſenes: cani ſub eccleſia conſtituti: cum
eo fuerant comprehenſi et erant in vin=
culis. D ❡ Tunc itaq; puſicius qui ſu
per omnes artifices regis erat ibi conſi=
ſtens: et videns ananiam trementem cū
prepararetur ad necem ait. Paululum o
ſenex claude oculos et ſecurus eſto: mox
enim chriſti videbis aſpectum. Cumq;
dixiſſet hoc repente comprehenſus du=
ctus ad regem et chriſtianus eſſe mani=
feſtatur

feſtatur eo ꝙ pro dogmate fuiſſet locut⁹
libera intentione martyribus . Tunc rex
extraneo quodam et crudeli modo eum
mori precepit ita vt ꝑforāta ceruice exin
de linguam eius eijcerent. Hoc itaqꝫ fa=
cto quibuſdam accuſantibus etiam filia
eius virgo ſacra tunc cōprehenſa perem
pta eſt. Sequēti vero anno die quo paſ=
ſionis E chriſti memoria celebrabatur
et expectabatur reſurrectiōis feſtiuitas
crudeliſſima saporis preceptio ꝑ omnez
perſarum cucurrit terrā: morte condem=
nans eos qui ſe ꝓfiterentur eſſe chriſtia
nos. Quo tempore fertur vltra numerum
multitudinem chriſtianorum gladio ce=
cidiſſe. Alios namqꝫ ꝑ ciuitates et vicos
diligenter magi requirētes celatos in=
ueniebat. Alij vero ſponte nullo dicente
ſemetipſos offerebant: ne taciturnitate
chriſtum negare viderent. Igitur dum
oēs chriſtiani ſine parcitate perimeren=
tur etiā multi in ipſis regalib⁹ ſunt occi=
ſi: cū quibus ⁊ azoius eunuchus regi ma
xime gratus. Quod dum ſapor audiſſet:
triſtis factus: hanc generalē perēptionē
remouit: ⁊ ſolūmō ꝑceptores religionis
iuſſit occidi. Illo ſiquidem tpe in egritu
dine incurrente regina ſymeonis epi F
ſoror nomine tharbua comprehenſa eſt
cū famula: ſuā ſequente viā. Quas cōti=
git teneri ꝑ inſidias iudeorum accuſan=
tium: quaſi maleficia regine feciſſent: ꝓ=
pter ſymeonis mortem. Regina vero cuz
ſoleāt languentes huiuſmodi ſpe aures
accommodare ſuſpicata eſt verā eſſe de=
tractionem ⁊ maxime a iudeis factā: ⁊ cū
ipſa ſilia ſaperet eoſqꝫ ſine mēdacio et ſi=
bi fauētes arbitraretur. Sumentes autē
magi tharbuā ⁊ alias mortis acerbe per
culere ſupplicio. Stipitibus enim alliga
tas: ſerraqꝫ ſcindentes ꝑ mediū eas cru=
deli nece lacerauerunt. Et quaſi expian=
tes reginā ꝑ medios ſtipites tranſire fe=
cerunt. Ferunt aūt iſtam tharbuam ſpe=
cioſam valde fuiſſe et a magis quibuſdā
adamatā: ⁊ latenter ad concubitum peti
tam promiſſa mercede ſalutis ſue et alio
rum ſi cōſentiret ad vitium. Que nec au
ditum luxurie paſſa eſt ſuſtinere ſed in=
iurijs pro turpi petitione relatis / alacri
ter acceſſit ad mortē ne traderet ſanctaz
virginitatem. Cumqꝫ G circuirent ma
gi et principes eorum vniuerſam prouin
ciam ſecundum saporis precepta: vt ſa=
cerdotes et doctores dogmatis apprehē
derent xpiani puniebant epōs ⁊ pbr̄os: ⁊
maxie per regionē abiabemiorū. Hic nāqꝫ
locus eſt perſic⁹ et plerunqꝫ xpianorū.
Hoc enim tpe et acepſimā epm apprehē
derūt: et multos clericorum eius tenen=
teſqꝫ ꝑſulē ſufficere ſibi crediderūt: alijs
nudatis ſubſtantijs dimittentes. Iacob⁹
autem qdam pbr̄ ponti ſequebat acepſi
mam ⁊ ſupplicans magis identidem me
ruit irretiri. Tūc enim et ſemꝑ alacriter
ſeruiebat et eius cladem aliquatenus le
uigabat: plagaſqꝫ vt poterat curare non
deſinebat. Poſt paululuz vero penis cru
delibus eum magi torſerūt: cogentes vt
adoraret ſolē. Quo reſpuente miſerunt
eū rurſus in vincula. Sꝫ ⁊ multos alios
pbr̄os et dyaconos habebant in carcere
poſt flagella. Pauco tpe pretereūte prin=
ceps magorum de eis conſuluit regem.
Acceptaqꝫ ptāte quod vellet: vt ageret
ſi ſolem non adorarent. mandauit eis in
carcere regiam volūtatem. Quibus ap=
te reſpondentibus nunqꝫ ſe fore ꝓdito=
res xpi: nec adorare ſolem ſine vlla par=
citate eos verberib⁹ laniauit. Cum qui=
bus acepſimas ꝓ confeſſione dogmatis
viriliter eſt defunctus. Quidā vero arme
niorū cum eſſent obſides apud Perſas /
corpus eius auferentes latēter ſepultu
re debite tradiderunt. Alij vero licet non
minus flagellati / preter ſpem vixerunt
et non mutantes voluntatem denuo ad
vincula ſunt reducti: cū qb⁹ erat aithal=
las. Qui dum nimis tenſus cederetur /
humeri ſunt diſiūcti: ita vt mortuas poſt
ea manus portare videretur: alijqꝫ eius
ori cibos offerrent. Sub hoc itaqꝫ regno
teſtimonio bone vite trāſlati ſunt ꝑſby
teri / dyaconi / monachi / et ſacre virgi=
nes: ⁊ in alijs officijs eccleſie cōſtituti: ac
pro dogmate laborantes innumere mul=
titudinis. Eodemqꝫ tempore H paſ=
ſus eſt vna cum marea bichor epiſcopus
atqꝫ clerici circa ducenti ⁊ quinquaginta
qui cū eo capti a Perſis fuerant cōprehē
ſi. Tunc I milleſius noie martyrio co
ronatus eſt: qui primū quidez militabat

apud Perſas. Poſtea vero relicta mili=
tia cõuerſationem zelatus apl'icam. Di=
citur enim quia dum in ciuitate perſica
eṗs fuerit ordinatus: multa ſepe ſit paſ=
ſus et plagatus: atq; tractus virili mẽte
ſuſtinuit. Cũq; nulli potuiſſet illic ſua=
dere vt xp̄ianus eſſet: grauiter ferẽs ma=
ledixit ciuitati ⁊ exinde deceſſit. Poſt pau
cum vero tp̄s primatibus eius loci in re
gem peccantibus ſuperueniẽs exercitus
cum trecẽtis elephantis ciuitatẽ ſubuer
tit: ⁊ velut deſolatã regionem arãtes ſe=
minib⁹ tradiderũt. Mileſius autẽ epiſco
pus ſolummodo perã circumferens: que
ſacrũ codicẽ euãgeliorum habebat per=
rexit orationem factur⁹ ad hyeroſolymã
et inde in egyptũ vt videret monachos
ibidem cõuerſãtes. Qualis igiť iſte ſan=
ctus ⁊ miraculorũ fuerit opator ſyri ſunt
teſtes: qui ei⁹ actus vitamq; ſcripſerunt.
Fertur itaq; eorũ qui tunc martyrio coro
nati ſunt ſub regno ſaporis virorum ac
mulierum fuiſſe milia quaſi ſedecim

Theodoricus. Capitulũ .iij.

N pſida ve=
ro fautoribus pietatis cõ
ſtantinus auguſtus ſpon
te pſpexit. Agnoſcens em̄
eos ab ipẏs vehemẽter af
fligi: eorũq; regem erroribus ſeuientem
diuerſa eis inferre picula ſcripſit eis per
legatos qui tũc aderãt monita pietatis:
rogans vt cultores dei apud eum digno
honore potirentur. Sed meli⁹ ſtudiũ pẏ
pricipis per eius literas valebit agnoſci.
Sacratiſſimam cuſtodiens fidem ve=
ritatis luce pticipat⁹ ſummi luminis ve
ritate gubernatus ſacraz cognoſco fidẽ.
Deniq; per hec ſicuti res ipſe confirmãt
venerabilem religionem eſſe conſpicio: ⁊
doctrinam agnitiõis ſanctiſſimi dei om
nibus offerẽtem huiuſmodi cultũ me ha
bere pfiteor: quia huius dei virtutem in
auxilio habens / inchoans a finibus oc=
ceani oẽm terrarum orbẽ firmiſſima ſpe
ſalutis obtinui: ita vt vniuerſi, q̄ p tot ty
rannorũ cladib⁹ quotidianis fuerãt ſub
iugati: et ad obſcuritatem vſq; perducti
reſumentes cõmunium rex vindictã: re
diuiua quodãmodo curatiõe reſurgerẽt.
Hũc deũ colo cui⁹ ſignũ deo dicat⁹ me⁹ ex
ercit⁹ portat i humeros: ⁊ a quo dñ iuſto
ſermone aliq̄d poſciť ipetrať. Ex ipſis aũt
trophęis iſignib⁹ bñficia repẽte ſuſcipio.
Hũc itaq; deũ imortali mẽoria me hono
rare pfiteor: eũq; ſumma puraq; mente
ſup oia eſſe credo. Hũc inclinatus genib⁹
inuocabo fugiẽs cunctũ abominabilem
ſanguinẽ ⁊ odores horribiles ac fugien=
dos: oẽmq; terrenã flãmaz nimis euito.
Quibus oibus nefandus ⁊ ineffabilis er
ror multos gentiũ ac genera vniuerſa p
ſtrauit: ⁊ inferno contradidit. Que enim
deus olm propter hominũ puidẽtiã ſua
clemẽtia vtilitatis cauſa pduxit i mun=
dũ. hec ad vniuſcuiuſq; deſiderium trahi
nõ patitur: ſed purã tm̄modo mẽtẽ ⁊ ima
culatã aiam: ab oibus exigit virtutis et
pietatis actus exq̇rit: mãſuetudinis ⁊ cle
mẽtie delectatur opib⁹ mites amat: ha=
bet odio turbulẽtos: diligit fidem: punit
perfidiam: oẽmq; potentiam cum faſtu
deſpicit: ſuperborũ punit aſperitatẽ: ad
faſtum eleuatos iterimit: hũilib⁹ aũt ac
patiẽtib⁹ digna retribuit. Sic itaq; etiã
regnũ iuſtũ magnipẽdens adiutorio ſue
virtutis extẽdit: ſapiẽtiãq; regiã pacis
trãquillitate cuſtodit. Non ergo videor
michi errare frater mi hũc eſſe confitẽdo
deũ omniũ pricipẽ atq; patrẽ: quẽ multi
regnãtes apud nos veſanis erroib⁹ ſe=
ducti: denegare tentarunt. Sed illos om
nes finis cõprehendit exitioſus ita vt om
ne genus hominũ poſt eos exurgẽs cla=
des eorũ p maledictiõis exẽplo pponere
videať. Horũ igiť vnũ eſſe reor valeria=
num / quẽ velut q̄dã v̄ga iracũdie diuine
de noſtris terris expellẽs v̄ris partibus
tradidit puniendum. Qui ſcilicet verecũ
die ſue famoſiſſimus / apd nos tropheũ
demonſtraſſe cognoſciť. Sed hoc quidẽ
in bonã partẽ cõuerſuz eſt: vt in nr̄o ſecu
lo hmõi ſuppliciũ fieret manifeſtũ. Uidi
nãq; ⁊ ego illoꝝ finẽ q̄ nup nefandis pce=
ptiõib⁹ deo deuotũ populũ turbauerũt.
Quapropť multas deo refero gr̄as: qm̄ i=
tegra puidẽtia oẽ gen⁹ humanũ colens
legẽ diuinã reddita ſibi pace decẽter ex=
ultat. Uñ etiã nobiſipſis credo qm̄ opti=
me cauteq; vniuerſa pueniũt: qñ p illoꝝ
purã pbabilẽq; religionẽ / diuinãq; cõ=

contordiã:vniuerſa in ſe dignatur erige
re.Igit̃ de tali hoim collegio.i.xp̃ianoꝝ
pro quibꝰ eſt mihi ſermo quẽ me libẽter
credis audire:qñ etiã eminẽtia loca pſi-
de per eos amplius ꝙ̃ cupio decorantur.
Tu ergo optime gubernaueris ſi fueris
ſicut illi:et habueris cõmune qđ illi.Sic
enim habebis oim dñm mitẽ placidũqꝫ
atqꝫ ꝓpitiũ.Hos igit̃ qm̃ tãtus ac talis
exiſtis/cõmẽdo tibi qm̃ ⁊ pietate proba-
ris inſignis.Hos dilige cõpetẽter ⁊ faci
tõ clemẽtie tue participes/tibi ſimul et
nobis p̃biturus gratie immẽſa iura per
fidẽ.Hec igitur optimus imperator pie-
tate decoratus egit curã non ſolũ ſubie-
ctorũ habẽs:ſed etiam eorũ ꝗ ſub aliena
gubernacula regebãtur.Quapropter et
ip̃e diuina ꝓtectione potitus ẽ ⁊ europã
vniuerſaz atqꝫ libiã:ſuper has em̃ maxi
me aſie partem tenẽs/ſubiectos habuit
vbiqꝫ deuotos.ſed etiã barbaroꝝ aliĳ ꝗ-
dẽ ei ſponte ſeruiebãt/aliĳ deuicti vbiqꝫ
triumphi videbantur:⁊ victor cerneba-
tur in omnibus imperator.

Theodoricus. Capitulum.iiij.

INterea alexã
dro mirabili ſene ꝗ arriũ ꝓ
ſtrauerat blaſphemias de
functo/poſt mẽſes quiqꝫ ni
ceni ꝯſiliĳ.Alexãdrinorũ ec
cleſie ſuſcepit athanaſius preſulatũ.Cu
ius perſecutiones:fugas/ contumelias:
crebraqꝫ pericula transferre diſtuli:que
rufinus ſuo nobilitauit eloquio.

Sozomenus. Capitulum.v.

POſt plurima ve
ro ꝯſilia turbis ſeditionibuſqꝫ
cõpleta ⁊ clamores accuſatorũ
poſcentium vt athanaſius tanꝙ̃ magus
violẽtus ⁊ indignus ſacerdotio dãnare-
tur:directi ab imperatore metuentes ne
eum aliqua inuaſione perimerent:laten
ter eũ de ꝯcilio ſubtraxerũt.At ille ſciẽs
nõ ſibi fore tutum/cõtra tot accuſatores
agere iudicibus eis inimicis ſynodũ re-
linquẽs venire feſtinauit ad īperatorẽ.

Theodoricus. Igitur atha-
naſiꝰ ad principẽ veniẽs oẽm p̃ſumptio
nẽ cõtra ſe factã epiſcoporũ edocuit.At
illi ad mareotã cõuenientes quoſdã con-
cordãtiũ ſibimet ſacerdotũ miſerunt ad
principem.i.theogniũ nicenũ atqꝫ theo-
dorũ perintiũ:⁊ marichalcedonẽſez/nar
ciſſum cilicẽ:⁊ ſimiles horũ mẽdacia te-
xẽtes:⁊ quedam cõmẽta fingentes:⁊ nu-
das valde calũnias quaſi veras accuſa-
tiones ſibimet cõponẽtes.Quo facto ve
nerũt ad eliam ciuitatẽ.Preceperat em̃
imperator vt omne ꝯciliũ a tyro veniret
ad eliã;necnon ⁊ alios vndiqꝫ cõgregari
ꝓceperat quatinus tẽpla edificata dedi
carent. Miſit itaqꝫ pariter deuotos vi-
ros pietate ac fide deuotiſſimos clariſſi
mos omnia largiſſime expẽdi p̃cipiens.
nõ ſolũ põtificibus ac ſacerdotibus:ſed
etiã egẽtibus vniuerſis ꝗ vndiqꝫ cõcur-
rebant.Porro fuerat exornatũ etiã ſacra
tum altare palliĳs regalibus atqꝫ vaſis
auro ⁊ lapidibus pretioſis decoratum.

Sozomenus. Cap.vj.

IMperator in-
terea arriũ de exilio reuoca-
uit:iuſſitqꝫ A vt quod de
deo crederet ſcriptura currẽ
te ꝓferret.Tunc ille nouitatẽ nominum
quã prius adinuenerat declinãs: aliam
explanationẽ contexuit:ſimplicibus ver
bis eam et diuina lectione confirmans:
iuſiurandum quoqꝫ prebuit ita ſe crede-
re:et hec etiam mente ſapere nihilqꝫ ali
ter intelligere.Textus enim eius expo-
ſitionis huiuſmodi eſt.Piĳſſimo et domi
no noſtro imperatori ꝯſtantino.Arrius
et Euzoius preſbyteri.Sicut p̃cepit deo
amabilis pietas tua domine imperator
exponimus noſtram fidem ⁊ ſcriptis ꝓ-
fitemur corã deo ſic credere ⁊ nos ⁊ om-
nes qui nobiſcũ ſunt ſicuti ſubiectũ eſt.
Credimus in vnum deũ patrem omni-
potentem ⁊ dominum ieſum chriſtum fi
liuz eius ꝗ ex eo ante omnia ſecula natꝰ
eſt.deus verbũ ꝑ quẽ omnia facta ſunt ꝗ̃
in celis ⁊ que in terra:ꝗ venit et carnem
aſſumpſit ⁊ paſſus eſt ⁊ reſurrexit ⁊ aſcẽ
dit in celos ⁊ iterum venturus eſt iudi-
care viuos ⁊ mortuos Et in ſpiritũ ſan-
ctum:et carnis reſurrectionem:et vitam
venturi ſeculi:et in regnum celorum:⁊ in

vnā ſanctā catholicā dei eccleſiam q̄ a
finibus vſq̄ ad fines eſt. Hanc autē fidē
percepimus ex ſanctis euangelijs: dicē-
te dño diſcipulis ſuis: Euntes docete om
nes gētes baptizātes eos in nomine pa
tris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. Si autem nō
hec ita credimus atq̄ ſuſcipim⁹: vere pa
trem ⁊ filium ⁊ ſpiritum ſanctū ſicut om
nis catholica eccleſia et ſancte edocent
ſcripture quas per omnia ſequimur: iu-
dex noſter erit de⁹ ⁊ nūc ⁊ in futuro die.
Quapropter tuā pietatē rogamus deo
amabilis imperator vt dū ſumus eccle-
ſiaſtici ⁊ fidem ⁊ ſenſum eccleſie ſancta-
rumq̄ ſcripturarū hēmus: vniri nos per
pacificam ⁊ dei cultricem pietatem tuā
matri noſtre eccleſie iubeas quippe que
ſtionibus ⁊ ſuperfluitatibus inquiſitio-
num ſublatis: vt ⁊ nos et ſancta eccleſia
adinuicem pacificati ſolēnes orationes
pro pacifico proq̄ imperio et omni tuo
genere omnes communiter celebremus.
¶ Hanc fidei expoſitionem alij quidem
dicebant ar B tificioſe compoſitam
vt videretur princeps placari ſermoni-
bus et ita arrij dogmatibus circūferri:
quatinus per expoſitionem omniū ei fi-
ducia preberetur: ⁊ vtrūq̄ haberet intel
lectum. Arbitratus autem imperator ar
rium ⁊ euzoium ſimilia credere his q̄ ni-
cea conuenerant valde gauiſus eſt. Nō
tamē ſibimet perſuaſit vt eos in eccleſie
cōmunione ſuſciperet ante iudiciū atq̄
probationem cōgruarū perſonarū ſcd̄m
eccleſie legem: ſed deſtinauit eos ad epi
ſcopos tūc hieroſolimis ꝯgregatos ſcri-
bens vt fidem eorū expoſitionis exami-
narent: ⁊ clementem ſuper eis deberent
proferre ſententiā ſi recte credētes inui-
die grā eſſent iniuſtitiā paſſi ſeu dū non
haberēt vnde iudices ſuos culpare pete
rēt: ꝑ penitētiā reuocari. Porro ſumpta
occaſione fautores arrij ꝑ ſcripta impe-
ratoris eos in cōmunionē ſuſceperūt. Et
hoc cū feciſſent ipi īperatori reſcripſerūt
⁊ eccleſie alexādrine: ⁊ in egyptū: et the-
baidam ⁊ libiā epis vniuerſis ⁊ clericis:
p̄cipiētes vt eos alacriter ſuſciperēt im-
peratore teſtante rectā eoꝝ eſſe fidē: quā
etiā ꝓprie epiſtole ſubiecerunt. Hec qdē
in hieroſolimis geſta noſcūtur. Athana
ſius aūt fugiēs de tyro cōſtātinopoli ve
nit: ⁊ q̄ paſſus eſt adito imperatore nar-
rauit: petēs vt q̄ tyro fuerāt geſta exami
narētur ſub eius quoq̄ preſentia. Porro
conſtātinus imperator rationabilē eius
petitionem iudicans: hec ſcripſit epiſco
pis qui in tyro conuenerant.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. vij.

Bitur impera
tor directa ſacra cōcilijū euo-
cauit: vt ſui p̄ſentia athanaſij
examinaret cauſā cui⁹ verba
ſunt hec. Uictor ꝯſtātin⁹ pius epis in ty
rioꝝ vrbe collectis. Ego qdē ignoro q̄ ve
ſtro conſilio turbulēter atq̄ cū tēpeſtate
decreta ſunt. Apparet enim qm̄ quadā
tumultuoſa in diſciplinatione veritas ē
oppreſſa. Uobis quippe nō conſiderauti-
bus q̄ placēt deo: propter iurgia q̄ cōtra
proximos veſtros habetis: ⁊ vota veſtra
ineuincibilia eſſe cōtēditis. Sꝫ erit op⁹
diuine ꝓuidentie quatenus ⁊ hec cōten
tio aperte dep̄hēſa poſſit euacuari: atq̄
nobis palā fieri: ſi qd illic ꝯuenītes ſine
qualibet gratia: aut inimicitiarū cauſa
geſſiſtis. Quapropter cum omni feſtina
tione vos omnes ad meā reuerētiam vo
lo ꝯcurrere quatenus geſtorū apud vos
integritatē ꝑ vos ipſos poſſitis oſtēde-
re. Uerū quia gratia hec ſcripſerim vobis
voſq̄ ad me literis euocauerim: per ea q̄
ſequuntur agnoſcetis. Pergenti iā mihi
ad cognominis noſtri feliciſſime patrie
ciuitatem: dū eſſem cōſcenſurus in equū
repēte Athanaſius epiſcopus in media
platea cū q̄buſdā ſacerdotib⁹ quos circa
ſe habebat: ſic inopinate nos adijt: vt no
bis daretur ſubito cuiuſdā cauſa formi-
dinis. Teſtis eīm mihi inſpector omniū
de⁹ eſt qm̄ nec cognoſcere eū q̄s eſſet pri
ma frōte p̄ualui niſi qdā noſtrorum: ⁊ q̄s
eſſet: ⁊ quā ꝑtuliſſet iniuſtitiā tūc narraſ
ſet. Et ego qdē neq̄ ꝯfabulat⁹ cū illo tp̄e
nec q̄libet locutione ꝑticipat⁹. Dūq̄ ille
ſe audiri depoſceret. ego vero refutarē: ⁊
pene expelli cū preciperē/cū maiori fidu
cia nihil aliud a nobis q̄ꝫ veſtrū poſtula
uit aduētū: vt vobis p̄ntibus q̄ paſſus ē
neceſſario poſſet ſuis gemitibus expla-
nare. Un̄ q̄ ⁊ mihi rationabile videtur ⁊

tēporibus oportunū ſcribi vobis libēti⁹
hec precepi vt oēs q̄cūq; apud tyrū cōci-
liū celebraſtis: indeſinēter ad expeditū
noſtre manſuetudinis cōcurrere feſtine-
tis:ipſis operibus oſtenſuri puritatem ⁊
rectitudinē veſtri iudicij corā me videli-
cet quā dei miniſtrū ꝓ priū:neq; nos ab-
negabitis.Igitur:vbiq; pacificat dei no
men et integre bene dr ꝑ meā in deo cul-
turam etiā apud ipſos barbaros q̄ veri
tatē hactenus ignorabāt.Certū nāq; eſt
q̄ q̄ veritatē ignorat:neq; deū ſcire pōt.
Uerūtamē ſicut predictū eſt etiā barba-
ri per me fidelē miniſtrū recognouerūt ⁊
deū metuere didicerūt:quē vtiq; ꝓtecto
rem meū vbiq; ac ꝓpulſorē ipſis operib⁹
eſt oſtēſuz.Unde precipue etiā deū ſciūt
et illi quidē ꝓpter noſtrū timorem reue-
rētur deū.Uos aūt q̄ ſancta miſteria ei⁹
clemētie ꝓferre videmini nō dicā cuſto-
dire:ſed nihil agere niſi q̄ ad contētionē
noſcuntur ⁊ odia pertinere ⁊ vt abſolute
dicam q̄ ad humani generis tendere vi-
dētur interitū.Sz feſtinate ſicut dixi ad
nos venire cōtinuo:ſciētes q̄m omni vir
tute agere conabor: quaten⁹ q̄ in lege dei
ſunt ea precipue ſine aliqua titubatione
ſeruentur. Quib⁹ vtiq; neq; vituperatio
neq; mala ſuperſtitio poterit implicari/
diſperſis vtiq; ac palam cōtritis ⁊ peni-
tus examinatis ſacratiſſime legis inimi
cis q̄ ſub ſchemate ſancti nominis blaſ-
phemias varias ⁊ diuerſas inijciunt.

Capitulum.viij.

Eſiquidē lite
re ad eſtuationē ꝑduxerunt
eos q̄ fuerant in ſynodo cō-
gregati:quoniā plures q̄dē
ad ꝓprias redierant ciuitates.Qui vero
circa euſebiū ⁊ theognium ⁊ mari patro
filū:⁊ vrſatiū⁊ valētē ad cōſtātinopoli-
tanam venientes vrbē nequaq̄ de calice
fracto aut altari ſubuerſo:aut arſenio ꝑ
empto quod in ſynodo cōcinauerāt que-
ſtionē fieri permiſerūt.ſed aliā inuenire
detractationem ſuggerētes imperatori
quoniā athanaſius interminaretur non
ſe miſſurum ab alexandria frumēta ſolē
niter ad conſtantinopolitanam vrbē.Et
hec audiſſe dicebant athanaſio dicente
adamātium/ anubionem arbathionem
⁊ Petrum epiſcopos.Multum itaq; de-
rogatio preualet quando derogator cre
ditur fidedign⁹.Hac ſubreptione ad fu-
rorem perductus imperator athanaſiuz
relegauit exilio:⁊ habitare euz precepit
gallijs.Aiunt enim quidem imperatorē
propterea feciſſe vt vnirent eccleſie quo
niam Athanaſius cōmunicare arrianis
euitabat.Et ille quidē degebat in treue-
ris galliarū. Theodoricus.Sz nemo
miretur ſi tātus vir deceptus exceſſit ſa
cerdotibus falſa loquētibus cū diuinus
quoq; dauid ꝓpheta nō a pontifice:ſed
a ſeruo ſiba cōtra miphiboſeth alloquē-
te deceptus ſit. Capitulum.ix.

Bitur epiſco-
pi in conſtantinopolitana vr-
be congregati A marcellū
ancyre galatie depoſuerūt ꝓ
huiuſmodi cauſa.Aſterius quidā in ca-
padocia exercens artem ſophiſticam eā
relinquens/chriſtianitatem ſe promitte
bat aſciſcere.Tentauitq; libros conſcri-
bere q̄ feruntur hactenus:⁊ per quos ar-
rij dogma firmate eſt.Dicebat eñ xp̄m
ſic eſſe virtutē dei/ſicuti dictū eſt apud
moyſen locuſtā ⁊ cāpas ꝟtutē dei/⁊ his
multa ſimilia.Cōueniebat eñ is aſteri⁹
frequēter apud epiſcopos qui arrianaz
precipue non euitabant ſectam.Nam et
ad concilia concurrebat epiſcopatum in
aliqua ciuitate querēs. Sed ſacerdotio
quidē fruſtratus eſt eo ꝙ perſecutionis
tempore ſacrificaſſe probaretur.Cumq;
circuiret et ſyrie ciuitates libros B
quos cōſueuerat oſtendebat.Hec agno-
ſcens marcellus contra eum ſcribere vo
lens menſuram contrarietatis exceſſit.
Purum namq; hominem ſicut ſamoſata
nus paulus preſumpſit dicere dominuz
chriſtum.Hec agnoſcentes qui tunc hie
roſolymis conuenerant de aſterio quidē
nullum habuere ſermonem:quoniā neq;
erat in ordine ſacerdotum. Marcellum
vero tāq̄ ſacerdotio functum rationem
exigentes libri ſui eumq; comperientes
ſamoſatani dogmate maculatum iuſſe-
runt vt a tali ſecta recederet.Qui repre-
henſus librum ſe promiſit exurere.Cūq;

hoc ſtudium fuiſſet tentatum epiſcopo-
rum collegiũ euocãte imperatore venit
ad regiã ciuitatẽ pſentibuſq; euſebio ⁊
q̃ cũ eo erant epiſcopis in vrbe conſtãti-
nopolitana rurſus ſtudium de marcello
fiebat. Et dũ marcellus ſicut promiſerat
illicitam cõnſcriptionem nollet incende
re: eũ ab epiſcopatu depoſuerunt. In cu
ius locum baſiliũ in ancyra direxerunt.
Sed hanc ſiquidem conſcriptionẽ Euſe
bius tribus deſtruxit libris ſuperſtitio-
nem eius valde redarguẽs. Poſtea vero
marcellus in ſardicẽſi ↄcilio recepit epi
ſcopatum dicẽs nõ intellectũ ſuũ librũ: ⁊
ꝓpterea quaſi paulianũ fuiſſe depoſitũ.

¶ Capitulum. x. A

Biturdum
poſt concilium hieroſo
limitanum arrius ve-
niſſet in egyptũ alexã-
drina eccleſia eius cui
tãte cõmunionem rur-
ſus venit ad conſtanti
nopolitanã vrbẽ: concurrẽtibus illic con
ſectatoribus eius ⁊ obedientibus Euſe-
bio nicomedie epiſcopo ⁊ cõcilium cele-
brari volentibus. Horum ſtudiũ ſentiẽs
alexãder: tũc cõſtãtinopolitanus epiſco
pus niſus eſt ſoluere tale conamẽ. Dũq;
hoc nõ valuiſſet implere aperte arrij ni-
ſibus interdixit: nõ licere eũ eccleſiaſti-
cũ eſſe dicẽs ad infirmãdã ſententiã epi
ſcoporũ pene totius terre ſecũ cõuenien
tiũ in nicena vrbe Euſebius autẽ ⁊ q̃ cir
ca eũ erãt dũ primo ſermonibus flectere
nequiuiſſent alexãdrũ. poſtea cũ terrore
minabantur: q2 niſi ſuſciperet arriũ cer-
ta die ipẽ quidẽ deportaretur exilio: ar-
rius autẽ in cõmunionẽ ſuſcipereꝫ vni-
uerſorũ. Et poſt hec ab alterutris receſ-
ſerunt. Illi quidẽ diffinitã diẽ expectan
tes: vt ſuas minas implerent. ¶ Alexan
der aũt orabat ne B ad perfectũ ver
ba Euſebij perueniret. Maxime autem
ei terror ingerebatur eo ꝙ imperatori iã
pene ſuaſerant vt faceret quod ipſi vole
bãt. Ante vnũ vero cõſtituti diẽ proſter-
nẽs ſemetipſũ ſub altari tota nocte iacuit
pronꝰ rogãs deũ vt ipediret terminũ ini
micorum eius. ¶ Socrates. Hec igitur

¶ alexãder pronus orabat. imperator
aũt de arrio experiri volẽs cum ad pala
tium euocauit: percũctatuſq; eſt ſi nicenꝫ
concilij decreta ſeruaret. Ille vero nihil
moratus repẽte ſubſcripſit decreta fidei
per ſubſcriptionem arte callida circũue-
niẽs. Et imperator quidẽ miratus ei in-
tulit iuſiurandũ. Qui etiã hoc fraudulẽ-
ter egit quodãmodo iuſiurãdũ arte de-
ludẽs. Quod aũt audiui de hac machi-
natione cõſcribo. Ferꝫ eñ cõſcripſiſſe ar
riũ. ſectã ſuã in charta quã ſub ala fere-
bat vñ vere ſe iurare credidit dicens ſic
ſe ſapere ſicut ſcripſiſſet. Hoc eñ ita fa-
ctũ audiẽs ego cõſcripſi: q2 vero ⁊ iuſiu-
randũ prebuit: ex epiſtolis imperatoris
agnoui. Credens igiꝫ imperator ſuſcipi
cũ ab epõ cõſtãtinopolitane vrbis alexã
dro in cõionẽ pcepit. Erat eñ tũc ſabba
tum. Et ſequẽti die eos cõmunicare ex-
pectabat alterutris. Sz preſumptiones
arrij iudicia dei ſecuta ſunt D Nam
dũ egreſſus ex imperiali fuiſſet aula ob-
ſequijs honorabatur ſatellitũ Euſebij ⁊
per mediã tũc ciuitatẽ perſpicuus appa
rebat. Cũq; veniſſet iuxta locũ cui eſt vo
cabulũ cõſtãtini forũ vbi colũna porphi
retica collocatã eſt terror eum ſubito ex
quodam cõſcientie ſecreto conſtrinxit: et
cum formidine ſecuta eſt vẽtris effuſio.
Percũctatuſq; ſi ſeceſſum eſſet in proxi-
mo: et agnoſcens eſſe poſt ↄſtantini forũ
perrexit illuc. Quo facto. defectꝰ eũ q̃dã
cũ effuſione corripuit ⁊ vna cũ ſtercoribꝰ
meatus q̃q; plapſus eſt. Tũc ergo cõci-
dit ⁊ ſanguinis multitudo cũ ſubtilibus
inteſtinis ſubſequẽter effluxit. Decurre-
bãtq; pariter cũ ſplene etiã interna ieco
ris. Et ita factũ eſt vt repẽte ſequeretur
et mors. Seceſſum vero vbi talia geſta
ſunt in cõſtantinopolitana vrbe mõſtra-
baꝫ ſicut dixi poſt ↄſtãtini forũ atq; mar
celli in porticu ↄſtitutũ. Omneſq; traſeũ
tes digito notabãt locũ deteſtabilẽ arrij
recordantes interitum. ¶ Sozomenus.
¶ Poſt aliquod tp̃s q̃dã fautor arriane
veſanie diues ac potẽs ſtudium habuit
eundẽ locũ a publico com E parare.
vt deſtruens quod erat primitus domũ
ibi cõſtituit / quatenus obliuio facti pro
cederet ⁊ p ſucceſſiones huiuſmodi me-

morla deperiret. Famã tamẽ per cunctã cucurrit ciuitatẽ et orbi terrarum mortẽ arrij declarauit. ¶ Capitulũ vndecimũ.

Arrij vero dogma licet apud multos diſputationibus extollere=tur nonduʒ tamen in pro=priuʒ diſcernebatur populum aut in nomine conſtabat autoris: ſed omnes ſimul in eccleſia veniebãt atqʒ communicabant preter nouacianos et qui vocabantur fryges ⁊ valẽtianianos: et marcianiſtas: et paulianiſtas. et qui alias hereſes colebant. Cõtra quos omnes imperator poſita lege ſanciuit auferri eoꝝ oratoria et eccleſijs applicari: et neqʒ in domibus priuatorum eos cõgre=gationes nec publice celebrare. Melius enim iudicabat in eccleſia catholica cõ=municãdum et in eam cunctis cõuenire ſuadebat: propter quam legẽ arbitror hereſum memoriã fuiſſe deſtructam. Naʒ priorum principibus xpi cultores licet ſectarũ diuerſitate differrẽt/apd pa=ganos tamen xpiani eſſe putabantur: et ſimiliter paſſionibus ſubiacebãt/ac ſe=metipſos propter cões perſecutiones examinare non poterãt: et ꝓpterea facile inter ſe cõuenientes miſſas celebrabant. Et licet eſſent pauci non tñ videbant eſſe diuiſi. Poſt hanc vero legem neqʒ publice in eccleſias poterãt cõuenire neqʒ latenter dũ epi ciuitatũ et clerici obſeruantes talia prohiberent. Hinc ergo plurimi metuẽtes ad eccleſiã ſe catholicã ꝯtulerũt. Alij vero mãſerunt in ſua ſnia nõ tñ ſuc=ceſſores hereſis reliquerũt. ¶ Socrates.

¶ Capitulum duodecimum. A.

Cumqʒ glorioſiſſim⁹ imperator poti⁹ chri=ſtianitate gauderet et vere dei teſtimonio fidẽ nicenãrobor ã cognoſceret i his q̃ fuerũt d arrio geſta letabatur. Qui cum B tres habuiſſet filios eos ceſares nũcupauitẽ ſingulos eoꝝ p decẽnos annos imperij ſui principes eſſe cõſtituit. Ideſt primũ q̃dẽ filiũ ſui nois cõſtãtinũ heſperiarũ partiũ in decẽnali ſuo fecit habere principatũ. ſecundum vero aut nomine conſtantium in vincennalibus ſuis ceſarem in oriente conſtituit. minorẽ vero conſtantem in ſuis tricennalibus ordinauit. Anno vero poſt hec tranſacto ingreſſus ſexageſimumquintum etatis annuʒ: egritudine captus ex vrbe cõſtantinopolitana quaſi ad calidas aquas egreſſus eſt.

¶ Theodoricus. ¶ Qui cũ nicomedia degeret C lãguore grauat⁹ nec ignorãs vite hui⁹ incertũ. grãm ſacri baptiſ=matis eſt adept⁹. Diſtulerat eñ vſqʒ ad illud tempus: in iordane fluuio hoc pro=mereri deſiderans. Porro aũt tres filios imperij reliquit heredes et athanaſium magnum reuerti precepit in alexandriã licet euſebius pñs eſſet: et niteretur con=traria ſuadere. ¶ Sozomenus. ¶ Nicomedia i ſuburbano ſacri baptiſmatis donis iniciatus eſt. ¶ Socrates. D

Ita facto teſtamẽto tribus filijs cõſtitu=tis heredib⁹ eſt defunctus. Corpus aũt imperatoris in aureo loco collocatũ: ad cõſtantinopolim eſt deuectũ ⁊ in palatij celſo loco repoſitũ. Quod in multis honoribus atqʒ veneratione quaſi viueret habebat: donec aliquis filiorũ eius aſſi=ſteret. Poſtea vero ab oriente. Cõſtãtio veniente cum imperialibus exequijs funus eius ſepultum eſt in eccleſia. Quam propterea fecerat ne imperatores ⁊ ſacerdotes reliquijs priuarentur apoſtoloruʒ Uixit autem Cõſtantinus imperator annis ſexaginta et quinqʒ. Regnauit auteʒ triginta et vno. Defunctus eſt conſula=tu feliciani et taciani: viceſimaſecunda menſis maij qui erat annus ſecund⁹ du=centeſime octaue olimpiadis.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipiunt tituli libri quarti.

i Quomodo per quendam preſbyteruʒ dogma arrij pullulauerit.
ij Quomõ athanaſi⁹ fauore cõſtantini minoris alexandriã remea=uit ⁊ eiuſdem epiſtola cõſtãtini.
iij De inſidijs Arrianorum aduer ſus athanaſium
iiij De morte conſtantini minoris.
v Quia athanaſius Arrianis bel=la ſibi denuo ſuſcitantibus ad partes ſeceſſit italie.

vi Quid de athanaſio iulius decre uit epiſcopus.
vii Quia conſtans imperator partes fouerit athanaſii.
viii De morte alexãdri conſtantino politani epiſcopi ⁊ ordinatione apud orthodoxos pauli apud ar rianos macedonii.
ix Quia remoto paulo euſebius ni comedienſis conſtantinopoleos inuaſit epiſcopatum⁊ de anthio ceno cõcilio et ordinatiõe euſebii in alexãdriã ⁊ poſt eum gregorii ⁊ de trãſformatiõe niceni cõcilii.
x Epiſtola anthiocheni cõcilii⁊ de fide et de bello francico et de an thiochie terremotu.
xi Quomodo gregorius alexãdriã venerit et fugerit athanaſius et que mala ꝑ gregoriũ geſta ſint.
xii Quia mortuo euſebio paulus in eccleſiam rurſus introductus eſt et ab arrianis macedonius conſtitutus.
xiii Quõ hermogenis magiſter militum volens paulũ eccleſia pellere a populo ſit peremptus et q̃ vindicta proceſſerit.
xiiii Quia gregorius ab alexandria remotus: gregorius arrianꝰ ibi fuerit euocatus.
xv Athanaſio paulus et aliis ortho doxis epiſcopis rome poſitis q̃d oriẽtalibus iulius romanus reſcripſerit.
xvi Quid oriẽtales iulio reſcripſerũt
xvii Quid athanaſio alexandria remeante prouenerit.
xviii Quomodo paulus denuo cõſtã tinopolim ſit expulſus et que neces introducte in eccleſiam macedonio ſint facte.
xix De calũniis cõtra athanaſium.
xx De legatis orientalium epiſcopis apud conſtantem directis ꝓ his que geſſerunt.
xxi Quia conſtans fratrem pro fide monuerit et quia cõſtantius ſar dice conciliũ cõuocari precepit.
xxii Athanaſii relatio de nece pauli conſtantinopolitani pontificis.
xxiii De conuẽtu epiſcoporũ in ſardi cẽſi concilium.
xxiiii Litere ſardicẽſ. concilii ad vniuerſos epiſcopos.
xxv De legatis ſardicẽſ. ad conſtan tium deſtinatis et de nephanda machinatione cõtra eos ab ſtephano anthiocheno preſule concinnata.
xxvi Epiſtola conſtantii ad athanaſium vt ad eum veniret.
xxvii Alia epiſtola eiuſdẽ ꝓ eadẽ re.
xxviii Tertia eiuſdem.
xxix Epiſtola iulii ad alexandrinos pro athanaſio.
xxx Quid conſtantius petierit athanaſiũ ⁊ q̃d athanaſiꝰ a cõſtantio. Et quõ orthodoxis pontificibus recipiẽtibus ſuas eccleſias heretici ſint expulſi.
xxxi Epiſtola conſtantii per quã oĩa geſta cõtra athanaſium habita ſunt caſſata.
xxxii Epiſtola conſtantii ad alexãdrinos vt ſuſciperẽt athanaſium.
xxxiii Ep̃la conſtantii pro athanaſio vt aboleretur quicquid pro athanaſio geſtum eſt.
xxxiiii Quõ athanaſius alexandriã ſit reuerſus.
xxxv Quibus occaſionibꝰ tũc res publica turbabatur ⁊ diuiſione an thiocheni populi propter fidem.
xxxvi epiſtola hieroſolimitani concilii ad egyptiacos epiſcopos
xxxvii De magnentio ⁊ de bertrãmone atq; nepotiano.
xxxviii De inſidiis contra athanaſium geſtis et de leuitate conſtantii.
xxxix De macedonio eiuſq; crudelitate

¶ Incipit liber quartus.

¶ Sozemenus.

¶ Capitulum primum.

Igit̃ ſub imperio conſtantini per eccleſias talia prouenerunt. Quo moriente rurſus ad querimoniam venit dogma niceni concilii. Nã licet

viuente conſtantino nō euȝ omnes ſuſciperent: tñ aperte renuere non audebant. Quo moriente plurimi ſe ab eo indubitāter abſtinuere conſilio. Erāt enim iſti qui etiam primitus videbantur eſſe ſuſpecti. Pricipue vero arrij ſectatores euſebius et theonius cuius dogma ſe firmare credebant ſi reuerti athanaſium prohiberent et conſectatori ſuo egiptiace dioceſis iura contraderēt. Et illi quidem hec agebant miniſtrante ſibi preſbitero per quem temporibus conſtantini arrius fuerat reuocatus. Erat enim is preſbyter cōſtātio quoqȝ gratus eo ꝙ paternū ei ſeruaret teſtamētum: ita vt vſqȝ ad principē palatijqȝ potētes haberet acceſſum. Euſebius auteȝ in aula imperiali videbatur ita perſpicuus: vt ſuos conſectatores faceret auguſtos ac proceres. Quāobrē de dogmate rurſus priuatim ⁊ publice diſputatiōes crebro proferebātur. Et ſimul iniurie inimicitie et plurima que ex talibus ſolent ſepius euenire.

Capitulum ſecundum.

Interea ab occidentali parte athanaſius in alexandriam eſt reuerſusquē etiam conſtantinus viuens redire maluerat. Dicitur antē ꝙ etiā teſtamento voluit hoc conſcribere ſed quoniā ita defunctus eſt eius maior filius cōſtātinus heſperiarum partiū princeps hoc egit literaſqȝ huiuſmodi ad populum deſtinauit alexandrinum Conſtantinus ceſar populo eccleſie catholice alexandrie cōſtituto Neqȝ veſtram ſacratiſſimā mētem arbitror ignorare propterea athanaſium adorande legis predicatoreȝ ad tpꝰ gallijs fuiſſe directum: qm̄ ferocitas crudeliū inimicoꝝ eius in periculo ſacri eius capitis imminebat: ne forſam ꝑ malignorū calliditatē aliquid incōgruuȝ ſuſtineret. Ut ergo hoc euitaret ab imminentibus ſibi neceſſitatibus eſt ablatus. Et ita me iubēte habitare preceptus eſt vt in hac ciuitate ī qua degebat bona ei neceſſaria non deeſſent. Talis eīm eſt eiꝰ venerabilis virtus diuinis freta ſolatijs vt etiā moleſtias aſperioris fortune deſpiciat. Quapropter licet ad cariſſimā reuerentiaȝ veſtrā dñs noſter beate memorie conſtātinus pius meus pater eundeȝ epm̄ ī ſuo loco reſtituere propoſuerat: tamē qm̄ humana ſorte preuentus anteqȝ hec cōpleret vota requieuit: cōſequēs arbitratus ſum volūtatem digne memorie imperatoris implere. Qui dū ad vos remeauerit qualem a me venerationeȝ habuerit agnoſcetis. Nō enim mirabile ſi quid in eo geſſimus qđ laudetur. Meam nāqȝ animā imago deſiderij veſtri ⁊ ſchema tanti viri ad hoc mouit et inuitauit. Diuina prouidentia vos cuſtodiat fratres dilectiſſimi.

Capitulum.iij.

His literis fretus athanaſius alexādriā venit li A bēterqȝ eum plebs alexandrina ſuſcepit. Arriani vero coniuratione facta aduerſus eum frequētes ſeditiones ſubinde ſuſcitabant per quas occaſio prebebatur euſebio vt derogaret ei apud imperatorē qm̄ non decernente cōmuni cōcilio epiſcoporum auctoritate ſua arripuiſſet eccleſiā. Tātumqȝ his derogationibus actū eſt vt indignante imperatore de alexādria vrbe ꝑiceret. Eodē tpe euſebio moriente epō ceſarie paleſtine cognomēto pam B phili agapiꝰ diſcipulus eius ſuſcepit epiſcopatum q̄ et alios plurimos edidit libros ⁊ de vita doctoris ſui multa conſcripſit.

Sozomenus. Capi.iiij.

Non multo poſt tpe et conſtantinus imperator cōſtātini maioris filiꝰ: dū nitit̄ ſuadere partes iunioris fratris cōſtātis circa aquileiā cōgreſſione facta perimit̄ conſulatu acinnidi ⁊ ꝓcli. Quamobrem romani imperij principatus occidētaliū quidē partiū ꝑuenit ad conſtantē/ orientalis autē ad cōſtantiū. Theodoricus.

Capitulum. v.

Igitur tempore quo cōſtantinꝰ perēne trāſiuit iperiū teſtamēto filijs tēporale diſtribuēs regnū: nullus eīm eoꝝ erat phs preſbytero a ſorore

propria ſibimet cõmẽdato ſuū credidit teſtamentum/precipiens eū conſtantio dari qui inter alios videbatur eſſe vicinio: et p̄ti⁹ venire poſſe credebat. Hinc iſte cõſtantio fact⁹ not⁹: tradito teſtamẽto accepit ad eū ingrediẽdi fiduciã. Qui vidẽs facile conſtantij voluntatẽ et velut calamū ventis accedentibus agitari p̄ſumpſit cõtra euãgelica dogmata bellū aſſumere: et aduerſus eccleſias aſperrimam erigere tẽpeſtatẽ. Dicebat enī eſſe culpabiles q̄ conſubſtãtialitatis vocẽ que ſcripta nõ inueniret in fidei doctrina poſuiſſent: quod inter ſacerdotes et eos diſcordiã generaret. Hinc ergo athanaſium et ei⁹ ſectatores accuſans inſidias inſtruebat. Huius cooperatores erãt euſebius/ et theognius et theodorus perinthius/ qui eloquentior videbatur et ſcripſit explanationes euangeliorum/ quem plurimi heracliotẽ vocant. Iſti namq̄ ſepius venientes ad imperatorem reuerſionem athanaſij multorum cauſam aſſerebant eſſe malorum: et non ſolum egyptum ſed etiam paleſtinam et fenicem: vicinaſq̄ gẽtes eius gr̄a dicebant eſſe turbatas. Proinde huiuſmodi verbis leuiſſimam obſidẽtes imperatoris intentionẽ ſuaſerūt vt athanaſiū ab eccl'ia rurſus expelleret q̄ agnoſcens eorū conſiliū ad partes heſperias abijt. Capitulum .vi.

Erum euſebi⁹ eiuſq̄ conſortes calūnias in athanaſium factas iulio romano põtifici deſtinauerūt. Qui eccleſiaſticã ſequẽs legẽ: etiã ipſis romã venire p̄cepit: et venerabilẽ athanaſiū ad iudiciū reglr̄ euocauit. Ille continuo euocatione ſuſcepta venit: calūniarum vero ſarcinatores rome q̄dẽ p̄fecti nõ ſunt ſciẽtes facile ſuū poſſe capi mẽdaciū. Sed vidẽtes oues paſtore deſolatas lupū ſup eas p̄ paſtore cõſtituerūt id eſt gregoriū q̄ ſex annis beſtijs ferocib⁹ crudeli⁹ vſus penã malicie ſue ſoluit ab oib⁹ amariſſime laniatus. Capitulū ſeptimum.

Thanaſius aūt veniẽs ad conſtãtẽ poſtq̄ cõſtãtinus minor fuerat bello defunctus: arriane cohortis eū gemitū referebat inſidias: et bellū cõtra apoſtolicã fidẽ geſtū patriſq̄ ei⁹ nomẽ maximiq̄ cõcilij ab illo celebrati memorabat. et q̄m cõmuni lege ſynodus roboratā videret hec inſinuãdo cū lachrymis ad paternū zelū excitauit ĩperatorẽ. Mox nãq̄ vt hec audiuit/ mãdauit fratri: monẽs vt p̄rne pietatis inuiolabilẽ ſeruaret hereditatẽ cū et ille pietate gubernãdo regnum et romanorum euiciſſet tyrannos et gentes poſtas in circuitu ſubiugaſſet. Socrates. Capitulum .viij.

Aſiquidẽ tẽpeſtate conſtantinopolim altera priore ſuperior turba ex huiuſmodi cã p̄ceſſit. Alexãder cõſtãtinopolitane p̄ſul eccl'ie poſt decertationẽ cū arrio terminatã ex hac vita receſſit ep̄atus triceſimo tertio vite anno nonageſimo et octauo nullūq̄ i ſuū cõſtituit locū: ſed mãdauit vt vnū ex duob⁹ quos ipſe noiaret eligerẽt. Et ſi q̄dẽ vellẽt docibilẽ ſimul et vite optime teſtimonio decoratū. paulū a ſe p̄ſbyterū ordinatū: virū q̄dẽ etate iuuenẽ ſed ſapiẽtia ſenẽ: epiſcopū ſibimet ordinarẽt. Si vero ex habitu ſolūmõ reuerẽtie eligere vellẽt: macedoniū facerẽt tunc dyaconū exiſtẽtẽ: q̄ et etate ſenior videret. Ex hac cauſa maior cõtẽtio p̄ epiſcopi ordinatiõe ſurrexit: eccleſiãq̄ turbauit. cū populus vtiq̄ in duas diuiſus eẽt alij q̄ defenderẽt arrianū dogma: alij vero niceni decreta cõcilij. Igitur donec alexander viueret omouſiani potiores erãt arrianorum: q̄ illi quotidie cõuicti minuebant. Cū vero alexãder obiſſet cotẽtio rurſus ex vtraq̄ p̄te cõmota eſt. Quapropter omouſiani paulū ordinauere põtificẽ/ arriani vero macedonianū: et in eccl'ia q̄dẽ herecie cognomine q̄ eſt vicina iuxta baſilicã ſophiã paulus eſt ordinatus. in quo poti⁹ alexãdri ſn̄ia p̄lata videbat. Capitulum .ix.

Oſt paululum vero tẽpus imperator ad cõſtantinopolim veniens/ indignatur ob ordinationem factã arrianorū.

Epiſcoporum autem conſtituto concilio
paulū quidem remoueri fecit: euſebium
vero ex nicomedia migrātē cōſtātinopo
lim/epiſcopum eſſe decreuit. Quo facto
anthiochiam profectus eſt imperator.
Euſebius itacꝫ nullo modo ceſſare patie
batur ſed omnia B commouebat do
nec ſuum propoſitum perduceret ad effe
ctum. Egit ergo vt in anthiochia ſyrie ſy
nodus fieret ſub occaſione quidē dedica
tionis eccleſie quam pater auguſtorū fa
bricari ceperat: et poſt eius obitum con-
ſtantius decimo anno eā a tempore fun-
dationis expleuerat. Pro veritate autē
ad ſubuerſionē atcꝫ deſtructionem nice
ni concilij. Ad quam ſynodum conuene-
runt ex ciuitatibus diuerſis epiſcopi no
naginta. Maximus tñ hieroſolymitanꝰ
macharij ſucceſſor nō affuit cogitans q2
ci poſſet ſubripi: vt in dānationē ſubſcri
beret athanaſij. Sed necꝫ iulius īterfuit
maxime ro C me preſul: necꝫ in locū
ſuum aliquem deſtinauit cum vticꝫ regu
la eccleſiaſtica iubeat non oportere pre-
ter ſententiā romani pontificis conciliū
celebrari. Fit ergo ſyno D dus in an
thiochia ſub preſentia. Conſtantij prin-
cipis. Conſulatu marcellini et probini.
Erat autē quintus annus mortis. Con-
ſtantini patris auguſtorū. Preſidebatcꝫ
tūc eccleſie anthiochene flacillus ſucceſ
ſor Eufronij. Fautores igit̃ Euſebij ope
repertiū iudicantes athanaſio derogare
primum quidem calūniati ſunt quaſi ex
tra regulam egiſſet quam tūc ipſi decre
uerant quoniam non ex ſententia com-
munis cōcilij epiſcoporum receperat ſa-
cerdotium: ſed ſibimet arrogando in ec-
cleſiam fuiſſet ingreſſus. Deinde qm̄ eiꝰ
aduētu turba generata plurimi ſeditio
ne ſint mortui. ⁊ quia aliqui ab athana-
ſio ceſi: iudicibus dicerentur eſſe contra
diti. Hac derogatione tunc habita con-
ſtituerunt ep̄m in alexandria. primo qui
dem euſebium cognomento emeſenum.
Quo ordinato et in alexandriam ire me
tuente: gregorium fecerunt ep̄m. His ita
geſtis transformauerunt fidē nihil qui
dem culpantes niceni concilij: ſed princi
pium prebentes quatenus frequentibꝰ
concilijs alia ſubinde mutantes ⁊ recitā
tes terminus fidei paulatim in ar rian
veſaniam repedaret.

Capitulum.x.

Nos necꝫ ſeq̄-
ces arrij fuimus/quō eniꝫ
ep̄i preſbyterorum A ſequere
mur? necꝫ aliā quampiaꝫ
fidem abſcꝫ expoſita anti-
quitus ſuſcepimus. Sed etiā nos exami
natores ⁊ cognitores eiꝰ fidei facti ſumꝰ
et iudicauimus potius q̄ ſecuti ſumus.
Didicimus enim ab initio credere ī vnū
deum omniū: deum vniuerſorum intelligi-
biliū/ſenſibiliūcꝫ creatorem: ⁊ prouiſorem
et in vnū filium vnigenitū ante oīa ſecu
la exiſtentē/et cū ſuo genitore manentē
per quē ⁊ oīa facta ſunt viſibilia et inui-
ſibilia: ⁊ qui in nouiſſimis tp̄ibus per bo
nam volūtatem patris deſcendit ⁊ ex ſan
cta virgine carnē aſſumpſit ⁊ omnē volū
tatē patris ſui impleuit: paſſus eſt et re-
ſurrexit ī celos aſcēdit: in dextera patris
ſedet venturus iudicare viuos et mor-
tuos et rex permanet ineternū et deus.
Credimus et in ſpiritūſanctū. Si autēꝫ
adijciendū eſt credimus et de carnis re-
ſurrectione et vita perpetua. Hec in pri-
ma ſcribentes ep̄la ciuitatibus dirige-
bant. Sed poſt paululū aliā in B an
thiochia dictauerunt. Eodeꝫ tēpore etiā
rempublicā cōtigit valde turbari. Gens
nācꝫ francorū circa gallias cōſtituta: ro-
ma C nis erat infeſta. Tūc enim etiā
terremotus maximus in oriente factus
eſt: ⁊ precipue in anthiochia: que anno iu
giter eſt commota.

Capitulum.xi.

Interea gre-
gorium deducebat in Ale
xandriam ſyrianus magr̄
militie: ⁊ cū eo armati mi
lites numero q̄ncꝫ milia:
quibꝰ et iā aderāt arrij ſectatores ibi mo
rantes. Sed quō athanaſius eccl̄ia pul
ſus ne caperet̃ effugit: arbitror eſſe dicē-
dū. Erat eñ veſpera ⁊ populus ī vigilijs
obſeruans. Sperabaturcꝫ futura colle-
ctio. Inter hec venit magiſter militum ⁊
circa eccleſiam per cohortes ſuos mi-

lites ordinauit. Athanaſius autē vidēs que fiebant cogitauit ne propter ſe vlla leſio populo ꝑueniret/ ⁊ precipiens dia cono vt cōpleret orationē rurſus pſalmū fecit imponi. Dūq; cōſonātia celebraret per vnā ianuam eccleſie egrediebantur oēs. Quo facto milites quidē ſine cōmo tione ſteterunt. Athanaſius autem inter medios pſallentiu; illeſus abſceſſit. Et hoc modo fugiēs rome ꝑfectus eſt. Por ro gregorius Alexandrine tunc preſedit eccleſie. Alexandrinoꝝ vero plebs nō fe rens quod erat geſtum/ eccleſiam q̄ dyo ſiſii nuncupatur incendit.

Capitulum. xij.

Euſebius autē le gationē miſit ad iuliū romane vrbis epm rogans vt ɔtra atha naſium iudex eſſet. Sed que de athana ſio decreuerat iulius: euſebi⁹ non occur rit agnoſcere. quia dū paucum tēpus vi xiſſet: poſt cōciliū vita priuat⁹ eſt. Qua propter cōſtantinopolite rurſus in eccle ſiam introduxerunt. Idem et arriani in eccleſiam que nūc dicitur pauli ordina uere macedonium. Et hoc gerebant fau tores Euſebij ſucceſſoreſq; preſumptio nis. id eſt thiognius nicenus maris cal cedoneſi. theodorus heraclie ⁊ reliq. S; vrſatius et valens heretici poſtea libel lum penitentie iulio offerentes epiſcopo et conſentientes cōſubſtantialitatis ver bo communicare meruerunt.

Capitulum. xiij. A.

Interea ꝓpter macedonium ingens prelioꝝ flamma ſurgebat ⁊ inteſtinu; bellū chriſtianoꝝ in ciuitate multi ſanguinis effuſione pullulabat. Quod dū audiſſet cōſtanti⁹ anthiochia poſitus imperator: hermogeni magiſtro militū trachiarū iniūxit vt paulū eccle ſia pelleret. qui conſtātinopolim veniēs maximas turbas egit: cogens vt pellere tur epus. Facta aūt ſeditione popul⁹ erat ꝑparatus ad vltionem. Cūq; hermoge nes inſiſteret vt militari manu expelle ret paulum: accenſus populus vt fieri ſo let in talibus rationabiliter ei reſiſtebat eiuſq; domum incendentes ipſumq; tra hentes interemerunt. Hec geſta ſunt cō ſulatu cōſtantij tertio: et ſecundo cōſtan tis. Quo tempore conſtans quidem frā cos romanoꝝ ſub B iecit imperio.

Conſtantius autem de C interitu hermogenis agens ab anthiochia vere dis ɔſtantinopolim venit: ⁊ paulū quidē expulit ciuitate/ vbi vero dāna cōcuſſit auferens ei frumenti a ſuo patre collati vltra quadraginta milia modioꝝ que quotidie frangebantur. Nam per octo ginta milia per dies ſingulos vrbe Ale xandrina mittente primo miniſtraban tur. Hoc itaq; facto macedonium diſtu lit ſtatuere vrbis epm. Iraſcebatur em̄ ⁊ aduerſus eū non ſolū quia ꝓpter ei⁹ vo lūtatē fuerat ordinatus: ſed q; ꝓpter ſe ditiones inter eū paulumq; factas: plu rimi ſimul ⁊ magiſter militū fuerat iter emptus. Dimittens ergo eū miſſas face re in eccleſia ſolū in qua fuerat ordinat⁹, denuo eſt profectus in anthiochiam.

Capitulum. xiiij.

Arriu; p̄terea gregoriu; remouentes ab alexandria tanq̄ odibile;: et quia ꝓpter eū factū fuiſ ſet incēdiū necnon ⁊ q; mi nuſcoꝝ foueat errorē: euocauerūt geor gium capadocem arriane veſanie.

Sozomenus.

Capitulum quindecimū.

Igitur athana ſius relinquens alexandria; romā profect⁹ eſt. Cōtigit au tem eodē tēpore etiam paulū conſtantinopolitanū pontificē illic vna concurrere: ⁊ marcellū ancyre. aſclepiūq; gaze. Qui dū arrianis eēt aduerſus inſcri ptionē paſſus ab his quaſi ſubuertiſſet altare dānatus eſt. Pro quo gazeoꝝ ec cleſia quintiano committitur. Lucianus aūt adriopolitis eps. ob aliā accuſatio nem eccleſia ſua priuatus degebat in vr be roma. B Cognoſcens ergo roma nus eps crimina ſinguloꝝ et oēs niceno cōcilio concordare comperiens: eos in cō munionem ſuſcepit tanq̄ omnium curā.

gerens propter ſedis proprie dignitatez
ſingulisq; reddidit ſuas eccleſias ⁊ oriē-
talibꝰ ſcripſit epis:culpans quia non re
cte tractaſſent viros iculpabiles de ſuis
eccleſijs eos expellentes ⁊ q̄ cōſtituta ni
ceni concilij minime ꝯſeruarent. ¶Quo
rum paucos ad certā diez ſibimet adeſſe
C ꝑcepit vt corā eis oſtenderet iuſtum
ſe ſuper eis ꝓtuliſſe decretū et de cetero
nō ſe paſſuꝝ interminatus eſt niſi ab hu
iuſmodi turbis ⁊ nouitate ceſſarent.⁊ il-
le quidē hec ſcripſit Athanaſius autē et
paulus epl'as iulij dixerūt.⁊ ſinguli coꝝ
ſuas ſedes adepti ſunt. ¶Capitulū.xvj.

Erum pontifi
ces orientis grauiter hoc ferē
tes:⁊ in anthiochiā ꝯgrega
ti iulio reſcripſerunt epiſto-
lam ornato quidē ſtylo compoſitā: Yro
nia vero maxime plenā et non ſine inter
minationis qualitate cōfectam. Fatebā
tur enim circa omnes romanorum eccle
ſiam eſſe munificā: veluti que apoſtoli-
cam haberet curam ⁊ antiquitus mater
pietatis extiſteret licet ab oriente ad eaz
predicatores dogmatis aduenissent. Se
vero nō propterea ſecūdo loco habēdos
exiſtimabant:eo q̄ nō magnitudine aut
multitudine abūdarent eccleſiarū cū vi
te qualitate nō crederent crimenq; iulio
importabant eo q̄ athanaſij ſectatoribꝰ
cōmunicaſſe videretur ⁊ tanq; eorū con-
cilio cōtumelias irrogaſſet eorumq; ſen
tentiā deſtruxit ⁊ veluti iniuſtū eius fa
ctum eccleſiaſticis ſanctionibꝰ diſſonās
arguebat. His itaq; conſcriptis addide
runt q̄ ſi ſuſciperet iulius dānationem
ab eis factā:⁊ ordinatos epos in dānato
rū loco firmaret:pacē cū eo et cōionē ha
berēt. Si vero placidis eoꝝ reſiſteret:ꝯtra
ria celebrarēt. q̄ppe cū orientales epi nō re
ſtitiſſent dū nouatꝰ a romana pelleret ec
cleſia. De his aūt q̄ ꝑter cōe placitū d' cō
cilio niceno geſſerāt nihil et reſcribere te
maluerūt. ¶Socrates. ¶Capi.xvij.

Ecitaq; orientā
les epi Julio romano pōtifici
reſcripſerūt. Cū vero athana
ſius alexādriā fuiſſet igreſſus
compreſſio populi partis georgij qui il
lic fuerat ordinatus eps vehemens fa-
cta eſt. Et ex hoc dicebant turbas et ne-
ces hominū prouenisse:⁊ huiuſmodi cri
mina in athanaſium velut autorē ſcele-
ris referebāt:duz hec in certaminibꝰ fre
quenter eueniant. Ob quam cauſam ſa-
binus macedonie preſul hereſeos atha-
naſium frequenter accuſat. Qui ſi cogi-
taret q̄ta mala cōtra athanaſiū ⁊ omou
ſianos arriani geſſerunt:aut q̄ta conci-
lia ꝓpter eū celebrata ſunt:aut q̄ta ꝯtra
oēs eccleſias macedonius hereſiarcus
geſſit:erubeſcens forte tacuiſſet.

¶Capitulum.xviij. A.

Onſtantiꝰ igit
imperator in anthiochia de
gēs / cū audiſſet rurſus pau
lum cōſtantinopolitanā re-
piſſe ſedē iratus ſacra ſuā miſit ad phi-
lippum qui tūc habeba: maximaz inter
alios iudices poteſtatem: et poſt princi
pem ſecundus appellabat vt paulum ec
cleſia pelleret et macedonium introdu-
ceret. Prefectus autem philippus ſedi-
tionem populi metuens:arte eſtuſus ad
uerſus paulum iuſſionem quidē princi-
pis celauit. Simulans autem publicum
ſe habiturum eſſe tractatum ꝓceſſit ad
termas vocabulo zeuſippas:vbi etiā cū
honore quaſi neceſſario vocauit pauluz.
Cūq; veniſſet prefectus ſacra mōſtrauit
imperatoris: et epiſcopus quidem illic
iniuſtam ſententiam patienter tulit. Por
ro prefectus metuens multitudinis que
ibi conuenerat propter timoris famam
vnam feneſtram termarum iuſſit aperi-
ri:per quam ad palatiuz ductus paulus
et miſſus in nauem ad talia paratam ve
lociter ductus eſt in exilium. Juſſitq; pre
fectus vt theſalonice ſeruaretur: ex quā
paulus fuerat oriundus quatenus illic
licenter viueret:et in alijs illirici ciuita-
tibus non tantum vt ad partes orientis
accederet. Hoc itaq; modo paulꝰ inopi
nabiliter de eccleſia pulſus eſt. Philip-
pus autem a termis ad eccleſiam pro-
perabat:cum quo macedonius reſidens
in vehiculo cum prefecto ſimul et militi
bus armis indutis. Hoc facto terror po

pulum apprehendit et ad eccleſiam concurrunt vniuerſi omouſiani ſimul et arriani. Cumq́ꝫ prefectus cum macedonio ad eccleſiam perueniſſet: et populū ⁊ milites irrationabilis timor inuaſit. Cūq́ꝫ eſſet nimia multitudo nec poſſet introire prefectus milites ceperunt populum violēter impellere et cū ꝓpter anguſtiā loci accedere nō valerēt: putātes eos milites ſibi velle reſiſtere: euaginatis gladys in eoꝝ necibus graſſabantur. Tunc ergo ſicuti fertur perēpti ſunt circa tria milia centum ⁊ quinquaginta. Alij a militibus interfecti. Alij vero compreſſione ſunt mortui. His actis macedonius tāq́ꝫ nihil mali gerens: ſed veluti mūdus ⁊ innocēs a prefecto magis q́ꝫ eccleſiaſticis regulis / traditum ſibi recipit epiſcopatum. Tātiſq́ꝫ necibus ipe ⁊ arriani eccleſie iura tenuerūt. Hoc C · tpe imperator maiorē eccleſiā fabricabat: que nunc ſophia vocitatur: et eſt copulata eccleſie que dr hirene. quā pater imperatoris cū eſſet prius modica ad pulchritudinē magnitudinēq́ꝫ perduxerat q̄ modo veluti ſub vno circuitu contineri noſcuntur.

¶ Capitulum. xix. A.

Interea cōtra athanaſiū alia machinatio fabricata eſt. Eccleſie nāq́ꝫ alexandrinorum / auguſtoꝝ pater eroganda pauperibus frumenta donauerat: q̄ dixerunt athanaſium vendere: ⁊ ſuis vtilitatib⁹ applicare. Quod imperator credens eū iuſſit occidi. Hoc ſciens athanaſius / latenter fugit. Tunc igi C tur iulius romane vrbis epus: cognoſcens arrianoꝝ inſidias aduerſus athanaſiū machinatas poſtq́ꝫ euſebij ſuſceperat literas euocauit athanaſiuꝫ cū audiſſet locū vbi erat abſconſus. Inter hec ſuſcepit literas egyptiorum epōrū: aſſerentiū falſa eſſe que cōtra athanaſiū dicebātur. quo facto iulius reſcripſit eis qui fuerant anthiochia congregati: culpans eos primū de iniurijs literarū: deinde cur eū ad ſynodū ſuā non vocaſſent canonib⁹ quippe iubentibus extra romanū nihil decerni pontificē: inſuper q̄ latenter corrūperent fidem. Et q̄ tyri geſtat per ſubreptionē fuerint ⁊ arte cōpoſita: ⁊ quia cōtra ius ex vna parte confecerint monimēta geſtoꝝ: referens ad falſitatem de arcenio concinnatā epl'as ipas ponere ꝓpt̄ faſtidiū lōge lectiōis omiſi.

¶ Sozomenus. Capitulū. xx.

Imperator aūt fratri ſuo conſtantio ſcripſit vt aliquos A · orientaliū epoꝝ ſatiſfacturos de quorūdā dānatione dirigerent. Quapropter eligūtur tres: narciſſus hermipolita cilix eps. theodorus heraclie tracie: ⁊ marcus arethuſe cyriace. Qui venientes italiā: facta ꝓpria vindicabāt nitentes imperatori perſuadere orientalis cōcilij iuſtā eſſe ſniam. Cumq́ꝫ fidei ſue cōfeſſionem exigerētur anthiochia quidē fidē expoſitā celauerūt. Aliā ꝓ cōſcribētes cōfeſſionē obtulerūt: multos tñ a niceno ꝯcilio diſſonantē. Vidēs aūt cōſtans iniuſte grauatos hoies: nec crimina fuiſſe vera ꝑ quib⁹ dicebant̄ in cōtione ſuſpēſi: ſed geſtū ꝓpter diſſonantiam fidei: cū ſatiſfacere nequiuiſſent ꝑ quo venerāt: remiſit eos ad ꝓpria. Poſt tres aūt annos rurſus orien B tales epi occidētalibus aliā epl'am direxerūt. Quā multoꝝ verſuum noiauere conſcriptionē eo ꝙ vltra priores ꝓlixo eloquio cōtecta viderētur. In qua de ſuba quidē dei nullā fecere memoriā. Eos aūt q̄ dicūt ex nō exiſtentib⁹ dei filiū / aut ex alia eſſentia ⁊ nō ex deo: ⁊ q̄ fuerit aliqñ tps aut ſeculū qñ non erat abdicarūt: Porro eudoxiū germanicie epm martyriū atq́ꝫ macedoniū portitores epl'arū occidentales noluerūt ſuſcipere ſacerdotes dicentes dogmata nicena ſufficere ⁊ nihil vlteri⁹ oportere tractari. Cūq́ꝫ ꝯſtās a fratre petēs vt athanaſi⁹ ſuā reciperet eccleſiā reſiſtētib⁹ hereticis nihil impetrare valuiſſet: tūc athanaſi⁹ ⁊ paul⁹ adeuntes popoſcerūt fieri ſynodū eo ꝙ ꝓ defenſiōe rectoꝝ dogmatū expulſi probarentur.

¶ Theodorus. Capitulum. xxi.

Quod audiens ꝯſtans ſcripſit fratri monēs vt p̄rne pietatꝭ inuiolatā ſuaret hr̄ditatē: cū ⁊ ille ip[illegible]ū gu

dernando et romanorum tyrannos. cui=
ciſſet et in circuitu gentes barbaras ſub
iugaſſet. His literis motus ꝯſtantius p̄=
cepit ſardice que eſt ciuitas illirici: ⁊ oriē
tales et occidētales ꝯuenire pontifices.
Multe ſiquidē etiam alie paſſiones me
dicinā requirebant. Nam ⁊ B' paulū
ꝯſtantinopolitane vrbis ep̄m. pro rectis
dogmatibus arriani ad periculū mortis
vſq; perduxerant tanq̄ ſeditiōis aucto=
rem: ⁊ alia quedam adiecerāt que calū=
niatoribus ſunt amica. Quem tamē tūc
populus ſardice propter inimicorꝫ inſi=
dias duci non paſſus eſt. Paulopoſt aūt
defuncto conſtante flectentes arriani le
uiſſimam principis voluntatem: ⁊ a re=
gia ciuitate pellente paulum: eum ad ci
uitatulam cucuſſenem que tunc erat ca=
padocie nunc vero ſecunde armenie mi=
grauerunt. Sed non ſufficit in hoc cun=
cta turbātibus vita pauli mirabilis lꝫ in
ſolitudine ꝯſtituti. Mittentes eīn mini=
ſtros necis cū morti violētiſſime tradide
rūt. Et hoc btūs Athanaſi⁹ refert in ſatiſ
factiōe ꝓprie fuge ita dicēs. ¶ Cap̄. xxij.

Piſcopuꝫ nā
q; ꝯſtantinopoleos paulū
perſequētes atq; cōperien
tes: palam ſuffocandū eſſe
cenſuerūt in cucuſſa capa=
docie: auctorem habētes philippū prefe
ctuꝫ. Erat eīn eorꝫ hereſeos tūc patron⁹ ⁊
ꝯſiliorꝫ miniſter iniquorꝫ. Huiuſmodi ei
crudelitatē blaſphemia arrij germinauit.
Contra vnigenitū nāq; veſaniūt mini=
ſtri p̄ſumptionum eius. Hoc itaq; modo
paulo defuncto. magis ad celeſtia regna
ꝑducto macedoniū ſtatuerūt ep̄m quaſi
cōſectatorē ſuū qm̄ prime ſancto ſpiritui
blaſphemabat. Sꝫ paulopoſt expulerūt
⁊ eū: dū creaturā nō ꝯfiteret quem filiū
ſcripture dicūt. Quapropter tn̄dendo il=
lis hereſis ꝓprie auctor apparuit. Con=
ſubſtantialem quideꝫ nec iſte patri filiū
eſſe dicens ſimilē tn̄ per oīa genitori do=
cens: creatum ꝓo ſpiritum apte denomi
nans. Hec itaq; nō multum poſt ſicuti di
ximus acta ſunt.

¶ Socrates.

¶ Capitulū. xxiij.

Undecimus au
tē annus erat patris duorū:
Conſules aūt fuere tūc Ruſ=
nius ⁊ Euſebius quādo cele
bratum eſt ſardicenſe concilium. Ex heſ=
perijs ergo partibus conuenerūt epiſco=
pi quaſi trecenti ſicut athanaſius ait. Ex
orientalibus ſex ⁊ ſeptuaginta tantūmo
do: ſicut ſabinus dicit Inter quos annu=
merabat ⁊ chiras tanq̄ mortons ep̄us.
quem dānatores Athanaſij in epiſcopio
huius prouincie produxerunt. Excuſaue
runt ſe etenim alij per infirmitatem cor=
poris alij auguſtas inducias accuſantes
et ob hociulium romanuꝫ culpātes ep̄m
dum vtiq; ante annum ⁊ ſex menſes ſy=
nodus fuerit predicta ⁊ athanaſius rome
degeret expectans iudiciū ſynodale. Cū
ergo ſardice orientales conueniſſent ad
aſpectum occidentaliū venire nolebant
dicentes: non aliter ſe adverba venturos
niſi ſuo collegio athanaſiaticos et pau=
lianos expellerent. Dumq; protegenes
ſardicenſis epiſcopus: et oſius cordube
hiſpanie non paterentur a concilio re=
moueri pauli defenſores et Athanaſij: il
li repente diſceſſerunt. Et venientes ad
philippolim trachie ſeorſuꝫ facere conci
lium: et aperte iam conſubſtantialitateꝫ
anathematizauerūt. Et ſectā inequalis
ſubſtantie epiſtolis ſubſcribentes vbiq;
miſerunt. Qui autem in ſardice conue=
nerant primum quidem horum damna=
uere veſaniam deinde accuſatores atha
naſij dignitate priuauerunt. Et terminū
fidei nicene corroborantes: et tractatum
diuine ſubſtantie inequalitate reſpuen=
tes conſubſtantialitatem apertius tradi
derunt etiam ipſi vbiq; ſcriptā propria
dirigentes. Ex vtraq; ergo parte arbitra
ti ſunt recte ſe facere orientales quidem
eo quod a ſe damnatos illi ſuſciperent
occidentales quoniam ante cognitioneꝫ
damnatores effugerant ⁊ quoniam hi q̄=
dem nicenā ſeruabāt fidem illi vero eam
adulterari preſumpſerāt. Reddiderūt er
go locum paulo et Athanaſio necnon et
marcello ancyre galatie q̄ dudum ſicuti
iam dictum eſt fuerat condemnatus.

¶ Theodoricus. Capi. xxiiij.

De vero ſardice geſta ſunt concilij litere clarius edocebunt. Quas propter modum explanationis huic ſcripture interponere nō omiſi. Sācta ſynodus dei gratia ſardice cōgregata ex vrbe romana: hiſpanis/galijs/Italia: cāpania: calabria/affrica/ſardania/pānonia/ miſia/dachia/dardania/altera dachia, macedonia/theſſalia/achaia/hepiris/trachia/rodope/aſia/caria/bithinia/helleſponto/capadocia/phrygia/piſſidia/pōto/cilicia/altera phrigia/pamphilia/lidia/inſulis cicladibus/egypto/thebaida/libia/galacia/paleſtina/ et arabia/ vniuerſis epiſcopis ⁊ cōminiſtris ſancte ⁊ apoſtolice eccleſie dilectiſſimis fratribus in dño ſalutē. Multa quidē ac ſepi⁹ miniſtri arriane veſanie preſumpſerunt aduerſus dei ſeruos ⁊ rectā fidē cuſtodiētes. Adulterā nāqꝫ doctrinā ꝓponentes/ orthodoxos expellere ſunt conati ⁊ intātū ſurrexerūt aduerſus fidē vt neqꝫ auditus amabiliū lateret imperatoꝝ. Igitur gratia dei cooperāte etiā ipſi pijſſimi ꝑncipes ex diuerſis nos ꝓuincijs ⁊ ciuitatibus colligētes/ſanctū hoc conciliū ī ſardicenſiū celebrari vrbe ꝓceperunt: quatenus ablata oīm diſcordia ⁊ omni ꝑfidia ꝓcul expulſa: ſola chriſti pietas apd̾ oēs inuiolata ſeruet̄. Venerūt eñ orientales epī a pijſſimis impatoribus inuitati ꝑcipue ꝓpter famā que de cariſſimis nr̄is fratrib⁹ ⁊ cōminiſtris fuerat diuulgata ideſt athanaſio alexandrino: ⁊ marcello ancyre galatie ⁊ aſcle pagazeo. forſan ēt ad voſipſos detractiōes hmōi ꝑuenirēt: qm̄ etiā noſtras aures ventilare conati ſunt vt ea que ꝯtra innocētes referūt vera eſſe credant̄ ⁊ iniqua hereſeos celetur opinio. Sed hec diutius facere permiſſi nō ſunt. Etenī preſul eccleſiaꝝ dñs eſt: q̇ pro his ⁊ ꝓ vniuerſis mortē ſuſtinuit: ⁊ ꝓpter eas aſcenſuꝫ ad celos nobis oib⁹ cōdonauit. Dudūqꝫ itaqꝫ euſebius ⁊ maris ⁊ theodorus atqꝫ theognius: vrſatius et valēs ⁊ minophātis. ⁊ ſtephanus ſcripſerūt iulio cōminiſtro noſtro eccl̄ie romane pontifici ꝯ ꝑdictos cōſacerdotes noſtros. i. athanaſiū epm alexādrie: ⁊ marcellū epiſcopū ancyre galatie ⁊ aſclepā gaze. Scripſerūt quoqꝫ ex alijs partibus epī teſtimoniū perhibētes puritati athanaſij cōſacerdotis noſtri. Et ea q̄ euſebio ⁊ ꝯſectatorib⁹ eius geſta ſunt nihil aliud q̄ mēdacijs ⁊ calūnijs plena eſſe firmantes. Cū vtiqꝫ euocati a cariſſimo ⁊ cōſacerdote iulio. nō occurrētes ſicut ex ſcriptis eiuſdē epī iulij cōprobat̄. apte videātur calūniatores exiſtere. Nā ſi d̾ geſtis ꝯ eos habitis ꝑſumpſiſſent: non retardarentur occurrere. Veruntñ etiā ex his q̄ fecerūt in hoc ſancto magnoqꝫ ꝯcilio eorū machinatio euidēter apparet. Veniētes eñ in ſardicenſiū ciuitatē atqꝫ videntes fratres noſtros: athanaſiū: marcellū aſclepā/ ⁊ ceteros ad iudiciū accedere timuerūt. Et non ſemel non ſecūdo ſꝫ etiā frequēter citati vocationibus obedire noluerūt. Congregatis vez in ꝯcilio. Oſio lōgeuo qui ꝓpter etatē atqꝫ ꝯfeſſionē tantūqꝫ laborē omni honore dignus apparuit: ⁊ reliquis ſuſtinentibus ⁊ inuitantibus eos ingredi iudiciū. vt que ꝯ abſentes ꝯſacerdotes diffamauerāt atqꝫ ꝯſcripſerant ꝑntes oſtēderēt. Sed ſicuti prediximus euocati nō venerū: vt etiam in hoc calumniā ꝓpriā oſtenderent. Et quodāmodo reſpuēdo iudiciū: inſidias ſuas ⁊ molimina ꝓclamarēt. Nāqꝫ q̇ de ſuis dictis cōfidunt etiā ad faciē ꝓbare non fugiunt. Qui vero non occurrerūt: nullum veſtrū de eis ignorare confidimus. Et ſi forſan rurſus illic quicꝗ̄ machinari voluerunt/ ſciāt oēs qm̄ nihil habētes quo poſſint ꝯſacerdotes noſtros arguere: abſentib⁹ detrahūt ꝑſentes effugiūt. Fugerunt eñ cariſſimi fratres non ſolū ꝓpter calūniam aduerſus iſtos inſtructā: verū quid ſuos pro diuerſis criminib⁹ accuſatores occurriſſe viderūt. Proferebantur eñ vincula ⁊ cathene. Venerūt hoīes ab exilio ⁊ ꝯſacerdotes necnō cognati pariter ⁊ amici eoꝝ qui ꝓpter eos mortui dinoſcunt̄. Et qd̾ eſt admirāduꝫ aderant epī quoꝝ vnus quidē cathenas geſtabat ⁊ vincula: q̇bus vinctus fuerat ꝓpter eos. Alij v̾o eoꝝ inſidijs mortē ſibi teſtabantur īflictā: qm̄ ad tantā ſupbiā ſunt perducti: vt etiā epm occidere conarent̄ quē

niſi fuga

niſi fuga liberaſſet obierat. Uenit etiā cō
ſacerdos noſter beat⁹ theodolus: fugiēs
eoꝝ molimina q̄bus fuerat iuſſus occidi.
Alij vero gladiorum vulnera demonſtra
bant. Alij famā ſe ab eis paſſos luge mi=
ſcebant: ⁊ hec nō quilibet homines teſta
bantur: ſed oēs eccľie ꝓ quib⁹ hij qui oc=
currerūt: ⁊ qui legatione fungebātur in=
ſinuebant violentiaruꝫ peſtes: armatos
milites: pplos cū fuſtibus: iudicū terro=
res falſaꝝ literarum obiectiones. Lecte
ſunt nāqꝫ litere theognij cōtra cōſacerdo
tes nr̄os Athanaſiū marcellū: ⁊ aſclepā/
vt etiam imperatores nouiſſe viderētur.
Quas literas diacones theognij vulga=
uerunt: ſuper hec aūt virginū nuditates:
eccleſiarū incēdia carceres contra ſacer=
dotes noſtros adhibitos. Que oia prelia
nō niſi ꝑ deteſtabili arrianoꝝ hereſi cō=
miſiſſe noſcūtur. Quiſq̄s em̄ eoꝝ reſpuiſ
ſet ordinationē atqꝫ cōionem his neceſſa
rio ſubdebaꝣ iniurijs. Cōſpiciētes igitur
facinoꝝ ſuoꝝ anguſtias cōfuſi receſſerūt
Et vlterius hec nō valētes abſcōdere in
ſardicēſiū venerūt vrbem: vt per aduen=
tum ſuū quaſi talia ſe nequaqꝫ ꝑpetraſſe
monſtrarēt. Uidētes aūt quib⁹ calūnias
irrogarēt ⁊ oppreſſos a ſe ſimul accuſato
res ⁊ increpatiōes pre oculis ſuis habē=
tes euocati ad iudiciuꝫ ingredi nequiue
runt. Athanaſio quippe Marcello et aſ=
clepa nr̄is conſacerdotibus fiducialiter
agentibus: et nimis ingemiſcentibus et
inuiruētibus atqꝫ ꝓuocātibus eos: ⁊ ꝓ=
mittentibus non ſolum ſe calūnias eui=
dēter oſtēdere: ſed etiā que in eorū eccle
ſijs deliquiſſent: illi vero tanto conſciētie
terrore conſtricti ſunt vt fugerent: et per
fugam ſuas calūnias aperirēt: delictaqꝫ
ſua iudicij declinatione faterētur. Et li=
cet non ſolum ex prioribus: ſed etiam ex
iſtis malicia eoꝝ atqꝫ calūnie pateſiant:
tñ: vt neqꝫ ꝑ fugā occaſionē alterius ini=
quitatis accipiant: curauimus cōtra ve=
ritatē facta coruꝫ examinare molimina.
Et hoc propoſito ex his q̄ geſta ſunt eos
calūniatores inuenim⁹: ⁊ nihil aliud niſi
aduerſus ſacerdotes noſtros inſidias in
ſtitutas. Nam arſeniū quem dicebāt ab
Athanaſio perēptū hic viuit: et inter vi=
uentes cōmorari dignoſcitur: ex quo etiā
alia probantur eſſe conficta. Quia vero
etiam calicē diuulgauerūt fractum a ma
chario athanaſij pbr̄o: teſtati ſunt qui de
Alexādria et mareote venerūt nihil ta=
le fuiſſe geſtum. Sed etiam epiſcopi egy
pti iulio cōſacerdoti nr̄o ſcribētes valde
firmabant: q: neqꝫ ſuſpitio fuiſſet hmōi.
Proinde dixerunt monumēta aduerſus
eos fuiſſe confecta. Que probatum tamē
eſt ex vna parte celebrata. In quibus ge
ſtis pagani examinabātur: ⁊ cathecumi=
nus inquiſitus ait intus ſe fuiſſe quan=
do macharius venerat ad eundem locū.
Alter autem interrogatus dixit illum fa
moſiſſimū ſquirā tunc egrotaſſe: ⁊ in cel=
la iacuiſſe: vt ex hoc appareat nihil ge=
ſtum ex omnibus ſacramentis: eo ꝙ ⁊ ca=
thecumini intus fuiſſent: et ſquiras non
adeſſet ſed iaceret egrotus. Is nāqꝫ ma=
ligniſſimus ſquiras mentitus eo ꝙ atha
naſius quoſdā ſacros indiſſet libros illo
tempore egrotaſſe declaratus eſt quādo
Macharius ibi fuit. Unde etiā ex hoc ca
lumniator apparuit. Deniqꝫ pro huiuſ=
modi calūnie mercede dederūt ſquire no
mē epi qui neqꝫ presbyter fuerat aliquā
do. Duo namqꝫ presbyteri qui cum Me=
licio aliqñ degebāt: ⁊ poſtea a beato ale=
xandro epiſcopo ciuitatis Alexandrine
ſuſcepti ſunt: et cum athanaſio conſtituti
teſtati ſunt nūqꝫ pbr̄m fuiſſe melicij: neqꝫ
habuiſſe meliciā in mareotem eccleſiam
vel miniſtrū: et qui penitus neqꝫ presby=
ter fuerat nunc eum velut epiſcopū pro=
duxerunt: vt eo noīe in ſuis calūnijs ter=
rere viderētur auditores. Lecte ſunt em̄
et litere conſacerdotis noſtri marcelli: et
inuēta eſt euſebij ſimiliſqꝫ nequitia. Nā
ea que veluti querimoniā faciēs marcel
lus dixit hec tanqꝫ ipſe confirmaret accu
ſauerūt. Hec ergo ſunt lecta et reliqua et
precedentes pariter q̄ſtiones. Relectaqꝫ
huius viri fides inuēta eſt. Non enim a
ſancta Maria ſicut iſti confirmabant de
dit deo verbo principium: neqꝫ finem ha
bere aſſeruit eius imperium: ſed regnuꝫ
eius ⁊ ſine termino eſſe conſcripſit. Aſcle
pias autem cōminiſter obtulit monimē=
ta Anthiochie confecta ſub accuſatorum
preſentia ⁊ ceſarienſis euſebij ⁊ ex ſentē=
tia iudicantium epiſcoporum ſe oſtendit

innoxium. Recte ſiquidem o chariſſimi
fratres euocati frequēter obedire nolue
runt recte quoqꝫ fugerūt. Conſcientia nā
qꝫ ſua preteriti: per fugas ſuas calūnias
indicarunt et que preſentes accuſatores
ſup eis dixerant etiam probauerunt. Ad
hunc autē etiā eos qui dudū accuſati ꝓ
pter arrianam hereſim fuerant et prote-
cti non ſolū ſuſceperunt: ſed etiam in ma
iori ordine poſuerunt: diaconos ad preſ-
byteratū promouētes pbros ad epatum
non ad aliud niſi vt impietatem ſemina
re et dilatare potuiſſent: et fidei corrum-
perent pietatem. Sūt autē horum prin-
cipes euſebius. theodorus heraclie nar-
ciſſus nerodiadis cilicie ſtephanus an-
thiochie georgius laodicie achatius: ce-
ſarie paleſtine/minophantis epheſius.
vrſati⁹ ſigiduni. miſie valens. mirſi pan
nonie. Iſti namqꝫ cōuenientes: cū orētali
bus non ſinebant eos nec in ſanctū con-
cilium ingredi: nec oino accedere ad eccle-
ſiam dei. Et venientes in ſardicam conci
liabula apud ſemetipſos per loca ſingula
faciebant: et acta quedā cū terrorib⁹ con
cinnabāt: quatenus nihil penitus ad iu-
dicium ꝑueniret neqꝫ ſanctum poſſemus
celebrare conſilium. Hec omnia agnoſce
re potuimus a conſacerdotibus nr̄is ma
chario paleſtino ⁊ aſterio arabie qui cū
eis venerant. et ab eorū perfidia receſſe
rant. Hi nāqꝫ ad ſanctū conſiliū veniētes
violētiam quam paſſi ſunt narrauerunt
nihil dicentes apud eos agi rectum inſu
per adycientes: qꝛ dum eſſent recte fidei
ꝓhibiti fuiſſent ab eis ad hec loca veni-
re propter interminationē. vix ab eis in-
tercedere potuiſſent. Ob hāc cauſam ſar
dice veniētes. i vna domo cūcti māſerūt:
neqꝫ breui tēpore a ſe recedere patiētes.
Quia vero tacere nō decuit: nec ſine vin-
dicta relinquere calūnias: vincula neces
vulnera cōcinnatiões falſarum epl̄arū.
verbera nuditates virginū exilia deſtru
ctiones eccleſiarū. incendia migratio-
nes a minoribus ciuitatib⁹ ad maiores
eccleſias ⁊ pre oibus aduerſus rectam fi-
dē nunc arrianā veſaniam per eos crude
liter inſurgētem. Propterea chariſſimos
quidem fratres noſtros et comminiſtros
athanaſium alexādrine ciuitatis epiſco
pum et Marcellum Ancyre Galatie et
aſclepam gaze cōminiſtrātes chriſto in-
noxios. et puros eſſe decreuimus. ſcribē-
tes ad vniuſcuiuſqꝫ parrochiā vt ſingula
rum eccleſiarum populi cognoſcētes ſui
epiſcopi puritatē cū ſe epm̄ haberet ſpe
rare cognoſcant. Eos autem qui in eorū
eccleſias luporum inſtar ingreſſi ſunt: id
eſt gregorium in Alexandria baſilium in
ancyra. quincianum gaze nec epiſcopos
nominandos/nec chriſtianos nec quēli-
bet penitus cum eis habēdam eſſe cōmu
nionem: nec eorum literas habēdas nec
ſcribendum eis. Theodorum vero hera-
clie europe: ⁊ neroniadis cilicie: ⁊ ceſarie
paleſtine narciſſum et acatium ſingulꝫ.
miſie/valentem et mirſis pannonie/ mi-
nophantem epheſi ⁊ georgium laodicie:
licet metuētes ab oriente non venerunt:
tamen eo qꝫ a beate memorie alexandro
ciuitatis alexandrine pōtifice ſunt dam
nati: et eo qꝫ ſecum arrianos habeant: et
ꝓpter crimina eis illata gn̄ali eos decre
to ſanctū concilium epatu depoſuit ⁊ de-
creuim⁹ nō ſolū epos eos nō eſſe: ſed ne-
qꝫ communionem cum fidelibus ꝓmere
ri. Eos enim qui diuidunt a paterna ſub
ſtantia et diuinitate et alienant verbum
a patre diuidi ab eccleſia catholica con
uenit et eſſe alienos nomine chriſtiano.
Sint igitur a nobis et omnibus anathe
ma: eo qꝫ verbum veritatis videantur
eſſe cauponati. Apoſtolicum namqꝫ pre-
ceptum eſt. Si quis vobis annūciauerit
ꝑter quod accepiſtis anathema ſit. His
ergo nullum communicare denuntiate.
Nulla eī communio lucis ad tenebras.
Hos pellite procul ab omnibus. Nulla
enim concordia chriſto ad belial. Serua
te vos fratres chariſſimi: vt neqꝫ ſcriba-
tis eis neqꝫ eorū ſcripta ſuſcipiatis. Stu
dete ſimul vos fratres chariſſimi ⁊ com-
miniſtri tanquā ſpiritu preſentes noſtro
concilio conſentire: atqꝫ ſubſcriptione no
ſtra decernere que ab omnibus vbiqꝫ cō-
miniſtris noſtris conſonantia vna ſerue
tur. Abdicamus autem illos et extra ter
minos eccleſie catholice procul abijci-
mus: qui non affirmāt: quia deus eſt chri
ſtus. Sed aiunt verus deus non eſt: quia
filius eſt: ſi verus filius non eſt nec geni-

nitus ſimul ſic ſimul et ingenitus. Sic
enim ſe intelligere natum profitentur: q:
ſic dixerũt. Quod natum eſt factum eſt.
Et quia cum chriſtus ante ſecula ſit: de-
derũt ei principium atqꝫ finem quod nõ
in tempore ſed habet ante ſecula. Proin
de due vipere ex aſpide arriana progreſ
ſe ſunt valens ⁊ vrſatius qui gloriaban-
tur ⁊ non dubitant ſe dicere chriſtianos:
profitentes quoniam verbum et quoniã
ſpiritus ⁊ vulneratus ⁊ interfectꝰ ⁊ mor-
tuus eſt ⁊ reſurrexit. Quodqꝫ cohors ſtu
dens hereticorum diuerſas eſſe ſubſtan-
tias patris et filij ⁊ ſpiritusſancti pronũ
tiant et eas eſſe diuiſas. Nos autẽ hanc
percepimus: et eruditi ſumus hanc ha-
bemus catholicam apoſtolicamqꝫ tradi
tionem et fidem atqꝫ cõfeſſionem vnam
eſſe ſubſtantiam patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus-
ſancti. Et ſi querant que ſit filij ſubſtan-
tia profitemur eam eſſe que patris indu
bitanter nunqꝫ patrem ſine filio/ neqꝫ fi-
lium ſine patre fuiſſe credentes: nec eſſe
poſſe quod eſt verbum ſpiritus. Abſur-
dum namqꝫ eſt dicere aliquãdo patrem
non fuiſſe patrem ſine filio: neqꝫ nomina
ri: nec eſſe potuiſſe. Eſt enĩ ipſius filij te-
ſtimonium. Ego in patre et pater in me.
Et ego et pater vnũ ſumus. Nullus no-
ſtrum negat natum. Sed quibus natuꝫ?
omnibus que inuiſibilia et viſibilia nũ-
cupentur. Opifex eſt archangelorum et
angelorũ ⁊ mundi. humani generis quo
niam ait. Omnium artifex ſapientia do
cuit me. Et omnia per ipſum facta ſunt.
Non enim ſemper eſſe potuerat ſi ſum-
pſiſſet exordiuꝫ: quoniam verbum quod
ſemper eſt non habet initium. Deus au-
tem nunquam terminum habet. Non di
cimus patrem filium eſſe/ neqꝫ rurſum
filium patrem eſſe: ſed pater eſt: et fi-
lius patris eſt filius. Confitemur vir-
tutem eſſe filium patris. Confitemur
verbũ dei patris eſſe: preter quod aliud
non eſt. et verbum veri dei et ſapiẽtiam
et virtutem verumqꝫ filium tradimus.
Et non ſicut ceteri filij nominantur/ ita
filium dicimus quoniam illi aut gratia
generationis dij erunt: aut eo ꝙ digni
ſiant filij nuncupantur: neqꝫ propter vnã
ſubſtantiam que eſt patris et filij. Con-
fitemur item et vnigenitum et primoge
nitum: ſed vnigenituꝫ verbum dicimus
quod ſemper fuit et eſt in patre: primo-
geniti autem ſermonem homini. Sed ta
men differt per creaturam communio-
nem: quoniam et primogenitum a mor-
tuis confitemur vnum eſſe deum. Confi
temur vnam patris filijqꝫ diuinitatem
neqꝫ quiſquam negat aliquando patreꝫ
filio maiorem: ſed propter aliam eſſen-
tiam non propter differentiam: ſed quia
ipſuꝫ nomen patris maius eſt filio. Hec
autem illorum blaſphemia atqꝫ corru-
ptibilis interpretatio eſt. hac gratia euꝫ
dixiſſe contendunt. Ego et pater vnum
ſumus: propter concordiam et vnanimi-
tatem. Sed reprobauimus omnes ca-
tholici intellectum eorum fatuum: ⁊ ab-
iectum ſicuti mortalium hominum. Qui
quoniam corrumpi ceperunt offenden-
tes diſcordare noſcuntur: et ad permu-
tationes aſcendunt hoc modo diſtanti-
am et diſcordiam inter patrem deũ om-
nipotentem ⁊ filium eſſe poſſe dicentes/
quod abſurdum eſt intelligere et aliqua
tenus arbitrari. Nos autem ⁊ credimus
et affirmamus et ſic intelligimus quo-
niam ſacra ſcriptura locuta eſt. Ego et
pater vnum ſumus propter eſſentie vni-
tatem: que eſt vna et eadem patris et fi-
lij: et credimus ſemper ſine principio et
ſine termino hunc generare cum patre:
et non habere nec tempus nec defectum
eius imperium: quia ſemper eſt: nunquã
enim eſſe cepit: ideoqꝫ nec deficere pote-
rit. Credimus et percipimus paracli-
tum ſanctum ſpiritum quem nobis ipſe
dominus promiſit et deſtinauit et eum
credimus miſſum. Sed is paſſus nõ eſt:
ſed homo quo indutus eſt quem aſſum-
pſit ex maria virgine: qui pati potuit ſi-
cut mortalis. Deus autem immortalis
eſt. Credimus quia tertia die reſurrexit
non deus in homine/ ſed homo in deo
reſurrexit: quem et obtulit patri ſuo do-
num quem vtiqꝫ liberauit. Credimus
autem quoniam oportuno tempore atqꝫ
definito omnes et de omnibus ipſe iudi
cabit. Tanta ſiquidem eorum ſtultitia/
et ita craſſitudine tenebrarũ eorum mẽs
excecata eſt: vt negãt lumẽ cernere veri

tatis:nec intelligere qua ratione dictuꝫ
eſt:vt ⁊ ipſi in nobis vnū ſint. Palā vero
eſt cur dixit vnū qm̄ apoſtoli ſpiritū ſan
ctū dei acceperūt:ſed tn̄ ipſi nō erant ſpi
ritus nec aliquis eoꝛū aut verbū aut ſa=
piētia:aut virtus aut vnigenitꝰ erat. Si
cut ⁊ ego ⁊ tu inquit vnū ſumus:ſic ⁊ iſti
in nobis vnū ſint. Certiſſime igit̄ ſcriptu
ra diuina hoc diſtinxit. In nobis inquit
vnū ſint:nō ait ſicut nos vnū ſumus ego
⁊ pater:ſed diſcipuli in ſemetipſis cōiū=
cti ⁊ copulati vnū ſint:et fidei cōfeſſione
in gratia ⁊ pietate dei patris ⁊ dn̄i ⁊ ſal=
uatoꝛis noſtri cōfeſſione:et caritate vnū
eſſe poſſint. Ex his literis agnoſcitur et
accuſatoꝛū calūnia ⁊ pꝛioꝛū iniquitas iu
dicū:⁊ dogmatuꝫ vera ſalubꝛitas. Non
ſolū em̄ de diuina nos beati patres do=
cuere natura:ſed etiā eruditionē diſpen
ſationis explanauerunt.

Capitulum. xxv.

HEc constans
cognoſcēs doluit q̇dem leui
tatē fratris inſpiciēs ⁊ infre
muit aduerſus inſtigatoꝛes
maloꝛū ⁊ imperatoꝛis facilitatem ita de
cipientiū. Duos aūt ep̄s ex ſardiceñ. cō=
cilio electos cū literis miſit ad fratrē:cū
q̇bꝰ ⁊ magiſtrū militū ſalianū pietate iu
ſtitiaq; fulgentē. Litere vero nō ſolū mo
nitionē habuerūt atq; cōſiliū:ſed etiam
interminationē pio pꝛincipi cōdecentē.
Pꝛimū q̇dē enūtiauit fratri vt ep̄is pꝛe=
beret auditū/⁊ iniquitates a ſtephano/
aliȷ̇ſq; pꝛeſumptas agnoſceret:necnon ⁊
athanaſiū gregi pꝛopꝛio reſtitueret. pa=
tefacta quidē calūnia pꝛiſcoꝛūq; iudicū
iniquitate et crudelitate reuelata:adie=
citq; q: niſi vellet quod iuſtuꝫ eſt facere:
ip̄e ad alexandriā pergeret ⁊ athanaſiū
ouibus deſiderantibus reſtauraret:ini=
micoꝛūq; cateruas ꝓcul expelleret. Hāc
autem epiſtolā cōſtātius in anthiochia
ſuſcipiēs:pꝛomiſit ſe facturū q̄ qualitas
tempoꝛis annuebat. Sed in his perter=
riti veritatis impugnatoꝛes:nephādiſſi
mū machinata ſunt ſcelus. Applicuerāt
etenim ſacerdotes a concilio deſtinatos
in loco remotioꝛe. Magiſter militū alio
manſioneꝫ acceperat. Poꝛro ſtephanus
tūc anthiocenus ep̄us cū aliȷ̇s tyrānicis
coopera toꝛibus: naues naufragio p̄pa=
rabat cū q̇bꝰ aſſertoꝛes rectoꝛū dogma=
tuꝫ variȷ̇s nitebatur abſoꝛbere calūniȷ̇s.
Hoꝛū itaq; erat dux quidē iuuenis ona=
ger nomine:cū aſperitate veniens ⁊ ini=
qua conuerſatione cōgaudēs:qui non ſo
lum in plateis diuerſis toꝛmēns afficie
bat ⁊ fuſtibus lacerabat:ſed etiā domos
impudenter inuadens: viros ac mulie=
res honeſtiſſimas abſtrahebat. Et vt lō
giuscius extendam calliditatem contra
optimos viros pꝛeparatam narrabo p̄=
ſumptionem. Is enim onager ad quan=
dā foꝛnicariā veniens:ait nuper quoſdā
veniſſe peregrinos ⁊ noctē habere neceſ
ſariā meretricis. Poꝛro ſumens quinde=
cim indiſciplinatoꝛū ⁊ eos in vicino epi
ſcopoꝝ intētato celās perrexit cū mere=
trice ad ianuā vbi illi viri requieſcebāt.
Eāq; apertā inueniēs:pſuaſit vni pue=
roꝛū pecunia data vt muliereꝫ introdu=
ceret intra ianuam quā ipſe mōſtrabat
vbi quipppe vterq; ſacerdotuꝫ doꝛmire
videbātur:eāq; mulierē interius p̄cepit
accedere. Ip̄e vero vocaturus ſocios eſt
egreſſus. Cōtigerat em̄ vnū ſenioꝛē ep̄ꝫ
eufratā nomine in loco exterioꝛe doꝛmi=
re. Uincētius aūt(ſic enim dicebat̄ alter)
interioꝛi cubiculo q̇eſcebat. Cūq; intra
hoſtiū puella veniſſet:ſonū pedū extra=
ta cognoſcēs dū eſſet obſcurū q̇ ambula
ret interrogauit. Illa vero loquente:con
turbatus eufratas demonēq; putās eſſe
mulieris imitatū vocē repēte ſaluatoꝛeꝫ
xp̄m ad ſuū vocauit auxiliū Onager aūt
dux iniquitatis hoc facto cū ſociȷ̇s eſt in=
greſſus iniquos clamās eos ⁊ iniq̇tatis
iudices deſtinatos. Multi clamoꝛe facto
cōcurrerūt ⁊ ſerui. Surrexitq; vincētius
⁊ claudētes ianuā domus ſeptem q̇dem
calūniatoꝛū cōpꝛehēdere potuerūt. Ona
ger vero cū reliq̇s fugit. Detenta tamē
eſt cum illis ⁊ mulier. Diluculo aūt ma=
giſtrum militū qui cum illis venerat ex=
citantes:ad palatiū pꝛoceſſerunt. Et pꝛe
ſumptiones ſtephani pꝛoclamantes di=
cebant iam nō egere iudicio neq; verbe=
ribus iniquitates eius. Magiſter vero
militum pꝛecipue clamitabat. rogās vt
iuberet imperatoꝛ nō ſynodice ſed iudi=

cialiter potius iniquam examinari pre-
ſumptionem: promittens primum ſe epi
ſcoporuȝ clericos traditurum ⁊ oportere
etiam miniſtros ſtephani ita contradi.
Cumq; ille impudenter cōtēderet: dicēs
clericos non ſubdēdos eſſe verberibus:
placuit ⁊ imperatori ⁊ iudicibꝰ: vt intra
palatium cauſe prouenīret examinatio.
Et primuȝ quidem interrogare mulierē
quis eam ad metatum duxiſſet epiſcopo
rum. Que dixit quendaȝ iuuenem ad ſe
veniſſe ⁊ aduentum iudicaſſe peregrino
rum ⁊ q̄d opus haberent. Et quia veſpe-
reveniens duxiſſet eam ⁊ ad habitaculū
quodam eamq; intra ianuam domus te
porticū introire preceperit. Adiecit etiā
inq̄ſitionē epiſcopi: ⁊ terrorē factum ora
tionē eius ⁊ ſupueniētiū repētinas inua
ſiones. Hec iudices agnoſcētes captum
inter alios iuuenem mediū deduxerunt.
Qui nō expectans neceſſitatē verberum
machinatū. cōcilium patefecit ⁊ onagrū
hec oīa perpetraſſe confeſſus eſt. Qui de
ductus ad mediū: ſtephanū dixit hec om
nia precepiſſe. Sic itaq; ſtephani cogno
ſcētes iniquitatē preſentibus epiſcopis
permiſerunt vt eum dānarent ⁊ ab eccle
ſia procul expulſus eſt. non tamē ab ar-
riana peſte eccleſia liberata eſt. Nā leō-
tius poſt euȝ ordinatur: genere phrygio
voluntate nequiſſimus. Verū cōſtātius
ea q̄ contra epiſcopos fuerant machina
ta experimēto cognoſcēs ſcripſit atha-
naſio maximo ⁊ ſemel ⁊ ſecundo ⁊ tertio
inuitans eum vt a partibus remearet et
heſperijs ſicut in ipſis literis indicatur.
¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxvi.

Constantius
victor auguſtus athana
ſio ep̄o plurimū te circū
ferri ⁊ fluctuari ferocibꝰ
maris vndis: noſtre mā-
ſuetudinis clemētia non
permiſit. Patria quippe terra nudatum
et priuatum ꝓprijs rebus errātemq; per
loca inuia beſtiarū indefecta noſtra pie
tas nō deſperit. Ideoq; igitur diu diſtuli
ſcribere voluntatis mee propoſitū ſpe-
rans ſponte te ad nos fore venturum: et
laborum ſatiſfactionē nobis exigere. ve
runtamen quoniam forte timor impedi-
uit voluntatis tue propoſitū: literas lar
gitatuȝ pleniſſimas ad tuam beatitudi
nem deſtinauimus vt ſine metu noſtris
aſpectibus velociter tuam preſentiā pre
bere feſtines: quatinus deſiderio tuo po
titus experiaris noſtram clementiam in
proprijs reſtitutus. Hac etenim cauſa et
dominum meū fratremq; cōſtantē victo
rem auguſtum pro te rogaui: vt tibi po-
teſtatem ad nos tribuat veniendi: quate
nus vt ambobus nobis annuentibus re
ſtitutus in patria habeas maximū gra-
tie noſtre pignus.

¶ Capitulum.xxvij.

Constantiꝰ vi
ctor auguſtus athanaſio
epiſcopo. Licet prioribus
noſtris literis ſignificaue
rimus: quatenus ſine ſolI
citudine ad noſtrū debeas venire comi-
tatū eo q̄ maxime velimus te ad ꝓpria
deſtinare: tamē ⁊ nūc has literas ad tuā
direximus ſanctitatē ꝑ quas inuitamus
vt ſine aliq̄ incredulitate vel metu aſcē-
dēs publicis vehiculis ad nos venire fe
ſtines: vt que deſideras poſſis adipiſci.

¶ Capitulum.xxviij.

Constantiꝰ vi-
ctor auguſtꝰ athanaſio ep̄o.
Dū in edeſſa degeremꝰ p̄ſēti
bus preſbyteris tuis placuit
vt ad te deſtinatis preſbyteris ad noſtrū
debuiſſes feſtinare comitatuȝ: quatinus
vidēs nr̄os aſpectꝰ repēte ꝓperares ad
alexādriā. Sed q̄m plurimū preterijt tē-
pus ex quo ſuſcipiens a nobis literas nō
occurriſti: ꝓpterea etiam nūc cōmonere
te feſtinauimus: vt vel nūc tuā preſentiā
nobis velociter p̄ſētare contendas: ⁊ ita
poſſis patrie tue reſtitui tuaq; ſecurꝰ ora
tione frui. Ad plenaȝ vero cognitionem
achitū dyaconū deſtinauimus: a q̄ poſ-
ſis agnoſcere etiā noſtri animi volūtatē
⁊ q̄m ea q̄ optas poteris impetrare. Has
ep̄las in aq̄leya ſuſcipiēs athanaſius: il
lic eīm relicta ſardica morabatur mox re
currit ad romā ⁊ oſtēdēs literas ep̄o iu-
lio in maximo gaudio eccleſiā fecit eſſe

romanā. Putabat eīm ꝫ orientis impera
toꝛ eoꝝ fidei ꝯſentire eo ꝙ ad ſe athana
ſiuꝫ fiducialiter euocaret. Julius aūt in
alexādria clericis atq; plebi hec de atha
naſio ſcripte direxit. ¶ Capitulū. xxix.

Julius archie
piſcopꝰ p̄ſbyteris ꝛ dyaconibꝰ
et plebi habitātibꝰ alexādriā
dilectiſſimis fratribus in dño
ſalutē. Cōgaudeo vobis ꝛ ego dilectiſſi
mi fratres qm̄ fructū veſtre fidei añ ocu
los iā videtis. Hoc eteīm vere geſtū qli
bet inſpiciet i fratre ꝛ coepo nr̄o athana
ſio: quē ꝓpter puritatē vite ſue ꝛ veſtras
orones reſtituit vobis deꝰ. Et hoc itaq;
creditur puras ꝛ caritate plenas orones
veſtras aſcēdiſſe ſemper ad deū. Memo
res eīm eſtis ꝓmiſſionū celeſtiū atq; di
lectionis: quam ex doctrina predicti fra
tris mei athanaſij didiciſtis: ꝛ integrum
cognouiſtis ſcōꝫ inſitā vobis fidē quam
percepiſtis: qm̄ nō vſq; ad infinē is a vo
bis poſſit obduci: culꝰ orones in ſanctiſ-
ſimis animabus veſtris tāq; preſentes
ſemper habuiſtis. Ergo nō plurimis mi
hi verbis opus eſt vobis ſcribere. Que
cunq; eīm vobis a me poterint dici hec
etiā fides vr̄a p̄ceſſit: ꝛ diuina gratia cō
munis oronis noſtre vota cōpleuit. Cō-
gaudeo ſiquidē vobis. iterū vobis dico
cōgaudeo: qm̄ inexpugnatas animas in
fide ſeruaſtis. Sed etiaꝫ ipſi fratri meo
athanaſio nō minus ꝯgaudeo: qui licet
multā ſit paſſus triſtitiā: neq; vna hora
veſtri deſiderij ꝛ caritatis oblitꝰ eſt. Nā
licet corpore ad tēpus a vobis ſit abſtra
ctus tn̄ ſpiritum vobiſcū ſemper degere
videbatur. Et ego q̄dē cariſſimi fratres
oēm tētationē cōtra eū ſurgētē: reor ſine
gloria nō fuiſſe. Nā ꝛ veſtra ꝛ eius fides
cognita eſt vniuerſis et comprobata. Si
eīm nō tanta ꝛ talia ꝓueniſſent: qs crede
ret: q; aut vos tale iudiciū/tantāq; cari
tateꝫ circa talē exhibuiſtis epm̄: aut ille
potuiſſet tantis circūdari virtutibꝰ: per
quas ſpe celeſti fraudatꝰ nō eſt. Prome-
ruit igitur quolibet modo ꝛ nunc ꝛ in fu
turo etiam profeſſionis glorioſum mar-
tyrium. Frequenter enim terra mariq;
plurimū eſtuatus: omnē prauitatē arria
ne conculcauit hereſeos: ꝛ crebro ꝑ inui-
diam vſq; ad periculū impulſus cōtem-
pſit mortē: munitus omnipotente deo et
dño ieſu xp̄o ſaluatore noſtro ſ·erans et
inimicitias declinare: ꝛ conſolationi ve-
ſtre reſtituit: deferens vobis maiora tro
phea ꝛ fortiſſimā cōſciētiā ꝑ q̄bus ꝛ vſq;
ad terminos terre totius apparuit glo-
rioſus. Fiduciā itaq; habēs ſui ꝓpoſiti:
celeſtiſq; doctrine clarificatus ē immor-
tali iudicio: ꝛ ad vos reuertitur. Diligē-
dus igitur apud vos clarior nunc eſt q̄
tunc quādo ꝓfectus a vobis eſt. Nam ſi
materia pretioſas. i. aurū atq; argētum
ad purgādum ignis probat: quid dignū
dici poterit de tali tantoq; viro: qui cum
tantas tribulationes ꝛ periculo deuiciſ-
ſet redditur nūc nobis immaculatus nō
a nobis ſolūmodo: ſed cōprobatꝰ ab om
ni cōcilio. Suſcipiētes ſiquideꝫ nūc fra
tres cariſſimi cū omni diuina gr̄a paſto
rē veſtrū ac preſulē tāq; vere athanaſiū
cū his q̄ tantis laboribus eius pticipes
ſunt effecti: ꝛ gaudete fructes orationibꝰ
qui paſtorem veſtrū vt ita dicam eſuri-
tis atq; ſitis qn̄ etiā ipſi veſtrā ſanctita-
tem ſalutaribus ſcripturis cibaſtis atq;
potaſtis. Nam cum degeret in peregri-
nis vos ei conſolatio fuiſtis: et in perſe-
cutione atq; periculis refouiſtis cum fi-
deliſſimis veſtris animabus ꝛ mētibus.
Ego ſiquidē iā exulto cōſiderās ꝛ ratio-
nē ꝓſpiciēs in eius reuerſione vniuſcu-
iuſq; veſtrū gaudium ꝛ plebis votiuas
occurſiones cōcurrentiū glorioſam feſti
uitatem. Et qualis ille vobis erit dies: ꝛ
quantus/remeante ſcilicet fratre meo ꝛ
quieſcentibus priſcis malis quorū ma-
chinatiōe ſarcitis: necnō pretioſa ac vo
tiua reuerſione: cūctos in quodā pleniſſi
mi gaudij letitia copulante. Hm̄oi vero
gaudiū vſq; ad nos magnitudine ſua ꝑ-
tingit. q̄bꝰ diuinitus hoc etiā cōſtat eſſe
cōceſſuꝫ quatēnꝰ ꝛ nos debeamus i lau-
dē tāti viri cōſurgere: Sed melius eſt vt
epiſtolā oratione claudamus. Deus om
nipotēs ꝛ eiꝰ vnigenitꝰ filiꝰ dñs ꝛ ſalua-
tor noſter ieſus xp̄s hoc gaudium vobis
prebeat ineternum: dignū tribuens pre-
mium ammirabili veſtre fidei quam cir
ca pontificem veſtrum glorioſum teſti-

monio demõſtratis vt ⁊ vos ⁊ q̇ vobiſcũ
ſunt hic ⁊ in futuro melioꝛa poſſideatis
que oculus non vidit:nec auris audiuit:
nec in coꝛ hoiſaſcendit q̄ pꝛeparauit deꝰ
diligentibus ſe. Per dominũ nr̃m ieſum
xp̃m per quẽ ⁊ cuꝫ quo oīpotenti deo glo
ra inſecula ſecuoꝛlũ.. Amẽ. Ualere vos
opto cariſſimi fratres.

¶Capitulum triceſimum.

HIs itaqꝫ lite-
ris confidẽs athanaſiꝰ ad
oꝛiẽtẽ venit quẽ cõſtãtius
imperatoꝛ nõ tũc moleſte
ſuſcepit:ſed eum circunue
nire tentabat:molitione ſubmiſſus arria
noꝛũ ⁊ dixit ad eũ. Sedẽ equidẽ tuã de-
creto concilij nobiſcꝫ cõſentientibus rece
piſti. Sed quia ſunt aliqui in alexandria
populi tuã declinãtes cõmunionẽ vnam
eos in ciuitate eccleſiam habere pmitte:
Ad hanc propoſitionẽ athanaſius mox
occurrit et ait. O imperatoꝛ poteſtatem
habes iubere ſimul et agere quecũqꝫ vo
lueris. Sed etiam ego beneficium a te
depoſco quod mihi concedi pꝛecoꝛ. Pꝛin
cipe vero continuo ſe daturum eſſe pꝛo-
nunciante:repente ſubiunxit. Athanaſiꝰ
idem beneficium ſibi largiri petẽs quod
querebat imperatoꝛ accipere. Unam em̄
et ipſe eccleſiam poſtulabat dari per ſin
gulas ciuitates:declinantibus arriano-
rũ cõmunionẽ. Igit̄ athanaſij ſententiã
inutilẽ ſibi agnoſcentes arriani. hoc qui
dem differendum eſſe dixerunt:⁊ agẽdũ
qđ placeret imperatoꝛi quia imperatoꝛ
paulo ⁊ athanaſio et marcello et aſcle-
pa gaze et lucio adrianopoleos ſecun-
dum ea que in cnocilio ſardiceno pla-
cuerunt pꝛopꝛias reſtituerat ſedes Un-
de pꝛincipalia ſacra per ſingulas ciuita
tes ad eoꝛum mittebantur eccleſias qui-
bus iubebatur vt eos repente ſuſciperẽt.
Igitur in acyꝛa expulſo baſilio et pꝛo eo
introducto marcello:non foꝛtuita turba
pꝛouenit que derogationem contraria
ſapientibus irrogauit. Aſclepã vero cõti
nuo gazei ſuſceperunt in cõſtãtinopoli
tana ciuitate macedonius ad modicum
tẽpus paulo ſucceſſit: apud ſemetipſum:
in eccleſia remota collectiões agẽs. Pꝛo

athanaſio tamen ſolo imperatoꝛ epiſco-
pis ⁊ clericis atqꝫ plebi ſcripſit:vt eum
libenter ſuſciperẽt. Inſup etiã q̄ cõtra eũ
in iudicijs acta fuerãt:alijs literis abo-
leri iuſſit. Que vero ambabus rebus ſcri
pta ſunt hec eſſe noſcuntur. ¶Capi.xxxi.

VIctoꝛ conſtan
tius maximus pius ep̃is et
pbr̃is catholice eccleſie. Re-
uerendiſſimꝰ ep̃s athanaſiꝰ
nõ eſt dei gratia derelictus: Nã lꝫ breui
tẽpoꝛe hũana fuerit ꝓbatiõe ſummiſſus
tñ debitũ ꝓuidentie vniuerſa pſpiciens
noſcit̄ ſuſcepiſſe decretũ recipiẽs volũta
te dei nr̃oqꝫ iudicio patriã ſuã pariter ⁊
eccleſiã cuiꝰ diuino nutu pꝛeſul extabat.
Hunc em̄ cõſequẽter opoꝛtebat noſtram
adeſſe mãſuetudinẽ quatinꝰ oĩa aduer-
ſus eũ:et eiꝰ cõcatoꝛes definita:omniſqꝫ
ſuſpitio et illuſio cõtra eũ geſta de cete-
ro ſit inanis et vacua:et releuatio quam
dudũ clerici eiꝰ habuerũt:cõpetẽter fir-
ma pmaneat. Sed etiã hoc eius gratie
adijciendũ eſſe cenſuimꝰ/ quatinus oĩs
oꝛdinis ſacri cognoſcãt cõceſſum oĩbus
ſibi cõiunctis:vt ſine timoꝛe ſint:ſiue ep̃i
ſiue ſint clerici. Sufficit em̄ vnicuiqꝫ cir
ca eũ recte volũtatis vnio : quicunqꝫ em̄
melioꝛi iudicio atqꝫ parte cõſtituti:huiꝰ
eligũt cõmunionem:hos oẽs pꝛecipimꝰ
ad inſtar pꝛecedentis pꝛouidentie etiaꝫ
nũc volũtate dei noſtre gratie largitati-
bus adipiſci. ¶Capitulum.xxxij.

VIctoꝛ conſtan
tius maximus pius populo
alexãdrino eccleſie catholi-
ce. in omnibus perhibentes
noſtre equitatis itẽtionẽ: ſcienteſqꝫ qm̄
diu ꝓuidẽtia veſtri contẽplatoꝛis eſtis
alienati:ideſt põtificis athanaſij/qui ꝓ
pter miſertam rectitudinem ſuoꝛũqꝫ mo-
rũ ꝓuiditatẽ cunctis innotuit: eum de-
nuo ad vos deſtinare cenſuimꝰ. Hunc ita
qꝫ cõſuete ⁊ cõpetẽter ſuſcipiẽtes ⁊ apud
clementẽ deuꝫ adiutoꝛẽ oꝛonum hñtes:
vobis congruã ſimul ⁊ nobis placitã con
coꝛdiam atqꝫ pacem ſecũdum eccl̃ie ſan
ctionem vbiqꝫ pꝛobate ſufficienter feſti-
nate ſeruare. Non enim rõnabile eſt ali-

quam diſcordiā inter vos agitari aut tu
multũ noſtrorũ tēporũ diſcipline contra
riũ ⁊ ob hoc quidē abeſſe a vobis omni-
no voluimus. Orõnibꝰ aũt ſufficiēter eo
ſcilicet preſule et adiutore apud deũ vos
inſtare ſolemniter ammonemus quati-
nus tali propoſito ad oīm vota puenien-
te/etiam gentiles ydolorũ errori hacte-
nus ſeruiētes: ad cogitionē ſacre religio
nis ſub alacritate feſtinent. O cariſſimi
nobis alexādrini rurſus igitur ammone
mus vt his que dicta ſunt perſiſtatis et
oēs epm decreto ſupno noſtraqꝫ ſnia de-
ſtinatũ libenter ⁊ pie ſuſcipiatis et toto
aīo totaqꝫ volũtate amplectēdum exiſti-
metis. Hoc enim ⁊ vos decet: ⁊ nr̄e māſue
tudini noſcitur cõuenire. Ut aũt oīs tur
be ſeditionis occaſio perimatur: iudici-
bus apud vos habitis lr̄is ꝑcipimꝰ qua
tinus oēs quos ſeditioſos agnouerit le-
gitime vindicte ſubijciāt. Utraqꝫ igitur
perſpicientes. ⁊ nr̄am cũ deo ſniam ⁊ ra-
tionē ꝓfeſſionis vr̄e: necnõ et ſuppliciuʒ
cõtra ſeditioſos indictũ: cõpetenter ⁊ cõ-
grue ſacre religionis iura ſeruate. Predi
ctũqꝫ deo amabilē virũ oī reuerentia et
honore colite. Et orõnes vna cuʒ eo pro
vobiſipſis et noſtre vite fauore oīm ſalua
tori deo letāter offerte. ¶ Capitu. xxxiij.

Victor conſtātiꝰ

auguſtꝰ neſtorio. Eadeʒ vero
forma preſidibꝰ auguſte nicee
thebaidis ⁊ lybie ſcriptuʒ eſt.
Quodcũqꝫ dudũ ad leſionē ⁊ iiuriā atha
naſio epo cõicātiũ reperitur actum. hoc
nũc aboleri precipimus Nam ⁊ miniſte
riũ quo priuati fuerāt eiꝰ clerici: eoſdem
rurſus volumꝰ obtinere. Hanc itaqꝫ pre-
ceptionē nr̄am ſeruari cēſemꝰ. quatinus
athanaſio epo ſue eccleſie reſtituto: cõi-
catores eiꝰ habeāt miniſteriũ qd ſemper
habuerũt qd etiā reliqui clerici habere
noſcuntur: et ipſi gaudio potiantur.

Capitulum. xxxiiij.

Tantis et tali

bus epiſtolis munitꝰ ſan-
ctiſſimus athanaſius per
ſyriam aggreſſus venit in
paleſtinā apprehēdenſqꝫ
hieroſolimā ⁊ ipſe epiſcopo maximo ino
teſcēs geſta ſardiceni cõcilij: et qꝛ cõſtan
tius imperator illoꝝ decreto iudicioqꝫ cõ
ſenſerat: ꝑparauit vt epiſcopoꝝ illic ha-
bitātiũ ſynodꝰ ageret. Maximꝰ aũt inul
lo ſegnis de ſyria atqꝫ paleſtina vniuer-
ſos euocauit epos. Factoqꝫ ꝯcilio reſtituit
⁊ ipſe btō athanaſio cõmunionē ⁊ dignita
tē. Scripſitqꝫ etiā ipſa ſynodus alexādri
nis ⁊ oībꝰ in egypto et lybijs epis cleri-
cis atqꝫ plebi ea que de athanaſio geſta
atqꝫ decreta ſunt Obqꝫ revalde maximo
detraxerunt athanaſij derogatores epi
qm̄ primitꝰ deponēs eũ: rurſus ex peni-
tētia tanqꝫ nihil fuiſſet actuʒ ſniam pro
athanaſio ꝓtulit q̄ cõmunionē ei digni-
tatēqꝫ ꝑberet. Hec agnoſcētes vrſatius ⁊
valēs q̄ circa arrianũ dogma ſtudiũ pri-
mitus B ardenter habuerāt declinā
tes a priori volũtate rome ꝓfecti ſunt. li
bellũqꝫ penitentie Julio offerētēs epiſco
po et i conſubſtātialitatis cõſenſere ſer-
mone Et literas athanaſio direxerunt
ſeqꝫ ea de cetero cõicare ꝓfeſſi ſunt. Sic
itaqꝫ tũc vrſatiꝰ ⁊ valēs geſtis athanaſij
ſuperati cõuerſi ſunt Athanaſius ergo ꝑ
peluſiũ pergebat ad alexandriā. Tran-
ſiens aũt ꝑ ciuitates edocebat vt arria-
nos vniuerſi declinarēt: ⁊ cõſubſtātialita
tis dogma cõplecterent. In q̄buſdā eccle
ſijs ⁊ ordinatiões fecit Et hoc fuit initiũ
alteriꝰ q̄rele aduerſus eum: qꝛ in aliorꝰ
eccleſijs ordinare preſumpſit. Hec itaqꝫ
de athanaſio prouenerunt.

¶ Capitulum. xxxv.

Interea reſpu-

blica fortuitis caſibus vrge-
batur. A vnde q̄ ſunt ca-
pitularia nõ eſt incogruũ bre
uiter explanare Igitur. qꝛ edificatore cõ
ſtātinopolitane ciuitatis moriente tres
eius filij imperiũ ſuſceperũt in precedēti
bus eſt narratum. Sciēdũ aũt qꝛ cũ iſtis
imperauit conſobrinus eorum nomine
dalmatius vocabulũ patris habēs q̄ dũ
paululũ iperaſſet a militibꝰ interemptus
eſt nõ iubēte cõſtātio vt occideret. nõ tñ
ꝓhibēte. Dũ vero cõſtātinus minor fra-
tris partes inuaderet et ipſe a militibus
cõgreſſione facta peremptus eſt. Hoc au

rem iam ſepe dictũ B eſt. Poſt mor-
tẽ vero cõſtãtini minoris perſicũ contra
romanos motum eſt bellũ: in quo conſtã
tius ꝓficere nõ valebat. Nã dũ nocte pre
liũ circa fines romanorũ atq; perſarum
fuiſſet geſtũ validiores tũc pſe ad breue
tp̃s inuẽti ſunt. Quo tpe neq; xp̃iani ſub
quiete degebãt: ſed ꝑ athanaſiũ de con-
ſubſtãtialis verbo circa eccleſias erat pu
gna. ¶ Sozomenus. ¶ Deniq; apud an-
thiochiã nõ cõcordabãt in ꝓfeſſiõe clerꝰ
⁊ populus ſ; ꝑ choros vt eſt conſuetudo
ad hymnos dicẽdos deo in fine pſalmo-
rũ mõſtrabãt ꝓpriam volũtatẽ. Et hi qui
dẽ pr̃i ⁊ filio ſicut eſt equi honoris gloriã
dicebãt hi vero patri ĩ filio per interpo-
ſitionẽ ꝓpoſitionis filiũ ſecũdũ eſſe mõ
ſtrãtes His ita geſtis hereus q̃d ageret
leontiusq̃ illo tpe ex hereſi aduerſa ſedẽ
anthiochie gubernabat. Dũ ꝓhibere nõ
preſumeret eos q̃ ſecundũ traditionẽ ni
ceni cõcilij pſallerẽt deo: q: metuebat ne
ſeditio naſcereť in populo hoc dixiſſe fer
tur. Tangens caput ſuũ iã canũ inq̃t ni-
ue ſoluto lutũ cõgeretur. Per hoc oſten-
dẽs q: ſe defuncto ſeditionem populoge
neraret illa diſcordia q̃ ĩ hymnis fiebat
non patientibus ſuis ſucceſſoribus cum
populi varietate ſentire. Athanaſiꝰ igiť
veniens ad egyptũ innotuit ſynodales
epiſtolas iulij romani pontificis. Inſu-
per et ſynodalẽ maximi hieroſolimitani
que et talia continere dinoſcuntur.

¶ Capitulum.xxxvj.

SAncta ſyno-
dus hieroſolimis congre-
gata ꝑ egyptũ lybiã ⁊ ale-
xandriã conſtitutis preſbi
teris diaconibꝰ ⁊ plebi fra
tribꝰ deſideratiſſimis ĩ dño ſalutẽ Cũcto
rũ deo digne gr̃as agere nõ valemꝰ fra-
tres cariſſimi. ĩ quibꝰ eñ miracula ſemꝑ
egit etiã mõ cũ eccl̃ia veſtra fecit paſto-
rẽ veſtrũ ⁊ dñm cõſacerdotẽq; nr̃m atha
naſiũ vobis ſua pietate reſtituẽs. Quis
eñ aliq̃ñ ſperauit oculis carnalibꝰ intue
ri quẽ nũc ⁊ nos et vos ĩſpicitis? reſpiciẽ
tes quem videre deſideraſtis? Sed vere
orationes veſtre deo olim ſunt audite: q̃
curã hꝫ eccl̃ie ſue: et vr̃as lacrimas atq;
gemitus ſemper inſpexit. Qua propter
vr̃as audiuit ꝑces. Eratis eñ ſicut oues
abiecte ⁊ fatigate: nõ habẽtes quippe pa
ſtorẽ. Propterea viſitauit vos celitꝰ pa-
ſtor verꝰ et de proprijs ouibꝰ curã gerẽs
reſtituit vobis quẽ noſcimini cõcupiſſe.
Ecce eñ ⁊ nos oĩa ꝑ eccleſiaſtica pace fa
ciẽtes veſtreq; dilectioni cõſpirãtes ĩ eiꝰ
amplexu ꝑ̃ceſſimꝰ. Et cõicantes ei ꝑ eũ
vos alloq̃mur ſcriptaq; p̃ñtia deſtinamꝰ
Itaq; ſm̃ gratifica vota vr̃a ſcitote nos
quoq; cũ eo vinculo caritatis obſtrictos.
Debetis ergo etiã ꝓ pietate deo amabi
liũ nr̃oꝝ imperatoꝝ inceſſanter deo ora
re: q̃m ⁊ ipſi cognoſcẽtes veſtrũ deſide-
riũ vobis reſtituere deſtinauerũt. Oĩ er
go honore tẽſis manibꝰ ſuſcipiẽtes illũ
gratificãs orationes offerte deo q̃ vobis
talia cõdonauit. Feſtinate ſiquidẽ ſem-
per ĩ deo gaudere ⁊ gl̃ificare dñ; ꝑ quẽ ⁊
cũ quo pr̃i gl̃ia ĩ ſcl̃a ſcl̃orũ amẽ. Ueniẽs
igiť athanaſiꝰ in egyptũ quos q̃dẽ agno
uit arrij ſectatores depoſuit. Quibus a
ſe depoſitis eccl̃ia coꝝ precepit fidẽ tene
re niceni cõcilij eãq; ſummo ſtudio cuſto
diri. ¶ Socra. ¶ Capitu.xxxvij.

SIc itaq; ſe rebꝰ
hñtibus magnẽtius tyrãnꝰ cir
ca ꝑtes emerſit heſperias. Qui
conſtantẽ imperatorẽ occidentaliũ par-
tium facto dolo circa gallias interemit:
Quo geſto inteſtinũ inflãmatum eſt bel-
lum. Magnentius etem̃ tyrãnꝰ cunctam
tenebat italiã: affricãq; et libiam ſimul
⁊ gallias. In illirico vero ⁊ in ſirmio aliđ
rurſus a militibus excitatũ eſt bellũ per
tyrãnũ nomine britãnionem. Sed etiam
romani tumultus non fortuitus detine-
bat. Fratruelis namq; cõſtantini nepo-
tianus noĩe imperium aſſumpſerat: mo-
nachorũ virtute ſuffultus. Et nepotianũ
quidem magnẽtij milites depoſuerunt.
Magnẽtius autem procedens vniuer-
ſas partes vaſtabat heſperie. Horũ igiť
omnium malorum vniuerſa cõfluxio bre
ui tempore gñata eſt. Quarto enim an-
no poſt ſardicẽſe cõciliũ hec acta noſcun
tur conſulatu ſergij ⁊ nigriani. His itaq;
nũcius apparebat q: ad conſtantiũ ſolũ
imperij iura peruenirent. Quo ꝓuectꝰ

cõtra tyrãnos ſemetipſm̃ quo poterat pre
parabat. ¶ Capitulum. xxxviij.

Aduerſarij ſi q̃dẽ athanaſij oportunũ ſe tẽpus inueniſſe iudicãtes rurſus aduerſus eũ machinabãtur. Tũc iperatori cõſtantio ſuggeſſerũt: q2 oẽm egyptũ ſubuertiſſet ⁊ lybiã. Inuidia ꝟo maxime auxit ei⁹ eo ꝙ ordinatiões ī prochias feciſſet alienas. Athanaſi⁹ interea dũ veniſſet ad alexãdriã ſynodũ egyptiorꝫ cõgregauit epõꝝ. Qui cõſona decreuerũt ſardiceno ꝯcilio atq; hieroſolimis celebrato. Conſtãtius igiť imperator dudũ et ipſe arrianorum ſecta preoccupat⁹ oia q̃ pauloante et placuerãt in cõtrariũ demutauit. Et primũ q̃dẽ eccľie cõſtãtinopolitane põtificem paulũ deportari iuſſit exilio. Quem deducẽtes ī cucuſſaꝫ armenie ſuffocarunt. Marcello aũt denuo ꝓiecto eccleſiã ancyranã baſili⁹ rurſus inuaſit. Luci⁹ aũt adrianopoleos ferro vinct⁹ ī carcere moriť. Tãtũq; valuerũt q̃ ꝺ athanaſio dicebanť vt ī imẽſuꝫ furorẽ cadẽs impator eũ vbicũq; repeririť iuberet occidi. Cũ quo theodolũ ⁊ olimpiũ ꝓſules eccleſiaꝝ tracẽſiũ. Igiť athanaſio volũtas impatoris nõ latuit ſ3 preſentiẽs fuga dilapſus eſt ⁊ minas pricipis declinauit. cui⁹ fugã celauerũt arriani ꝑcipue narciſſus neroniadis epõs georgi⁹ laodicie: ⁊ leonti⁹ tũc anthiochene ꝓſul eccľie. Is em̃ cũ pſbyter eẽt dignitate priuat⁹ eſt: q2 cũ muliere euſtolia noie degẽs ⁊ turpẽ ſuſpitionẽ celare volẽs genitalia ſibimet noſciť abſcidiſſe: ⁊ de cetero q̃dẽ fiducialiter cum muliere viuebat. Poſtea ꝟo ſtudio imperatoris cõſtãtij in anthiochia eccleſia ordinať epõs poſt ſtephanum q̃ primit⁹ ſucceſſerat placite hec igiť de his dicta ſufficiant. ¶ Capitulũ triceſimũ nonuꝫ.

Eo tempore cõſtãtinopoliꝫ macedoni⁹ tenebat eccleſias paulo ſcꝫ amputato predicto mõ. Qui de imperatore preſumẽs chriſtianis cõmouit bellũ ⁊ nõ min⁹ ꝙ qͦs tyrãni eo tpe faciebãt. Suadẽs em̃ imperatori vt ei eccleſias vaſtanti ferret auxilium egit vt lege firmarentur quecunq; peſſime agere mitebatur. Muniens enim ſemetipſum monaſterijs plurimis q̃ ipſe ꝓpria volũtate in cõſtantinopolitana vrbe ꝯſtituit: ⁊ pactis epiſcoporꝫ ī circuitu poſitorꝫ frequẽter ꝺr̃ afflixiſſe pauli dogmata ſapiẽtes. Et primũ q̃dẽ eos ex eccľijs expulit: deinde vero cõicare ſibi coegit ita vt plurimi plagarũ imanitate deficerẽt. Alij vero ſubſtãtijs: alij hũana ciuilitate priuarentur. alijs in frontibus caracteres ponerentur: vt eſſent huiuſmodi ſigno notati. Hec itaq; faciebãt per oẽs orientis vrbes precipue tamẽ conſtantinopolim. Quaꝫ perſecutionem primo tardantem macedonius auxit epiſcopus: helladice vero ciuitate illirici necnon et heſderic partes manebant immote.

¶ Explicit liber quartus

¶ Incipiũt tituli libri quinti.

i Quia defuncto conſtante rurſus arriani cõſtantiũ aduerſus athanaſium incitauerunt.
ij Quid athanaſius in ſatiſfactiõe ſue fuge retulit.
iij Quid rurſus athanaſius de geſtis georgij in libro de fuga ſua retulerit.
iiij Quemadmoduꝫ bretanio ſit priuatus imperio
v De gallo ceſare ⁊ de ſigno crucis quod tunc in celis apparuit
vi De photino hereſiarcha eiuſq; dãnatione.
vij Fides expoſita ſirinio cum capitulis ſubiectis.
viij Alia fides expoſita ſirinio et de diſputatione photini
ix De oſio hiſpano.
x De magnentio tyranno et de tyrannide ſiluani.
xi De reſultatione iudeorũ ⁊ tyrannia atq; peremptione
xij De iuliano ceſare et quia iulio ſucceſſit libertus.
xiij De ethio heretico.
xiiij De inimicis athanaſij
xv De ſynodo apꝺ mediolanũ fctã.
xvi De exilio epiſcoporum orthodoxorum quod athanaſius in fuge

ſue ſatiſfactione conſcripſit.
xvij Dyalogus inter liberium et conſtantium geſtus ⁊ quō liberi⁹ exilio fuerit deſtinatus.
xviij Quō liberius per aditionem romanarum matronarum ab exilio ſit reductus.
xix Quomō eudoxius anthiochenū vſurpauit epiſcopatum.
xx De ariminenſi concilio ⁊ contentionibus ibi factis.
xxi Epl'a concilij ariminenſis orthodoxorum epiſcoporum ad imperatorem conſtantium.
xxij Epiſtola conſtantij ad ariminēſe concilium.
xxiij Epl'a ariminenſis concilij ad imperatorem conſtantium.
xxiiij Quia diſcedentibus ep̄is fuerit conſtantius indignatus.
xxv De ſynodo in nicea trachie celebrata.
xxvj Quō athanaſius furorem denuo conſtantij declinauit.
xxvij Quō paganis inſultantibus futuram triſtitiam prophetauit.
xxviij Que mala per georgium in Alexandria geſta ſint.
xxix Litere damaſi ⁊ ceterorū ad illiricum contra concilium in nicea trachie factum.
xxx Ex literis athanaſij de ariminēſi concilio.
xxxi Que mala macedoni⁹ in ꝯſtantinopolitana vrbe cōmiſit ⁊ q̄ poſthec offendit imperatorem.
xxxij De leontio anthiocheno ep̄o et actio qui magiſter fuit eunomij.
xxxiij De eudoxio qui anthiochenum inuaſit epiſcopatū ⁊ terremotu in nicea bithinie geſto.
xxxiiij De conſilio ſelentia celebrato.
xxxv De legatis concilij ſelentie et de examinatione eţij ⁊ de geſtis ariminēſ.
xxxvj Quō affirmauerūt fidem ariminenſis concilij ⁊ etiam depoſuerunt ſimul et alios.
xxxvij Pro qua cauſa ſit cyrillus hieroſolimorum depoſitus.
xxxviij Enumeratio expoſitionū hereticarum poſt nicenum concilium.
xxxix Q̄ eudoxius arrianus poſt anthiochenū ꝯſtātinopoleos ſua ſit epatum ⁊ de praua etij doctrina.
xl De crudelitate georgij apud alexandriā ⁊ q̄ poſt cyrillum hieroſolimorū tenuerit epatum.
xlj De macedoniano et de macedonianis.
xlij De his que rurſum ab arrianis contra ipſos arrianos geſta ſunt et quomodo euſtacius nequitiā patefecit eudoxij. Et plura conſtantinopolitani cōcilij ad georgium alexandrinum condemnātes etiam cum ſcriptis eius.
xliij De eunomio et quō cirico fuerit ordinat⁹ ⁊ inde rurſus expulſus hereſeos autor extiterit.
xliiij De appollinare ſimul ⁊ filior eorum hereſe.
xlv Quomodo iacobi ep̄i orationib⁹ perſarum rex non potuit preualere romanis.
xlvj De concilio denuo apud anthiochiam congregato.
xlvij De trāſlatione ſancti melecij ad anthiochenū epatū ⁊ de ei⁹ expoſitione de vnitate trinitatis.
xlviij Quia expulſo melecio euzonis arrianus anthiochie ordinatur epiſcopus.
xlix De conſtantia euſebij ꝓpter melecium.
l Quō iulian⁹ negata xp̄iana religione bellū cōtra cōſtantiū ꝓparabat: et de morte conſtantij.

Incipit liber quintus.

Theodoricus.

Capitulum primum.

Breui ſiquidem tp̄e ꝓtereunte defuncto occidētis imperatore cōſtante: conſtantium fautores arrij cōpulerunt athanaſij ad eū memoriā reuocantes q̄ſi ipſe fuiſſet q̄ et fratrē fecerit inimicū: ita vt pene diruptis nature viculis vſq; ad bella deſcenderet. His icitatiōib⁹

conſtantius motus:non ſoluꝫ expelli ſed
etiā perimi ſacratiſſimū athanaſiū im=
perauit.Et mittens quēdam ſebaſtianū
ducem cū maxima militari manu velut
erroneū iuſſit interimi.Quō autēꝫ ⁊ ille
cū exercitu venerit:et ille diffugerit ipſe
ꝗ paſſus ⁊ mirabiliter liberatꝰ eſt meliꝰ
enarrabit.Nam in ſatiſfactiōe ſue fuge
ſic ait.

Capitulum ſecundum.

VErūtamē ex
quirant et modū iā diſceſ
ſionis ⁊ agnoſcant a ſuis.
Erant eñi arriani cū mili
tibus cōcurrētes vt eos ac
cēderent ⁊ ignorātibꝰ nos oſtēderent.Et
licet ſine vlla cōpaſſione ſint vel audien
tes tñ ꝯfugi quieſcant.Erat itaqꝫ iā nox
et aliqui populoꝝ ad vigilias venerāt.
Expectabat futura die collectio.Dux au
tē,repēte aſtitit cuꝫ militibꝰ vltra quinqꝫ
milibꝰ habētibꝰ arma: ⁊ gladios enuda
tos/arcus/ſagittas ⁊ vectes.Et eccleſiā
quidē ipſe circundedit:ſtatuens milites
ſibimet coherētes vt nullus poſſet egre
dictiuꝫ ab eccleſia coꝝ manus euadere.
Ego vero irrationabile iudicans in tan
ta ꝯfuſione populū relinquere ⁊ nos ma
gis ante illos pericula ſuſtinere:reſidēs
in ſede precepi vt diaconus pſalmū lege
ret:populi reſponderēt:qm̄ in ſeculū mi=
ſericordia eius:et ſic oēs in domos ſuos
abirent.Sed duce poſtea ingrediēte ſa=
crariū ⁊ militibꝰ circūdantibꝰ vt nos ca
pere potuiſſent:clerici quidē qui ſunt in=
uenti ſimul et populi clamabant / poſcē
tes vt ⁊ nos diſcederemus vna cū popu
lo.Ego ꝟo magis e diuerſo dicebam nō
nos diſcedere niſi omnes ſigillatim priꝰ
exirent.Surgēs itaqꝫ oratione facta ſic
ꝑcepi vniuerſos abſcedere:melius eſſe
dicēs me periculo ſubiacere:ꝙ̄ quēlibet
eoꝝ excipere leſionem.Egredientibꝰ igi
tur plurimis ⁊ reliquis ſubſequētibꝰ qui
dā:monachi qui ibi nōbiſcū fuerāt ⁊ ali=
qui clericoꝝ aſcendētes traxerunt nos.⁊
ita teſtis eſt ipſa veritas.Militibꝰ aliȷs
ſacrariū circūdantibꝰ:aliȷ per eccleſiā di
ſcurrentibꝰ per mediū coꝝ dño iter dāte
atqꝫ cuſtodiēte pericula cūcta trāſiuimꝰ
deū magnifice glorificantes qm̄ neqꝫ po
pulū neci tradidimus ſed etiam quate=
nus ſaluaretur actū eſt ⁊ manꝰ querētiū
nos effugere preualuimus.

Capitulum tertium.

QUe etiam geor
gius eodem tēpore in Alexan=
dria geſſerit ipſiꝰ Athanaſiȷ ꝗ
hec paſſus eſt voce narremus.In libro
enim quē de ſua fuga ſcripſit.Igitur in
alexandria ſurrexerūt denuo nos querē
tes occidere.Et facta ſunt nouiſſima pe=
iora prioribꝰ.Repente nāqꝫ milites cir=
cūdantes eccleſiam ꝑ orationibus pre=
lia celebrabant.Ingrediente nāqꝫ qua=
drageſima georgiꝰ ex capadocia ab eis
miſſus auxit mala que eoruꝫ calliditate
didicerat.Poſt ſeptimanā itaqꝫ paſche
virgines mittebātur in carcerē.Epiſco=
pi a militibus ducebātur orphanorum⁊
viduaruꝫ domus arripiebantur:et inua
ſiones in domibus agebantur: ⁊ noctibꝰ
xpiani deponebātur.Obſignabātur do=
mus ⁊ fratres clericoꝝ pro fratribus ſu=
ſtinebant.Hec quidem peſſima:ſed gra=
uiora poſtea ſunt preſumpta.Septima=
na eñi que fuit poſt ſanctū penthecoſtē/
populus ieiunās eſt egreſſus ad cymite
riū orationis cauſa eo ꝙ oēs cōmunionē
georgiȷ declinarēt.Sed hoc agnoſcens
ille nequiſſimus ipſe concitauit ſebaſtia
num ducem manicheum qui cū multitu
dine militū/arma gladios euaginatos:
arcus:ſagittaſqꝫ ferentiuꝫ facto impetu
in ipſo die dñico ſuper populū irruit et
paucos orātes inueniēs(cū iam plurimi
diſceſſiſſent)talia geſſit qualia ab eis de
cebāt impleri.Incēdio nāqꝫ ſctō ſtatuēs
virgines ſecus ignē cogebat eas vt ſe ꝓ
fiterētur arrianas.Cūqꝫ eas cerneret eē
victrices ⁊ de igne nullo mō cogitare:ſic
earū vultus lacerauit vt vix agnoſci poſt
tpa potuiſſent.Tenēs aūt ⁊ quadragin=
ta viros tormēto nouiore diſcerpſit.Se=
ctis nāqꝫ de palma virgis ⁊ habentibus
ſuos aculeos/coꝝ dorſa ita ꝟberibꝰ lace
rauit vt quidā coꝝ ſepiꝰ a medicis inciſi
propter ſpinas que coꝝ dorſibus inhere
bāt.Aliȷ ꝟo dū nō ferrēt tormēta mortui
ſunt.Eos autēꝫ qui viuere potuerunt et

quandā virginē exilio deportauit in maximā ſtaſim. Corpora vo mortuorū primo quidē reddi nō paſſus eſt: ſed celauit inſepulta relinquēs ea vt quaſi tāta crudelitas latere videretur. Hoc aūt agūt qui mētis errore deſipiūt. Nam cū parētes mortuorum gauderēt: et quidē propter cōfeſſionē fierent aūt propter corpora defunctorū: potiꝰ eorum impietatis iudicia perſonabant. Poſt hec aūt ex egypto atque lybijs exilio portauerūt epos ammoniū/ muntgaiū/ filonē hermē/ pleniū/ pſenoſirim/ nilamonē/ agathonē/ anagaphū: emmeniū/ marchū/ dracontiū/ adelphiū/ athenodorum. Et preſbyteros hieracē et dioſcorū. et ſic eos acerbiſſime per itinera cōpulerunt vt quidā eorum in ipſis itineribꝰ alij vo per exilia morerentur. Fugauerūt autē epos pluſque triginta habētes ſtudiū ſm achapa: vt ſi poſſent amputarēt penitus veritatē. ¶Theodoricus. ¶Super hec igitur athanaſiꝰ et cōſolatorios libros virginibꝰ illis ſcripſit quam crudeliſſimas ptulerūt paſſiones: dicēs inter hec propterea nemo veſtrū ſit triſtis licet et ſepulturā vobis denegēt impij et phibeāt vos efferri. Nā vſque ad hoc nequitia puenit arrianorum vt et portas clauderēt: et circa ſe ſepulturarū loca veluti demones reſiderēt ne quis ſepeliretur fideliū dilectorum. Hec ergo et his ſimilia georgiꝰ i alexādria faciebat. Sanctus aūt athanaſius nullū locū munitū cautele ſue putabat: cū vtique aut viuum eū deduci aut mortuū decollari et caput eiꝰ īperator ſibi iuſſiſſet afferri. Pro qua re pmiū maximū cōpromiſit hmōi aliquid nuntianti.

¶Socrates. Capitulū.iiij.

Imperator interea in illiricū caſtrametatꝰ eſt: cogebat eū publica neceſſitas maxime betramonis qui p milites auguſtꝰ fuerat appellatus. Cūque veniſſet in ſirmiū mutuo federibꝰ habitis betramonem vidit. Actūque eſt vt multes qui eū cōſtituerāt trāſirēt ad fauorē cōſtātij. Quo facto ſolū conſtantiū imperatorē auguſtū voce miſſa clamauerūt. Cūque de betramone nulla memoria fieret ille repēte ſentiēs ſe traditum ad pedes ſe pſtrauit imperatoris. Porro cōſtātius auferēs eiꝰ coronā ſimul et purpurā clemēter ei locutus eſt: monens vt ſub ſchemate priuato quieſceret: quod vtique eiꝰ etati potiꝰ cōueniret quam haberet nomē ſolicitudinibꝰ onuſtatū iuſſitque ei ſumptus vberrimos ex publicis functionibꝰ exhiberi. Cūque in proſa bithinie betramō mo raretur cōſtantius ſcripſit ei dicēs quod multorum bonorum ei cauſa fuiſſet quē a tātis cogitatiōibꝰ et malis ſibi puenientibꝰ liberaſſet. Nec ſe bene feciſſe quia que ſibi preſtare debuerat illi potius impendiſſet.

¶Capitulum.v.

Tunc igitur imperator gallū cōſobrinum ſuū ceſarē fecit. Cui ſuū nomē impo nēs in ſyria anthiochie deſtinauit vt partes per eū cuſtodirētur orientales. Quo ad anthiochiā veniēte circa orientem ſignū ſaluatoris apparuit Colūna namque ſub ſpecie crucis in celo viſa: maximo miraculo cōſpiciētibꝰ fuit. Alios autē ſuos duces cū multo exercitu contra magnētiū deſtinauit. Ipſe vo in ſirmio morabatur et rei ſuſtinebat euentū. Tūc igitur et photinꝰ eccleſie preſul aperte dogma quod ipſe cōpererat expōebat. ¶Sozomenꝰ. ¶Dicebat autē deus quidē ops vnus qui in pprio verbo cōdidit vniuerſa ante ſecula vero natiuitatem et exiſtentiam filij dicere fugiebat: ſed ex maria natum docebat chriſtum.

¶Socrates. Capi.vj.

Quamobrē tu multu ſurgēte iuſſit imperator conciliū in ſirmio cōgregari. Cōuenitque illic ex orietalibꝰ quidē marchus arethuſe et georgiꝰ alexādrinꝰ quē remoto gregorio ordinauerāt arriani. Venit et baſiliꝰ expulſo marcello ancyre pſule: pācratiꝰ peluſij: hiſpacianꝰ heraclie. Ex ocidētaliū vo valēs mirſenꝰ et tūc famoſiſſimꝰ hoim oſius cordube pōtifex pariter inuitꝰ. Iſti ſiquidē poſt ꝯſulatū ſergij et nigriani quo anno propter bellorum turbas nullꝰ ꝯſulū fuerat ſolēniter ordinatꝰ ꝯuenerūt in ſirmio. Et photinū dogma ſa-

belꝗ libięſis ⁊ pauli ſamoſateni ſepe co
gnoſcentes repente damnauerunt.

¶ Sozomenus. Capitulum.vij.

Poſt hec de fide

ppõnes ediderunt vnam grece
aliã multũ ſibimet textu ſenſu-
qꝫ concordes. ¶ Socrates. ¶ Tũc eteñ
q̃ſi antiqua fidei dogmate rep̄hẽdentes
alias ꝓpõnes de fide ſanxerũt: ſit vnam
quidẽ attico eloquio marcꝰ edidit arethu
ſe. ſꝫ cũ romana lingua ꝯcordiã nõ habẽ
tẽ ſermone neqꝫ cõpõne ſed nec ipi greci
tati cõuenictẽ. vnã itaqꝫ latine a marco
cõpoſita h̄ ſubiũgã: ſcdaꝫ ꝓo quã latini
no poſtea relegerũt loco ꝓprio ponemꝰ
dũ ea q̃ ibi geſta ſunt dixerimꝰ. vtraqꝫ tñ
grecitatẽ cõuerſa eſt. Marcus ergo hoc
modo expoſitionem de fide dictauit.
¶ Credimꝰ in vnũ deũ patrẽ oĩpotentẽ
creatorẽ et factorẽ vniuerſoꝝ ex quo oĩs
paternitas in celo ⁊ in terra noĩatur ⁊ in
vnigenitũ filiũ dñm nr̄m ieſuꝫ xp̄m q̃ an
te oĩa ſcl'a ex patre natꝰ eſt: deũ ex deo: lu
mẽ ex lumine ꝑ quẽ facta ſunt oĩa ĩ celis
⁊ in terra viſibilia ⁊ inuiſibilia ꝟbũ exi-
ſtens ⁊ ſapiẽtia ⁊ lumẽ verũ ⁊ vita q̃ no-
uiſſimis diebꝰ ꝓpter nos humanatꝰ eſt
ex ſancta ꝟgine ⁊ crucifixus ⁊ mortuus ⁊
ſepultus. Et reſurrexit a mortuis tertia
die: ⁊ aſcẽdit in celũ ⁊ ſedet ad dexteram
patris ⁊ vẽturus eſt in ꝯſummationẽ ſe
culi iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ reddere
vnicuiqꝫ ſcd̃m opera ſua. Cuiꝰ imperiuꝫ
ſine fine exiſtẽs in ſecula ꝑmanet infini-
ta. Erit eñ ſedens in dextera patris nõ
ſolũ in hoc ſeculo: ſed etiã in futuro. Et i
ſpm̃ ſctm̃ paraclitũ. i. cõſolatorẽ quẽ pro
mittẽs ap̄lis poſt aſcẽſionẽ ad celos eſſe
mittendũ vt doceret ⁊ cõmemoraret eis
vniuerſa trãſmiſit. Per quẽ etiã ſanctifi
cãtur aĩe credẽtiũ ĩ eoꝝ aciter. Eos aũt q̃
dicũt ex non exiſtẽtibꝰ filiũ: aut ex alte-
ra eſſentia ⁊ nõ ex dei ⁊ q̃ erat tp̄s aut ſe
culum quãdo nõ erat: alienos nouit ſan
cta catholica eccleſia.

j ¶ Rurſus igitur dicimus. Si q̃s
patrem ⁊ filium duos dicit deos
anathema ſit.

ij Et ſi q̃s deũ xp̄m añ ſcl'a filiũ dei
miniſtrãtẽ p̄ri ad creationẽ vni-
uerſoꝝ nõ ꝯſitetᷓ anathema ſit.

iij Si quis ingenitũ aut patrẽ eius
ex maria natum dicere p̄ſumit
anathema ſit.

iiij Si q̃s ſc̄m p̄ſcientiã ante mariaꝫ
dixerit filiũ eſſe ⁊ nõ ante ſecula
ex patre natũ apud deũ eſſe et ꝑ
ip̄m oĩa facta anathema ſit.

v Si q̃s ſubſtãtiã dei dilatari aut
contrahi dixerit anathema ſit.

vj Si quis dilatatam ſubſtantiam
dei filium dixerit facere aut dila
tationem eius ſubſtantie filium
nominauerit anathema ſit.

vij Si q̃s affectiuũ aut ꝓlatiuũ ꝟbũ
dixerit dei filium: anathema ſit.

viij Si quis hoĩem ſolũ dixerit filiuꝫ
qui ex maria eſt: anathema ſit.

ix Si quis deũ ⁊ hoĩem ex maria di
cens deum ingenitum eundẽ in
telligit anathema ſit.

x Si q̃s illud ꝙ ſcriptũ eſt ego deꝰ
primꝰ ⁊ ego poſtea ⁊ p̄ter me nõ ẽ
deus cũ in deſtructionem ydolo
rum et deorum non exiſtentiũ di
ctum ſit ad deſtructionẽ magis
vnigeniti ante ſecula dei iudai-
ce percipit: anathema ſit.

xj Si quis audiens verbum caro fa
ctuꝫ eſt verbum in carne mutatũ
putauerit aut conuerſione facta
ſuſcepiſſe carnem anathema ſit.

xij Si quis vnigenitum filium dei
crucifixum audiens corruptionẽ
aut paſſionem aut conuerſionẽꝫ
aut mutationem aut peremptio
nem ſuſtinuiſſe dicit: anathe. ſit.

xiij Si quis quod ſcriptum eſt facia
mus hoĩem nõ patrẽ ad filiũ di-
cere ſed ip̄m ad ſemetip̄m aſſerit
dixiſſe deum: anathema ſit.

xiiij Si quis contra iacob non filium
tanq̃ꝫ hominem luctaſſe ſed ige-
nitum deum aut patrem eius di
xerit anathema ſit.

xv Si quis illud quod ſcriptum eſt
pluit dominus a domino non de
patre et filio preceperit ſed ip̄m
a ſemetipſo pluere dixerit ana-
thema ſit.

Pluit ei dominꝰ filiꝰ a dño patre

xvi Si qͣs audiẽs dñm patrẽ aut fi-
liũ dñm ⁊ dñm patrẽ ⁊ filiũ ⁊ dñs
a dño dicẽs duos aſſeruerit deos
anathema ſit. Nõ eñi coaptam⁹
filiũ prĩ: ſʒ ſubditũ nouim⁹ Neqȝ
eñi deſcẽdit in corpus ſine volun
tate patris neqȝ pluit a ſemetip-
ſo: ſed dño autoritatẽ dãtẽ pbẽte
patre: neqȝ ſedit a dextris a ſe-
metipſo ſed audiuit dicente pa-
tre ſede a dextris meis.
xvij Si qͣs patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ſanctuʒ
vnam perſonam dicit anate. ſit.
xviij Si qͣs ſpm̃ſctm̃ paracletũ dicẽs in
genitũ aſſerit deũ anathema ſit.
xix Si qͣs ſicuti docuit nos nõ aliuʒ
dicit paracletũ pter filiuʒ ait eñi q̃
aliũ paracletũ mittet vobis pater
quẽ rogabo ego anathema ſit.
xx Si quis ſpm̃ dicit patreʒ patris
aut filij anathema ſit.
xxi Si qͣs patrẽ ⁊ filiũ et ſpm̃ ſanctũ
tres dicit deos anathema ſit.
xxij Si quis concilio dei tanq̃ vnam
creaturarum factum aſſerit filiũ
dei anathema ſit.
xxiij Si quis nolente patre natum fi-
lium dixerit anathema ſit.
Nõ eñi inuit⁹ ⁊ vim paſſus pr̃ ne
ceſſitate naturali q̃ſi nolens ge-
nuit ſed ilico vt voluit etiã ſine
tempore ⁊ ſine paſſione ex ſemet
ipſo genuit eum.
xliiij Si quis ingenitũ ⁊ ſine pͥncipio
dicit filiũ tanq̃ duos ſine pͥnci-
pio ⁊ duo ingenita dicẽs ⁊ duos
faciens deos anathema ſit. Ca-
put eñi eſt ⁊ pͥncipiũ oim filius.
Caput aũt xp̄i deus. Sic eñi ad
vnũ oim pͥncipiũ qd̕ eſt ſine pͥnci
pio p filiũ pie oĩa referunt. Rur-
ſus autem ſubtiliter inſpiciẽtes
xp̄ianũ ſenſum dicimus.
xxv Si qͣs xp̄m deũ filiũ dei añ ſecu-
la miniſtrantẽ patri ad oẽʒ crea
tionẽ nõ dixerit ſʒ ex q̃ ex maria natus
eſt extũc dicit filiũ ⁊ xp̄m eſſe vocatũ ⁊ ini
tiũ pcepiſſe vt deus eſſet: anathe. ſit ſicu
ti ſamoſaten⁹. ¶ Alia fides expoſita ſiri
nio latine quã nos ex greco trãſtulimus.

¶ Capitulum. viij. A

QUoniã de fili
de placuit quedã fieri tra
ctatũ. oĩa caute q̃ſita ſunt
⁊ expoſita ſirinio ſub pſen
tia valẽtis ⁊ vrſacij atqȝ ger
manij ⁊ ceterorum. Cõſtitit vnũ deũ eſſe: pa
tre oĩpotentẽ ſicut ẽt in oĩ orbe terrarum an
nuntiat. Et vnũ vnigenitũ filiũ ei⁹ ieſum
xp̄m dñm ⁊ deũ ſaluatoreq́ȝ noſtrũ ex eo
ante ſecula genitũ. Duos aũt deos non
oportere dici qm̃ ⁊ ipe dñs ait: ibo ad pa
trẽ meũ ⁊ ad patrẽ veſtrũ deũ meũ ⁊ deũ
veſtrũ. Propterea ⁊ oim deus eſt ſicuti ẽt
apl̕s docuit iudeorum deus nõ ſolũ: nõne ⁊
grecorum ⁊ gentiliuʒ: vtiqȝ. Qm̃ circũciſio
ex fide ⁊ preputiũ per fidẽ: ⁊ cetera quidẽ
oĩa conſonant ⁊ nulla remanere videtur
diſcordia. Quia vero multos mouet ſer-
mo latinus ſubſtantie qui greca lingua
dicitur OYCYA. vt ſcrupuloſiſſime co-
gnoſcatur omouſion: hoc eſt eiuſdẽ ſub-
ſtãtie aut omoioſion. i. ſimilis ſubſtãtie
non oportet horum ſermonum quandaʒ
omnino fieri mentionem neqȝ de his ex-
poni apud eccleſiam. Propter hanc cau-
ſam ac rationem, q: in ſanctis ſcripturis
nihil tale conſcriptum eſt: ⁊ quoniaʒ hec
vltra humanam ſcientiam ⁊ intellectum
ſunt: ⁊ nullus poteſt generationẽ filij nar
rare ſicut ſcriptum eſt: generationẽ eius
quis enarrabit? Hoc eñi ſciendũ ſolũ pa
trem noſſe: quẽadmodũ filiũ generauit: ⁊
rurſus filiũ quomodo ipe de patre ſit ge
nitus. Nulli vo dubiũ eſt maiorẽ eſſe pa
trẽ honore ⁊ dignitate atqȝ diuinitate: et
ipſo noĩe paterno eſſe potiorẽ teſtificãte
filio ipſo. Qui me inquit miſit pater ma-
ior me eſt. Et hoc eſt catholicuʒ. Nullus
ignorat duas pſonas eſſe patris et filij.
Et patrẽ quidẽ maiorẽ. filiũ vo ſubiectũ
cũ omnibus que ei pater ſubiecit. eius
patrem vero initiũ non habere ⁊ inuiſibi
lem ⁊ immortalẽ ⁊ impaſſibilẽ eſſe. filiuʒ
vero natũ ex patre deo, lumen ex lumine
⁊ huius natiuitatem ſicuti predictũ eſt
nullum noſſe niſi ſolũ patrẽ ipm̃ vo filiũ
dñm ⁊ deũ noſtruʒ. carnẽ ſeu corpus hoc
eſt hoĩem aſſumpſiſſe: ſicut ⁊ angelus an
nuntiauit ⁊ omnes ſcripture docẽt: et ma
xime ipſe apl̕s doctor gentium. Homi-

nem aſſumpſit chꝛiſtus ex maria virgine per quē paſſus eſt. Apex aūt totius ſidei ⁊ firmamentū eſt vt trinitas ſeruet ſemꝑ ſicut in euangelio legimus. Euntes docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Integer autem atqꝫ perfectus eſt numerus trinitatis. Paracletus vero ſpiritus ſanctus per filium miſſus venit ſecundum pꝛomiſſionem vt apoſtolos ⁊ omnes credentes ſanctificaret. ¶ His igitur explanatiōibus etiā poſt dam B nationez photinum conſentire et ſubſcribere ſuadebāt promittentes ei reddere epiſcopatum ſi per penitentiā anathematizaret dogma quod ipſe comperrerat ⁊ in eoꝛuz ſententia conſonaret. Ille vero eoꝛuz quidem propoſitum non ſuſcepit ſed prouocauit eos ad diſputandum. Quapropter definito die imperatoꝛis voluntate conuenerunt preſentes epiſcopi ⁊ ſenatoꝛuz non pauci quos ꝑceperat adeſſe diſputationi princeps. Inter quos reſtitit photino ſabinus eccleſie tunc ancyꝛe pꝛeſul, exceptoꝛibus voces eoꝛum conſcribentibꝰ. Magnaqꝫ certamina ſermonum inter vtrāqꝫ partem facta noſcuntur: victuſqꝫ photinus dānatus eſt. Et in fuga conſiſtens de cetero libros vtraqꝫ lingua conficiebat quoniā neqꝫ latino ſermone videbatur ignarus Scripſit quoqꝫ contra omnes hereſes propꝛiū ſtudens dogma firmare. Et de photino quidez hec dicta ſufficiant. Sciendum tñ quoniā ſirinio conuenientes epiſcopi penitentia ducti ſunt in expoſitione fidei latina lingua ꝓlate. Poſt editionem nāqꝫ ſibi eā contrariā iudicabāt. Quā ſtuduerunt ab epiſcopis qui eā iam ſubſcripſerāt reddi quoniā celabatur a plurimis. Imperatoꝛ autem edictis queri ꝑcepit editionē ipſam ſuppliciū minatus ſi quis eā celaſſe comperiret. Sed neqꝫ terroꝛ deſtruere potuit qꝺ ſemel fuerat iſtitutū eo qꝺ apud multos haberet. Et de his quidē iſta dixiſſe ſufficiāt. ¶ Capitulum. ix.

QUia vero ⁊ de oſio hiſpano illic veniente fecimus mentionē: breuiter etiā de eo dicendū eſt Ante paululū tempus iſte vir molimine arrianoꝝ fuerat miſſus exilio. Tunc aūt ſtudio coꝝ qui ſirinio ꝯuenerūt eum euocauit impatoꝛ volens eū aut ſuaſione aut neceſſitate concoꝛdare preſentibꝰ. Hoc enim facto maximū fidei eoꝝ putabatur eſſe teſtimoniū. Quapropter ſicuti dixi ex neceſſitate venit. Et dū eis ꝯſentire reſpueret toꝛmenta longeuus plagaſqꝫ perpeſſus eſt. vnde etiam neceſſitate vehementi expoſitionibus tūc editis cōſenſit atqꝫ ſubſcripſit. Hunc ergo terminuz habuerunt que tunc ſirinio geſta noſcuntur. Imperatoꝛ autem conſtantius moꝛabatur in ſirinio ꝯtra magnentium expectabat euētū. ¶ Capi. x. A

INterea magnētius ad ſenioꝛē peruenientēs romā multos peremit ſenatoꝛū ac populi. Et agnoſcens vicinos eſſe contra ſe Conſtantij milites abſceſſit ad gallias partis occidentalis. Cūqꝫ illic bellū ſepius inter alterutros exercerent: modo iſti modo illi victoꝛes eſſe videbātur. Nouiſſime aūt deuictus magnētius fugit in murſam quod eſt gallie caſtrū. Uidēſqꝫ ſuos milites quaſi de perditione triſtes ſtans celſioꝛe loco eos nitebatur allocutionis ꝯſuetudine cōfoꝛtare. Tūc illi fauoꝛē ſolitū magnētio exhibere preparati/ e diuerſo nolētes clamauerunt oēs Conſtāti auguſte tu vincas. Hoc auguriū magnētiꝰ traxit ad ſemetipm tanqꝫ ei nō diuinitꝰ ꝯcederet iperiū. Et ꝓpterea relinquēs caſtrū ad vlterioꝛa tēdebat. Seqntibꝰ aūt ꝯſtātij militibꝰ circa montē ſeleucū facta ꝯgreſſione ſolꝰ fugiēs venit in lugꝺ. vꝛbē cōperiēſqꝫ suā mrēm ⁊ frēm quē ceſarē ꝯſtituerat interfectos: nouiſſime interfecit ⁊ ſemetipſum conſulatu conſtantis ſexto et cōſtantij galli ſecundo auguſti die quintodecimo. Non poſt multum vero tempus etiā decentius eius frater ſemetipſum ſtrangulauit B Sed neqꝫ ad rempublicam quies venit. Nā poſt paululū apud gallias occidentales ſiluanus quidam tyꝛannus eſt exoꝛtus quem duces conſtātij velociter peremerunt.

¶ Capitulū. xj. A

POꝛro iudei in Dioceſaria paleſtinea reſidētes vicina loca turbabāt. Et ſumentes arma: tentabāt reſultare romanis. Poſt hec itaqꝫ gallus Ceſar cū anthiochie degeret exercitu deſtinato eos appꝛehēdit ciuitatēqꝫ vaſtauit. Cuꝫ vi B deretur ſibi pſpere geſſiſſe: felicitatē nō ferēs: acceſſit ad tyꝛannidē. Et nō inſinuās impatoꝛi ſuā intētionē qſtorem vocabulo magnū ⁊ domicianū prefectum oꝛientis occidit. Ob quā rē Cōſtantius indignatꝰ euocauit eū. Qui cū contēnere nō valeret pergebat ad pꝛincipem. Cūqꝫ contra inſulā flaconenſem veniſſet eū illic cōſtātius pcepit interimi.

¶ Capitulum duodecimum. A

POſt paululuꝫ vero tēpus Julianū galli fratrem Ceſarē cōſtituēs: contra barbaros direxit in Gallias. Gallus vero quia cōſtātius ſeptimo conſtantij conſulatu ⁊ ſuo tertio: ua. perimitur. Julianꝰ ſequenti cōſulatu arbitionis et iuliani cōſtituit ceſar die ſeptimo mēſis nouēbꝛis. ¶ Sozomenꝰ. ¶ Sublatꝫ itaqꝫ tyꝛānis requiē malo- B rū videbatur habere cōſtātiꝰ: et deſerēs ſirmiū veniebat ad ſenioꝛem romā illic volēs triūphū de tyꝛannicis exercere manubijs. Credēs aūt ea occaſiōe poſſe vtriuſ C qꝫ partis epiſcopos in dogmate cōcoꝛdare rurſus ſynodum in italia celebꝛādū eſſe cōſtituit. Interea iuliꝰ papa cū qndeciꝫ ānis romanā rexiſſet ecclīaꝫ moꝛitur: cui ſucceſſit liberius. ¶ Socrates. ¶ Capi. xiij.

EXtit̄ in anthiochia Syrie alter hereſiarchus emerſit eciꝰ cognōmēto ſine deo. Is em̄ eadē q̄ arriꝰ ſapiebat: ſꝫ arrianis ſegregabat / eo qꝫ arriū in ſua cōmuniōe recepiſſent. Qui ſicuti pdictū eſt aliud mēte gerēs aliud voce cōfeſſus eſt: dū terminū ſynodi nicene ſuſcipiēs ſubſcripſiſſet volēs circūuenire tūc principē. ppterea ergo arrianos Eciꝰ declinabat. Erat nāqꝫ is eciꝰ pꝛius hereticꝰ ⁊ feruentiſſime defendere Arrij dogma videbat. Eruditꝰ em̄ aliquātuliū alexādriā reuerſus eſt. Et veniēs in anthiochiā ſyrie vnde oꝛiūdus erat a Leōtio tūc anthiocheno pſule diaconꝰ oꝛdinat. Tūc ergo veniētes ad ſe diſputatiōibꝰ ſophiſticis eludebat. Hoc em̄ faciebat ſeq̄ns cathegoꝛias ariſtotelis diſputās ⁊ q̄dā cōcinnās: que non ſentiebat neqꝫ ab eruditis intētionē ariſtotelis agnouerat. Ille nāqꝫ ppter ſophitas tūc deridētes phiam hoc opꝰ iuuenibꝰ exercitatiōis cā cōſcribēs dialeticā ſophiſtis p hmōi cōtētiōes oppoſuit. Cōtēplatiui autē phi libꝛos platonis: et politini declarantes ea q̄ artificioſe ſunt ab ariſtotele ꝯſcripta redarguūt. Sꝫ eciꝰ cōtēplatiuū doctoꝛē nō habēs in cōmendationibꝰ ſophiſticis pdurauit. Quāobrē nō itelligere potuit quō ſit igeniti gn̄atio: ⁊ queādmodū qđ naſcit coeternūꝫ ſit generāti. Parū ergo imbutꝰ erat eciꝰ: ⁊ diuinarū literarū ignarꝰ tantūmodo in cōtētionibꝰ pparatꝰ: qđ etiā qlibet ruſticus facere poteſt. Et dū nec veteres q̄ eloquia xpiana fuerant interptati legiſſe: aſſerebat ſe multū gaudere libꝛis clementis et africani necnon oꝛigenis cū vtiqꝫ fuerit illi viri totiꝰ ſapientie virtutibꝰ eruditi. Fecit igit̄ is epl̄as ad impatoꝛē cōſtātiū ⁊ alios quoſdā cōtētiones inuoluēs ⁊ q̄dā cōmenta conficiēs. Quāobꝛē etiā ſine deo vocabat̄. Et licet eadē que arriꝰ vindicauit tamē a ſuis nō valētibꝰ intelligere perplexiones ſillogiſmoꝝ eius: cū eadē que illi ſperaret putabat̄ hereticꝰ. Et ppterea coꝝ pulſus eccleſia credebat̄: cū ipſe illis potiꝰ cōicare noluiſſet. Hactenꝰ em̄ exilio ſunt qui tūc quidē etiā nūc aūt eunomiā vocant̄: poſterioꝛe nāqꝫ tpe Eunomiꝰ notariꝰ eiꝰ ereditꝰ ab eo editionē eiꝰ hr̄ticā diuulgauit. Sꝫ eunomio locis ꝯueniētibꝰ explanabimꝰ. ¶ Sozo. C. xiiij.

INimici ſideꝫ fidei putātes ſe tp̄s inueniſſe contra defenſores eius valde apud pꝛincipē laboꝛabāt: vt eccleſijs pellerent̄ oēs qui ab eis videbant̄ eſſe depoſiti tanqꝫ alteriꝰ fidei: vel qꝛ viuo cōſtante iperatoꝛi ꝯſtātio reſtitiſſent.

F

ita vt fuiſſet pene ad bella ꝑuētū:ꝑcipue
tñ Athanaſiū accuſabāt: quiā inuidie ni
micitate neq̄ conſtātio viuo ⁊ cōſtanti eū
ſe diligere ꝓfitēte ab ei⁹ moleſtia recede
bāt. Sȝ anthiochia cōgregati: marciſſus
ciler theodorus trachie: ⁊ thiogeni⁹ nice
nus: patrofilus ſcytopoleos: minophātis
epheſius. ⁊ alys circa triginta ſcripſerūt
oēs vniuerſis epīs: q: cōtra ſanctiones ec
cleſiaſticas alexādriam remeaſſet nec in
cōcilio ſine culpa fuiſſet inuēt⁹: ⁊ iubebāt
vt neq̄ cōicarēt ei neq̄ ſcripta dirigerēt:
ſȝ georgio q̄ ab eis fuerat ordinat⁹: veruȝ
athanaſio null⁹ hinc ſermo fuit. C. xv. A

IBitur deuicto

magnētio cū ſolus cōſtantius
romanoꝝ tenuiſſet iperiuȝ oi
ſtudio laborabāt vt occidēta-
les epi cōſentirēt ei qui cōſubſtatialē eſſe
patri filium denegabāt. Et hoc faciebat
nolēs a primordio apte vim facere: ſȝ eis
callide ſuadere vt in decreto cōtra atha-
naſiū ob orientalib⁹ epīs habito cōſenti-
rent. Sperabat eñi q: ſi cōi decreto dāna
retur athanaſi⁹ facili⁹ ſuā volūtatē in re
gione cōpleret. B ¶ Socrates. ¶ Tūc
igit̄ in italiā cōuenerūt epi orientaliū nō
multi: qm̄ plurimos eorū aut ſenect⁹ aut
itineris longitudo ꝓhibuit. Occidētaliū
ꝟo vltra trecēti vt ꝑcepto pricipis cōſiliū
mediolani celebraretur vbi conueniētes
oriētales āte oīa cōtra athanaſiū decre-
tū fieri ꝯmune poſcebāt: vt hoc facto pe-
nit⁹ ei adit⁹ alexādrie clauderēt. Quod
dū ſenſiſſent paulin⁹ gallicane tribere⁹
dionyſi⁹ albe metropolis ytaloꝝ ⁊ euſe-
bius vercellēſis epi: quia ad deſtructio-
nē fidei oriētales cōtra athanaſiū agere
molirēt: ſurgētes magna voce clamabāt
dolū et circūuētionē p ea q̄ gerebāt xpia
nitatiſ dogmatib⁹ irrogari. Nō eñi veras
ꝯtra athanaſiū culpas eē dicebāt: cū ad
detractionē fidei talia probarētur iuen-
ta. Illis ergo talia proclamantibus con
cilium tunc ſoluitur epiſcoporum.
¶ Theodoric⁹. ¶ Capitu. xvi. A

DEpoſito ſiqui-

dē athanaſio aliā heretici fi-
dei expōere ſunt niſi doctrinā.

Sed neutrū hoꝝ pduci potuit ad effectū
cū pſente pricipe clamarent: q: iniuſte age
batur et impie. Quo facto ⁊ ipi ecclefijs
ſunt expulſi ⁊ in vltimis terre finibus ha
bitare precepti. Quod rurſus mirabilis
athanaſius hoc modo i illa ſatiſfactione
cōſcribit. Quis tantū poterit memorare
quātū illi geſſerūt? Nūc eñi ecclēijs pacem
habētibus et pplis p collectas orōnib⁹
pōtifex quidē roman⁹ liberius et pauli-
nus galliaꝝ metropolitan⁹ epis: ⁊ Diony
ſi⁹ Italus lucifer metropolitanus inſula
rum ſardinie ⁊ euſebius ex italia: oēs epi
boni ⁊ predicatores veritatis arripiun-
tur ⁊ tradūtur exilio: nullā habētes cul-
pā: niſi q: in arrianā noluerūt cōſentire
veſaniā neq̄ in calumnijs ſubſcripſerunt
nr̄is. De maximo autē ⁊ optimo ſene ⁊ ve
re B cōfeſſore oſio etiā loqui ſupfluū
oib⁹ eñi notū eſt: q: et iā hūc exilio depor
tari fecerūt. Non eñi ignobilis ſed oib⁹
noſcitur eſſe notiſſim⁹. Cui nāq̄ non pre
fuit ſynodo aut recte loquēdo nō ſatiſſe
cit vniuerſis? Que eccleſia huius patro-
cinij memoriā nō hȝ. Quis aliqn̄ dolens
cū veniret apud eū nō remeauit ſanus?
Quis indigens cū petiſſet nō meruit qđ
popoſcit. Et tñ etiā cōtra hunc talia pre
ſumpſerūt: q: ipietas eorū molimina co
gnoſcēs noluit ꝓpria ſuſcriptiōe firma-
re. ¶ Socrates. ¶ Igit̄ iperator illos q̄-
dē mittit C in exiliū: generale vero
cōciliū fieri cogitabat q̄tenus oēs oriēta
les epiſcopos venientes ad occidentē ſi
poſſet ꝯcordes efficeret. Quod cū ꝓpter
itineris ſpacia difficile videretur: dupli
cē tractauit ſynodū celebrari vt i arimi
no quidē itali qui tūc aderāt cōuenirēt:
oriētales aūt in nicomedia bithinie ciui
tate. Hoc ergo imperatore tractāte: effe
ctus nō euenit vt voluit. Neutrū eñi cōci
lium ſibimet cōcordauit ſed vtrūq̄ diui
ſuȝ eſt. Nā neq̄ arimino cōuenietes al-
terutris inter ſe ꝯſonare potuerūt: ⁊ oriē
tales in Seleuciam iſaurie congregati
aliud ſciſma ſūt paſſi quod ſuo loco nar-
rabitur. ¶ Teodoricus. Capm. xvij.

EGo quidez libe

rij p oīa famoſiſſimi habitū A
pro veritate dialogū cōtra con

ſtātium volo referre:quoniā a fidelibus
illius temporis eſt conſcriptus.Is enim
poſt iuliū ſilueſtri ſucceſſorē romanā gu
bernauit eccleſiam.¶ Cōſtantius impe
rator dixit.Nos ⁊ eo quod chriſtianꝰ ſis
et epūs noſtre ciuitatis:dignū hoc iudica
uimus vt euocantes te moneremus qua
tinus cōmunionē ſceleſtiſſimi athanaſij
et ineffabili ſuperbia detenti abnegare
non differas.Hoc enim terrarum orbis
bene fieri comprobauit et ſynodali ſen-
tentia alienum eccleſiaſtica communio
ne decreuit. Liberius epiſcopus dixit.
O imperator iudicia eccleſiaſtica decet
cum maxima proferri iuſtitia.Quapro-
pter ſi videtur pietati tue diſceptationē
iube cōſtitui:⁊ ſi apparuerit athanaſius
cōdēnatione dignus:tūc ſecūdū eccleſia
ſtice conſequētie formam proferatur in
eū digna ſententia.Non enim poſſibile
eſt cōdēnare virū de quo nihil examina
tum eſt. Conſtantius imperator dixit.
Uniuerſus mundus adiudicauit eius fa
cinora:ſed ille ſicut ab initio tēpus illu-
dit.Liberius epiſcopus dixit.Quicunqꝫ
ſubſcripſerūt nō ipſi viderunt que geſta
ſunt:ſed propter gloriam ⁊ timorem ⁊ ne
a te contumelias paterentur acquieue-
runt.Imperator dixit.Quid eſt gloria ⁊
timor ⁊ cōtumelie?Liberius dixit.Qui-
cunqꝫ gloriam dei nō diligūt tua magis
dona preponunt.Quē ergo iſti nō vide-
runt nō examinātes adiudicauerunt:qđ
eſt chriſtianitatis alienū.Imperator di
xit.In facie itaqꝫ cōdēnatus eſt in conci
lio tyri cōtra ⁊ in concilio contra eū pari
ter decreuerunt omnes totius orbis epi
ſcopi.Liberius dixit.Nūqꝫ in preſentia
ſua homo ille adiudicatus eſt.Quicūqꝫ
enim tūc conueniētes condēnauerūt eū:
diſcedēte athanaſio a iudicio ſententiā
protulerūt Euſebius eunuchus dixit.In
niceno concilio alienus a catholica fide
ꝓbatꝰ eſt.Liberius dixit.Quinqꝫ ſoli iu
dicauerunt ex his qui cum nauigio ve-
nerunt in mareote :quos miſerūt ad ac-
cuſationē eiꝰ vt ꝯtra eū geſta cōficerent.
Horū itaqꝫ q̄ deſtinati ſunt duo mortui:
theognīꝰ et theodorus.reliqui vero tres
viuūt:hoc eſt maris valēs ⁊ vrſatius:ab
his q̄ miſſi ſunt ſardice propter hāc cau
ſam ſynodus celebrata eſt qui in ſynodo
libellos obtulerūt:veniam poſtulantes.
qm̄ in mareote ꝑ calūniā ex vna ꝑte cō-
tra athanaſiū geſta cōfecerūt. Libellos
eorū nūc pre manibus habemus.Cui ho
rū nos credere ⁊ cōmunicare cōuenit im
perator?His q̄ primitus dānauerūt ⁊ ve
niā poſtea popoſcerūt:an eis qui adhuc
hec accuſare cōtēdūt?Epicticus epūs di-
xit.O imperator nō fidei cā hodie neqꝫ
iudiciorū eccleſiaſticorum ſermonē facit:
ſed vt apud ſenatores in romana cōſtitu
tos vrbe glorietur quaſi ſuperauerit princi
pem.Imperator ad liberiū dixit.Quota
pars es totius orbis qm̄ tu ſolus homi-
nem vindicas nephandiſſimum:vt orbis
terrarū pacē eccleſieqꝫ diſſoluas?Libe-
rius dixit.Nō eo qꝫ ego ſum ſolus fidei
cā minuetur.nā ⁊ antiquitus tres ſoli reperti
ſunt reſiſtētes ꝑcepto regis.Euſebiꝰ eu-
nuchꝰ dixit:imperatorē noſtrū nabucho
donoſor feciſti.Liberiꝰ dixit.Nō ſed ita
irrōnabiliter adiudicādus ē hō q̄ nō eſt
examinatꝰ?Hec ergo peto primitus ge-
neralē proferri ſubſcriptionē:cōfirmātē
fidem in nicea ꝓlatā vt ita reuocatis ab
exilio fratribus noſtris ⁊ in locis ꝓprijs
reſtitutis:ſi hi q̄ turbas pariūt eccleſijs
viſi fuerint apoſtolice fidei conſentire.
Tūc apud alexādriā cōuenientes oēs vbi
accuſati ⁊ accuſatores ſunt ⁊ defenſor eo
rū examinata cā poſſumus ꝓferre ſentē
tiam.Epicticus epiſcopus dixit.Sꝫ cur
ſus publicus nō ſufficit ſubiectui epiſco
porū.Liberius dixit Eccleſiaſtice cauſe
publico curſu nō egēt.Eccleſie nāqꝫ ſuffi
ciūt vſqꝫ ad mare perducere ſuos epiſco
pos Imperator dixit.Que dudum ſuſce
perūt formā:ſolui nō poſſunt.Plurimo-
rum nāqꝫ epiſcoporū debet valere ſentē
tia.Tu ſolus es q̄ amicitias illius ſcele
rati defendis. Liberius dixit.Impera-
tor nūqꝫ audiuimus abſente accuſatore
iudicē eius ſcelera ꝓferentē.niſi q2 pro-
pria videntur hec odia.Imperator dixit.
Omnibus quidem nocuit in communio
ne nulli tamen ita ſicuti mihi.Cui dum
non ſufficeret interitus fratris mei ma-
ioris:neqꝫ beate memorie conſtantē ceſ-
ſauit in meis inimicitijs frequenter im
pellere:niſi nos maiori manſuetudine

detēti impellētis momēta tēperaſſem⁹. Nulla itaq; mihi victoria eſt neq; cōtra magnentiū vel ſiluianū niſi illū ſceleſtū ab eccleſiaſticis reb⁹ expulero. Liberius dixit. Noli ꝑ ep̄os tuas vindicare inimicitias. Manus eñ eccleſiaſticoꝝ ad ſanctificādū vacare debēt. Quapropter ſi tibi videt: iube vocari ad loca ꝓpria ſacerdotes ⁊ ſi concordes apparuerint ei quē nos l p̄ti defendimus ſcꝫ fidē orthodoxam in nicena ſynodo cōſtitutā: tūc cōueniētes ꝓuidebūt ꝓ mūdi pace ⁊ homo q̄ nō peccauit non reprobaret: iniuſte. Imperator dixit: vnū eſt qđ querit. Uolo eñ te amplectētem eccleſiaſticā cōmunionē rome denuo deſtinare ⁊ propterea cōcorda paci ⁊ ſubſcribēs rome reuertere. Liberius dixit. Rome iā fratrib⁹ valedixi. Maiores eñ ſunt eccleſiaſtice ſanctiōes q̄ȝ rome habitatio ciuitatis. Imperator dixit. Ergo triū dierū ſpaciū ad deliberationē habes ſi vis ſubſcribere rome reuertere: aut certe cogita in quē vis deportari locū. Liberius dixit. Spatiū trium dierū rōnem nequaq; mutare pōt. Quapropter vbi vis dirige me. Imperator autē poſt duos dies examinato liberio ⁊ nequaq; a ſuo propoſito ruocato iuſſit euꝫ in beria tracte exilio deportari. Egredienti liberio imperator ad expēſas q̇ngētos ſolidos deſtinauit. Tūc liberius deferēti dixit. Uade da eos imperatori. op⁹ eñ hꝫ ſuis militib⁹ erogare. Similiter ⁊ auguſta tantos ei direxit. Liberius dixit. Redde hec imperatori op⁹ eñ hꝫ hec ad expēſas militū ſuorū. Si aūt imperator hec nō hꝫ opus det eos auxentio ⁊ epicticto Illi eñ opus hec habēt. Dūq; ab eis nihil accepiſſet euſebius eunuch⁹ obtulit ei alios ſolidos Cui liberius ait. Totius orbis eccleſias deſolaſti et tāq; dānato mihi hec affers? vade prius diſce eſſe chriſtian⁹. His itaq; geſtis poſt tres dies nihil accipiens miſſus exilio eſt.

Capitulum.xviij.

Eritatis itaq; propugnator et victor trachiā ſicut iuſſuꝫ fuerat vſq; peruenit. Duobuſq; tranſactis annis cōſtantius rome venit. Procerum vero ſenatorumq; cōiuges rogabant viros ſuos vt conſtantio ſupplicarent. quatinus paſtorem gregibus reſtitueret. Aiebāt enim q2 niſi flecterēt animum principis eos ipſe relinquerent et ad paſtorem illū maximū properarēt. At illi dixerūt. Nos furore principis formidamus ne forte aliquā veniā promereamur. Sed vobis inquiunt magis rogantibus forſitā parcet. Et vnū alterius fiet aut preces ſuſcipiet aut ſi flecti nequiuerit ſine aliqua iniuria vos dimittet. Hoc conſilium mulieres ille laudibus maximis proferende percipientes cum ornatu ſolito adierunt imperatorē quatinus ex veſte ſublimi inſignes eas et nobiles arbitratus: reuerētiam eis haberet ⁊ parceret. Adeuntes enim principem tali voce clamabant. Miſerere tante ciuitatis paſtoris prouidentiā non habentis q̄ luporum patet inſidijs. At ille reſpōdit nō egere paſtore alio ciuitatē. Eſſe nāq; pōtificem qui eorum curam haberet. Poſt magnum nāq; liberium quidam diaconorum eius felix nomine fuerat ordinatus. Is expoſitam in nicea fidem inconcuſſe ſeruauit: ſed corruptoribus eius ſine diſcretione cōmunicabat. Nullus tamen rome habitātium in baſilicam ingreſſus eſt cuꝫ ille intus aſtaret. Hoc autem etiam matrone ille imperatori dixerunt. Qua gratia flexus/precepit illum inter omnes egregiuꝫ reuocari ⁊ vtrūq; eccleſiam gubernare communiter. His ergo literis in ſcircēſi ſpectaculo relictis populus clamabat iuſtam principis eſſe ſententiam vt ſicut dupliciter coloribus diuiſi ſunt ſpeculatores: ſic oportere alterutrum his/alterutrum alijs preſidere. Cum ergo primitus principis literis ſic fauiſſent: poſtea commoti communi voce clamauerunt. Unus deus chriſtus vnus epiſcopus. Ipſas enim voces ⁊ ego iuſtum ponere iudicaui. Poſt has vero chriſto amabilis populi pias et iuſtitia exornatas voces ſanctiſſimus quidē liberius eſt reuerſus. Felix autē recedens habitauit aliam ciuitatem.

Socrates.

Capitulum.xix.

EA tempeſtate leontio moriente q̇ hereticum. Etiã diaconum ordinauerat: eudoxius germanice epiſcopus que eſt ciuitas ſyrie cũ eſſet tũc rome p̄ſens finxit ſibi cauſam neceſſitatis incumbere: ⁊ imperatori callide locut⁹ quaſi ciuitas germaniciorum cuius prouidentia atq̧ cuſtodia indigeret: petijt vt remearet ad propria. Quẽ princeps nihil proſpiciens abire dimiſit. At ille cubicularios cooperãtes habẽs relicta ciuitate ſua anthiochenum vſurpauit epiſcopatuz. Fouere nãq̧ ſtudebat Etium. Ob quam rem niſus eſt cõcilium facere ſacerdotum: ⁊ ordinationez ei reſtaurare dyaconat⁹. Qđ nequaq̄ geſtum eſt eo ꝙ magis valeret odiũ cõtra Etium q̄ Eudoxij deſideriũ Et de his quidem tãtum noſſe ſufficiat.

¶ Capitulum.xx.

EOrum igitur q̇ arimino conuenerũt oriẽtales ea que de athanaſio geſta ſunt taciturnitati tradentes ad cõciliũ ſe occurriſſe dicebãt. Quoꝝ ſtudio coherebãt vrſatius ⁊ valens q̇ ab initio q̄dẽ arrianuz dogma tenuerant. In medio autẽ omouſianis conſenſerant dato libello romano pontifici ſicut iã dictũ eſt. Iſti nãq̧ ſemper ad partes pro tempore valentiũ declinabant. Quorum adiutores erant germinius. auxentius. dimophilus. ⁊ gayus Dum ergo in concilio preſentium alter aliud proponere conaretur: tũc vrſatius ⁊ valens dicebant omnia q̄ de fide dicta ſunt debere ſuſpendi: ⁊ ſuſcipiendam nouellam expoſitionem quã pauloante ſyrmio conuenientes ediderant. Hec dicẽtes ⁊ cartulam pre manibus habẽtes legi fecerunt ſecundũ expoſitionẽ fidei ſyrmio prolatã quã ibi quidem ſicuti p̄dixi celauerunt. Arimino aũt oſtenſa eſt. Cuius exẽplar hoc eſt. ¶ Credimus in vnũ ⁊ verũ deũ patrem omnipotentẽ creatorem ⁊ opificẽ omniũ. Et in vnũ vnigenitũ filiũ dei ante omnia ſecula: ⁊ ante omne principiũ ⁊ ante oẽ qđ opinari põt tẽpus ⁊ ante omnẽ perceptibilẽ opinionẽ natũ impaſſibiliter ex deo ꝑ quẽ ⁊ ſecula perfecta et omnia facta ſunt. Natũ autem vnigenitũ ſoluz ex ſolo patre/ deum ex deo ſimilẽ generãti patri ſecũdũ ſcripturas: cuius generationẽ nullus nouit niſi ſolus q̇ genuit eũ pater. Hunc nouimus vnigenituz eius filiũ nutu paterno veniſſe de celis ad deſtructionẽ peccati ⁊ natuz ex maria virgine: ⁊ cũ diſcipulis cõuerſatũ ⁊ oẽm cõpleſſe diſpẽſationẽ ſecundũ paternã volũtatẽ: crucifixũ ⁊ mortuũ ⁊ ad inferos deſcẽdiſſe: et q̇ ibi erant diſpẽſaſſe. quẽ ianitores inferni vidẽtes expauerũt ⁊ die tertia reſurrexiſſe. ⁊ cum diſcipulis cõuerſatũ: ⁊ quadraginta diebus expletis in celos aſcẽdiſſe ⁊ ſedere a dextris patris: ⁊ vẽturũ nouiſſima die in gloria patris ad reddẽdũ vnicuiq̧ ſecũdũ opera ſua. Et in ſpiritũ ſanctũ/ quem ipſe vnigenitus dei filius ieſus chriſtus mittere compromiſit generi hominũ cõſolatorẽ ſecũdum ꝙ ſcriptũ eſt. Uado ad patrem meũ ⁊ rogabo eũ ⁊ alium conſolatorẽ mittet vobis ſpiritum veritatis/ ille ex meo accipiet ⁊ docebit ⁊ cõmemorabit vobis omnia. Nomẽ vero ſubſtantie eo ꝙ ſimpliciter a patribus poſituz a populis ignoretur: ⁊ ſcandalum faciat: ⁊ quia nec ſcripture hoc continent placuit abrogari ⁊ omnino nullã memoriã ſubſtantie in deo eſſe de cetero/ eo ꝙ diuine ſcripture nuſq̄ de patris ſubſtãtia filijq̧ meminerint. Similẽ vero dicimus filiũ patri per omnia ſicut ſancte ſcripture dicunt ac docent. ¶ His itaq̧ lectis cõſurgẽtes quibus hec diſplicebãt aiunt. Nõ fide egẽtes hic venimus. Integrã nãq̧ ſeruamus quã percepimus ab initio: ſz magis vt ſi qua circa hec nouitas ſit omnino ꝓhibeam⁹. Si ergo hec q̄ lecta ſunt nullã faciunt nouitatẽ: aperte iã anathematizate hereſim arrianaz ſicut ⁊ alias hereſes regula eccleſie tãq̄ blaſphemas abiecit: q2 eñ blaſphemum arrij dogma turbas eccleſie q̄ etiã nũc fiũt excitauit: atq̧ ſeditiones toto orbi terrarũ valde notiſſimũ eſt. Hec ergo ꝓpoſito dum ab vrſatio ⁊ valente ⁊ reliquis ſuſcepta non fuiſſet: ad plenũ diuiſit eccleſiã. Alij nãq̧ his q̄ arimino ſunt lecta cõſenſerũt. Alij

vero nicenaȝ denuo roborauerũt fidem.
Deriſerũt aũt ſubſcriptionẽ illiꝰ lectio-
nis:⁊ maxime athanaſiꝰ alexãdrine ciui
tatis eps in epl'a quã ſuis familiaribus
deſtinauit. Quã q̃ legit inueniet ꝙ forti
dictione ſit plena. ¶ Theodoricꝰ. ¶ Di-
cebãt aũt arriani conuenĩetes arimino:
volẽtes heſperij ſuadere ſimplicibus:q:
nõ oportet ꝓpter duo verba q̃ nec inueni
rẽtur ſcripta ſeparari corpꝰ eccleſie: ſed
ſimilẽ per omnia profiteri filiũ genitori:
ſubſtãtie vero tacere nomẽ. Sȝ fallatiã
ſentiẽtes horũ omouſiani põtifices eos
abdicauerũt. Ipſi vero literis inſinuaue
rũt imperatori ꝓpriã volũtatẽ/ dicẽtes
filios ſe eſſe patrũ niceni cõcilij pariter ⁊
heredes. ¶ Socrates. ¶ Hoc tñ ſciendũ
qm̃ ſynodus q̃dẽ vrſatiũ ⁊ valẽtẽ:auxen
tiũ ⁊ germinũ:gaiũ et dinofilũ:eorũq; ſo
cios cõdẽnauit:arrianũ dogma anathe-
matizare fugiẽtes. Qui ꝓpter hãc dãna
tionẽ indignati ad principẽ celeriter ad
uenerũt:portãtes lectaȝ in concilio fidẽ.

¶ Theodoricus.

¶ Apertiꝰ aũt integrã fidei regulã eorũ
epyſtola ad cõſtãtiuȝ ſcripta mõſtrauit.
Cuius verba ſunt hec. ¶ Capitulũ.xxi.

Diuina iuſſio-
ne ⁊ precepto pietatis tue
olim dogmatizata cõſidi-
mus. In ariminuȝ nãq; ex
vniuerſis occidẽtalibꝰ ci-
uitatibus oẽs ꝯueniẽtes ſimul epiſcopi:
vt ⁊ fides catholica cognoſcetur eccleſie
et q̃ cõtraria ſapiũt panderẽtur. Multũ
nãq; diſceptãtibꝰ nobis inuenimꝰ opti-
mũ eſſe ſtatutã fidẽ antiquitus perma-
nere/ quã etiã ꝓphete euãgelia necnon
apoſtoli per ieſum chriſtũ dñm noſtrum
predicaſſe noſcũtur. Qui ⁊ tui regni pro-
tector/ tueq; ſalutis auxiliator eſt: quate
nus hanc tenentes cuſtodiamus ⁊ cuſto
dientes ad finem vſq; ſeruemus. Incon
gruum enim nephariũq; videtur ex his
q̃ recte iuſteq; diffinita ſunt aliquid per-
mutare: ideſt horũ qui nicea cõmuniter
cum glorioſiſſimo conſtantino tuo patre
⁊ imperatore deliberata atq; defixa ſunt
Quorum doctrina atq; ſenſus diſcurrit
atq; predicatus eſt in omnium hominũ
auditus atq; mentes. Hec fides ſola ar-
rianam hereſim expugnauit ⁊ perdidit:
per quam non illa ſola ſed etiaȝ relique
hereſes ſunt damnate. Cui vero adde-
re q̃cq; incautũ ẽ:et auferre periculoſuȝ.
Et ſiquidẽ horũ alterũ fiat:erit inimicis
facultas augendi q̃ volunt. Quapropter
vrſatius ⁊ valẽs qm̃ participes ⁊ cõcor-
des arriani dogmatis erãt:a noſtra ſunt
cõmunione ſegregati. Quã vt reciperẽt
cognoſcẽtes delicta quibus peccauerũt
penitẽtiã atq; veniã impetrare poſcebãt
et reſcripta eorũ hec ita ſe habere teſtã-
tur. per que criminũ veniã cõſecuti ſunt.
Erat em̃ tẽpus quo hec geſta noſcuntur:
quando mediolana ſynodus celebrata
eſt preſentibus eccleſie romane preſbyte
ris cognoſcẽtes ſimul etiã poſt mortẽ di
gniſſime memorie nominandi. Conſtan
tini:cũ omni integritate ⁊ examinatione
cõſcriptã expoſuiſſe fidẽ. Qui cũ ab hac
luce baptiſmate ꝑcepto diſceſſerit et ad
premia debite pacis abierit:incongruuȝ
eſſe iudicamus poſt illum aliq̃d nouita
tis admittere: tantoſq; ſanctos confeſſo
res ⁊ martyres ⁊ huius dogmatis cõſcri
ptores. inuentoreſq; deſpicere q̃ ſecundũ
antiquã eccleſie ſanctionẽ ꝑ oĩa ſapuiſſe
noſcũtur. Quorũ fidẽ deus in tẽpora im
perij tui tranſmiſit:ꝑ dñm noſtrũ ieſum
xp̄m per quẽ tibi imperiũ tale cõceſſum
eſt vt etiã noſtri orbis terminos obtine-
res. Rurſus ergo infelices iſti:⁊ ſapiẽtia
viliſſimi:ſcȝ vrſatius ⁊ valẽs ꝓſumptio-
ne nepharia impie cogitationis predica
tores ſemetipſos annũtiarẽt:⁊ veritatis
terminũ mutare cõtẽdũt. Dũ em̃ ſecũdũ
tuũ preceptũ concilij iura celebrarẽtur/
illi concilium ſue fallacie nudauerunt.
Nitebãtur enim calliditate quadã atq;
ſeditione aliq̃d nouitatis inſerere. Hu-
iuſmodi enim malitie captos inuenimꝰ
germanũ quendam ⁊ auxentium:⁊ gay-
um hereſim contentionemq; facientes.
Quorum doctrina vna quidem exiſtens
vniuerſam molẽ blaſphemiarũ trãſcẽde
re cõprobat. Qui cũ viderẽt nos neq; ſue
volũtatis eſſe:neq; cõcordes horum quẽ
male ſapere videbantur:a noſtro ſe con
cilio mutauerunt vt quaſi aliud cõſcriꝑ

bere videretur. Erat vero tēpus breue. quod etiā eorū aperuit voluntates. Sed vt nō ſemper eccleſiaſtice cauſe in eaſdē currant concuſſiones. Nam turba atq; ſeditio repetita vniuerſa cōfundit firmum nobis viſum eſt vt que dudum decreta ſunt legaliter immutabiliterq; ſeruētur. Predictos aūt viros a noſtra communione ſecernim⁹. Qua cauſa legatos ad tuā manſuetudinē miſimus cōcilij ſententiā per noſtrā denūtiaturos epiſtolā. Legatis aūt pre oībus iſta precipim⁹ vt veritatē affirmēt ex priſcis ⁊ iuſtis rationib⁹ exponētes: q̄ etiā tuā religionē inſtruāt. quoniā nō ſicut ait vrſatius atq; valēs. erit pax ſi q̄d iuſtarum ſanctionū fuerit immutatum. Quō eīm pax eſſe credenda eſt apud eos qui pacis iura ſubuertunt? Contentio eīm et ſeditio per hec inter reliquas ciuitates ⁊ eccleſiam romanā potius oriet. Quapropter tue manſuetudini ſupplicamus vt placidis auribus noſtros legatos et oculo tranquillo reſpicias neq; ad iniuriam defunctorum noui aliquid immutari pmittas ſed permanere non ſinas in his que a progenitoribus definita atq; ſancita ſunt q̄ppe quos oīa cū deliberatiōe atq; ſciētia ⁊ ſpū ſcō celebraſſe cōfidim⁹. Ea eīm q̄ ab illis nūc innouant: credētibus quidē incredulitatē inferūt. nō credētibus vero credulitatē. Supplicam⁹ itaq; vt precipias eos q̄ p diuerſa loca detinentur: quos ⁊ etatis grauamen et anguſtia paupertatis affligit ad propria remeare ne deſolate ſubleuatis epīs videantur ecclīe permanere. Super hec etiā hoc rogam⁹: vt nihil hic que iam terminata ſunt aut addat aut adimatur: ſed omnia inuiolata permaneāt: q̄ et a pietate tui patris et tuis quoq; cōſeruata tēporibus: neq; de cetero nos fatigari ⁊ a proprijs parrhochijs alienos eſſe permittas quaten⁹ epī cum ꝓprio populo in pace orare: ⁊ diuino cultui vacare poſſint: ſupplicantes deo pro pace tui imperij pariter ⁊ ſalutis quā tibi diuinitas in perpetuū largiat. Noſtri vero legati epoꝝ ſubſcriptiones et noīa deferūt: q̄ etiā lectione diuine ſcripture religionē tuā poterūt edocere. ¶ Socrates. ¶ Hec itaq; ſy ꝟ nodus ſcripſit. per epōs deſtinauit. Urſatius autē valēs eoꝝ preuenientes aduentū derogauerūt cōcilio oſtēdētes imperatori expoſitionē fidei quā portabāt. Imperator arriano dogmati fauens indignatus aduerſus ſynodum: et vrſatium atq; valētē potius honorauit. Quāobrem q: cōcilio fuerāt deſtinati tardauerunt: nō valētes impetrare reſponſum. Sero tamen ad ſynodum conſtantius per preſentes epiſcopos huiuſmodi ſcripta direxit.

¶ Capitulum. xxij.

Conſtātius victor ac triūphator auguſt⁹ vniuerſis epīs arimino cōgregatis. Semp̄ equidē et pro oībus cogitare nos de ſacra ⁊ adorāda lege nō ignorat vrā benignitas. Nūc aūt viginti quos vrā ſapiā deſtinauit epōs: legatiōis ſue cā iterim videre nequim⁹ cū ſit nobis neceſſarium circa barbaros iter. Et ſicut noſtis decet aio puro ab oī cogitatione vtilitatē diuine legis examinare. Iuſſim⁹ igit epōs in adrianopoli noſtrā ſuſtinere regreſſionē vt cū vniuerſa res publica fuerit bn̄ diſpoſita tūc q̄ geſſerūt audire poſſim⁹. Urē aūt ſtilitati nō videat oneroſuȝ eoꝝ expectāre regreſſuȝ vt dū redeūt nr̄ȝ vobis referētes reſpōſuȝ pducere poſſitis ad terminū q̄ ecclīe catholice vtilia eē noſcunt Has lrās ſuſcipiētes epī talia denuo reſcripſerunt.

¶ Capitulum. xxiij.

Literas clementie. tue ſuſcepimus dn̄e deo amabilis impator q̄b⁹ cōtinet q: ꝓpter neceſſitatē publicā interim nō potuiſtis noſtros videre legatos: noſq; iubetis vt eorū ſuſtineamus aduētū donec que a nobis decreta ſunt et noſtris ꝓgenitoribus conſonare noſcuntur: ab eis pietas vrā cognoſcat. Quā obrē et nunc per has literas profitemur atq; firmamus nequaq̄ȝ nos a propoſito noſtro recedere hoc etiā nr̄is legatis iniunximus. Supplicam⁹ igit vt aio tranquillo et p̄ntes nr̄e mediocritatis literas relegi iubeas: vt illa que per legatos noſtros mandauimus liben=

ter accipias. Illud itaq; nobiſcū cōſiderari tua manſuetudine debet quanta ſit modo triſticia quantuſq; meror: vt beatiſſimis tēporibus tuis tante eccleſie priuate videantur epis. Et ꝓpterea rurſus tuā clementia deprecamur domine deo amabilis imperator: vt aſi aſperitatem hyemis ſi tamē veſtre placet pietati nos ad nr̄as eccleſias remeare pcipias quatinus etiam nūc poſſimus oipotenti deo et dn̄o ſaluatori noſtro xp̄o eius filio vnigenito pro tuo imperio ſolennes orationes celebrare cū pp̄lo. ¶ Capitulū. xxiiij.

Um hec ſcripſiſſent: modicū ſuſtinuiſſent tēpus: impatore nullū donāte reſpōſuz ad ciuitates ꝓprias receſſerūt. prīnceps aūt cū ꝑ prius cōtenderet arrianā ſectā p eccl'ias ſeminare: occaſionē iniurie ſue illoꝝ habuit diſceſſionē dicēs ſe contēptū eo ꝙ preter iuſſionē ei9 cōciliū viderer eſſe ſolutū. Quapropter vrſatio ꝛ hȳis q̄ circa eū permiſſionē dedit cōtra eccleſias agendi fiducialiter quodcunq; placuiſſet. Explanationē vero lecte in arimino fidei iuſſit per eccleſias ytalias deſtinari: precipiēs vt nolētes in ea ſubſcribere pellerentur eccleſijs et in eorum locis alij ſubrogarentur epiſcopi.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xxv.

Rſatius autē eiuſq; cōſentanei ab ytalia diſcedētes venerūt ad ciuitatē trachie noie nicā. Quo breui tp̄e cōmorātes aliō fecere ꝯciliū. Et lectā i arimino expoſitionē fidei greco iterpretātes elodo publicatā cōfirmauerūt ꝛ poſtea diuulgabāt eā eē fidē q̄ ab vniuerſali ꝯcilio ꝛ dictata erat ꝛ edita nicevt ſimilitudine nois niceni ſimpliciores hac ſubreptiōe deciperēt: putabāt eñ i nicea bithinie eē dictā fidē ſ; nihil ꝓfuit eis tale ꝯmētū. Poſt paululū nāq; cōfuſi atq; deriſi ſunt. ¶ Sozomen9. ¶ Capitulū. xxvj.

Nterea ſentiēs athanaſius ſibi inſidias preparari nequaq; ad imperatorē venire preſumpſit neq; hoc vtile iudicauit: ſ; electos ex egypto quinq; epos: inter quos ſerapionē thuminēſem viruz precipua vita ſanctū ꝛ ad loquēdū valde copioſum: mittit ad principē tūc in occidēte degentē. Cū quib9 etiā tres preſbyteros p quos ſibi placaret imperatorē et pro derogationibus ſatiſfacerēt inimicorū aliaq; facerēt que ei vel eccleſijs expedirēt. Quibus nauigantibus paulopoſt litere venerūt imperatoris euocātes eū. Ob quā rē athanaſius et pp̄ls eſt turbatus cū neq; heretico imperatori obedire cautū eſſet: neq; reluctari ſine periculo. Uerunt ire diſtulit et literaꝝ portitor ſine effectu reuerſus eſt. Superueniēte autē eſtate veniēs alius ab imperatore miſſus cū prouincie iudicibus cogebāt euz. Cleroq; nimiserat infeſtus. Porro populum paratuz videns ad bellū etiā iſte reuerſus eſt. Nōmulto poſt tēpore cōgregant ex egypto ꝛ libia legiones. Et cū nūtiatum fuiſſet celari athanaſiū in eccleſia q̄ vocat theone aſſumēs milites dux eorū ꝛ hilariū ab imperatore denuo deſtinatū: inopinate fractis ianuis i eccleſiā introiuit. Et vbiq; requirēs athanaſiū nō inuenit. Dicit eñ q: ſepius diuino nūtio pericula multa fugerit ſicut etiaz deo ꝓuidēte hoc diſcrimen euaſit.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxvij.

Ex his ꝛ huiuſmodi factis: ei a deo prenūtiatis a paganis ꝛ hereticis appellabatur mag9. Sermo nāq; fert eo ꝙ aliquādo eo procedente per ciuitatē contigit auolantē corniculam clamitare. Quo facto aſtans multitudo paganoꝝ velut mago derogantes: petebant vt eis aperiret quid cornicula illa ſignificaret. Ille vero fert ſilētio dixiſſe ſubridēs. Cras latina lingua dies vētura ſignificat. Hoc ergo clamās triſtē vobis exiſtimo: ſignificat diē imperatoris romani iuſſionē. Et ita cōtigit vt athanaſij ſermo l; deriſus fuerit venerit ad effectū. Altera nāq; die principis litere venīūt ad iudices: iubentes vt pagani ſua ingredi nō ꝑmitterent ad tēpla: neq; ſolēnes ſuperſtitiones feſti-

nitateſqꝫ celebraret. Tūc ergo feſtiuitas
eorū venerabilis generaliſqꝫ deſtructa.
¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxviij. A

Cum igitur fre

quēter ſicuti dictū eſt atha=
naſius pericula declinaſſet:
clerus ⁊ populus ei fauēs te=
nebat eccleſias: donec prefectus vt di=
ctum eſt egypti et dux militum eijcienti=
bus eos et ſuſtinētibus georgiū eas con
traderēt. Qui nō multo poſt veniẽs eccle
ſias ſuo iure poſſedit. Qui dū preter ſche
ma et mores ſacerdotij violētus exiſteret
⁊ maxime circa athanaſij laudatores q̄=
bus vtriqꝫ vincula et plagas viris et fe=
minis velut tyrānus inſerebat: accenſus
populus pene peremerat eum: niſi vix
ereptus fugiſſet ad principē. Quo facto
rurſus ſequaces athanaſij eccleſias mul
to tpe tenuerūt. Quas iterū veniēs dux
egypti georgij noſcitur tradidiſſe fauto=
ribus. Poſt hec autem exceptore princi=
pis veniente multi alexandrinoꝝ ſuppli
cio traditi ſunt. Poſtqꝫ etiā ipſe georgius
terribilior ſuperuenit: ⁊ priori tēpore ma
gis odibilis tāqꝫ q̄ mouerit principē ad
multoꝝ necē. Cui B vtiqꝫ deroga=
bant egyptij monachi: quoꝝ gloriā mul
titudo vniuerſa ſequebatur ⁊ vera eoꝝ te
ſtimonia iudicabāt: qꝛ ſumme philoſo=
phie virtute degebant. ¶ Theodo.
¶ Qui igitur expoſitā fidē nice trachie
oēs accuſant milites veritatis: ⁊ ꝓcipue
habitantes heſperiā teſtantur litere ab
eis ad illiricū deſtinate. Quarū literarij
auctor fuit epſ eccleſie romane tunc da=
maſus qui poſt liberium pōtificatus iu=
ra ſuſceperat multis virtutū ornatus in
ſignibus: habuitqꝫ i his literis nonagin
ta: conſortes ex italia atqꝫ gallijs i roma
na vrbe cōuenientes. Quorū noīa ꝓpter
multitudinē ponere diſtuli. Textus au=
tem epiſtole talis eſt. ¶ Capitulū.xxix.

Damaſus et vale

rianꝰ ⁊ ceteri epi Dilectiſſimis
fratribus in illirico conſtitutis
epis in dño ſalutē. Credimꝰ ſanctam fi=
dem veſtram in apoſtolorum eruditionē
fundatam hanc tenere: et hanc populis
vniuerſis exponere: que videlicet a con=
ſtitutis patrū nulla ratione diſſentit per
quos iuſtū eſt ceteros erudiri. Sed rela
tione gallicanorū venetorū fratrū quoſ
dā hereſibus fauere cognouimꝰ. Quod
malū nō ſolum cauere debēt epi ſed etiā
reluctari cōtra ea que geſta ſunt imperi
tia aut ſimplicitate: quorūdā prauis in=
terpretationibus deceptorū. Varijs ergo
doctrinis non docet labefactari: ſed ma=
gis patrū noſtroꝝ roborari ſententiam.
Auxenciū igitur mediolani precipue in
hac cauſa dānatū eſſe preſcriptū eſt. Un
de iuſtū eſt oēs in vniuerſo romanoꝝ or
be doctores legis: ea que legis ſunt ſape
re / et non fidē doctrinis varijs maculari
Itaqꝫ dū primū hereticoꝝ cepiſſet nequi
tia pullulare ſicut etiā nunc blaſphemia
nephandorū patet arrianorū. Tunc pa=
tres noſtri trecētidecē ⁊ octo electi: habi
to tractatu in vrbe nicena hunc murū fir
miſſimū contra arma dyabolica ſtatue=
runt: et hoc remedio venena mortifera
ſunt expulſa vt pater ⁊ filius vnius diui
nitatis / vnius virtutis / vniuſcuiuſqꝫ ma
gnitudinis debeat credi vniuſqꝫ eſſentie
ſiue ſubſtantie ſimul et ſpūſſanctus. Ali
ter vero ſapientes alienos eſſe a noſtra
cōione iudicauerūt Quem terminū ſalu
tarē adorabilēqꝫ deliberationē corrūpe=
re quidā alijs cogitationibus atqꝫ teme
rare voluerūt. Sed in ipſo principio ab
his ipſis qui in arimino renouare atqꝫ
retractare cōpellebātur vſqꝫ ad hoc cau
ſa correpta eſt: vt conſiterentur alia ſibi
circūuentione ſubreptū aut certe qꝛ non
intellexerunt patrū ſentētie in nicea cō=
ſtitute hoc eſſe contrariū. Neqꝫ enī preiu
diciū aliquod fieri potuit p numerū ari
mino cōgregatum: quādo cōſtat neqꝫ ro
manum epiſcopū cuius ante omnia de
cebat eos expectare decretum: neqꝫ vin=
centiū qui tantis annis epiſcopatum in
uiolabiliter cuſtodiuit: neqꝫ alios talibꝰ
prebuiſſe conſenſum: maxime dum ſicut
prediximus iſti ipſi qui per cōuentionē
declinaſſe videbantur ipſi denuo vtētes
meliori concilio: hec ſibi diſplicere teſta
ti ſunt. Perſpicit itaqꝫ veſtra ſalubritas
hanc ſolā fidem que nicea apoſtolorum
auctoritate fundata eſt eſſe perpetua fir

mitate ſeruandam. et ſimul orientales
hoc tacere nobiſcū qui ſe catholicos eſſe
cognoſcunt: occidentales etiam gloria-
ri. Credimus autem languentes in iſto
conamine: non tarde noſtram ſperādos
eſſe cōionē: et ab eis epiſcopatus nomen
auferri quatinus populi eorum liberati
errore reſpirent. Nullo eñ modo a dece
ptione poterunt corrigere populum: qui
deceptionis laqueo detinentur. Concor-
det igitur cum omnibꝰ dei ſacerdotibus
etiam charitatis veſtre ſententia in qua
vos ſtabiles ac firmos exiſtere iudicamꝰ
Sic ergo etiā nos vobiſcū recte credere
debemus veſtre nos caritatis letificate
reciprocis literis. Valete fratres cariſſi-
mi. Sed et maximus athanaſius in epi-
ſtola quam ſcripſit ad afros taliter de
ariminenſi concilio diſputauit.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū. xxx.

Is itaqꝫ prolatis quis recipiat eos q̄ arimi
nēſe aut aliud concilium pre
ter nicenū noīare preſumunt:
aut quis non habeat eos odioſos qui re
ſpuunt quidē conſtituta patrū: et ea que
nuper arimino contentioſe atqꝫ violēter
compoſita ſunt preponunt: quis iſtis cō
cordabit hominibus neqꝫ propria reci-
pientibus: nam in ſuis decem et ampliꝰ
ſicut prediximus concilijs alio tempore aliud
conſcribentes manifeſta ſunt: qꝛ ſingula
eorū accuſare noſcuntur. Et hoc patiun-
tur quod tunc iudei proditores perpeſſi
ſunt. Nā ſicut illi relinquentes ſoluꝫ fon
tē aque viuentis lacus ſibimet foderunt
qui aquā continere nō poſſunt quod ſcri
ptū eſt apud hieremiā prophetam: ſic et
iſti reluctātes vniuerſali concilio fode-
runt ſibi multa concilia que apud eos
inania ⁊ virtutem non habere manifeſta
ta ſunt. Non igitur patiamur eos q̄ pre-
ter nicenū ariminenſe preſumūt: vel aliđ
nominare cōciliū cū et ipſi qui ariminen
ſe ſuſcipiunt ignoraſſe que in eos geſta
ſunt noſcūtur. nā tacere potuerant. No-
ſtis eñ cariſſimi cognoſcentes et vos a
vr̄is q̄ tūc interfuerunt arimino: quoniā
vrſatius ⁊ valēs eudoxius et auxētius ſi
mulqꝫ ſymophilus condemnati ſunt: vo
lētes aliud q̄ſ ſtatutū eſt nicea cōſcribere
quando compulſi anathematizare arria
nā hereſim reſpuerūt cui potius patroci
nari conati ſunt. Epiſcopi vero vere inte
gri dñi ſerui recteqꝫ credētes: pene ducē
ti conſcripſerunt ſufficere nicenam ſolū
modo fidē. et nihil amplius nihilqꝫ mi-
nus preter illaꝫ querere velle ſeu ſapere
Hec eñ etiam cōſtantio ſignificauerunt
qui iuſſerat celebrari cōciliū. ¶ Socra.

¶ Capitulum. xxxi. A

Interea macedonius vicinas conſtātinopo
litane vrbi prouincias ciuita
teſqꝫ turbabat: excitans mini
ſtros proprij languoris aduerſus eccl'ias:
et in cirrico quidē eleuſiū fecit epm: in ni
comedia maratonium: qui primū dyaco
nus fuerat/habens ſtudiū conſtituendi
monaſteria virorum ac feminarum. Is
itaqꝫ macedonius epiſcopatu potitꝰ affli
gebat eos qui illi conſentire fugiebant:
et non ſolū orthodoxos ſed etiā nouacia
nos ſciens eos quoqꝫ ſubſtantialitatis
nomē ſuſcipere. Quoꝝ epiſcopus ageliꝰ
perſecutione faciente fugit. Plurimi ve
ro inſignes viri detenti/nolenteſqꝫ ei cō
municare puniti ſunt. Qui poſt tormen-
ta violenter cōionem ore ſuo ſuſcipere ⁊
tenere compellebantur. Ligno nāqꝫ ora
hominum aperientes: eis ſacramenta
deponebāt. Porro mulieres et paruulos
arripientes communicare cogebant. Si
q̄s vero cōtradiceret: mox plage vincula
⁊ tormēta ſequebant: ita vt etiā feminaꝝ
cōmunicare nolētiū māmillas in arca cō
primentes abſcinderēt. Aliarū vero aut
ferro aut ouis ardētibus eadē mēbra cō
burerent. Quod ego ab axono ſene q̄ ea-
deꝫ ſupplicia eſt paſſus audiui. ¶ So
crates. ¶ Hec igit̄ macedonij pro chri
ſtianitate orte ſunt actiones/cedes/pu-
gne/ſollicitatiōes/inteſtina bella. Que
res non ſolum apud eos qui ledebātur:
ſed etiam apud familiares ei odium ve-
hementer excitauerunt. Offendit autem
etiam ipſum imperatorem B et pro
hoc et pro alia huiuſmodi cauſa. Domꝰ
in qua erat arca Conſtantini principis
corpus habens. ruinam minabatur.

Ideoqꝫ cuſtodes eius et qui ad oratio=
nem intrabant erant poſiti ſub timore.
Macedonius ergo cogitauit imperato=
ris oſſa transferre ne arcam ruine caſus
cōprimeret. Hoc agnoſcentes populi ꝓ=
hibebant dicētes: nō oportere principis
oſſa migrari ne quaſi exorbiri oſſa vide-
rētur. Ob quā rē in duas partes populꝰ
eſt diuiſus: alijs dicētibus nullā eſſe mi=
grato mortuo leſionē alijs aſſerentibus
eſſe nephas. Cū quibꝰ etiā erāt omouſij
defenſores. Macedonius autē paruipē=
dens verba contradicentium tranſtulit
corpus imperatoris in eccleſiam vbi cor
pus iacet martyris acatij. Quo facto con
curſus diſcordantium populorum ad il=
lam venit eccleſiaꝫ: ⁊ ad manus vſqꝫ per
uentum eſt: ita vt multi hominū morerē
tur et veſtibulū eccleſie ac vicina porticꝰ
ſanguine cōpleretur. Hoc agnoſcens im
perator iraſcitur cōtra macedoniū ⁊ pro
pter eos qui mortui ſunt ⁊ qꝛ corpus pa=
tris eius abſqꝫ illius cōſilio migrare pre
ſumpſerit. Relinquēs ergo gubernatorē
heſperiarū partiū ceſarem iulianū: ipſe
pergebat ad orientem.

Theodoricus. Capitulum.xxxiij.

LEontius igit̃
anthiochenus eps cum eſſet
arrianus ⁊ languorem
ſuū celare nitebatur. Videſ=
qꝫ diuiſos ſacerdotes ⁊ populū ⁊ alios di
cētes / gloria patri ⁊ filio: alios gloria pa
tri per filiū ⁊ ſpiritu ſctō: ipſe ſub ſilētio
dicebat orationē ⁊ nihil aliud audiebāt
aſtantes niſi cū diceret in ſecula ſeculoꝝ.
Et ſi quidē hoc nō maligne feciſſet dice=
retur quia ꝓ concordia populi fieret. Sꝫ
qꝛ ⁊ contra milites veritatis acuebatur /
et non niſi hereticos ꝓuehebat / oſtende
bat celare peſtē modo amore populi nō
formidine preſſus imperatoris qui filiū
diſſimilē ꝓhibuerat dici. Ea ſiquidē tē=
peſtate etius magiſter eunomij qui arrij
blaſphemiā ſuis opinionibus auxerat: i
dyaconatꝰ ordine miniſtrabat. Sꝫ flauia
nus ⁊ diodorus monachicā q̃dē ample=
ctētes vitā: clare aūt ꝓ aplicis dogmati
bus laborātes ecpi anthiocheni leoncij re
darguerūt q̃ꝫ pietatē gerebat inſidias
dicētes quia elegiſſent virū ſtudijs mali
gnis imbutū q̄ impietatis cā culmē ſum
pſiſſet potētie atqꝫ ad eccleſie cladē dya
conatus haberet nomē. Mirabātur aūt
etiā ab aplica cōione ſuſpēdi: ⁊ heſperiā
veniētes eaqꝫ callide gerebant aperire.
Hoc metuēs leoncius ab officio ſuſpen=
dit etiū. Alijs tñ rebꝰ fouebat eū. Porro
mirabilis illa ſocietas. i. ⁊ flauianꝰ
⁊ diodorus ſacerdotali miniſterio nōdū
potiti populis tñ nimiū cōplacētes: no=
ctibꝰ ac diebꝰ cūctos ad zelū pietatis ar
mabant. Iſti nāqꝫ primi in duas partes
choros pſallentiū diuidētes ex ſucceſſio
ne dauiticā melodiā cātare docuerunt.
Et hoc in anthiochia primitꝰ fieri cepit.
Et diſperſum ad terminos totiꝰ orbis vſ
qꝫ peruenit. Iſtis diuinos amatores ad ſe
pulchra martyrū ꝓuocātes: vigilias ce=
lebrabāt cū illis laudātes deū. Hec leon
tius intuēs ꝓhibere q̇dē iudica C uit
incautū cū videret multitudinē valde vi
ris illis optimis adherere. Sed vtēs mā
ſuetudie ſermonū poſcebat ab eis vt has
feſtiuitates in eccleſijs potiꝰ celebraret.
Cuiꝰ quidē calliditatē integre cognoſcē
tes qd̕ iubebat egerūt et amatores ſuos
ad eccl'ias cōgregarūt: vt alacriter deū
ꝯcordi voce lauderēt. Sꝫ leontius flexꝰ
nō eſt vt a ſua malicia tēperaret. Vultū
nāqꝫ māſuetudinis gerēs ſtephani ⁊ fla
citie celauit iniquitatē. Hos eīn aduerſa
rios dogmatis recti ſuſcipiēs lꝫ turpem
habētes vitā ad presbyteratus tñ ordi=
nē ⁊ dyaconatus euexit. Eos autē q̇ vni
uerſis virtutibꝰ ornabātur: ⁊ aplica do=
gmata defendebant abſqꝫ honore deſe=
ruit hac gratia. Clerus quidē multos ha
bebat hereticos. populꝰ vō maxime pro
dogmatū rectitudine decertabat ita vt
neqꝫ doctores illoꝝ blaſphemiā ſuā nu=
dare pſumerēt. Quid aūt flacitas et ſte=
phanꝰ atqꝫ leoncius īpietatis ⁊ iniuſtitie
anthiochie geſſerint opꝰ ꝓprie ꝯſcriptio
nis exq̇rit. Nos aūt ad reliq̃ veniamus.

Capitulum.xxxiiij.

GErmanicia ciui
uitas eſt in termino cilicie ſy=
rie ⁊ capadocie conſtituta. Hu
ius vrbis eccleſie pſidebat eudoxius. qui

morıente leontio abꝛipuit anthiochie ſe
dem:⁊ cepit ſua ferocitate vineā vaſtare
dñicā. Necꝫ iā celabat ſicut leontiusma
liciā ſuā.ſed aperte aplicis dogmatibꝰ
repugnabat:⁊ orthodoxos multis cladi
bus affligebat.Eo tpe ancirane eccleſie
poſt marcellū baſilius preſidebat . Eu=
ſtachius ꝟo ſebaſtie armenie : qui iniq=
tatem eudoxij ⁊ rabiem cognoſcētes:cō=
ſtantio in occidēte poſito literis ſuis in=
dicauerſit.Erāt eñi imperatori noti:⁊ ꝓ
pter claritatē vite eius fauore potiebā=
tur.Quod dū cognouiſſet cōſtantius an
thiocenis ſcripſit: q: non   B   ipſe eu=
doxio eccleſie cōceſſerit preſulatuʒ ſicut
ille vulgabat: ipſumꝫ eudoxiū expelli ⁊
penas geſtoꝝ ſuoꝝ in nicea bithinie da
re precepit:iubēs ibi celebrari conſiliū.
In ſe eñi eudoxius egerat apud pontes
palatij vt in nicea ſynodus ageret̄.Sed
omniū preſcius deus agnoſcens futura
ac ſi iaʒ fuerint geſta:quodā terremotu
terribili ꝓhibuit cōciliū celebrari.Pluri
mam nāꝫ ciuitatis partē terremotus il
le deſtruxit⁊ multos habitātiū iteremit.
Hoc agnoſcētes qui cōuenerāt ad ſuas
reuertunt̄ eccleſias.Arbitror eñi hoc dei
ſapientia geſtū in illa nāꝫ ciuitate ad=
uerſus arriū a ſanctis patribꝰ aplice fi=
dei doctrina ꝓlata eſt.Et forte ſcda con
gregatio potuit illic ſentire cōtraria : vt
arrianis accuſatio eo noie preberet̄:quo
magis ſimpliciores capere poſſent tāꝫ
illā veterē ſynodum ꝓferētes.Sed eccle
ſiarū ꝓſpector citius ſoluit tale cōciliū.

Sozomenus.

In momento ſiquidem tēporis ciuita
te concuſſa:neꝫ fugere potuerūt ſed pri
mo experimento periculi ſunt perempti
Dicitur autē ante   C   ꝙ fieret iſtā cla
dem quēdam vrſatiū militem preuidiſſe
genere perſam:qui ;ſub licinio confeſſor
effectus:relictaꝫ militia in.turre ciuita
tis diuinā p hiam exercebat.Cui ſuper=
na viſitatio aperte precepit exire de ci=
uitate paſſura ꝙ poſt paululum fierent
manifeſta.quo facto cū velocitate ad ec=
cleſiā currens nūtiauit eccleſiaſticis vt
dño ſupplicarent qui eos ab imminenti
periculo liberaret.Quibus cū videretur
eſſe ridiculū reuerſus ad turrim pronus
lachrymas cepit effundere.Inter ea ter
remotu ſuperueniēte plurimi perierunt
reliqui ꝟo per agros ⁊ montana diſperſi
ſunt.Urſatius aūt in illa turre repertus
eſt mortuꝰ ꝓnus iacēs ſicut ſolebat ora=
re.Sermo tñ eſt quia anteꝗ̄ moreretur
rogauerit deū vt prius eiꝰ finiret vitam
ꝗ̄ cladeʒ inſpiceret ciuitatis in qua priꝰ
xp̄m agnouerat ⁊ eccleſiaſticā videbatur
participatus eſſe phiam.Is eñi cōuerſa
tione digna etiam demones effugabat.
Quodā nāꝫ tēpore dū aliquis demonio
vexaretur euaginato gladio cepit per to
tam diſcurrere ciuitatē.Cūctiſꝫ fugiēti
bus occurrēs ei ſolus ⁊ nominās xp̄m ſer
mone mūdauit virū ⁊ fecit ab illo furore
quieſcere.Inter cuiꝰ diuerſa virtutū or=
namēta etiā hoc meminiſſe conueniret.
Erat draco ante nicomediam qui trāſeū
tes ſuo flatu perimebat habebatꝫ cubi
le circa quandā vallē.Quo veniēs vrſa=
tius orauit.Tū ſponte egrediens ille ſer
pens ac ſecundo caput percutiens inter
emptus eſt.Hi mihi retulerunt qui eun=
dem vrſatium viderunt.

Socrates. Capitulum.xxxiij.

Hunc igit̄ de
alia ſynodo quā velut ad
inſtar ariminenſis cōcilij
in oriēte . Cōſtantius im=
perator fieri iuſſerat pau
ca narrabo.Egerat eñi primitus vt in ni
cea bithinie cōgregarent̄ epi.Quoꝝ ꝯuē
tū ꝓhibuit maximꝰ terremotus.Hoc eñi
cōtigit ꝯſulatu tatiani ⁊ cerialis:octaua
die mēſis auguſti. Tractabant ergo trā
ſponere ſynodū in vicinā nicee ciuitatē.
Qḋ cū diſplicuiſſe rurſus volebāt i thar
ſo cilicie cōuenire Deinde placuit apud
ſeleuciā iſaurie ꝗ̄ vocat̄ aſpera celebrare
ꝯciliū.Qḋ factū eſt ꝯſulatu eusebij ⁊ ypa
cij.Fuerūtꝫ qui cōuenerūt numero cētū
ſexaginta.Cū quibꝰ aderat vnꝰ in pala=
tio clarus noie leonas.Quo p̄ſente:qōnē
fidei ꝓponēdā imperatoris iubebat ora
culū:ſimulꝫ p̄ceptū fuerat adeſſe lauri=
tiū militē iſaurie ducēvt in quo opꝰ eſſet
ep̄is miniſtraret.Cōuenerūt ergo viceſi
ma ſeptima die ſeptēbris mēſis ⁊ ſub ge
ſtoꝝ cōfectione diſputabāt.Aderāt etiā

exceptoꝛes vtriuſqꝫ partis verba ſignan
tes:q̄ ſub vno apud ſabinū collecta repe
riūtur. Nos:ā ūt capitulatim iſta deſcri
bimus . Pꝛima ſiquidē die leonas iuſſit
vt q̄ viderētur vnicuiqꝫ ꝓponerent. Poꝛ=
ro qui p̄ſentes erāt nō pꝛiꝰ dixerūt quāli
bet mouēdam eſſe queſtionē:niſi reliqui
cōuenirēt. Erāt eñ abſentes ep̄i macedo
nius cōſtantinopolitanus:baſiliꝰ ancyꝛe
et alij quidā accuſari timētes. Et mace=
doniꝰ quidē lāguoꝛem finxit/ patrophi=
lus oculoꝝ doloꝛē ⁊ alij ſimiles adinue=
nerūt: occaſiones abſentie. Dūqꝫ leonas
etiā illis abſentibus ꝓponēdam diceret
queſtionē:rurſus aiebant ep̄i non aliter
quicq̄ꝫ fieri niſi impetitoꝝ vita diſcutere
tur. Accuſati nāqꝫ iā fuerāt. Cyꝛillus hie
roſolymoꝝū euſtachius ſebaſtie armenie
⁊ alij quidā . Ob quā rem cōtentio inter
p̄ntes exoꝛta eſt. Alij nāqꝫ dicebāt vitas
accuſatoꝝ diſcutiendas:alij vero ante fi
dem nihil eſſe querendū. Mouebatqꝫ qō
ñem imperatoꝛis diuerſa ſententia. Cu
ius literis nunc de fide pꝛius agendum:
nunc accuſatoꝝ conuerſatione legebaꝫ.
Hec cauſa pꝛeſentes ad ſciſma perduxit
⁊ in duas partes ſynodi multitudo diui
ſa eſt. Unius eñ partis dux erat acatius
ceſarie paleſtine:geoꝛgius Alexandrie:
vꝛſatius tyꝛi:eudoxius anthiochie quos
alij triginta duo ſecuti ſunt. In alia par=
te fuit geoꝛgiꝰ laodicie ſyꝛie: ſofroniꝰ pō
peiopoleos paſlagonie:eluſius ſicirci q̄s
plurimi ſequebantur. Cūqꝫ placuiſſet vt
pꝛius de fide queſtio moueretur: hi qui=
dem qui erāt partis acatij nicenā fidem
aperte negauerūt. Aliāqꝫ fidē dictare ni
tebātur. Alterius ꝟo partis numero plu
rioꝛes omnia quidē niceni cōcilij recepe
runt. De ſermone conſubſtātialitatis tā
tūmodo querebātur. Multis igitur iter
alterutros cōtentionibꝰ vſqꝫ ad veſperā
generatis:nouiſſime ſiluanus tarſenſis
pꝛeſul eccleſie:voce magnā clamauit di=
cens non opoꝛtere nouā dictari fidē ſed
dudū in anthiochia expoſitā t̄pe dedica
tionis debere ſeruari. Quo dicto ſequa=
ces ſunt egreſſi. Alteriꝰ ꝟo partis ꝓtule
runt fidē anthiochie recitatā:quam rele
gētes ſoluerūt illa die cōſiliū. Altera ꝟo
die cōuenientes in oꝛatoꝛiū ſelentie ta=
nuaſqꝫ claudētes relecte fidei ſubſcripſē
runt. Subſcribebant autē etiam ꝓ abſen
tibus pꝛeſentes lectoꝛes atqꝫ dyaconi ꝑ
quos rate ſe ferre hanc diffinitionē ab=
ſentes ꝓfitebantur. Acatius autē et alij
partis eius querebātur eo ꝙ ecclia clau
ſa ſubſcriberent dicentes ea que occulte
gerūtur impꝛobitatis ſuſpitiōe pleniſſi=
ma ſunt. Hec autē faciebāt volētes aliā
fidei explanationē. Ipſe quoqꝫ eam quā
pꝛeparatā habens legit ibi quidē iudici
bus lauricio ⁊ leone ſtudens ei robur ac
quirere. Hec ergo die ſecūda ſunt geſta.
Tertia vero die leonas rurſus cōgrega
re partes feſtinabat ep̄oꝝ. Quo die nec
macedoniꝰ defuit cōſtantinopolitanus
nec baſiliꝰ ancyꝛe. Dumqꝫ ambo in vnā
partē ꝯueniſſent denuo qui circa acatiū
occurrere noluerūt:dicētes opoꝛtere pꝛiꝰ
de concilio eijci eos qui pꝛidē fuerāt con
demnati et qui accuſabantur in pꝛeſenti
Cūqꝫ cōtentio creſceret egreſſis eis qui
poſiti in accuſatione videbātur ⁊ qui cir
ca acatium ſunt ingreſſi. Tunc itaqꝫ leo
nas ait libellū ſibi datū ab eis qui cum
acatio erāt/celans dogmatis eſſe dicta
tionem. Et cum pꝛeſentes ep̄i tacuiſſent
aliud quiddā nō expoſitionē fidei libel=
lū cōtinere iudicātes mox fidei acatij cō
ſcriptio cū pꝛohemio hoc mō relicta eſt.
¶ Nos qui cōgregati ſumꝰ ſelentia iſau
rie ſcd̄m imperatoꝛis volūtatē heſternā
die.v.Kal.octobꝛis/omne ſtudiū habui
mus cū diſciplina eccleſiaſticā ſeruare
pacē ⁊ de fide cogitare cōſtanter:ſicuti ſi
cepit deo amabilis imperatoꝛ noſter Cō
ſtantius ſcd̄m ꝓpheticas euangelicaſqꝫ
voces:⁊ nihil pꝛeter ſcripturas ſuperin=
ducere in eccleſiaſtica fide. Quia ꝟo ali=
qui in cōcilio alios noſtrū iniurijs affe=
cerūt:alios loqui ꝓhibuerūt alios reclu
ſerūt inuitos:⁊ dānatos ſecū ex diuer=
ſis ꝓuincijs habuerūt:necnō ⁊ eos qui cō
trā regulas oꝛdinati ſunt introduxerunt
ſecū:ita vt vndiqꝫ tumultu ſynodus im=
pleretur:ſicuti ⁊ vir clariſſimꝰ comes leo
nas ⁊ vir clariſſimꝰ dux ꝓuincie lauriciꝰ
inſpexerūt. Pꝛopterea hec interloquimur
qm̄ nō declinamus expoſitā cum autoꝛi
tate fidem in anthiochena dedicatione
pꝛoferentes eam:licet patres noſtri illo

tempoꝛe ad ſubiectam concurrerint que
ſtionē:qm̄ multos turbauit ꝯſubſtantia
litatis nomē p̄terito tp̄e ⁊ vſq̧ ad p̄ſens.
Nec ꝟo quia ꝟ: innouatū ab aliquibus
de diſſimilitudine filij apud patrem⁹.
hac ergo gratia omouſion ⁊ omoeuſion
i.eiuſdē ſubſtantie ⁊ ſimilis ſubſtātie no
mē adijcimus/tanq̄ ſcripturaruȝ extra=
neū anomocon.i.diſſimilitudinis verbū
anathematizamus. Et oēs huiuſmodi
exiſtētes ab ecclīa alienos exiſtimam⁹.
Similē vero filiū apud patrem aperte ꝓ
fitemur ſecūdum apl'm dicentē de filio q̄
eſt ymago dei inuiſibilis. Cōſitemur au
tem ⁊ credimus in vnū deum patrē om=
nipotentem factoꝛem celi ⁊ terre/viſibi=
lium omnium ⁊ inuiſibiliū. Credim⁹ aūt
et in vnū ieſum xp̄m filiū eius ex eo natū
impaſſibiliter ante oīa ſecula deū veruȝ
ex deo vnigenitū lumē:vitā:veritatē:ſa=
pientiaȝ:voluntatē:per que omnia facta
ſunt in celis ⁊ in terra ſiue viſibilia ſiue
inuiſibilia. Hūc credimus in conſumma
tione ſeculoꝝ pꝛo deſtructiōe peccati aſ=
ſumpſiſſe carnē ex ſancta virgine maria
et hominē factū paſſum ꝓ peccatis no=
ſtris:ac reſurrexiſſe ⁊ aſſumptū in celis ſe
dere in dexterā patris:⁊ iterū venturū in
gloꝛia iudicare viuos ⁊ moꝛtuos. Credi
mus ⁊ in ſpiritūſanctum quē paraclituȝ
i.conſolatoꝛē nominauit ſaluatoꝛ domi=
nus noſter pꝛomittēs poſtq̄ iret diſcipu
lis eū eſſe mittendū. quē etiā deſtinauit
per quē ⁊ ſanctificat credētes in eccleſia:
⁊ baptizatos in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſ=
ſancti. Eos aūt qui pꝛeter iſtā fidē aliq̄d
quicq̄ pꝛedicant a catholica eccleſia de
cernimus alienos exiſtere. Hec eſt acatij
de eius fide pꝛolatio. cui ſubſcripſit ⁊ ipe
et cōſentiētes ei numero quē paulo an=
tea pꝛedixim⁹. ❡ Hac fide lecta ſophꝛo=
nius pompeiopoleos paſragonie hec ꝟ
ba clamauit. Si per ſingulos dies ꝓpꝛiā
edere licuerit fideȝ veritatis integritas
non manebit. Hec quidē ſophꝛonius ait.
Ego aūt dico quia ſi ab initio hec ꝟba de
nicena fide dixiſſent:qui ante eos ⁊ poſt
illos fuerīt oīs potuit ceſſare ꝯtētio. Tūc
ꝗ pꝛima iter alterutros ob hoc ⁊ ꝓpt̄ eos
q̄ fuerūt accuſati ꝟba dicētes ⁊ audiētes
Quarta ꝟo die ꝯuenientes/ oēs rurſus

mouebant cū contentione ſermones. In
ter quos acatius his verbis ſuam ſentē
tiaȝ patefecit. Si ſemel nicena fides mu
tata eſt:nihil ꝓhibet etiam nunc aliā di
ctare fidē. Ad hec eleuſius cirici hec ver
ba reſpondit. Pꝛeſens conciliū celebꝛatū
eſt non vt anathema diſcat: neq̧ vt fidei
explanationē ſuſcipiat tanq̄ non habēs
eā:ſed poſſidēs patrū fidē. hanc vſq̧ ad
vitā moꝛtēq̧ cuſtodiet. His ergo verbis
eleuſius ſentētie occurrit acatij:fidē pa=
trum vocās anthiochia declarataȝ. Cui
recte quilibet poterit obuiare dicens.
Quomodo patres hos nominas o Eleu
ſie dum illoꝝ nō recipis partes? hi nāq̧
qui nicea cōuenerūt cōcoꝛdantes in con
ſubſtātialitatis verbo ꝓ fide ſancita pꝛo
pꝛie dicūtur patres eo ꝙ tēpoꝛe preceſſe
runt:⁊ qui poſtea anthiochia cōuenerūt
ab illis ſacerdotij iura ſuſceperūt. Si au
tē hi qui anthiochia cōgregati ſunt pa=
tres ꝓpꝛios negauerūt conſequēter iſto
rum poſteri patrum deſtructoꝛes ſecuti
ſunt. Quomodo ergo ⁊ quoꝛū illi fidē im
pꝛobam reſpuerūt? Si aūt illi nō habue
rūt ſpiritūſanctū qui per officiū manus
impoſitionis accipitur:neq̧ iſti ſacerdo
tiū perceperunt. Quō enī acciperēt a nō
habētibus qđ dabatur? hec obicere ergo
reſponſa poterit quilibet eleuſio. ❡ Cuȝ
hec itaq̧ gererentur ad aliā venere qō=
nem. Quod enī acacius in fide que lecta
eſt ſimilē dixit filiū patri:conſulebant al
terutros ſecundū quid eſſet ſimilis fili⁹
patri. Et qui circa acatiū erant dicebāt
ſcd̄m voluntatē ſolūmodo nō ſecundum
ſubſtantiam patri ſimilem filiū eſſe. Alij
vero oēs etiā ſecundū ſubſtantiā decla=
rabant. In hac ergo cōtentione tota mā
ſerūt die. Et acatiū arguerūt qui in ſuis
ſermonibus quos cōſcripſit ſimilem per
oīa patri filiū dixit. nunc autē ſcd̄m ſub=
ſtantiā ſimilē denegauit. Quibus multū
cōtendētibus ⁊ ad nullā cōcoꝛdiā veniē
tibus ſurgēs leonas ꝯciliū ſoluit. Et iſte
fuit terminus ſynodi ſelentia congrega=
ti. Altera nāq̧ die rogatus vt intereſſet
noluit:dicēs directus ſuȝ ad cōcoꝛdiā cō
cilij:vobis diſtantib⁹ adeſſe nō poſſum.
Quo facto nec qui circa acatium ad ſy=
nodū concurrere voluerunt. ❡ Altera

vero ꝑs in eccleſiā veniēs acatiū ⁊ ꝗ erāt
cū covocauit:vt de cyrillo hieroſolymoꝝ
ep̄o haberet̄ examinatio. Sciendū itaqꝫ
q̄m cyrillus iā fuerat accuſatꝰ atqꝫ dānatus:
q̄m ſepe euocatꝰ ad iudiciū duobus
annis iugiter dͤclinauit metuēs accuſantes.
Cōdēnatus aūt appellatiōis libellū
ꝯdēnatoribꝰ deſtinauit:iudiciū maiꝰ appellās:
cui appellatiōi ꝯſenſit etiā ꝯſtantius
impatoꝛ. Hoc itaqꝫ ſolus ⁊ p̄mus ꝑter
eccłiaſticā ꝯſuetudinē atqꝫ regulam
cyrillus fecit ep̄s:vt ſicut in publicis iudicijs
libellis vteret̄ appellatorijs. Tunc
ergo in ſelētia iterfuit iudicādus. Et ob
hoc ep̄i acatiū eiuſqꝫ cōſentaneos euoca
bant vt de accuſationibꝰ agnoſcētes decreti
cōe ꝓferrent Euocabāt igit̄ etiam
alios quoſdā qui fuerāt accuſati ⁊ ſemet
ipſos ꝯtulerant ad acatiū. Quibus poſt
crebrā citationē nolētibus occurrere dānauerunt.
Et acatiū:georgiū alexandrinū
vrannisi tyri: theodolū cherapenum
phrygie: theodoriū philadelphie: lidie
euagriū inſule mitilene leontiū.tripoledem
germantce fuit:poſtea vero anthiochie
ſyrie inuaſit ep̄atum. Damnauerūt
pariterq̄ patrophilū q̄ ⁊ ipſe a dorotheo
preſbytero accuſatus euocatꝰ noluit obedire.
Hos itaqꝫ dānauerunt. Excōicauerunt
aūt aſteriū.euſebiū.augarū.baſiliū
phebum.fidelem.euticium magnū ⁊ euſtachium
ſic eos manere decernētes.donec
habita ſatiſfactione accuſationibus
ſemetipſos exuerunt. His actis damnationē
celebratā eoꝝ parochijs innotuerunt.
Inqꝫ loco eudoxij anianum ꝯſtituerunt
ep̄m. Quē cōprehendentes qui circa
acatiū erant:leone ⁊ lauritio tradiderunt:
a quibus exilio deſtinatus. Quo facto
ep̄i qui ordinauerāt anianū cōteſtationē
obtulerūt leone ⁊ lauritio ꝯ acatiū
⁊ ꝯſentaneos eiꝰ dicētes ſynodi iudiciū
fuiſſe violatū. Cūqꝫ nihil agerēt ꝯſtātinopolim
ſunt ꝓfecti vti que geſta fuerāt
panderent̄ impatori.

¶ Sozomenus.

¶ Capitulum.xxxv.

Hunc terminum habuit ſynodus in ſelētia cōſtituta.
Qui ꝓo voluerit ſubtiliter
vniuerſa cognoſcere exceptorum debet
acta relegere. Poſt hec ergo talia geſta
ſunt. Conſentientes quidā acatio ad imperatorē
ꝙpropere ꝑuenerūt. Alteriꝰ vero
partis epiſcopi ſinguli ad ꝓpria ſunt
reuerſi:decē tantūmodo eorum cōi decreto
miſſi:venientes ad principem inuenerunt
ducentos decem ab ariminenſi concilio.
Porro ſequaces acatij iam agebāt
vt potentes palatij eorum tuerētur partes:
et per eos fauoꝛ illis arridebat imperatoris.
Dicebant enim alios q̄dem ſibimet
cōſentire:alios aūt eccleſiaſticis pecunijs
eſſe corruptos alios incōgruis falli
ſeditionibus. Hec agebat acatius natura
verſutus:⁊ preparatus ad intelligēdum
atqꝫ dicendum.cum etiam inſignem
haberet eccleſiam:ideſt euſebij pamphili
poſt quem eius tenebat epiſcopatum ⁊
gloriabatur eum ſe habuiſſe doctorem.
Et cum talis eſſet perſuadebat facile q̄d
volebat. Cum igitur conſtantinopolim
ex vtroqꝫ concilio eſſent epiſcopi viginti
⁊ aliqui q̄ ſine caſu preſentes erant primo
quidem iubentur vt de eccꝫ queſtione
iudicaret preſentibus maximis proceribus
honoratus/quem non ante multum
tempus imperatoꝛ ab vrbe roma reuertens
primum prefectum vrbis conſtātinopolitane
conſtituit. Poſtea vero etiā
ipſo conſtantio cum iudicibus audiente:
capitur circa fidem ectius egrotare ita
vt etiā imperatoꝛ et alij quaſi circa blaſphema
eius verba commouerentur. Dicitur
autem acatium eiqꝫ conſentientes
primum ſe hanc hereſim ignorare finxiſſe:
et ſub velamento quodam egiſſe cum
principe:vt ipſe cum ſuis proceribus iudicaret
credens ecium non poſſe vinci
ſermonibus ⁊ magis neceſſario capi iudicantis
auditus:ac ſine cōtentione preualere
conamē hereſcos. Cumqꝫ hoc perſici
nequiuiſſet:proferri ſcripturam prolatam
ab arimino et ſeleucie ſynodo niſi
hanc ſuſcipere depoſcebant. Et cum
queſtio eſſet de ſubſtantie nomine iureiurādo
firmabant q̄ nullatenus diſſimilem
ſecundum ſubſtantiam filiū faterentur:
ſeqꝫ paratos hanc hereſim abdicare
dicebant. Et quoniam inopinate occidētales
nomē ſubſtātie in arimino relique

rant.neceſſariam huiuſmodi ſcripturam
eſſe taterent.Dicebant autē q̄ ſi nomen
ſubſtantie taceat cum noīe ſubſtantie ēt
illud qđ de cōſubſtantialitate decretum
eſt ſine dubitatione tacebit: qđ plurimi
occidentaliū ſacerdotū ꝓ reuerētia nice
ni ꝯcilij nimis amplectebant.Hanc autē
etiā imperator flexus eſt laudare cōſcri=
ptionē ꝯſiderans multitudinē arimino
congregatam.Et q̄ non peccaret q̄ ſimi
lem patri filiū dicere idem eſſe ꝟtute cre
dens ꝯſubſtantialem ⁊ ſimilis ſubſtātie
ꝓfeſſionē nihilq̄ intellectu differēs niſi
noībꝰ que ſcriptura diuina neſciret hāc
ergo ſnīam habēs ep̄os ꝯcordare p̄cepit
in ariminēſi fide ꝯcilij. Cūq̄ ſe in altera
die pararet ad cōſulatū qđ prima die mē
ſis Januarij romanoꝝ more celebrabat
totā diē ⁊ maximū noctis partē expēdit
inter ep̄os certamē habēs donec ſcriptu
re ex arimino delate ſubſcriberēt ep̄i a ſe
leucia veniētes. ❡Capitulū.xxxvj.

Acatius autē

⁊ q̄ cū eo aliquātū tp̄s cō=
ſtātinopolim cōmorantes
euocauerūt ep̄os ex bithi
nia inter quos erat ⁊ ma=
charius macedoniēſis ⁊ vlfilas gothorū
ep̄s.Qui oēs numero q̄nquaginta ꝯue=
niētes ꝯfirmauerūt arimino lectā cōſcri
ptionem adijciētes vt decetero nequaq̄
ſubſtātia vel eſſe noīaret in deo . Et p̄ter
hanc ſcripturā oēs alias aut factas aut
faciēdas penitꝰ abdicari.Quo facto etiū
diaconatꝰ ordine depoſuerūt tanq̄ here
tice ſapientē:⁊ qui ꝯ eccl̄iaſticā ꝯſuetu=
dinē.quedā humane ſapiētie facta ꝯſcri
beret:⁊ dyalogos plenos blaſphemie di
ctaret:atq̄ turbaꝝ eccleſiaſticaꝝ ⁊ ſedi=
tionis auctor extaret.Dicit aūt ab aliq̄=
bus;q̄ nō eū integro corde depoſuerunt:
ſed volētes ſe p̄ncipi cōmendare eo ꝙ di
cerent ſilia ſapere. ❡Uidētes aūt impa
toris indignationē quā circa macedoniū
tūc habebat:etiā eū depoſuerūt.Et eleu
ſium cirlciꝝ,baſiliū ancyre/⁊ ortaſiū ſar=
dicoꝝ.dracontiū pergami. Et dū in do=
gmate viderent habere diſcordiā tñ tp̄e
depoſitionis memoriā coꝝ nō fecerūt: ſꝫ
culpas eis oībus inferebāt ſingulariter

per quas eos aſſerebant in eccleſiaſticis
regulis deliquiſſe. ❡Sozomenus.

❡Capitulum.xxxvij.

Inter quos cy

rillū quoq̄ hieſolymorum
depoſuerunt tanq̄ euſta=
chio helpidoiq̄ cōicantē
hi em̄ ꝯtria ſapuerāt eis q̄
in mitilene fuerāt ꝯgregati. Inter quos
etiā ipſe ꝯuenerat.⁊ tanq̄ poſt depoſitio
nē in paleſtinā factā,cōione participatꝰ
fuerat cū baſilio ⁊ georgio laodicie ciui=
tatis ep̄is.Cum enim cyrillus hieroſoly=
morū ſuſcepiſſet ep̄atum.de iure metro=
polite ꝯtendebat cū acatio ceſarie pale=
ſtine tanq̄ ſedis apoſtolice pōtifex.Hinc
ergo in antiochia ꝯſtituti derogabāt al=
terutris tanq̄ non ſaperēt recte de deo.
Nā ⁊ prius vterq̄ ſibimet in ſuſpitione
eſſe videbat.Alter q̄dē arrij dogma lau=
dabat:Cyrillus aūt p̄dicantes ꝯſubſtan
tialē patri filiū ſequebat. Inueniēs er=
go tp̄s acatius cū ꝯſentientibus ſibimet
ep̄is cyrillum ꝓ hmōi cā depoſuit. ❡Cū
fames hieroſolymoꝝ ꝓuinciā occupaſ=
ſet/tanq̄ in ep̄atuꝫ neceſſitate ciboꝝ tur
ba reſpiciebat egentiū. Cūq̄ pecunie ad
ꝯſulēdū nō eſſent:vaſa ſacrataq̄ vela di=
ſtraxit ⁊ populi neceſſitati ſubuenit.

❡Theodoricus.

❡Imperatoris igit aīm hoc cōmouit:et
maxime ꝙ acatius ꝯ cyrillū noſcit ma=
chinatus. Sacrā nāq̄ veſtē quā famoſiſ
ſimus impator ꝯſtātinꝰ ad honorē hiero
ſolymoꝝ eccl̄ie dederat machario illius
pontifici ciuitatis:vt ea circūamictus in
miniſterium ſacri baptiſmatis adimple
ret q̄m erat auro ſericoq̄ ꝯtexta.Cyrillū
aſſerūt vendidiſſe:eāq̄ veſtē emiſſe quē=
dā thimelicū ſaltatorē.Et dum ea fuiſſet
indutus ipſa ſaltatione cecidiſſe atq̄ cō=
tritū morti ꝯditū. ❡Sozomenus.

❡Hāc ergo cauſationē acatius hn̄s cy=
rillū ep̄atu depoſuit.Dānatos igit ep̄os
ex vrbe ꝯſtantinopolitana fugauerūt ſe=
ctatores acatij.Sibi aūt ꝯſentiētes in de
poſitionibꝰ tñ illoꝝ nolentes ſubſcribere
cū eſſent numero decē apud ſemetipſos
interim habitare preceperūt: ⁊ neq̄ mi=
niſterio fungi neq̄ eccleſias gubernare

q̄diu

ꝙ diu ſubſcriberēt. Et ſi nō agerēt penitē
tiam intra mēſes ſex et omnib⁹ placitis
atq̧ geſtis i illo cōcilio p̄beberēt ſcripto
cōſenſum: ipſi deponerent. Quo facto cō
ſentientes eis ep̄i per ſingulas prouin-
cias alios ordinarunt. Cumq̧ talia cogi
taſſent cūctis ep̄is atq̧ clericis ſcripſe-
runt vt hec obſeruarent atq̧ perficerent
Et hoc ergo nō poſt multū tempus ma
cedonio ſucceſſit eudoxius baſilio atha-
naſius eleuſio eunomius qui poſtea eu-
nomiane pꝛiceps fuit hereſeos. Porro ꝓ
euſtachio meletius eccleſie ſebaſtene ſu
ſcepit epiſcopatum. ¶ Socrates. ¶ Le-
cta eſt etiā in conſtantinopolitana vrbe
cū adiectione expoſitio fidei. Sed nos la
byrithū expoſitionū vix aliquādo repe-
rientes: eorū numerum quoq̧ degerim⁹.

¶ Capitulum.xxxviij.

Post Nicenū nā
q̧ cōciliū in dedicatiōe anthio
chena: exponere geminā dicta-
uerunt. Tertia vero eſt q̄ a narciſſo apud
gallias cōſtantio īperatori oblata digno
ſcitur. Quarta eudoxij que in ytalia de-
ſtinata ē. In ſirmio tres dictate ſunt qua
rum vna ī arriano cū cōſulatu relicta eſt.
Porro octaua ī ſeleūtia ab acatij ſocijs edi
ta eſt vltima ꝯſtātinopoli cū adiectiōe re
citata eſt. Erat eīm additū vt neq̧ ſubſtā
tia neq̧ ſubſiſtētia diceret ī deo. In hac
vlfilas gothorū ep̄s tunc primo cōſenſit.
Nā tp̄e precedenti nicenam amplecteba
tur fidem: ſequens theophilum gothorū
epiſcopum: qui preſens in concilio nice-
no ſubcripſerat. Acatius igitur et eudo-
xius cū ſuis cōſtantinopolim de quibuſ-
dam alterius partis epiſcopis cōdemnā
dis certamen habebant: videntes indi-
gnari cōtra macedonium principem pri
mum condemnauerunt eum tanq̄ pluri-
me necis auctorem: et quia dyaconum in
fornicatione captum in communione ſu
ſceperat. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxxix.

Expulſo ſiqui
dē macedonio eudoxi⁹ ſper
nēs āthiochie ſedē ꝯſtātino
politanā iuaſit eccl'iā ſtu
dio fultus acatij. qui obliti ſuorū ſuis iu
dicijs cōtraria ſanciuerunt. Nā cū prius
draconciū depoſuiſſent eo ꝙ ex galatia
trāſiſſet ī pgamū nō cogitantes qꝺ actū
fuerat eudoxiū ad ſedē aliā migrauerūt.
Quo facto lectā fidē arimino cū augmē
to quod ipſi in conſtātinopolitana vrbe
adiecerant vbiq̧ direxerūt: mandantes
vt qui nō ſubſcripſerunt iuſſioni īperato
rum exilio mitteretur. Innotuerūtq̧ ſua
geſta et alijs orietalibus ſibi cōcordib⁹:
et patrophilo ſcitopoleos epiſcopo: q̇ de
ſcientia ad propriā mox redierat ciuita-
tem. Eudoxio ſiquidē cōſtituto conſtanti
nopoli B tūc etiā maior eccleſia que
dicitur ſophia dedicat̄ cōſulatu cōſtantij
decimo et Iuliani ceſaris tertio quītade
cima die februarij menſis. Eudoxius eīm
cū ſediſſet in ſedē illā prius vocē que vbi
q̧ vulgata eſt protulit: dicēs. Pater aſe-
bis filius euſebis. Iſta duo greca v̄ba di
uerſos habēt apꝺ grecos itellectus. Aſe-
bis enim dicitur et impius et ſine cultu.
Euſebis dicitur et pius et bene colens.
Cūq̧ dixiſſet hec verba turba generat̄ in
populo quaſi patrē dixiſſet impiū: filium
v̄o piū. Quo facto nolite inquit turbari
ad ea que dixi. Pater enim aſebis eſt qꝛ
nullū colit. filius aūt euſebis eſt qꝛ colit
patrem. Hec cum dixiſſet eudoxius tur-
ba quidem ſedata eſt: multus vero riſus
compleuit eccleſiam. Hactenus illud di
ctū cum deriſione permanſit. His eīm he
reſiarche ſeductionib⁹ ſermonibuſq̧ va
cantes eccleſiā lacerarūt. Huiuſmodi er
go termino etiā ſynodus cōſtantinopoli
tana concluſa eſt. ¶ Sozomenus C
¶ Igit̄ acati⁹ ⁊ eius ſocij nō ceſſabāt: ſed
congregati āthiochiam q̄ eis dudū pla-
cuerant deſtruebāt: ⁊ ex cōſcriptione que
arimino ex cōſtātinopoli fuerat lecta no
men ſimilitudinis abſcidere nitebant̄ et
per oīa ſubſtantiā atq̧ volūtatē diſſimi-
lem eſſe patri apud filiū: ⁊ nō exiſtētibus
factā itroducebāt ſicut arrio primo pla-
cuerat quibus etiā conſentiebāt. Is eīm
eci⁹ poſt arrianum: prim⁹ aperte his no
minibus vti preſumpſit. Quapropter ⁊ ſi
ne deo vocabat̄: eiuſq̧ ſequaces ꝓpterea
diſſimiles et non exiſtentiales ſunt dicti:
ab his qui ī anthiochia conſubſtantiali-

tali cõſentiebant. Hos ergo duz require
rent cultores nicení cõcilíj cur in expoſi=
tione fidei ſue deum ex deo filiũ dicẽtes
diſſimilẽ: ex non extãtibus nominare pre
ſumerẽt: his ſermonib⁹ reſpõdebãt. Sic
dictũ eſt deuz ex deo ſicut habetur apud
apoſtolũ. Oĩa aũt ex deo. vnus ergo oĩm
etiã fili⁹ dei. ⁊ ꝓpterea poſitũ eſt in expo
ſitionibus ſcḋm ſcripturas. ¶ Socrates.
¶ Huius verbi princeps fuit gregorius
laodicenus epiſcopus: qui cũ talia doce
ret ignorauit quẽadmodũ apoſtoli pro=
prietates ſuperiori tempore origenes la
tius examinatus atqȝ interpretatus ſit.
¶ Sozomenus. Capitulũ. xl. A

Interea dũ adhuc Athanaſi⁹ cela=
retur / georgius in Ale
xandria crudeliter pa=
ganos afficiebat ⁊ ad=
uerſantes ſibimet chri
ſtianos. vtroſqȝ enim cogebat ad ſuã ve
nire ſententiã / et reſpuentes afficiebat.
Erat eñi apud ſapientes odibilis quaſi
deſpiciẽs eos ⁊ iudicib⁹ imperãs. Apud
populũ vero quaſi tyrãnus vt vltra potẽ
tes elatus: precipue tamẽ paganos op=
primebat quos ſacrificare ⁊ paternas fe
ſtiuitates agere prohibebat. Tunc enim
milites et egypti ducem armatos in ciui
tatem introduxit imagines ⁊ ornamenta
temploꝝ abſtulit / quod et poſtea cauſaȝ
necis adduxit. Cyrillo ſiquidẽ depoſito
B ſicut predictũ eſt: apprehendit hie=
roſolymorũ eccleſiã heremi⁹: ⁊ poſt illũ
heraclius: poſt quẽ hilarius. Hos, tunc
enim illã eccleſiam gubernaſſe percepi=
mus vſqȝ ad imperiũ theodoſíj ꝑncipis:
quando rurſus cyrillus ad proprium re
meauit ep̄atum. ¶ Socrates. Cap̄. xlí.

Igitur macedonius conſtãtipolitana pulſus
eccleſia damnationẽ nõ ferẽs
quieſcere reſpuebat. Declina
uit eñi ad eoꝝ partẽ qui apud ſeleuciam
acatiũ cũ ſuis ſocíjs oppoſuerãt. Miſitqȝ
legationẽ ad ſafroniũ et eleuſiũ quatin⁹
defenderent expoſitã pri⁹ in anthiochia
fidẽ: ⁊ poſtea ſeleũcia roboratã ⁊ ſiĺis ſub=
ſtãtie fidẽ diuulgandã eſſe cõmonuit: ad
quẽ cõcurrant multi familiariũ: q̇ nunc
ab eo macedoniani vocant̄. Quicũqȝ eñi
in ſeleũceno cõcilio acaciũ declinauerunt
apte verbũ ſiĺis ſubſtãtie ſanciuerũt cũ
pri⁹ hoc nõ manifeſto iudicio declaraſ=
ſent. Eſt eñi opinio apud multos: q᷑ non
inuẽtũ ſit macedoníj: ſed magis marato
níj niconiedeñ. ep̄i. vñ etiã maratoníj vo
citant̄: ad quos euſtachi⁹ expulſus de ſe=
baſtia cõfugit. Cũqȝ macedoni⁹ ſanctũ
ſpm̃ cõprehẽdere in tractatu diuine tri=
nitatis declinaret: tunc ⁊ euſtachi⁹. Ego
inq̇t neqȝ deũ noiare ſpm̃ ſctm̃ patior: ne
qȝ creaturã vocare p̄ſumo. Propt̄ hãc er
go cauſaȝ ſpiritui repugnãtes appellat
hmõi pſonas hi q̇ in conſubſtãtialitatis
expoſitione concordãt. ¶ Sozomenus.
¶ Cũ itaqȝ macedoni⁹ eccĺia cõſtãtino=
politana fuiſſet expulſus nõ ea q̄ acati⁹
atqȝ eudoxi⁹ ſapiebat: ſȝ credebat magis
filiũ dei deũ p oĩa: et ſcḋm ſubſtãtiã ſimilẽ
eſſe patri. Sctm̃ vo ſpm̃ nõ earũ rerũ eſſe
participẽ ſȝ miniſtrũ ⁊ perhibẽtẽ officiũ
et quecũqȝ de ſctis angelis dici poſſunt.
¶ Socrates. Capitulum. xlíj.

Huĩ ſequaces acacíj in Anthiochiã magno
ſtudio cõuenerũt acti pnia: q᷑
ſimilẽ dixerunt filiũ patri. Et
cõſulatu ſequẽti. i. thauri ⁊ florẽtíj cũ eu=
zoius eã gubernaret eccleſiaȝ / iperatore
ibidẽ cõſtituto pauci q̇dẽ rurſus moue=
bãt ea q̄ dudũ placuerãt dicẽtes oporte=
re ſermonẽ ſimilis ſubſtantie auferri ab
expoſitione fidei tradite: ⁊ eã in arimino
quã cõſtãtinopolitani nõ celãtes: ſȝ apte
dicẽtes: q᷑ p oĩa diſſimilis fili⁹ eſt patri.
nõ ſolũ ſcḋm ſubſtãtiã: ſȝ etiã ſcḋm volũtatẽ
⁊ ex nõ extãtib⁹ eſſet ſicuti p̄dicauerat ar
ri⁹: cũ q̇b⁹ erant ſectatores ecíj. ¶ Theo
doric⁹. ¶ Ea ſiquidẽ tẽpeſtate dũ pſidia
accuſaret̄ eudoxíj: inter alios euſtachius
qm̃ de fide inquit examinationẽ vis fieri
impator eudoxíj cõſidera blaſphemias.
Obtulitqȝ ei⁹ expoſitionẽ iter alia ſic ha
bẽtẽ. Que diſſiĺr ꝓferunt̄ diſſiĺia ſcḋm ſub
ſtãtiã ſunt. Un⁹ de⁹ pater ex quo oĩa vn⁹
dñs ieſus xp̄s p quẽ oĩa. Diſſiĺe autẽ eſt
ex quo ⁊ p quẽ. Diſſiĺis igit̄ fili⁹ deo eſt ⁊

patri. Hac lectione cõmotus imperator
reqſiuit eudoxiũ ſi fateret̃ ſuã. At ille ne
gauit dicẽs q: eſſet eciũ. Quẽ dũ iuſſiſſet
impator adduci reqſitus lʒ ei⁹ nõ fuerit:
ſuã eſſe pfeſſus eſt: ⁊ lõ exilio deſtinat⁹:
Euſtachius tñ etiam eudoxiũ ita ſapere
pclamabat exigẽs vt ſcripturã anathe-
matizaret eciũ. Quod licet tarde fecit tñ ⁊
dãnauit quod prius et poſtea p̃dicabat.
Deinde etiã ipſe exigebat vt ille omou-
ſiõ anathematizaret qꝺ ſcripture nõ ha
berẽt. Tũc ſiluan⁹/et ex nõ exiſtẽtib⁹ in-
quit ⁊ creatura ⁊ alteri⁹ ſubſtãtie ſcripta
nuſq̃ ſunt. Juſtũ ergo eſt hec abdicari/
quod ⁊ imperator quoq̃ decreuit vt fie-
ret: qꝺ licet cũ difficultate fecerunt. Quo
geſto exigebãt vt ⁊ ipſi omouſiõ abdica
rẽt. Tũc diſputatiue atq̃ veraciter ſilua
nus alt. Si ex nõ exiſtẽtibus non eſt neq̃
creatura nec ex alia ſubſtãtia deus. Uer
buʒ igr̃ cõſubſtãtialis eſt genitori patri
ſicut de⁹ ex deo ⁊ lumẽ ex lumine eãdẽq̃
hʒ cũ genitore naturam. Tũc imperator
iratus exiliũ interminatus ẽ eis. Et illi
poteſtatẽ inquiũt habes puniẽdi non tñ
nos patrũ ſtatuta deſtruimus. Tũc im-
perator illos pelli iuſſit eccleſiis: ⁊ p eis
alios ordinari. Tũc eudoxius cũ tyrãni-
ce cõſtãtinopoleos teneret eccleſiã pulſo
eleuzio cʒiciceunomiũ ordinauit epiſco-
pũ. Et eciũ in ſcriptis abdicauerũt. Cui⁹
videbãtur eẽ cõſortes: ſcripſerũtq̃ geor-
gio qꝺ fuerat geſtũ. ¶ Sctã ſynodus cõ-
ſtãtinopolim cõgregata dño ho
norabili alexãdrine ciuitatis epõ geor-
gio ſalutẽ Synodo rep̃hẽdẽte eciũ pro-
pter nefandas ei⁹ ⁊ plenas ſcãdalis ſcri
pturas: ſcꝺm cõſequẽtiã eccleſiaſticaruʒ
ſanctionũ ſup eo ab epĩs factũ eſt qꝺ de-
cebat. Dyaconatu nãq̃ depoſitus ẽ ⁊ ab
eccleſia fact⁹ extrane⁹: ⁊ a nobis hec mo-
nita pceſſerũt: vt neq̃ ad lectionẽ cuiuſ-
piã veniãt nefande ei⁹ epiſtole: ſed abij-
ciãtur eo quod vehemẽter inutiles ſunt.
His em̄ abiecim⁹ etiã anathematizãdũ
eũ ſi permanet in eo pposito cũ ſequaci-
bus ſuis. Cõſequẽs em̄ erat vt oẽs in ſy-
nodo cõuenientes epĩ deponerẽt auctorẽ
ſcandalorũ ⁊ ſciſmatũ in omni terrarũ or
be factorum inter eccleſias: ⁊ cõcordarẽt
in ſentẽtia cõtra eũ iuſte plata: ſed extra
vota ſpẽq̃ noſtrã ſaras ⁊ ſtephanus: he-
liodorus ⁊ theophilus: in nr̃a ſentẽtia cõ
cordare noluerũt neq̃ in eius depoſitio-
ne ſubſcribere cũ ſcʒ ſaras etiã aliam ve
ſanã arrogãtiã eiuſdẽ accuſaret eciũ. Di
cebat em̄ eũ aſperiora p̃ſumere atq̃ di-
xiſſe qm̄ ea q̃ de⁹ hactenus celaſſet apo-
ſtolis: reuelata ſibimet affirmaret. Poſt
huiuſmodi veſanos ſupboſq̃ ſermones
a memorato ſera de ecio pteſtatos flecti
precib⁹ nequerũt: vt in noſtra fierẽt de-
terminatione cõcordes. Uerũtñ nos lõ-
ganimitate detẽti: multo tpe ſuſtinuim⁹
eos: nũc indignãtes: nũc rogãtes: nũc in
terminãtes: nũc iterũ ſupplicãtes vt cõ-
uenirẽt nobiſcũ ⁊ cõſona omni cõſilio de
finirẽt. Suſtinebam⁹ ergo ſi forſitan au
dirẽt ſi forſitã intelligerẽt ſi forte pſpi-
cerẽt. Cũq̃ multo tpe nobis pdurãtibus
nõ flecterẽtur ſequi ſentẽtiã ſup p̃dicto
viro platã eſſe eccleſie honorabiliorẽ q̃
virorũ amicitias iudicantes: finiuimus
cõtra eos excõmunicatiõe tp̃s ſex mẽſiũ
ad agẽdũ penitẽtiã: eis dãtes inducias
vt ſi in hoc tp̃s cõuerterẽtur ⁊ cõſentirẽt:
definitionib⁹ fratrũ ſuoꝝ ſuſciperẽtur in
eccleſia ⁊ ppriã fiduciã caritatẽq̃ repa-
rarẽt. Si vero ſine penitẽtia pmanerẽt:
amicitiaſq̃ hoim regulis eccleſie ⁊ cõcor
die nr̃e p̃ponerẽt tũc eos epatus dignita
te eſſe iudicamus extraneos. Quib⁹ de-
poſitis: neceſſariũ erit vt in eorum locis
alij cõſtituãtur epĩ quatenus legalis ec-
cleſia cõpetẽtẽ ſumẽs ordinẽ ſibi: ⁊ cõcor
det epĩs veʒ vniuerſis ſeruãtib⁹ vinculũ
charitatis: eadẽq̃ cũ perfectione dicen-
do in vno intellectu vnaq̃ eſſentia.
¶ Ut ergo cognoſcas que concilio pla-
cuerunt hec tue reuerẽtie ſcripta tranſ-
miſimus: orantes vt gratia chriſti ita cu
ſtodiens pacifice ⁊ legitime regas ſub te
conſtitutas eccleſias.

¶ Capitulum.xliiij.

Nunc em̄ eciũ
eunomius ſuis libris ex-
altat ⁊ hominẽ dei vocat:
multiſq̃ fauoribus hono
rat. Sʒ tũc ⁊ abdicãtibus
eũ interfuit ⁊ ab eis epalem ordinationẽ

ſuſcepit ip ſe. Eudoxius igitur ⁊ acatius
cū ſuis p̄bētes cōſenſuz his q̄ in nicea
trachie geſta ſunt: pro baſilio et eleuſio
alios cōſtituerūt ep̄os de q̇bus ſuperius
caneū loqui nūc cēſeo. de Eunomio ſolū
habito ſermone narrabo. Igitur cū eleu
ſio viuo cizicenā eccleſiā percepiſſet Eu
nomius ⁊ populi ſalubritatē videret. Eu
doxius: atq̧ imperatorē cōſpiceret ſeuiē
tem cōtra eos q̇ creatū cōfitebātur vni=
genitū dei filiū cū cōpulit vt celaret hūc
ſenſum. nec cū aperiret inueſtigantibus
accuſatoribꝰ: dicēs Eunomio quoq̧ q̄m
opoꝛtuno tēpoꝛe p̄dicabimus q̄ modo
celamus ⁊ ignoꝛātes docebimus ⁊ cōtra
dicētes aut flectemus aut cogemus aut
puniemus. His ꝑmiſſionibꝰ perſuaſus
Eunomius obūbꝛatā proferebat impie=
tatē. Sed q̇ diuinis ſunt educati ſermo=
nibus vidētes dictoꝛū calliditatē mole=
ſte q̇dē ferebāt. Aperte vero cōtradicere
p̄ſumptionis opus ⁊ nō ſapiētie iudi=
cabāt. Circūponētes ergo ſpeciem ſibi=
met heretice p̄uitatis/⁊ hoc ſe eſſe fin
gentes: acceſſerunt ad domū eius rogan
tes vt eis exponeret aperte dogmatis ve
ritatē: nec pateretur huc et illuc eos di=
uerſiſq̧ ferri doctrinis. Tūc ille accepta
p̄ſumptiōe ſenſuz quē celabat aperuit
quibus dicētibꝰ nimis eſſe nephariū. vt
non oēs ſub eo cōſtituti veritate fruerē=
tur. His et huiuſmodi ſeductꝰ verbis in
conuentu eccleſie ſuā blaſphemiā reue=
lauit. At illi zelo ſuas alas accēdentes:
ad conſtātinopolim perrexerūt: ⁊ primū
q̇dē apud eudoxiū inſcripſerūt eunomiū
quo eos nō ſuſcipiētes adeūtes principē
teſtē illius cum gemitu pādiderūt. Dice
bāt em̄ potiꝰ illiꝰ dicta ipta eſſe q̄ arrij.
Pro his indignatꝰ imꝑatoꝛ p̄cepit eu=
doxio. vt educeret eunomiꝰ ⁊ cōuictus ſa
cerdotio nudaret. Cūq̧ frequenter ab ac
cuſatoꝛibus: iportunitatē paſſus eudoxiꝰ
declinaret: adierūt rurſum imꝑatoꝛē ige
miſcentes: q: nichil quod p̄ceperat feciſ=
ſet eudoxiꝰ/ſed tātā deſpiceret ciuitatē:
blaſphemijs eunomij pereuntē. Tūc con
ſtantius expulſurū ſe interminatus eudo
xium eſt niſi eunomiū iudicādum dedu=
ceret: et conuictum in accuſatione puni=
ret. Hoc metuēs eudoxius ſcripſit euno
mio vt de cizico fugeret ſibiq̧ reputaret
qui nequaq̄ eius monitionibus obediſ=
ſet. Verū eunomiꝰ metuēs abſceſſit q̇dē
ſed cōtumeliā non ferēs proditiōis q̇dē
accuſabat eudoxiū: leſumq̧ ſe ei ecīū aſ=
ſerebat ac deinde gregē ꝓpꝛie cohoꝛtis
inſtituit. Quicūq̧ em̄ eiꝰ dogmatis con=
coꝛdiā ſequebant: ab eudoxio receſſerūt
proditionē accuſantes eius ſociātes ſe=
metipſos eunomio qui hactenꝰ ab illo no
mē hr̄e noſcūtur. Hinc ergo hereticꝰ fa=
ctus eunomiꝰ ipietatis cumulo auxit ar
rij blaſphemias. Quia vero arrogantie
ſeruiēs paſſioni ꝓpꝛiū probat feciſſe col
legium: ipa q̄ ſunt geſta cōclamāt. Nam
cū abdicatus ecius fuiſſet ⁊ expulſus cū
eo egreſſus nō eſt licet doctoꝛē ēuz et dei
hoſtem nominaret ſed manſit cōiunctus
eudoxio. Cū aūt ipietatis penas exige=
retur ratum nō habuit cōcilij decretum
ſed oꝛdinauit epiſcopos atq̧ p̄ſbyteros
epiſcopali dignitate priuatus.

¶ Socrates. Capitulum. xliiij.

PEridem tem
pus in laodicia ſyrie duo
erāt viri vno noīe nuncu=
pati. Pater atq̧ natꝰ vter=
q̧ dicebat appolinaris. Pa
ter p̄ſbyterij dignitate functꝰ filius aūt
habēs lectoꝛis officiū grecoꝛū ambo do
ctoꝛes eloquioꝛuz. Pater grāmaticus fi=
lius erat rhetoꝛ. Pater nāq̧ cum fuiſſet
alexādrinus genere ⁊ prius docuiſſet in
beryto: poſtea venit laodiciā: ⁊ veniēs du
xit vxoꝛē. ⁊ filiū habuit appolinarē. Tūc
igitur ambo exercebātur cū epiphanio
ſophiſta: ⁊ cū eſſent eius amici valde fo=
uebāt eū. Hoc metuēs theodotus laodi
cēſis ep̄s ne frequēti confabulatione ſo=
phiſte declinarent ad paganitatem ꝓhi
buit ne ad eiꝰ ſcolas accederēt. Qui par=
uipēdētes ep̄m epiphanij amicitias ma
gis amplectebant. Poſtea geoꝛgiꝰ theo=
doti ſucceſſoꝛ cū eos ꝓhibuere nō potuiſ
ſet: ambos cōmunione priuauit. Tūc ap
polinaris filius arbitratus iniuriam fre
tus eloquij tumoꝛe ſophiſtici: nouitatem
⁊ ipſe introduxit hereſeos. Que nūc fer=
tur nomē ab inuentoꝛe gerens. Aiūt em̄
quidā excitatos eos aduerſus geoꝛgiuz

non tantū propter predictā cauſam:ſed
q: videbant cū varis dogmata pferentē
et nūc quidē profitentē ſimilē patri filiū
ſicut erat ſeleūcia cōſtitutū:nūc aūt in ar=
rianam declinare ſententiā.Quapropter
velut oportunā ſumētes occaſionē abſce
dūt.Cūq; nullus eis intenderet/ſub ſce=
mate religionis peſtē hereſeos introdu=
cūt.Et primū quidē dicebāt aiam a deo
verbo in diſpēſatione incarnationis nō
aſſumptā.Deinde quaſi penitētia ducti
corrigētes ſemetipſos adiecerūt.Animā
quidē aſſumptā q̄ tamē nō haberet men
tem:ſed deū verbum eſſe pro mēte in ho
mine aſſumptū.Circa hoc itaq; ſolū di=
cunt eſſe corrupti q̄ tūc illorū noīe vocitā
tur.Nā trinitatē cōſubſtātialē eſſe pro=
fitemur. ¶Theodoritus.

¶Capitulum.xlv.

CUm inter hec
ſaporis rex pſarū cōtra ro
manos caſtrametaret Cō
ſtātius cū magno exercitu
ve ies ad antiochiā fuga
uit hoſtes.Quod non militia romanorū
egit:ſed deus q̄ colitur a romanis.Tro=
pheū ergo nunc ſtudeo narrare victorie.
Niſib⁹ quā quidā antiochiā migdoniā
vocant in termino poſita eſt perſicarum
romanarū terrarūq;.Hui⁹ erat eps atq;
rector:⁊ dux iacob⁹ apoſtolice gratie ra=
dijs illuſtrat⁹.Cui⁹ digna laudādaq; mi
racula in hac hiſtoria cōſcribere aut enu
merare ſuperuacaneū iudicaui.Sz vnū
tātūmodo eius opus cauſa narrationis
exponā.Huius igitur ciuitatē romanis
ſubditā perſarum exercitus obſidebat.⁊
cū ſeptuaginta dies iugiter obſeruaret
⁊ multas quidē cepiſſet ciuitates:pluri=
maq; circa hāc molimina poſuiſſet ⁊ val
los atq; foſſata pro capienda vrbe feciſ=
ſet:eam nequaq; valuit obtinere.Poſtea
vero per ſe impetum migdonij fluminis
per ciuitatē mediā properātis:a lōge re
tinētes ⁊ vtraſq; ripas eius facietes cel=
ſiores vt aquas in collecta cōcreſceret:q̄
vi maiori poſſet irruere.Cū vidiſſet iam
etiā illas quas fecerant ſublimes ripas
impleri ſubito auferentes quas fecerāt
cataractas dimiſerūt impetum fluminis
contra murū q̄ vehemētis aque pōdus
nō ferēs eſt inclinatus ⁊ cecidit.Quo fa=
cto ingrediēs aque cum magno impetu
etiā aliam partē muri vnde fluuius ſole
bat exire:cū magna ruina depoſuit.Hoc
ſaporis inſpiciēs credidit ſe ſine pugna
capere ciuitatez.Et illa q̄dem die q̄euit
vt fundus fluminis purgaretur:⁊ poſſet
ambulari per fluuiuz.Altera vero die cū
oī militia credens p loca ruinoſa muro=
rū ciuitatē intrare vidit murū ex vtraq;
parte fabricatū.Ille nāq; ſacratiſſimus
homo orationibus milites coarmauit ⁊
alios vrbis habitatores.Quo facto ⁊ mu
rum reſtituit ⁊ propugnacula fecit q̄bus
repelleret accedētes.Et hec nō ad murū
veniēs egit:ſed intra tēplū ſacratuz dn̄o
ſupplicās adimpleuit.Porro ſaporē non
ſolū muri fabrica terruit:ſed etiā altera
viſio perturbauit.Uidit enim ſtantē ſu=
pra murum quendā imperiali ſchemate
circūamictū:⁊ tā purpurea q̄ dyadema
te reſplendere.Arbitratus autem eſſe ro
manorum imperatorē mortem minatus
eſt eis q̄ nūtiauerant nō illuc eū eſſe pre
ſentē.Quibus affirmātibus vera dixiſſe
⁊ cōſtantiū anthiochia cōmorari ex vul=
tu quē videbat agnouit eoruz verba eſſe
veracia:⁊ ait deū bellū gerere pro roma
nis:Cūq; hoc grauiter haberet infelix ſa
gittā dimiſit in aerem.Et cū vidiſſet q:
in corpore eū iaculari nō potuit tn̄ veſa=
nie ſue impetu non receſſit.Tunc igitur
efrē vir mirabilis ⁊ cōſcriptor egregius
apud ſyroſ ſacratiſſimo iacobo ſupplica
bat vt veniret ad murum.⁊ vidēs barba
ros maledictionis iacula ꝯtra eos emit
teret.Flexus ergo venerabilis hō aſcen
dit in quandā turrim ⁊ cū milia militum
videret exercitus:aliā maledictionē eis
nō petijt.niſi cinifes ⁊ culices vt p parua
animalia ſupernam virtutem potuiſſent
agnoſcere.Orationē vero ſecute ſunt ne
bule ſciniforū ⁊ culicū:⁊ elephātorū q̄dē
promuſidas cum ſint cōcaue equorū ve=
ro aliorumq; iumentorum aures ſimul ⁊
nares impleuerunt.At illi ferre vim par
uorum animalium nō valentes:ſeſſores
ſuos ductoreſq; excuſſos dorſis proiece=
runt:⁊ diruptas acies cōfuderunt: exer=
citumq; relinquētes ſummo impetu fu=

gicbat. Hoc modo ter miſerrimus impe
rator paruam clementēqꝫ correptionē in
ſe cognoſcens factam a deo habente ꝓ-
uidentiam animaruꝫ eum pie colentiū:
ſuum exinde reduxit exercitum: confuſio
nem nō victoriam ex illa obſidione per-
cipiens. ¶ Capitulum. xlvj.

HOc itaqꝫ tēpo
re conſtantinus anthiochia
morabatur. Et partico pre-
lio quieſcente rurſus collige
bat epiſcopos cogens omnes denegare
verbū ⁊ vnius ſubſtātie ⁊ alterius ſubſtā
tie. Uerum cū eudorius poſt leonciuꝫ an
thiochenā abripuiſſet ſedē. Deinde pul
ſus poſt multa conſilia cū cōſtātinopo-
litanū intque tenuiſſet epiſcopatum an-
thiochena eccleſia paſtore priuata vide
bat. Tunc ergo cōuenientes epi cū eſſent
plurimi ⁊ vndiqꝫ cōgregati dicebāt im-
peratori oportere primitus paſtorē cōſti
tui ⁊ ita cū illo de dogmatibus cogitari.

¶ Capitulum. xlvij.

ILlo tēpo//
re ſacratiſſimus mele
cius ciuitatē quandā
armenie regēs: ⁊ bar-
baros edocēs quietē
habere videbat. Quē
putantes arriani ſibi
cōſentire: petierūt a cōſtātio vt anthio-
chene ꝯſtituerēt preſul eccleſie. Cū qui-
bus etiā orthodoxi ꝓpter claritatē eius
vite ⁊ ſalubritatē rectorum dogmatū: in
eius ſubſcripſere decreto ipſumqꝫ decre-
tū vtraqꝫ pars euſebio ſamoſateno com
mēdauit epiſcopo. Ueniente ſiquidē ma
gno melecio occurrit ei populꝰ vtriuſqꝫ
partis. Cum quibus iudei pariter ⁊ pa-
gani deſiderantes famoſiſſimuꝫ videre
melecium. Tunc imperator ⁊ ei ⁊ alijs q̄
exponere poterāt iuſſit vt populis expla
narēt locū illū. dn̄s creauit me ab initio
viarū ſuarū in opera ſua precipiēs vt ex
ceptores eorū verba cōſcriberēt. Et pri-
mū quidē georgius laodicie ſectorē here
tice peſtis euomuit. Poſt quē acatius ce
ſarie quandā niſus ꝓferre mediā doctri
nā: multū ab illoruꝫ blaſphemia receſſit
nō tamē ſummū apoſtolice integritatis
dogma ſeruauit. Tertius autē magnus
ſurrexit melecius ⁊ rectitudinē regule in
ſacra diſputatione mōſtrauit. Nā veluti
quodā podere veritatis vtēs: ⁊ quod plꝰ
⁊ quod minus erat euitauit. Cūqꝫ turba
vniuerſa faueret rogās vt breuē eis do-
ctrine daret ymaginē tres oſtēdēs digi-
tos deinde colligēs duos ⁊ vnum tēdēs.
Illā laudabilē ꝓtulit vocē. Tria ſunt q̄
intelligūtur: ſed tāq̄ de vno diſputamꝰ.

¶ Sozomenus. ¶ Cap. xlviij.

EO tēpore fer
tur archidiaconē eiꝰ eccle-
ſie ad hec eo loquēte exten
ſa manu eius os obſtruxiſ-
ſe. At ille ſuā ſententiam ma
nu clarius q̄ voce ſignauit. Tribus enī
apertis digitis ⁊ denuo clauſis ⁊ vno tm̄
digito rurſus extēſo policis ſcemate de-
uulgabat: qꝛ tres vnū ſint. Deinde archi
diacono eiꝰ manū ore demiſſo tenēte li-
bera voce clamabat nicenū ſeruari debe
re cōciliū. ¶ Theodoricus. ¶ Cōtra hāc
doctrinā arriani calumnie linguas exa-
cuerūt ſabellianū aſſerentes ſanctū eſſe
melecium: Ob quā rem principi ſuaſerunt
vt in ꝓpriā ꝓuinciā exilio mitteret. Et fa
ctus euzoiꝰ aperte arrianū dogma lau-
dauit. Hūc cum arrio magnus alexāder
diaconatu priuauerat. Hoc itaqꝫ facto
chriſtianus populꝰ ab hereticis diuiſus
in apoſtolicā eccleſiā poſitā loco q̄ dicit
vetus conueniebat. Annis nāqꝫ triginta
poſtq̄ magnus euſtachius fuerat expul
ſus orthodoxi arrianorū onera ſunt per-
peſſi: reruꝫ mutationē vtilē ſuſtinentes.
¶ Sozomenus. ¶ Sequacibus enī me-
lecij cōmunicare noluerūt hi q̄ ab initio
nicenū dogma ſeruauerāt dicētes: qꝛ ex
arriano decreto melecius fuerit ordina-
tus ⁊ ſequaces eiꝰ ab illis ſint baptizati:
ob quā rem anthiochena eccleſia in aliā
diuidit partē. ¶ Theodoricus. ¶ Cūqꝫ
viderēt ortodoxi hereticorū creſcere ma
gis impietatē ⁊ apoſtolici dogmatis de-
fenſores aperte debellari: ſanctūqꝫ mele
ciū pulſuꝫ ⁊ euzoium hereticū ordinatū
verborum memorati ſunt que dicta ſunt
loth. Salua inquit ſalua animam tuam

Ad hec etiaȝ euangelici verbi dicentis. Si oculus tuus dexter ſcādalizat te: au‑ fer eum et proijce abs te. Idem et de ma nu et pede dn̄o ſanciente qui etiam adie cit dicens Melius eſt eīm tibi vt pereat vnū mēbrū tuū q̄ȝ totum corpus in gehē nā mittatur. ¶ Capitulum.xlix.

Oro mirabi

lis Euſebius cuius duduȝ memini decretū fuiſſe cō‑ mēdatū vidēs preuarica‑ tionē peccatoꝝ circa mele ciū meditatā: ad ſuā reuerſus eſt ciuita tē Arriani vero ſcriptū teſtimoniȝ me‑ tuētes cōſtātio ſuaſerūt vt mitteret: qui decretū i melecio factū ab euſebio reuo‑ caret Tunc miſſus eſt veredarius qui hec velociter adimpleret. Cumq̄ꝫ veniſſet et imperatoris verba nuntiaſſet tunc eu ſebius ammirādus cōmunē inquit depo ſitū non reſtituā niſi oēs qui tradiderūt dicant. Qḋ dū q̇ fuerat miſſus renūtiaſ‑ ſet: indignatus imperator denuo miſit vt rediret: qḋ accepit: adijciēs ſcripto vt ſi redire nollet dexterā manum eius ab‑ ſcinderet: verbotn̄ iubēs illi quem miſit ne faceret qḋ habebatur in literis. Cūq̄ꝫ epiſtolaȝ legiſſet euſebius: et inueniſſet penā ab imperatore dictatā cuȝ dextera manu obtulit ⁊ ſiniſtrā ambas incidi pe tēs. Nā decretū inquit nō dabo claꝝ ar‑ riane peſtis indicium. Hāc ei⁹ firmitatē Cōſtātius vidēs laudauit egregie. Mi‑ rant̄ eīm ⁊ impij reſiſtentium ſibi laudes cum geſtorū magnitudine ſuperantur.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū.l. A

Ec igitur apḋ

orientales agebant̄ eccleſias Interea iulianus ceſar bello deuincēs barbaros apḋ rhe‑ nū fluuiū reſidētes alios quidē peremit alios cepit claraq̄ꝫ victoria decorat⁹ duȝ mediocritate vite atq̄ꝫ māſuetudine mi‑ litibus gratus eēt ab eis appellat̄ augu ſtus. hoc facto nihil de cōſtātio cogitās iudices ab illo factos honorib⁹ mulce‑ bat ⁊ ad illi⁹ inuidiā literas ꝑferebat q̇ bus oñderet cū ꝓpter bellū cōtra magnē tiū geſtū i italiā barbaros induxiſſe. Re pēte vero religiōe mutata cū prius xp̄ia nus eſſe putaret̄ ſemetipm̄ pontificē noīa uit et veniēs ad tēpla paganoꝝ ſacrifica bat ſubiectiſq̄ꝫ talia colere ſuadebat. Cū q̄ꝫ cōſtāti⁹ ꝓpter bellū ꝑſicū anthiochiā moraret̄: ſperans ille q̄ ſine bello poſſet illiricū detinere ad eos agebat iter dicēs ſe velle cōſtātio ſatiſfacere tāq̄ꝫ nō ſpōte ſed volūtate militū inſulas imperij ſuſce piſſȝ. Dr̄ itaq̄ꝫ q̄ dū ad hos terminos ac ceſſiſſet vindemia iā collecta: circa occa‑ ſum pliadarū vuas denuo fuiſſe platas. Inſup etiā imbrē ex aere deſcēdētem in eius veſte ſimul ⁊ ceteroꝝ guttas ſingu las crucis formaſſe ſignacula. Hoc facto videbat̄ ⁊ ipſi ⁊ alijs q̄ botris extra tp̄s illatis bonū rei pāderet̄ indiciū. Imber aūt cadēs veſtē ſupra quā ceciderat ro‑ boraret. Alij vo dicebāt vuarū ſignū qḋ p̄ter tp̄s ſit ſignificare ꝑditionē impera‑ toris ad inſtar huiuſmodi botroꝝ ⁊ par‑ ui tēporis fore ei⁹ imperiū. Porro de cru ce dicebāt prenūtiare hoc ſignū q̄ ſit ce leſte dogma xp̄ianorū ⁊ oporteat ſignari cūctos crucis indicio vñ cognoſcit̄ q̄ di uerſa interpretati quā dixerat imperator: veritate fraudati nō ſunt vtrū eīm oportu ne dictū ſequēs tēpus oſtēdit. Cum au‑ diret itaq̄ꝫ conſtantius contra ſe venire iulianū īſtructiōe belli partici derelicta conſtātinopolim veniebat. ¶ Socrates. ¶ Et mox ſocrinis inter B cilicas at q̄ꝫ capadocas nimis cogitatiōe appople xie paſſiōe defunctus eſt cōſulatu Thau ri et florētij tertia die nouēbris menſis anno vite ſue quadrageſimo ⁊ quinto ex q̄bus tredecim cū p̄re regnauit viginti‑ quinq̄ꝫ poſt illū. ¶ Sozomen⁹. Quo de‑ functo iulian⁹ quidē iā trachas obtine‑ bat. Et nō poſt multum cōſtātinopolim veniens appellatus eſt imperator.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipiunt tituli libri.vi.

j De iuliani gn̄e ac diſciplinis et quō peruenerit ad imperium.

ij Quomodo iulianus ad ritū de‑ uenerit paganorū ⁊ de ſacrificijs idolorum

iij Quomodo etiā ante imperiū la‑ tēter fuiſſet paganus.

iiij Quā fuiſſet xp̄ianis infenſus.

Tituli libri ſexti.

v Quia ab initio imperij ſui magis pepercerit xp̄ianis.
vj Quō maris ep̄s calcedonie i facie redarguerit iulianū.
vij Quia eos qui fuerāt depoꝛtati a cōcilio reuocauit.
viij De ſeditione apud alexandriaꝫ oꝛta contra paganos.
ix Quomodo alexandrinus geoꝛgius ſit extinctus.
x Quō iulianus eccleſias clauſit ꝛ eccleſie oꝛnamēta diripuit.
xj De euſebio nectareꝛ zenone martyꝛibus.
xij De hylariōe monacho ꝛ crudelitate heliopolitanoꝛum et aretuſioꝛum cōtra chꝛiſtianos. de marcho ep̄o eiuſqꝫ martyꝛio.
xiij De macedonio: theodolo et daciano martyꝛibus
xiiij De baſilio martyꝛe et euſicho.
xv Que in gaza cōtra xp̄ianos crudeliter ſint commiſſa atqꝫ ſebaſtia necnon et in phenice
xvj De ſimulachꝛo androgino a paganis in eccl'ia cōſtituto
xvij De legib⁹ quas iulianus contra xp̄ianos poſuit.
xviij De reditu athanaſij ad alexandriam.
xix De lucifero et euſebio.
xx De cōcilio apud alexandriā cuꝫ athanaſio celebꝛato.
xxj De differentia ſubſtātie et ſubſiſtentie.
xxij Pars libꝛi athanaſij de ſatiſfactione fuge.
xxiij Quia euſebius veniens anthiochiam pꝛopter paulinū diuiſum vidēs pp̄l'm fuerit indignatus.
xxiiij De hilario pictauienſe.
xxv De macedonianis.
xxvj Quia iulianus quoqꝫ perſecut⁹ ſit athanaſium.
xxvij Quō iulianus fouerit cizicū pꝛopter paganitatis cultuꝫ
xxviij De tito boſtrenſi epiſcopo
xxix Qꝛ iulian⁹ p̄cepit vt ſcd̄m xp̄ianorū ritū etiā pagani oꝛ̄ones ꝛ elemoſynas facerēt ꝛ decimas templis offerrēt ꝛ cetera q̄ xp̄iani moris eſt adimplerent.
xxx Quibus modis locutus eſt paganitatē extollere ꝛ milites ydolis inclinare.
xxxj De coꝛpe martyꝛis babileꝛ de ſimulachꝛo appollinis fulmine cōcremato
xxxij De publicatiōe vaſoꝝ eccl'iaſticoꝝ ꝛ quō iulian⁹ p̄fect⁹ ꝛ felix annihilantes eccleſiam diuinitus ſunt puniti.
xxxiij Quō apud anthiochiā ſacerdotis filius ſit cōuerſus.
xxxiiij Quō iulianus aq̄s immolaticijs vniuerſa polluerit eiqꝫ reſtiterit vincētius ꝛ maximinus.
xxxv Quō valētinian⁹ q̄ poſt eū impe rium pꝛo aſperſiōe immolatitie aque miniſtruꝫ percuſſit templi.
xxxvj De artemio martyꝛe et publiā abbatiſſa.
xxxvij De baſilio atqꝫ geoꝛgio.
xxxviij De his q̄ amoꝛe pecunie a fide declinauerunt.
xxxix Quō pecunias iulian⁹ abſtulit chꝛiſtianis.
xl Quō ab anthiochenis irriſus ſit
xlj De ſimulachꝛo chꝛiſti qd̄ depoſuit iulianus.
xlij De bn̄ficio herbe q̄ naſcebat iuxta ſimulachꝛū xp̄i ꝛ de miraculis que per loca diuerſa pꝛo nomine xp̄i fiebant.
xliij Quō iulianus iudeos armauerit cōtra xp̄ianos et de tēplo hieroſolymoꝛum.
xliiij De bello partico et quō iulian⁹ illic perrexit.
xlv Quō iulian⁹ monach⁹ ei⁹ moꝛtē anteqꝫ audiret pꝛenuntiauit.
xlvj De inconſulto iuliani dicato.
xlvij De peremptione iuliani.
xlviij Que magie poſt moꝛtem eius inuente ſunt.

¶ Expliciunt tituli libꝛi. v.

¶ Incipit liber ſextus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. j.

Nunc igitur de iuliano pauca dicēda ſunt eius A … qꝫ gn̄e ac diſciplina et quō

venerit ad imperiū. Cōſtātinꝰ q̄ bizātiū
ſuo noīe cōſtātinopoliʒ appellauit duos
habuit ex eodē patre non ex eadē matre
germanos Quoꝝ ūnꝰ dalmatiꝰ alter cō=
ſtātius vocabaꝛ. Et dalmatiꝰ q̄dē habuit
ſui noīs filiū. Cōſtātiꝰ aūt duos habuit
natos gallū ⁊ iulianū. Poſt mortē cōſtā=
tini cōditoꝛis Cōſtātinopolitane ciuita
tis dū milites iuniorē dalmatiū peremiſ=
ſent tūc ⁊ iſti defuncto iā patre pene moꝛ
tis periculū cū dalmatio ſuſtinuerāt niſi
gallū q̄dē egritudo q̄ putabaꝛ ineuitabi
lis liberaſſet. Julianū ꝟo etas infantis
erat em̄ annoꝝ octo. Cūqꝫ ab eis feruoꝛ
impatoꝛis quieuiſſet gallꝰ circa epheſuʒ
apꝺ doctoꝛes erat vbi etiā a ꝓgenitoꝛibꝰ
poſſeſſiōes habebat. Porro iulianꝰ cre=
ſcēs in auditoꝛijs. Cōſtātinopolitane vr=
bis exercebatur in baſilica vbi doctoꝛes
erāt habitu pꝛiuato ꝓcedēs habebatqꝫ
pedagogū eunuchū noīe mardoniū grā
maticū nicomedē laconēſē. rhetoꝛicā ꝟo
legebat apꝺ eubolū ſophiſtā tūc xp̄ianū.
Qꝺ ꝓuidētia q̄ppe cōſtantij geſtū eſt: ne
apꝺ paganū ſophiſtā legēs ad eiꝰ ſuper
ſtitiōis dogmata declinaret. Erat em̄ iu
lianus ab initio xp̄ianus. Cūqꝫ lectiōe ꝓ
ficeret fama ꝑ ppl'm volitabat qꝛ poſſet
etiā romanā gubernare rempublicā. Qꝺ
dū latiꝰ panderetꝛ eſtuatiōes induxit im
peratoꝛi cōſtātio. Quāobꝛē abſtinuit euʒ
ab vrbe regia. Et miſit in nicomedia/ pre
cipiēs ne cōueniret apud libaniū ſophi=
ſtā ſyꝛū. Tūc em̄ libaniꝰ a pedagogis cō
ſtantinopolitanis expulſus: nicomedia
moꝛabaꝛ. Pꝛohibebaꝛ ergo iulianꝰ apud
libaniū legere eo ꝙ paganꝰ eſſet Uerūtn̄
libꝛoꝝ ū eiꝰ lectionibus vtebaꝛ. Cūqꝫ pꝛo
ficeret i rhetoꝛicā ſupuenit i B nyco
mediā maximꝰ ph'ūs: nō ille bizātius pꝛ
euclidis ſʒ epheſiꝰ quē poſtea quaſi ar=
tes magicas exercentē valētinianus im
peratoꝛ p̄cepit occidi. Tūc igitur non ob
aliā cām nicomediā venerat niſi iuliani
fama ꝑtractus. Apud quē iulianꝰ cū ver
ba philoſophica p̄guſtaſſet: cepit etiā do
ctoꝛis imitari religionē. Js em̄ etiā im=
perij cupidinē aīo eiꝰ īmiſerat. Cūqꝫ hec
nō laterēt aures impatoꝛis inter ſpē me
tūqꝫ cōſtitutus ſuſpitionē celare volens
qꝛ q̄ dudū integer fuerat xp̄ianus poſtea
proditoꝛ eſt effectus tonſus monachicaʒ
ſimulabat vitā: ⁊ latēter exercebaꝛ i phi
loſophica i manifeſto aūt ſacros xp̄iano
rū legebat libꝛos. Deniqꝫ in eccl'ia nico=
medie lectoꝛ eſt cōſtitutus: ⁊ ſub hoc ha=
bitu furoꝛē declinauit imperatoꝛis. Hec
equidē ꝓ timoꝛe faciebat nequaq̄ ab ſpe
recedēs quā mēte cōceperat. Dicebatqꝫ
plurimis amicoꝝ ſuoꝝ felicia foꝛe tēpo=
ra: quibꝰ ipſe rerū potiretꝛ impio. Dū hec
itaqꝫ cōtra eū ſic agerētur: gallus germa
nus eius ceſar conſtitutus venit ad nico
mediā viſurus eū dū pergeret oꝛientez.
Poſt paululū vero perēpto gallo repēte
iulianꝰ quoqꝫ fit ſuſpectus imperatoꝛi q̄
etiā eū cuſtodiri p̄cepit: ⁊ dū fuga lapſus
fuiſſet diuerſa loca circūeūde ſaluatꝰ eſt.
Uixqꝫ ſero vxoꝛ impatoꝛis euſebia cela=
tū inueniēs/ ſupplicauit impatoꝛi quate
nus nihil mali pateretur: ſed vt potius
ad philoſophādum mitteretur athenas
C ❡ Theod. ❡ Cepit igitur iulianus
imperialia ſceptra deſiderare. Quāobꝛē
diſcurrēs vniuerſaʒ helladā vates que=
rebat reſpōſa reddentes conſulens ſi ad
ſuū imperiū ꝑueniret inuenitqꝫ virū q̄ ei
deſiderata ſe dicere fateretur. Js eū per
ducēs ad quendā ydoloꝝ locū: ⁊ īntromit
tēs in aditū ſeductoꝛes demones euoca=
uit. Quibꝰ ſolēniter apparētibus terroꝛe
cōpellitur iulianꝰ in frōte ſua crucis foꝛ=
mare ſignaculū. Tūc demones trophei
dn̄ici figurā reſpiciētes et ſue recoꝛdati
deuictiōis repēte diſparuerūt. Qꝺ agno
ſcēs magus cepit culpare iulianū. At ille
⁊ terroꝛē ſignificauit et crucis ſe dixit ob
ſtupuiſſe virtutez/ eo ꝙ videntes hoc ſi=
gnum demones euanuerunt. Porro ma
gus. non hoc ſuſpiceris inquit o bone vir
qꝛ timuerūt ſicut ais/ ſʒ adhominati hoc
ſignū potius abſceſſerunt. Et ita capiēs
miſerum odio repleuit xp̄iani ſignaculi
iulianū. ❡ Socrates. ❡ Poſt D hec
igitur imperatoꝛ euocauit iulianum et
conſtituit ceſarem. Danſqꝫ ei coniugem
conſtantiam ſoꝛoꝛez ſuam contra: barba
ros euʒ deſtinauit ad gallias. Hi namqꝫ
barbari quoꝛum imperatoꝛ conſtantius
cōtra magnentiū ſolatia petierat. cuʒ ni
hil pꝛofuiſſent cōtra tyrannū romanoꝛū
vaſtabāt vrbes. Cū eſſet ergo iuuēculus

iulianus iuſſit vt preter cõciliũ ducũ ni
hil moliri preſumeret. Cũqꝫ illi accepta
poteſtate negligerent/et ꝓpterea bar=
bari ſuperarent/tunc iulianus duces q̇
dem delitijs vacare permiſit. Sumens
aũt milites eiſqꝫ ſpolia perẽptorũ ho=
ſtiũ cõpꝛo mittẽs/ initiũ vincendi bar=
baros fecit et amorẽ ſuũ apud milites
collocauit. Fertur itaqꝫ dũ in aliquã ci=
uitatẽ iuiſſet ingreſſus qꝛ corona laurea
quib⁹ ſolẽt ciuitates ornari inter colũ=
nas pendẽs rupto fune ſuꝑ eius caput
decidit eumqꝫ aptiſſime coronauit. Quo
facto cũcti clamauerũt qꝛ ei ſignũ foret
imperij. Aiunt eñ quidã Cõſtãtiũ ꝓpter
ea cum contra barbaros direxiſſe vt ibi
deficeret. Sed neſcio vtrum vera ſuſpi=
cio ſit/nã qui ei germanã dedit vxorẽ ſi
hoc cogitaſſet cõtra ſe poti⁹ inſidias ex
citaret. Cũ igiꝰ iulian⁹ apud imperato=
rẽ de ducũ negligẽtia quereretur/ alter
mittiꝰ magiſter armorũ/eius alacritati
cõueniẽs. Cuius miniſterio cũ barbaris
fiducialiter eſt cõgreſſus/et dũ illi ꝑ le=
gatos literas imperatoris eos ad ꝓuin
cias inuitãtis oſtẽderet: tũc ille legatos
coꝝ miſit in vinculis. Factaqꝫ cõgreſſio
ne vicit ita vt etiã captũ regẽ. Conſtãtio
dirigeret. Hac felicitate prouectus a mi
litibus appellatur auguſtus. Cũqꝫ coro=
na deeſſet imperialis: vnus E ſigna
portantiũ torquẽ quẽ habebat i collo ſu
mens iuliani capiti circũpoſuit. Hoc er=
go mõ iulian⁹ imperator eſt fact⁹. Que
vero poſtea geſſerit, ille phũs iudicẽt au
diẽtes. In ipo nã principio miſſa legatio
ne apud cõſtantiũ nec aiam bñfactoris
placãs quecũqꝫ ei videbanꝰ agebat mõ
iudices immutãdo prouinciales mõ de
rogãdo cõſtantio et per vrbes ſingulas
publice relegendo ab eis barbaris deſi=
nitas epl̃as. Quamobrẽ plurimi eũ ſe=
quebantur a cõſtantio recedentes. Tũc
igitur etiam figmentum chriſtianitatis
quod habebat abiecit. Et dum circuiret
diuerſas vrbes apeꝛiens templa ydolis
offerebat et ſemetipm paganorũ pontifi
cẽ nolabat. Cũqꝫ talia gereret inteſtinũ
bellum cõtra cõſtantium queſita occa=
ſione preparabat ꝛ quãtũ ad eũ ꝓficiſci
potuit. Non eñ ſine multo ſanguine ſtu
diũ ei⁹ philoſophie potuerat adimpleri
niſi de⁹ cõciliorũ iudex alteꝝ ſine alteri⁹
cõcertatione finiſſet. Nam cũ veniſſet iu
lianus ad trachias nũtiatum eſt mor=
tuũ fuiſſe cõſtãtiũ. Et hoc modo inteſti=
no bello romanũ liberareꝰ iperiũ. ¶ Ue
niẽs F aũt iulianus cõſtãtinopolim
cogitare cepit quemadmodũ ſibi populũ cõ
placaret ꝛ coꝝ fauorẽ decẽter acq̇reret.
Qđ hac arte fecit. Bñ nãqꝫ ſciebat cõſtã
tiũ ab oibus populis nomẽ cõſubſtãtia=
litatis amplectẽtib⁹ odiri. Ob quã rẽ ab
eccleſijs videbanꝰ excluſi ꝛ epi cõfiſcati
exilioqꝫ directi. Simul etiã nouerat ꝛ pa
ganos fuiſſe cõtriſtatos ꝓhibitione ſa=
crificiorũ ꝛ deſiderare adipiſci tps quo
coꝝ aperirẽtur templa ꝛ haberẽt ydolis
immolãdi licentiã. Sic igitur vtrũqꝫ po
pulũ merorib⁹ vulneratũ a defuncto co=
gnoſcẽs: ꝛ cõmuniter oẽs eunuchoꝝ vio
lẽtia ꝛ precipue euſebij rapinis ingemi=
ſcẽtes: apud oẽs ſemetipm artificioſo ve
lamine cõmẽdauit: ꝛ alijs quidem finge
bat alijs aũt ꝑ vanã gl̃iam largus erat.
Oib⁹ tamẽ in cõe qualis eſſet religione
monſtrabat. Et primũ quidẽ crudelitati
cõſtãtij circa ſubiectos derogans ꝛ eam
corã populo vniuerſo redarguens iubet
epiſcopos exilio deportatos euocari et
cõfiſcatas eorũ reddi ſubſtãtias. Tem=
pla quoqꝫ paganorũ velociter ſuos ne=
ceſſarios precepit aperire. Eos aũt qui
fuerãt ab eunuchis oppreſſi recipere qui
male ab eis fuerãt abrepta ſanciuit: eu=
ſebiũ vero pſidẽtẽ impiali cubiculo mor
te dãnauit nõ ſolũ qꝛ multos oppreſſerat
ſꝫ qꝛ gallũ quoqꝫ fratrẽ ſuũ ei⁹ accuſatio
ne adierat interẽptũ. ꝛ corp⁹ q̇dẽ cõſtan
tij regio honore ſepeliuit. Expulitqꝫ pa=
latio eunuchos tõſores ꝛ cocos. Eunu=
chos quidẽ qꝛ ei⁹ vxor obierat poſt quã
nõ duxit aliã. Cocos aũt eo ꝙ cibis ſim
plicibus vteretur. Tonſores aũt vnus
inquit ſufficit multis. Scriptorum autẽ
plurimos fortune antique reſtituẽs. reli
quis coꝝ mercedẽ ſcripture dari prece=
pit. Abſcidit quoqꝫ etiã publicũ curſum
mularũ ꝛ caballorũ quos publicis iuſſit
vtilitatib⁹ miniſtrari. Hecci⁹ opa laudãt
pauci: plurimiqꝫ vituperãt. qꝛ remoto fa
ſtu palatij cõtẽptibile videbaꝰ imperiũ

Js enim etiam noctibus vigilans cōſcri
bebat libꝛos.Et deſcēdens in ſenatu pu=
blice recitabat.Solus eñi imperatoꝝ a
iuliano ceſare in curiā ſenatus recitauit
orationes.Honoꝛabat quoqꝫ diſciplina=
rū cultoꝛes maxime p̄hantes. Quāobꝛez
vndiqꝫ fama cōgregabat huiuſmodi vi=
ros emanātes circa palatia. qꝛ circūami
cti pallijs magis habitu q̄ꝫ magiſterio
pandebantur.Erantqꝫ graues vniuerſis
chꝛiſtianis seductoꝛes viri ⁊ imperatoꝛis
ſemper religioni fauentes. Habēs itaqꝫ
iulianus plurimū vane gloꝛie vitiū: cun
ctos ante ſe principes lacerauit in oꝛatio
ne quā de ceſarib⁹ ſcripſit.Hac ergo arro
gātia motus etiā contra chꝛiſtianos con
ſcripſit libꝛos.Ut ergo cocos atqꝫ tonſo=
res expelleret/opus p̄hi non tñ impera=
toꝛis egit vt aūt detraheret atqꝫ lacera=
ret neqꝫ p̄hi neqꝫ pꝛincipis fuit.

· ℂSozomenus. Capitulum.ij.

FErt itaqꝫ mox
in ipſo pꝛincipio iulianum ſic
aperte ⁊ impudenter negaſſe
chꝛiſtianā fidē:vt quibuſdam
ſacrificijs et inuocatiōnibus quas expe=
ditiōes pagani vocāt:⁊ ſanguinē immo
lationū noſtrū baptiſma ſtudēt ablui et
abꝛenūtiare eccleſiaſtice cōfeſſioni.Et il
lo eñi tēpoꝛe tā ſecreti q̄ꝫ publice ex; in tē
plis licēter pagani ſacrificia celebꝛabāt.
Fertur qꝛ dū aliqñ ſacrificarēt oſtenſum
B ſit in viſcerib⁹ pectoꝛis immolati ſi
gnaculū crucis coꝛona circūdatum.Quo
viſo.alios quidē ſacrificij miniſtros fuiſ
ſe perterritos eſtimātes quippe hmōi re
ligionis virtutē ⁊ xp̄iani dogmatis eter
nitatē eo q̄ coꝛona q̄ circūdabat crucē vi
ctoꝛie eſſet indiciū. et qꝛ ambitus circuli
a ſuo pꝛincipio nuſq̄ꝫ terminaret.ſꝫ magis
rurſus reuerteret̃ i ſemetip̄o.Cūqꝫ ceteri
mirarentur:pꝛinceps huius ſcientie con
foꝛtauit eos dicens pꝛoſpera ⁊ vtilia ſibi
indicia fuiſſe mōſtrata:⁊ qꝛ magis ſignū
dogmatis chꝛiſtiani coerceret̃ nec ei quo
vellet dilatari liceret circuli termino cir
cunſeptum.

ℂTheodoꝛicus.

ℂJulianus eñi metuens conſtantium qꝛ
genere pꝛoximos tyꝛannidis foꝛmidine
pertinebat lectoꝝ ſociatus choꝛo:⁊ di=
uinos codices in eccleſia populo audien
te legebat.Nam et baſilicam martyꝛuꝫ
edificauit quam diuina pꝛouidentia nō
ſuſcepit. ℂSozomenus. Capitu.iij.

CUm adhuc pu
eri gallus ⁊ iulianus in cap
padocia moꝛarētur aiūt ha
buiſſe eos tunc ſtudiū vt ma
ximā baſilicā ad ſepulturā martyꝛis ma
me fabꝛicarēt.Et inter ſe diuiſerūt op⁹.
Cūqꝫ ambo certarent in edificio vt alter
alterū ſuperaret:fertur aliqd̄ pꝛoueniſſe
miraculū ⁊ niſi hactenus ſupereſſent qui
hec ſe audiuiſſe ab inſpicientibus enarra
rent videret̃ foꝛſitā incredibile.Galli nā
qꝫ pars augebat̃ ⁊ omnino creſcebat:iu=
liani v̄o laboꝛes/alij quidē fodiebantur
alij terra ipſa vomēte ruderib⁹ implebā
tur.Aliquoties depoſita fundamēta ter
re cōpleri nō poterāt:ac ſi quedā violēta
virt⁹ ex loco īferioꝛe repercutiēdo depel
leret.Que cā cūctis apparebat eſſe p̄di=
gioſa.Ex illo nāqꝫ extiſtimabātqꝛ non eſ=
ſet vir ille in religiōe xp̄iana salubꝛis.

ℂSozomenus. Capitulum.iiij.

CUm igitur ſo/
lus tenuiſſet īperiuꝫ tēplaqꝫ
reſeraſſet ⁊ alia repararet:oēm
deuotionē etiā miniſtris tē=
ploꝝ affluēti⁹ impēdebat.Sepe v̄o ciui
bus in cōe reſcripſit:vt ad paganos acce
derēt ritus/⁊ ei⁹ donatiōe fruerent̃:xp̄ia
nis ſe inimicū aperte deſignās/ita vt ne
qꝫ.venire ad ſe eos vellet neqꝫ legatiōes
eoꝝ ſuſcipere.Demū cū perſe mouiſſent
bellū legationē mittētib⁹ niſibinis tanq̄ꝫ
oib⁹ xp̄ianis ⁊ neqꝫ tēpla reſerātib⁹ neqꝫ
ad eoꝝ ſacra volētib⁹ interminat⁹ eſt nō
ſe auxiliū p̄biturum nec legationē quaſi
pollute ciuitatis eſſe ſuſceptuꝝ:neqꝫ ad
eos pꝛimit⁹ acceſſurū.niſi cognoſceret in
paganitatē eē mutatos.Hoc ēt apd̄ pale
ſtinā q̄ſt⁹ de ꝯſtātinēſib⁹ delegauit. Hic
enim locus cum eſſet gaze poꝛtus et ma
ioma vocarentur:eſſetqꝫ chꝛiſtianis ple
nus a conſtantino dignitatē meruit ciui
tatis:⁊ ex filij ei⁹ noie conſtantia nuncu
pata eſt. Jniuſtum enim arbitratus eſt

conſtantibus vt paganis ſubdita videre
tur eſſe gazenſibus. Tunc ergo iuliano
regnāte: litem gazei cōſtantinienſib⁹ in=
tulerūt. Quo iudice reſidente cōſtantiā
rurſus eis ſubdidit/diſtantem quaſi ſta
dia viginti. Et ex illo ſublato priori noīe
gaze maritime vocabulo nūcupat. Ha=
bebat enim cōmunes iudices atqꝫ duces
ſola vero iura eccleſie duas videtur oſtē
dere ciuitates. vtraqꝫ em̄ ſuū ep̄m habe
ret clerum. Et vigilie martyrū atqꝫ colle
ctarū apud eos ſeorſum fiunt: et termini
vtriuſqꝫ ep̄atus eccleſieqꝫ ſiſtunt. Quodā
tempore defuncto māmeno pōtifice qui
dam preſulū eccleſie gazeorum: ſtuduit
vtrūqꝫ clerū ſue ditioni ſubmittere fas
nō eſſe dicens. vt vni ciuitati duo ep̄i pre
ſiderent. Reſiſtentib⁹ maiomenis delibe
rauit ꝓuincie ſynodus: vt eis ꝓprium or
dinaret ep̄m: oportere credens vt q̄ ſub
conſtantino ꝓprietatis religione ciuita
tis habere priuilegia meruerunt ⁊ paga
ni principis iudicio hec amiſerūt in ſa=
cerdotijs ⁊ ordine eccleſiaꝝ nequaꝙ̄ dato
antiquitus honore priuarētur. Ea ſiqui
dem tēpeſtate ceſariā cappado ✠ cie
maximam ac feliciſſimā ciuitatē ita vo=
cari ꝓhibuit eiqꝫ appellationē antiquā
ceſaris abrogauit quam a claudio ceſa=
re ꝓmeruerat. Nā prius mazaca vocaba
tur. Habebat em̄ odium ei⁹ antiquit⁹ eo
ꝙ oīs eius eſſet populus xp̄ianus/⁊ tem
plum apud ſe iouis et patrij deſtruxiſſet
apollinis. Nā cū etiā eo regnāte fortitu=
dine ſacellum qđ ſolū remanſerat a xp̄ia
nis fuiſſet euerſum ciuitati crudel'r erat
infeſtus ⁊ paganoꝝ populos hic ⁊ illic ha
bitantes valde culpabat qui ſemetipſos
vlti nō eſſent ⁊ quodlibet ꝓ fortuna ſuſti
nuiſſent. Oēs vero poſſeſſiōes atqꝫ pecu
nias ceſarienſiū eccleſiarū cū verberib⁹ ex
quirēs ad mediū iuſſit afferri. Moxqꝫ ex
eis trecētas auri libras in erario publi=
co collocauit. Clericos aūt vniuerſos ag
gregari inter milites iuſſit duci ꝓuincie
ſeruituros qđ eſt nimis graue ⁊ vehemē
ter iniurioſum. Populū ꝟo chriſtianorū
cū vxorib⁹ ac filijs inſcribi precepit ⁊ tāꝙ̄
vicanos tributa perſoluere: cū intermi=
natione iurans: q̄ niſi tēplū rurſus feſti
nanter edificarent ⁊ ciuitatē nimis affli=
geret et neqꝫ capita ſua galileos habere
permitteret. Sic enim ſolebat euocare
chriſtianos. Quod forte venerat niſi fine
celeri defeciſſet. Capi. v.

INitio nāqꝫ par
cens chriſtianoꝝ clemētior vi
ſus eſt ſciēs priores perſecu=
tores nihil ꝓfuiſſe ad augmē
tū paganitatis quotquot punierint chri
ſtianos qui magis hinc creuerint ⁊ facti
ſunt glorioſi ꝓ vero dogmate morientes
Inuidiā ergo habēs coꝝ glorie a tormē
tis abſtinuit iudicans eſſe neceſſariū vt
ſermone poti⁹ ⁊ ammonitione ad paga=
nitatē colendā populo ſuaderet: credens
etiam hic ſe monſtrare clementem.

¶ Capitulum. vi.

DIcitur em̄ q̄ dū
cōſtātinopolim apud fortunā ſa
crificaret: acceſſiſſet ad eū maris
ep̄s calcedonie: ⁊ publice ipſū et ſine deo
apoſtatāqꝫ vocitaſſet: illū vero ſolā ei im
properaſſe cecitatē. Erat em̄ ſenex ⁊ im=
becillitate oculoꝝ manu alteri⁹ agebat.
Super hec volēs etiā lacerare deū con=
ſuete dixit. Neqꝫ galileus de⁹ tu⁹ curare
te poteſt. Reſpondens vero maris dixit.
Ego inquit deo meo ꝓ cecitate gratias
ago: q̄ hoc ideo eſt geſtum ne te videam
pietate nudatū. Imperator autem nihil
rn̄dens abſceſſit. Sic em̄ putabat poti⁹
roborari paganitatē: ſi ſe patientē ac mi
tem chriſtiano populo demonſtraſſet.

¶ Capitulum. vij.

HEc itaqꝫ faci=
ens qui fuerāt a cōſtātio fu=
gati pro religione reuocauit
⁊ confiſcatis patrimonia ſua
reſtituit: precipiens populo vt nullum
lederent chriſtianū neqꝫ nolentē ſacrifi=
care cōpellerent. ſponte vero accedētes
ad aras pri⁹ expiari apud demones: pur
garique ſolitis coꝝ ſacrificijs preparabat.
Clericis autem omnia priuilegia hono=
res conſuetudineſqꝫ ſubtraxit: ⁊ leges po
ſitas ꝓ eis ſoluit: ipſoſqꝫ curie tradidit:
ſimul ⁊ virgines atqꝫ viduas q̄ ꝓ penu=
ria inter clericos paſcebant iuſſit exigi ea

que dudum a publico accepiſſent Cōſtā tius em̄ imperator diſponēs res eccleſiarū vnicuiq̄ ciuitati ꝓſpexit: vt clerus ſufficiētie molumēta perciperet:⁊ hoc lege firmauit qđ hactanus mortuo iuliano ſeruabat. Hāc exactionē aiūt nimis fuiſſe crudelē. Auferebat em̄ ſubinde pecunias ⁊ ornamēta ſacra: templaq̄ ſub conſtātino ⁊ cōſtātio fundata deſtruebātur. Date ad edificia pecunie rurſus exigebātur. Hac occaſione ſacerdotes ⁊ clerici ⁊ ppl's chriſtianus crudeliter vexabatur.

¶ Socrates. Capitulum.viij.

Eridem tempus in alexādrinoꝝ maxima ciuitate ↄtigit ex hmōi cauſa ſeditio. Erat loc⁹ quidaʒ in ciuitate antiquis tēporibus deſolatus atq̄ neglectus. multaq̄ ſorde cōpletus hic pagani olim deo methre ſacrificantes holes immolabant quē locū cōſtātius quaſi vacantē eccleſie alexādrine cōceſſerat. Hic georgi⁹ volēs oratoriū fabricari repurgiū faciebat. Qđ dū fieret, inuentū eſt illic aditū in multa ꝓfunditate ↄſtructū in quo paganoꝝ miniſteria celebrabant. Erāt em̄ ibi caluarie hoim plurime: maioꝝ pariter ⁊ infantiū qui perhibebant illic extincti vt ex eoruʒ viſcerib⁹ artes magicas exercerent. Hec igit chriſtiani reperientes in adito methre ſtuduerūt ad irriſionē paganoꝝ vniuerſis hec facinora reſerare: diuulgabātq̄ capit a hoim q̄ cōpererāt. Hec alexādrie pagani reſpiciētes ⁊ opprobrium nō ferētes: ira ſuccēſi ſunt: ⁊ oē q̄ ad pn̄s iuenerūt arma iudicātes: impetu ↄ xp̄ianos facto multos interemerūt. Alios gladijs: alios fuſtib⁹ aut lapidib⁹: alios funib⁹ ſtrāgulātes: quoſdā etiā crucifigentes ad ſacre crucis iuriā plimos diuerſis vulnerib⁹ affligētes. Et ita geſtū eſt vt neq̄ ꝓximis parcerēt: ſʒ phs phm percuſſit: ⁊ frater fratrē: pr̄ parētes ⁊ filios inuicē l ſua nece graſſati ſūt. Quāobrē xp̄iani eūdē locū purgare deſierūt. Capit.ix.

Interea cuʒ iudices denūtiaſſent mortuū fuiſſe ↄſtantiū ⁊ imperarꝫ iulianū: ſeditionem fecit in alexandria popul⁹ paganoꝝ ⁊ impetu facto ↄtra georgiū vinculis cū alligauerūt. Quē poſt paululū veniētes ad carcerē peremerūt: eiuſq̄ cadauer imponētes camelo a mane vſq̄ ad veſperā per totā portauerūt ciuitatem: ⁊ circa ſero cōcremauerūt. ¶ Multi ferūt arrianoꝝ q̄ ab amatoribus athanaſij factū: ſed ego reor indubitanter hoc feciſſe gētiles: cū vtiq̄ ⁊ querelas haberēt aduerſus ꝓpter ydola ⁊ tēploꝝ iiurias: ꝓhibitionemq̄ ſolēnitatū: quod etiā iulianus ſic ſe habuiſſe teſtatur per literas ad alexandrinos miſſas: in quib⁹ culpat eos penamq̄ relaxat quaſi ꝓpter reuerentiā ſerapis quē ciuitatis conſeruatorem dixit: et alexandri conditoris eius: necnon iuliani ſui auunculi in paganitate deuoti et chriſtianos nimis odientis.

¶ Capitulum.x.

Icitur em̄ q̄ ſtudiū habuerit vt in theſauros imperator eos plurima et p̄tioſa eccleſie anthiochene vaſa recōderet et quia clauſiſſet ecc̄ias ⁊ vniuerſos clericos effugaſſet ⁊ ſolū tūc theodoricū ſteti ſſe p̄ſbyterū. Quē, dū tāq̄ vaſoꝝ cuſtodē cōprehēſum crudel'r ſauciaſſet: nouiſſime gladio p̄cepit occidi. Qui fortiter inter vniuerſa tormēta rn̄dit. Et ꝓ dogmatis cōfeſſione deuicit. Cūq̄ vniuerſa deo dicata vaſa ⁊ pallia collegiſſet ꝓijciens hec in terra ↄtumelijs ⁊ iniurijs vt voluit agēs chriſtū: ſuper ea etiā ſedit: ⁊ cumulū auxit iniuriarū. Moxq̄ verēda ei⁹ ⁊ loca femorib⁹ circūpoſita ferūt eē ꝑcuſſa: ⁊ ad tm̄ ꝑuenit vſq̄ ad putredinē vt vermes crearet: medicis laborātib⁹ nec valētib⁹ vincere paſſionē. Cōficiebāt em̄ oimoda p̄tioſaq̄ medicamina ex pinguib⁹ volatilib⁹ vt coꝝ craſſitudine corrupta ⁊ putrida mēbra linirētur. Hoc facto vermes ad ſuꝑficiē ꝓuocabāt: q: in ꝓfundo ebulliētes viuas ſerpebant carnes. Et donec moreret nō fuit ab hac paſſiōe ſecurus. Hoc itaqʒ claruit diuina indignatiōe geſtū dū etiā cuſtodes imperaliū theſauroꝝ ⁊ alij plurimi aduerſus ecc̄ias iſurgentes: inopinata et miſerāda morte de

functi ſunt quaſi ſuperna indignatione damnati. Capitulum.xj.

His dictis tēpꝰ eſt vt memoriā faciamus euſe biȷ ⁊ nectari ⁊ zenonis fratruȝ chriſtianoꝝ cōtra quos odiuȝ exercētes populi gazeoꝝ domi celatos ⁊ comprehēſos vinculiſq traditos atq flagellatos poſtea cōuenientes in theatruȝ aduerſus eos clamare ceperūt: quaſi eorū tēpla deſtruxiſſent ⁊ in iniurias paganoꝝ pterito tpe multa geſſiſſent. Cūq alterutros vt vulgi moris eſt excitarēt: concurrētes ad carcerē ⁊ educētes eos crudeliter occiderūt nūc in terra pnos: nūc ſupinos trahētes atq percutiētes ⁊ vulnerātes lignis lapidibꝰ atq fuſtibꝰ. Audiui nāq etiā mulieres egreſſas: ⁊ cum radijs telarū eoꝝ corpora vulneraſſe: ⁊ cocos publicos: alios aquā alios feruētes ollas fudiſſe ſup eos: alios ſubulis eorū mēbra perforaſſe. Cūq eos dilaceraſſent capiteq fregiſſent ita vt cerebrū in terra iaceret: deduxerunt ante vrbem vbi ſolebāt mortua iumēta proijcere. ibiq eorū cōcremātes oſſa q̄ remāſerant inter cadauera cameloꝝ ⁊ aſinoꝝ permiſcuerūt ne poſſent facile reperiri: qḋ nō diu latuit. Quedā nāq mulier chriſtina nō tn̄ de gaza diuino pcepto per noctē colligēs et in vrnā recōdens zenoni eoꝝ cōſobrino ſeruāda cōtradidit. Deus eīn per viſuȝ mulieris reuelauit hunc virū: ei namq erat ignotus ⁊ nuper habita perſecutione celabat. Hoc ergo mō p̄ mulierē reliquias eoꝝ accepit et interim domi ſeruabat.

¶ Cūq is eiuſdē eccleſie ſuſcepiſſet epatum imperāte theodoſio fabricata baſilica ante ciuitatē ⁊ altarē ſito oſſa martyrū collocauit iuxta cōfeſſorē neſtorē. Qui dū in vita ſua cū iſtis ſuis primis habitaret: cum martyribus cōprehenſus a populo vinculis eoꝝ flagelliſq participatus eſt. Is enim dum traheretur habens pulcherrimū corpus ad miſerationē perſequētes adduxit. Quē ante portas ſemiuiuū morti tn̄ proximuȝ proiecerūt: Hūc colligētes quidā zenoni detulerūt. Apud quē dum curaretur defunctus eſt.

¶ Capitulum.xij.

Inter hec aūt duȝ hilarionē monachum gazei requirerēt fugit in ſiciliā vbi ligna de mōtibꝰ colligēs ⁊ in ciuitate vendens: tranſibat quotidianā vitam. Cūq eius illic virtus fuiſſet pateſacta: per demones venit in dalmatias ibiq virtute diuina plurima miracula faciebat: ita vt etiā mare quod quedā occupauerat loca ſua oratione repelleret. Sed etiam hinc rurſus abſceſſit: q: vbi laudabatur habitare declinabat: demutādo loca cūctis eſſe ſtupebat incertꝰ atq opinionē ſiam crebra migratione deſtruere. Nouiſſime vero dū nauigaret cyprū venit in paſuȝ. Inuitatuſq ab epo paſi dilexit locum et circa prediū charybdim nūcupatuȝ phatus eſt. Quem vt martyr nō eſſet fuga phibuit. Fugiebat enim q: preceptū diuinum eſt non expectare perſecutores. Nā qui in perſecutione cōprehendūtur fortiter ferre iubentur. Gazei ſiquidem ⁊ alexandrini contra chriſtianos talia geſſiſſe noſcūtur. Sed heliopolitani et arethuſi ſiriā habitātes ad tantā venere crudelitatē ſicut illorū tēpoꝝ hoīes explanarūt vt ſacras virgines inſolitas a populo videri publice nu [illegible] datas ſtare cogerent in theatro. Quas primitus irriſerūt poſtea totonderūt nouiſſime per mediū ſectas: porcos vt eas comederent puocabant. Ut ergo reor heliopolitas ad crudelitatē ſacrarū virginū res illa pduxit co q: paterna cōſuetudo qua fornicabantur eoꝝ virgines anteq nuberent phibita videret. Conſtantinus enim deſtructo in ea ciuitate veneris tēplo: priꝰ apud eos cōſtruxit eccleſiā ⁊ cōſuetas fornicatiōes lege phibuit exerceri. Arethuſij vero marcū ſue ciuitatis epm ſenē vita ⁊ cōuerſatiōe reuerēdū: mirabili morte peremerunt. Hunc eīn etiam priꝰ habuerūt odioſum: eo qḋ Conſtantij temporibus vt paganos ad chriſtianitatē reduceret tēplū eorum ornatiſſimum pretioſumq deſtruxerit. Cūq iulianus imperaſſet motus in eum eſt. et precepit vt aut eſtimationem populi redderet aut eum rurſus edificaret. Et dum vtrumq impoſſibile

loꝛ et chꝛiſtiano ſimiliter ⁊ ſacerdoti pri
mo fugiit ſm euangelicam legem. Poſt-
ea vero cum multi propter eum pericu-
lis et neceſſitatibus ſubderentur: de fu-
ga reuerſus eſt ⁊ ſponte ſemetipſuz po-
pulo quod vellent in eum exercere con-
tradicit. Qui dum laudare philoſophuz
debuiſſent: credentes potius cōtempto-
rem irruētes in eum et per ſingulas pla
teas trahentes eius capillos et mēbꝛa
dilacerabant viri ſimul et femine ita vt
ſubtilibus teſtibus eius aures abſcinde
rent. Uerum infantes apud magiſtros
poſiti deludebant ei alapis cedentes et
graphijs ſine aliqua parcitate pungen-
tes. Quem etiam in cuniculo depoſuere
ſetentia. Cumqꝫ adhuc reſpiraret eū ex
melle et liquamine perungentes et in
ſpoꝛtam mittentes appenderunt in ae-
rem. Dicit ergo ꝙ tūc veſpis et apibꝰ eū
contingentibus: et carnes eius veſcenti
bus dixerit arethuſijs quia ipſe quidem
eſſet excelſus: illos vero videret in humi
li conſtitutione ſed poſtea hoc etiam ip-
ſos foꝛe paſſuros. ¶ Theodoꝛicus. Hoc
igitur argenteo cogebant eum vt tem-
plum reedificaret aut daret expenſas.
Quod dum non faceret putantes pau-
perem vel medietatem petebāt pecunia
rum nouiſſime vel paucum aliquid exi-
gebant. Quibus ait. Nec vnum obolum
pꝛo oībus dabo ſic igitur ſuperati ab
eius ſe ſuſpēdere ſupplicijs. ¶ Sozome.
¶ Sermo fertur quia tunc pꝛefectus pꝛe
cipue paganus fuerit ammiratus mar-
ci conſtantiam et ad pꝛincipem veniens
quereretur dicens eſſe verecundum vt in
vno ſene tanta toꝛmenta committeren-
tur et chꝛiſtianos dum talia paterentur
fieri glorioſos: ſe vero magis eſſe oppꝛo
bꝛio Marcus ergo tali eſt fine coꝛonatꝰ.

¶ Capitulum.xiij.

Odem tempo-
re macedoniꝰ quoqꝫ theodolus
⁊ A thacianus friges marty
rum pignoꝛa conſecuti ſunt. Nam dum
in media ciuitate frigie templum ape-
ruiſſet prouincie iudex: et longo tempo-
re plenum ruderibus emundaret. ingre-
dientes iſti per noctem idola contriue-
runt. Cūqꝫ ꝓpter hoc multi cōpꝛehēſi ad
ſuppliciū ducerent: illi ſemetipſos inno-
tuerūt. Quos dū iudex quaſi habita ſa-
tiſfactiōe delictoꝝ nollet occidere: popu
lis clamātibus vario toꝛmentoꝝ genere
caſtigauit. Nouiſſime vero in craticula
ſuperpoſitos ardere pꝛecepit. Cūqꝫ cre-
marent ſi aſſis inquiūt carnibꝰ o amātie
delectaris: ſic eñ vocabat iudex: altera
latera ignibꝰ obice ne dū comedere cepe
ris carnes ſemi crudas inuenias: et iſti
ergo foꝛtiſſimi certamie deuicerūt. Aliūt
itaqꝫ buſirim l an B cyꝛa galatie cla
riſſimā foꝛtiſſimāqꝫ habuiſſe ꝯfeſſionem
cū fuiſſet i hereſe q̄ vocat eucratiſtaꝝ .i.
abſtinentiū. Tūc eñ dū iudex cōpꝛehen
diſſet quaſi ꝯ paganos inſilientē, toꝛquē
re volebat in publico iuſſitqꝫ vt appēde
ret in ligno. Tūc buſiris extēſis cito ma
nibus ſupꝛa caput nudauit latera dicēs
opus nō eſſe vt miniſtri appendētes cuz
deponētesqꝫ laboꝛarēt. cū cēt ipe ꝓpnꝰ ad
penā quā vellēt exercere: ⁊ latera ſua toꝛ
toꝛibꝰ ꝑpararet: miratuſqꝫ eius ꝓmiſſio-
nē iudex rei expimēto magis obſtupuit.
Nā dū vngule ferree eiꝰ latera vehemen
tius exararēt: donec iudici placuiſſet ſu-
ſtinuit manus extēſas ⁊ plagas cū ala-
critate ſuſcepit. Poſt hec aūt reductꝰ in
vincula quieſcebat. Poꝛro poſt paululū
moꝛte nūtiata iuliani: vſqꝫ ad theodoſij
pꝛincipatū vixit ⁊ in eccl'iam catholicam
acta penitētia pꝛioꝛis hereſeos conuer-
ſatus eſt. ¶ Capi.xiiij.

In illo ſiquidez
tpe, ferūt vitā finiſſe marty-
rio baſiliū eccl'ie ancyrane pꝛſ
byteꝝ ⁊ eupſichiū ceſarien. ca
padocie ducta nup vxoꝛe dum adhuc q̄ſi
ſpōſus eē videret. Eupſichiꝰ eñ ꝯemptꝰ
ē ꝓpter foꝛtune tēplū qḋ ſicuti iā diximꝰ
diruptū fuerat ⁊ in cōe ceſarien. irā ꝑnci
pis ſuit expti: ⁊ alij q̄dē moꝛte alij fuga
mulctati ſunt. Baſiliꝰ autē ſtudioſius vir
circa dogma ꝓbatꝰ dū vixit ꝯſtātiꝰ reſti-
tit arrianis. Et ꝓpꝛea eudoxij decreto ab
oꝛdine eſt remotus eccleſiaſtico. Cum ve
ro iulianus tenuiſſet imperium chꝛiſtia-
nos publice commonebat vt pꝛopꝛium
dogma ſeruarent: nec paganoꝝ ſuperſti

tione macularent: honoreſq3 collatos a principe pro nihilo iudicarẽt: tpales vti⸗q3 ⁊ ꝑpetue dãnatiõis autores. Propter⸗ea ergo in ſuſpitione ⁊ odiũ veniẽs paga noꝝ q̃m publice ſacrificantes inſpiciens ſtabat ⁊ ingemiſcẽs orabat atq3 clama⸗bat ne vllus xp̃ianoꝝ hmõi errore tenere tur obnoxius. cõprehenſus ⁊ traditus ꝓ⸗uincie iudici multa tormẽta fortiter ſuſti nens martyrio coronat⁹ eſt. hec ergo col ligens ſub vno retuli licz diuerſi anni vel dies coꝝ videantur eſſe martyrij.

¶ Theodoricus. Capitulũ. xv.

Uae eñ ydolo rum ſeductiõibus ſubditi tꝑe illo ꝯ cõmiſerint: multa quidẽ ſunt ⁊ ꝓprijs libris egẽta. Sed ego ex multis pauca narrabo. In aſcalonia ſiq̃dẽ ⁊ gaza viroꝝ ſacerdotio dignoꝝ ⁊ mu lierũ ꝟginitatis ꝯuerſatione pollentiũ diuidẽtes vteros ⁊ ordeo cumulãtes op poſuerũt comeſtioni porcoꝝ. In ſebaſtia vero que eſt eiuſdẽ ꝯ ꝓuincie ciui⸗tas: iohãnis baptiſte ſepulchrũ aperue⸗runt: igniq3 tradiderunt: oſſa vero ac pul uerem diſperſerunt. Porro ſcelus qḋ in phenice cõmiſerũt q̃s poterit vel dicere ſine lachrymis vel audire? In heliopoli C eñ que eſt circa libanũ erat quidaz dyaconus noĩe cyrillus. Is imperãte cõ ſtantio ſuccenſus zelo diuino multa ydo la que ibi adorabant ꝯtriuit ⁊ igni crema uit. Cuius actiõis memores nec noian⸗di viri nõ ſolũ peremerũt eũ ſed etiã ſe⸗cantes ventrẽ ex eius iecore comederũt. Qui tñ oĩm inſpectatorẽ nõ potuerũt ef⸗fugere: ſed dignas reddiderunt ſua pre ſumptione penas. Quicũq3 eñ illo ſcele re participati ſunt dentibus caruerũt et facti oẽs elingues ſunt. Nã ⁊ ipſe lingue pariter defluxerunt ꝯſumpte putredine Perdiderũt etiã viſum etiã paſſionibus ſuis ꝟtutẽ ꝑdicauerunt oĩbus pietatis.

¶ Capitulum. xvi.

In emeſa vero que eſt in eius ꝯfinio ciuita⸗tis dyoniſio gũdini. i. mulie bri eccleſiã que deo nuꝑ fue rat edificata dedicauerũt ⁊ ad deriſionẽ ſimulachrũ illuc ſtatuẽtes: androginum id eſt qḋ virũ monſtraret ac feminã. In doroſcolo ꝟo inſigni trachie ciuitate emi lianus inuictiſſimus decertatos a capi⸗tolino vniuerſe trachie iudice igni tradi tus eſt. Porro marci arethuſij epĩ geſta vel paſſio ſoſlocei ꝯtentione noſcit indi⸗gere vt digne actus illius tragedie ordi ne recitent.

¶ Capitulum. xvij.

Innumera quo q3 alia omni terra et mari ab impijs ꝯ pios illo tꝑe ſunt cõ⸗miſſa. Tũc igit̃ apte deo odi⸗bilis impator: ꝯ pietatẽ ponebat leges ⁊ primũ quidẽ interdixit galileoꝝ filijs (ſic enim ſaluatoris noſtri cultores noiabat) poetaꝝ ⁊ rhetoꝝ atq3 phoꝝ legere diſci⸗plinas. Proprijs inq̃t pẽnis ſm ꝓuerbiũ vulneramur. Ex noſtris eñ armati ꝯſcri ptiõibus ꝯ nos bella ſuſcipiſit. Poſt hãc aliã poſuit legẽ ꝑcipiẽs galileos expelli militij.

¶ Socrates. Capitu. xviij.

Bitur athana ſium de fuga remeantẽ alexã drinoꝝ populus libẽter exce⸗pit. Expulerũtq3 eccleſijs ar⸗rianos et athanaſio ſcepta venerabilia tradiderunt. Uerum arriani in domibus ignobilibus ſe colligentes in loco geor⸗gij luciũ habuerũt.

¶ Capi. xix.

Aſiquidẽ tem peſtate lucifer caralẽſis: et euſebius vercellẽſis epĩ im⸗peratoris iuſſione ab exilio reuocãt. Utꝝ eñ vltra thebaidis terios ab exilio remeãtes: tractabãt quẽadmo dũ corruptã eccl'iaz reparẽt. Placuit igit̃ vt lucifer q̃dẽ ad anthiochiã ſyrie ꝑueni ret. euſebius alexandriã vt vna cũ atha⸗naſio facto ꝯcilio eccl'ie dogmata repara rent. Lucifer tñ miſit in locũ ſuũ dyaco⸗nũ per quẽ ꝓfeſſus eſt ratũ ſe habiturũ qḋ eſſet ꝯcilio ordinate ꝯſtitutũ. Ipſe au tem veniẽs antiochiã fluctuantẽ inuenit eccleſiã. erat eñ inter ſe turba diuiſa et non tantũ hereſis arriana que erat ſub euzoio diuidebat eccl'iam ſed etiã mele⸗

ꝗ ſequaces ſtudiū habētes circa ſuū pſu lem a ſuis cōſortibꝰ receſſerūt. Tūc ergo lucifer ordinās eis Paulinū epm̄ rurſus abſceſſit. Euſebius autē veniens alexan driam cum athanaſio cōciliū celebrauit.

¶ Capitulum vigeſimum.

Onuenerunt ꝗ ex diuerſis ciuitatibus epi ⁊ de maximis neceſſa- rijs rebus habuere tracta tū. Ubi etiā de ſancti ſpiri- tus diuinitate tractātes eū in cōſubſtan tiali trinitate comprehenderunt. Et ver bum inhumanatum nō ſolū carne ſȝ etiā aīa declararunt ſicut olim viris eccleſia ſticis cōplacuerat. Non enī nouā religio nem in eccleſiam introduxerunt: ſed quo modo ab initio eccleſiaſtica traditio do- cuit xp̄ianos. Sic enī oēs antiqui ex hoc habita huius diſputatiōe ſermonis ſcri pturā nobis probatiſſimā reliquerunt. Nam hireneus ⁊ clemens ⁊ apolinarius hierapolites et ſerapio anthiochene pre ſul eccleſie aīatum eum qui inhumanatꝰ eſt in ſuis ſermonibꝰ ſunt pfeſſi. Necnō per berillum epm̄ filadelfie i arabia con ſtitute facta ſynodus: ſcribēs ad eundē berillū hec ip̄a contradidit. Sed etiā ori genes vbiꝗ i ſuis libris aīatuȝ noīauit eum q̄ eſt inhūanatus: ppter tn̄ nouos thomus eiꝰ in geneſi hoc ſacramentū cō gruenter exponit. vbi adā quidem xp̄m euam vero eccleſiam latius explanauit. Horum itaꝗ dictorum digni ſunt teſtes ſanctꝰ pamphilus et q̄ ex eo habebat co- gnomen euſebius. Ambo namꝗ ⁊ cōiter origenis vitā cōmendantes: ⁊ eiꝰ aduer ſarijs reſiſtētes inſignibuſꝗ libris ſatiſ- factionem p eo cōponētes nō primū ori genē ad hanc diſputationē veniſſe dicūt ſed myſticā eccl̃ie interpretatū fuiſſe tra ditionē. At illi q̄ alexandriam conuene- runt: nō ſine ſubtili inueſtigatione que- ſtionem de ſubſtātia et ſubſiſtētia reliq̄- runt. Oſius namꝗ cordube hiſpanie pre ſul de quo iā ſermo prelatus eſt premiſ- ſus ab imperatore conſtātino vt flāmam tunc ab arrio excitatā extingueret: etiam ſabelij libiēſis dogma deſtruxit de ſub- ſtantia ac ſubſiſtētia habuit queſtionē.

¶ Sozomenꝰ. ¶ Interea plurimi epi in alexandria congregati cū athanaſio ⁊ euſebio niceni cōſilij cōſtituta roborauerunt: ⁊ cōſubſtātialē p̄ri ac filio ſpiritum ſanctū ſunt ꝯfeſſi: trinitatēꝗ noīauerūt. Et qm̄ de ſubſtātia ⁊ ſubſiſtētia queſtio turbabat eccleſias ſapienter decretum eſt vt his nominibꝰ ꝯtra ſabellianos ſo- los vtamur ne noīm inopia idem putet̃ eſſe ſubſiſtētia ꝙ ſubſtātia. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxi.

Ecquidez tūc ſynodus: nos aūt de ſubſtā- tia ⁊ ſubſiſtētia ſi q̄d nouimꝰ abſurdū nō eſt breuiter indi care. Igit̃ q̄ helladicā explanauere pru- dētiā: ſubſtātiā q̄dē diuerſo mō diffiniue rūt. Subſiſtētie ṽo neꝗ ſermonē fecerūt vllū. Herynecꝰ aūt grāmaticꝰ in libro vbi verba per literā colligit: etiā barbarū vo cat hoc verbū: neꝗ apō aliquos antiquo rū dictū ⁊ vel ſi alicubi ſit inuētū nō hoc indicare qō nunc intelligit̃. Nā apud ſo- phoclē in phemea locū inſidiarū ſignifi- care ſubſiſtentiā meminit. Apud menan drum veluti feces que ex vino colligunt̃ in dolio ſubſiſtētiā deſignare dicit. Sciē dū tn̄ qꝛ lȝ antiq̄ p̄hi hūc ſermonē reliq̄- rūt: tn̄ iuniores p̄horū p ſubſtātia ſubſi- ſtētie ſermone ſunt vſi. Subſtātie ṽo dif- finitionē diuerſis modis explanauerūt. Si ergo definitiōe ſubſtātia circūſcribit̃ quō in deo q̄ nō pōt cōprehēdi ꝓprie hoc vti ſermone poterimꝰ. ¶ Uerū euagrius in monachico libro petulāter q̄dē ⁊ incō- ſiderate de deo diſputādū eſſe phibuit. Diffiniri ṽo diuinitatē modis oībus in- terdixit. Ait enī rerū cōpoſitarū eſſe diffi tiones. Is itaꝗ ſic ait. Oīs inq̄t ꝓpoſitio aut genus hȝ qō predicat̃ aut ſpeciē aut differētiā: aut propriū aut accidēs: aut ex his cōpoſitaȝ orationē. Sed nihil in ſctā trinitate horū q̄ dicta ſunt poterit cōpre- hendi. Igit̃ qō ineffabile eſt rōne tacitur nitatis adoret̃. Hec q̄dē euagriꝰ. Nos au tē lȝ facta digreſſione hec dixiſſe videa- mur tn̄ tāꝗ vtilē hyſtorie cāȝ nos retuliſ- ſe non penitet.

¶ Pars libri athanaſij de ſatiſfactione ſu ge. ¶ Capitulū.xxij.

Erum athana
ſius librū de ſatiſfactiōe fu-
ge olim a ſe cōſcriptū tūc eis
preſentib⁹ legit. Cuius par
tes vtiles:⁊ que proſint hic intexens totū
librū multorū verſuum q̄rere ⁊ legere ſtu
dioſos ammoneo. Ait em̄. Ecce huiuſmo
di ſunt preſumptōes impiorꝫ:hec agētes
nec erubeſcētes.i quib⁹ p̄mū cōtra nos
mala ſunt machinati hactenus accuſant
quoniā man⁹ eorū preparatas necib⁹ de
clinare potuim⁹:⁊ amariſſime poti⁹ inge
miſcunt:qm̄ nos penit⁹ amputare nequi
uerūt:⁊ improperāt timoris cauſaꝫ igno
rantes:quia dū hoc ſubmurmurāt/in ſe-
metipſos magis retorquēt culpā. Nā ſi
fugere malū eſt: perſequi multo deteri⁹.
Hic quidē ne moriat̄ abſcōdit̄:hic aūt ꝑ
ſequitur vt occidat. Et vt fugiat̄ quidē
ſcriptū eſt. Qui aūt q̄rit occidere preua-
ricatur legē:⁊ magis ipſe fugiēdi prebet
occaſionē. Si ergo fugā improperāt ꝑſe
quētes:erubeſcāt poti⁹ ſemetipſos. Quie
ſcant inſidiari ⁊ quieſcūt cōtinuo fugien
tes. Sed a calliditate nō deſinūt ſua ⁊ cō
prehendere omni virtute feſtināt:ſciētes
q⁊ fuga ꝑſecutionē patientiū: indiciū eſt
maximū ꝑſequētiū. Nullus em̄ mitē at-
ꝙ clemētē fugit aliq̄n: ſed magis ferocē
ſimul ⁊ callidū. Oīs em̄ qui gemebat ⁊ ve
xabat̄ a Saul fugiebat ⁊ veniebat ad da
uid. Sed iſti ꝓpterea eos q̄ abſconſi ſunt
interimere ſtudent:ne eorꝫ malitiā videā
tur arguere:qui etiā in hac parte cecant̄.
Nā quāto fuga manifeſtior eſt tāto am-
plius eorꝫ inſidijs neces exiliaꝙ cōmiſſa
oib⁹ ſunt aperta. Nā ſiue perimāt:mors
cōtra eos ſemꝑ exclamat:ſiue rurſus exi-
lia minent vbiꝙ ipſi cōtra ſe mali memo
riā deſtinare noſcunt̄. Et ſiquidē ſanam
haberēt mētē: viderēt ſemetipſos in his
eſſe cōſtrictos: ſeꝙ in cōcilijs ſuis offen-
dere. Sed qm̄ ſapere perdiderūt ꝓpter-
ea ꝑſecutione decipiunt̄:⁊ querētes occi-
dere ſuā nō contēplant̄ impietatē. Nā ſi
derogant eis qui fugiūt q̄rentes occide-
re: quid faciant cū vident iacob fugientē
eſau fratrē ſuū: ⁊ moyſen in madiā deſcē
diſſe ꝓpter Pharaonis timorē? Quō ſa-
tiſfacient fugiēti dauid ſaul qui in domū
miſit vt interimeret eum dum abſconſus
eſſet in ſpelūca:⁊ mutaſſet vultū ſuum ⁊ ne
nec declinaret ab abimelech. ob quā cau
ſam inimicorꝫ euaſit inſidias. Quid di-
cant iſti qui oīa proferunt petulāter vidē
tes maximū helyā in oratiōe quidē mor-
tuū ſuſcitaſſe: ⁊ tn̄ abſcōſuꝫ ꝓpter achab
et fugiſſe ꝓpter inſidias hiezabel. Tunc
etiā q̄ſiti filij ꝓphetarū celati ſunt laten
tes in ſpeluncis apud abdiā. Sed ſi hec
tanꝙ vetera non legerunt:ſaltē memoriā
habent euāgeliorꝫ. Nam ⁊ diſcipuli pro-
pter metum iudeorꝫ receſſerunt celantes
ſemetipſos: ⁊ paulus in damaſco a prin-
cipe gētis queſit⁹ de muro in ſportaꝫ de-
poſitus eſt ⁊ man⁹ querētis effugit. Hec
igitur de ſanctis viris ſcriptura dicente:
quā putas excuſationē ſue petulātie po-
terūt inuenire. Siue ergo timorē impro-
perent cōtra ſemetipſos veſani loquunt̄
ſiue cōtra voluntatē dei hoc dicant fieri
ſcripturarū diuinarū videtur penitus in
experti. Nā in lege preceptū fuit vt depu
tarentur etiā ciuitates ad fugā: quaten⁹
hi qui querebātur ad mortē quoquomo
do liberari poſſent. In nouiſſimo vero tē
pore ſeculorū veniēs:ipſum quod moyſi
locutum eſt patris verbū rurſus hoc de-
dit mandatū dicens. Cum perſecuti vos
fuerint in hac ciuitate fugite ad aliā. Et
poſt pauca dicit. Cum ergo videritis ab-
hominationē deſolationis que dicta eſt
per danielē prophetā ſtantē in loco ſan
cto qui legit intelligat. Tūc qui in iudea
ſunt fugiant in montana: qui in tecto eſt
nō deſcēdat tollere aliquid de domo ſua
qui in agro nō reuertatur tollere veſtes
ſuas. Hec etiam ſciētes ſancti huiōi ha-
buerunt cōuerſationis modū. Que enim
nūc ꝓcepit dn̄s:hec etiā ante incarnatā
ſui preſentiam in ſanctis locutus eſt. Et
hic eſt hoīm terminus ad ꝑſecutionē du
cens vt quod de⁹ iubet hoc faciant. Pro
pterea et ipſum verbum propter nos hu
manatum cū quereretur ſicuti nos ipſe
abſcondi dignatū eſt: et iterū dū ꝑſecu-
tionem pateretur fugit et inſidias decli
nauit. Dicebat enim cum ſicuti famē et
ſitim etiam hoc pati et hoc modo oſten
dere ſemetipſum humanatum. Ab initio
ſiquidem mox homo factus eſt:cū eſſet

paruulus ipſe per angelū mandauit Jo
ſeph. Surgēs ſume puerū ⁊ matrē eius
et fuge in egyptū. Futurus eſt enim he=
rodes querere animā pueri. ¶ Mortuo
quoqꝫ herode videtur ꝓpter archelaum
filiū eius in nazareth fugiſſe qn̄ iā etiā
deū ſemetipſum innoteſcebat: ⁊ manum
aridā reſtituerat ſanā: ⁊ pharisei q̄dem
egredientes cōciliū fecerūt aduerſus eū
vt eū occiderēt. Jeſus aūt ſciēs diſceſſit
inde. Nam ⁊ qn̄ lazarū ſuſcitauit a mor=
tuis: ab illa inq̄t die cogitauerūt vt occi
derēt eū. Jeſus ergo iā nō palā ambula
bat inter iudeos: ſed abijt inde in regio=
nē iuxta deſertū. Deinde ſaluatore dicē
te. Anteqꝫ abraam fieret ego ſum: iudei
quidē tulerūt lapides vt mitterēt ſuper
eum. Jeſus aūt abſcōſus eſt ⁊ exijt de tē=
plo. Et trāſiēs per mediū eorū ibat ⁊ ita
diſceſſit. Putas hec videtes magis autē
audientes cū nō videāt quomodo ſecun
dū quod ſcriptū eſt nō debēt igne cōbu=
ri qm̄ cōtraria his q̄ dn̄s facit ⁊ docet co
gitāt ⁊ loquuntur? Nā qn̄ Joānes mar=
tyriū ſuſtinuit eiuſqꝫ corp⁹ ſepelire diſci
puli/audiēs Jeſus diſceſſit inde in nauē
ad deſertū locū ſeorſū. Dn̄s itaqꝫ hec fa
ciens ita dicebat. Sed vtinam iſti vel ſic
erubeſcerent/et vſqꝫ ad homines ſuā pe
tulātiā declararēt: ⁊ nō magis ac magis
inſanientes viderētur etiā ipſū arguere
ſaluatorē ꝯtra eū vtiqꝫ blaſphemias me
ditātes. Sed neqꝫ veſanorū quilibet eos
poterit ſuſtinere cū arguātur nec euāge
lia ipſa noſſe. Et eñ occaſio noſtre diſceſ
ſionis ⁊ fuge rationabilis atqꝫ vera quā
in ſaluatore quidem euāgeliſte poſitam
memorauerunt. Nos autem etiā in ſan=
ctis viris oppꝫ talia cogitare. Nā ea
que de ſaluatore humano modo cōſcri=
pta ſunt eadem cōmuniter humano ge=
neri deputātur. Que noſtra ſunt ille ſu=
ſcepit ⁊ paſſiōes noſtre infirmitatis oſtē
dit. Quod Joannes ita conſcripſit. Que=
rebāt ergo eum tenere ⁊ nullus miſit in
eum manus/quia nondum venerat ho=
ra eius. Nā anteqꝫ hec veniret dicebat
ipſe matri nondum venit hora mea. Et
eis qui fratres eius appellabantur ait.
Meum tempus nondum venit. Rurſus
autē tempore paſſionis diſcipulis dice=
bat. Dormite iam ⁊ requieſcite. Ecce eñ
appropinquabit hora et filius hominis
tradetur in manus peccatorū. Sed neqꝫ
anteqꝫ veniret tēpus teneri ſe paſſus eſt
neqꝫ cū veniſſet tēpus abſconſus eſt: ſed
etiam ſemetipſum tradidit aduerſarijs.
Sic ⁊ beati martyres in pſecutionib⁹ tē=
poralib⁹ cuſtodiebāt ſemetipſos: ⁊ dum
quererētur ꝑ latibula fugiebāt. Cū vero
inuenirentur martyrio ſe ſubdebāt. Hec
de athanaſio retuliſſe ſufficiat.

¶ Capitulum.xxiiij.

Euſebi⁹ interea
vercellēſis ep̄s repēte poſtmo=
dum ab alexādria venit ad an
thiochiā. Et inueniēs paulinū a lucife=
ro cōſecratū: plebēqꝫ diuiſam/melecijqꝫ
ſequaces miſſas facientes ſeorſum valde
cōmotus eſt qꝛ facte ordinationi nō vni=
uerſi cōſenſerant: reprehēditqꝫ apud ſe=
metipſum quod geſtū eſt/⁊ ꝓ reuerētia
luciferi: habita taciturnitate diſceſſit ꝓ=
mittēs in cōuētu epiſcopoꝝ q̄ geſta fue=
rant emēdāda: habens tñ curā maximā
eos vnire nō potuit. ¶ Inter hec etiā me
lecius ab exilio remeauit inueniēſqꝫ ſe
orſū celebrare collectas ſocios ſuos pſi
debat eis: ſed eccleſias quidē obtinebat
Euzoi⁹ arrij dogmatis pſul. Porro pau=
linus vnā tātūmodo paruā intra ciuita
tē detinebat eccleſiā: ex qua eū Euzoius
ꝓ ſui reuerentia nō eiecit. Melecius aūt
extra ciuitatis portas ſolēnia celebrabat.
Tunc igitur hoc modo de antiochia di=
ſceſſit euſebi⁹: verū lucifer ſentiēs nō ſu
ſcipere euſebiū eius ordinationē hoc pu
tauit iniurioſum ac vehemēter iraſceba
tur: ⁊ communicare declinabat euſebio.
Sed etiam que ſynodo placuerant per
contentionem reprobare nitebatur. Hec
dū inter eos triſtitie tēpore gererentur:
multos ab eccleſia remouerunt ⁊ denuo
altera luciferianorū hereſis eſt exorta.
ſed lucifer iram ſuam nequaqꝫ comple=
re preualuit. Erat eñ cōfeſſionibus ſuis
obſtrictus/dū per ſuum dyaconū promi
ſiſſet ratum ſe habiturum quod fuiſſet a
concilio diffinitū. Quapropter ipſe qui=
dem eccleſie tenens fidem ſardineā ad
proprium remeauit thronum. Hi vero

qui prius cū eo cōtriſtati fuerāt: hacten⁹ ab eccleſia ſegregant. Uerū euſebius ad iſtar optimi medici iter faciens ꝑ oriētē infirmos fide recreabat imbuēs atq; docēs predicationib⁹ eccleſiaſticis vniuerſos. Hinc tranſiens venit illyricū: ⁊ inde ruŕſ⁹ ytaliā ꝑagrās hec ipſa ꝓnūtiabat.

Capitulum. xxiiij.

VEruz hylari⁹ pictauēſis ſecunde aquitanie pontifex: recte fidei dogmata dudum preſeminauerat tā Italisq; Gallicanis epiſcopis quippe cū primus ab exilio remeaſſet: vterq; ergo fortiter in fide laborauerūt. Sed hylarius tāq; diſertus ſuis libris ſatiſfactionē de trinitatis cōſubſtātialitate cōſcripſit. Quibus hoc ſufficiēter expoſuit ⁊ vehemēter arrianorū dogma deſtruxit. Hec itaq; poſt breue eorū exilij tempus celebrata noſcuntur.

Capitulum. xxv.

A ſiquidē tēpeſtate macedonij ſectatores: ⁊ eluſij. Euſtachijatq; ſophronij: oēs ab vno macedonio nūcupati ſunt cōciliaq; frequētia faciebāt. Et cōuocātes qui in ſelētia eos ſecuti fuerant. anathematizauerūt alterius partis epōs: ideſt cōſentiētes acatio fidēq; ariminēſis cōcilij reſpuētes ea magis q̄ fuerāt recitata ſelenciani ⁊ antiochiā expoſita firmauerunt. Qui dū requiſiti fuiſſent ab aliquibus dicētibus. Uos q̄ nūc macedoni vocamini ſi aliud ſapitis q̄ ſectatores. Acacij cur eorū hactenus tāq; eadē ſapiētiū eſtis cōmunione participati. Ita veneno ſe reſpōderunt. Per ſofroniū pōpeiapolios pafragoneum epiſcopum. Occidentales inquit in conſubſtantialitate languebant. Ecius autem per orientem ſecundum ſubſtātiam diſſimilitudinem predicabat: ⁊ erant vtraq; praua cum hij quidem inordinate diuiſas ſubſtantias patris ⁊ filij cōſubſtantialitatis nomine copularent. Ille vero a natura patris naturam filij aperte diuidere credens ſemetipſum pie predicaret diſſimilem eſſe patri filium per ſubſtātiā. Hijs ergo ita putantibus: media via nobis veritatem pietatis habere cōplacuit. Hoc itaq; modo querentibus ſatiſfacere nitebantur.

Sozomenus. Capitulum. xxvi.

Bitur imperator audiens Athanaſium in alexandrinorū eccleſia cōſtitutuz licite populo predicare multoſq; paganoꝝ ad xp̄ianitatē fuiſſe ꝯuerſos eū iuſſit exire de ciuitate. Qui ſi maneret damna maxima eum ſuſtinere precepit: occaſionē criminis in eum inueniēs q2 dū prioris pricipis tp̄e fuiſſet fuga mulctatus nō eius iuſſione epiſcopalē receperat ſedē. Quāob2ē ſcd̄m imꝑatoris p̄cepta ſe preparabat ad fugā. Uidēs igitur circa ſe xp̄ianorū ppl̄m lachrymātē. habetote inqt filioli fiduciaz. Nubes eſt et cito ꝑtranſiet. Hoc dicto valefecit. Et diligētibus amicis cōmēdauit eccleſiam atq; ab alexādria ciuitate diſceſſit.

Capitulum. xxvij.

INterea cizicenis legatione fungentibus apud p̄ncipē de ꝓprijs reb⁹ ⁊ paganorū reſtitutiōe templorū laudans eos ꝓpter ſacrorū curā q̄ poſtulauerāt vniuerſa cōceſſit. Eleuſiuz autē eius ciuitatis remouit epiſcopū veluti vaſtatorē tēplorū: et q2 viduarū pabula ſacrarumq; virginū monaſteria cōſtituerat: paganiſq; ſuaſerat vt paterna relinquētes ad chriſtiana dogmata ſe cōferrēt. Interdixit etiā chriſtianis ꝑegrinis: ne venirēt ad cizicū credēs q2 religionis cauſa excitarēt ſeditiones eoſq; alij eius ciuitatis chriſtiani fouerēt ⁊ publicos ſimul opifices artificeſq; monete q̄ i duas diuiſi ꝑtes pricipū p̄ceptiōe priſcorū cū vxoribus atq; liberis cizicū habitare ſunt iuſſi. Hi eñi ſingulis annis certā oblationē publico cōferebāt. Alij q̄dē militū clamides: alij vero pecunias nouas. Cū igit̄ modis oībus placuiſſet iuliano ritū cōſtituere paganorū: vim q̄dē inferre atq; tormēta populis ſacrificare nolētib⁹ fatuū iudicauit. Sz hoc tm̄modo p̄cepit vt ꝑ ſingulas ciuitates nūer⁹

eoꝝ ꝯſcriberet:quos tñ nequaq̃ aut ora re prohibuit.ſciebat em̃ q̃ nõ poſſet vlla neceſſitas ſuſpẽdere quod volũtas ſpõta nea ſuggeſſiſſet.Porro clericos ⁊ eccleſia rũ pſules ciuitatib⁹ ſuſpẽdere feſtina bat.ſtudẽs vt abſentia paulatĩ ſolueret eccleſia:neq̃ ſacroꝝ miniſtri:nec q̃ doce rẽt/vel qui miſterijs participarẽtur exi ſterent ⁊ per hoc longo tempore paterẽ tur proprie religionis obliuionem.

¶Capitulum.xxviij.

Boſtrẽſib⁹ itaq̃ publica voce pcepit vt titum: tũc ciuitatis ep̃m pcul expelleret.Cũq̃ iuſſiſſet hoc clericiſq̃ minaret quaſi ipi facerẽt turbas in populo.tũc titus libellũ deſtinauit imperatori cõteſtans cũ ac dicẽs:q: inimica inter ſe eſſet turba paganorũ atq̃ chriſtianorũ:⁊ eius ſuaſione chriſtiani magis a ſeditiõe q̃ſcerẽt. Quo facto niſus eſt imperator ex huiuſmodi verbis tito inimicitias populi cõcitare:ſcribẽs boſtrẽſib⁹ q: titus eoꝝ accuſator fuiſſet dicẽdo ſuis monitis nõ ſua volũtate pplꝫ a ſeditiõe ceſſaſſe:eũq̃ velut hoſtẽ pplo ſuadebat expellere.Nõ em̃ qđ iſtũ erat aut legitimũ iubebat agi:ſꝫ odio religionis verbis q̃dẽ culpare:operib⁹ aũt male pficere cõtẽdebat.Quapropter p ciuitates ⁊ puincias xp̃iani diffugebãt.Huius pricipeꝝ plurimi meoꝝ fuere pgenitoꝝ.Simul ⁊ auus q̃ de pr̃e pagano natus ipſe cũ tota domo:⁊ q̃ erãt ex gñe alaphionis xp̃iani p̃mo ſunt facti in bethelea vico gazẽſi nimiũ populoſo:habẽtiq̃ tẽpla ãtiqua edificiaq̃ pulcerrima ⁊ maxime pãtheũ in ciuitatĩ arce locatũ:eminens ſup oẽm vicũ.Quẽ locũ arbitror ex voce ſyra ⁊ greca deoꝝ habitaculũ nominatũ.ferũt itaq̃ his oib⁹ fuiſſe xp̃ianitatĩ auctorẽ hilarionẽ monachũ.Cũ em̃ demonio vexaret alaſiõ diuti⁹ pagani atq̃ iudei incãtationib⁹ ⁊ luſtrationib⁹ apud eũ vſi nihil illi pdeſſe potuerũt.Uerũ hylariõ ſolũmõ xp̃i nomẽ inocãs demoniũ effugauit eũq̃ i religionẽ xp̃ianã repẽte trãſpoſuit.Floruit itaq̃ meus auus i exceptionib⁹ ⁊ interpretationib⁹ ſcripturarũ nr̃aꝝ qm̃ erat igenioſus ſciaq̃ fulcit⁹ ita vt ẽt aritmetice artis eẽt expert⁹.Ac ppterea aſcalonitis ⁊ gazẽcib⁹ ⁊ in circuitu xp̃ianis valde gratiſſim⁹ tãq̃ religioni neceſſari⁹ ⁊ ad ſoluẽdas dubitationes ſcripture diuine pficu⁹.Primi ſiq̃dẽ iſti in eo loco eccl̃ias ⁊ monaſteria cõſtruxerũt:eaſq̃ honeſtate atq̃ hoſpitalitate pegrinoꝝ ⁊ idigẽtiũ pariter ornauerũt: ex q̃ gñe vſq̃ ad nos fuerunt viri optimi quos grãdeuos iuuẽculus ipſe cõſpexit.

¶Capitulũ.xxix.

Abitur impera tor dudũ ſtudẽs paganitatẽ l oĩ ſua ditiõe dilatari: grauiẽ ferebat vidẽs xp̃ianos potius approbari ⁊ tẽpla q̃dẽ erãt aperta:ſacrificiaq̃ paganoꝝ p ciuitates ſcđꝫ volũtatẽ illi⁹ pcedebãt.Ipe aũt eſtuabat ne ſeruor eius xp̃ianoꝝ abũdãtia fruſtraret et maxie pulſabat q: multoꝝ ſacerdotũ ſuorũ xp̃ianas audiebat vxores ⁊ filios atq̃ ſeruos.Arbitrat⁹ aũt xp̃ianitatĩ ſtatũ ex vita bõa ⁊ ꝯuerſatiõe ꝯſiſtere ſtuduit vbiq̃ tẽpla paganoꝝ ꝯſtructiõe ⁊ ordie xp̃iane religiõis ornare ſedib⁹ atq̃ pceſſionib⁹ paganorũq̃ dogmatib⁹ atq̃ monitionib⁹ lectores ſue ſupſtitiõis inſtituit ad inſtar clericoꝝ vt ⁊ horas certas ⁊ dies ⁊ orõnes ſolẽniter obſeruarẽt:pcipiẽs pariter hẽre curã viroꝝ atq̃ mulierũ philoſophare ſciẽtiũ:habitaculis peregrinoꝝ atq̃ ⁊ pauperũ aliaq̃ puidẽtia circa egenos exhibita:paganoꝝ religionẽ cõponere ⁊ pietatis hr̃e nomẽ.Si q̃s autẽ ſpõte vel inuite peccaret ſcđꝫ traditionẽ xp̃ianoꝝ inſtituit:poſt pniam mediocrẽ ſuſtinere correctionẽ.Precipue vero zelatus dicitur:notas literarũ epiſcopaliũ q̃bus ſolẽt alterutris ſcribẽtes cõmẽdare peregrinos ⁊ vbi proficiſcũtur ⁊ a quibus veniũt modis omnibus iudicare:⁊ ſolatia pmereri tãq̃ noti ⁊ amici ſint teſtimonio directi ſignaculi.Hec cõſiderãs feſtinabat vt pagani xp̃ianorũ aſſueſcerẽtur officijs.Sed qm̃ multis incredibile ẽ eũ ſtudia xp̃ianoꝝ ſequi voluiſſe nõ aliũde q̃ ex ipſius imperatoris ſermonibus eſt probãdũ.Huiuſmodi em̃ arſatio põtifici galacie ſcripta dixerit.Paganorũ ritus nõdũ agitur ſecundũ intẽtionẽ noſtram:

ꝓpter cultores eius in negligētia po-
ſitos. Nam deoruꝫ claritas magnitudo
atqꝫ ſublimitas oī orōne omniqꝫ ſpe ma-
ior eſt. Sꝫ ꝓpitij ſint noſtris mētib⁹ dij:
ꝓpter negligētiā quā habemus cū illo-
rū ꝓuidētia paruo tpē tāta mutatio fa-
cta ſit:qꝫtā neqꝫ orare primitus quicūqꝫ
preſumpſerat. Cur ꝙ credimus hoc poſ-
ſe ſufficere? neqꝫ reſpicimus quēadmo-
dū ſupſtitionē xp̄ianorū auxit cura pere
grinorum: ⁊ circa ſepulturas ⁊ mortuos
multa ſolatia: honeſtaqꝫ cōuerſationis
ſtudia:non vera ſed ficta:quas res arbi-
tror apud nos debere ſub veritate geri.
Nō itaqꝫ ſatis eſt te talē eſſe:ſed oēs ab
ſolute circa galaciam ſacerdotes. Quos
aut deprecare aut rōne flecte/aut certe
feſtināter a ſacerdotali miniſterio remo
ue:niſi dijs cū cōiugibus ⁊ filijs atqꝫ ſer-
uis colla ſubmiſerint nō ferētes vlteri⁹
eoꝝ ſeruos aut filios hoc facere cōtēnē-
tes:aut galileos impie cōtra deos agen
tes ⁊ impietates pietatib⁹ preponētes.
Deīde cūctos ammoue vt ſacerdos neqꝫ
ad ſpectacula ꝓcedat/neqꝫ in tabernas
bibat aut cuilibet arti opibuſqꝫ turpib⁹
aut impudētib⁹ preſit. Qui obediūt ho-
norētur. Inobediētes expelle/xenodo-
xia cōſtitue ꝑ ſingulas ciuitates: vt nr̄a
peregrini clemētia perfruātur nō tm̄ no
ſtri ſed etiā extranei pecunijs idigētes.
Et vt habeas vnde fiat. Interim decre-
ui ſingulis āńis triginta milia modios
tritici ꝑ vniuerſāꝫ dari galaciā ⁊ ſexagin
ta milia vini ſextarios. Horū quinta ps
pauperib⁹ tēpla obſeruātib⁹ dꝫ expēdi.
Reliqua peregrinis:indigētibuſqꝫ diſtri
bui. Turpe nāqꝫ eſt vt iudeos quideꝫ nō
abijciāt:ſed potius nutriāt impij galilei
⁊ ſuos pariter necnon etiam noſtros/no
ſtri vero noſtroꝝ ſolatio deſerātur. Qua
propter doce etiā collationes facere pa-
ganos ad talia miniſteria: paganorūqꝫ
vicos offerre dijs primitias frugū:eoſqꝫ
huiuſmodi benefactis inſtitue/docens
eos hoc opus olim fuiſſe noſtrorum. Ho
merus em̄ hoc ꝓbat:introducēs Eume-
nū talia faciētē. Nos ergo neqꝫ bona no
ſtrorum imitamur:ſed alijs remittimus
negligētia nō confuſi/magis aūt deorū
reuerētiā reſpuētes. Si igiť hec te faciē
tem ego cognouero letitia plenus ero.
Preſides prouinciarū rarius domi ſuſci
pe/frequēter eis ſcripta tranſmitte. In-
gredientibus eis ciuitatē ſacerdotū nul-
lus occurrat. Cūqꝫ ad templa venerint
deoruꝫ intra ianuas eos nemo precedat
militū forte aut precedētiū officiorū/ſed
ꝗ voluerit ſubſequatur. Cū ad ipſum li-
men tēpli peruenerit priuat⁹ exiſtat. Tu
em̄ ſicuti noſti intus es iudex. Hoc enim
etiā ſacra ſanctio videť exigere. Obediē
tes igiť ꝓ veritate pij ſunt. Reluctantes
vane glorie cōprobātur. Quid em̄ patia
tur aut qđ mereať auxiliū ꝗ matrē deo-
rū ꝓpitiā habere noluerit? Qui ergo ea
neglexerint non ſolū ſine q̄rela erūt/ſed
etiā nr̄e indignationis impetū ſuſtine-
būt. Neqꝫ enim fas eſt vt illi parcatur ꝗ
deos habuerit inimicos. Suade ſiquidē
eis vt ſi mea volūt frui tuitione oēs ma
tri deorum ſtudeant offerre culturam.

Capitulum. xxx.

A

HEc itaqꝫ facii-
ens iperator ad deſtructio-
nē chriſtianoꝝ neqꝫ ſuadere
ſubiectis ꝑualuit ⁊ aperte vi
referre palā erubuit Inter hec vt ad pa
ganitatē milites inſueſcerēt/ſtuduit ad
priſcū ſcema reformare ſignū illud ſubli
mius romanorū/qđ cōſtātinus ſicuti p̄-
dictū eſt i crucis formā mutauerat verū
in publicis imaginibus depingebat io-
uem quaſi de celo ſibi coronā ⁊ purpurā
deferētem. Mercuriū ⁊ martē in ſe reſpi
ciētes:velut ꝓ teſtimonio ſapiētis ⁊ for-
tis. Et hoc agebat in ymaginib⁹ vt ſub
occaſione imperij latēter adorarētur dij:
et hoc mō ſubiecti clāculo fallerētur. Ar
bitrabať em̄ q: ſi hoc ſpōte eis iponeret
poſtea q̄ vellet impleret. Si vero reſpuē
tes agnoſceret venia ſublata torqueret
tāqꝫ circa romanorū ſolēnia reluctātes:
⁊ i republica atqꝫ ipſo imperio delinquē
tes. Pauci ſiquidem etiaꝫ penes ſubditi
cognouerunt dolum:q: ſicut moris erat
adorare noluerant. Turba vero vt aſſo-
let per ignorantiam ſimpliciter ymagi-
nes adorabant. Quod tamen imperato-
ri nil profuit. Cumqꝫ multa excogitaret
quibus paganorū ritus extolleret inue-

ſit modū ꝗ pluribꝰ militibꝰ xp̄ianis cla=
re virtutis coronā dedit. Cū veniſſet ita
ꝙ tēpꝰ quo imꝑialia milites ſolēt dona
ꝑcipere:hoc em̄ agit plerūqꝫ die kalēda
rū ianuariaꝝ:ꝛ natale principū: et vrbiū
regiarū exq̄ſiuit quatinꝰ eos ſimpliciter
ꝛ ex priſca cōſuetudine fallere potuiſſet.
Juſſitqꝫ ad manū imꝑatoris accedētium
ammonitus officijs primo incēſuꝫ offer=
ret.Erat em̄ añ eū poſitū thus ꝛ ara ſcdꝫ
antiquā romanorū ſolēnitatē. Tūc q̀deꝫ
alij quidē licenter ſuā fortitudinē oſtēde
rūt.⁊ vneqꝫ incenſum offerre neqꝫ donū ac
cipere ab imꝑatore ſunt paſſi. Alij vero
occaſiōe legis ꝛ antiquitatis neqꝫ mente
ꝑceperūt qđ cōmiſere peccatū. Uerū alij
ꝓpter lucrū capti aut timore turbati:ſeu
iuſſiōe repentina cūcluſi:lꝫ intellexerint
tñ paganitatem declinare nequiuerūt.
Plurimi ſiquidē ꝑ ignorātiaꝫ decepti vt
inter cibos vt aſſolet ꝛ pocula inuocarēt
inter alterutros xp̄m:reſpōdēs quidā di
xit.Quid patimini inuocātes xp̄m quem
añ paululū denegaſtis dū donum ab im
peratore percipiētes thus in igne mitte
retis?Cūqꝫ hoc milites audiſſent:ꝛ quod
geſſerāt agnouiſſent: ſtatim exiliētes pu
blice currebāt:atqꝫ impetu facto clama=
bāt deūqꝫ ſuū:et cunctis hominibꝰ teſta=
bant ſe eſſe chriſtianos ꝛ in eo noīe ꝑma
nere:atqꝫ ꝑ ignorātiam ſe feciſſe:ꝛ ſi dici
poſſet ſolā manū paganā eſſe: cōſciētiaꝫ
ꝟo nihil ſimul egiſſe. Cūqꝫ veniſſent ad
principē ꝓiecerunt aurū qđ acceperāt et
forti voce poſcebāt vt reciperet quod de
diſſet,et illos occideret.Se em̄ penitētiā
agere fatebant eo ꝙ improuide coꝝ dex
tera peccaſſet:ꝛ ſtudere ꝓpter chriſtū to=
tū corpꝰ pene cōtradere. B ¶Theo
doricus. ¶Hec igit furorem mouerunt
imperatoris. Et primo quidem eorū ca=
pita iuſſit auferri. Cunqꝫ deducerentur
ad morteꝫ ſequente populo:miratiqꝫ vir
tutem eorum proprietate ſuſceptam/ve
nerunt ad locum quo rei puniri ſolent.
Tunc ſpiculatorem rogauit ſenior om=
nium vt ante omnes caput cuiuſdam no
mine romani adhuc adoleſcentis abſci=
deret/ne:dum alios reſpiceret frangere
tur Cunqꝫ ille genua fixiſſet in terra et
gladium ſpiculator euaginaſſet/venit
repente nuncius clamore prohibens ne=
cem. Porro iuuenculus ille ait occiſione
priuatus.Non fuit romanus dignus vt
chriſti martyr appellaretur:et licet ſan=
guinem malignus imperator fundi pro=
hibuiſſet ductus inuidia veruntamē nō
eos in ciuitatibus habitare permiſit.ſed
ad vltima romanorum loca exilio deſti=
nauit ¶Sozomenus ¶Poſtea ve=
ro precepit vt qui ſacrificare noluerint
in palatio non intrarent/et neqꝫ colle=
gio neqꝫ foro eos neqꝫ arbitrio neqꝫ vlla
dignitate:nec qualibet amminiſtratiōe
participare iuſſit. ¶Theodoricus.

¶Capitulum.xxxi.

Cum igitur iu=
lianus apud pythyū dafneū
peteret reſponſa de parthici
belli victoria:et ille vicinita
tem corporis babile martyris accuſaret
iuſſit eius corpus auferri.Ob quam reꝫ
cū chriſtiani feſtiuitatē deducto corpore
pſallentes agerent ꝛ indignatione prin=
cipis q̄dā theodorꝰ iuuēculus multa paſ
ſionū tormēta pertuliſſet.Hoc ita geſto
fallax demō martyris q̀dē gloriaꝫ auxit
ſuū ꝟo mēdaciū clarius enudauit. Ful=
mē nāqꝫ celitus miſſum oē tēplū accen=
dit ipſuꝫ phiticij appollinis ſimulachꝛū
redegit in puluerē.Erat em̄ ligneū ꝛ ex=
trinſecus deauratū.Quod noctāter pre=
fectus oriētis tūc noīe iulianꝰ iuliani ci=
uis agnoſcēs:feſtināter venit ad dafnen
volēs referre deo ſua ſolatia. Uidenſqꝫ
eū redactum in cinerem choros verberi=
bus affligebat:credēs hoc ab aliquo chri
ſtiano fuiſſe cōmiſſum.Qui licet torque
rētur tamen mentiri noluerunt clamā=
tes incēdiū nō deorſuꝫ ſed de ſurſum ha
buiſſe principiū.Ad hec etiā ruſtici vici=
norū venientes locorum dixerunt ſe vi=
diſſe fulmen celitus fuiſſe delatum.

¶Capitulum.xxxij.

Interea iubent
vaſa eccl̄iaꝝ ſacra fiſci erario
deputari. Sublatiſqꝫ ianuis
eccl̄ie maioris fit cunctis ac=
ceſſibile ſanctuarium.Ingrediente ſiqui
dem iuliano prefecto orientis eccleſiam

felix prepoſitus regaliū theſaurorū pariter introiuit et ſimul hepidius comes rerū priuatarū. Aiūt em̄ ⁊ felicē ⁊ helpidiū primitꝰ chriſtianos tūc a pietate receſſiſſe: impio principi parere cupientes Julianus itaqꝫ prefectꝰ impudiēter contra ſacrū altare minxit. Quē dū euzoius ꝓhibere tētaret: eū ille ꝑcuſſit in capite. Fert aūt dixiſſe qꝛ religio chriſtiana eēt diuina ſollicitudine deſolata. Porro felix videns vaſorū ornamēta q̄ cōſtātinus ⁊ cōſtantius frequēter obtulerāt. Ecce in q̇bus inq̇t vaſis marie filio miniſtratur. Sꝫ ꝓ his impietatibꝰ veſaniſqꝫ preſumptiōibus nō poſt multū pena exacti ſunt. Nāqꝫ rēpēte iulianꝰ ſeua infirmitate detētus viſceribus putrefactis interijt. Et ſimū non ꝑ meatus digeſtibiles emittebat: ſed ſceleſtū os quod blaſphemijs miniſtrauerat organū hoc egeſtionis eſt factū. Aiūt em̄ eiꝰ vxorē fide fuiſſe clariſſimā eamqꝫ dixiſſe. Decet te marite laudare ſaluatorem chriſtum quoniaꝫ tibi per hanc correctionē magnitudinē proprie virtutis oſtendit. Non em̄ agnoueras cōtra quē dimicare voluiſti: niſi cōſueta lōganimitate hec tibi flagella diuinitꝰ intuliſſet. Hijs ergo verbis ⁊ paſſionibus imminentibus cauſam languoris agnoſcens rogabat imperatorem vt eccleſia quibus fuerat ſublata redderetur. Sed nec illū flexit ⁊ ipſe terminū vite ſuſcepit. Porro felix et ipſe repente flagellum virtute diuina ſuſcipiēs ſanguine tota die ſimul et nocte ex ore fuſo: et venis corporis vndiqꝫ vacuatis omniqꝫ virtute ſimul expenſa ⁊ ipſe celeriter eſt extinctus eterneqꝫ morti cōtraditus. ¶ Ca. xxxiij.

His ita geſtis adoleſcens q̇dā ſacerdotis filiꝰ i paganitate nutritus: ea tēpeſtate ad xp̄ianoꝝ trāſlatus eſt chorum. Erat em̄ tūc quedā inſignis reuerentie mulier ⁊ dyaconiſſe honore fulgebat. Hec cū huiꝰ mr̄e habuit amicitias q̄ ſepius dū eiꝰ mr̄ ad eā veniret/ hūc infantē amplectebat ⁊ ad cultū xp̄iani noīs inuitabat. Porro matre defuncta veniebat adoleſcēs ad eā: ⁊ doctrina cōſueta fruebatur. Cūqꝫ firmiſſime eius conſiliū percepiſſet: requiſiuit doctricem quo poſſit argumento ⁊ pr̄is ſuꝑſtitionē declinare et predicationē veritatis adipiſci. Que dixit vt patrē fugeret ⁊ creatorē ſuum atqꝫ illius potius ſequeretur atqꝫ ad aliam iret vrbē in qua latēter imperatoris impij manus effugeret: ipſam ſe eius curaꝫ habere ꝓmittēs. Ad quā adoleſcēs. Reuertar inq̇t poſtea ⁊ animā meā tibi cōtradā. Cū vero pauci trāſiſſent dies iulianus venit ad dafneꝫ: celebraturus publica ſacrificia. Cū quo etiā huiꝰ pater. Erat em̄ ſacerdos ⁊ ſequi cōſuetus imperatorē. Cū quo erat ⁊ iſte puer eiuſqꝫ frater habētes officiū vt cibos imperatori apponerent. Solebant em̄ ſeptē diebus in dafne feſta celebrari Prima ſiquidem die cū ſtaret iſte ante imperatoris accubitū: ⁊ epulas ſolēniter aſperſiſſet: repletus horrore cū celeritate anthiochenam venit ad ciuitatē ad illā mirandam mulierē. Quo facto. ego inquit veni nequaqꝫ tibi de ꝓmiſſiōe mētitꝰ. Tu vō vtriuſqꝫ ſaluti cōſulēs ꝓmiſſa cōple. At illa repēte ſurgēs apō dei virū meletiū perduxit adoleſcētē: verū ille in ſuꝑiori habitaculo interim eū habitare p̄cepit. Pr̄ iterea filiū reqrens ⁊ dafnim circuibat oēm. Et ad vrbē veniēs plateas cūctas ꝑambulabat ⁊ vicos oculis vbiqꝫ currentibꝰ ⁊ eū inueſtigari deſiderantibus. Cūqꝫ perueniſſet ad locū vbi habitaculū ſctūs meletius habebat ſuſpiciēs vidit illū de feneſtra reſpiciētē. Et currēs traxit ac depoſuit: atqꝫ ad domū vſqꝫ ꝑduxit. Primūqꝫ eū multis flagellis afficiēs deinde calefaciēs obolos/ manibꝰ ac pedibꝰ ⁊ dorſo eiꝰ impoſuit: Poſt hec vinctū in cubiculo clauſis ianuis dereliquit et ita perrexit ad dafnen. Hec ego a viro iam ſene cum narraret audiui. Qui etiam hec adiecit: qm̄ ſpiritu diuina gratiaqꝫ cōpletus contriuit oīa pr̄is idola ⁊ eoꝝ infirmitati cepit irrogare blaſphemias. Quo facto mēte percipiens qđ egiſſet formidauit preſentiam patris: rogauitqꝫ dominum chriſtum vt ei ferret auxilium: clauſtraqꝫ cōfringeret et ianuas aperiret. Propter te inquit talia domine pertuli et hec agere non expaui. Cuꝫ hec inquam dixiſſet ce-

ciderunt repente clauſtra:aperteqꝫ ſunt ianue. At ille rurſus ad magiſtrā venit. que continuo euz induens ſchemate mulieris:et in tecto reſidere conſtituēs poſt paululuz obtulit rurſus ſancto meletio. Qui eum ep̄o cyrillo hieroſolimitano cō tradidit:et ita venerunt noctāter in paleſtinā: Uerum poſt iuliani mortem etiā patrē iſte duxit ad veritatē xp̄ianā:quod iter quoqꝫ alia nobis expoſuit. C.xxiiij.

INtereaiulianꝰ cōtra fidei pietatē impudēriꝰ armabatur:ꝛvultu quidē ſe ſimulat mitē:porro laqueos inſtruebat quibꝰ deciperet innocentes. Et primū quidē fontes vrbis aque dafneos ſacrificijs violauit:vt vnuſquiſqꝫ aquaz bibētiū eiꝰ horrore potiretur. Cūqꝫ etiaz in publico venales cibos illo ſcelere compleuiſſet:aſpergebātur em̄ ex eis. et panes et carnes ꝛ poma ſimul et olera ꝛ cūcta que comeduntur. Hec vidētes q̄ nomē ſalutare perceperant ingemiſcebāt quidem atqꝫ mugiebant videntes abhominationem tātā. Uerūtamen comedebāt legi obedientes apoſtoli. Omnia inquit que in macello venduntur comedite nihil iudicātes propter conſciētiā. ¶ Uerū
B duo quidam militia clari:erāt enim ſcutarij principis quodā cōuiuio hoc horrore feruētius ſunt accēſi/atqꝫ mirabiliū adultorum in babilone ſplendentiū ſermonibus vſi ſunt dicētes. Tradidiſti em̄ nos regi iniquo q̄ receſſit a te vltra oēs gētes q̄ ſunt in terra. Hec q̄dā conuiuarꝫ nūtiauit imperatori:q̄ repēte illos ad ſe fortiſſimos viros adducēs requirebat q̄d locuti fuiſſent. At illi occaſionem fiducie interrogatiōe ſumētes imperatoris/laudabilēqꝫ ſui firmātes zelū/dixerunt hec pietatis more nutriti. O princeps laudādis hactenus legibus ſeruiētes quas cōſtantinus ꝛ eiꝰ filij poſuerūt: ingemiſcimus nūc abhominatiōe oīa vidētes eſſe cōpleta/ꝛ nefandis ſacrificiis cibos potuſqꝫ violari. Hec ꝛ domui fleuimꝰ et te ꝑſente nihilominꝰ eiulamꝰ. Hoc em̄ ī tuo diſplicet nobis imperio. Hec audiēs ille mitis atqꝫ philoſophus aſius ſitibus nominatū māſuetudinis q̄dē exibuit vultū ꝛ impietatis faciē ꝓtinus enudauit ꝑcipiens amariſſimas eis plagas inferri. Quos etiā luce priuauit Magis autē vt veriꝰ eſt illiꝰ tpis īfelicitate liberauit/victriceſqꝫ eis coronas ꝓuidit offerri. ſingebat em̄ ſe in eis quaſi cām defendere imperialis iniurie/ꝛ hec diuulgari iuſſit inuidēs decertatoribꝰ veritatis ī appellatiōe martyrij pariter ꝛ honorꝫ. Noīa fuerūt horū iuuētius ꝛ maximinꝰ quos anthiochena ciuitas tāqꝫ pietatis ꝓpugnatores venerata/ꝑtioſo monumēto recōdidit ꝛ vſqꝫ ad diē hūc feſtis annalibꝰ honorant. Sed ꝛ plurimi nobiliū ꝛ dignitate fulgentium vtētes tali fiducia coronas equales ſunt adepti. ¶ Capituluz.xxv.

VAlētinianus etiā q̄ poſt paululū ſumpſit imperiū tūc millenariꝰ erat circa palatia cōſtitutus dux lāccariorū. Is zelū quē ꝓ pietate habuit nō celauit. Eo nāqꝫ tpe cū fulminādꝰ ille fortune tēpluz ingrederet in choro:et ex vtraqꝫ parte ianuarū aſtarent miniſtri templi q̄ aſperſione ſicut ipſi dicebant purgarēt ingrediētes: valētinianus precedens principē aſperſiōis guttā ſuā vidit ī clamidē. Et indignatus pugno percuſſit templi miniſtrū dicens ſe) macula tū potiꝰ q̄ꝫ purgatū. Qđ reſpiciēs imperator iuſſit eū ī cuſtodiā tūc redigi et ad heremū deſtinari. Sed ille cuz annus et pauci trāſiſſent mēſes:pro mercede confeſſionis recepit imperiū. Nō ſolum em̄ in illa vita diligētes ſe deꝰ honorat:ſed aliquando etiam in preſenti bonorꝫ operū retributiones impendit:et preſentibꝰ premijs illic ſperata confirmat.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum.xxvj.

ARthemiumvero qui tēporibꝰ conſtātij dux fuit egypti qm̄ illiꝰ tempore ydola multa cōfregerat non ſolū facultate nudū reddidit ſꝫ etiā capitis ſectione mulctauit. Hec et hmōi geſſit ille māſuetus ab iracundia remotus ſicut ab impijs vocabat. ¶ Adijciaz ſuꝑ
B hec etiā miraculū femine: que zelo diuino huius cōtempſit impietatē. Pu-

blica quedā fuit illo tempore nomina-
tiſſima ꝛ preclosis virtutibus exornata.
Hec cū nuptiale iugum ad tempus pau
lulum ſuſcepiſſet:fructū digniſſimum ob
tulit creatori. Johannes em̄ anthiochis
presbyter multo tp̄e conſtitutus et ſepe
apl̄ici p̄ſidatus decreta refugiēs de ter-
ra illius femine mirabilis germinauit.
Hec habens apud ſe chorum conuerſa-
tione dignā v̄ginitatē ſeruantiū ſemper
cum eis laudabat factorem ſaluatorēq̃
deum. Trāſeunte v̄o imperatore clarius
in cōmune pſallebāt:cōtēptibilē et deri-
dendum iudicantes erroneū illaq̃ maxi
me cantica reſonantes:q̄ ydolorū viden
tur pōpare debilitatem. Dicebantq̃ cū
dauid. Simulachra gētiū argētū ꝛ aurū
opa manuū hoīm. Et iterum. Siles illis
fiāt q̄ faciūt ea ꝛ oēs q̄ cōfidūt i eis. Hec
audiēs iulian⁹ ꝛ vehemēter accēſus: eas
cū trāſiret tacere p̄cepit. Que ei⁹ legē par
uipendētes choꝝ maiori ordine cōpleue
rūt. Rurſusq̃ illo trāſeunte pſallebat. Ex
urgat de⁹ et diſſipent̄ inimici ei⁹. Tunc
ille ſeuiēs magiſtrā chori p̄cepit adduci.
Quā cū videret ſenectute maceratā nec
corporis caniciē miſerat⁹ eſt nec animi
ſtuduit honorare virtutē ſed quibuſdā
ſpatariorū iuſſit vt eā alapis cederent.
Que veluti ſummū honorē cōtumelias
illas excipiēs domi reuerſa eſt eūq̃ con
ſuetis melodijs ſpiritalibus denotabat.
Sicut cōſcriptor illius cātici malignum
ſpiritū effugauerat a ſaul. Nā ꝛ iulian⁹
erroneus demones ſibimet applicans
contra donum pietatis inſaniebat.

Sozomenus. Capitulum. xxxvij. A

Contriſtabat

igit̄ eū nō mediocriter. Apo
linaris ſyrus omni ſcīa ni-
mis inſtruct⁹:ſimulq̃ baſili⁹
et gregorius capodoces illius tp̄is rhe-
tores xp̄iani alijq̃ plurimi eloq̄ētes vi-
ri. Quoꝝ alij q̄dē zelati ſunt verā gl̄iam:
alij arriane hereſis habuere veſaniam.
Quāobrē arbitrat⁹ hinc armari xp̄ianos
phibuit eos grecoꝝ doctrinis imbui: et
eoꝝ lectionib⁹ erudiri. Tūc appolinaris
cū eēt doct⁹ ꝛ ſimul ingenioſus/p home
ri poemate verſib⁹ heroicis hebraicā cō

ſcripſit antiquitatē vſq̃ ad imperiū ſaul
ꝛ viginti quatuor libris opus oē diuiſit.
vnicuiq̃ libro nomē litere ponēs ſcdz ho
mericā lectionē. Fecit aūt ꝛ aliud opus
ſcd̄m menādri fabulas:comedieq̃ ſimilitu
dine cōparatas:imitatus etiā euripidis
tragedias:ꝛ lirā pindari:ꝛ abſolute dicē
dū ex diuinis ſcripturis argumenta ſu-
mēs:oēs euclidias lectiōes tp̄e paruo cō
poſuit:numero virtute moribus conſcri-
ptione/caractere et diſpoſitione grecoꝝ
valde pares. Et niſi q̄ vetuſtatem hoīes
honorabāt ꝛ q̄ ſunt i vſu grata credebāt:
nā vt ego reor equa veteribus apollina-
ris opuſcula decreuiſſent. Fecit etiā non
ignobilē ad ipſum impatorē ſiue contra
paganos philoſophos librū. Cui titulū
poſuit pro veritate. in quo de ſacris teſti
monijs tacens:pbauit illos quidē fuiſſe
deceptos ſe aūt ſapere vera de deo. Hec
aūt cōſiderās imperator cla B riſtūc
epis ſcripſit. Legi ꝛ reprehēdi. Cui et re
ſcripſerūt. ꝛ ſi legiſti ſz nō agnouiſti. Si
em̄ cognouiſſes nequaq̄ reprehēdiſſes.
Quidā dicūt hāc ep̄lā p̄ſules eccl̄ie ca-
padocene fuiſſe baſilij q̄d icredibile non
eſt. Siue aūt ei⁹ ſiue ſit alterius iuſtū eſt
virtutis laudare doctrinā. Socrates.

Capitulum. xxxviij.

Plurimi ſiqui

dē nō recta mēte xp̄ianum
habētes nomē q̄ppe pecu-
nias ꝛ honorē preſentē feli
citati vere fidei preponētes
ad ſacrificioꝝ ſcelera deſcēderūt. Quoꝝ
vnus fuit ſophiſta cōſtantinopolitanus
ethiobolus. Is em̄ mores impatorū ſe-
quēs:ſub cōſtātio q̄dē feruētiſſimū ſe fin
xit xp̄ianū. ſub iuliano pagan⁹ celeriter
eſt effect⁹. Et rurſus poſt iulianū volebat
eē xp̄ian⁹. proſternēs etem̄ ſemetipm̄ an̄
ianuas eccleſie pnū magna voce clama-
bat. Conculcate me ſal inſenſatum.

Capitulum. xxxix.

Bit cū iulianus

iret ad pſas volēs i eis vlciſci
eo q̄ ſub cōſtātio romanoꝝ ter-
minos inuaſiſſent:ꝛ ſciēs q̄m i p̄lijs eue-
niūt frequēter aduerſa:ꝛ quia plurimis

pecunijs indigeret adinuenit modum vt auferret pecunias xpianorum. Nolentib⁹ ergo sacrificare pecuniā multaꝫ imposuit erigebanturq; vere xpiani. Singuli nāq; eorū ꝑm ſubſtātiā offerebāt ⁊ imperator ex iniuſta collectiōe iniuſte fact⁹ ydone⁹ eſt. Ubi enī nō erat hāc dirigebat legem: vbi erat vtebat ipſe. Tūc ꝫ pagani xpianos grauiter oppreſſerūt: interdū etiam tormentis corporalib⁹ affligebāt eos. Qd imperator audiēs xpianis quippe adeūtib⁹ cū: defendere contēnebat dicēs. Ueſtrum eſt vt patientes mala ſuſtineatis: hoc enim eſt preceptū veſtri dei.

¶ Sozomenus. Capitulum. xl.

Bitur impe// rator pugnaturus contra perſas venit i anthiochiā Cūq; popul⁹ quereret qz venalia quidē abūdarent: ſed carius vēderētur volēs magnitudinē ſue largitatis oſtēdere minora ꝙ debuit pretia in foro rerū venaliū deputauit. Et cū fugiſſent tabernarij negotiatoresq; diuerſi / res neceſſarie defecerunt. Anthiocheni ꝓ grauiter hoc ferētes cōtumelias fecerūt imperatori. ¶ Socrates. ¶ Querebātur enī aduerſus eum facetias de ei⁹ barba ꝓferētes erat enī ei valde plixa. Dicebant ergo Tondat vt ad funes ei⁹ ꝓficiat barba. Et qm̄ ſuperſtitiōis ei⁹ cauſa taurū ydolis frequētius imolabat, arā vel taurū i ſolido ſuo formari ꝑcepit. Ob quā rē lacerātes euꝫ dicebāt. Iſte taurus euertet mūdū. His iniurijs ꝓuocatus ad iracūdiā: interminatus eſt ſe anthiochiā affligere ciuitatē. Quaobrē ad tharſuꝫ cilicie reuerti volens iuſſit neceſſaria ꝑparari. Ex qua intētiōe eū ſophiſta libani⁹ reuocauit: ſcribēs ꝓ anthiochenis interceſſionis librū et rurſus ad anthiochenos de principis iracūdia: quos tñ libros nō edidit. Uerū imperator reſpuēs ſe opib⁹ vindicare: reciprocis iniurijs irā ſue indignatiōis ammouit. Librum enī aduerſus anthiochenos fecit lepidum ⁊ ſatis vrbanū quē anthiochū notauit. Uerū ꝯtra xpianos multa mala etiā in ea ciuitate commiſit.

¶ Sozomenus. Capitulum. xlj.

Lludquoq; ꝙ ſub iuliano prouenit narrare nō ſileo. Fuit enī ſignū quidē virtutis xpi et indiciū contra principē iracūdie dei. Cū enī agnouiſſet i ceſarea philippi ciuitate phenicie: quā paneā vocāt inſignē xpi eē ſimulachrū qd mulier ſanguinis liberata ꝓfluuio cōſtituerat: eo depoſito ſuā ibi ſtatuā collocauit. Que violēto igne de celo cadēte circa eius pectus diuiſa eſt ⁊ caput cū ceruice vna parte deiectū atq; in terra firū: reliq̄ ꝓo pars hactenus reſtitit et fulminis indiciū reſeruauit. Statuā vero chriſti tūc quidem pagani trahentes cōfregerunt: Poſtea ꝓo chriſtiani colligētes in eccleſiā recōdiderunt quo hactenus reſeruatur. ¶ Hoc itaq; ſimulachrū ſicuti refert euſebius: oim paſſionū ⁊ egritudinū noſcitur eſſe medicamentū. Iuxta qd quedam herba germinauit cui⁹ ſpeciē nullus noſtre medicus terre licet expertus agnouit.

¶ Capitulum. xlij.

Ibi namq; videtur qz adueniēte deo nullū miraculū nullūq; beneficiū putari debet incredulū. Nā ⁊ alia plurima miracula per ciuitates ⁊ vicos plerūq; apd multos puinciales: antiquitus tradita ſunt habentia varitatem quod repente monſtrabo. Eſt itaq; ciuitas paleſtine nicopolis nomē. Hanc dum vicus adeſſet emaus ſacer euangeliorum liber appellat. Quā romani poſt vaſtationem hieroſolymorum iudeamq; victoriam: nicopolim ex euentu quippe victorie vocauerunt. Ante hāc vrbem in triuio vbi chriſtus cū cleopha poſt reſurrectionē noſcitur ambulaſſe tanq; ad aliū vicum itur⁹ fons quidā eſt ſalutaris in quo paſſiōes hoim diluūtur ⁊ alia pariter animalia diuerſis detēta lāguorib⁹ emūdantur. Qd vt ita cōtingat traditur ex quodam itinere apparuiſſe xpm ad fontē cū diſcipulis ſuis: ⁊ lauiſſe pedes. Ex quo aqua facta diuerſarū medicabilis paſſionū. ¶ Fert etiā B ꝙ in hoc hermopoli thebayde. Arbor q̄ vocatur perſidis multarum

languores ſubegerit. ſi fructus aut foliū
aut pars eius corticis collo egrotantiuꝫ
ligaret. De hac em̄ arbore ferunt q̄m dū
apud egyptū ioſeph cū xp̄o ⁊ maria virgi
ne ſctā fugiſſet herodē: veniſſetꝫ ad her
mopolim ciuitatē mox vt ingrediebat vr
bem nō ferens hec arbor maximū xp̄i ſa=
lutaris aduentū: inclinata eſt vſꝫ ad ter
rā et eū ſuppliciter adorauit. Hec ego de
iſta arbore a multis audiens enarraui.
Reor aūt hoc ſignū fuiſſe factum ciuibꝰ
diuine p̄ſentie: aut certe q̄m ritu pagano
hec arbor ꝓpter magnitudinē atꝫ pul=
chritudinē colebat mota eſt nō ferēs xp̄i
diuinitatē. Demonibꝰ quippe contremi
ſcentibꝰ cū viderent rerū talium deſtru=
ctorē: necnō ⁊ oībꝰ ſimulacris egyptiorū
ſcd̄m yſaye ꝓphetiā fugatoꝫ demonio ꝓ
teſtimonio xp̄i arborem vacuam reman=
ſiſſe. Igit apud egyptios ⁊ paleſtinos ge
ſtorum teſtimonia conſeruantur.

Theodoricus. Capitulum. xlij.

Abitur iulianus etiam iudeos cōtra xp̄ianos ar
mauit. Primūꝫ conuocans req̄
ſiuit: cur eius precipiēte lege ſacrificare
nequaꝙ̄ immolationibus vterētur. Cūꝫ
reſpōdiſſent vno tantūmodo loco ſibi of
ferendi ſacrificiū fuiſſe permiſſum: repē=
te iuſſit deo odibilis deſtructū reſuſcita
re templū: credens infelix dn̄icū verbuꝫ
ſe poſſe deſtruere: cuiꝰ per hoc veritatem
magis oſtēdit. Hec itaꝫ verba iudei li=
bēter accipiētes cūctis per diuerſum ter
rarū orbē mādauere iudeis. Qui vndiꝫ
concurrētes pecunias ad edificiū alacri
ter offerebant: nō largitatis gratia ſꝫ ve
ritati repugnātes. Miſitꝫ pariter p̄ſidē
impiorū executorē digniſſimū precepto=
rū. Aiunt eniꝫ q̄m ad repurgiū faciendū
argenteas hamas ⁊ cophinos ⁊ ſcaphas
habuerūt. Cūꝫ fodere iā cepiſſent ſtatu
to quidē die hoc multitudo plurima fa=
ciebat. Nocte v̄o ſpontanea terra de val
le creſcebat. Solutis itaꝫ prioris etiam
fundamēti reliquijs noua oīa p̄parabāt.
Cūꝫ gypſi ⁊ calcis multa modiorꝫ milia
cōgregaſſent vis magna ventorū repēte
reſpirās tēpeſtates atꝫ procelle ſubito
facte: quicq̄d congregatū fuerat diſperſe

rant. Adhuc aūt veſanientibus eis et ne=
quaꝙ̄ diuina lōganimitate correptꝫ ma
ximus primo terremotus eſt factus. Et
q̄ſquis nō fuerat myſterijs diuinis ibu=
tus: vehemēter attritus eſt. Cū vero neꝫ
hoc terrerētur indicio ignis ex fundamē
tis que ſuffodiebant egrediēs plurimos
fodientiū ꝯcremauit: aliorꝫ mēbra diſſol
uit. Nocte quoꝫ plurimis in vicina por
ticu dormiētibus cadens ſubito cū tecto
ipſa porticus dormientes oppreſſit. Alia
v̄o die in celo ſignū ſplēdens crucis ſalu
taris apparuit. Sed etiā iudeorꝫ veſtes
crucis ſignaculo ſunt implete nō tn̄ ſplē=
denti ſꝫ nigro colore ſignate. Hec itaꝫ re
belles dei cōſiderātes: ⁊ diuina flagella cō
tremiſcētes ad ꝓpria ſunt reuerſi confitē
tes eſſe deū: qui ab eorū ꝓgenitoribus li
gno ꝓbatur appenſus. Qd̄ audiēs iulia
nus dum vtiꝫ cauerētur ab oībus tanꝙ̄
pharao indurato corde non timuit.

Cap. xliij. A.

Abiturdum per ſe mortuū cognouiſſent cōſtā=
tiū capta fiducia venerūt ad
terminos romanorꝫ denūtiā=
tes bellū. Ob quā rē collecto exercitu iu=
lianus miſit in delfum ⁊ delū ⁊ dodonē
ad percipiēda reſpōſa ſi expediret ei bel
la ſuſcipere. Tūc vniuerſi vates ⁊ pugnā
di fiduciā dabāt ⁊ victoriā ꝓmittebant.
Unū v̄o reſponſum ꝓ exēplo mēdacij ac
ſeductiōis inſerere nō pigebit. Eſt enim
hm̄oi. Nūc oēs aggredimur dij victorie
trophea referētes circa fluuium thirem.
Horꝫ ego dux ero belligerator mars. Ho
rum itē carminū ridiculū eos. cōuenit di
uulgare q̄ rationalē dn̄m muſarum prin
cipē: pythiō eſſe vocāt. Ego aūt mēdaciū
ſeductionis eius inueniens ingemiſco.
Thirē nāꝫ fluuiū tigrē voluit appella=
re q̄m thiris eiꝰ noī ſitis eſt. Is em̄ fluuiꝰ
ex armenie redūdās mōtibꝰ ⁊ ꝑ aſſiriorꝫ
arua diſcurrēs ſinū deſcēdit in perſicū.
Per hec ergo rn̄ſa deceptꝰ infelix ⁊ victo
riā mēte ſomniabat ⁊ poſt particū preliū
pugnā galileis iferre p̄parabat. Sic em̄
vocabat xp̄ianos: cōtume B liā nois
ſe eis inferre putās: cū magis debuiſſet
eorꝫ ꝯſiderare v̄tutē. Nō em̄ ſocrates lꝫ

critias fuerit appellat⁹: vt pythagoꝛas
phalaris ex mutatiōe noīsqualibet ſunt
peſte ꝑcipati. Neqȝ nere⁹ therſitas vo
cat⁹naturalē pulchꝛitudinē quā gerebat
amiſit. Hoꝝ nihil mēte ꝑcipiens: ex hac
appellatiōe aliq̇d mōſtri ſe nobis puta-
uit inferre fallaci rn̄ſo credēs intermina
bat ꝑ eccleſias demonū ſe ſtatuere ſimu
lach꞉a. Poſt has igit̄ minas: ab vno viro
i beroea debellat⁹eſt. Is em̄ nobilis erat
eiuſq́ȝ ciuitatis C curie p̄ſidebat quē
zelus xp̄i reddidit clarioꝛē. Uidens nāq́ȝ
filiū in impietatē q̄ tūc vigebat fuiſſe de-
merſum: expulit ſua domoꝛ coꝛā oīb⁹ ab-
dicauit. Qui i vicine ciuitatis itinere ag
greſſus imperatoꝛē: ſuā volūtatē ꝛ abdi-
cationē patris innotuit. At ille quieſcere
iuuenē imperauit: placandū ꝓmittēs pa
trē. Cūq̄ȝ veniſſet in beroeā nobiles ꝛ ho
noꝛatos ꝯuocauit ad prādiū. Inter quos
erat ꝛ hu̇i⁹ pater quē cū filio in ſuo prān
dere iuſſit accubitu. Tunc circa medias
epulas dixit ad patrē. Nō mihi videt̄ iu
ſtū vim facere volūtati ad aliud declinā
di: ꝛ aiaȝ ad alia mutare q̄ nō vult. Noli
itaqȝ eē filio violēt⁹: ſeq̇ tua dogmata re
ſpuēti. Neqȝ em̄ ego tibi vim facio mea
ſequi: licet cogere valde poſſim. Ille cau
ſaȝ diuine religiōis mēte ꝑcipiēs: de iſto
inq̇t o imperatoꝛ erroneo dicis ꝛ deo odi
bili ꝛ veritati p̄ponēti mēdacium tn̄ ille
rurſus māſuetudinis inducēs vultū ceſſa
inq̇t detrahere. Et declinās ab eo vultū
adoleſcēti dixit. Ego tui curā habeo qm̄
pr̄i tuo vt hoc faciat ſuadere nō poſſum.
Hec itaqȝ nō fruſtra retuli ſed volēs oſtē
dere nō ſolū illi⁹ mirabilis viri fiduciam
ſed qm̄ ꝯtēpta iuliani a plīmis ſit ptās.
¶ In anthiochia nāqȝ D quidā vir
optim⁹ pedagogus adoleſcētiū habita-
bat. Eratqȝ illic famoſiſſim⁹ ſophiſta li-
bani⁹ impius expectanſqȝ iuliani victo
riā habēs pꝛe oculis ei⁹ minas. Ergo in
terrogauit pedagogū quaſi noſtrā deri-
dēdo religionē. Nūc inq̇t fabꝛi fili⁹ quid
putas agit: At ille qđ paululū cōtigit cō
pletus gratia diuina p̄dixit. Rn̄dit em̄ o
ſophiſta: creatoꝛ oim̄ quē tu fabꝛi filiū no
minaſti: locellun ſepulture iuliano cōpo-
nit. Poſt paucos em̄ dies moꝛs illi⁹ nun
tiat̄ erronei ꝛ in locello poſit⁹ et aduect⁹
minarumqȝ timoꝛe vacuatus eſt.

¶ Capitulum.xlv.

CUm ſiquidē tp̄e
religioſiſſim⁹ iulian⁹ cogno
mēto ſaba q̄ angeloꝝ icoꝛpo
raliū vitā coꝛpoꝛali cōuerſa
tione videbat̄ imitari cui⁹ etiā vitā con-
ſcripſim⁹/ plixioꝛes offerebat deo preces
cū illi⁹ impij minas audiſſet ꝛ ea hoꝛa q̄
ille ꝑcuſſus eſt orās/ moꝛtē ei⁹ iſte cogno
uit lȝ pluſq̄ȝ viginti mutatiōes ab eo lo-
co vſqȝ ad ei⁹ exercitū eē viderent̄. Aiūt
em̄ q꞉ dū ꝯtinue ingemiſceret ꝛ clementi
dn̄o ſupplicaret: ſubito lachꝛimaꝝ ei⁹ flu
uius reſtitiſſet: fuiſſetq́ȝ alacritate cōple
tus vt ei⁹ vultus exhilarat⁹. Hāc animi
ꝑturbationē ei⁹ miniſtri reſpiciētes: ro-
gauerūt vt eis cauſaȝ repētini gaudij pa
tefaceret. Tunc ille dixit. Ferus ſacre vi
nee deuaſtatoꝛ: penas exact⁹ eſt vaſtatio
nis ſue iacetq́ȝ moꝛtu⁹ terroꝛib⁹ miniſq́ȝ
fruſtratus. Hec agnoſcētes exultauerunt
oēs deoq́ȝ hymnos gratificos obtulerūt.
Poſtea ꝟo a nūtijs eſt cōpertū eādē fuiſ
ſe diē ſimul ꝛ hoꝛā necis iuliani: quā ille
ſacratiſſim⁹ ſenioꝛ cognouit atq́ȝ p̄dixit.

¶ Capitulum.xlvj.

TAlē itaqȝ ſem-
per incōſulte geſſiſſe moꝛtis
demōſtrauit euētus. Trāſiēs
em̄ cū exercitu fluuiū q̇ perſa
rum romanoꝛūq́ȝ regna diuidit: repente
naues incēdit nō ſuadēs reb⁹ aut ꝟbis:
ſȝ cogēs milites p̄liari. Poꝛro duces ala
critate cōpleti: animabāt milites et eos
ſpe varia cōfoꝛtabāt quā imperatoꝛ ab-
ſciderat: cū eoꝝ reuerſionē incēſis naui-
bus abnegaſſet. Sup hec aūt, cū debuiſ-
ſet cibos militib⁹ ꝯgregare neqȝ de pro-
prijs finib⁹ p̄cepit afferri neqȝ de inimi-
coꝝ abūdātia iuſſit aliq̇d dep꞉edari. Re
linquēs ergo habitabilē viā: pergebat ꝑ
ſolitudinis loca vbi ꝛ ciboꝛ potu milites
defraudati: ꝛ duces itineris nō habētes
ſed errātes in deſerta ꝓuincia ſapiētiſſi
mi principis agnouere cōcilia. ¶ So-
crates. ¶ Multos itaqȝ vicos caſtraqȝ
deti B nens: iā etiā ciuitates capie-
bat. Cūqȝ veniſſet theſiphontē ciuitatē

mlantum obſedit regem vt crebris lega tiõib⁹ vteret offerẽs dare ſue patrie par tẽ:ſi ſolutus bello diſcederet. Qđ ille no= luit neq̃ ſupplicantib⁹ eſt miſert⁹/neq̃ mẽte percepit quia vincere quidẽ bonũ eſt:ſuperuincere nimis inuidioſum. Cre dẽs p̃cipue magicis artib⁹ quas ei maxi mus phs exhibebat ⁊ arbitrat⁹ alexãdri macedonis ſe gloriã percepturũ aut cer te potiorẽ. Putabat eñ ſcdm̃ pythagore platoniſq̃ ſnia3 ex mutatiõe corpor̃ ale xãdri animã poſſidere aut eſſe pot⁹ in al tero corpore ali⁹ alexãder. Ob hãc itaq̃ cauſam perſarũ regis noluit p̃ces admit tere. ¶Sozomen⁹. ¶Cũ igit̃ in deſerti loca primo captiuor̃ habuiſſet ducatu3: poſtea quidã ſenior ſub ſchemate p̃dito ris ſe ei cõpendioſum iter oſtendere cõ promiſit. Cũq̃ trib⁹ dieb⁹ ambulãtes ad maiorẽ ſolitudinẽ veniſſent illũ ſiquide3 fuſtib⁹ occiderũt:cõfitẽtẽ hoc ſe feciſſe p̃ patrie libertate etiã libẽter tormẽta oĩa ſuſtinere. Exercit⁹ interea perſarũ ex iti= nere fatigato exercitu romanor̃ irat⁹ oc curritſeq̃ ad ꝯgreſſionẽ prelij p̃parauit. ¶Socrates. ¶Querebant eñ romani de principe cur noluerit bellũ cũ lucri p̃ muſſione finire. Uerũ:ſi perſis inſtãtibus reſiſtebãt ita vt frequẽter verterẽtur ho ſtes in fugã. Porro iulianus erat p̃ns in equo ⁊ exercitũ cõfortabat. inermis q̃dẽ ſpe felicitatis ſue preſumens.

¶Theodoricus. ¶Capitulum.xlvij.

Ontra quẽ ia culũ repente delatũ diſcur rẽs p̃ brachiũ in ei⁹ lat⁹ im merſum eſt. Ex hoc vulne re ſuſcepit terminum vite. Qui ꝟo iuſtiſſimũ intulit vuln⁹ hacten⁹ ignoratũ. Sed alij quẽdã inuiſibiliũ hoc intuliſſe ferũt. alij ꝟo vnũ paſtor̃ iſmahe litarũ/aliũ militẽ fame ⁊ itinere fatigatũ S3 ſiue hõ ſiue angel⁹ fuerit: palã eſt q2 diuinis iuſſiõib⁹ miniſtrauit. Aiũt eñ q2 dũ fuiſſet vulnerat⁹ mox manũ ſanguine ſuo cõpleuerit ⁊ in aerẽ p̃iecit dicẽs. O ga lileevicisti. Et ſic ipſo p̃ieſſus eſt cũ blaſ phemia victoriã. ¶Socrates. ¶Caliſt⁹ aũt q̃ inter familiares imperatoris tũc militabat ⁊ heroico verſu eius cõſcripſit hyſtoriã. Ait cum a demone vulneratũ fuiſſe defunctũ Julian⁹ ergo quarto con ſulatu ſuo quẽ ediderat cũ ſaluſtio: ſexta die iunij mẽſis in p̃ſica regione defunct⁹ eſt. Anno tertio imperij ſui/ſeptimo ꝟo ex quo ceſar a conſtantio fuerat ordina= tus vite anno triceſimo primo.

¶Capitulum.xlviij.

Oſt cui⁹ mortẽ eius magie cõperte ſunt. Carra nãq̃ ciuitas eſt: hacten⁹ impie tatis reliquias habẽs per hãc iter agẽs q̃ñ per ediſſam p̃pter pie religionis cul tũ trãſire noluerat in templũ qđ a paga nis colitur eſt ingreſſus. Ubi dũ quedã cũ ſuis cõſortibus ſacrilegia celebraſſet ianuas ⁊ clauſtra diſpoſuit:⁊ quoſdã ibi milites obſeruare p̃cepit vt iter hui⁹ nul lus accederet donec ipe remearet. Cũq̃ mortuus fuiſſet ⁊ impio piũ ſucceſſiſſet imperiũ:ingredientes in tẽplum inuene rũt mira principis ſimulachra eiuſq̃ ſa= pientiã ⁊ famoſiſſimã pietatẽ. Uiderunt eñ mulierẽ capillis appenſam extenſas habentẽ manus:cui⁹ vterũ aperuerat vt perſarũ victoriã in iecore ei⁹ inſpiceret. Hoc ergo ſcelus in charris inuẽtũ eſt:ve rũ in anthiochia plurima ſacra ſunt i pa latio humanis aũt capitib⁹ plenas fuiſ ſe cõperatas ⁊ innũera in puteis demer ſa corpora mortuor̃. In qua vrbe dũ ei⁹ nuntiatus fuiſſet interitus publicam cũ eis habuere feſtiuitatem:et non ſolum in eccleſijs et ſepulturis martyrum exul= tabant:ſed etiam in theatris victoriam predicabant cum ſacerdotibus exultan= tes: Ego autem etiam clamorem fauo= ris eorum hic ponere neceſſarium iu= dicaui/vt etiam apud poſteros hec me= moria referuetur. Communiter enim cla mabant omnes. Maxime fatue: vbi ſunt tua vaticinia ? Uicit deus et chriſtus eius. Hic ergo libri terminus eſt haben= dus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶Explicit liber ſextus.

¶Incipiunt tituli libri.vij.

De iouiniani imperatoris auſpi cijs: quẽadmodũ a p̃ſidiis in ib⁹

ſit egreſſus.
ij Qui ſophiſta libanius cõtra chriſtianos ſcripſit et quo hyſtoriographus eius dicta deſtruxerit.
iij De rectitudine fidei iouiniani: et quid athanaſius alexandrinus ſcripſerit.
iiij Quo iouiniani tpibus orthodoxi floruerunt et heretici ſunt oppreſſi.
v Qr athanaſius venit ad iouinianũ et ab eo decẽter eſt honorat⁹.
vi De conſulatu et fine iouiniani.
vij De ortu principis valentiniani et quemadmodum fratrem valentem ipſe fecit imperatorem.
viij De ambroſij Mediolanẽſ. epiſcopatu atq fiducia.
ix Edictum valentiniani et valentis de conſubſtantiali trinitate.
x Epiſtola illiricianorũ epõr orientales epõs pfitentium conſubſtãtialem trinitatem.
xi De hereſe audiantorum.
xij De lampſaceno concilio.
xiij Quemadmodum valens factus fuerit arrianus.
xiiij Qua crudelitate valens ſit vſus aduerſus ortodoxos.
xv De tyrannide et pditione pcopij.
xvi De exilio ſancti euſebij ſamoſateni pontificis: et quia ciues ei⁹ amore fidei alio epiſcopo ſe ſubdere noluerunt.
xvij De exilio barſini epi.
xviij Idem de crudelitate valẽtis quã geſſit aduerſus orthodoxos. extincto procopio.
xix De eunomio hereſiarcha.
xx De ſeuitia valẽtis ꝯ cõſtãtinopolitanos orthodoxos.
xxi De deſtructõe murorũ calcedoñ.
xxij De natiuitate valẽtiniani minoris et de immẽſitate grãdinis, et de ortu principis gratiani.
xxiij Quomodo arriani macedonianos fuerint perſecuti et illi ſe cõtulerũt ad liberium.
xxiiij Libellus macedoniorũ liberio romano datus epo.
xxv Epiſtola liberij et ſicilienſis cõcilij ad macedonianos epos poſt penitentiam.
xxvi Cur eunomius ab eudoxio ſegregatus ſit.
xxvij De latebris athanaſij.
xxviij De concilio tramenſi vbi litere liberij et occidentalium ſunt receptę.
xxix De eudoxio arriano qui fuerat conſtãtinopolitanus epiſcopus et de perſecutione valentis propter euagrium orthodoxum epiſcopum.
xxx Quia octoginta orthodoxorum a valente in naue cremati ſunt.
xxxi Quid valens geſſerit in capadocia et anthiochia.
xxxij Quid in ediſſa vel quo mulier cũ ſuo filio currẽs ad martyriũ. et pfectũ et imperatorẽ ſtupore facti a crudelitate remouit.
xxxiij De examinatione et exilio plurimorum orthodoxorum.
xxxiiij De miraculis confeſſorum.
xxxv De ruſo demonis qui poſt valentem impatur⁹ eſſet et qr ob hoc valens multos occiderit.
xxxvi De baſilio epõ cappadocie et quo exilij minas euaſerit.
xxxvij De fine athanaſij alexãdrini et ſucceſſione petri et ſeditiõe ꝯ eũ facta et qr romã pfectus eſt.
xxxviij Qua crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus.
xxxix Que miracula geſſerint heremite in exiliũ a lucio deſtinati.
xl Litere petri alexãdrini pontificis in qb⁹ lucij mala referunt.

¶ Incipit liber ſeptimus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum primum.

Milites igit in maria eſtuatiõe veniẽtes omiſſa oi dilatione altera die iouiniano iſulas impatoris impoſuit. Erat ei vir fortis et nobilis et illo tpe millenari⁹ quo iulianus electionẽ militib⁹ lege ppoſuit vt aut ſacrificarent aut militia cederet. Qui cingulum magis elegit amittere q̃ imperatoris pceptionibus ipſis obedi-

re. Nunc ergo tunc Julianus propter bel
li neceſſitatem inter viros militares ha-
bebat. Qui cum violenter a militibus ad
imperium traheretur: clamabat dicens
non ſe velle paganis hominibus impe-
rare. cum ipſe chriſtianus exiſteret. Cũ-
qꝫ vox omniũ cõmuniter proclamaſſet di
centium ſe quoqꝫ eſſe chriſtianos ſuſce-
pit imperium. ¶ Theodoricus.
¶ Cogitabat itaqꝫ iouinianus de com-
muni ſalute ⁊ quomodo poſſet de medio
hoſtium illeſum exercituz liberare. Nec
indiguit grandi concilio: ſed ſeminibus
pietatis vltimum vindemiauit fructum.
Repente namqꝫ ſuam prouidentiã deus
oſtendit ⁊ fluctuationem eius ad portuz
tranquillitatis adduxit. Dũ enim huius
anguſtiam perſarum rex agnouiſſet miſ
ſa legatione petiuit pacem deinde ciba-
ria militibus deſtinauit ⁊ forum venaliũ
eis preparari in deſerto precepit. Cele-
bratiſqꝫ federibus exercitum reduxit in-
columẽ. ¶ Socrates. ¶ Que pacta quã-
tũ ad gloriã romanoꝝ turpia ſed tempo
ri congruebant. Amiſſa nãqꝫ ſyria ⁊ tra-
dita perſis niſibin meſopotamie ciuita
te diſceſſit. Hec itaqꝫ nuntiata chriſtia-
nos cõfortauerũt paganis intulerũt lu-
ctũ. porro milites incautũ iuliani feruo-
rem valde culpabãt cauſamqꝫ dãni finiũ
romanoꝝ ei potius inferebãt qm̃ a pſa-
rũ quaſi ꝓditore ſeductus naues que per
fluuiũ frumẽta deueherent incendit ⁊ ta
mẽ militibus irrogauit.

¶ Capitulum ſecundũ. A

Tunc itaqꝫ ſophi
ſta libanius lamẽtatiõis librũ
in iulianũ ꝯſcripſit quẽ iulianũ
denoiauit. feſtinatũ q̇ppe laudibus illi⁹
in quo etiã meminit libroꝝ quos ꝯ chri
ſtianos ediderat iulianus. Et ſi quidem
laudes impatoris ſophiſta dixiſſet: ego
quieſcerẽ veſtigia hyſtorie ſequẽs. Sed
qm̃ tanq̃ callidus rhetor memoria iulia
ni libroꝝ chriſtianã videt lacerare reli-
gionez: ꝓpterea ꝯ eũ poſitis primũ ỽbis
ipſius pauca dicẽda ſunt hyemis inquit
noctes amplius impator extendẽs incũ-
bendo libris: paleſtinen hoiez deũ deiqꝫ
filiũ referẽtibus ꝓliabat̃ eximius ⁊ redar
guẽdo ꝓualuit: vt riſum ⁊ quandã inani
tatẽ oſtenderet coꝝ q̃ colunt̃ a talib⁹. In
quib⁹ laborib⁹ ſene tyrio ſapiẽtior eſt in-
uentus. Propitius aũt ſit iſte tyrius ⁊ tã
placide verba mea ſuſcipiat tanq̃ a filio
vict⁹ eſt. Hec quidẽ ſophiſte libanij ſunt
veꝝ ego ſophiſtã eũ optimũ fuiſſe nota-
rẽ ſi nõ eius religionis cui⁹ impator fuiſ
ſet oia que de iuliano xp̃iani etiã iſte tũc
diceret ⁊ forſitan quaſi rhetor augeret.
Nã ⁊ viuo ꝯſtantio laudes: ⁊ eo defuncto
iniuria plenas criminib⁹ eius effudit. Et
ſi ſenex porphiri⁹ fuiſſet: impator libros
eius iuliani ꝓpoſuiſſet opibus. Sed ⁊ iu
lianus ſi ſophiſta fuiſſet dixiſſet forſitan
etiã ipſum malũ ſicut ethiuolũ. Qr ergo
ille tanq̃ ei⁹ ſecte ⁊ tanq̃ ſophiſta ⁊ ami-
cus impatoris: que ei ſunt viſa dixit ei.
Nos vt poſſumus obutemus. Primum
itaqꝫ dixit qr libris incũberet hyemis no
ctes extendens. Incũbere nãqꝫ ſignificat
qr intẽtionẽ habuit vt vituperationẽ cõſcri
beret ſicut ꝯſuetudo ſophiſtis. Nã olim
hos libros ſcierat: ſꝫ tũc incũbebat ⁊ ma
ximo ꝓlio ꝯtẽdebat. Unñ palã eſt qr nõ ſi-
cuti libani⁹ putat redarguẽdo ꝓualue-
rat ſꝫ infirmitate ſue ỽitatis eſtuabat ea
q̃ bene illic cauteqꝫ ſunt poſita tanq̃ de-
tractator lacerare laborabat. Ois enĩ q̇
reſiſtit alicui: nũc ꝯtẽdo: nũc celãdo ỽita
tem/mentit̃ aduerſus eũ ꝯ quẽ litigat.
Et q̇ iſenſus alicui eſt: oia ſicut hoſtis nõ
ſolũ agit ſꝫ etiã loq̇ ꝯtẽdit. Qr ỽo iulian⁹
atqꝫ porphiri⁹ ſenẽ vocat: detractores
B ambo fuerũt ſuis ſmonib⁹ arguunt̃.
Nã porphyri⁹ ſummi pħoꝝ ſocratis vitã
dilacerauit in hiſtoria pħie quã ipſe cõ-
ſcripſit: ⁊ talia de eo retulit qualia ſoliti
derogationib⁹ occupari. Et de illo ſocra
te q̇ apud grecos mirabilis caſtitate. iu-
ſtitia/aliȷ̃ſqꝫ ỽtutib⁹ habebat̃. Quẽ plato
mirabilis coꝝ pħus ⁊ ex eo fonte alter
pħoꝝ thiaſus nõ ſolũ tanq̃ deo amabilez
honorãt: ſed etiã vltra hoiem ſapuiſſe ꝓ-
nuntiãt. Porro iulianus zelatus paſſio-
nẽ ꝓpriã in ceſarib⁹ enudauit: ⁊ oim ante
ſe regnantiũ vitas carpẽs: neqꝫ philoſo-
pho marco pepercit. Igit̃ ambo detra-
ctores fuerũt. Nõ opus habeo plurimis
vti ſermonibus: Ego nãqꝫ ex vtro- C
rũqꝫ ỽbis mores coꝝ cõijciens hec dixi.

Quid aũt de iuliano gregori⁹ nazanzen⁹ retulit audiamus. Ait em̄ i ſcđo libro cõtra paganos hec verba poſt alia. Hec eqdem de iuliano alij ipa experimẽta tradiderunt ⁊ aſſumpta ptās impij. Mihi aũt olim et⁹ mores cõpti ſunt: dũ hũc virũ in athenis clari⁹ agnouiſſem. Uenerat em̄ illic dũ frater ei⁹ imperator videret inimicus. Fuitq aduent⁹ ei⁹ cauſa duplex vna quidẽ quaſi decentior qua dicebat ſe veniſſe vt videret helladam atq doceretur. altera vero ſecretior ⁊ nõ nota plurimis vt immolatores demonũ et viros fallaces inquireret q: nondum habebat impietatis ſue licẽtiã. Tũc igitur nõ fruſtra cõſideraui virũ. Nõ em̄ fortuite iſta cõſpexi: ſed faciebat me cautũ inconſtantia morum ei⁹: ⁊ exceſſus vberior. Uates enim egregi⁹ eſt qui bene cõſiderat. Nullum em̄ ſignũ in eo mihi vtile videbatur. Ceruix inflexibilis: hũeri iactabiles: oculi currentes huc illucq directi: ⁊ furioſe reſpicientes. Pedes impatiẽtes: nares ſpirantes iniurias: atq cõtẽptus: ſcemata riſibilia ⁊ hoc ipm ſemp habentia. Uiſus incõtinens: et quaſi ſubuliens. Cõſenſus et negatio ſimul ratio nulla ratione cõſiſtẽs: interrogatio inordinata atq reſponſio nulla congruentia ſibi cõueniẽs. Sed qd p vniuerſa diſcurro? hunc ante opera vidi et operib⁹ ipſis agnoui. Et ſi quidem eſſent mihi pñtes qui tũc aderãt teſtarẽtur: q: cũ hec vidiſſem repẽte dixi. O quale malũ nutrit reſpublica romanorum? Et cũ hec vidiſſem optaui me inuenire debere mẽdacẽ. Meli⁹ em̄ fuerat hoc/ q̃ vt tãtis terra ſcelerib⁹ impleretur. Nũq̃ arbitror talia fuiſſe pdigia: cum multa diluuia multa incendia: multepeſtes: ⁊ hiat⁹ terre puenerũt: licet homines inhumani: et feroces / cõpoſitiq diſſimilib⁹ naturis fuiſſe referantur. Ob quam rẽ digno ſua ſupbia fine cõcluſus eſt. Hec gregorius de iuliano narrauit. Quia P vero contra xpianos multa verba proferẽtes niſi ſunt vim facere veritati: quedã ex ſacris literis puertẽtes/ alia pmutãtes: oĩa tñ ſcđm ſuã ſumẽtes intentionem/ multi eis obuiãtes iſta patefecerũt deſtruẽtes ⁊ redarguẽtes eorũ vana ſophiſmata. et ante oĩa origenis: ĩs ante multa fuiſſet tẽpora iuliani: Is em̄ ea q̃ videbãt turbare legẽtes ſacratiſſimas lectiones obijciens ſibimet et interpretatus ea detractorũ ſophiſticas adinuentiones excluſit. Que ſi ſepi⁹ legiſſent iulianus atq porphirius ea libenter accipientes in aliud forte ſua verba mutauerant ⁊ non ad blaſphemie ſophiſmata verterentur. Quia enim lacerare ſtuduit imperator apud ydiotas ⁊ ſimplices verba faciens/ et non apud eos qui ſcripturarum diuinarũ obtinent veritatẽ: ex his palam eſt. Similes em̄ ea verba que diſpẽſationis cauſa humanius poſita ſunt cũ multa hmõi collegiſſet exempla: hec nouiſſime dicit. Horũ igit ſingula ſi non aliqua habẽt ineffabilẽ cõtẽplationẽ maxima de deo blaſphemia ſunt plena. Hec ergo iulian⁹ in tertio cõtra xpianos libro dicit. In libro aũt ſuo quẽ de ciniſmo ſcripſit docẽs quomodo ſacras fabulas decet fingi dicit oportere harũ veritatẽ abſcondi. Sic em̄ ait. Amat em̄ natura celari ⁊ abdita deorũ ſubſtãtia nõ patitur nudis verbis in aure introire pollutas. Apparet ergo per hec imperatorẽ ſuſpitionẽ habuiſſe diuinis ſcripturis: q̃m eſſent verba myſtica ineffabilẽ queadmodũ cõtemplatiõis habẽtia. Sed indignat cur non oẽs candẽ ſententiã habuerint ⁊ inſiſtit his qui inter xpianos diuina ſimpliciter ſuſcipere videntur eloquia. Nõ igit oportebat eũ cõtra ſimplices inſurgere: nec pter illos cõtra ſacras literas intumeſcere: neq odio habere ⁊ auerſari que magis intellexerãt q̃m nõ oẽs tũc ita ſentiebant ſicut ipſe voluerat. E Similis ergo porphyrio factus eſt. Ille namq in ceſaria paleſtina a quibuſdã xpianis ceſus iracũdiã non ferens chriſtianitatẽ deſeruit per furorẽ: ⁊ odio inimicorũ ſcribẽdo blaſphemias xpianitate priuatus eſt: ſicut eũ euſebi⁹ pamphili redarguit ⁊ eius verba deſtruxit. Imperator autem apud ydiotas ſuperb⁹ inter chriſtianos extitit ea paſſione in blaſphemias porphirij declinauit. Ambo ſiquidem ſponte deliquerunt: et ſcienter peccando digniſſima pena mulctati ſunt. Cũ igitur ſophiſta libanius velut irridẽs dixiſſet hominem ex paleſtina deum et dei filiũ

faciũt oblitꝰ ſuorũ videt eē verborũ. Ad finē namqꝫ eiꝰ libri iulianũ deificauit: ſic inter alia dicēs. Primũ nãqꝫ nuntiũ eius mortis pene perimerāt cur putaretur de deo mēritus. Deinde paululũ deſcendēs ait. O demonũ alne demonũqꝫ diſcipule et demonũ obſeruator. Qui licet hoc aliter intelligeret verũtamē hec eadē de iuliano dixit que xp̄iani exprobrātes affirmāt. Si ḡ eũ laudare cogitabat: oportebat eũ hoc nomē effugere: nec eũ deditũ demonibꝰ iudicare: ſicut ſermonē alium declinauit quē dũ reprehenderet de ſuis libris abſcidit. Quō eṁ hō xp̄i deificetur ꝛ quēadmodũ in aperto hō fuerit: iuiſibiliter aũt deꝰ ꝛ quēadmodũ vtraqꝫ ſint vera xp̄ianorum ratio ſacra nouit. Pagani ꝟo anteqꝫ credāt itelligere nequeũt. Dicit eṁ ſermo diuinus. Niſi credideritis non intelligetis. Quapropter non erubeſcũt mul ꝟ tos hoies deificātes. Et vtinaꝫ bonis moribꝰ inſtitutos/aut iuſtos/aut caſtos: ꝛ nō potius lubricos: iniquos et ebrioſos. i. hercules: dionoſios ꝛ aſclepios ſicuti frequēter in ſuis libris iulianus iurare nō erubeſcit. Quorum maſculos feminaſqꝫ cupidines ſi numerarē voluero lōga diſgreſſio generat. Sed ſufficit hec ſcire volētibꝰ ariſtotelis palliũ: et corona dionyſy ꝛ liber regine multe memorie: turbaqꝫ poetarũ q̄ de talibꝰ ſcribētes vere ridiculũ ꝛ inanitatem theologie oſtendere paganoꝝ. Quia ꝟo propriũ paganorũ eſt hoies ſumma falſitate deificare mōſtramꝰ. Rhodijs quadā calamitate detētis reſpōſum eſt datũ vt phrygiũ attin ſacerdotē veſanie phrygiũ celebritatis placarēt. Tale nãqꝫ reſpōſuꝫ eſt Attin placate deũ magnũ purũ adonem bonevite: diuitiarũ datorē: comatũqꝫ dionyſium. Hoc itaqꝫ reſpōſo attin q̄ amore veſano ſemetipſum occidit: eũdē adonē dyoniſiũqꝫ nominauit. Cuꝫ alexāder macedonũ rex trāſiſſet i aſiā: anfixiones alexādro fauētes carmia iſta finxerit Iouē deorum cōſulē: ꝛ mineruā honora ter genitaꝫ q̄ corpe mortali ſupnũ abſcōdis regē quē iupiter heroũ ſeminauit generibus adiutorē bone leges. Hec in parthia pronũtiauit demon. Qui cum potentibꝰ adularetur deificabat eos. Quid eṁ dicamus dum etiā Cleomedem adletham deificauerint ita dicētes. Ultimꝰ herouꝫ cleomedis ciuitatis athleta quem ſacrificijs honorate: quia inortalis iaꝫ non eſt. Propter hoc ergo reſponſum dyogenis cynici et oenamās philoſophus: pythium reprehenderunt apolinē: cizicem vero terciũdecimũ deum adrianum appellauerunt. Sed etiā ipſe adrianꝰ amatum ſuum antinum deificauit: ꝛ hec ridiculum et inanitatem non dicit eſſe libanius. Hec ergo a nobis ꝓpter eiꝰ detractionē per diſgreſſionem dicta ſufficiāt.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum tertium. A.

IOuinianus ergo imperator mox vt imperij ſui terras ingreſſus eſt primũ hoc ſcripſit vt epiſcopi de exilio remearēt ꝛ eccleſias eis reddēdas eē profeſſus eſt. qui expoſitam in nicea fidē inuiolabiliter ſeruauerunt. Scripſit etiā athanaſio q̄ precipuus erat horũ dogmatum ꝓpugnator: petēs vt ei reſcriberet ꝑfectā diuinorũ dogmatũ diſciplinā. Qui eloquētiores ep̄os congregās reſcripſit rogans: vt fidē nicee expoſitā cuſtodiret tanqꝫ apoſtolicis dogmatibꝰ cōgruētem. Cuiꝰ ep̄le ꝟba ſunt hec. Piiſſimo atqꝫ clementiſſimo victori auguſto Iouiniano. Athanaſiꝰ et reliq̄ ep̄i veniētes ex ꝑſona oim ep̄oꝝ egyptiorũ: thebaidis: ꝛ libie. Decet deo amabilē principē diſcēdi habere voluntatē: deſideriumqꝫ celeſtiũ: ſic eṁ vere ꝛ cor habens in manu dat: ꝛ imperiũ cũ pace multis annoꝝ curriculis gubernabis. Uolente igit̄ te a nobis: tua diſcere pietate catholice eccleſie fidē gr̄as ob hoc dño referētes curauimꝰ: vt ꝓlatā ab oibus patribꝰ in nicea tue pietati inſinuaremus fidem. Hanc enim repudiantes quidā nobis equidē frequenter inſidiati ſunt eo ꝙ arriane non conſentiremus inſanie. Auctores vero facti ſunt hereſis et ſciſmatum vniuerſalis eccleſie. Uera ergo et pia in dominum noſtrũ ieſum chriſtum fides eſt omnibus manifeſta: ꝛ ex diuinis literis agnita atqꝫ lecta. In hac enim etiam ſancti martyrio conſummati ſunt: et requieſcentes in domi

no nunc conſiſtunt. Manſerat itaqꝫ ſem
per fides illeſa.niſi calliditas quorundā
hereticorū eam violare preſumeret. Ar=
rius enim quidam eiuſqꝫ ſectatores erū
pere ⁊ impietatem aduerſus eam intro=
ducere tentauerunt dicentes:ex non ex=
tantibus et creaturam atqꝫ facturam cō
uertibibileꝫqꝫ eſſe filiū dei. Plurimoſqꝫ ꝑ
talia ſeduxerūt/ita vt etiā ꝙ aliquid eſſe
videbātur blaſphemia huiuſmodi tra=
herentur. Uerū ſancti patres noſtri olim
cōuentētes ſicuti p̄diximus in niceno cō
cilio:arrianā quidē ſectam anathemati
zauerūt.catholice eccleſie fidem ſcriptu
ra teſte profeſſi ſunt. Eaqꝫ predicata nec
hereſis extincta eſt ꝙ vbiqꝫ videbatur ac
cenſa. Hec itaqꝫ fides ꝑ omnes eccleſias
legebatur:ſed quoniam arrianam here=
ſim quidā renouare volētes:ipſam fidē
patribus in nicea ꝓlatā anathematiza=
re p̄ſumpſerūt.aliqui vero fingūt ſe eam
ꝓfiteri ſed ipſam veritatē negare noſcū
tur. Alteri interpretātes cōſubſtātialita
tē ⁊ ſancto ſpiritui blaſphemātes cū di=
cūt eū creaturam eſſe atqꝫ facturā ꝑ filiū
celebratam neceſſario cōſiderātes leſio=
nemqꝫ huiuſmodi cauſa cōtra populum
generatam offerre tue pietati cōfeſſionē
concilij niceni curauimus vt pia religio
tua cognoſcat cū quanta ſcrupuloſitate
conſcripta eſt:et quantū errent qui extra
eam volunt aliquid edocere. Cognoſce
deo amabilis imperator quoniā hec qui
dem predicatura ſeculo:et hanc profeſſi
ſunt patres nicea conuenientes. In hac
quoqꝫ fide.cōcordaut omnes eccleſie hy=
ſpania et britānia necnon gallijs ytalijs
et dalmatijs conſtitute. In cappadocia
myſia:⁊ macedonia vniuerſa ſimul hal=
ladia/ſed etiam vniuerſa Affrica/Sar=
dinia/Cypro/Creta/Pāphilia/Licea/
Yſauria/et in omni Egypto et Libia pō
to/et Cappadocia/partibuſqꝫ vicinis ⁊
oriētales eccleſie preter paucas arrij ſe=
ctatores. Omnium namqꝫ predicatorum
ſententiam experimento cognouimus ⁊
literas habemus eoſqꝫ nouimꝰ deo ama
bilis imperator:quia cum pauci quidaꝫ
huic fidei contradicant preiudium face=
re non poterūt in toto orbe terrarū. Mul
to enim tempore ab hereſe arriana pul=

ſati:nunc etiam pietati contentione ma=
xima cōtradicūt. Ut vero hec pietas tua
cognoſcat licet ſciat tamē ſtuduimus fi=
dem:niceno concilio profeſſam ab epiſco
pis trecentis decem et octo ſubiungere.
Eſt autē hec niceni concilij fides. ¶ Cre
dimus in vnum deum patrem omnipo=
tentem omnium viſibilium inuiſibiliūqꝫ
factorem. Et in vnum dominum Jeſum
chriſtum filium dei natum ex patre vni=
genitū:hoc eſt de ſubſtantia patris/deū
de deo/lumen de lumine deum verū de
deo vero/natum non factum conſubſtā=
tialem patri per quem omnia facta ſunt
que in celo ⁊ ꝙ in terra. Qui propter ho=
mines et propter noſtram ſalutem deſcē
dit:incarnatus/humanatꝰ/paſſus eſt/⁊
in die tertia reſurrexit. Aſcendit in celo
vēturus iudicare viuos ⁊ mortuos. Et in
ſpiritū ſanctū. Eos aūt ꝙ dicunt erat qn̄
nō erat ⁊ anteꝙ naſceret̄ nō erat:⁊ qꝛ ex
nō extātibꝰ factꝰ eſt:aut ex altera ſubſtā
tia vel ſubſiſtētia dicētes eſſe aut creatū
aut cōuertibilem aut mutabilē filiū dei:
hos anathematizat ſancta catholica et
apoſtolica eccleſia. In hac fide deo ama
bilis iperator nos ꝯſiſtere neceſſariū eſt
tanꝙ ſacra ⁊ apoſtolica:nullaqꝫ mouere
eā ſeductione verborū atqꝫ cōtētione:qđ
ab initio arriani fecerūt/ex nō extātibꝰ
filiū dicētes. Et qꝛ erat qn̄ nō erat:⁊ crea
tus ⁊ factus ⁊ ꝯuertibilis eſt. Propterea
ſicuti p̄diximus:⁊ nicena ſynodus here=
ſim anathematizauit hmōi:fidē vero ꝓ
feſſa eſt veritatis. Nō eni̅ ſimpliciter ſi=
milē dixerūt filiū patri ne ſimpliciter ſi=
milis deo deus verus eſſe crederetur:ſꝫ
etiā cōſubſtātialē ſcripſerūt quod ꝓpriū
eſt geniti veriqꝫ filij ex vero ⁊ naturali pa
tre naſcētis. Sed neqꝫ ſpiritū ſanctū alie
nauerūt a patre ⁊ filio: ſed potius glori=
ſicauerūt eū cū patre ⁊ filio in vna ſancte
trinitatis fide eo ꝙ vna ſit in ſancta trini
tate diuinitas. Has literas impator le=
gēs confirmauit quā habuerat de ſacris
ſciētiam ⁊ affectū altāqꝫ B cōſcripſit
legē vt frumētorū cōſuetudo redderetur
eccleſijs:quā maximus diſtribuerat con
ſtātinus ⁊ dari ꝓhibuerat iulianus. Et
qm̄ propter illius impietatē orta fames
nō ſinebat totā tūc ſummā quā ꝯſtātinꝰ

cōſtituerat erogari tertiā partē Iouinia
nus ad pn̄s impēdi ꝓmiſit:ita vt ceſſan
te fame frumēta integra preberentur.

¶Socrates. ¶Cap.iiij. A

R Uocauit igit̃
imperator a ꝯſtātio exilio
miſſos ep̄os ꝗ nō occurre=
rāt iuliani,redire tempori
bus.Tunc autē etiā tēpla
paganorū oīa claudebātur:⁊ ipſi ſacer=
dotes vbiqꝫ fugiebant. Indutiqꝫ pallijs
ipſa pallia reponebant ⁊ ad ſchema cō=
mune reuertebātur.Quieuit etiā pollu=
tio ſanguinis quā publice inſatiabiliter
ſub iuliano celebrabāt.Porro xp̄iani nō
quieſcebāt:preſules em̄ regionū adibāt
crebro principē credētes eiꝰ obtinere ſe
volūtatē aduerſus ꝓprios inimicos.Et
primū quidē macedoniani libellū princi
pi porrexerūt poſtulātes vt expellerētur
eccleſijs ꝗ diſſimilē filiū ꝑdicabāt:⁊ ipſi
introducerētur in eas.Erāt em̄ ꝗ libellū
obtulerāt Baſiliꝰ ancyre:Siluanꝰ thar=
ſi.ſophroniꝰ pōpeiopoleos:paſinicus zi
lenus:leōtius comanꝰ: callicrates clau=
diopoſitis: theophillus icaſtabeleꝰ.Ho
rum libellū imperator accipiēs:eos ſine
reſpōſo dimiſit:hoc tātummodo dicēs.
Ego cōtētiones odi:eos aūt ꝗ ad cōcor=
diam feſtinant diligo pariter et honoro.
Quod audiētes ꝗ ad cōtētionē ſe prepa
rabāt:quieuerūt.Hoc ergo ꝓ voto impe
ratoris eſt factū.Nam tunc intentio ſe=
cretorum acacij reuelata eſt:⁊ ſicuti ſole
bāt ad vota ſe principis cōtulerūt.Cōue
nientes enim in anthiochia ſyrie:habue
runt verba cum meletio:qui ante paulu
lum diuiſus ab eis conſubſtantialitatē
defendere videbatur.Hoc itaqꝫ fecerunt
quoniam eū honorari conſpiciebāt:prin
cipe tunc ibi morante.Cōmuni ergo con
ſilio libellum componentes conſubſtan=
tialitatem profeſſi ſunt:⁊ nicenam robo=
rantes fidē obtulerunt imperatori.Cu=
ius libelli verba ſunt hec.¶Pijſſimo et
deo amabili domino noſtro Iouiniano
victori auguſto:ſynodus preſentiū epi=
ſcoporū ex diuerſis prouincijs in anthio
chena vrbe cōuenientiū.Quoniam eccle
ſiaſticam pacē atqꝫ cōcordiā tua primū
ſtuduit pietas celebrare:bene nouimus
etiā nos deo amabilis imperator.Quia
vero verticē huiuſmodi vere vnitatis et
orthodoxe fidei bene ſumpſiſti/neqꝫ hoc
ignoramus.Sed ne cū his ꝗ adulterant̃
veritatis dogma reputemur:tue pietati
ſuggerimus:qm̄ ſancti cōcilij nicea olim
⁊ ab initio celebrati fidē ⁊ ſuſcepimus et
tenemus.Quādo etiā ⁊ cōſubſtātialita=
tis nomen quo aliter ſe quibuſdā habe=
re videtur dicimus cautā interpretatio=
nē a patribus excepiſſe:quippe ſignificā
tibus qm̄ ex ſubſtantiā patris natus eſt
filius:⁊ quia ſimilis per ſubſtantiā patri
eſt.Nō em̄ velut aliqua paſſio circa inef
fabilem natiuitatē creditur.Neqꝫ ſecun
dum aliquem paganorum vſum percipi
tur a patribus ſubſtantie nomen dictū:
ſed ad deſtructionē arrianorū ꝗ preſum
pſerunt ex non extātibus de xp̄o aliquid
impie predicare.Quod etiam iſti ꝗ nunc
inequalitatē aſſerunt aſperius et auda=
cius ad vaſtādam eccleſie cōcordiā im=
prudētes auſi ſunt perpetrare.Quāobrē
huic noſtre relationi ſubiunximus exem
plar fidei niceni concilij.quam etiam de
center amplectimur.Eſt em̄ huiuſmodi.
Credimus in vnum deū patrē omnipo=
tētē:⁊ reliqua.Et ſubſcriptio. Meletius
ep̄s anthiochie obtuli in ſupraſcriptis
cōſentiens Euſebius ſamoſatenus eua=
grius ſiculus:vranius apanie zoilus la
riſenus:acatius ceſarie: antipater roſi:
abraminus emenus: ariſtonicus ſeluco
beli:barlabentus pergami.vranius me=
letie/magnus calchidis/euthiciꝰ/eleu=
theropleos: ioſacius armenie maioris:
titus boſtrenſis/ pelagius laodice: ara=
bianus adrenſis piſo:adadenus ꝑ lami=
rionē preſbyterū:zabinianus zeumatis:
athanaſius ancyre ꝑ orſituz ⁊ eatiū pre=
ſbyteros:hyreneꝰ gaze piſo auguſte pa=
tricius palti ꝑ lamirionē pr̄ſbyterū.Ana
tholius berothes: theotimus aramenꝰ/
lucianus arcenus.Hunc itaqꝫ libellū in
collectione ſynodaliū ſabini cōſcriptū in
uenimus.Uerū imperator ꝓpoſitū hūc
habebat vt blādimētis ⁊ ſuaſione verbo
rū diſcordātiū cōtētiones abſcinderet di
cēs.nulli ꝗdē ſe quōcunqꝫ credentiū fore
moleſtū eos tm̄ diligere ⁊ nimis honora=

re q̇ principiū eccleſiaſtice vnitati prebe
rent.Quia vero hoc egerit etiā themiſti⁹
philoſoph⁹ ait in laude quā in eius ꝑtu
lit cõſulatu vbi mirabatur imperatorem
quod ꝑmiſerit vnŭquēqʒ colere ſicut vel
let:atqʒ deuicerit blādiētiū mores quos
valde deridēs ait manifeſtare purpurā.
¶Sozomenus. B ¶Igitur impera
tor tunc etiā ſecundo nomine prefecturā
gubernāti pretorianā legē dedit vt capi
tali ſentētia plecterētur q̇ ſacrā virginē
nuptiali thoro violare preſumeret et vel
impudico aſpectu reſpiceret:non dicam
abripere forte tentaret.Quā legem ideo
poſuit eo quod iuliani tpibus q̇dā hmõi
virgines vxores ducere preſumpſerunt.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.v.

Inter hec atha
naſius alexādrine ſedis epſ:
cū paucis ſuorū cõicato cõci=
lio neceſſarium iudicauit vt
xpianū videret iperatorē.Ueniensqʒ an=
thiochiā principē de q̇b⁹ oportebat edo
cuit.Quidā aiūt qꝛ eū ipſe magis euoca
uerit imperator:vt q̄ neceſſaria pro reli=
gione ⁊ recta fide videbātur exponeret.
diſponēſqʒ vt decebat cauſas eccleſie de
reuerſione cogitabat.Uerū euzoius ar=
riane ſecte anthiochene ciuitatꝫ epſ ſtu
debat vt ꝓbatianus q̇dā eunuchus i ale
xādria vrbe ordinaret epſ.Cūqʒ hoc age
retur:lucius alexādrinus a georgio p̄ſbi
ter ordinatus adijt imperatorē:⁊ maledi
cēs athanaſio quaſi tēporib⁹ epatus ſui
fuiſſet inſcriptus:⁊ plurima exilia p̄cedē
tibus ſuſtinuiſſet imperatorib⁹ eſſentqʒ
circa ſacra ꝑ eum cā diſcordie.ſupplica=
bat inſuper vt alter in alexādrina ciuita
te ordinaret epſ.Uerū imperator ſciens
quāte athanaſio inimicorū inſidie ꝓue=
niſſent:derogationes hmõi nõ reſpexit:
ſed luciū quidē cū multa interminatiõe
tacere iuſſit.Probatium vero eiuſqʒ ſe=
quaces eunuchos auctores hmõi ſcelerū
atqʒ turbarum caſtigādos eſſe precepit.
Porro athanaſium amicū ſibi maximū
factū deſtinauit in egyptū/vt ſicut ei vi
deretur cauſas eccleſiarū populoſqʒ di=
ſponeret.Fertur enim:qꝛ eū ꝓ maxima
virtute cõuerſationis ſapiētieqʒ lauda=
uerit.Aiūt q̇dā anteq̄ ſub cõſtātio impe
ratore arriani tenerent eccleſias ſomniū
vidiſſe āthoniū monachū q̄ſi burdones
altare ſacrū calcib⁹ euertiſſent:experre=
ctūqʒ dixiſſe ab adulteris ⁊ ꝑmixtis ho=
minibus eccleſia calcaret.Que nõ fuiſſe
mēdatia:poſterior mõſtrauit euentus.

¶Socrates. ¶Capitulū.vj.

Tunc igit̃ im=
perator iperiū retinēs he=
reticorū diſceſſit ab āthio
chia ⁊ venit ad tharſū ci
licie:ibiqʒ corp⁹ iuliani ſe=
peliuit.Et dū cuncta ſolēnia funeri eius
exhibuiſſet conſul eſt deſignatus.Dūqʒ
cõſtātinopolim feſtinaret venit ad p̄diū
noie dadaſtā inter galatiā ⁊ bithiniā q̇
philozophus themeſtius cū alijs ſenato
ribus occurrēs:cõſularē recitauit orõnē.
Feliciter tunc agi potuerāt res romane
publice:et ſimul eccleſiaſtice ſub princi=
pe benigno diſpoſite:niſi repētina mors
mortalē virū ab hoib⁹ abſtuliſſet.In p̄=
dicto nāqʒ p̄dio hyemis tpe infraxis lā=
guore cõſtrictus ē mortuus:cõſulatu ſuo
et baroniani filij:ſeptima decima die fe=
bruarij mēſis q̇ regnauit mēſibus ſeptē
vixit annis triginta tribus.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.vij.

Cumqʒ in ni=
ceā bithinie veniſſet exer
citus:valētinianum ordi
nauit iperatorē:virū opti
mū ⁊ apice principali di=
gniſſimum. Socrates.
¶Ualētinianus igit̃ ordinat̃ viceſima=
quinta die eiuſdē februarij mēſis:pāno=
nius genere/de ſcibala ciuitate.Cui tūc
erat militū cura cõmiſſa:qm̄ ꝓbatiſſime
militarē nouerat diſciplinā.Fuit ēt vir
magnanimus ⁊ ſemper pñti fortuna me
lior apparebat.¶Theodoric⁹.¶Is em̄
nõ mõ fortitudinē:ſed etiā prudētia tem
perātia atqʒ iuſtitia:⁊ corporis magnitu
dine prefulgebat.Sic enim fuit regalis
pariter ⁊ vrbanus vt dū exercitus tētaſ=
ſet ei aliū ſociare conſortē:ille reſpõde=
rit.Quod cātatur ab omnib⁹ veſtrū inq̇t
fuit:o milites imperatore non exiſtente

mihi dare regimē imperij. Uerū vbi hoc ego ſuſcepi: meū iā ⁊ nō veſtrū eſt de rebus cogitare cōmunibus. Cuius verba mirati milites eius ſecuti ſunt volūtatē. At ille fratrē de penis vocās qd non debuit ſociū fecit imperij. ¶ Socrates. ¶ Poſt triginta dies auſpicij ſui. ¶ Theodoricus. ¶ Cui aſie ſceptra cotradēs pariter ⁊ egypti europā ſibi diſtribuit. Et veniēs ad heſperiā oēz ilico docuit eqtatē a predicationib⁹ pietatis incipiēs. ¶ Cap. viij.

Auxentio nāq3 defuncto q̄ mediolanenſem preſulatū tenuerat: multiſq3 fuerat cōcilijs abdicatus: reuocās ep̄os hm̄oi apud eos verba locutus eſt. Noſtis aperte eruditi quippe diuinis eloquijs qualē oporteat eſſe pōtificē ⁊ q2 nō decet eū verbo ſolū: ſed etiam ꝯuerſatione gubernare ſubiectos ⁊ toti⁹ ſemetipſuz imitatorē virtutis oſtēdere: teſtēq3 doctrine cōuerſationē bonā habere. Talē itaq3 in pōtificali ꝯſtituite ſede cui ⁊ nos q̄ gubernamus imperiū ſincere nr̄a capita ſummittamus ⁊ eius monita dū tāq3 homines delic̄rim⁹ neceſſario veluti curātis medicamenta ſuſcipiam⁹. Hec cū dixiſſet imperator: petijt ſynod⁹ vt magis ipſe diſcerneret ſapiēs et pius exiſtēs. At ille: ſup vos eſt inquit talis electio. Uos eī gratia diuina potiti. ⁊ illo ſplēdore fulgētes: melius poteritis eligere. Tunc ſacerdotes egreſſi de ep̄ali ſede tractabāt. Uerū ciuitatis habitatores vt B aſſolet tumult⁹ faciebāt: alij hūc: alij illum ordinare petētes. Qui enim erant de arriani auxētij ſecta ſimilē ſibi fieri cōcertabāt. Rurſuz orthodoxi ſui dogmatis nitebanť habere ep̄z. Hāc ſeditionē ambroſius cui tūc preſidalis fuerat cura cōmiſſa cognoſcēs / ⁊ metuēs ne qd turbe conſurgeret ad eccleſiā feſtinus acceſſit. At illi ceſſante ſeditiōe cōmunem dederunt vocē petētes vt paſtor gregis ordinareť ambroſius q̄ nōdū fuerat baptizat⁹. Hoc imperator agnoſcens: repēte iuſſit ⁊ baptizari tanq3 dignū virū ordinari pōtificē. Nouerat eī eius certiorē omniū poſſidere volūtatez et totius regule decreta ſubtiliora arbitratus etiā diuinum in eo eſſe decretum dū in ei⁹ electione ēt pars ꝯtraria ꝯſonaret. Is ergo ſacri baptiſmatis dona potitus gratiā quoq3 ſimul ſuſcepit ep̄atus. Quo facto hūc hymnū optimus imperator ſaluatori et dn̄o obtuliſſe fertur. His q̄ppe q̄ gerebanť intererat. Gratias inq̄t ago tibi dn̄e op̄s et ſaluator nr̄ qm̄ huic viro ego q̄dē cōmiſi corpora. Tu aūt animas ⁊ meā electiōez oſtēdiſti tue iuſtitie cōuenire. Cūq3 C poſt paucos dies ſanctus ambroſi⁹ cū multa fiducia apud īperatorē q̄rereť: q2 male a iudicib⁹ agebať: tūc īperator ait. Hāc inq̄t cōfidentiā tuā dudū noui ⁊ aperte ꝓbās nō ſolū nō reſtiti ſed etiā in electionē ordinationis tue ſocius fui. Feſtina itaq3 ſanare ſicut diuina lege p̄cipiť aiaruz delicta nr̄arū. Hec egiť imperator mediolani ⁊ dixit et fecit. Cognoſcēs aūt quoſdā D in aſia ⁊ phrygia de diuinis dubitare dogmatibus. in illirico quidē precepit ſynodū celebrari et q̄ de illis decreta atq3 firmata ſunt dubitātib⁹ deſtinauit. Porro q̄ illic cōuenerāt decreuerūt fidē expoſitā in nicena vrbe ſeruādā. Scripſit aūt ⁊ ipſe ſociū adhibēs in ſuis literis fratrē: quatinus ī his q̄ placuerāt durareť. Nūc ergo etiā legē ipſam ponere neceſſariuz eſt q̄ aperte ⁊ eius pietatē predicat: ⁊ valētis tūc ſinceritatē ſine dubitatione demonſtrat. ¶ Capitulum. ix.

Imperatores maximi pij victores auguſti valētian⁹ valēs / ⁊ gratianus: epiſcopis dioceſeos aſie phrygie: carophrygie: pagaciane in dn̄o ſalutem. Tāto concilio in illirico celebrato: ⁊ ſubtiliter habita q̄ſtione de ſalutari verbo oſtenderunt ter beati pontifices trinitatem conſubſtantialem patris et filij et ſpirituſſancti. Quā nequaq3 declinantes iuxta miniſteria religionis magni regis exercēt. Hāc ergo predicari decreuit noſtra quoq3 potētia: ita tamen vt non dicant aliqui: ſequimur religionē imperatoris hanc patriam gubernantis ⁊ nō illi potius obediētes qui nobis ſalutis mādata cōtradidit. Euangeliū nāq3 chriſti

ſic habet. Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari: ꝛ
que ſunt dei deo. Quid ergo dicitis vos
ep̄i ꝛ preſules ſalutaris verbi: ſi ita ſe ha
bet veſtra probatio diligētes alterutros
imperiali abuti dignitate? Quieſcite et
nolite perſequi eos qui deo perfecte mi=
niſtrant: quorum orationibus et terrena
bella ſedantur: et recedentium a deo an
gelorū repellētur incurſus: quiqꝫ oēs de
mones corruptores precū aſſiduitate cō
fundūt: tributa ſecundū leges inferre nō
reſpuūt: ptātiqꝫ regie nō reſiſtunt: ſed ſin
cera voluntate et ſuperni dei mādata cu
ſtodiunt: ꝛ noſtris legibus ſubiungatur.
Uos autem inobedientes eſſe monſtra=
mini. ꝛ nos quidem ſubijcimur ei qui pri
mus eſt ꝛ nouiſſimus: vos autē vobiſmet
arrogatis. Nos itaqꝫ puros noſipſos a
vobis eſſe deſideramꝰ. Et ſicut pilatus
in examinatiōe noſtri chriſti: cū nollet eū
perimere cōuerſuſqꝫ ad orientē ꝛ petens
aquam diluit manus ſuas dicens. Inno
cēs ego ſum a ſanguine huiꝰ iuſti: ſic etiā
noſtra maieſtas ſemper mandauit perſe
cutionē non fieri: neqꝫ fluctuationes in=
ferri: nec inuidere laborantibus in agro
dn̄ico: diſpenſatores magni regis expel=
lere: vt nō ad preſens et ſub imperio no=
ſtro creſcere videamini: et poſtea teſta=
mentum dn̄i ſubdere paſſioni ſicut ī ſan=
guine zacharie. Sꝫ illi poſt aduētū ſup=
ni regis nr̄i xp̄i ieſu diſrupti ſunt: cōtra=
diti mortui cū adiutore ſuo demone cor=
ruptore. Hoc p̄cepimꝰ in megecio: ꝛ cice=
ronio ꝛ damaſo ꝛ lāpone ꝛ bruntiſio q̄ au
ditores fuerūt. Sed etiā ipſa vobis geſta
direximꝰ quatenus agnoſcatis ea que in
eximio ſunt concilio celebrata. His ergo
literis ſubdit etiā dogma cōcilij: hec ſum
matim habentia. Profitemur ſequentes
magnū orthodoxorūqꝫ cōcilium cōſubſtā=
tialē eſſe patri filiū et nō ſic itelligimꝰ cō
ſubſtātialez ſicuti dudū q̄dā expoſuerūt
nō vere ſubſcribētes ꝛ nūc alij illos vo=
cātes patres: virtutez ſermonis reſpuūt
ꝛ ſequunt̄ eos q̄ p̄ cōſubſtatialitatē ſimi
litudinem ſignificatam eſſe conſcripſe=
rūt: eo q̄ nulli reliquarū creaturarū p̄ eū
factarū ſimilis ſit filius / niſi tantūmodo
patri. Sed qui hec exponūt creaturā pre
cipuā dei filiū impie dogmatizant. Nos
itaqꝫ ſapimus: ſicut etiaꝫ concilia nuper
rome ꝛ gallijs celebrata: vnā eſſe eādēqꝫ
ſubſtantiam patris et filij ꝛ ſpiritusſan=
cti: in tribus perſonis quod eſt in tribus
perfectis ſubſiſtātijs. Confitemur autēꝫ
ſecundū nicenā expoſitionem et incarna
tum filium dei conſubſtantialē ex virgi=
ne ſancta maria: ꝛ in hominibus habi=
taſſe / et compleſſe diſpoſitionez pro no=
bis omnē in natiuitate ꝛ paſſione ꝛ reſur
rectione ꝛ in celos aſcenſione et iterum
venturū vt reddat nobis ſimilitudinē di
uinam a ſemetipſo deo exiſtentē carnige
rum ꝛ hominez deiferum. His ergo que
predicta ſunt cōtraria ſapientes anathe
matizamus: ꝛ eos ſimul q̄ non vere ana=
thematizant eū qui dixit anteq̄ naſceret̄
nō fuit filius ſed ſcripſit quia anteq̄ ope
re naſceretur virtute erat in patre. Hoc
eīm et in oībus creaturis eſt q̄ nō ſemper
exiſtunt ſicuti deus. Filiꝰ eīm ſemper cum
patre eſt ſempiterna natiuitate progeni
tus. Hec igitur imperator ſummatim ſi=
gnificauit. Ego vero etiam ipſas cōcilij
literas ponendas exiſtimo.

¶ Capitulum decimum.

EPiſcopi illiri
ci. Ep̄is eccleſiarū dei dio
ceſeos aſiane phrigie / ca=
rophrigie / pagatiane / in
dn̄o ſalutē. Conuenientibꝰ
nobis in vnū et habita maxima queſtio=
ne de ſalutari verbo probauimus cōſub
ſtantialē eſſe trinitatē patris ꝛ filij ꝛ ſpūſ
ſcti. Quamobrē iuſtū fuit vobis literas
deſtinare / non quibuſdam argumenta
tionibus religionem trinitatis ſcriben=
tes: ſed in humilitate rogātes. has nr̄as
lr̄as deſtinauimus per dulciſſimū fratrē
nr̄m helpidiū preſbyterum. In p̄ntibus
itaqꝫ nr̄is lr̄is quaſi illud refert̄ qđ in ſa
lutaris noſtri ieſu xp̄i libris ſcriptum eſt.
Ego quidē ſum pauli ego aūt apollo ego
vero cephe. Nunquid paulus crucifixus
eſt pro vobis aut in noīe pauli baptiſati
eſtis. Et hec quidez ſufficiebant humili
tati nr̄e: etiā ſi non vobis vniuerſales li
teras mitteremus / propter tm̄ timorem
quē ibi predicatis cuncte vr̄e prouincie a
patre et filio ꝛ ſpiritum ſanctū diuiden=

tes. Quamobꝛē neceſſariū habuim⁹ ad vos deſtinare dñm nr̄m ⁊ comminiſtruȝ helpidium a regio pꝛincipatu romanorum has literas deferentem: vt ſi foꝛte talis eſt pꝛedicatio veſtra cognoſcat: quoniā qui conſubſtātialē trinitatem nō pꝛedicāt anathema ſint. Et ſi quis his non communicans inuenitur/anathema ſit. His aūt qui conſubſtantialē pꝛedicant trinitatē pꝛeparata ſunt regna celoꝛum. Rogamus ergo vos fratres vt nō aliud doceatis: non aliud innoueitis: ſed cōſubſtantialem ſemper vbiq̃ pꝛedicātes trinitatē poſſidebitis regnum dei. Ob hoc ſcribentes et cōmemoꝛātes: has literas deſtinauimus. De epiſcopis autē cōſtituēdis vel cōminiſtris iam conſtitutis ſi permanſerint vſq̃ ad finem ſani/ bene: alioquin ex ipſo pꝛeſbyterio repellātur. Similiter pꝛeſbyteros atq̃ dyaconos in ſacerdotali oꝛdine diffiniuimus: vt ſint irrepꝛehenſibiles vndiq̃ et a curia et ab officio militari. Pꝛopterea ergo hoc noluimus pluribus verbis ſcribere: eo ꝙ direxerimus vnū ex oībus dominū noſtrū et cōminiſtrū helpidium: ſtudioſe: pꝛedicationem veſtram cogniturū ſi ita ſe habet ſicut audiuimus a dño noſtro ⁊ conſacerdote euſtachio. De cetero licet aliquādo in erroꝛe fueritis deponētes veterē hoīem induimini nouo. Nam et ipſe frater ⁊ cōminiſter helpidi⁹ docebit vos veram pꝛedicare fidem quia ſancta trinitas cōſubſtātialis deo et patri/et filio cū ſpū ſctō ſctificata/glificata/manifeſtata eſt: pater in filio/filius in patre/cū ſancto ſpiritu in ſcl'a. Hoc itaq̃ declarato aperte poterim⁹ ſanctam trinitatē cōfiteri cōſubſtantialem eſſe ſecundū fideȝ olim in nicea expoſitam: quam patres confirmauerūt. Qua fide pꝛedicata poterimus erroneū demonē declinare. Quo extincto: pacificos noſmetipſos litteris degētes in pace ſalutabim⁹. Scripſim⁹ itaq̃ vobis vt noueritis arrianos eſſe cōdēnatos nolētes ꝯfiteri ex patris ſubſtātia filiū ⁊ ſpiritū ſanctū: quoꝛum nomina ſunt ſubiecta. Polyeronius: telamatus fauſtus/aſclipiadis/amantius/cleopater. Hec ergo ita ſe habent in gloꝛia patris et filij et ſpiritus ſancti in ſecula ſeculoꝛum amē. Ualere vos optamus patri et filio ſaluatoꝛi chꝛiſto cū ſancto ſpiritu multis annoꝛum curriculis.

¶ Capitulum. xi. A

Famoſiſſimus igitur imperatoꝛ tanq̃ apoſtolicis dogmatib⁹ ſollicitudinem perhibebat. Interea ſyrus q̃dā ⁊ genere ⁊ lingua pariter audēs nomine illo tempoꝛe fuit dogmata noua reperiens. Qui dudum quideȝ malignos habere conceptus incipiens: tūc manifeſtus apparuit. Pꝛius nāq̃ fatue intelligēs qđ ſcriptum eſt. Faciam⁹ hominē ad imaginem et ſimilitudinē noſtram humanam foꝛmam putauit habere diuinitatem: et coꝛpoꝛis partibus eſſe diſtātiam: diuine ſcripture nequaq̃ ſenſum reſpiciens: que ſepe diuinis operationibus humanoꝛum membꝛoꝛum nomina circumponit: quoniam: qui facile ſubtilioꝛa intelligere nequnt per hec dei prouidētiam magis agnoſcunt. Adiecit autem huic impietati et alia his vicina. Ex veſania namq̃ manetis aſperſus: neq̃ ignis: neq̃ tenebꝛarum deum aſſeruit creatoꝛem. Sed hec quidē ⁊ quecūq̃ his ſimilia celāt manetis veſanie participes vt iſte pꝛ̄dicabat ab eccl'ia ſegregati ſunt q̄ quidā maledictū aſſerūt partū: quidā ꝓ eo eū mulierib⁹ nō lōge cohabitātes cōtra legē viuūt: ⁊ ꝓpterea dicūt remotius eſſe viuendū celātes dogmatū blaſphemiā. Eſt tn̄ eis habitatio arrogātie plena ⁊ fariſayce ꝓpago doctrine. Naȝ illi alarū coꝛpoꝛū medicū accuſabāt i tēplo dicētes apoſtolis: vt q̃d cū publicanis ⁊ peccatoꝛib⁹ māducat magiſter veſter? Et ꝑ ꝓphetā de talib⁹ dicit de⁹. Qui dicunt mūdus ſuȝ: noli me tāgere: iſti fum⁹ erūt in furoꝛe meo ignis ardēs tota die. Sed hoꝝ ſtultitiā redarguere pꝛeſentis tēporis nō eſt: quapꝛopter ad narrationē reliquā pꝛocedam⁹. ¶ Ea tēpeſtate meſſalianoꝝ quos oꝛātes appellāt: hereſis eſt exoꝛta. Uocanſ aūt ⁊ alia appellatiōe eutiſyaſte ideſt ſacrificatoꝛes. Iſti eīn cuiuſdā demonis opationē expectāt ⁊ hāc ſcti ſpūs pꝛeſentiā arbitranſ. Qui vero integro huius rei lāguoꝛe participātur: ad

nerſantur operationē manuū quaſi ma-
lignam:ſomnoq; ſemetipſos indulgent:
⁊ iniquitatū ſantaſias prophetias appel
lāt. Hui⁹ hereſis fuerūt principes: dado-
ſius et ſebas: ⁊ adelfili⁹. hermas ⁊ ſymeo
nis et alij q̄ ab eccleſiaſtica quidem ne-
quaq̄ cōmunione receſſerunt dicētes di
uinum cibum nihil nec prodeſſe nec lede
re. De quo dominus dixit chriſtus. Qui
comedit carnem meam ⁊ bibit ſanguinē
meū viuit ineternū. Cūq; voluerint hūc
celare lāguorē etiā ꝯuicti impudēter ne
gāt et hec alios ſapiētes q̄ ipſi animo re
tinēt prorſus abdicāt. Litonis itaq; pre-
ſul meliciēſis eccl'ie diuino zelo decēter
ornat⁹: vidēs eo ꝙ hic lāguor multa mo
naſteria magis aūt latronū vt ita dixe-
rim ſpelūcas inuaderet: eas incēdit ⁊ lu-
pos ab ouib⁹ ſegregauit. Similiter etiā
philocius famoſiſſim⁹ lichaonēſis anti-
ſtes: dū hec peſtis illic creſceret: eā valde
cōpreſſit ⁊ oues q̄ tali cōtagione vexabā
tur eripuit. Porro flauian⁹ vbiq; lauda-
bilis preſul anthiochenus audiēs hos
in ediſſa degere. ⁊ venenū ꝓprium vrbi-
bus vicinis aſpergere turbā dirigēs mo
nachoꝝ deduxit ad anthiochiā: ⁊ negan
tes eā peſtē hoc modo redarguit. Accu-
ſatores itaq; dixit calumnioſos eſſe: te-
ſtes vero mendaces Adelipium aūt val
de ſenem cum manſuetudine vocans et
iuxta ſe ſedere precipiens ait. Nos o ſe-
nior qui iam magnā partē vite tranſlui-
mus humanāq; didicim⁹ valde naturā:
et aduerſariorum demoniorum machi-
namenta cognouim⁹ ipſo experimento
gratie miniſtrationes edocti ſum⁹. Iſti
vero cum ſint iuuenes nihil horum per-
fectius agnoſcētes; ſpiritalia audire ver
ba non portant: quapropter dicito mihi
quomodo credis ſpiritū contrariū rece-
dere et gratiā ſancti ſpiritus aduenire?
His verbis ſenex ille multatus omne ve
nenū quod celabat euomuit atq; dixit.
Nullam quidē vtilitatē ex ſctō baptiſ-
mate baptiſatis accedere. ſ; ſolā ſtudio
ſam orationem inhabitātē demonē effu
gare dicebat. Inſuper vnumquēq; naſcē
tiū a ꝓgenitore ſuo ſicuti naturam: etiā
ſic demonum trahere famulatū. Et his
expulſis per illā orationē ſtudioſam ſan
ctū ſpiritū aduenire et ſenſibiliter ac vi-
ſibiliter ſuā deſignare pñtiā atq; corpus
paſſionibus motus cuiuſlibet eripere: et
animā a mala volūtate penit⁹ liberare
ita vt nequaq̄ de cetero egeat. neq; ieiu
nio macerāte corp⁹ neq; doctrina refre-
nāte: et ꝓgredi diſciplina libēter edocē
te. Nō ſolū aūt q̄ hoc īpetrauerit corpis
incēt exultatiōibus liberabat̄ ſed aperte
etiā futura ꝓuidet ⁊ ſanctā trinitatē ocu
lis cernit. Hūc itaq; flauian⁹ fetidiſſimū
fodiēs fontē: ⁊ ei⁹ pocula cūctis examinā
da ꝓducēs: infeliciſſimo ait ſeni. vetuſtiſ
ſime maloꝝ dieꝝ crepauit te os tuū: ⁊ nō
ego labia eni tua teſtant̄ aduerſū te. Cū
q; hic lāguor cūctis innotuiſſet a de ſyria
q̄dē expulſi ⁊ ad pāphiliā ſunt progreſ-
ſi eamq; huiuſmodi peſte compleuerūt.

Sozomenus Capitulum.xiij.

Igitur valenti-
nianus cū ita ſaperet ſicut ni
ceni patres A ſimilia pro
fitētib⁹ ꝑderat. Aliter vō ſa-
piētibus nō erat importunus. Qui dum
initio regni vrbe cōſtantinopolitana per
thracias properaret ad romā: tūc epiſco
pi helleſponti bithinie: ⁊ quicūq; conſub
ſtantialem patrem ac filium predicabāt
legatū miſerunt hypationum heraclie
perichij preſulem: quatenus dignaretur
ad emendationē dogmatis intereſſe. Is
cū audiſſet imperatorē epoꝝ legationem
intimaſſet: rñdēs valētinian⁹ ait. Mihi
q̄dē cū minim⁹ de pplo ſim: fas nō eſt ta
lia ꝑſcrutari. Verū ſacerdotes qb⁹ hec cu
ra eſt apō ſemetipſos cōgregent̄ vbi vo-
luerint. Cū hec itaq; reſpondiſſet prin-
ceps ī lāpſa cū cōuenerūt epi. Cūq; duos
tractaſſent mēſes nouiſſime decreuerūt
vt ea q̄ conſtātinopolim geſta fuerāt ſtu
dio eudoxij ⁊ acacij vacuarent̄. Silr aūt
vt vacaret etiā expoſitio fidei quā velut
occidētaliū epiſcopoꝝ ꝑferētes quoſdā
ſubſcribere ī ea ꝓmiſſione fecerūt: q: qō
fuerat cōſtitutū de diſſimilis ſubſtantie
nomine penitus abdicarent qō etiā ſunt
mentiti. Similem vero eſſe patri filium
per ſubſtantiam aſſerebant dicentes ne
ceſſariam ſimilis abiectionē propter ſi-
gnificationem ſubſtantiarū. Fidē vero

illā eſſe p̄cipiēdam p omnes eccleſias que ſeleutia fuerat p̄mulgata: et expoſita in dedicatione anthiochene probat eccleſie. Depoſitis autē ab eis qui diſſimilem patri filiū aſſerebant ſedes proprias recipi decreuerūt. Si quis autem eos accuſare vellet: eque hec periculo facere ſanciuerunt: iudices eſſe decernētes epiſcopos recte ſapientes/et de vicinis prouincijs in eccleſia cōuenientes vbi teſtes eſſent ſingulorū qui dicerentur oppreſſi. Hec decernentes cum euocaſſent eudoxium et qui cum eo erāt locum eis penitētie tribuerūt. Quib⁹ obedire nolētibus que fuerant placita cunctis eccleſijs intimauerūt. B Cumq̄ crederēt ſtudere eudoxiū vt vniuerſa regalia ſue partis faceret: ꝛ iſtis ſine dubio derogaret neceſſariū putauerūt vt precurrerēt ꝛ que fuerāt lāpſaco geſta nuntiarēt. Remeantē itaq̄ valētē imperatorē de trachia in heraclia adierūt. Fuerat eñ cū fratre ſuo digreſſus vſq̄ ad quēdā locū. Tūc eñ eudoxi⁹ iā apd̄ p̄ncipē atq̄ proceres p̄cipuus habebat. Adeuntib⁹ ergo legatis a lāpſaco miſſis iuſſit imperator ne ſemetipſos ab eudoxio ſepararēt. Qui dū reſiſterēt et de geſtis cōſtātinopolitanis apud ſeleutiū cōciliū habitis aduerſus eudoxiū quererētur: cōmotus ad irā princeps illos quidem deputauit exilio eccleſias autem tradi iuſſit eudoxio. ℭ Theodoricus. ℭ Capitulū. xiiij.

Empore quo valēs ſuſcepit iperiū apoſtolicis dogmatib⁹ ornabatur. Cū ergo gothi tranſiſſent hiſtrū: ꝛ trachiā pagrarent collecta militia pugnare cogitabat aduerſus eos. Cui placuit vt nō nudus ſacra grā dimicaret: ſꝫ ſcti baptiſmatis munit⁹ armis: ꝛ hoc qđē bñ placuit ꝛ valde ſapiēter. Qđ vo poſtea geſſit magnā animi molliciē: ꝛ p̄ditionē ſignificat veritatis. Ea nāq̄ infelix paſſus: q̄ pgenitor adā. Cōiugis eñ eſt ſeduct⁹ alloquio et muliebribus verbis laqueat⁹. Illa nāq̄ primit⁹ arriane fallacie captionib⁹ irretita: etiā iſtū ſecū corruere i blaſphemie foueā perſuaſit. Cui⁹ ſeductionis auctor fuit eudoxi⁹. Is eñ adhuc cōſtantinopolitane gubernacula tenebat eccl'ie nō regēs: ſed ſuā poti⁹ mergēs nauē. Tūc ergo in ipſo baptiſmatis iureiurādo miſerrimum obligauit vt et in impietate dogmatis permaneret: ꝛ vndiq̄ cōtraria ſapiētes expelleret. Sic igit ille doctrinā apoſtolicā derelinquēs contrarias partes ſumpſit: ꝛ poſt paululū q̄ iurauerat adimpleuit. ℭ Sozomen⁹. ℭ Capi. xiiij.

Nterea venit i eurocā metuebat eñ ne forte perſe pacta ſub iouiniano triginta annorū facta ſoluerent. Qui cū nihil mouerēt degebat in anthiochia. Quo tpe meleciū quidē epm̄ deſtinauit exilio. Paulino vero verit⁹ eius vitā pepercit. Eos aūt qui eudoxio cōicare nolebant eccleſijs expulit: pecunijs cōdēnauit/verberibus ꝛ alijs rebus afflixit. ℭ Socrates ℭ Dicitur eñ q̄ etiā multos i oriēte flumine ſuffocaſſet. ℭ Theodoricus. ℭ De ſamoſateno aūt ſanctū euſebiū expulit pelagiū mirabilē paſtorē laodicenſiū vrbe p̄uauit: qui cum in iuuentute duxiſſet vxorem in ipſo thalamo prima die nuptiarum ſponte perſuaſit vt puritatem cōi voluptati p̄poneret: caritatemq̄ fraternam adipiſci pro copulis nuptialibus erudiuit. ℭ Socrates.

ℭ Capitulum. xv.

Um hec autē in ſyria fierent ſurrexit conſtantinopolim tyrannus nomine procopius. Qui paruo tēpore multā ſibi militiā coaceruās feſtinabat aduerſus imperatorē. Qđ dū nūciatū fuiſſet cōturbatus valēs paululū ſuū impetū remorat. Cūq̄ belli euētus interea parturiret. terremotus fact⁹ multas diruit ciuitates. Sꝫ etiā mare terminos p̄prios immutauit ꝛ in q̄buſdā locis tāto poti⁹ influxit vt loca q̄ pridē ambulari poterāt rigarent. Ab alijs vero locis tātū receſſit vt arida tellus inueniret. Hoc ergo factū eſt primo duorū principū cōſulatu. ℭ Socrates. ℭ Sequenti aūtē anno gratiani ꝛ dagaliafi conſulatu bella parabantur. Cūq̄ tyrānus p̄copius de cōſtātinopoli

digreſſus.caſtra moueret aduerſus im-
peratorē/audiēs valēs venit ab anthio-
chia ⁊ cū eo cōgreſſus eſt circa ciuitatem
phrygie natoliā. Et prima quidē pugna
deuictus eſt. Poſt paululū vero ꝓcopiū
cepit: tradētibꝰ cū ageleone gomorioq̄
militibꝰ.Quos etiā poſtea inopinat; qui
buſdā ſupplicijs iuſſit expēdi.Deſpiciēs
enim iuſiurandum quod eis ꝓbuerat ſer
ris diuiſos crudeliter interemit. Ty-
rannus vero duabus vicinis arboribus
flexis ſingulos in eis pedes eius ligare
fecit:que demiſſis aerē repentes proco-
pium diuiſerunt.Et hoc modo tyrannus
interijt.

¶Theodoricus.

¶Capitulum.xvj.

Euſebius interea
ſamoſatenus eṗs in thraciam
exilio deportatus/apl'icis labo
ribꝰ deſudabat. Is eñi multas eccleſias
deſolatas paſtoribꝰ eſſe conſpiciēs habi
tu militari ſuſcepto et calamauco caput
operiens.ſyriā peragrabat ⁊ phenicē pa
riter ⁊ paleſtinā ꝑſbyteros ordinās atq̄
dyaconos:aliaq̄ eccl'ie replebat officia.
Sicubi aūt inueniret ſibi cōcordes eṗos
eos ꝑſules egentibꝰ ꝯſtituebat eccleſijs
Quantā vero fortitudinē ſapientiāq̄ mō
ſtrauit imperialē ſuſcipiēs iuſſionē qua
eū ꝑcipiebat in thracijs habitare neceſſa
riū arbitror neſcientes agnoſcere.Vene-
rat eñi gerulus huiꝰ ꝑceptionis circa ve
ſperā.Quē euſebius ſilentium habere: ⁊
aduētū ſui celare iuſſit dicēs .Si cogno-
uerit hec turba:ſacri zeli amore flāmata
te quidē interimet.Ego aūt ꝓ tua morte
apud deū penas cogor exoluere. Cū hec
dixiſſet veſpertino cōſuete miniſterio ce
lebrato circa ipa ſomni primordia vni fa
mulorum ſecretū pandens ſolꝰ egreſſus
eſt ſenex.Sequebatur itaq̄ famulꝰ plu-
macium tantūmodo et codicem gerens.
Cūq̄ veniſſet ad eufratis fluminis ripā:
iuxta ipſos muros ciuitatis expoſitam
aſcēdit in nauez:vt ad zeuma nauigaret
iuſſitq̄ nautis vt remigarēt.Factoq̄ die
ille quidē peruenit ad zeumatis locum.
Samoſate ꝟo gemitibus ⁊ lamētatione
cōpleti ſunt.Nam cum ille ſeruis ſuis ꝓ
ximis que iuſſa fuerant indicaſſet et qui
cum eo pergerent ⁊ quos codices detuliſ
ſent:ingemiſcebant vniuerſi ſcilicet pa-
ſtore priuati.fluuiuſq̄ nauigantibus at-
q̄ ſequentibꝰ eſt impletꝰ.Cūq̄ veniſſent
⁊ deſideratū paſtorē cernerent amplius
eiulabāt:ac ſuſpirātes fundētesq̄ lachry
marū fontes:eū retinere nitebātur ne in
lupis eiꝰ oues incurrerent.Quē dū flecte
re nō valuiſſent audierūt eo legēte apl'i-
cam legē:q̄ aperte iubet nos principibus
et poteſtatibꝰ eſſe ſubiectos . Quo facto
alij quidē ei obtulerūt aurū: alij argētuz
alij veſtes:alij famulos tanq̄ ad peregri
nā ⁊ extraneā ꝓperanti terrā. At ille pau
ca quedā a valde notis accipiēs:doctri-
niſq̄ cūctos ⁊ orationibꝰ ſuis armās:⁊ ꝓ
apl'icis dogmatibꝰ ꝓpugnare ꝑcipiens:
ad hiſtrū ꝓfectus eſt.Illi vero ad vrbem
ꝓpriam remeantes ⁊ alterutros exhortā
tes/luporꝫ circūſpiciebant ſapienter inſi
dias.Nūc quoq̄ narrādus eſt horum fi
dei calor ⁊ puritas.Puto eñi me relinque
re niſi per hāc relationē illi ſempꝫ memo
rabiles habeant.Cū ergo arrianorꝫ par
ticipes egregio paſtore nudaſſent gregē
aliumq̄ ꝓ eo eunomium nomīe feciſſent
eṗm nullꝰ illic habitātiū nō pauper: non
diues nō famulus:nō opifex: non agrico
la:non ortolanus:non vir:non mulier:nō
iuuenis/ non ſenex:ad eccleſiaſticum ac
ceſſit cōſuete collegium:ſoluſq̄ degebat
epiſcopus.Tunc nullo eum neq̄ viden-
te neq̄ penitus apppellante: licet fera-
tur cum multa viriſſe manſuetudine cu-
ius rei hoc probatur indicium . Cum
eñi voluiſſet lauari et eius famuli bal-
ne ianuas obſeraſſent/ volenteſq̄ ingre
di prohiberent ipſe populū ante ianuas
videns: eas aperire precepit et libenter
ſecum omnes lauachro participari.Hoc
idem etiam in balnei ſolio fecit . Nam
dum lauanti ſibi quoſdam videret aſta-
re:iuſſit vt cum eo communiter aqua ca-
lida fruerentur:qui tacentes aſtabant.
At ille honoris cauſa hoc fieri putans:
velociter aſcendens egreſſus eſt . Illi
vero nequiſſime hereſis immundicia
etiam aquam iudicantes eſſe pollutam:
eam repente cuniculorum egeſtioni-
bus tradiderunt : et alterum fecerunt

ſolium temperari. Quod ille cognoſcēs relicta ciuitate diſceſſit inimicā habitare ciuitatē. ⁊ horrorē habētē aduerſuȝ ſe cōe arbitratus opprobriū. Quo de ſamo ſatis abeunte: luciū ꝑ eo aperte lupū et ouib⁹ inimicū cōſtituerūt. Sed oues licȝ deſolate paſtore tñ q̄ ſunt paſtoris opera bātur. Permanſerūt eñ doctrinā aplicā inuiolabiliter obſeruātes. Quō eñ etiā lutiū oēs habuerint odio/alijs narrationib⁹ explanabo. Adoleſcentes in plateas ſperā alterutris porrigētes luſu delectabātur. Iſto autē trāſeunte cōtigit vt ſpera cadens/ꝑ aſini ei⁹ tranſiret pedes tūc pueri vehemēter eiulauerunt/ arbitrati ſperā pollutione cōpletā. At ille hoc intelligens iuſſit alicui ſequētiū vt ſuſtineret/⁊ qđ gerebaẗ agnoſceret. Pueri vero accedētes ignē/ et ſperam iaculātes per mediā flamā hoc mō eā arbitrati ſunt expiatā. Et hoc quidē eſſe noui iuuenile et cōſuetudinis antique reliquias. Uerūtñ indiciū eſt quo poſſit oñdere quale odiū circa arrianaȝ veſaniā ciuitas habuerit vniuerſa. Uerū lucius māſuētudine non eſt imitatus eunomium/ſed multos qui dē ſacerdotū fecit per iudices exilio deportari: eos p̄cipue qui viriliter ꝑ ſacris dogmatib⁹ dimicabant/vſq; ad nouiſſimos romani fines imperij eulociū diaconij miniſterio functus heremū orāſi Anthiocū ꝟo euſebij maxima gñatiōe decoratū. Erat eñ ꝯſobrinus ei⁹ ⁊ multis virtutib⁹ choruſcās necnō ſacerdotij dignitate fulgentē in armenie terminos deſtinare ſuaſit. Cui⁹ opa ꝑ diuinis dogmatibus celebrata quis explanare ſufficiat. Cūq; itaq; vir ſanct⁹ euſebius poſt multa certamina innumeraſq; victorias etiā coronam martyrij ſuſcepiſſet/cōuenit ſolenni modo ꝓuincie ſynodus pariter et iouinianus perene tunc ciuitatis eps q̄ pauco tp̄e arrianoꝝ fuerat cōmunione maculatus. Cūq; vniuerſi anthiochū elegiſſent auūculo ꝓprio ſucceſſorem: et ad ſacrū perduxiſſent altare: ⁊ genua ad ordinationē ordinare cōpellerent: ꝯuerſus et vidēs iouinianū ſuo capiti dexteram imponentē/manū eius repulit dicēs nō eſſe ferendā dexterā imponentē q̄ aliqñ ſacramēta blaſphemijs celebrata ſuſcepe rat. Sed hec quidē nō poſt multum tēporis euenerūt. Tunc eñ in interiorē eſt vt dixi ductus armeniā: qua tempeſtate vir ſanct⁹ euſebius morabatur apud hiſtrum/celtis trachiam deuaſtantibus ⁊ obſidentibus ciuitates: ſicut eius ſcripta commemorant.

Capitulum. xvij.

B Arſini quoq; cui⁹ etiā nūc maxima gloria eſt nō ſolū in ediſſa quā regebat vicinaſq; ꝓuincias: ſed ēt in phenice et egypto/ necnō thebaida quas gētes cū maximo virtutis ſue ſplēdore tranſierat: primū quidē valēs inſulam aradi habitare p̄cepit. Cūq; cognouiſſet innumeros ad eū cōcurrere populorū: q꞉ dū plenus eſſet gratia ꝟbo egritudines effugabat in oxirinthū egyptiorum eū exilio deſtinauit. Cūq; etiā illic ei⁹ gloria oēs accederet i quoddā caſtrū nouiſſimū barbaris vicinū cui nomē eſt feno ſenex dignus celeſti vrbe deductus eſt. Aiūt quidā in arado hacten⁹ conſtare lectum eximia celebritate dignū: multi enim infirmantium dum in illo collocantur ſalutem fide percipiunt.

Sozomenus. Capitulum. xviij.

Bit īpera/tor extincto ꝓcopio felicitate ꝓuect⁹ denuo ꝯ xpianos p̄lia cōmouebat oēm religionē i arriano dogmate cupiēs ꝯcordare. Precipue tñ cū ad furorē ꝓuocabat ſynodus in lāpſaco celebrata nō ſolū q꞉ arrianoꝝ abdicarat ep̄os: ſȝ qm̄ ꝓmulgationē fidei arimine nō anathematizauerat. Ueniēs igiẗ nicomediā bithinie ꝯuocanit eleuſiū cizici: is eñ ſectam macedonij poti⁹ ſeq̄baẗ ſicut iā dixi ⁊ faciēs ꝯciliū arrianoꝝ ep̄oꝝ cogebat eleuſiū vt in illoꝝ dogmate ꝯſentiret. Qui primū q̄dē negauit. Poſtea ꝟo cū ei minaretur exiliū formidat⁹ i arrianū dogma cōſenſit/Quo ꝑpetrato mox pnia tract⁹ veniēs cizicū corā oī poplo de violētia querebaẗ dicēs ꝯſenſum violētia nō volūtate factū. Et vt quererēt ſibimet aliū ep̄m

ho:tabatur:qm̄ ipſe per neceſſitatem do
gma ꝓp:iū denegaſſet. Porro cizicēni ꝓ
pter amicitias ei⁹ alio ep̄o ſubdi nolue-
runt māſerūtqꝫ ſub eo non tn̄ a ꝓp:ia he
reſi permutati ſunt. Hoc audiēs cōſtanti
nopolitanus ep̄s eunomiū in cizico o:di
nauit ep̄m tanqꝫ q̇ poſſet populū callidi
tate verboꝝ ad ſuū circūuenire cōſenſuz.
Deſcēdēte ſiquidē eunomio ſacris p̄ce-
ptionib⁹ expelli iubet eleuſi⁹:⁊ in ſede eu
nomius collocari. Quo facto amatores
eleuſij extra vrbē o:atorium fabricātes:
collectas ibi faciebāt. Hec ergo de eleu-
ſio dicta ſufficiant. Nunc de eunomio re
ferendum eſt.

Capitulum.xix.

Eunomius no
tarius fuit ecij:q̇ ſine deo vo
cabat cui⁹ memo:iā fecim⁹.
Cū quo dū eſſet modū ei⁹ ſo
phiſticū imitatus eſt:⁊ ſermonib⁹ quibuſ
dā vacās faciēſqꝫ ſibi ſophiſmata nō ſen
tiebat:ex his inflatusqꝫ in blaſphemias
īcideret/ q̇ppe dogma zelatus arrij mul
tis modis repugnās dogmatib⁹ verita-
tis. Paucū quidē edoctus⁊ literis ſacris
et eas neqꝫ intelligere preualēs:circa ꝟbo
frequēter occupabat:eaſqꝫ ꝯuertēs ſemꝑ
neqꝫ valebat intētionis ſue ꝓpoſitū adim
plere:ſicut ſeptē ei⁹ demōſtrant thomi in
quib⁹ vaniſſime laborauit:quos in ep̄la
ap̄li ad romanos fecit:multa ei illic ꝟba
ꝓfundens intentionē ep̄le nō potuit in-
uenire. ſunt alij ei⁹ ſīles lib:i quos q̇ lege
re voluerit eoꝝ cōtēptum experimentis
agnoſcet. Hunc igit eunomiū eudoxius
in cizico fecit ep̄m expellere niſus eleu-
ſiū. Cūqꝫ illic veniſſet vtens more ſolito
dyalectica q̄ſi peregrinū aliquid audito
rib⁹ inferebat. Quāobrē cizici tumultus
exo:tus eſt:eūqꝫ vrbe pepulerūt/ nō ferē
tes ei⁹ ꝟboꝝ faſtū. Qui cōſtātinopolim
veniēs cū eudoxio morabat ep̄atu vacās
Sed ne detrahere videamur audi vocez
ipſi⁹ eunomij q̇ p̄ſumit cōtra deū ſophiſ-
matib⁹ loqui. Sic eñ ait. De⁹ de ſubſtā
tia ſua nihil nouit ampli⁹ ꝙ̄ nos:neqꝫ eſt
illi poti⁹ nobis aūt agnita min⁹:ſꝫ quod
cūꝗ de illa nouim⁹ nos hoc modis oīb⁹
etiā illē nouit. Qđ aūt rurſus ille hoc lue
niens immutabiliter in nobis. Hec qui-
dē aliaqꝫ ſilia eunomius ſophiſmata. i.
circūuētiōes faciēs, nō ſentiebat occum
bere. Quō aūt ab arrianis paulo poſt ſe-
gregatus eſt p:op:io loco narrabimus.

Sozomenus. Capitulum.xx.

Vexabant eniz
etiā ꝯſtantinopolim habitā
tes / q̇ nicenū dogma ꝓfite-
bātur / quos oēs imperato:
expelli ciuitate p̄cepit Nouacianoꝝ ꝟo
etiā eccleſias claudi: alioꝝ vero hereti-
coꝝ qđ clauderet nō inuenit. Dudū eñ
ſub conſtantio principe ꝓbantur ablate.
Sed etiā agelium nouatianoꝝ ep̄m ec-
cleſie conſtantinopolim conſtitute exilij
depo:tatione dānauit. Dicebātur enim
mirabiliter ꝯuerſari ſcđm eccleſiaſticas
ſanctiones cuius vita erat pħica ⁊ pecu-
niaruz poſſeſſione ſegregata. Quod etiā
cōuerſationis eius qualitas oſtendebat.
Una eñ tunica vtebat ⁊ ſemper ambula
bat excalciatus. Qui nō lōgo poſt tp̄e vo
catus eſt eccleſiaſqꝫ recepit. Cui⁹ rei fuit
auto: quidā martianus:vita/ ſcientiaqꝫ
mirabilis dudū quidē in regalibus mili
tans. Tunc aūt p:eſbyter nouatianus ar
tem grāmaticā imperato:is filias edoce
bat anaſtaſiā atqꝫ caroſaz. Ex quaꝝ noī
bus hactenus anaſtaſiane ⁊ caroſiane la
uach:a publica conſtantinopolim nun-
cupantur.

Socrates. Capitulum.xxi.

Bitur impera
to: valēs calcedonēſis vrbis
contra bizantiū poſite muros
deſtrui iuſſit. Jurauerat enim
hoc ſe facturum tyrāno victo qua calci-
donenſes fauore tyranni et turpes cōtu-
melias intulerūt:⁊ po:tas clauſere ciui-
tatis. Murus autē iuſſione deſtruebatur
imperato:is. ⁊ ſaxa ad ediſiciū thermaꝝ
que conſtantiane vocantur conſtantino
polim vehebantur. Jnter q̄ ſaxa vnuz in
uentū eſt/ in quo reſponſum habebat in
ſcriptū olim quidē abſconſum tūc quidē
manifeſtū. Significabat eñ quia dū per
ueniret aquaruz habundantia ciuitati/
tunc murus quidem lauach:o ſeruiret.

Innumere vero barbaroꝛum natiões ro
manoꝛũ finibꝰ diſcurrẽtes dum crudelia
multa cõmitterent: nouiſſime aũt etiam
ipſe perirent: poſt aliq̃ꝫtum itaq; tp̃s eue
nit: vt valens aqueductũ edificaret: ⁊ ha
bundantiã ꝯſtantinopolim p̄beret aqua
rũ. Tunc etiã barbare mote ſunt natiões
reſponſum etiã alio modo cõtigit adim=
pleri. Cũ em̃ aqueductus in ciuitatẽ fuiſ
ſet inductꝰ p̄fectus vꝛbis tũc clearchus
nymphеũ maximũ edificauit in platea q̃
theodoſij nũc vocat̃: vbi aque affluentia
eſt emiſſa: i quo maximã feſtiuitatẽ ciui=
tas habuit. Sed hoc rñſum poſt paululũ
eſt impletũ. Poꝛro dũ ſolueret̃ murꝰ pꝛin
cipẽ cõſtantinopolitani rogauerunt vt a
muri deſtructiõe ceſſaret. Cũ quibꝰ etiaꝫ
ſupplicabant poſſeſſoꝛes bithinie: nico=
medieñſes: atq; nicem. Uerũ imperatoꝛ fu
roꝛe plenꝰ vir quidẽ ſupplicãtiũ ſuſcepit
p̄ces volẽs tñ iuſiurandũ implere murũ
deſtruebat eũq; ſubinde minoꝛibꝰ lapidi
bus rurſus edificabat. Quod nũc etiã in
quibuſdã muri partibꝰ inuenitur vbi ma
ximis mirabilibuſq; lapidibꝰ vilis tũc fa
bꝛica ſuperpoſita demonſtratur.

¶ Socrates. Capitulum. xxij.

Hoc itaq; tẽpoꝛe talia gerebant̃. Sciẽdũ tñ
q꞉ bellũ cõtra pꝛocopiũ tyran
num geſtũ eſt ꝯſulatu gratia
ni ⁊ dagalaifi circa terminũ maij mẽſis.
¶ Poſt paululũ ꝟo tẽpus eodẽ cõſulatu
valẽtiniano pꝛincipi in occidẽtis partibꝰ
cõſtituto natus eſt filiꝰ nomẽ referẽs pa
tris. verũ gratianꝰ ante eiꝰ fuerat natus
imperiũ: ⁊ ſequẽti cõſulatu lupicini ⁊ io=
uiniani grãdinis multitudo in cõſtanti=
nopolitana vꝛbe ſcđa maij vel iunij men
ſis die ſacroꝝ gerẽs ſiĺitudinẽ vehemen
ter effundit̃. Qđ multi dicebant propter
motũ imperatoꝛis accidere: q̇ plurimos
ſacerdotuꝫ exilio depoꝛtauerat eudoxio
cõicare fugientes. Poſt paululũ ꝟo tp̃s
eodẽ conſulatu valentinianus pꝛinceps
etiã filiũ gratianũ imperatoꝛẽ cõſtituit
viceſima quarta die mẽſis augu. Sequẽ
ti vero cõſulatu valẽtiniani ſcđo: ⁊ valen
tis idẽ ſcđo terremotus circa bithiniam
maxime niceam ſubuertit vꝫ ẽ vndecimo
die menſis octobꝛis. Agebatur enim an=
nus duodecimꝰ poſt nicomedie caſum.
poſt paucũ ꝟo tp̃s alio terremotu multe
poꝛtis germanie ciuitates in helleſpõto
cõſtitute: deſtructe ſunt. His ergo ita ꝓ=
uenientibꝰ nulla reuerẽtia terruit: neq; eu
doxiũ arrianoꝝ ep̃m: neq; valentẽ impe
ratoꝛẽ. Nõ em̃ a perſecutione ceſſabant.
Poꝛro terremotus: turbarũ eccleſiaſtica
rum indiciũ eſſe videbatur. Cũ ergo mul
ti ſacerdotũ exilio poꝛtarentur: ſoli diui=
na pꝛouidentia propter eminẽtem ſui re
uerentiã exilium non ſunt paſſi baſilius
atq; gregoꝛiꝰ. Quoꝝ alter quidem ceſa=
ree capadocie fuit ep̃s. Gregoꝛius autẽ
nazianze ciuitatis omnino viliſſime que
eſt poſita vicina ceſaree. De baſilio atq;
gregoꝛio pꝛecedẽti ſermone narrabimꝰ.

¶ Capitulum. xxiij.

Cumq; igit̃ coꝛpe cõſubſtantialitatis do=
gma ꝓfitentes vehementer
affligerent̃: rurſus perſecuto
res cõtra macedonianos inſurrexerunt.
Qui terroꝛe magis violentiaq; cõſtricto
per ſingulas ciuitates legationibꝰ fun=
gebãtur apud alterutros iudicãtes vt p
neceſſitatẽ confugere deberent ad fratrẽ
imperatoꝛis et ad liberiũ romane vꝛbis
ep̃m cuius fidẽ amplectebãtur potius q̃
comunionẽ eudoxij. Miſerũt ergo euſta
chiũ ſebaſtie q̇ fuerat ſepe depoſitus: ſil=
uanũ a tharſo cilicie atq; theophilũ mã
dantes ne declinarent fide in cauſa libe=
rium ſꝫ romane cõmunicarẽt eccleſie: ⁊ fi
dem de cõſubſtãtialitate roboꝛarent. Hi
ſiquidẽ literis in ſelẽtia depoſitis italiã
peruenerũt: ⁊ imperatoꝛẽ quidem videre
nõ potuerunt. Erat em̃ occupatus in gal
lijs ⁊ cõtra ſauromatas dimicabat. Libe
rio tñ epiſtolas obtulerunt qui eos ſuſci
pere nullatenus voluit: dicens eos arria
nos eẽ: nec ab eccl'ia ſuſcipi poſſe qui ni=
cenam nõ ſuſciperent fidem. At illi reſpõ
derunt per penitentiã ſe cognouiſſe veri
tatem ⁊ dudum abnegaſſe diſſimilitudi=
nis fidẽ: ⁊ ſimilem pꝛofeſſos per oĩa filiũ
patri: nihilq; differre a conſubſtantiali
per omnia diſſimilem. Hec dicentes exi=
git liberius ſcriptam ſue ſententie dare

profeſſionez. At illi libellũ porrexerũt in
quo etiã ꝓpoſuerũt ꝟba fidei niceni cõci
lij. Epiſtolas aũt ab ſmirma in aſia ↄſti-
tuta ⁊ phiſida yſaurie. atq̃ pãphilia nec
nõ licea ſcrãs: hic ꝓpter multiloquiũ nõ
ↄſcripſi ꝟba ꝟo libelli ab euſtachio ⁊ reli
q̃s liberio dati hec eẽ noſcunt. Ca. xxiiij.

DOmino fra-
tri ⁊ conſacerdoti liberio
euſtachiꝰ theophilus ⁊ ſil
uanus in dño ſalutẽ. Pro
pter hereticoruʒ veſanas
ſuſpitiones q̃ nõ ceſſant catholicis eccle
ſijs ſcãdala generare ⁊ ea gr̃a oẽm occa-
ſionẽ eoꝝ perimẽtes ꝓfitemur ſynodum
lampſaco celebratã ⁊ ſmirna alijſq̃ di-
uerſis locis orthodoxoꝝ ep̃oꝝ. Pro qua
ſynodo legatiõe fungẽtes apud tuã pa-
ternitatẽ: ⁊ vniuerſos ytalie cũctoſq̃ occi
dentis ep̃os literas deportamus. catho-
licã fidẽ tenere atq̃ ſeruare: q̃ in ſancto
niceno ↄcilio ſub beate memorie ↄſtanti
no a trecẽtis decẽ ⁊ octo ep̃is ↄfirmatam
ꝑfecto ⁊ immobili ſtatu hactenꝰ ⁊ imper-
petuũ permanebit: in qua ſubſtãtialitas
ſancta pie q̃ diffinita eſt ↄ̃ arrij prauita-
tem. Similiter q̃ nos cũ p̃dictis eandem
tenuiſſe atq̃ tenere ⁊ vſq̃ ad terminum
cuſtodire manu ꝓpria ꝓfitemur: ↄdẽnan
tes arrium impiãq̃ doctrinã eius cũ di-
ſcipulis ſuis: eiſq̃ ſimilia ſapiẽtibus nec
non oẽm hereſim ſabellianos: patripaſ-
ſianos: marcioniſtas fotinianos: marcel
lianos ſimul etiã pauloſamoſatenos: eo
rumq̃ doctrinã: oẽſq̃ his ſimilia ſapien
tes ⁊ vniuerſas hereſes ſancte fidei p̃di-
cte ↄ̃trias q̃ pie catholiceq̃ eſt in nicena a
ſanctis patribus explanata. Anathema-
tizãtes p̃cipue explanationẽ lectã in ari
minenſi cõcilio: tanq̃ ↄ̃triam p̃dicte fidei
ſancti ↄcilij in nicena vrbe celebrati cuiꝰ
lectiõe probata in vrbe trachie nicee: do-
lo atq̃ periurio capti: ↄſtãtinopolim ſub
ſcripſerũt. Eſt aũt fides noſtra ⁊ eoꝝ qui
bus legatione fungimur hec Credimus
in vnũ deũ patrẽ oĩpotentẽ oĩm viſibiliũ
inuiſibiliũq̃ factorẽ: ⁊ i vnũ vnigenitũ deũ
dñm ieſum xp̃m filiũ dei natum ex patre.
hoc eſt ex ſubſtãtia dei patris deũ ex deo
lumen ex lumine deũ verũ ex deo vero na
tũ nõ factũ ↄſubſtantialẽ patri per quē
oĩa facta ſunt que in celo ⁊ q̃ in terrã. qui
ꝓpter nos hoĩes ⁊ ꝓpter noſtrã ſalutem
deſcẽdit: ⁊ incarnatus eſt ⁊ hõ factꝰ paſ-
ſus: ⁊ reſurrexit tertia die aſcẽdit ad ce-
los ⁊ vẽturꝰ eſt iudicare viuos ⁊ mortuos.
Et in ſpiritumſanctũ. Eos aũt qui dicũt
fuit quando non fuit ⁊ anteq̃ naſceretur
non fuit. Et quia ex non exiſtentibus fa-
ctus eſt aut ex altera eſſentia vel ſubſtan
tia dicẽtes eſſe aut ↄuertibilẽ aut muta-
bilẽ filiũ dei anathematizat catholica ⁊
ap̃lica eccl̃ia. Euſtachius ep̃s ſebaſtie ci
uitatis: ⁊ theophilus et ſiluanus legati
ↄcilioꝝ lampſaci ſmirne ⁊ reliquoꝝ hãc
ꝓfeſſionẽ manibꝰ noſtris ⁊ ꝓpria volũta-
te ſubſcripſimus. Si q̃s aũt ꝓpter expoſi
tam a nobis fidẽ ↄ̃ nos vel eos a quibus
directi ſumus aliq̃d crimẽ inferre volue-
rit cum literis ad nos tue ſanctitatis ad
quos ꝓbaueris orthodoxos ep̃os dirige
re ⁊ apud eos nobiſcũ cãm dicãt. Et ſi q̃d
criminis fuerit approbatũ in autore pro
culdubio vindicet. Hoc itaq̃ libello lega
tarios obligans liberius eos in commu
nionem ſuſcepit. Quibus dãs hm̃oi lite-
ras abire precepit. ¶ Capitulũ. xxv.

DIlectiſſimis
fratribꝰ ⁊ ↄſacerdotibꝰ eu-
ſtachio / Cyrillo / heperi-
cio / heroni / helpidio / ma-
ximo / euſebio / eucarpio / ⁊
ortaſio / neoni eumathio / fauſtio / polea-
no paſinico arſenio / ſeuero / dydimioni
britaino callicrati damabio / edeſio eu-
ſtachio / ãbroſio / gelonio / ꝑdaliomacedo
nio / paulo marcello / heradio / alexãdro /
adolo / martiano / ſchenelo / lethi / maceri
cariſio ſiluano: photino / autho / antonio
celſo / eufranori: melecio / p̃ricio ſeuerião
euſebio: eumulpio / athanaſio / dyaphãto
minodoro / diocli / chriſampelo / eugenio
euſtachio / calligrati / arſenio / eugenio-
martyrio / ieratio / leõtio: philagrio: lu-
cio: ⁊ vniuerſis oriẽtalibꝰ orthodoxis libe
riꝰ ep̃s ⁊ occidẽtales ep̃i i dño ſalutẽ. opta
bilẽ nobis pacis atq̃ ↄcordie gaudiũ vr̃e
lr̃e detulerũt: fidei lumine reſplẽdẽtes.
Fr̃es cariſſimi oblate nobis ꝑ cariſſimos
fr̃es et coepiſcopos euſtachiũ: ſiluanum:

atq3 theophilū. ⁊ marie.q: noſtrā ſniam veſtroſq3 ſenſus ↄcordare et cōſonare cū mea humilitate:⁊ italis:atq3 occidētalibus vniuerſis affirmauerūt atq3 demonſtrauerūt ⁊ hāc eſſe cognoſcim⁹ catholicam ⁊ aplicā fidē q̄ vſq3 ad nicenū ↄciliū itegra imobiliſq3 ſuata eſt ⁊ hāc ipſi retinere pfeſſi ſunt gaudioq3 repleri ⁊ oē veſtigiū ac nebulas iepte ſuſpitōis abijciētes:nō ſolū ſmone eā ſed ēt ſcriptura currēte pfeſſi ſunt. Cui⁹ exēplar his lr̄is ſubdere neceſſariū iudicam⁹ ne vllā occaſionē hr̄ticis ad exercēdas iſidias denuo relinquam⁹ q̄b⁹ iterū flāmas ppꝛie malicie cōmouētes incēdia diſcoꝛdiaꝝ ↄſuete reſuſcitēt. Hec inſuper ſunt pfeſſi cariſſimi frēs nr̄i euſtachi⁹:ſiluan⁹: atq3 theophilus veſtrā caritatē ſemp hāc fidē hūiſſe:⁊ hāc vſq3 ad terminū cuſtodire.i. in nicea vrbe a trecentis decēocto ep̄is oꝛthodoxis appꝛobatā q̄ perfectā ↄtinet ṽitatē ⁊ os toti⁹ heretice multitudinis obſtruxit atq3 diſſoluit. Nō eīn ſpōtaneo motu ſ3 nutu diuino tantoꝝ epoꝝ numer⁹ aggregatus eſt ↄ veſaniam arrij ↄtro numero btūs abrahā tanta mīlia fide deſtruxit. Que fides dū in ſubſtātia ⁊ noie ↄſubſtātialitatis ↄtinet velut quoddā munitiſſimū ⁊ inexpugnabile caſtrū oīa iacula et molitiōes arriane icredulitatis decēter euitat. Cū igit oēs occidentales epi arimino ↄgregati qn̄ eos arrianoꝝ collegit veſania:quadā ſuaſione aut vi⁹ dicam mūdana potētia:hoc qd cauti⁹ erat in fide poſitū auferre:aut obliq̄ denegare conati ſunt. Tn̄ nihil eoꝝ calliditatis pꝛofuit. Nam pene oēs ↄuenietes arimino tūc terroꝛe pmoti atq3 decepti:nūc reſipiſcentes ⁊ anathematizantes eos qui ibi ↄuenerūt:aut ſcribētes catholice fidei q̄ in nicena vrbe ſancita eſt. Nobiſq3 cōicātes feruētius ↄ arrij dogma eiuſq3 diſcipulos inflāmatur. Cuius rei idiciū etiā ipſi legati veſtre ciuitatis agnoſcentes: voſipſos in ſua ſubſcriptione iunxerunt: anathematizantes arriū ⁊ q̄ ab eius ſequacibus arimino geſta noſcunt ↄ fidē in nicena vrbe ſancitā. In quibus ēt vos capti periurio ſubſcripſiſtis. Unde ↄſis nobis viſum eſt ſcribere charitati veſtre: ⁊ adiuuare iuſta poſcētes maxime q: per pfeſſionem veſtroꝝ legatoꝝ reſipiſcētes oꝛientales cū oꝛthodoxis occidētalibus concoꝛdare cognouimus:⁊ ſignificamus vt noueritis blaſphemias arimineſes qui tunc videbant per ſurreptionē maculatī:nunc anathematizatos ⁊ vniuerſos ad nicenā reſpiraſſe fidē. Qḋ opꝫ p vos oībus indicari quatenus poſſit qui violēter leſi ſunt aliqn̄ hereticis tenebꝛis ad diuinū lumen catholice libertatis accedere. Qui poſt hāc ſynodū niſi voluerint reſpuere venenū perfidie ⁊ blaſphemias arrij vniuerſas abijcere eaſq3 anathematizare cognoſcant ſe cum arrio eiuſq3 diſcipulis ceteriſq3 ſerpentibus ſiue ſabellianis vel patripaſſianis: aut cuiuſlibet alterius hereſis ſocios eſſe ⁊ cōctone pꝛiuatos ab eccleſiaſtica ſynodo q̄ ad ſe filios adulterij nō admittit. Deus vos incolumes cuſtodiat frēs chariſſimi. Has literas euſtachius ceteriq3 percipientes rurſus ad ciciliā deuenerūt:ibiq3 facientes ſynodū ſiculoꝝ epoꝝ corā ipſis conſubſtantialitatis fidē ſunt pfeſſi. Cūq3 nicenā fidē roboꝛaſſent ↄſonas ab eis quoq3 percipientes ep̄las ad eos a quib⁹ fuerant deſtinati reuerſi ſunt. ¶ Qui liberij pꝛecepta ſuſcipientes legationes mittebant per ciuitates apud pꝛeſules:⁊ ↄſubſtantialitatem fidei p̄dicabāt inuitātes eos vt in tharſum cilicie pariter conuenīrent:quatenus nicenā roboꝛātes fidē de cetero ſoluerent oēm contentionē. Que fieri potuerūt niſi eudoxius arriane religionis pꝛeſul tunc apud imperatoꝛē eminens valde pꝛohibuiſſet. Qui amplius pter indictū iter adoꝛſus ad tharſum ac cenſuſq3 mala in eis potioꝛa cōmiſit. Q: vero macedoniani per legatos quos miſerant cōicantes liberio:nicent cōfirmauerunt fidem ipſe ſabinus in collectione ſynodalium eſt pꝛofeſſus.

¶ Capitulum.xxvj.

Circa hec italiq3 tpa eunomius ab eudoxio ſepatus ſeoꝛſum agebat miſſas. Qui dū per ſe rogaſſet vt ſuſciperet pceptoꝛ ei⁹ eci⁹:eudoxi⁹ nō audiuit. Hoc aūt nō ideo refutauit:q: ſectā dclinabat ecij:

tum eā ſcȝ predicaret: ſed qm̄ omnes vna
nimes illius eum ſecte alterius fateban
tur. Iſta ergo cauſa fuit vt ab eudoxio ſe
pararetur eunomi⁹: hec igit̄ conſtātino
polim gerebātur. ❡ Capitulum.xxvij.

Einde Alexā
dria preceptū p̄fectoꝝ ſtu
dio eudoxij deſtinatū con
turbauit eccleſiam. Uerū
athanaſius irrationabilē
furorem populi metuens atq̧ timens ne
malorum faciendorū ipſe cauſa eſſe vide
retur quatuor menſibus ſemetipſum in
ſepulchro patris abſcondit. Cumq̧ pro
pter eius abſentiam ſeditionem deſide
rio ipſius populus excitaſſet: agnoſcens
imperator propter hoc alexandriam eſſe
turbatam: literis intimauit vt athanaſi⁹
licenter teneret eccleſias. Et hec fuit cau
ſa vt vſq̧ ad athanaſij mortem alexan-
drina non turbaretur eccleſia. Quia ꝟo
poſt eius mortem rurſus arriani eas ec-
cleſias inuaſerunt: narrabo poſt pauca.
❡ Sozomenus. ❡ Capitulum.xxviij.

Llo ſiquidez
tempore celebrabatur con
cilium in thianis ab euſe-
bio epiſcopo ceſarie cap-
padocie / athanaſio / ancy
re / pelagio laodicie / zenone tharſi / pau
lo emeſeno / oſtreſio meletinenſe / et gre-
gorio nazanzeno / alijſq̧ multis qui ver
bum conſubſtātialitatis ſeruanduȝ eſſe
apud anthiochiaȝ Iouiniano imperāte
decreuerunt. Releguntur ibi liberij et oc
cidentalium litere ſacerdotū. Quāobreȝ
gaudio repleti: ſcripſerunt vniuerſis ec-
cleſijs vt legerent decreta epōrum apud
aſiam celebrata liberij ⁊ occidētaliū lite
ras ytalorūq̧ afrorum atq̧ gallicanorū
necnō ſyculorum. Detulerant enim hoꝝ
literas legati de lāpſaco deſtinati vt con
ſiderarent oīm numeꝝ ſibi cōcordantiū.
Plurima nāq̧ multitudo conciliū arimi
nenſe vincebat: paritérq̧ ſcripſerunt vt
in tharſum cilicie conuenirēt certa die: ⁊
illi quidem hoc modo alterutros inuita
bant. Cumq̧ ſynodus pararetur in thar
ſuȝ cōuenientes in anthiochia carie: qua-
ſi.xxxiiij. aſiani pōtifices ſtudiū quidem
concordie eccleſiaſtice collaudabāt. Cō-
ſubſtantialitatis vero nomē reſpuētes:
fidē in anthiochia ⁊ ſelentia probatā ro
borare nitebant̄ tanq̧ luciani martyris
exiſtentē et multorum ſudorib⁹ a ſuis ꝓ
genitorib⁹ approbatā. Ueruȝ imperator
ſtudio eudoxij ſynoduȝ in cicilia celebra
ri prohibuit. ❡ Socrates. ❡ Cap.xxix.

Bitur impera
tor valēs feſtinās ad anthio-
chiā de cōſtātinopoli digreſ-
ſus venit in nicomediā: ⁊ illic
hmōi cauſa moratus eſt. Eudoxius eniȝ
arriane religionis mox poſt egreſſuȝ im
peratoris defunctus eſt cōſulatu valenti
niani et valētis tertio: cū vndeciȝ annis
ſedem cōſtantinopolitane tenuiſſet eccle
ſie. Quāobrem arriani in locuȝ eius ordi
nauerūt dimophilū. Uerū predicatores
cōſubſtātialitatis oportunū iudicantes
lueniſſe ſe tp̄s euagriū quēdā ſue fidei cō
ſtituerunt ep̄m. Quē ordinauit euſtachi⁹
dudum āthiochenus ep̄us: qui pri⁹ qui-
dem a iouiniano fuerat exilio reuocatus
tunc aūt aderat in vrbe cōſtātinopoli la
tenter degēs: vt cōſubſtātialitatis p̄dica
tores ſua p̄ſentia roboraret. Hoc facto ex
alio rurſus initio pſecutionē arriani mo
uebāt. Hec geſta dū perueniſſent ad prin
cipem metuens ne ſeditione ciuitas tur
baretur: militarē manū a nicomedia con
ſtātinopoliȝ deſtinauit precipiēs vt tene
retur ⁊ ordinator ⁊ ordinatus ⁊ alter ali-
bi mitteretur in exiliū. Euſtachi⁹ igitur
in biſa trachie ciuitate mittitur euagri⁹
in locum alium deſtinat̄. His ita geſtis
arriani āplius efferati vexabāt vehemē
ter orthodoxos cedētes cōtumelijs affli
gentes carceribus recludētes. pecunijſq̧
ſepe dānificātes: ⁊ oīa cōtra eos facientes
importabiliter. Que dū illi ferre nō poſ-
ſent: ad ſupplicādū principem veniebāt
ſi quomodo mererētur violentias euita-
re. Sed hoc cogitantes valde fruſtrati
ſunt ab iiuſto ſe arbitrati iuſtitiā ꝓmere
ri. Cumq̧ viri electi ex eccleſiaſtico col-
legio octaginta nūero: q̇bus preerāt vr-
baſus / theodor⁹ / ⁊ menedem⁹ in nicōme
diā pueniſſent / p̄ces obtulerunt iperato

ri violentiā proclamantes etiam ea que videbantur eſſe perpeſſi.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum.xxx.

Indignatus igitur imperator ad p̄ſens celauit irā: latenter autē modeſto p̄fecto precepit vt eos comprehēſos occideret. Modus autē mortis erat quodāmodo peregrinus. Quapropter memorie cōtraditus. Metuēs eñ prefectus ne ſeditio naſceret in pp̄lo ſi eos aperte perimeret: ſimulauit ſe eos viros exilio deſtinare. Illis aūt ſimpliciter acquieſcentibus iuſſit eos p̄fectus mitti in nauē quaſi exilio deuehendos precipiēs nautis vt cū ad mare mediū peruenirēt eos dimergerēt ⁊ hoc modo morerent. Quo facto perductis eis in mediū ſinum q̄ vocat aſtacenus qd iuſſerat prefectus ⁊ imperator impletum eſt: et in alia ſequenti nauicula tranſeūtes cōcremauerūt nauē. Contigit autē ventum flare nimie ſubſolanū: et ita nauis velociter eſt accenſa. Cuius reliquie peruenerūt ad locū qui dacidiza nūcupatur: vbi ad plenū cū viris religioſis abſumpte ſunt. Quod tñ aiūt non ſine vltione trāſiſſe. Fames namq̄ repēte ſecuta eſt circa frigias gētes: ita vt neceſſitate haberēt habitatores patriā relinquere: ⁊ ad cōſtātinopolim diuerſaſq̄ prouincias properare. ¶ Sozomenus.

¶ Capitulum.xxxi.

Valēs itaq̄ nicomedia relicta pergebat ad anthiochiā. Interea dū veniſſet ad cappadociā ſolite ei⁹ loci turbabat eccleſias: arrianis eas tradere volens. Quod ſe credebat cito ꝑficere: eo q̄ ꝓ quibuſdā inimicis baſilius euſebio qui tūc ceſarienſem regebat eccleſiā videbatur offenſus ⁊ abſcedēs in pōtū cū monachis habitabat ibi philoſophantib⁹. Porro pp̄lus et maxime nobiliū ac ſapiētiū euſebiū in ſuſpitione habebāt quaſi ipſe fuiſſet auctor fuge viri phi: vita verbo perfecti. Volebātq̄ eū deſerere ⁊ apd ſemetipſos miſſarum celebrare ſolēnia. Sꝫ baſili⁹ q̄dē ne turba naſceret in pp̄lo ꝑ ſeditiōes hereticorū agebat in pōto ſilentiū cū ſuis epis q̄ ſemꝑ adheſerāt illi. Cōtigit etiā circa euſebiū vt odiū pp̄li naſceret. Dūq̄ baſilio fuiſſet nūtiatū q: valēs veniret in cappadociā: relicto pōto ceſariā venit ⁊ pactis cū euſebio celebratis: eccleſiā ꝓ tpe ſuis adhortatiōib⁹ roborabat. Valēs aūt dū ſuā intētiōē nō valuiſſet implere cū epis ſecum ambulātib⁹ tūc abſceſſit. ¶ Socrates. ¶ Igit imperator valēs preuidēs famis inuaſionē venit ad anthiochiā ſyrie. Cūq̄ ibi moraret nolētes arrianis cōſentire vaſtabat, vehemēterq̄ cōſubſtātialitatis p̄dicatorib⁹ imminebat/⁊ quos dū eccleſijs pene oīū ciuitatū orientaliū expuliſſet/nō ei ſuffecit: ſꝫ etiā diuerſis eos ſupplicijs ſubdidit. Multoſq̄ diuerſa morte contraditos interemit: plurimos tamē vexabat in flumine.

¶ Capitulum.xxxii.

Dicēdum quoq̄ eſt quod i ediſſa Meſopotamie geſtū eſſe dinoſcit. In hac vrbe eſt apl̄i thome baſilica: clara nimis pariter ⁊ ornata. In qua ꝓpter loci reuerentiā collecte ſep̄i⁹ celebrāt. Quā volēs imperator inſpicere ⁊ agnoſcēs ſibi omnes odioſos ibidē cōuenire ferī manu ꝑcuſſiſſe p̄fectū cur exinde orthodoxos nō expulerit vniuerſos. Cūq̄ p̄fect⁹ iniuriā paſſus: inuit⁹ indignatiōi p̄ncipis miniſtrare cōtenderet: nō eñ volebat tantis hoib⁹ cedes inferre: latēter mādauit vt null⁹ in illa baſilica remaneret. Sꝫ nemo reſpexit/neq̄ cōciliū neq̄ terrorē eius. Oēs altera die ad locū orōnis pariter cōfluxerūt. Cūq̄ p̄fect⁹ cū multa militū manu ad baſilicā feſtinaret vt imparatoris ꝑficeret iuſſionē: q̄dā mulicrcula cū paupertate degēs ſuū filiū manu tractū curſu ad illā baſilicā ꝓperās p̄fecti interrupit officiū. Indignat⁹ v̄o p̄fectus mulierē ſibi iuſſit adduci. Dixitq̄ ad eā. O infelix mulier quo ſic indecenter curris? At illa vbi et alij inquit ire feſtināt. Tūc ille. Nō audiſti quia p̄fectus ille occiſur⁹ eſt vniuerſos quoſcūq̄ cōpererit? Et mulier. Audiui inq̄t. Ideoq̄ feſtino: vt illic iueniar inter eos. Et vbi hūc paruulū trahis infantē? Tūc mulier ait: vt ⁊ iſte martyriū

ſuſcipere mereat. Hec cū audiſſet vir ille cōſiderauit cōcurrētiū volūtatē. Et mox recurrēs ad principem ſuggeſſit ei eo ꝙ eſſent oēs mortē ꝓ ſua fide ſuſcipere preparati: irrationabile dicēs breui tpe tantos occidere. Qđ dictū ab ira reuocauit imperatorē. Hoc ergo modo edeſſeni furorem imperatoris effugiunt.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulū.xxxiij.

ET quidem cū prefect⁹ imperator dixiſſet populū quidē qđ ſuſtinebat nō pertulit experiri. ¶ Uerū igitur duces eoꝝ: ideſt preſbyteros atqꝫ dyaconos interrogari ꝑceptū eſt: vt vnū e duob⁹ eligerent. aut cōicare lupo/aut vt de pelli ꝛ in qbuſdā extremis ptib⁹ deſtinarī. Cūqꝫ cōgregaſſet vniuerſos mitib⁹ vtebat verbis perſuadere nitēs: vt leges ſequerētur imperatoris indiciū veſanie dicēs eē: vt tāto imperatori pauci hoies reſultarēt. Cūqꝫ cūcti tacerēt ad horū ducē eulogiū virū valde laudādū pfectus ait. Cur nō reſpōdes his q̄ dicūtur a nobis? At ille. Nō inqt oportet nihil interrogatū reſpōdere. Tūc pfectus. Multa itaqꝫ verba locutus ſum. monēs vos q̄ ſatis expediunt. Porro eulogius vniuerſis hec dicta fuiſſe reſpōdit ꝛ incōgruū eſſe vt ſolus alios deſpiciens reſpōderet. Si vero me ſolū inqt interrogas: meā declarabo ſententiā. Prefectus ait. Cōmunica poſſideti regni. At ille/pacifice ꝛ nimis gratāter ait. Et mihi regni qꝫ ſacerdotiūqꝫ cōſortiū eſt. Tunc pfectus irriſionē ſentiēs ſentebat iniurijs cōtra ſenē vſus etiā hec adiecit. Nō hoc locut⁹ ſū fulminādo: ſed qbus cōicat imperator cōicare vos monui. Cūqꝫ dixiſſet ſenex paſtorē ſe habere ꝛ illius nutib⁹ obedire: octoginta eodē tpe cōprehēdēs deſtinauit in thraciā. Qui cū ducerent plurimo pariter apparatu fruebātur. Ciuitates enim occurrebāt ꝛ vici: deuictores athletas honorātes. Sed hoſtes armauit inuidia: vt imperatori dicerēt. qꝛ plurimū honorem viris illis q̄ contumeliā putabant efferret. Hec agnoſcens imperator iuſſit vt bini ſepararētur: ꝛ alios quidem in thracias: alios in extremam arabiā: alios vero in thebaide diſperſit vrbes. Aiunt enim qꝛ fratres quos natura iunxit crudeliſſim⁹ corpore ſeparauit. Porro eulogiū preſulem illorū ꝛ protogenem q̄ poſt eū fuit in antino vſqꝫ transmiſit. Quorū virtutē nō pattor obliuioni cōtradere. Cū eni cōcordē videret ciuitatis epiſcopum eccleſiaſticoqꝫ collegio q̄ cōmunicarent videret paucos eſſe ad eccleſias cōcurrebāt. De qua cōſulētes agnouerunt habitatores ciuitatis eſſe paganos. vnde dolētes de corū incredulitate lamentati: non tamē eſſe diu lugendū arbitrati ſunt: ſed omni virtute de medicina curauerunt.

¶ Capitulum.xxxiiij.

SAcratiſſim⁹ igitur eulogius in habitaculo ſuo redact⁹: tota die cūctaqꝫ nocte oim deprecabatur deū. Protogenis autē valde digniſſimus: eunomij literis eruditus ad ſcribēdū velociter ꝑparat⁹: inueniēs oportunū locū eumqꝫ ſibi ſegregās ad docendū adoleſcētium magiſter effectus eſt: quos ꝛ ſcribere velociter edocebat ꝛ diuina erudiebat eloquia. dictabat eis dauiticas melodias ꝛ apoſtolice doctrine cōgruas lectiones meditari ꝑcipiebat. Cūqꝫ vnus adoleſcētium incidiſſet in egritudinē venit ad domū eius. Et tenēs egroti dexterā languorē orationibus effugauit. Hoc agnoſcentes aliorum parentes infantium deduxerunt eū ad domos ſuas ꝛ egrotis auxiliari deprecabātur. At ille nō ante ſe dixit deū vt expelleret egritudines rogaturū niſi ꝓus egroti ſacri baptiſmatis munere potirētur. qđ illi letāter adimpleuerūt. Cogebat enim eos ſalutis deſideriū: ꝛ ſub vno aia corpuſqꝫ ſanitate fruebātur. Si qñ vero alicui ſuaſiſſet vt ſacrā gratiā mereretur accipere ducebat eum ad eulogium ꝛ cōcutiens ianuam rogabat vt aperiret ac ſignū dominicum ei qui fuerat renatus imponeret. Cūqꝫ ille difficilius aperiret ne intercideret orationē: dicebat potius eſſe neceſſariā ſalutē errātiū. Mirabant igitur vniuerſi vidētes protogenem talia facere. Qui licet tantis lumen diuine cognitionis impertiret: tamē eulogio.

primatum per omnia reſeruaret: vt eos quos capiebat: illi magis offerret vnde coniiciebant multomagis virtutē illius eminere. Cum igitur luctuatio q̄euiſſet tranquillitate facta remeare p̄ceptos deduxerunt oēs ingemiſcētes ⁊ lachrymātes maxime vero p̄ſul eccleſie eorum primat⁹ affectu. Cūq ad p̄p̄ria remeaſſent ſanctus q̄dē eulogius barſo maximo ad vitā feliciſſimā tranſeunte eius ſuſcepit regimē eccleſie. Porro mirabilis p̄ogenis colere iuſſus eſt vrbē carrenſium deſolatam: et ſpinis gentiliū plenam que vtiq pluribus indigebat.

¶ Socrates. Capitulum xxxv.

EO tēpore demon quidam erroneus crūdelitate valētis abuſus ei perſuaſit vt p̄ſcrutaretur q̄ poſt eum ſuſcepturus eſſet imperiū. Quaobrē nigromātiā fecit quibus artibus adipletis plurimos ille demon nō quidē aperta ſed obliqua ſolite reſpōſa p̄ferēs interemit. Nā cū de imperio cōſuleretur quatuor literas demōſtrauit delta.e.o.te.ta. dicēs hoc nomen poſt valentē imperij culmē accipere. Qd dum ad aures p̄ueniſſet imperatoris zelo ductus multos peremit quos tyrannidem aſſumere iudicauit. Occidebantur itaq theodori: theodoti: theodoli: quicūq has literas in capite ſui nominis habuiſſent. Inter quos etiā theodoſiolus q̄dam vir fortis ex hiſpania prouincia genus ducens occiſus eſt. Hoc ergo timore plurimi ſua nomina mutauerunt: negantes que prius habuiſſent cum iuramento vt pericula declinarent.

¶ Theodoricus. Capitulum xxxvi.

VAlēs igitur imperator cum vniuerſas vt ita dicā eccleſias paſtore nudaſſet: in ceſaream capadocie venit. Cuius tūc p̄ſul erat baſilius: lumen totius orbis. p̄miſitq p̄fectum precipiēs vt aut flecteret baſiliū: quatenus dogmati communicaret eudoxij: aut hoc facere nolēs expelleret. Audiens enī gloriam tātī viri noluit ei pri⁹ inferre certamen ne dū fortiter baſilius eius iacula deuitaret fieret ceterī clarior ymago virtutis. Huī⁹ machinamēta velut tela aranee facte ſunt. ſuffecerūt enī ceteris ſacerdotibus ad vtilitatē ſui antiq̄ patrū narratiōes et velut quedā turres murorū fidei inclinabilē ſeruauerūt. Porro p̄fect⁹ ceſareā veniēs: et euocās magnū baſiliū honorauit: et māſuetis apud eum ſermonibus vſus eſt monēs vt ipſe pareret: et nō tātas eccleſias p̄pter paruū dogmatum ſubtilitatē vexari pateret. Promittebat etiā imperatorias amicitias: multaq beneficia p̄pter hec plurimus offerenda. Uerū ille vir ſacratiſſim⁹ ait adoleſcētibus hec verba cōgruere. Illi inquit ⁊ illorū ſimiles talia p̄miſſa reſpiciūt. Nā qui diuinis ſignātur eloquijs: corrūpere de diuinis dogmatibus neq vnā ſillabā patiūtur: ſed pro his ſi cōtingat etiā oēs mortis ſpecies amplectūtur. Amicitias aūt imperatoris magnas quidē cū pietate iudico: ſine qua perniciē poti⁹ has appello. Cūq p̄fectus ſeuiret in eū/ ſtultūq vocitaret: ſanct⁹ baſilius ait. hāc ſtultitiam habere ſemper exoro. Quē dū egredi tūc iuberet: aut quid deberet facere cogitaret ſentētiāq ſuā altera die depromeret: fertur vir famoſiſſimus hoc dixiſſe. Ego quidē etiā cras ipſe regredior dūmodo tu ſentētiā nō p̄mutes ſed vtere minis tuis. Poſt hec verba prefectus occurrēs imperatori que dicta fuerāt: ⁊ virtutē viri huius atq fortitudinē et fiduciā nuntiauit. Tūc ergo tacens imperator ingreſſus eſt. Poſt hec igit̄ cōtigit vt diuinitus plagas ſibi videret immiſſas. Filius enī eius egrotans circa ipſius mortis methas agebat periculo. Sed etiā cōiugē diuerſe occupauerāt paſſiōes. Cognoſcēs ḡ cauſam ſue triſtitie: virū ſacratiſſimum quē punire minabat̄: venire ad palatiū dep̄car⁹ eſt. Duces autē p̄ceptis impialib⁹ miniſtrabāt. Tūc itaq magn⁹ baſili⁹ veniēs ad palatiū: vidēſq principis filiū circa mortē: ad vitā eū remeaturū eſſe p̄miſit ſi per pios viros ſacro baptiſmate potiret̄. Nec cū dixiſſet egreſſ⁹ eſt. At ille iuriſiurādi qd̄ baptiſmatī tp̄e p̄miſerat memor/ ſcʒ ſtultū errorē. preſentib⁹ arrianis filiū baptizare precepit.

Quo geſto mox infans terminũ vite ſortitus eſt. Penitẽtia vero ductus valens ⁊ noxiã iuſiurandi iudicãs veritatẽ: in ſacrũ tẽpluȝ ingreſſus magni baſilij miniſterio ſociatus eſt ⁊ altari obtulit dona ſolẽnia. Quẽ intra aulas vbi ipẽ reſidebat venire precipiens: multa apud eum de diuinis dogmatib⁹ verba locutus eſt: et docẽtẽ libẽter audiuit. Ubi tũc aderat q̃dã nomine demoſtenes ſuper imperiales epulas cõſtitutus: q̃ dũ doctorẽ mũdi culparet barbariſmũ fecit. Tũc ſanct⁹ baſilius ſubridẽs. Uidimus inq̃t ſine literis demoſtenẽ. Cũ potius ille minaretꝛ ſanctus ait baſilius Tuũ eſt de pulmentarijs cogitare: nõ dogmata diuina decoquere. Poſt hec imperator ita dilexit virũ. vt etiaȝ optima predia q̃ illic habuit pauperib⁹ q̃ ab eo gubernabanꝛ offerret et q̃b⁹ leproſis precipue neceſſaria miniſtrãtur. Primũ ergo valẽtis impetũ hoc mõ magnus baſilius declinauit. Cũ vero poſtea reuerſus illic fuiſſet: priorum oblitus: q̃m a ſeductorib⁹ eius volũtas obſidebaꝛ. rurſus eũ monebat vt ad partes inclinaretꝛ hereticas. Cui nõ perſuadẽs legẽ de eius ſcribi p̃cepit exilio/ quã volẽs manus ſue ſubſcriptione roborare nullũ apicẽ cõplere preualuit/ calamus enim ꝯtritus eſt. Cũq̃ ſecũdus ⁊ tertius calamus hoc pertuliſſet ⁊ adhuc legẽ impiam firmare cõtẽderet: cõmota eſt eius dextera/ cũq̃ ſubito tremor inuaſit. Tũc ei⁹ aĩo terrore impleto ambab⁹ manib⁹ cartã rupit oſtẽditq̃ prouiſor olim deus: q̃ ⁊ alios ipſe permiſit pati: ⁊ hũc ab inſidijs liberauit. et per ea q̃ in iſto cõtigere ſignũ ꝓprie virtutis oſtẽdẽs/ et per alia diſpẽſationũ fortitudinẽ virorum predicans optimorum. ¶ Socrates. ¶ Sciendũ vero q̃ dũ viueret atha- B naſi⁹ alexãdrinus epiſcopus: diuina q̃dẽ ꝓuidentia alexãdriã vel egyptũ diſtulit cõmouere. Audiẽs athanaſiũ a cũcta diligi plebe ⁊ metuẽs ne forte ſeditiõe facta reſpublica vexaretꝛ. Uerũ athanaſius cõſulatu gratiani ſecũdo ⁊ probi/ poſt crebra ꝓ eccleſie ſtatu certamina hac priuatus eſt vita: cũ quadraginta et ſex annis per multa pericula ſedẽ rexiſſet epiſcopalem. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum .xxxvij.

Cum igitur in alexandria victor athanaſius poſt multa certamina innumeraſq̃ coronas vite terminũ ſuſcepiſſet ⁊ ad laborũ ſuorũ premia demigraſſet ſuſcepit petrus vir optimus preſulatũ: quem dudũ ille beatus elegerat: cũctis vna cõſentiẽtibus ⁊ ſacerdotibus ⁊ nobilibus cunctaq̃ plebe: ⁊ fauore ſuo ꝓpriã oſtẽdentibus voluntatẽ. Is enim athanaſij ſudoribus particeps fuit. Et dũ eſſet in ciuitate: ⁊ dum diuerſa latibula peragraret multiphariaq̃ pericula cuȝ eo ſuſtinuit. Quapropter cũcti ſacerdotũ cõcurrẽtes dignũ heredẽ petrũ athanaſij clamauerunt. Cũq̃ cum in pontificali ſede conſtituiſſent: repente iudex ꝓuincie paganorum populũ cõgregãs ⁊ pariter iudeorũ eccleſie ſecta circũdedit petrũ exire precipiẽs nolẽtẽq̃ interminatus eſt vt abſtraheret. Faciebat hoc imperatori placere volẽs: dũ ei cõtraria ſapientes calamitati ſubmitteret. Quod autẽ verũ eſt impietatis ira cõpletur. Idolis potius placere nitebatur ⁊ tempeſtateȝ eccleſie clarã putabat eſſe feſtiuitatem. Petrus itaq̃ vir mirãdus inſpiratum reſpiciẽs bellũ: latenter egreſſus eſt ⁊ conſcẽdens nauem profectus eſt rome.

¶ Capitulum .xxxviij.

Tranſactis vero dieb⁹ paucis euzoius ab antiochia venit cũ lucio ⁊ eccleſias ei contradidit. Cuius etiam impietatem ſamoſata noſcũtur experta: populus aũt doctrinis primitus athanaſij ſatiatus deinde cibum ſibimet offerri contrariũ ab eccleſiaſticis collegijs ſe ſuſpẽdit. Porro lucius armigeris vtẽs cultoribus ydolorum: alios verberabat/ alios ſuſpẽdebat: alios cogebat effugere. Aliorum vero inſtar barbarorũ vaſtabat domos. Sed hec melius vir mirabilis petrus in ſua narrabat ep̃la. Ego tñ vnum ſcelerũ lucij referẽs epiſtolã petri ponã. Uiri q̃dã in egypto cõuerſationẽ imitã-

tes angeloꝝ ciuitates euitãtes ⁊ turbas
vitã habere in heremũ potius elegerũt:
arenoſãq; terrã ⁊ ſterilẽ fructiferã reddi
derũt fructũ quippe deo ſuauiſſimũ ꝟtu
tis coꝝ ⁊ optimũ referẽtẽ. Cuius deſerti
multi q̃dez videntur eſſe victores: Sed a
puero illic creuit ãthonius famoſiſſim⁹
monachis ꝟtutẽ luctaminis,i ſpirituali
oſtendẽs. ¶ Capitulum.xxxix.

Huius ergo loci tũc incolas ſeq̃ces antho-
nij infelix lucius expulit eo-
rũq; ſanctiſſimos p̄ſules ma
chariũ venerabilẽ: aliũq; machariũ: yſi-
dorum. ⁊ ceteros ſpelũcis ſuis eijciẽs in
quandã inſulã q̃ ab impijs inhabitabat
holbus deſtinauit quippe q̃ nũq̃ magi-
ſtrũ ſuſceperat pietatis. Cũq; nauis i tu
tũ littus inſule peruniſſet: demõ q̃ ab illis
honorabat reliquẽs ydolũ vbi dudũ ha
bitare cõſueuerat filiã ſui ſacerdotis in-
uaſit: ⁊ bachãtẽ illuc vſq; ꝑduxit: vbi na-
uis aduenerat monachoꝝ. Tũc demon
vtẽs lingua puelle clamabat ſicut i phi-
lippis per phitoniſſaz. Audiebãtq; cũcti
viri ſimul atq; mulieres demone procla
mãte. O ꝑ potentiã veſtrã o miniſtri xp̃i
vndiq; a vobis expellimur a ciuitatibus
atq; vicis a mõtibus ſimul ⁊ collibus ab
heremo q̃ priuata ꝓbat holb⁹. Speraba
mus in hac inſula cõmorãtes veſtris ia-
culis liberari qua ſpe noſcimur eſſe fru-
ſtrati. Hic vos ꝑſecutores miſerũt: nõ vt
vos vexarẽt: ſed vt nos ꝑ vos magis ex-
pellerẽt. Ecce recedimus ab hac inſula:
virtutiſ enĩ veſtre radijs iaculamur. Hec
dicẽtes ⁊ his ſilla: puellãq; i terra ꝓſter-
nẽtes. ipſi q̃q; oĩno diſparuerũt. Tũc ille
ſacratiſſimus chorus orõne facta ſuſci-
tauit puellã: ⁊ ſuo prĩ ſanã valẽtẽq; reſti
tuit. verũ illi q̃ miraculũ conſpexerũt ad
ſanctoꝝ ꝓuoluti pedes ſalutis viaticuz
ſe ꝑcipere ſupplicabãt. Et tẽplũ q̃dẽ de-
monũ deſtruxerunt doctrine vero radijs
illuminati ſacri baptiſmatis gratie ſunt
potiti. His in vrbe nuntiatis oẽs populi
congregati lucio detrahebãt dicẽtes irã
ſibi imminere diuinitus: ni ſi ſanctoꝝ re
uertet chorus. Sic itaq; metuẽs tumul-
tũ luci⁹ ciuitatis ſacratiſſimos viros ad
ſuas ſpelũcas remeare precepit. Et hec
quidẽ ſunt digna q̃ abominationẽ illius
impietatis aperiant. ¶ Capi.xl.

Uerũtamẽ preſumptiõis ei⁹ iniq̃tates lite
re petri mirabil̃ edocebãt.
Quaꝝ ego lõgiq̃tatẽ fugiẽs
q̃ i medio poſita ſunt ponere nõ omittã.
Prouincie inq̃t iudex pallidi⁹ cũ eſſet re
ligione paganus: ⁊ ydola ſemꝑ adoraret
cõtra xp̃m ſepius dimicare conabatur: ⁊
colligẽs predictũ populum impetũ fecit
aduerſus eccl̃iaz tãq̃ ſi barbaros ſubde
re niteret. Tũc itaq; multa crudelia ge-
ſta ſunt: q̃ ſolũmõ dictare volens ipſa rei
memoria: dolore maximo ſum cõmotus:
⁊ fluxũ ꝓtuli lachrymarum diuq; hoc po
tuerã pati niſi diuina rõne aĩm releuaſ-
ſem. In eccleſia q̃ theona vocat ingreſſa
multitudo ꝓ verbis honorabilibus ydo
lũ fauorib⁹ exaltabãt. Pro ſacrarũ lectio
ne ſcripturaruz: turpes manuũ plauſus
gerebãtur. Refracteq; cũ turpitudine vo
ces cõtra xp̃i virgines cõtumelias dicũt
quas lingua hoĩm ꝓferre nõ patitur. Au
diẽs enĩ q̃libet ſapiẽtũ talia claudebat
auditus ⁊ magis optabat eſſe ſurdus ne
hmõi verba audire cõpelleretur. Sz vti
nã verbis peccãdo quieuiſſent: ⁊ nõ acta
verboꝝ luxuriã ſuparẽt. Faciliter nãq;
detractio eſt hmõi apud quos xp̃i ſapiẽ
tie ⁊ doctrine cultus inhabitat. Hi ſiq̃dẽ
ire vaſa ad ꝑditionẽ facta ſubſannãtes ⁊
horribilẽ ſonũ de naribus emittẽtes: ⁊ vt
ita dicã fetorẽ veluti de quodã cuniculo
ꝓfundentes: veſtes ſanctarũ xp̃i virginũ
diſrũpebãt: quarũ cõtinẽtia formã ſan-
ctoꝝ imitabatur angelorũ. Et ſicut ha-
bet natura nudas ꝑ totã circũferẽtes vr-
bẽ ſicuti volebãt eis cũ turpitudine de-
ludebãt. Si quis aũt eoꝝ tũc cõpatien-
do prohiberet: vulnerib⁹ maceratus age
batur. Ue illis cladibus. Multe ſiquidẽ
violentiã corporis ſuſtinuere corruptio-
nem plurime virginum vectibus in capi
te ceſe ſine voce manſerunt. Quarũ etiã
funera ſolẽni ſepulture tradi prohibita
ſunt. Multa deniq; corpora hacten⁹ pa-
rentibus ingemiſcentibus inquiſita re-
periri nõ poſſunt. Sed cur parua de ma-

guis loquor: Cur i iſtis moror/ ꝛ nō potiꝰ
ad neceſſaria iā recurro: ꝛ nō in quibꝰ bñ
noui q: mirabit quilibet nobiſcū obſtu=
peſcēs patiētiā dñi: q: non repētevniuer
ſa cōcluſit. Que eñ nūq̄ facta ſunt/ neq̄
ꝑ ſcripturas patrū noſtroꝝ diebus audi
ta. Hec ſuꝑ ipm altare impij cōmittebāt
Sicut eñ in ſchema turpi conſiſtentes/
puerū quēdā natura maſculi denegantē
ꝛ vtētem veſte feminea: inunctis oculis ꝛ
vultu ſerico colore depicto: vt apō aziſtū
eſt ydolum feminei ſcematis ſuꝑ ipm al
tare vbi aduentum ſancti ſpiritus inuo=
camus/ circuitus huc ꝛ illuc agere: ꝛ ma
nibus abhominationē celebrare fecerūt
ridentes nephandas mittentes voces.
Qui rurſus hoc parū iudicantes/ ꝛ prete
rita decora q̄ turpia potius eſtimantes
quēdā ex ſuis turpitudine notiſſimū ve=
ſte genitalibuſq̄ nudatum in ſede ponē=
tes eccleſie cōcionatorē turpē cōtra xp̄m
impudēter eleuauerunt. Pro ſacris eñ
verbis: ille ſcelera proferebat. pro hone=
ſtis laudabat luxuriā/ pro pietate impie
tatē ꝓ cōtinētia fornicationē ꝛ adulteriū
maſculoꝝ cōcubitū/ furtū/ cibū/ potū/ vi
te huius vtilia ꝓclamabat. His itaq̄ ge
ſtis ꝛ me ab eccleſia recedēte quippe cuꝫ
illic ſtare nō poſſem. vbi militū inuaſio=
nes/ vbi populꝰ pro ſeditione redēptus
largitate pecuniarum ꝛ gentilium mul=
titudo magnis promiſſionibus/ aderat
noſterq̄ ſucceſſor directus eſt aut ꝓ epi
ſcopatu quaſi mūdanā cōparās digni=
tatē quidā lucius lupi nequitiā ꝛ actus
habere feſtinans: nō orthodoxorū ep̄oꝝ
cōcilio nō decreto veraciū clericoꝝ/ non
petitione populoꝝ electus ſicuti concio=
nātur eccleſiaſtice ſanctiones nō q̄libet
ep̄orū nō pbr̄oꝝ nō diaconoꝝ nō populi
multitudo nō precedebāt eum monachi
hymnos decātātes ſcripturarū/ ſed eu=
zoius erat cū eo dudū quidē dānatus cū
arrio in ſancto niceno maximoq̄ cōcilio
nūc aūt ꝑ patrocinia anthiochenēſiū va
ſtator eccleſie ꝛ comes largitionū ac mili
tū dux/ oīꝫ pietate nouiſſimꝰ noīe magnꝰ
q̄ iuliani tēporibus berithioꝝ incēdens
eccleſiā btē memorie iouiniani tēporibꝰ
ex ꝓprijs facultatibꝰ eā reparare coactꝰ
eſt/ ita vt pene caput tunc amitteret niſi
multoꝝ labore imperialē clemētiaꝫ me=
ruiſſet. Cōſiderare ſiquidē hec veſtrū ze
lū et ad vindictā excitari depoſco. Quan
ta ꝛ qualia ſunt commiſſa cōtra dei eccle
ſiā cū talis aduerſuꝫ nos fuerit tyrānus
excitatus. Is eñ luciꝰ q̄ ꝑ veſtrā religio
nē ꝛ oēs orthodoxos ep̄os frequēter ab=
dicatus eſt pro rationabilibꝰ cauſis/ nūc
aſtitit ciuitati et nō ſolū ſicut blaſphemꝰ
ꝛ inſipiēs vt dicit in pſalmis. Nō eſt deꝰ
verus chriſtus/ ſed etiam in oportunita
tibus eſt correptꝰ/ atq̄ corrupit gaudēs
in blaſphemijs cōtra eos q̄ ſaluatorē co=
lere cōprobātur. Dū eñ paganorū ſenſi
bus eſt vicinus recēteꝫ preſumit erroneꝰ
colere deū. Nā alij corā eo laudes hmōi
proclamabant. Bene veniſti epiſcope q̄
filiū nō defendis. Alij dicebāt. Te ſera=
pis amat/ et hic introduxit ſimulachruꝫ
vtiq̄ paganoꝝ nolantes inter hec eodeꝫ
monente predictus magnus impietatis
eius ſociꝰ idiuiſus: armiger amariſſimi ꝛ
miniſter crudelitatis eiꝰ collecta multi=
tudine populorū: p̄ſbiteros atq̄ dyaco=
nos decē ꝛ nouē nūero cōprehēdēs quoꝝ
quidā octogeſimū trāſcēderat annū/ tā=
q̄ captos in quodā ſcelere et romanoruꝫ
inimicos legibꝰ coartabat neſciēs virtu
tē xp̄anoꝝ legis ꝛ apoſtoloꝝ fidē per pa
tres traditā nobis. Hec etiā clementiſſi=
mū principē valētē grata habere ꝓnun=
tians. Flectimini inq̄t miſerrimi ꝛ arria
noꝝ cōcordate dogmatibus flectimini.
Ignoſcet eñ vobis diuinitas lꝫ vere re=
ligiōi cultū exhibeatis nō ſpōte ſꝫ violen
ter hoc faciētes Neceſſitati nāq̄ ſatiſfa=
ctio deeſt. Spōtaneā ꝓ vo voluntatē accu
ſatio digna ſubſequit. Quapropter hmōi
ratiōes pre oculis habētes prōpte ſequi
mini/ ꝛ dogmati arriano ſubſcribite q̄d
nunc predicat lucius bene ſcientes: quia
ſi obediatis pecunias queſtus honores/
ab imperatore percipietis. Reſiſtentes
vero carceres ſupplicia tormēta: flagel=
la vincula ſuſtinebitis Pecunijs poſſeſ=
ſiōibuſq̄ priuati ꝛ poſtea pulſi loca cru=
delia ihabitare dānamini. Et iſte fortiſ
ſimꝰ ſeductor minas ſeductiōi cōtēperās
inuitabat atq̄ cogebat vt oēs a pia ſnīa
deuitarēt. At illi nihil amariꝰ eſtimātes
q̄ pietatis ꝑditionē huiuſmodi reſpon=

derent verbis virtute fortiqꝫ ſenſu ſeductionē minaſqꝫ ſubdētes. Quieſce iã qeſce his nos terrere ſermonib⁹: ceſſa verba vana ꝓferre. Nos neqꝫ nouũ neqꝫ recētũ colim⁹ deũ. Et lꝫ inaniter furias teqꝫ cõcutias ſicut vehemēs vent⁹ in dogmatibus pietatis ad mortē vſqꝫ cõſiſtimus. Nõ impotētē nõ inſipiētē non ſine veritate aliqñ fatētes. Nõ aliqñ qdē exiſtētē ſicut ipietas arrij tēporalē ꝑdicat filiũ. Si eñ creatura eſt ſcðm ei⁹ veſaniaꝫ filius nõ exiſtēs cum patre: etiã pr̄ aliqñ nõ fuit. Quippe filio nõ extãte ſcðm eos aliqñ ſi xp̄o ſemꝑ eſt pater exiſtente qppe ex eo xp̄o filio nõ ſcðm generatiõis fluxũ deus eñ impaſſibilis eſt: quõ nõ eſt inſipiēs atqꝫ veſan⁹ q̇ hoc de filio ꝓfitetur dicēs: erat qñ nõ erat ꝑ quē oia vt ſint per gratiã cõſtituta ſunt. Noſtri ſiqdē p̄res a qb⁹ iſti cadētes iuſte ſine pr̄e ſunt facti in nicenã veniētes ꝛ anathematiſantes arrij ſectã cui⁹ nũc iſte iuuenis patron⁹ exiſtit nõ alterius ſubſtãtie qð tũc fateri nos cogis ex natura pr̄is eſſe dixerũt ſed ex ei⁹ eſſentia. Qð bñ ꝛ cũ pia mēte intelligētes ex plurima ſacrorũ verboꝝ collectiõe cõſubſtãtialē eſſe ꝓfeſſi ſunt. Talia ſiqdē ꝛ his ſimilia dicētes ꝑ multos dies exercuit putans a pia ſnĩa poſſe mutari. Qui magis velut in ſtadio fortiores eſſe eti terrorēqꝫ cõculcãtes et ſemetipſos patrũ rõnibus coarmãtes validiorē habuerũt de pietate ſenſum virtutis exercitiũ ſua pericula iudicãtes. Sic igiť illis decertãtib⁹ et ſpectaculũ facti ſicut ſcribit apoſtolus angelis ꝛ hominibus vniuerſa ciuitas concurrebat: athletas contemplatura chriſti. ſuaqꝫ conſtantia verba iudicis et flagella ſuperãtes triũphũqꝫ pie cõtra arrianos ꝑ patiētiam poſſidētes: quos ille vtiqꝫ credebat ſe vincere ꝛ illoꝝ impietati cõtradere. Cuꝫ ergo defeciſſet eos tormētis afficere: cunctis flentibus atqꝫ lugentibus rurſus collecta irrationabili multitudine ad iudicium eos immo magis ad preiudiciũ circa portã fecit adduci. Et cũ illic cõſueti ꝯtra eos clamores emitterenť a paganis atqꝫ iudeis et illi nolēt arrianorũ impietatibus cõſentire ſentētiã protulit vniuerſis ante tribunal ei⁹ ingemiſcētib⁹ vt ab alexãdria ſublati in heliopolim fenicē ducerentur. Cuius habitatores neqꝫ nomē xp̄i audire patiuntur. Sunt nãqꝫ pagani. Quo facto iubens eos nauē cõſcendere ipſe ſtabat in portu nudum gladium vibrãs. Et hoc mõ illos terreri putans q̇ bis acuto gladio hoſtiles demones crebri⁹ vulnerauerãt. Sic ergo dimiſit eos abſqꝫ ſumptibus ꝛ abſqꝫ quolibet ſolatio nauigare precipiens mare ſpumante et vt ita dicã nolente ſuſcipere viros iniqua iuſſione communicare compulſos. Ingemuit eñ ciuitas vniuerſa et hactenus lamētatur. Et alij quideꝫ ſuis manib⁹ pectora percutiebant: alij vero manus ꝛ oculos tendebãt ad celũ violentiã proteſtãtes ꝛ veluti dicētes. Audi celũ ꝛ auribus percipe terra quoniã iniuſta ſunt que geruť. Cunctaqꝫ ſimul gemitu complebantur: ꝛ veluti cętus quidã erat in ciuitate luctificus currebatqꝫ fluuius lachrymarum. Cum igitur iudex ille precepiſſet vt vela nauis tollerenť tũc gemitus ingens vniuerſoꝝ virginũ ꝛ mulierũ ſenioꝝ ꝛ iuuenũ permixtus lachrimis eſt emiſſus. Cũ illi ergo heliopolim nauigarēt ibi diabolica ſuperſtitio celebrabať oēs in media ciuitate cõmuniter et ſinguli ingemiſcētes atqꝫ lugētes angebanť. Quib⁹ tamen nec aperte licebat flere iuſſione vrbis prefecti palladij. Erat eñ ꝛ ipſe pagan⁹. Multi deniqꝫ flētiũ arrepti/ꝛ in carcere ducti deinde caſtigati: lacerati: verberati: nouiſſime in metallo ſunt traditi. Uiri quippe eccleſie ꝛ ꝓpter diuinũ zelũ valde pugnãtes. Erãt eñ plurimi eorũ monachi heremũ incolētes numero. xxiij. Cũ qb⁹ poſt paululũ diacon⁹ a dilectiſſimo fratre nr̄o damaſo romane ciuitatis ep̄o: diferēs nobis manib⁹ poſt tergũ vinctis: publice ab ipſis ſpiculatoribus ducebať veluti qdã reus inſignis et homicidarũ verberibus coequandus lapidibuſqꝫ ſimul et plũbo eius ceruicibus maceratis ad mare reduct⁹ eſt: et ſicut illi ſine ſumptibus ſine vllo ſolatio metallico deportatus exilio. Cũqꝫ iudex ille multos quoqꝫ infantium cruciaſſet: quidã eoꝝ moriētes neqꝫ parentum neqꝫ fratruꝫ exequijs ſolennibus ſunt potiti. O multa inhumanitas iudicantis magiſqꝫ preiudicantis.

Qui enim propter pietatē decertati ſunt nec homicidis comparari potuerūt quorum vtiqꝫ coꝛpoꝛa inſepulta relicta ſunt pie laboꝛantes eſcis beſtiarum volatiliū qꝫ pꝛoiecta ſunt Quiqꝫ patribus natoꝛuꝫ naturaliū cōſciētia cōpati voluerūt/velut iniqui capite ſecti ſunt. Que lex romanoꝛum: que barbaroꝛum ſentētia: quoſlibet patribus condolentes punit? quādo quiſpiā veteruꝫ huiuſmodi geſſit iniquitatem? Juſſit itaqꝫ pharao vt maſculi interficerētur hebꝛeoꝛū ſed inuidia ⁊ timoꝛ tūc pꝛotulit hoc preceptum. Quanto tamen illa que tunc geſta ſunt humanioꝛa modernis exiſtūt: quāto deſiderabilioꝛa ad diſcretionem iniquitatis huius. Et licet malicia nequaqꝫ ſeparentur alterutris ſunt tamen incredibilia que dicunt inhumana: crudelia ſeua barbara amara ſine miſericoꝛdia in quibus exultabāt arriani choꝛos agentes cū vniuerſa ciuitas ingemiſceret. Nō fuit enī domus in qua nō erat moꝛtuꝰ ſicut in exodo ſcribit. Et cū hec ita ſint geſta nō enī quieuerūt iniquitatis auctoꝛes/ſed ad peioꝛa ꝓfecti vſqꝫ ad epiſcopos ꝓuinciarū venena ꝓpꝛia diſperſa ſunt habētes iniquitatis ſue ſolatiū comitē largitionum quē prediximus magnum. Alios etenim epiſcopoꝛum curie tradiderunt/alios diuerſis machinationibus affecerunt volētes vniuerſos impietatibus obligare. et ſecūdū patrem eoꝛum diabolum querentes quē ſua rabie deuoꝛaret. Sup hec autē vndecim egyptioꝛum epiſcopos viros qui pene ab infantia vſqꝫ ad ſenectutem heremum incolentes verboqꝫ ſuperātes actu libidinē/plāqꝫ fidem ſine confuſione predicātes ⁊ dogma pietatis edocētes. multaſqꝫ victoꝛias de demonibus exercētes ⁊ arrianā ſectā ſapientiſſima ratione denotātes exilio direxerunt in ciuitateꝫ iudeoꝛum noīe dioceſaream. Et veluti infernus crudeliſſimus nunquā moꝛte ſatiati fratrū ſue ſeuicie memoꝛiam relinquere voluerūt. Nup enī eccleſie catholice clericos degentes in anthiochia cuꝫ fidelibꝰ monachis: volēteſqꝫ eoꝝ ſcelera denotare: aures īperatoꝛis inflāmantes ne dioceſareaꝫ pōti mittēdos eſſe prepa rauerunt Qui puto ꝓpter ferocitatē loco rū etiam vita pꝛiuati. Tale itaqꝫ tempus illud tragedias exercuit taciturnitate quidem ⁊ obliuiōe dignas ſed literas memoꝛandas ad obiurgationē eoꝛū qui cōtra vnigenitū linguas ſuas exacuerūt. Hi nāqꝫ rabie coarmati blaſphemie nō ſolum dn̄m omnium iaculari nitunt. ſed etiam contra eius famulos bellum ſine vllo federe ſuſceperunt.

¶ Explicit liber ſeptimus.

¶ Sequuntur tituli libꝛi octaui.

i De conuerſatione miraculis et reſpōſionibus vel ſcriptis diuerſoꝛum monachoꝛum necnō ⁊ epiſcopoꝛum.

ij Qꝛ arriani cōſtantinopolim cōpꝛehēdētes oꝛthodoxos multos in naui concremauerunt.

iij Quia valens paganis iudeis et hereticis tribuit licentiam ſuas feſtiuitates agēdi ⁊ oꝛthodoxos vbiqꝫ ꝓhibuit ⁊ de flauiani dioꝺoꝛiqꝫ virtutibus.

iiij De laudibus afrate monachi et qua fiducia valēti reſponderit.

v De iuliano monacho.

vi De accpſema ⁊ aliis.

vij De malis que ſub valēte in alexandria ⁊ per egyptū geſta ſunt.

viij De didimo ⁊ ſcriptis eiꝰ de gregoꝛio pontico eiuſqꝫ miraculis.

ix Quia nouatiani feſtiuitateꝫ paſche mutauerunt et de ſciſmate inter coꝛnelium romanuꝫ epiſcopum ⁊ nouatum facto pꝛo recipiendis errantibus.

x De damaſo et vꝛſitio qui rome epiſcopi pariter oꝛdinati ſunt.

xi De fide valentiniani maioꝛis et auſpiciis valentiniani minoꝛis ⁊ quomodo iuſtinam matrem eiꝰ valentinianus viua pꝛioꝛi coniuge duxit vxoꝛem.

xij Quia themiſtiꝰ philoſophus valentem ab oꝛthodoxoꝛum nece tenuit.

xiij Quemadmodum ſe gothi contulerunt ad valentem et quomodo ad gothos peſtis arriana peruenerit.

xiiij De euerſiōe petri epiſcopi alexā

driã ⁊ de eius morte et ſucceſſio
ne thimothei.

xv Quomodo valēs contra gothos
pugnādo ſit deuictus ac mortu⁹.

¶ Incipit liber octauus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.j. A

Odem tem-
pore fuit arſius monaſte-
rij pſul. Is em̄ delinquen-
tes iuuenes nō excōicabat
ſʒ magis etate ꝓuectos di-
cebat em̄. Iuuenis excōicatus ſpernit/ꝓ
uectus vō velociter excōicationis dolo-
re corrigitur. Ali⁹ B noie pioꝛ ambu
lās comedebat Cōſultus aūt cur ita co-
mederet: nō inqͥt volo veluti neceſſarie vti
cibo/ſʒ tanq̄ extraneū aliq̄d agere. Pro
qua re etiā ab alio requiſit⁹ ait. Ut neq̄
dū co C medo aīa voluptatē ſentiat
corpoꝛalē. Iſodorus dicebat quadrageſi
mū ſe annū habere cū ſentiret q̄ppe mē-
te peccatū nō tn̄ cōſentiret vel. cōcupiſcē
tie vel furoꝛi. Pābo aūt cū ſi D ne li
teris eſſet acceſſit ad quēdā vt doceretur
pſalmū. Qui dū audiſſet pͥmū verſum
triceſimi octaui pſalmi. Dixi cuſtodiam
vias meas vt nō delinquā ī lingua mea:
ſecūdū verſum nō paſſus eſt audire di-
cēs. Si potuero ope hoc implere/hic ver
ſus tātūmō mihi ſufficiet. Cūq̄ doctoꝛ q̄
ei tradebat verſuʒ culparet cur p ſex mē
ſeē ad eū minime veniſſet: reſpōdit. Qꝛ
verſum illū adhuc ope nō impleui. Poſt
ea vero cū multos ſuperuixiſſet annos a
quodā noto requiſit⁹ an dediſſet verſum
quadraginta ⁊ nouē inqͭt annis vix eū im
plere ꝑualui. Hinc itaq̄ quodā aurū dā
te ac cibaria pauperū ⁊ dicente: numerā
At ille rn̄dit. Qd dediſti nō eget nūero ſʒ
ſalubꝛitatis effectu. Is etē pābo atha
naſio epo deprecātes: a b heremo deſcen
dit in alexādriā. Cūq̄ vidiſſet ibi mulie
rē theatralē fleuit: ⁊ a preſentib⁹ inq̄ſitus
quare ploꝛaret due inqͭt me res mouerūt
vna q̄ eſt illi⁹ ꝑditio/altera vō qꝛ ego nō
tm̄ ſtudeo placere deo q̄tū hec vt turpi
bus placere poſſit hoīb⁹. Alter q̄dā dice-
bat. monachus niſi operat⁹ fuerit violēto
iudicaꝛ equalis. Piteri⁹ multas expoſi-
tionūʒ naturales adhibebat frequenter
aliis alia requirētib⁹ enarrabat. Per ſin
gulas aūt explanationes oꝛabat. Illo ſi-
q̄dē tēpoꝛe inter mona E chos fuerūt
duo viri deo amabiles noīe vterq̄ ma-
charius: vnus ex egypto ſuperioꝛe: alter
alexādrin⁹. Ambo ꝓ multis reb⁹ inſignes
ꝑ abſtinētiā cōuerſationē: moꝛes atq̄ mi
racula q̄ eoꝝ manib⁹ agebanꝛ. Egypti⁹
itaq̄ machari⁹ tātas curas fecit ⁊ tātos
demones effugauit vt ex ei⁹ opib⁹ liber
ꝓprius expleaꝛ. Erat aūt reuerēdus ⁊ cir
ca delinquētes ſeuer⁹. Poꝛro machari⁹
alexādrinus: ſimilis eſſet egyptio ꝑ oīa
in hoc mutabaꝛ qꝛ circa cōſulētes hila-
rioꝛ apparebat: ⁊ vultu letifico ad cōuer
ſionē iuuenes educebat. Hoꝝ diſcipul⁹
euagrius philoſophiā ope rebuſq̄ poſ-
ſedit: pͥ⁹ ſermone ſolūmō philoſophat⁹
⁊ in vrbe cōſtantinopolim a gregoꝛio na
zāzeno diacon⁹ oꝛdinat⁹: deinde cum eo
deſcendens in egyptū ⁊ predictos viros
inſpiciens cōuerſationē zelatus eoꝝ eſt.
Tantaq̄ miracula in eius manib⁹ facta
ſunt q̄ta in p̄ceptoꝛum eius. Conſcri-
pſitq̄ libꝛos valde neceſſarios: quoꝛum
vnus quidē monachus titulatur ⁊ eſt de
actuali: ali⁹ cognitionalis ſm̄ q̄ quiſpiā
cognitione fit dign⁹. Huic capitula ſunt
quinquaginta. Alius vero cōtradictoꝛi⁹
ex diuinis ſcripturis collectus contra de
mones tētatoꝛes partibus octo diuiſus
eſt ſm̄ numerū octo cogitationū. Et ſex-
cēte propoſitiones ad contēplationē pͥ
nētes quas gnoſtica ꝓbleumata id ē co
gnitionales ꝓpōnes denoīauit. Inſup ⁊
verſuū opa duo: vnū q̄dē ad monachos
in cenobijs vel itinerib⁹ cōſtitutos: ⁊ vnū
ad virgines: q̄ q̄mira q̄tq̄ neceſſaria ſunt
legētes intelligūt ſed opoꝛtunū eſt ſicut
arbitroꝛ pauca ei⁹ dicta de monachis ac
ſcriptura referri. Sic em̄ ait. Neceſſariū
eſt em̄ vias inquirere recte p̄cedētiū mo
nachoꝛū ſcōꝫ eas exerceri. Multa em̄ in
ueniūtur ab eis dicta bn̄ ſimul ⁊ acta. In
ter quos ⁊ in hoc ait q̄dā q̄m ſicca ⁊ non
inequalis dicta caritate ꝯducta: cito ꝑdu
rit monachū ad īpaſſibilē poꝛtū. Is aūt
cū vidiſſet quēdā fratrū fantaſijs nocte
turbari hoc mō curauit eū p̄cipiens vt
lāguētibus cibos ieiun⁹ miniſtraret. Un̄
requiſitus/nihil inqͭt ſicut in ulla hmōi

ꝑſſiones extinguit. Quidam tunc G
philophoꝝum acceſſit ad iuſtum antho=
mium dicēs. Quō ſufficis o pater codicū
cōſolatione priuatus? Ad quē anthoniꝰ.
O inquit philoſophe meus codex natura
creaturarū eſt: ⁊ adeſt cū voluero verba
que mihi relegi dei. Requiſiuit me vas
electionis macharius ſenex egyptius di
cens. Quare mali memoriam aduerſus
homines retinētes memorabilem virtu=
tem anime diſſipamus. Cōtra demones
autē habentes mali memoriam innoxij
permanemus? Cūqꝫ in queſtione huius
interrogationis heſiſſem/rogaui eū ex
planare ſmonē. At ille. Pria inꝗt paſſio
furoris ꝯ naturā eſt exhibēs ꝓo ſm natu
rā. In ipo feruēti meridie ꝑueni apō ſan
ctū patrē machariū ⁊ ſiti vehemēter accē
ſus aquā vt biberē poſtulaui. At ille vm
bra inquit tibi ſufficiat multi namqꝫ nūc
iter agentiū aut nauigantiū etiā hac re=
fectione priuātur. Deinde cū apud eum
verba de abſtinentia exercerē: cōfide in=
quit fili per viginti annos neqꝫ aqua neqꝫ
ſomno ſum ſatiatus. Panē nāqꝫ meū in
pondere comedebam aquā vero bibebā
cū mēſura: parietibus aūt reclinatꝰ ſom
nū paululū rapiebā. Cuidam monacho
rum nūtiata mors patris eſt. At ille nun
tiāti/ceſſa inꝗt ⁊ blaſphemare noli meꝰ
eīn pater immortalis exiſtit. Quidā fra=
trū euāgeliū ſolūmodo poſſidebat: quod
vēdens pauperibꝰ erogauit: dignū ꝓfe=
rens memorandūqꝫ ſermonē. Ipſum in=
quit verbū vēdidi qḋ mihi ſemꝑ dicit vē
de oīa tua ⁊ da pauperibꝰ. ¶ Eſt quedā
inſula circa alexandriā tranſpaludē ma
rie in qua habitabat monachus contem
plantibus approbatiſſimꝰ qui dixit. Oīa
querūtur a monachis agi ꝓpter cauſas
quinqꝫ ideſt ꝓpter deū ꝓpter naturā pro
pter cōſuetudinē ꝓpter neceſſitatem: pro
pter opus manuū. Idē ipſe dicebat vnā
quidē nature eſſe virtutē ſed etiā diuer=
ſas ſpecies ſumere ꝑ anime qualitates.
Nam ⁊ lumen inquit ſolis eum ſine ſpe=
cie ſit diuerſa feneſtris tñ per quas igre
ditur ſchema quoddā variū facere videt.
Alius itaqꝫ monachus. ꝓpterea inꝗt ab
ſcindo libidines vt auferā furoris occa=
ſiones. Nō eīn furorē ſemꝑ ꝓ libidinibꝰ
ligare mentem meā turbare: ſcientiam
perſequentem. ¶ Quidā ſenū dicebat.
Caritas appoſitū ciborū aut pecuniarū
ſeruare non nouit. Idē ipſe dicebat. Me
ſcio me in eadem re a demonibus fuiſſe
deceptū. ¶ Hec igitur euagrius in libro
ſuo actuali cōmemorauit. In contēplati
uo autē hec dicit. Quatuor virtutes ⁊ cō
tēplationes carū a gregorio iuſto eſſe di
dicimus: prudentiā: fortitudinē tēperan
tiā atqꝫ iuſtitiā. Prudentie quidē opus
eſſe dicebat cōtēplari intellectuales ſan
ctaſqꝫ poteſtates: abſqꝫ ſermonibꝰ: ꝙppe
quos ſapientia ſignificaret contradidit.
Fortitudinis autem perdurare in verita
te licet quiſpiam debelletur ⁊ nō accede
re ad ea que nihil ſunt. Temperantie ve
ro propriū hoc eſſe reſpōdit ſuſcipe pre=
mia agricole ſemina ⁊ ea plantare con=
uenienter. Porro iuſtitie opus vt pro me
rito ſingula cuiqꝫ verba reddantur. Alia
quidē obſcure pronūtiata: alia enigma
tibus iudicata. Quedam ꝟo propter vti
litatem ſimplicium aperte diſpoſita co=
lumna itaqꝫ veritatis cappadox baſiliꝰ
ait. Humanam ſcientiam reddit crebra
meditatio ⁊ exercitatio meliorem. Eam
vero que gratia dei cōceditur iuſtitia pa
tientia atqꝫ miſericordia: ⁊ humanā qui
dem etiam paſſibiles ſuſcipere poterunt
diuine impaſſibiles tātummodo ſunt ca
paces. Qui etiam orationis tempore pro
prio mentis lumine reſplēdentes ſemet=
ipſos inſpiciunt. ¶ Egyptiorum vero
ſacratiſſima lux athanaſius ait. Prece=
pit moyſes menſam contra aquilonis cō
ſtituit partem. Quamobrem cognoſcant
contemplatiui quis eſt qui cōtra eos ſpi
rat: et omnem tentationē forti mēte ſuſti
neāt: ⁊ cū alacritate ad ſe accedētes enu
triant. ¶ Thimuitanorum eccleſia an
gelus ſerapion dicebat. Mens quidem
ſpirituali intellectu potita: perfecte pur
gatur. Caritas autē curat mēbra furore
tumentia. Iniquas ꝯcupiſcētias ⁊ influē
tias continentia retinet. Maximus cōtē
plationū doctor didimus ait. De proui
dētia atqꝫ iudicio apud temetipſū ſem
per exerce ſermones ⁊ ſtudiorum mate=
riā memoria retine. Pene enim omnes
in his peccamus. Rationēqꝫ iudicij in

corporum differentia in qua etiā eſt mū-
dus inuenies. Prouidentie vero in mo-
dis quib⁹ malitia vel ignorantia ad ꝟtu
tes atq̧ ſciētie culmē euchitur. Hec autē
ex euagrij dicto retulim⁹. ¶ Fuit autē et
ali H us vir mirabilis; inter mona-
chos cui nomē ammonius qui tanto ſine
vlla curioſitate fuit: vt rome cū athana-
ſio veniens nullū opus ciuitatis inſpice
ret niſi tm̄ vt videtur petri et pauli baſili
cas. Is enim ammonius ad ep̄atum tra
ctus atq̧ diffugiens dexteraȝ ſibi ampu
tauit aurem: vt ſemi corpore ordinatio-
nis op⁹ effugeret. cūq̧ poſteriori tēpore
etiā euagrius a theophilo Alexandrino
pontifice ad epiſcopatum tentius nihil
amputās de corpore ſuo fugiſſet: veniēs
ad ammoniū cū ioco dicebat: quaſi male
feciſſet vt aurem amputaret et de eo reus
exiſteret. Ad quē ammonius. Tu inquit
euagri ignoras te puniendum qm̄ abſci
diſti linguam. Et ne tibi arrogare videa
ris nō vteris gratia dei. Plurimi ſiquidē
eo tēpore digni fuerūt viri: quoꝝ ſi quis
vult verba miraculaq̧ cognoſcere: et quē
admodū illis fuerūt etiā beſtie ſubiuga-
te: librū legat paladij monachi qui diſci
pulus fuit euagrij. Omnia nāq̧ de iſtis
ſubtiliter explanauit in quo etiā femina
rū imitationē conuerſationēq̧ memora
uit. Euagrius igitur atq̧ palladius mor
tuo valēte poſt paululū floruerunt. I
¶ Sozomenus. ¶ Tēporis eſt vt quātū
potuero memorari poſſim qui ſunt in il-
lo tp̄e inter chriſtianos p̄bati. Quoꝝ vn⁹
quidē in egypto ioānes: cui futura et alijs
incerta de⁹ nō minus q̄ antiquis ꝓphe
tis reuelauit donūq̧ dedit vt curaret in
ſanabiles paſſiōes. Iſte ꝗ̄ a iuuētute lau
dans deū degebat in ſolitudine comede
batq̧ herbas et radices: bibebatq̧ aquaȝ
ſi cōperiſſet. Cūq̧ veniſſet ad ſenectuteȝ
diuina iuſſiōe migrauit ad thebaidā et
multoꝝ monaſteriorū factus eſt preſul.
Qui oratione tm̄modo lāguores et demo
nes effugabat. et cū literas nō didiciſſet
ad memorādū aliq̄d codicib⁹ nō egebat
qꝛ q̄cquid ſemel mēte perceperat ſub ve
ritate retinebat. In hac itaq̧ regiōe p̄ba
batur am N mon tabēnenſioꝝ preſul
circa tria milia diſcipulos habēs. Non
minus quoq̧ et thionas multoꝝ preſides
fuere monachorum. Ambo operatores
inopinabilium reruȝ et diuina prouidētia
ꝓphetias complere. Dicitur nāq̧ thionē
eruditū egyptiarū grecarū latinarumq̧
literarum: et triginta annis habuiſſe taci
turnitatem. Porro hominum a nullo vi-
ſam iraſcentē aut iurantē: aut mentientē
aut vanuȝ aliquid aut aſperum vel infir
mum protuliſſe ſermonem. Ea tēpeſtate
fuerunt copras et L helin: necnon he
lias. Copras quidē vt aiunt diuinū ha-
buit donū ſalutes efficere paſſionum/ et
demones expellēdi. Helin vero a paruu
lo nutritus in monaſterio plurima inopi
nabiliter miracula faciebat ita vt etiam
ignē in ſinu portaret: et nequāq̧ ei⁹ veſtis
arderet. Uerū helyas tūc quidem procul
ab antimo ciuitate degebat in heremo
agēs annū etatis circa cēteſimū atq̧ de-
cimum. Antea tamē pene ſeptuaginta an
nis ſol⁹ vixit in ſolitudine: et vſq̧ ad hāc
etateȝ ieiunādo et viriliter cōuerſando ꝑ
uenit. Fuit etiam appelles in egypto ex fa
bro M ferrario qui dū aliquādo per
noctē hoc opus exerceret/ vmbra demo-
niaca veluti mulier ſpecioſa euȝ de caſti
tate tentabat. At ille ferrū quod opera-
batur ex fornace trahēs eam ꝑcuſſit in fa
ciē. Tūc ille ſtridēs et ingemiſcēs procul
effugit. ¶ Inter hos etiam yſodo M
rus qui fuit vndiq̧ monaſteriuȝ muniēs
curabat vt null⁹ egrederetur ſed oia ne-
ceſſaria haberet interi⁹. Necnō ſerapiō
circa decē milia ſub ſe monachos hn̄s
quos omnes ſic educabat: vt ex ꝓprijs ſu
dorib⁹ neceſſaria cōpararet et alijs mini
ſtraret egentibus. Dioſcorus quoq̧ non
amplius centū monachis p̄ſidebat O
Qui cum preſbyter eſſet ſacrificia faciēs
oēm perfectionē adhibēbat examinādo
et diligenter diiudicando accedentes ad
ſacra myſteria ita: vt expiarēt mētē ma
li cuiuſpiā cōſcientiā non haberent. Eu
logius P preſbiter fert p̄ſentiam ha
buiſſe cogitationū quorūlibet ad ſe veni
entiū/ eorūq̧ delicta palā redarguebat et
quecūq̧ latēter cogitaſſent ſibi reuelata
manifeſtabat. Qui ꝟo aliq̄d mali geſſiſ-
ſent: vel prauū ꝯſiliū habuiſſent ab alta
ri ſuſpēdebat: manifeſtās eis peccatū qđ

egerant ꝛ diligentia purgatos ſuſcipie-
bat. His itaq3 ſimiliſerat appollo in the
baida qui quadraginta annis in interio
re morabarc ſolitudine ſpelūcā paruulā
in mōte vicino habēs/ſed ꝑ multitudine
miraculorū paruo tpe inſignis effectus
plimoꝝ ꝑſul extitit monachoꝝ. ¶ Eo Q
nāq3 tpe multi ꝛ optimi ſtudioſe philoſo
phātur in alexādria/quaſi duo milia vi
ri. Quoꝝ alij in ſolitudine morabantur/
alij circa marcote degebāt. Excellēter au
tem inter alios emicabat dorotheus ge
nere thebeus: cuius hec fuit vita vt quo
tidie lapides a mari colligeret: et annis
ſingulis hoſpitiū edificaret ꝛ fabricare ſi
bi nō valētib⁹ daret. Noctibus autē pro
pter coꝝ cibum faciebat ſportas vt vēde
ret. Cui⁹ cibus erat panis vncie ſex/ꝛ ole
rum munitoꝝ faſciculus vnus: ꝛ adhibē
dum aqua. Hic a iuuētute ſic viuens nec
in ſenectute defecit. Nunq̄ viſus eſt in le
ctulo ſoporatus vel pedes ꝑ requie tetē
diſſe: aut dormire ꝑ volūtate niſi q̄ntum
operando aut comedēdo natura cōpreſ-
ſus oculos claudere potuiſſet: ita vt ſepe
dū comedēdo dormiret cib⁹ ex ci⁹ ore la
beretur. Aliq̄n ergo ſomno valde graua-
tus cū in ſtercore cecidiſſet obdormiuit.
Expergefactus aūt ꝛ contriſtatus dixit.
Si angelis dormire ſuaſeris ꝛ mihi vlte
rius ſuadebis. q̄ forte dicebat ad ſomnū
aut ad demonē qui nitebaꝛ bonis actio
nibus impedire. Huic laborāti quidā di
xit. Cur ita perimis corpus tuū. At ille q̄
me inquit occidit. ¶ Piamonē vero pre-
ſbyterū ferunt q̄ dum ſacrificaret: aliq̄n
ſanctū angelū circa ſacrū vidiſſet altare
ſtātem: ꝛ ꝑſentes monachos in codice cō
ſcribentē abſenteſq3 delētē ioanni quoq3
tantā deus noſcitur donaſſe virtutē con
tra paſſiones atq3 lāguores: vt plurimos
podagricos et articula habentes ſoluta
curaret. ¶ Inter hos bēiamin ſenior R
valde clarus habebaꝛ dono dei potit⁹ vt
ſine medicamine tactu manuū aut olei
facta oratione ſanaret egrotos. Hunc fe
runt incidiſſe in ydropicā paſſionē et tm̄
eius corpus intumuiſſe: vt nō poſſet ꝑ ia
nuas cellule ſue in qua habitabat efferri
niſi ianue cū tabulis ante poſitis ſublate
fuiſſent. Is ergo paſſionis ſue tēpore pe
ne octo mēſibus ante mortem in ſella la
tiſſima ſedens: curabat ſolēniter egrotā
tes nō grauiter ferens q̄m ſue egritudini
nō prodeſſet: ſed etiā ſe vidētes ꝯſolaba
tur ꝛ deprecabatur vt rogarent deum ꝑ
anima ei⁹ ꝛ de corpore nō curarent quia
et dū ſanū inquit eſſet nihil ꝓfuit mihi.
¶ Marcum in ſcy S thia degentē fe
runt etiā in iuuentute valde fuiſſe man-
ſuetū et ſapientē memoriaq3 ſcripturaꝝ
diuinarū ſatis ydoneū: et tāto deo ama-
bilē vt cū ad dominicū corpus accederet
angelus ei ſacramēta preberet/ cui⁹ ma
nū vſq3 ad iuncturā brachij tantūmodo
dicebat inſpicere. ¶ Machario vero dā
tum eſt vt vltra ſuperaret T demo-
nes. Huic occaſio cōuerſionis cōmiſſum
homicidiū fuit. Nam dū puer eſſet oues
paſceret circa mariā paludē: ludens quē
dam coetaneū interemit: ꝛ metuēs fugit
in ſolitudinē. Qui dum tribus annis ſub
diuo moraretur poſtea paruū hoſpitiū
fecit ſibi in quo annis. xxv. moratus eſt.
Plurimi ſiquidē ſe eū audiſſe dicebāt: q̄
gratias illic calamitati referret ꝛ ſaluti-
ferum vocaret illud homicidiū nō ſponte
cōmiſſum: qd̄ ꝛ beatitudinis cauſa ꝓue-
nerat. ¶ Appolonius autē cū ꝑ U oē
tēps vite nihil vite monachice didiciſſet.
Sciens quia nec ſcribere nec artem etiā
exercere poſſet: ꝓpter etatē omnia medi
camina ꝛ cibaria oportuna laborātibus
et ꝓprijs pecunijs cōparabat ſingulaſq3
ianuas monaſterioꝝ a matutino circui-
bat vſq3 ad horā nonā viſitādo languen
tes et miniſtrādo qd̄ indigerēt. Qui mo
riturus alio tradidit qd̄ habebat iubens
vt talis vota ſeruaret. ¶ Mo X yſes
autē cū ſeruus eſſet ꝓpter culpas expul
ſus ex domo eſt: qui latrocinio dedit⁹ ho
micidia multa cōmiſit. Poſtea vero con
uerſus repēte huiuſmodi phie virtute cō
pletus eſt. Cūq3 ꝓprijs vite feruore fan-
taſijs adhuc libidinū moneretur: multa
abſtinentia domabat corpus ſuū: panē
ſolūmodo comedens ꝛ multū opus effi-
ciens. Sex aūt annis per totam noctem
ſtans orauit neq3 genibus inclinatis ne-
q3 oculis in ſomno clauſis. Inſuper etiā
noctanter circuibat cellulas monachoꝝ
et lagenas ſingulorum aqua implebat/

cum longe aut decem aut viginti aut tri
ginta ſtadijs aqua manaret. Qui licȝ ita
domaret corpus: prioꝛē tamen valitudi-
nem nō amiſit. Fertur eñ quia dum qua
tuoꝛ latrones eius inuaſiſſent hoſpitiuȝ
cōprehendiſſet oēs atqȝ ligaſſet ſuiſqȝ hu
meris impoſitos ad eccleſiam perduxiſ-
ſet in voluntate monachoꝝ ponens qd
de illis facere vellent. Fuit ergo in ſum-
ma phia ꝛ terribilis demonibus et pre-
ſbyter in ſcythi cōſtitutus vixit annis pe
ne. lxxv. Sub hoc igitur iperio y fuit
paulus de libia in ſcythi nō minus quin
gētos monachos habens. Nihil autem
operabatur neqȝ percipiebat niſi qđ co-
mederet tantū. Oꝛabat autē ſolūmodo
Et veluti quoddā tributū habēs impoſi
tum trecētas oꝛatiōes deo vnaquaqȝ die
reddebat. Et ne numero foꝛte delinque-
ret trecētos lapides ponebat et ſingulis
oꝛationibus lapidē mittebat in ſinū. Ex
penſis vero lapidibus oꝛationes ſciebat
eſſe cōpletas. ℭ Tūc etē Z nim pa-
chomius abbas in ſcythi floꝛebat a iuuē
tute vſqȝ ad ſenium optime conuerſatus.
Quē neqȝ circa anime paſſionem demon
aliqñ decepit. BB ℭ Stephan⁹ aūt
circa mareoteȝ habitauit ꝑfecte degens
et integra cōtinentia. Qui circa ſexagin
ta annos ꝓbatiſſimus monachus fuit: ꝛ
anthonio magno notiſſimus. Fuit itaqȝ
manſuetus ꝛ ſapiens locutione ſuauis ꝛ
vtilis triſtantiū conſolabatur animos ꝛ
alacritateȝ reuocabat licet neceſſaria tri
bulatio ꝓueniret. Talis etiā erat in cla-
dibus ꝓprijs. Deniqȝ dū infirmitateȝ in
curabilem incurriſſent ꝛ medici putrida
mēbꝛa eius incidiſſent: ille manibus tñ
operabatur palmarū flectens folia ꝛ pre
ſentibus perſuadens vt de reb⁹ huiuſmo
di incidi nō dolerent neqȝ aliud cogita-
rent niſi de bono fine. Deus inquit q̄ fe-
cit cūcta vtilia ſunt. Ego autē noui quia
hmōi paſſiones ꝓ peccatis eueniunt. Et
meli⁹ eſt hic penas ſoluere: qȝ poſt moꝛ-
tem ꝑpetua ſupplicia ſuſtinere. ℭ Pioꝛ
autē cuȝ de domo patris ad philo AC
ſophiā conuerſionis exiret: pꝛomiſit de-
nuo nullū ſe ꝓpinquoꝛum de cetero foꝛe
viſuruȝ. Poſt quinquaginta vero annos
dum eius ſoꝛoꝛ eū videre vellet ꝛ habita
re in heremo cognouiſſet: nō ceſſabat do
nec inſpiceret. Quā dum epiſcopus loci
iam grādeuam propterea videret affligi
ſcripſit pꝛeſulibus heremi vt pꝛioꝛem di
rigerent. At ille qm̄ contendere nephas
eſt iuſſionibus ſenioꝝ obediens: et aſſu-
mens quendam venit ad patriā. Cumqȝ
ante ianuas dom⁹ ſue acceſſiſſet ꝛ ſuū nū
tiaſſet aduētū: occuniēte germana clau
ſis oculis dixit. Ecce ego ſum pioꝛ quan
to vis aſpectu ſatiare. Tunc illa gratifi-
cata laudauit deum. At ille oꝛatione fa-
cta remeauit ad heremum: vbi fodiens
aquam inuenit amarā eaqȝ vſus eſt vſqȝ
ad vltimū vite diem. Poſt cuius obitum
nullus illic habitare pꝛeualuit. Ego au-
tem reoꝛ qꝫ per oꝛationem eam ad ſuos
vſus fecit dulcem: dum etiam alibi non
extantem oꝛationem meruerit emanare.
Nam cum moyſes et eius monachi pu-
teum aliquando foderent ꝛ nec venā ali
quam repperirent: nec amplius iam fode
re altitudo permitteret medio die ſuper
uenit pioꝛ et oꝛatione facta deſcendit in
foueam. Cumqȝ tertio percuſſiſſet terraȝ
mox emanauit aqua. Cumqȝ oꝛatione fa
cta diſcederet: illis eum petentibus vt
vel ex aqua guſtaret: ad hoc inquit dire-
ctus ſum: et propter quod veni peractum
eſt. ℭ Ammonium itaqȝ ferunt AD
nimis eruditum: oꝛiginis didimiqȝ di-
ſcipulum a iuuentute vſqȝ ad nouiſſi-
mum diem preter panem aſſum nichil
aliud comediſſe. Hunc dum voluiſſent
quidam ad epiſcopatum protrahere nec
ille poſſet eos ſermonibus euitare: ab-
ſcidit pꝛopꝛiam aurem dicens. Jam mo-
do neqȝ volente me quiſqȝ patitur oꝛdi-
nari dum eccleſiaſtica regula coꝛpoꝛe
perfectos exquirat. Proinde diſcedenti-
bus illis et denuo remeantibus atqȝ di-
centibus quia moꝛum perfectionem po-
tius eccleſia quam coꝛpus exquirat: iu-
rauit etiam linguam ſuam abſcindere
ſi ei vim niterentur inferre. Quo audi-
to qui venerant receſſerunt.

ℭ Eo ſiquidem tempoꝛe fuit eua-
AE grius vir eloquentiſſimus a gre-
goꝛio epiſcopo nazanzeno decenter eru
ditus: cuius etiam fuit Archidiaconus.
Ferunt enim eum aſpectu fuiſſe pul-

cherrimum: et circa cultum veſtitus or-
natum. Cumq; eum quidam ſenator ze-
lotipus vxoris ſue cognouiſſet eſſe no-
tiſſimum: ei mortis parabat inſidias: q̄
ad perfectū peruenire potuerunt: niſi ei
quedā terribilis ⁊ ſalutaris viſio predi-
xiſſet. Vidit eñ in ſomno quaſi pro crimi
ne fuerit cōprehenſus ferroq; vinctus pe
dibus manibuſq; ad ſuppliciū duceret.
Quod dū fieret quidā protulit euāgeliū:
⁊ promiſit eū de vinculis eſſe ſoluendū ſi
ab vrbe ꝯſtantinopolitana diſcederet: id
q; compulit ſibi iureiurādo ꝓmitti. At il
le tactis euāgelijs hoc ſe cōplere ꝑmiſit:
e vinculis ſolutis expergefactus eſt: ac ſa
cre credens viſioni pericula declinauit.
Tūc ab vrbe ꝯſtantinopolitana venit in
hieroſolymā. ¶ Fuerunt etiā in rinoco-
runa nō peregrini ſ; ꝓuinciales viri phi
lo A F ſophiaq; florentes. Inter quos
fertur melas epiſcopus huiuſmodi fuiſ
ſe benignitatis. Dum miſſi fuiſſent qui
epiſcopos reſiſtentes arrio deportarent
exilio: venerunt ad huius eccleſiā. Que;
dū inueniſſent veluti vltimū miniſtrum
candelas eccleſie ꝑparantē: interrogaue
runt vbi eſſet epiſcopus. At ille. Ego in-
quit vos epiſcopo nūtiabo. Tunc ex iti-
nere fatigatos ad epm̄ duxit: ⁊ appoſita
menſa pauit ⁊ valuit. Poſtea miniſterio
completo ciborum dixit his quos appoſi
ta menſa refecerat ſe eſſe epiſcopū. At il
li mirati virū cauſas aperuerunt ⁊ reddi
ta reuerentia ei dederūt fugā. Tunc ille.
Non inquit declinabo quod mei ſimiles
libentiſſime ſuſceperunt: ſed volens exilij
precepta ſuſcipio. Huius frater ſalomon
ex negotiatore conuerſus ad magnū phi
loſophie culmen A G euectus eſt.
¶ Hoc tempore epiphanius qui poſtea
cipri fuit epiſcopus: inter heremitas ma
ximus habebatur. ¶ Fuit etiam in
carris protogenis epiſcopus poſt vi-
tum: qui vt ferunt ſibi profeſſus eſt in do-
mini epyphania reuelatu; q; vidiſſet im
peratorem conſtantinum quemadmodū
ei deus futura monſtraret et iuberet vt
quod ei diceret obedire. Apud hos itaq;
tanta abſtinētia vigebat vt propter mul
ta ieiunia dentes eorum vermibus ebul-
lirent. Alios quoſdā ꝓ vſq; ad octoginta
annos panem ferunt penitus non guſtaſ
ſe. Helyodorum plurimas inſomnes du-
xiſſe noctes ieiunioq; ſepteuos ꝯtinuaſ-
ſe dies. Multi quoq; apud paleſtinam ⁊
ſyriam atq; perſas fuere monachorum
quorum ſi noīa conſcribere quiſpiā volue
rit multos libros implebit. ¶ Theodori.

¶ Capitulum.ij.

Eo ſiquidē tē-
pore in conſtantinopolita
na vrbe comprehendētes
arriani quoſdam religio-
nis pie preſbyteros: eoſq;
mittentes in nauem inermem ⁊ trahen-
tes in pelagus alijs quippe in alia naue
ſequentibus: immiſſo igne cremauerūt.
Quo facto ſancti viri cum igne atq; mari
pugnātes nouiſſime ſunt abſorpti ⁊ triū
pho martyrij coronati.

¶ Capitulum.iij. A

In antiochia ve
ro valens plurimo tempore cō
moratus omnibus licentiam
dedit gentilibus. atq; iudeis
necnon ⁊ hereticis. Nā ⁊ gentiles feſtiui
tates agebāt demonibus miniſtrātes: ⁊
poſt iulianū a iouiniano ydolatrie vani-
tates extinctas florere rurſus iſte ꝑmiſit
⁊ iouis cultū atq; dioniſij ſacraq; cere-
ris iā nō in occulto tanq̄ ſub pio impa-
tore celebrabant ſed per mediā plateam
bacchantes vbiq; currebant. Illis tan-
tūmodo tūc ꝑnceps erat inimicꝰ: q̄ apli-
cam doctrinā ꝑdicare videbant. Et pmū
q̄dē a ſacris baſilicis fecit expelli: q̄bꝰ io
uinianꝰ famoſiſſimꝰ impator nouā dedit
eccl'iam. Cūq; in mōte ſacra celebrarēt
hymnis laudātes deū: ⁊ diuinis illic elo
quijs ꝑfruētes l; aeris aduerſitatē ſepiꝰ
ſuſtinerēt aliq̄n pluuijs: aliq̄n niuibꝰ ali-
q̄n gelu freq̄nter ignis ardore macerati:
neq; i hmōi locis laudibꝰ diuinis eos frui
ꝑmiſit ſ; miſſis militibꝰ effugauit. Tunc
B flauianꝰ atq; dyodorꝰ veluti q̄dā ꝓpu
gnacula iacul' iminētibꝰ reſiſtebāt. Na;
cū meleciꝰ eoꝝ paſtor ſeorſu; degere co-
gerer: iſti curā gregibꝰ adhibebāt. lupis
q̄dem obijcientes propriā fortitudinem
et ſapientiam ſuam. ouibus autē curam

congruā iugiter offerētes. De montanis aūt locis expulſi ꝯ ripas vicini fluminis paſcebant oues. Nō enim patiebant̄ ſm iſraelitas captiuos in babilone organa ſua ſuſpendere: ſed laudabant creatorē ⁊ largitorē deū in omni loco dñationis eius. Sed neqꝫ in hoc loco ꝯciliū piorum quietū eſſe permiſit hoſtis ſeruoꝝ chriſti. Uerūtñ concordia illoꝝ mirabiliū paſtoris magni, diſcipuloꝝ ad exercitiū ſanctas oues enutriēs: ſpūalia paſcua miniſtrabat. Et dyodorus qdē ſapiētiſſimus atqꝫ fortiſſim⁹ velut qdā fluui⁹ ꝑſpicuus atqꝫ torrēs oues qdē ꝓprias irrigabat luꝑ ꝟo blaſphemias penit⁹ diluebat: et generis ſui nobilitatē ſpernēs libēter ſuſtinebat quālibet ꝓ fide calamitatem.

Flauianus vir optim⁹ ⁊ ipſe gñe nobiliſſim⁹ honeſtatē ſolā iudicabat eſſe pietatē ⁊ velut puer exercitat⁹ maximū dyodorū quaſi quendā infinitoꝝ certaminū vigebat athletā. Illo nāqꝫ tpe nō ꝯtionabant̄ inter eccľiaſtica collegia: ſꝫ hoc agētibus multa ſolatia ꝯferebat concilioꝝ ⁊ ſcripturaꝝ ⁊ expoſitionū. Et doctores qdem ꝯ arrianas blaſphemias tēdebant arcus. Iſte ꝟo velut ex quibuſdā pharetris ſue mētis ſagittas ꝯgruas offerebat ⁊ nō ſolū domi ſed etiā publice hereticis reſiſtēs rhetia eoꝝ facilius erūpebat: et labores oſtendebat araneas.

Capitulum. iiij.

Cum his itaqꝫ laborabat afrates cui⁹ ꝯuerſationē alio loco ꝯſcripſim⁹. Is em̄ oim ſalutē ſue quieti preponēs ⁊ ſpeluncā deſerēs ꝓpriā paſtorales ſudores aggreſſus eſt. Quātas ꝟo ꝟtutis diuitias ꝯgregauit nunc referre ſuperfluū eſt. Unū tantūmodo eius debet dici qḋ huic hiſtorie valde ꝯgruit. A boree parte fluuias currit orantes circa palatū. a meridie ꝟo eſt maxima porticus vndiqꝫ: turres excelſas habēs. Inter palatiū ꝟo ⁊ flumen platea eſt qua egredientes ex vrbe mittit ad ſuburbanos agros. Per hāc plateā dū tranſiſſet afrates ad hoſtilia certamina ꝓperabat vt ſacris ouibus curas neceſſarias exhiberet. Hunc de palatio reſpiciēs imperator viliſſimo pallio vidit indutū: ⁊ in longeua ſenectute celeriter ꝓperantem. Cūqꝫ dixiſſet quidā qꝛ iſte eſſet afrates in quo ciuitas vniuerſa penderet. Dicit ei imperator. Dic mihi vbi vadis? At ille ſapienter rñdit ⁊ ꝯgrue. Pro tuo inquit oraturus imꝑio. Tunc impator. Oportebat te domi inqt orare ſm monachicū morem. At ille ſctiſſimus. Optime inqt dicis. Si ſic quoqꝫ ꝑmitteres hoc me facere oportebat. Et hoc hacten⁹ egi donec xp̄i oues pace priſtina fruerent̄. Qꝛ vero tumultu maximo cōmouent̄ ⁊ periculi onus impedit ne captiue teneātur neceſſe eſt vbiqꝫ diſcurrere: eaſqꝫ a neceſſitate ſaluare. Sed dic mihi trāquilliſſime impator. Si puella eſſem in cubiculo reſidens ⁊ ad lanā vacās viderēqꝫ paternā domū ignib⁹ cōcremari quid me facere ꝯgruebat? ſedere intus ⁊ ardentē ꝯtemnere domū: an certe diſcurrere vbiqꝫ aquā ferre: flāmas extinguere? credo qꝛ dicis hoc poti⁹ fuiſſe faciēdū. Id em̄ puelle ſapiētis eſt op⁹. Hec ergo fit nūc igit̄ impator. Te nāqꝫ in paternā domū noſtrā mittēte flāmas diſcurrimus vt eas velociter extinguam⁹. Hec illo dicēte intermināt⁹ eſt qdē ſꝫ tacuit impator. Un⁹ em̄ cubiculari⁹ impatori aſpere rñdens viro ſctiſſimo hmōi cladē noſcit̄ ꝑtuliſſe. Is em̄ habebat balnei curā vbi poſt hec ꝟba deſcendens vt imperatori pararet ingreſſus et mente percuſſus in aquā feruentem deſcendit ibiqꝫ defunctus eſt. Sedebat imperator expectās: vt eo renūtiāte lauaret. Eoqꝫ tardante miſit alios viros cur moraretur. At illi ingreſſi viderunt eum in ſolio feruente defunctum atqꝫ ſolutum. Quod cū nuntiatum fuiſſet imperatori cognouerunt virtutem orationis afrate: non tamen ab impijs dogmatibus receſſerunt ſed ſecundum pharaonem induratū eſt cor eorum.

Capitulum quintum.

Hac itaqꝫ tempeſtate iulianus famoſiſſimus ſolitudine derelicta venit anthiochiam. Nam cum heretici ſoliti facile ſarcire mendacia: hunc virum ſue dicerent eſſe prauitatis: miſerūt

ad eum

ad eũ lumē veritatis flauian⁹ atqȝ dio doꝛ⁹ pariter⁊ afrates acatũ virtute florentē qui poſtea berſe fuit eps:rogātes vt multis hominũ milibus ſubueniret:⁊ aduerſarioꝝ fallaciā redargueret veritatiſqȝ dogmata cōfirmaret. Is ergo vir ſanctiſſim⁹ ⁊ veniēs ⁊ reuertēs: ⁊ in ipſa maxima ciuitate quāta miracula fecerit in hyſtoria deo amabili a nobis conſcripta retulimus. Qꝛ vero tot⁹ pp̄ls ciuitatis ad collegia noſtra cōuenit nullũ ſeculum dubitare cōfido. Res enim inopinabiles ad ſe ꝓbantur vniuerſos attrahere. Sed q: maxima miracula ille vir operatus eſt etiā veritatis hoſtes nequeunt denegare. Hoc em̄ ⁊ in alexādria temporibus ꝯſtātij fecit magn⁹ anthoni⁹. Deſerens em̄ ſolitudinē: totas circuibat vrbes ſatiſfaciēs vniuerſis: qm̄ athanaſius doctrine apoſtolice predicatoꝛ extraret: et hoſtes eſſent veritatis participes arrij. Sic igit̄ ſciebāt illi ſacratiſſimi viri qđ tpi vnicuiqȝ cōgrueret: ⁊ quādo op⁹ erat frui quiete quādo neceſſariũ ſolitudini ꝓponere ciuitates. ¶Cap.vj.

Fuit igit̄ illo tempore in exereſtis famoſiſſim⁹ acepſemas in cella recluſus ⁊.lx. annis neqȝ viſus neqȝ locut⁹. Teumati⁹qȝ mirabilis: qui lȝ oculoꝝ acie priuaretur oīa circuibat: ꝯfoꝛtās oues lupiſqȝ reſiſtens. Propter quā cauſā monachicā eius cellulā cōcremauerũt: ſed traianus magiſter militũ fideliſſim⁹ aliā ei fabricatus multo eũ fouit auxilio. Hoc itaqȝ tēpore fuit effrē in ediſſa: in alexādria vero didimus. Et effrē ſyra vſus lingua ſpiritalis gratie radios emittebat. Qui licȝ neſciret doctrinā grecā: multos grecoꝛum eruditoſqȝ redarguit: ⁊ totius heretice prauitatis infirmitatē nudauit Et quoniā tūc armoni⁹ bardiſanus, quedā cantica cōponēs: ⁊ impietatem melodice ſuauitati permiſcens allictebat audientes: et capiebat in peſte. Iſte ſumēs inde concentus pietatem cantilene pmiſcuit: ⁊ audientibus ſuaue nimis et vtile medicamē appoſuit. Que cātica triumphatoꝝ martyꝛuz feſtiuitates hactenus efficiunt clarioꝛes.

¶Socrates. ¶Capitulum.vij.

Cum igitur imperator valēs lege ꝓcepiſſet proſequēdos eſſe in alexādria ⁊ egypto cunctos oꝛthodoxos/oīa vaſtabātur. Alij namqȝ ad iudicia trahebātur: alij mittebātur in vincula: alij verberib⁹ agebātur. Plurimaqȝ ſupplicia aduerſus quietis amatoꝛes ingerebātur. Et dũ hec in alexādria fierēt ſecūdũ lucij volūtatē fuiſſetqȝ in anthiochiā reuerſus euzoius mox ad monaſteria per egyptũ cōſtituta ꝓceſſerũt. Duo macharij in exiliuz miſſi multis miraculis claruerunt. magiſter militũ cũ multitudine armatoꝛũ: ⁊ lucius arrian⁹. Cũqȝ plurima viris ſanctis mala facerent nec eos vllo modo ſuperarēt pſuaſione lucij patres monachoꝝ mittunt in exiliũ. Inter quos machari⁹ egypti⁹: ⁊ alter alexādrin⁹. Cũqȝ veniſſent in inſulā quādā arrepta cuiuſdā filiā ſacerdotis a demone clamātēqȝ illis viris cur veniſtis ⁊ hinc nos expellere: ſuis oꝛationibus liberatā patri reſtituũt: ⁊ ad chꝛiſtianitatē ſacerdotem ſimul ⁊ reliquos habitātes in inſula ꝑduxerũt. Qui mox ſimulachꝛa ꝓijcientes: formam tēpli in eccleſiam mutauerunt. Baptizabātur em̄ ⁊ officia chꝛiſtianitatis gratiſſime docebātur. Sic igitur ꝓpter cōſubſtātialitatis fidē viri mirabiles ꝓbabilioꝛes effecti ſunt. Alioſqȝ ſanantes firmioꝛem operibus oſtenderunt fidē. ¶Capitulum.viij.

Eo ſiquidē tempoꝛe virũ aliũ fidelem produxit deus vt ꝑ eum fidei teſtimoniũ ꝑhiberet didimũ mirabilē virũ: q̄ oī tunc doctrina floꝛebat. Is cũ paruus adhuc prima literarũ elemēta doceret̄ paſſione oculoꝝ ꝑdidit viſuz: Cui de⁹ ꝓ viſibilib⁹ oculis intelligibiles cōdonauit. Nā qđ per oculos doceri nō potuit: auditu vigilanti cognouit q̄ cũ a puero fuiſſet ingenioſus vincebat etiā acute cōſpicientes. Facile nāqȝ regulas grāmatice atqȝ rhetoꝛice artis didicit. Cumqȝ veniſſet ad philoſophiam/mirabiliter dyalecticam/

ariſmeticam/muſicam/ aliaſq; philoſophie diſciplinas didicit/animoq; recōdidit ita vt celeriter obuiauerit eis qui oculis inſpectoribus talia didiciſſent. Sed etiam vetus nouūq; teſtamentum ſic p̄fecte cognouit vt multos ederet libros. Qui ⁊ de trinitate tres libros fecit ⁊ origenis opus de principijs ideſt periarchon interpretat⁹/in eis explanationes reliquit eximias. Fertur enim cū anthonius valentis tp̄e propter arria- nos veniſſet in alexandriam vidiſſe Didimū eiq; dixiſſe. Non te cōturbet o didime amiſſio ſenſibiliū oculorum: tales etenim oculi tibi deſunt quibus ⁊ muſce et pulices nocere poſſunt. Sed gaude potius quoniam habes oculos quibus etiam angeli coutuntur per quos videtur deus ci⁹ lumē inſpicit. ¶Theodoric⁹. ¶Didimus ab infantia priuatus oculis/grāmaticam/rhethoricam/ ariſmeticam et aſtronomiam/⁊ ſillogiſmos ariſtotelis ⁊ eloquentiam platonis auditu didicit/ non quaſi hec veritatem erudirent: ſed tanq̄ aduerſus mendaciū arma veritatis exiſterent. ¶Socrates. ¶Et quoniam aliq̄ ex nominis ſimilitudine no C ſcitur errare neceſſariū eſt oſtendere q̄m alter eſt gregorius ponticus ortus ex ceſarea ponti nimis antiquus ⁊ diſcipulus origenis. De iſto namq; gregorio multus eſt ſermo in athenis: ⁊ beritho: necnō ⁊ ponto: ⁊ vt ita dicatur in vniuerſo orbe terrarum. Is enim cum diſceſſiſſet ab athenis venit in beritho ibiq; iura legebat. Cū q; cognouiſſet ceſarea libros ſacros origenem exponere venit illic explanatiōes magniloqui illius auditurus. A quo veram philoſophiam eruditus: euocantib⁹ parentibus remeauit ad patriā. Ubi primo quidem dū eſſet adhuc laicus plurima ſigna fecit: lāguores curando: demones per epiſtolas expellendo/paganoſq; ſermonibus ⁊ operibus ſibimet ſubiugādo. Huius meminit et pāphilus martyr ⁊ euſebius in libris quos de origene conſcripſit. fuit ergo Gregori⁹ ātiquus iſte diſcipulus origenis et alter nazanzenus fraterq; baſilij. Fuitq; alius gregori⁹ alexandrinus arrianus.

¶Capitulum. ix.

Na tēpeſtate nouatiani habitātes i phrigia feſtiuitatem paſche mutauerūt. Quomodo autem geſtum ſit dicam. primo tamen referens cuius rei gratia circa phrigiam paflagoniorumq; gentes ſeuerius eccleſiaſtica regulā conſeruetur nouatus preſbyter ſe ab eccleſie romane cōmunione ſuſpendit: q̄m cornelius epiſcopus fideles qui ſacrificauerant tēpore facte perſecutiōis a decio in cōmunione receperat. Pro hac itaqꝫ cauſa ſegregatus ⁊ ad epiſcopatum a cōſortib⁹ ſuis epiſcopis euocat⁹ ſcribebat eccleſijs ne eos qui demonibus immolauerāt ad ſacramēta ſuſciperent ſed inuitarent: quidem ad penitentiam remiſſionem vero dei relinquerēt poteſtati: cuius ſolius eſt peccata dimittere. Tales epiſtolas ſuſcipientes in vna quaqꝫ ꝓuincia ſecundū proprios ſenſus reſponſa reddebant. Cū ergo ille mādaret vt nō oporteret ſacris intereſſe myſterijs: eos qui poſt baptiſma peccatum cōmiſiſſent quod ducit ad mortem quibuſdam quidem videbat amara nimis ⁊ dura hmōi regula. Alij vero veluti iuſtā rectāqꝫ ſuſcipiebāt. Inter hec mota queſtio eſt venerūt litere Cornelij romani preſulis: que remiſſionem peccātibus etiā poſt baptiſma promittebāt. Sic ergo ambobus diuerſa ſcribentibus ex diuinis eloquijs ſua ſenſa firmantib⁹. ſinguli prouincialiū diuerſas ſunt ſecuti ſententias. Sanantes namqꝫ ſanare promiſſa remiſſione etiā reliquo tempore deliquerunt. Unde videtur quia gentes phrigum caſtiores q̄ alie magis eſſe noſcuntur. Nouatus itaqꝫ licet propter conuerſationem ſubtiliſſimam ſegregauerit ſemetipſum. tamem non mutauit paſche feſtiuitatem. Nam ſecundum patres heſperios etiā iſte celebrabat. Agitur enim apud illos paſca poſt equinoctium olim: et ex quo chriſtiani eſſe ceperūt. Sꝫ iſte quidē poſtea ſub ꝑſecutione valeriani principis martyrio terminauit vitam. Hi vero qui ex eo nomīe habuerūt eiuſqꝫ fuere participes facto concilio paucorū epiſcoporum in vico pazeno vbi ſunt fontes ſagarij fluminis: regulam ꝓtulerunt.

vt iudeos obſeruent azima facientes:et
cum eis agãt paſche celebritatẽ. Poſtea
tñ etiã nouatianorũ eccl'ia propter illud
ꝯciliũ noſcit̃ eſſe diuiſa. ¶ Cap.x. A

O tẽpore dũ
valẽtinian⁹ imperator nul-
laꝫ hereſim ꝯturbaret:poſt
liberiũ rome damaſus ordi
natur ep̃s/ſimul ⁊ vrſin⁹ ex dyacono ei⁹
eccleſie in baſilica ſicinienſi latẽter. Ob
quã rẽ multis ſeditione vel prefectu ma
ximini animaduerſione punitis:remoto
vrſino damaſus remanſit epiſcopus.
¶ Theodoricus. ¶ Tunc itaq; apud
heſperiã damaſus romanus ⁊ ambroſi⁹
mediolanus ſpiritalibus iaculis ferie-
bãt hoſtes. Cũ quib⁹ etiã illi q̇ ad longa
fuerãt exilia deſtinati:literis cõfortabãt
ſuos ⁊ aduerſarios deſtruebãt. Quos di
uina ꝓuidentia gubernatores in fluctu-
atione ꝑparauit ⁊ militũ ſapiẽtiſſimos
duces in prelijs. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.xj. A

Nter hec igitur
valẽtinianus imperator heſpe
rie cõtra legatos ſauromatarũ
vehemẽti furore cõmotus:eruptione ve
narũ fluxu ſanguinis expirauit poſt con
ſulatũ gratiani tertiũ:⁊ eq̃tij ſeptimade
cima die mẽſis nouẽbris:anno vite quin
quageſimo q̃rto imperij vndecimo. Quo
moriẽte:ita- B lie milites ſexta die
poſt eius mortẽ valẽtinianũ puerũ eius
filiũ ad imperij culmina ꝓuexertũt. Cu-
ius imperiũ frater.ſ.gratianus ⁊ valens
⁊ patruus licet ingrate quod eis ignorã
tibus factũ ſit:tamen poſtea ſuſceperũt.
Hoc itaq; mõ valẽtinianus minor in pa-
terno ſucceſſit imperio. Is eñ natus eſt
de iuſtina quã viuẽte ſeuera priore con-
iuge valẽtinianus hoc mõ duxiſſe ꝓbat̃
vxorẽ. Juſtus iu- C ſtine pater cum
eſſet piceni iudex:cõſtãtij tẽporib⁹ vidit
in ſomnis q̃ ſi ex dextero femore imꝑialẽ
purpurã genuiſſet. Cũq; viſio ꝑ multos
recitaret̃ cõſtãtij aures vſq; peruenit. At
ille cõſiderãs ſomniũ tã q̃ imperator ex
eo naſceretur:mittẽs occidit iuſtũ. Cui⁹
filia iuſtina cũ orphana remãſiſſet a pa
tre virgo permãſit. Poſteriore vero tp̃e
ꝑuenit ad ſeuere notitiã ad quã frequen
tius veniebat ⁊ amabatur:ita vt etiã cũ
ea balneis vteretur. Cũq; ſeuera ſecũ la
uãtẽ iuſtinã diutius inſpexiſſet:pulchri-
tudine virginis obligata eſt ⁊ dixit impe
ratori:q² ſic eſſet ſpecioſa virgo iuſtina
vt etiã ip̃a licet eſſet mulier:eius tñ amo
re ſit capta. Uerũ imperator eius ſermo
ne cõcepto iuſtinã ducere tractabat vxo
rẽ nõ tñ ſeuerã abijcere ex qua gratian⁹
fuerat natus:quem pauloante firmarat
imperatorẽ. Legẽ itaq; ꝓtulit publice ꝑ
ciuitates ꝓpoſitã ſanciẽtẽ vt liceret volẽ
tib⁹ hr̃e duas vxores. Cũq; lex poſita ha
beret̃:iuſtine ip̃e ꝯiũct⁹ ẽ ex q̃ natus ẽ va
lẽtinian⁹ iunior ⁊ filie tres iuſta/grata/
⁊ galla:quarũ due q̇dẽ in virginitate mã
ſerunt:gallã vero poſtea maior theodo-
ſius imperator duxit vxorẽ. Ex q̃ placida
noſcit̃ ei eſſe ꝓgenita. Nã archadiũ ⁊ ho
noriũ ex placella priori cõiuge habuiſſe
cognoſcitur. ¶ Sozomenus.

¶ Capitulum.xij.

Nterea valẽs i
anthiochia ſyrie degẽs:con-
ſubſtãtialitatis cultores vehe
mẽter iſeq̃bat̃:niſi eũ liber themiſtij phi
loſophi reuocaſſet/in q̇ perorauerat: q²
eũ eſſe nõ oporteret infeſtũ ꝓpter diſcor
diã eccleſiaſticoꝝ dogmatũ:qñ ẽt apud
paganos vltra trecẽtarũ ſectarũ differẽ-
tia videret̃:⁊ vnuſq̇ſq; ꝓ dogmate ꝓprio
in ſentẽtia diuerſa ꝯſiſteret:⁊ ſi forte hoc
deo gratũ potius eſſet dum nõ facile co-
gnoſcit̃ ⁊ diuerſo mõ glorificat̃:quatin⁹
vnuſq̇ſq; amplius timeat dũ integritatẽ
eius ſciẽtie vel quõ aut q̃lis quãtuſq; ſit
magis ignorat. His ꝗ themiſtij rõcina-
tiõib⁹ aliquãtulũ mitior fact⁹ ẽ imꝑator.
¶ Socrates. ¶ Capitulũ.xiij. A

On tñ omni
no ſe ab indignatione ſu-
ſpendit:ſed pro morte im-
ponenda ſacratiſſimis vi-
ris decernebat exilia do-
nec eius impetum cauſa huiuſmodi rei-
publice remouiſſet. Barbari trãs hiſtrũ
cõſtituti q̇ vocantur gothi ciuile bellum

inter ſe duab⁹ ꝑtibus cōmouerūt. Unius
ꝑerat fridigernus: alterius athalaricus
Cūq; preualuiſſet athalaricus: fridiger
nus ꝯfugit ad rōanos: eorūq; poſtulauit
auxiliū. Quo cognito valēs precepit tra
chic militib⁹ vt barbaris auxilia cōmo-
darēt. Hoc ſolatio vict⁹ athalaricus eſt
ēt fuga ꝟſus. Ob hāc ġ cām fridigernus
volēs aliqđ beneficiū repēſare valētinū
ſuis oib⁹ dogmata ei⁹ religionis ample
xus eſt. Unde hacten⁹ gothi arriani eſſe
noſcūt. Tūc etiā vulphilas gothorū eps
literas gothicas adinuenit: ⁊ ſcripturas
diuinas in eā cōuertit linguā. Cū igitur
nō ſolū fridigerni gothos: ſed etiā atha
larici vulphilas edoceret/ tunc athalari
cus vidēs religionē patriā violari: mul-
tos arrianorū ſupplicijs tradidit: q̄s ar-
riani martyres nunc appellāt. Nō vero
poſt multū denuo inter ſe barbaris cōpa
catis: a vicinis gētibus hunorū depreda
bātur. Expulſi de ꝓprijs ad rōanoꝝ loca
cōfugiūt ſeruire potius volētes impera
tori. Hoc dū cognouiſſet valēs nihil futu
ri prouidēs: terras eis tribuit trachiarū:
arbitratus preparatū ſe cōtra oēs barba
ros habere ſolatiū: ac propterea milites
de cetero negligebat: ⁊ eos q̄ dudū cōtra
hoſtes elaborauerāt deſpiciēs etiā colla
tores ꝓuincie ꝑ vicos ⁊ ciuitates ꝓ vno-
quoq; milite octogita ſolidos exigebat:
q̄ dudū eoꝝ tributa releuarat. Hoc ergo
fuit initiū vt illo tpe romanoꝝ reſpubli-
ca calamitatib⁹ ſubderet. Barbari nāq;
cū trachiā tenuiſſent: licēter romanoruʒ
prouinciā deuaſtabant. Hec audiens va
lēs cū ab orthodoxorū exilijs nō quieſce-
ret: tunc tn̄ hac ſe neceſſitate ſuſpendit.
Turbatus enī ab anthiochia ad cōſtan-
tinopolim venit. Unde etiam aliquantū
chriſtianorum perſecutio tunc ceſſauit.

¶ Theodoricus. B

¶ Interea valēs imperator dū gothorū
gentē cōmouiſſet ad preliū/ apud boſſo-
rū tūc fatuus vires ſue infirmitatꝭ agno
ſcēs: miſit ad fratrē ſolatia petēs. At ille
reſcripſit: q: religioſuʒ nō eſſet talē virū
iuuare q̄ deo rebellis exiſteret: ſʒ magis
eſſe iuſtū vt eius ſuperbia fedaretur. Qđ
dū ille miſerrimus agnouiſſet: licet ma-
iori neceſſitate cōſtrictus nō tamē a ſua
nimietate ceſſauit: ſed fuit veritati rebel
lis. Terētius igitur inter hec victor re-
uerſus eſt ab armenia vir optimus ⁊ pie
tate decēter ornatus. Tūc ei iuſſit valēs
poſcere dona q̄ vellet. At ille quod dece-
bat piū virū cogitare reſpōdit. Petijt enī
nō aurū: nō argentū: nō prediū: non cin-
gulum/ neq; donū. ſed vt eis q̄ pro apo-
ſtolica doctrina ꝑicula ſuſtinuerāt vna
preberetur eccleſia. At ille petitionē ex
ſcripto ſuſceptam cognoſcens/ q̄ illic te-
nebantur aſcripta dirupit: eūq; alia po-
ſtulare precepit. Uerū ille colligēs verba
precū ſuſcipe inquit o imperator: ⁊ habe
to donū. Aliud vero nō poſtulo intentio-
nis mee iudex eſt vniuerſoruʒ iudex. Cū
ergo valēs tranſacta boſſoro veniſſet in
thraciā: primū q̄dē in cōſtātinopolim cō
moratus eſt preparās bellū deinde inde
traianū cū expeditu cōtra barbaros de-
ſtinauit. Cūq; remeaſſet ille deuict⁹: de-
rogabat valēs ei molicie ⁊ cauſam timo
ris aſcribēs. At ille vſus fiducia viro for
tiſſimo ꝯgruēti. Nō inq̄t imperator ego
ſum victus ſed tu victoriā perdidiſti dū
deo reſiſtis: ⁊ illius ſolatia barbaris fa-
cis potius oportuna. Dū enī a te expu-
gnatur ꝓ illis pugnat. Et neceſſe eſt dei
ſequi victoriā. An neſcis quos ab eccle-
ſijs expuliſti vel q̄bus eas cōtradidiſti?
Hec eadē arātheus ⁊ victor magiſtri mi
litū ſunt ꝓfeſſi: ⁊ imperatorē ne tūc indi
gnaret ammonuerūt. Aiunt D etem
yſaac monachū habentē cellulā illic cuʒ
videret eū ingredientem ad pugnā cū cla
more dixiſſe. Quo vadis imperator q̄ pu
gnas aduerſus deū quē nō habes adiu-
torē? Ipſe enī contra te barbaros mouit
qm̄ ⁊ tu aduerſus eū blaſphemas liguas
plurimas incitaſti. Et q̄ ei pſallūt ſacra:
domibus expuliſti. Quieſce ergo rebella
re/ ⁊ ille facit bella ceſſare. Redde gregi-
bus paſtores eximios: ⁊ victoriā ſine bel
lo percipies. Si vero nihil horū ſic agēs
pugnare cōtēdis: experimēto cognoſces
q̄ durū eſt cōtra ſtimulū calcitrare. Nā
neq; reuerteris: et exercitum vehemēter
amittes. Betranion autē omni virtute
clarus vniuerſe ſcithie preſul habens ʒe
lo fidei cor accēſuʒ ꝓ corruptiōe dogma
tum ⁊ iniquitatibus quas cōtra ſanctos

agebat valētē ſepe redarguit clamās eū
ſacratiſſimo dauid Loq̄bar de teſtimo-
nijs tuis in cōſpectu regū ⁊ nō cōfunde-
bar. Qua E tamē grā barbari arria-
no ſint viciati lāguoꝛe narrabo. Tēpoꝛe
quo trāſeūtes hiſtrū pacē cū valēte fece
rūt tūc ꝑſens eudoxius ſuggeſſit impera
toꝛi vt ei gothi cōmunicarent. Dudū eni
diuine ſciētie radijs imbuti apoſtolicis
dogmatibus paſcebātur. Cōmunio inqt
vni⁹ dogmatis firmioꝛē faciat pacē. Hoc
valēs laudās ducibus gothoꝝ exegit vt
dogmatuz quoq̧ cōcoꝛdiā retinerēt. Illi
vero dicebāt paternā ſe mutare nō poſſe
doctrinā ⁊ illo tp̄e vulphilas eſſet eoꝝ
ep̄s quē valde ſequebantur eiuſq̧ verba
quaſi leges immobiles eſtimabāt/hunc
verbis pecunijſq̧ flectēs eudoxi⁹ egit vt
barbari cōmunionem amplecterētur im
peratoꝛis: ſic decipiēs eos ac dicēs certa
mē eſſe verboꝝ nō differētiā dogmatū.
Quāobꝛē hactenus gothi maioꝛē quidē
patrem filio dicunt creaturā vero filium
nequaq̄ dicere patiuntur licet hoc aſſe-
rentibus communicare videantur.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xiiij.

HOc itaq̧ tēpo-
re imperatoꝛe ab anthiochia
diſcedēte cōfoꝛtati ſunt q̄ ab
eo perſecutionē patiebātur ⁊
maxime alexādrini. Petrꝰ quippe reuer
tente de roma cū literis damaſi romane
vrbis antiſtitis: cōfirmātis cōſubſtātia-
litatis fidem ⁊ petri epiſcopi roboꝛantis
oꝛdinationē. Quo facto populus ſumpta
fiducia luciū expulit ⁊ reduxit petrū. Sꝫ
lucius cōſtantinopolim nauigauit. Pe-
trus cū paucum vixiſſet tempus reliquit
fratrez ſuum thimotheum ſucceſſoꝛem.

¶ Capitulum.xv.

POꝛro valens cū
xxx. die maij mēſis ſexto cōſula
tu ſuo: ⁊ valētiniani iunioꝛis ſe
cūdo cōſtātinopolim veniſſet inuenit po
pulum in meſtitia conſtitutum. Barbari
nāq̧ ꝑ trachias diſcurrētes: etiā cōſtan-
tinopoleos ſuburbana vaſtabant: nō exi
ſtente q̄ eis reſiſtere foꝛtiter preualeret.
Qui dū vſq̧ ad muros veniſſent vrbis:
afflicta ciuitas murmurabat: quaſi eos
imperatoꝛ illic euocaſſet dum nec reſiſte
ret ⁊ magis bella ꝓtraheret. Circēſes
ludi igitur agebantur/⁊ illic imperatoꝛi
clamabāt da arma ⁊ nos pugnabimus.
Hinc accēſus imperatoꝛ. xi. die Junij mē
ſis egreditur/interminatus penas ſe ꝓ
iniurijs cū rediret cōſtātinopolitanis ci
uibus exacturū. Et q̄m primitus videbā
tur procopio prebuiſſe ſolatiuz. ita vt ci-
uitatem aratro vertere minaretur. De-
duxit igiẗ ciues vſq̧ ad vrbē hadriano-
polim que eſt in confinio macedonie.

¶ Theodoꝛicus.

¶ Et exercitu quidē premiſſo ipſe in quo
dam vico victoꝛiā ſuſtinebat. Poꝛro mi-
lites barbaroꝛum impetum nō ferentes
alij fugiebāt alij necabātur. Barbari au
tem venientes ad vicum vbi valēs agni
ta ꝓditione ſe celare nitebatur: immiſſo
igne cōcremauerunt cum vico etiam pie
tatis inimicū. ¶ Socrates. ¶ Qui termi
num vite ſoꝛtitus eſt nona die mēſis au
guſti: eodē conſulatu. i. quarto anno du-
centeſime octogeſime none olimpiadis.
Aiunt aliqui eum igne cōſumptum cum
in vico fugiſſet/quem barbari cōcrema-
uerunt. Alij vero ferunt: q2 mutato impe
riali habitu ad pedeſtriū venit exercitū.
Et cū equeſtres ſe tradidiſſent pugnare
nolentes: in cōgreſſione vniuerſos pede
ſtres repente confoſſos. Ubi dicunt ipm
quoq̧ ignoto vulnere fuiſſe pꝛoſtratum.
Defunct⁹ eſt anno vite quinquageſimo.
Qui cū fratre regnauit annos. xiiij. poſt
fratrē vero tres. taliq̧ ſoꝛte defunct⁹ eſt.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Sequuntur tituli libꝛi noni.

i Quia moꝛtuo valente conſtanti-
nopolim barbari vaſtabant.
ij De benignitate gratiani ⁊ fidei
rectitudine.
iij De contētiōe apud anthiochiā
inter paulinum ⁊ meletiū facta
et apollinare laodiceno eiuſq̧
ſecta.
iiij De theodoſij ducatu vel quomo
do a gratiano imperatoꝛe fuerit
oꝛdinatus ⁊ ad orientale miſſus
imperium oꝛthodoxis pꝛofuit et
retruſit hereticos.

v Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuiſi ſint.
vj Quomodo imperator theſſalonica baptizatus ſit.
vij Profeſſio theodoſij de fide.
viij De gregorio nazanzeno cōſtantinopolim tranſmutato.
ix De baſilica ſancte anaſtaſie.
x Quomodo theodoſius ab eccleſia cōſtātinopolitana arrianos repulerit.
xj De eunomij calliditate.
xij De conſtātinopolitano concilio contra macedonianos.
xiij De ordinatione maximi cynici eiuſq depoſitione ⁊ ordinatione recta nectarei et de canonibꝰ in ea ſynodo conſtitutis.
xiiij Epiſtola conſtātinopolitani cōcilij ad papam damaſum ⁊ occidentales epiſcopos.
xv Epiſtola damaſi de dānatione apollinaris ad thimotheum.
xvj Statuta ſedis apoſtolice cōtra diuerſas hereſes.
xvij Quia corpus pauli conſtantinopolitani pontificis de ancyra fecit reuocare theodoſius.
xviij De auſpicijs iperatoris archadij.
xix Quomodo theodoſiꝰ examinatione facta hereticorū oēs expulerit ⁊ fouerit ſolos orthodoxos.
xx De ſciſmate facto inter orientales ⁊ egyptios propter flauianū anthiochenum.
xxj Quomodo iuſtina ambroſium fuerit pſecuta ⁊ de gratiani nece ⁊ inuaſione maximi.
xxij De morte thimothei alexādrini ⁊ ordinatione theophili.
xxiij De prelio theodoſij contra maximum atq victoria.
xxiiij Quemadmoduz latrocinia que rome per piſtrina fiebant theodoſius remouerit imperator et de lege contra adulteras prolata mulieres.
xxv Quēadmodū amphilociꝰ theodoſio perſuaſerit vt arrianorum conciliabula prohiberet.
xxvj De morte paulini anthiocheni epiſcopi ⁊ ordinatione euagrij ⁊ quomodo flauianus ſit damaſo reconciliatus.
xxvij Quomodo apud alexandriā paganorum templa deſtructa ſint.
xxviij De fraudibus quas p tēpla ſua pagani faciebant.
xxix De caracteribus ſub crucis figura factis qui in tēplo ſerapidis ſunt inuenti.
xxx De cede q̄ ſub theodoſio theſſalonice facta eſt et de penitentia eiuſdē theodoſij ambroſijq conſtantia.
xxxj De virtutibus vxoris theodoſij.
xxxij De indignatione ⁊ recōciliatione theodoſij propter anthiochenos ſtatuam eius coniugis deponentes.
xxxiij Quomodo theodoſiꝰ fuerit paganis infenſus.
xxxiiij Quomodo marcellus epiſcopꝰ appamie templa deſtruxit.
xxxv Ob quam cauſam preſbyteri ſuper penitētes poſiti ſunt remoti.
xxxvj De diuiſione hereticorum inter ſemetipſos.
xxxvij De ſabacio hereſiarcha.
xxxviij De paſcha vel diuerſitate inſtitutionum ſeu obſeruationuz que p diuerſas eccleſias celebrātur.
xxxix De paſcha montaniſtarum.
xl De arrianorum diuiſione.
xlj De diuiſione macedonianoruz.
xlij De receſſu nili fluminis et rurſus acceſſu.
xliij Quemadmodum caput Joānis baptiſte conſtantinopolim fuerit deportatum.
xliiij Quemadmodum flauianus anthiochenum ſolus percepit epiſcopatum.
xlv De eugenio tyranno ⁊ quemadmodum fuerit ſuperatus.
xlvj De miraculis donati pontificis beroee.
xlvij De theothinio comitano pontifice.
xlviij De epyphanio cyprio.
xlix Quomodo abacuc et michee pe-

ꝓhetarum corpora oſtenſa ſunt. De fine theodoſij principis.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Capitulum primum.

Abitur defuncto valente denuo barbari vſq ad muros cōſtātino polcos venietes: ci⁹ ſuburbana vaſtabant: quapropter ciues q̄ inueniſſent arma portātes: hoſtibus vt poterāt reſiſtebāt. Uxor em̄ valētis imperatoris noīe dominica: premis ex erario publico bñ pugnātibus ſecūdum cōſuetudinē militū miniſtrabat. Quib⁹ etiā ſaraceni ꝓbuere ſolatia: q̄ eorū regina noīe mania romanoꝝ federata dixererat. ¶ Theodoric⁹. ¶ Capi.ij.

Porro gratian⁹ valētiniani fili⁹: cū dudū patre defuncto europe ſceptra tenuiſſet: defuncto valēte ſine ſobole: aſie quoq libieq regna ſuſcepit. Moxq pietatē quā mēte ꝑceperat opib⁹ demonſtrabat initiaq ſui regni rerū oīū dño dedicauit. Scripſit itaq legē ꝓcipiēs vt expulſi paſtores ad ſua ouilia remearēt: ſacreq baſilice eis redderent̄ q̄ cōmunionē damaſi ſequebāt̄. Is em̄ damaſus romane vrbis ep̄s laude dign⁹: vir mirabilis ſpe ornatus: dicere facereq ꝓ apoſtolicis dogmatibus cūcta feſtin⁹: poſt liberiū guberna cula ſuſcepit eccl̄ie. Direxit igit̄ imperator cū hm̄ōi lege etiā ſaborē quēdā tunc noīatiſſimū militie principē: ⁊ arriane q̄dē blaſphemie ꝓdicatores veluti quaſdā beſtias diuinis ſeptis iuſſit expelli optimis vero paſtorib⁹ ⁊ ſacris ouilib⁹ vniuerſa reſtituit. Hoc ergo i vniuerſis prouincijs decreuit obſeruari. ¶ Socrates.

¶ Gratianus itaq cū iuniore valētiniano regno potit⁹: ab exilio reuocatis oīb⁹ lege ſanciuit vt vnaqueq religio decēter ſacra celebraret ſolos vero ab eccleſijs ꝓhibuit eunomianos: fotinianos: et manicheos. ¶ Theodorichus. ¶ Cap.iij. A

Tunc igit̄ in antiochia q̄ p̄ſidet oriēti cōtētio huiuſmodi cā ꝓuenit. Pro apoſtolicis dogmatibus laborantes ſicut iā dictum eſt erant diuiſi: et alij poſt calumnias irrogatas euſtachio: arrianā abominati veſaniā: apd̄ ſemetipſos ſacra celebrātes paulinū habebāt antiſtitē. Alij vero poſt ordinationem euzoij cū melecio couenientes ei⁹ doctrina fruebant̄. Ad hec aūt appolinaris laodicen⁹ alterius partis ſibimet pſulatū aſſumpſit. Qui dū pietatis indueret vultū ⁊ ap̄lica ſe fingeret dogmata cōſeruare poſt paululū manifeſtus hoſtis apparuit. De diuina namq natura adulterinis ratiōibus vtebat̄ gradus quoſdam generās dignitatum. ⁊ ſacramentū diſpēſatiōis imperfectū explanare preſumēs: aīamq rōnabilē que corp⁹ regit: priuatā ſalute confirmās. ſi em̄ aīam nō aſſumpſit ſm̄ illius rōnem deus verbū neq medicinā ꝓbuit neq honorē dedit: ſed corp⁹ quidē terrenū ab inuiſibilibus virtutibus adoratur. Anima vero ſm̄ diuinā ymaginē facta ī inferiora ꝑmāſit cōtumelijs induta peccati q̄ plurima ſup hec veſanus aſſeruit. Alij etem̄ pariter cōfitebātur ⁊ ipſe ex ſctā virgine aſſumptā carnē. Aliq̄ñ vero eam cū deo celit⁹ deſcēdiſſe. Aliq̄ñ eū ipſum factum carnem ſumpſiſſe nihil ex nobis aliaſq plurimas ⁊ inanes fabulas ſacris promiſſionib⁹ copulabat/ quas in p̄ſenti dicere ſuperfluū iudicaui. Talia ſiquidē ille dicēs: non ſolum ſuos peſte compleuit: ſed etiā quoſdā noſtrorū fecit hm̄ōi lepra participari. Poſt paucū vero tempus cum ſuum viderent opprobrium et eccleſie claritatē pene cūcti reuerſi ſunt: et communionem eccleſiaſticam ꝑcipere meruerunt non tamen priorem depoſuere languorē ſed magis plurimos cōſtantiū latēter ſauciauerūt. Ex hac ergo radice in eccleſijs germinauit radix vna carnis deitatiſq natura: et vt diuinitati vnigeniti paſſio copuletur: et alia quecunq populis ⁊ ſacerdotibus certamina genuerunt: ſed hec quidem poſtea facta ſunt. Tunc igitur veniente ſabore magiſtro militie et oſtendente principis legē paulinus quidem fatebat̄ ſe damaſi eſſe participē. Promittebat etiā apollinaris hoc ipſo languore celato. Socratiſſim⁹ vero meleeius ſub quiete degens: illorum

certamina deultabat. Porro flauian⁹ ſa-
pientiſſimus tūc in ordine preſbyterij cō
ſtitutus: primo quidē veniente magiſtro
militum ita ad paulinū locutus eſt. Si
cōionem damaſi o amice ſectaris: oſten-
de nobis dogmatū tuorum aperte cōſor
tium. Ille namq dum vnam trinitatis
ſubſtantiam confiteretur tres ſubſiſten-
tias predicabat in aperto. Uerumtamen
e diuerſo ſubſiſtētias perimis trinitatis
oſtende itaq dogmatum concordiam et
ſuſcipe ſecundum leges eccleſias. Cum
ergo illum his ſermonibus obiurgaſſet
conuerſus apollinari dixit Ammiror te
amice ſic impudenter veritati reſiſtere:
cum aperte noueris quoniam laudabi-
lis damaſus perfecte naturam noſtram
a deo verbo dicit aſſumptam: tu vero cō
traria fatearis. Mentē nāq nr̄am ſalu-
te fraudas. Si aūt loquimur te forſitan
accuſantes: vel nūc nouitatē a te natam
denega: ⁊ damaſi amplexus doctrinam
lecta ſuſcipe veneranda veritatis. His
itaq rationibus ſapiētiſſimus flauian⁹
illoꝝ fiduciam redarguit. Porro meleci⁹
omniū māſuetiſſimus: omniū tranqui-
liſſimus atq modeſtus pau B lino
dixit. Quoniam et mihi harum ouiū cu-
ram cōmiſit dn̄s. et tibi ſimiliter aliarū
ſuſcipe hanc ſollicitudinem: et communi
ca alterutris ſub dogmate pietatis. Iun
gamus amice greges ⁊ ſoluamus de pre
ſulatu contentionem cōmuniter paſcen-
tes oues curam earum cōmuniter offera
mus. Si autē de ſede certamen eſt: ego
etiam hāc contētionē conabor expellere.
In ſede ſacrum ponatur euangelium: et
vtraq nos parte ſedeamus. Et ſiquidē
prius ego terminum vite ſuſcepero ſol⁹
eris antiſtes ſi vero hoc tibi prius eue-
nerit ego rurſus gregis habebo curam.
Cum hec ergo melecius cum omni man
ſuetudine protuliſſet: paulin⁹ acquieſce-
re non conſenſit. Tunc magiſter militie
iudex vtroꝝq verborum eccleſias mele
cio tradidit. Paulinus autem aliaꝝ ouiū
permanſit antiſtes. Uerum apolinaris
preſulatu nudatus eccleſie nouitatē do-
ctrine ſua aperte impudētia predicabat
⁊ ducem ſemetipſum oſtēdit hereſeos et
ipſe q̄dem in laodicia crebro morabatur

In anthiochia vero iā prius vitalē ordi-
nauerat vita quidē optima decoratū et
apoſtolicis dogmatib⁹ enutritū poſtea
tamē hoc lāguore putrefactū. Porro ſa-
cratiſſimus melecius diodorū illū cuius
iā meminimus. qui ſub tēpeſtate nimis
aſperrima eccleſie nauem ſine ſubmer-
ſione ſeruauerat: paſtorē conſtituit cili-
cie gentis eiq curā cōmiſit. Apamie ve-
ro pontificalem curā iohāni dedit. Qui
licet genere ac nobilitate fulgebat tn̄ ꝓ-
genitores ꝓprijs virtutibus adornabat.
Hunc ergo ⁊ ſermo decorabat ⁊ vita. Is
itaq tpe tēpeſtatis/cū fideliū ſuorū nu-
merū gubernauit: cooperatorē hn̄s lau-
dabilē ſtephanū quē ſacratiſſim⁹ mele-
cius ad alia certamina deſtinauit. Nam
dū agnouiſſet germaniciū eudoxij peſte
corruptū: hunc ibi tanq̄ ſapientiſſimum
medicum deſtinauit. Erat em̄ ol' grecoꝝ
doctrina plenus: et diuinis dogmatibus
faſcinatus. Quāobrem ſpe ſua fraudat⁹
nō eſt. Uſus nāq dono ſpiritalis doctri-
ne: lupos mutauit in oues. Porro magn⁹
euſebius de exilio remeans: acactū ſum-
me claritatis virum: in boecia ordinauit
ep̄m. in hierapolim theodotū. cui⁹ mira
cōuerſatio hactenus C decantatur.
Euſebiū in calchide: in cyro noſra yſido
rū. Aiunt em̄ quia etiā eulogiū qui pro
apoſtolicis dogmatibus fuerat decerta
tus/⁊ in antino cū ꝓtogene miſſus exilio
ediſſa ordinaſſet ep̄m Barſis em̄ ſacra-
tiſſimus: iā de preſenti luce migrauerat.
ſanctus ergo euſebius vltimū ep̄m ma-
rin in ciuitate dolichia fecit. Hec em̄ par
ua ciuitas veſaniā tūc obtinuerat arria-
nā. Ubi dum acceſſiſſet euſebius vt ma-
rin virum plurimis virtutib⁹ decoratum
in ſede collocaret epiſcopali: quedā mu-
lier arriana peſte cōpleta tegulam de te
cto dimiſit qua ei⁹ caput valde cōtriuit
Is q poſt paululum ad vitā meliorem
de hac luce migrauit. Qui moriēs preſen
tes iuriurādo cōſtrinxit/vt ab ea q̄ hoc
feciſſet nullo mō penas exigerēt. imita-
tus dn̄m ſuū q̄ de crucifigentib⁹ ait. Pa-
ter dimitte eis. Nō em̄ ſciūt q̄d faciunt.
Simul ⁊ cōſeruū ſtephanū q̄ poſt multos
lapidū ictus clamabat. dn̄e ne eis ſta-
tuas hoc peccatū. Hoc ergo mō magnus

euſebius eſt defunctus. Et ꝙ thracie barbaros euitauit impioꝝ hereticorum manus declinare nō potuit: ſed martyrij coronā illoꝝ ferocitate ſuſcepit. Hec ergo geſta ſunt poſt reuerſionē epiſcoporum.

¶Capitulum quartum.

Porro gratianus trachiā barbaros vaſtare cognoſcēs ytalia derelicta phenicam venit. Ea tēpeſtate theodoſius tā ꝓpter parentū nobilitatē ꝙ pro fortitudine propria nominatiſſim⁹ habebat: ꝛ ob hāc cauſaꝫ inuidia ſimiliū iudicū fatigatus in hiſpania morabat vbi ꝛ ortus fuerat ꝛ nutritus. Cūq; imperator quid faceret heſitaret. quippe cum barbari eleuati victoria inexpugnabiles eſſe viderent ducatu theodoſij pugnaꝫ credidit terminari. Repente ſiquidem eum ab hiſpanijs euocans: et magiſtrum militum eſſe denuntians cū expeditu ad barbaros deſtinauit. At ille fide munit⁹ cōſidēter ad trachas eſt profectus. Quo dum veniſſet vidiſſetq; barbaros: exercitū ordinauit ad pugnam. Congreſſione facta impetū barbari non ferētes ſuas acies reliquerūt. Et illi quidem fugiebant hi vero fortiter ſequebantur. Immenſaq; cedes tūc facta eſt barbaroꝝ. Plurimis igitur intercēptis paucisq; latenter trāſeuntibus hiſtrū mox dux optimus exercitu diſpoſito ꝑ vicinas vrbes ipſe velociter remeauit ad principē ita vt ipſe triūphorum ſuoꝝ nūtius extitiſſet. Qđ tamē nec ipſi imperatori dū miraret factū credibile videbatur. Inuidi ſiquidē etiam fugiſſe euꝫ dicebāt ꝛ exercitum perdidiſſe. At ille vero gatus ſibi petijt dirigi qui viderēt hoſtiū multitudinē peremptoꝝ. His verbis imperator flexus: direxit ꝙ res actas inſpicerent eiq; renūtiarēt. Porro dux optim⁹ inter hec diuinā viſionem vidit: ꝛ ab ipſo ſomniū aperte ſibi miniſtratū. Cōſpexit eñ in ſomnis q: ſctūs meleci⁹ anthiochene ciuitatis antiſtes: clamidem ſibi veſtiret imperialem: ꝛ corona caput ornaret. Hec cū nocte vidiſſet cuidam mane retulit clericoꝝ. At ille clarū eſſe ſomnū dixit ꝛ nihil enigmaticum nihil dubiū continere. Cumq; pauci omnino: tranſiſſent dies ꝙ pro victorie inſpectione miſſi fuerāt remearūt perceptaq; hoſtium multa milia narrauerunt. Quamobreꝫ letatus princeps theodoſium fecit imperatoreꝫ.

¶Socrates. ¶Conſulatu auſonij et olibrij ſextadecima die ianuarij menſis.

¶Theodoricus. ¶Traditaq; ei ſceptrorum parte valentis ipſe rurſus ad ytaliā redijt et illū ad regna collata trāſmiſit. Mox igitur vt imperium ſumpſit pre oib⁹ de cōcordia eccleſie cogitauit: et vniuſcuiuſq; preſulatus epiſcopoꝝ conſtantinopolim conuenire precepit. Hec ſola erat arriano plena cōtagio. Nā occidens liber hmōi lan B guore permāſit. Conſtātius enim ſenior filius cōſtantini maioris: et conſtans iunior paternā fidē integraꝫ ſeruauerūt. Rurſus etiā valentinianus imperator heſperie: inuiolatā cuſtodiuit fidei pietatē. Orientis autē tractus: multiphariam huiuſmodi labe completus eſt. arrius enim alexandrine pſbyter ciuitatis hāc ibi genuit blaſphemiā. Poſt quem euſebius patrofilus et ecius paleſtine: ꝛ paulinus atq; gregorius fenicis theodolus. Poſt quos etiaꝫ athanaſius ꝛ anercillus cilices ꝛ alij plurimi male lactata ſemina nutriuerunt. His igitur nequiſſimis cultoribus: fuit cooperator conſtantius atq; valens. Pro hac ergo ſolūmodo cā theodoſi⁹ ſuo ſubiacētes imperio conſtātinopolim cōgregari precepit epiſcopos. ¶Socrates.

¶Capitulum. v.

Interea macedoniani poſt legationē ad liberiū deſtinatā aliquāto tpe ſine diſcretione cōicabāt ipſi ꝛ qui ab initio definitionem fidei nicene ſuſceperāt. Cumq; lex principis gratiani licentiā religionibus ſicuti vellent cōicare prebuiſſet denuo ſunt diuiſi. Cōgregatiq; in anthiochia ſtatuerūt vocē conſubſtantialitatis ammouendā ꝛ venerātibus nicenā fidem non eſſe cōmunicandum. Sed plurimi videntes conuarietatem receſſerunt ab eis et conſubſtantialitatis ſectatoribus ſunt vniti.

¶Sozomenus. ¶Capitulum. vj.

TUnc theodo
ſius bello barbaros ſuperaſ
ſet et illi romanos amicos
habere deprecarentur cauſa
federis acceptis obſidibus theſſalonicā
venit. Ubi duz in egritudinē incurriſſet:
ab acolio eiꝰ ciuitatis epiſcopo baptiſa
tus eſt lz a progenitoribus chriſtianum
dogma et fidem niceni concilij ſequeret.
C Socrates. C Tūc igit baptiſari cu
piēs propter infirmitatē theſalonicēſiū
requiſiuit epiſcopū cuiꝰ fidei eſſet Quo
reſpōdēte qm̄ arriana peſtis in illiricum
nō valuiſſet accedere:ſz inuiolatā ab ini
tio fidē niceni concilij ſeruarent ille libē
ter eius verba ſuſcipiens baptizatꝰ atqz
egritudine liberatus eſt.

C Sozomenus. C Capitulum.vij.

OGitās igit
imperator quia meliꝰ eſſet
pronuntiare ſubiectis cu-
ius eſſet fidei: ne videret
vim facere ſi quenqz ſubi
to inuitum ad cultū religionis impelle-
ret:legem a theſſalonica populo cōſtan-
tinopolitano propoſuit. Hoc enim viſuz
eſt vt veluti de quadā ciuitatis arce om
nibus ſubiectis alijſqz ciuitatibꝰ indican
te ſcriptura fieret manifeſta. Cuiꝰ legis
verba ſunt hec. Imperator gratianꝰ:va-
lētinianus:ꝛ theodoſius auguſti:ad po-
pulum vrbis conſtantinopolitane. Cun-
ctos populus quos clemētie noſtre regit
tēperamentū in tali volumꝰ religiōe ver
ſari:quā diuinū petrū apoſtolū tradidiſ
ſe romanis:religio vſqz nūc ab ipſo inſi-
nuata declarat. Quāqz pōtificē damaſuz
ſequi clarete petrū alexādrie epiſcopū vi
rū apoſtolice ſctitatis:hoc eſt vt ſecūdū
apoſtolicā diſciplinā euāgelicāqz doctri
nā pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpūs ſcti vnā deitatē. ſub
pari maieſtate ꝛ ſub pia trinitate creda-
mus. Hāc legē ſequētes xp̄ianoꝝ catho-
licorū nomē iubemꝰ amplecti. Reliquos
vero demētes veſanoſqz iudicātes:hereti-
ci dogmatis inſaniā ſuſtinere diuina pri
mū vindicta poſt etiā motꝰ noſtri quam
ex celeſti arbitrio ſumpſerimus vltione
plectēdos. Data.iij.kl.martias theſſalo
nice gratiano.v.valētiniano ꝛ theodoſio
auguſtis conſulibus. Hec ſanciens poſt
paululum conſtantinopolim venit.

C Capitulum.viij.

TUnc igit gre
gorius nazāzenus cōi de-
creto multorū ep̄orū in cō
ſtantinopolim trāſmuta-
tus intra ciuitatē in paruo
oratorio ſacra celebrabat. Cui loco poſt
ea principes baſilicā maximā copulātes
eā vocauerūt anaſtaſiā. C Capitulū.ix.

QUe vero non ſo
lū pulchritudine ꝛ magnitudi-
ne verū apertiſſima apparitio
ne dei noſcit illuſtrari. Illic em̄ diuina
vtus in ſomnis ꝛ apte plurimis ꝛ frequē
ter multiſqz lāguentibꝰ ꝛ interim in rerū
periculis conſtitutis ſubueniſſe dinoſcit
ita vt crederet ab aliquibꝰ ſanctā mariā
xp̄i matrē virginē hāc eſſe. Cū tali nāqz
habitu multis oſtēdit quā baſilicā ideo
anaſtaſiā vocāt ſicuti reor eo ꝙ dogma
niceni cōcilij in cōſtātinopolim quaſi iaz
mortuū eo loco expoſitionibꝰ gregorij re
ſurrexerit Ego tn̄ audiui quoſdā verilo
quos retuliſſe dū populꝰ illic congrega-
retur ad miſſas:mulier pregnās de ſupe
riore porticu cadēs defuncta eſt. Tūc cō
muni oratiōe facta ſup eā reuixit cum
partu ſaluata eſt. Quāobrē nimis inopi
nabile anaſtaſie nomē id eſt reſurrectio-
nis accepit. C Socrates. C Capitulū.x.

GRegoriꝰ itaqz
vir eloquentiſſimus ac vene
randus cognoſcens aliquos
murmurare eo ꝙ eēt ex alia
ciuitate aduenientē principe conſtanti-
nopolim habitare declinabat. Impera-
tor tamen dum in tali ſtatu inueniſſet
eccleſias:cogitabat quemadmodum pacifi-
caret omnes ꝛ cūctas augeret eccleſias.
Mandauit ergo repente dimofilo q̄ tūc
arriane religiōi preſidebat:ſi vis inquit
credere ſcd̄m niceni dogma cōcilij:vnia-
tur populus et ſuſcipiat pacem. Cumqz
ille propoſitionem hmōi refugiſſet: tunc
imperator. Si pacem inquit concordiāqz

declinas:fugere te etiam a ſacris baſili=
cis ergo te precipio. Hec audiens demofi
lus ꝛ cogitans q2 graue eſſet potius:wᵒ re
ſultare. cōuocans in eccleſiā plebē et ſur
gens in medio cunctoꝝ hec per ſe ſubie=
ctis verba locutus eſt. Fratres. Scriptū
eſt in euāgelio. Si perſecuti vos fuerint
ex iſta ciuitate fugite in aliā. Quia igitur
imperator eccleſijs opᵒ habet: ſcitote cra
ſtina nos collectā foris vrbem celebratu
ros. Hec cū dixiſſet egreſſus eſt. Non t̃n
ſic intelligens euāgelij v̄ba quēadmodū
dicta ſunt. Illic eñ p̄cipitur vt fugiētes
habitationē mūdanā hieruſalē requirāt
ſupernā. Egreſſus ergo ciuitatē āte por=
tas cōciliabula celebrabat. Cū quo ſimᵗ
exijt lucinas alexādria pulſus: q2 tūc con
ſtātinopolim morabatur. Sic itaq3 theo
doſij concordiā nō ferētes poſt .xl. annos
eccleſias quasvi tenuerunt reliquerunt.
Egreſſi de ciuitate quinto conſulatu gra
tiani ꝛ theodoſij primo mēſe nouembris.
quo f̄cto nicene fidei ſectatores eccleſias
receperunt.

¶ Sozomenus. Capitulum.xi.

TBitur cū euno
mius valētis tēporibus a ſuis
clericis receſſiſſet: apō ſemet-
ipſum in bythinis morabat.
vir callidus ꝛ dicēdi peritus multuſq3 po
pulus concurrebat ad eū. alijq3 experiri
volētes: alij audire q̄ diceret. Horū fama
peruenit ad principē cū quo ipe quoq3 vo
luit habere ſermonē. Sz auguſta placel
la p̄cibᵒ eū retinuit. Erat eñ fideliſſima:
niceni dogmatis iura ſub integritate ſer
uabat. Timuitq3 ne vt aſſolet eloquio vi
ri callidi captus imperator facile i ſectā
eius incurreret.

¶ Theodoricus. Capi. xij.

INterea cū ep̄i
centū quinquaginta fuiſſent
cōſtātinopolim cōgregati pre
cepit imperator vt nullᵒ ꝓde
ret q̄s eſſet maximᵒ ille meleciᵒ. Volebat
eñ ex memoria ſui ſomnij virū illum ſi=
bimet indicari. Cū ergo om̄is illa multi
tudo pontificū regiā introiſſet domū/ re
lictis om̄bus ad magnum concurrit mele
cium: ꝛ veluti quidem filius patris ama
tor poſt multū t̄ps paterna viſione poti=
tus amplexabat eū ꝛ ſimul oſculabat ocu
los labia pectᵒ ꝛ caput dexterāq3 qua eū
in ſomnio coronauerat inſinuauitq3 illi
quā viderat viſionē. Cūq3 etiam ceteros
ꝯgrue ſalutaſſet rogauit tanq3 patres vt
de rebᵒ preſentibus cogitarent.

¶ Socrates. ¶ Et vt in vrbe cōſtanti-
nopolitana ordinaretur ep̄s. Et cū ſpera
ret poſſe macedonianos vniri: etiam co=
rum conuocauit ep̄os. Cōuenerunt ergo
de cōſubſtantialitatis fide/thimotheus
alexādrinus / cirillus hieroſolymitanᵒ:
poſt penitentiam in cōſubſtantialitatis
dogma cōſentiens: meleciᵒ anthiochie/
et acolius theſſalonice/alijq3 plurimi ita
vt cētum quinquaginta numerus imple
retur. Macedonianorum v̄o preerat eleu
ſius cizici: ꝛ lampſaci marcianus: erātq3
ſimul .xxxvi. quorum plurimi eſſe videbā
tur de ciuitatibus helleſponti. Conuene
runt itaq3 conſulatu eucharij et euagrij
menſe maio: Igitur imperator ꝛ ep̄i par-
tis eius laborabant vt eleuſius eiuſq3 ſe
quaces vnirentur eccleſie: cōmemorātes
eis legationē quā miſerant ad liberium
tūc romane vrbis ep̄m per euſtachiū. Et
quia dudū ſponte eis cōmunicaſſent: nec
eſſet ſine pudore vt ſubito bene priᵒ pla
cita ꝑmutarent. At illi eiᵒ monita atq3
conuicia paruipendentes: elegerunt ſe-
qui potius arrianam peſtem q̄ conſub=
ſtantialem dicere trinitatem. Hec faten-
tes de conſtantinopoli ſunt egreſſi: ꝛ ſcri
bebant alterutris ne quis eorum in nice
ni concilij dogmate conſentiret.

¶ Capitulum.xiii.

GRegoriᵒ itaq3
qui tunc conſtantinopolita-
nam regebat eccleſiam: ad
nazanzenum remeare tende
bat. Pro quo cum ep̄atᵒ con
ſtantinopolitane vacaret eccleſie/thimo
theus alexādrinus petri ſucceſſor: maxi
mum quendā cinicū ordinauit ep̄m: cum
nuper totondiſſet eū. Is eñ erat etiam
apollinaris veſanie faſcinatus. Sed nō
pertulerūt hoc malū viri ſanctiſſimi cō
ſtantinopolim cōgregati. Et duz egyptij

maxime ſe ꝑ ei⁹ ordinatione ſeparaſſent ſacra officia gregorio celebrabāt. At ille grauiter ferēs: rurſus factā diuiſionem exorabat vniuerſos vt laude dignū virū quererēt quē pōtificē ordinarēt. Tūc illi ei⁹ ꝟbis acquieſcētes: nectariū gn̄is nobilitate decoratū cōſtituerūt ꝯſtātinopolitane ciuitatis epm̄. Maximū ꝟo appollinaris cōtagio laborātē nudatū pontificali dignitate ꝓiecerūt. Tūc etiā regulā ꝓtulerūt: vt ꝯſtātinopolitanus ep̄s: haberet honoris priuilegia poſt pontificē romanū. eo ꝙ ſit noua roma. Firmauerūtq; rurſus nicenā fidē ⁊ patriarchas cōſtituerunt diſtribuentes ꝓuincias et ep̄i vniuſcuiuſq; dioceſis ad eccl'ias nō irent extraneas. Hoc em̄ primitus ꝓpter perſecutionis tp̄a indifferēter agebat. Diſtribuerūt itaq; nectario quidē maximā ciuitatē ⁊ thraciā. Pōticā ꝟo diocis helladio q̄ poſt baſiliū fuit ceſareā capadocie gregorio niceno / baſilijq; germano troilo q̄z meletine armenie ius patriarche dederūt. Aſianā ꝟo dioceſim amfiloci⁹ eſt ſortitus. Optimus autē anthiochie piſidie egyptū quoq; thimotheo alexādrino diſtribuerūt. Porro eccl'iarū orientaliū gubernationē ei⁹ ꝑſulib⁹ cōmiſerūt palagio laodiceno ⁊ diodoro tharſi. Anthiochene eccl'ie priuilegia reſeruātes: q̄ tūc melecio pn̄ti dederūt: Definierūt pariter vt ſi q̄d in ꝓuincia qualibet emergeret: ꝓuincie cōcilio finiret. In his oīb⁹ ſuū ꝑbuit etiā imperator aſſenſum. ¶ Theodoricus. ¶ Paruo ſiquidē tp̄e trāſeūte ſctūs quidē meleci⁹ eſt defunct⁹ ⁊ ab oīb⁹ ſapiētib⁹ cū preconijs maximis eſt ſepultus. ¶ Theodoric⁹. ¶ Eſtate ꝟo ſequente rurſus ꝑles ep̄i ad ꝯſtātinopolim ꝓ cauſis eccl'iaſticis ſunt reuerſi vbi orietaliū ep̄oꝝ ſynodicā ſuſceperūt ep̄l'aȝ incitātē eos ad romā vt illic maximū celebraret ꝯciliū. Sȝ illi q̄dē ꝓfectionē q̄ſi nihil habiturā lucri refugerūt verū literas direxerūt damaſo ceteriſq; ꝑſulib⁹ quas ꝓ clariori notitia ſubdere neceſſariū iudicaui

¶ Capitulum. xiiij.

Dominis bonorabilib⁹ atq; venerādis fratrib⁹ ⁊ cōminiſtris damaſo ambroſio britonio valeriano acolio baſillo: ⁊ reliquis ſanctis ep̄is in maxima roma collectis: ſancta ſynodus orthodoxoꝝ ep̄oꝝ ȝ congregatorum maxima ciuitate conſtātinopolim in dn̄o. A Uelut nūc ignorāti veſtre reuerētie inſinuare atq; narrare multitudinē paſſionū ab arriana potētia nobis ſepius illatarū forſitā ſuperuacuū eſt. Nō em̄ ita negligentē veſtrā credimus ſanctitatē vt adhuc egeatis diſcere quos certū eſt ꝯdolere. Sed neq; nos ꝯſtrixere tēpeſtates vt ꝓ ſui paruitate latere potuiſſent. Neq; tp̄s perſecutionis eſt nouum ſed adhuc memoriā ſeruat antiquam: nō ſolū in his q̄ paſſi ſunt ſȝ etiā in eis q̄ participes ſunt illoꝝ: quoꝝ proprias indicant paſſiones. Heſterno enīȝ vt ita dicam⁹ aut hodie exilioꝝ vinculis reſoluti poſt innumeras tribulatiōes ad eccleſias ꝓprias ſunt reuerſi. Alioꝝ vero in exilio defunctoꝝ funera reuocata ſūt. Quidā vero etiā ab exilio remeantes et feruenti hereticoꝝ furore detēti amariora ꝗ̄ in exilio in ꝓprijs ſunt perpeſſi: lapidibus ab eis obruti: ſicut btūs ſtephan⁹. Alij diuerſis macerati ſūt ſupplicijs adhuc ſtygmata chriſti ⁊ vulnera in ſuo corpore circūferre noſcuntur. Pecuniarū ꝟo diſpendia honoris adēptiones ſingulorūq; cōfiſcationes / ⁊ machinamina / iniurias atq; vincula q̄s numerare valebit ad ſingula? Oēs em̄ tribulationes vere ſup nos multiplicate ſunt vltra numerū. Juſte quidē q̄m valde peccauimus. Aut certe clemēs dn̄s paſſionuȝ multitudine nos voluit exercere. Propt̄ hec itaq; gratias deo referim⁹: q̄ ⁊ per tātas tribulatiōes ſeruos corripit ſuos ⁊ ſcd̄m multitudinē miſerationū ſuarum deduxit nos rurſus ad refrigeriū. Nobis itaq; tp̄s et labor maxim⁹ neceſſari⁹ fuit quatin⁹ emēdatio ꝓueniret eccleſiarū vt tanq̄ ꝓ longa egritudine diligētia paulatim adhibita priſcā pietatis redderet ſanitatem. Hoc etem̄ putabimur mō: perſecutiōib⁹ accerrimis liberati ⁊ eccleſias longo tp̄e ab hereticis detētas denuo reparare verūtamen graues adhuc nobis ſunt lupi qui poſtq; de caulis expulſi ſunt ex ipſis paſcuis oues abripiunt: collectas facere contendentes: populos commouentes ⁊

in nullo ſegnes ad eccleſie leſionē. Erat
itaq ſicut diximus neceſſariū huic operi
tēpꝰ. Q: tñ fraternā circa coscaritatē mi
niſtrantes ſynodum in romana vrbe dei
volūtate feciſtis ⁊ nos illic tanq̄ mēbra
ꝓpria: literis deo ammirabilis pricipis
euocaſtis vt tūc ad tribulationes ſoli ſu
mus addicti tūc ſub imperatorꝝ pia con-
cordia nō ſine nobis regnaretis: ſed etiā
nos vobiſcum ſecundū apoſtolicā vocē
ꝯregnaremus. Oratio quidē noſtra fuit
ſi eſſet poſſibile vt oēs noſtras ſimul re-
linquentes eccleſias deſiderio vtili iūge
remur. Quis eñ nobis dabit pennas ſi-
cut colūbe vt volemꝰ: ⁊ apud vos requie
ſcamus? ſed qm̄ hoc omnino nudabat ec
cleſias: requie nuꝑ inchoante res: que ni
mis erat plurimis impoſſibilis: q: cōcur
ramus in vrbē cōſtantinopolitanā: cau-
ſa literarū ad nos directarū a veſtra ca
ritate poſt aquilepēſe cōciliū a deo ama
bilem imperatorem theodoſium ꝓpter
hanc ſolummodo cauſam vſq ad cōſtan
tinopolim ꝑparati: ⁊ de hac tantūmodo
ſynodo ferētes cōſenſum epoꝝ qui per ꝓ
uincias permāſere. Maioris vero profe-
ctionis neq ſperauimꝰ opus neq preau
diuimus omnino antequā cōſtantinopo
lim veniremus ſuper hec autem inducia
rum anguſto tēpore faciente neq prepa
rare nos valentes ad longā ꝓfectionem
neq vniuerſos communicatores noſtros
in ꝓuincijs poſitos cōmouere: ⁊ eorū con
ſenſum ſumere ꝑualuimꝰ. Qm̄ igit̄ hec ⁊
alia multa plurimorum aduentū ꝓhibe
re videbātur/ quod erat ſecundū ad effe
ctum rerum et veſtre circa nos caritatis
oſtenſionē: hoc egimꝰ. Reuerendiſſimos
atq chariſſimos fratres ⁊ comminiſtros
epiſcopos cyriacū/euſebiū/⁊ priſtianū:
vſq ad nos laborare alacriter exorantes
per quos et noſtram voluntatem pacifi-
cam: ⁊ intentionē habentem vnitatis oſtē
dimus. zelumq noſtrum quem pro ſalu-
berrima fide gerimus indicamus. Nos
etenim perſecutiones ſiue tribulationes
ſiue minas imperiales ſiue crudelitates
iudicū: ſiue quaſlibet alias tentationes
hereticorum libenter ſuſtinuimus ꝓ euā
gelica fide que in nicea bithinie a trecē-
tis decem ⁊ octo patribus roborata dino
ſcitur. Hanc enim ⁊ vobis ⁊ nobis ⁊ omni
bus q̄ nō ſubuertūt verbū vere fidei com
placere ꝯfidimus quā ſcimus antiquiſſi
mā exiſtere: ⁊ ſequacē baptiſmatis docē
temq nos credere. In noīe patris et filij
et ſpūs ſancti. Diuinitatē quippe ⁊ vtutē
atq ſubſtātiā vnā patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus
ſancti credimꝰ ⁊ equalē honorē ac digni
tatē ⁊ imperiū coeternū: in tribꝰ perfectiſ
ſimis ſubſtātijs ſeu tribꝰ ꝑfectis ꝑſonis
vt neq ſabellij lāguor habeat locū cōfu-
ſione ſubſiſtētiarū aut peremptiōe ꝓprie
tatū: neq eunomianoꝝ ⁊ arrianoꝝ ⁊ pneu
mathomacoꝝ. i. ſpiritui reſiſtentiū blaſ-
phemia ꝑualeat ſubſtātia vel ſcdm̄ illos
aut natura aut diuinitate diuiſa ⁊ icrea-
te ꝯſubſtātiali ⁊ coeterne trinitati poſtre
ma quedā vel creata vel alteriꝰ ſube na
tura dei. Inhumanationis vbo xp̄i ſermo
nē ſine aliqua violatione ſeruamꝰ neq ſi
ne anima neq ſine mēte aut imperfectā
carnis diſpēſationē ſuſcipiētes: ſed totū
ſciētes ꝑfectū quidē ante ſecula exiſtere
dñi vbū ꝑfectū vero hoiem in nouiſſimo
dierū ꝓpter noſtrā ſalutē factū. Igit̄ que
de fide a nobis aperte ꝑdicātur: velut in
ſumma hec eſſe noſcunt̄. De qbꝰ amplꝰ
inſtrui poteritis ſi ⁊ thomū i anthiochia
factū a ſynodo ibi ꝯſtituta dignemini le
gere. Et qđ anno in ꝯſtātinopoli ab vni
uerſali ſynodo cognoſcitur eſſe ꝓlatū in
quibꝰ latiꝰ fidē ꝓfeſſi ſumꝰ: ⁊ ꝯtra nouita
tes hereſium nuper exortas anathemata
ex ſcripto ꝓtulimꝰ. De diſpēſatiōibꝰ au-
tē particularibꝰ ecclīarū antiq̄ ſicuti no
ſtis ſanctio tenuit ⁊ diffinitio ſctoꝝ patrū
in nicea cōuenientiū ſcdm̄ vnāquāq ꝓuin
ciā. Et ſi pōtifices voluerint vt cū ⁊ vici-
ni ꝓpter vtilitatē celebrēt ordinationes
quibꝰ rebꝰ ꝯſr ⁊ ceteras eccleſias apud
nos edificari cognoſcite ⁊ in ſignū eccle-
ſiarū hec approbaſſe ſacerdotes. Porro
cōſtātinopolitane vrbis nouellā vt ita di
camus eccleſiā: velut ex ore leonis here-
ticis ſubfoſſam blaſphemijs: abſtraximꝰ
et per miſericordias dei reuerēdiſſimū
et deo amabilē nectarium epm̄ ordinaui
mus corā vniuerſali concilio cū cōmuni
cōcordia: ſub aſpectu etiam deo amabi-
lis imperatoris theodoſij: vniuerſiq cle
ri: cunctis decernente pariter ciuitate.

Jn ſeniore autem et vera apoſtolica ec-
cleſia anthiochie ſyrie in qua pri⁹ venera
bile chriſtianorum appellatū eſt nomē: re-
uerendiſſimū ⁊ deo amabilē ep̄m flauia
num de vniuerſa ꝓuincia ⁊ orientali dio-
ceſi concurrētes regulariter ordinarunt
oī eccleſia pariter decernēte: ⁊ quaſi ſub
vna voce hūc honorāte virū. Quā ordina
tionē tanꝙ legalē ſuſcepit cōmune conci
lium. Jn matre vero cūctarū eccleſiaruʒ
hieroſolimis cōſtituta: reuerendiſſimuʒ
et deo amabilē cirillum ep̄m eſſe ſigni-
ficamus q̄ regulariter olim ꝓuincialib⁹
ordinat⁹ plurima ꝓpter arrianos diuer
ſis tēporibus certamina paſſus eſt. His
igitur tā legaliter et canonice apud nos
geſtis: etiā veſtrā reuerentiā cōgaudere
depoſcimus ſpirituali intercedēte dile-
ctione et timore dñico per que humana
ratione offenſio ⁊ eccleſiarum edificatio
p̄ponitur vniuerſis. Sic etenim verbo fi
dei cōcordāte: xp̄iana ī nobis charitate
firmata: ceſſauim⁹ dicere qđ rep̄hēdebat
apl's. Ego q̄dē ſum pauli: ego vo apollo
ego aūt cephe dū oēs vcʒ apparcam⁹ xp̄i
q̄ in nobis diuiſus non eſt. Et ſi ſine ſciſ-
mate corp⁹ eccl'ie deo adiuuāte ſeruem⁹
cū fiducia añ dñi tribunal aſtabim⁹ hec
cōtra arrij ⁊ ecij eunomijꝙ veſaniā: nec-
nō contra ſabellij/fotini/marcelli/pauli
ſamoſatani et macedonij: cōſcripſerunt.
Similiter autē ⁊ apollinaris nouitatem
palam abdicauerūt dicētes: inhumana-
tiones vero dñi ſiue violatiōes ſeruam⁹
neꝙ ſine aīa neꝙ ſine mēte/aut imperfe
ctā carnis diſpenſationem ſuſcipientes.
Porro damaſus omni laude digniſſim⁹
agnoſcēs hāc hereſim exortā fuiſſe nō ſo
lum apollinarē ſed etiā thimotheū diſci
pulū illi⁹ abdicauit. Et hoc orientē guber
nantibus ep̄is literis proprijs indicauit
quas curauimus ſubter annectere.

Capitulum. xv.

Quoniā apo-
ſtolicē ſedi reuerētiā debi
tā charitas vr̄a diſtribuit
vobis p̄mū chariſſimi fi
lij p̄ſtitiſtis. Nā lʒ eccl'ie I
qua ſctūs apl's reſidēs docuit quēadmo
dū nos gubernacula q̄ ſuſcipim⁹ tenea-
mus: tñ profitemur nos honore minores
eſſe: ⁊ propterea omnimodo feſtinamus:
vt ad gloriā eius beatitudinis perueni-
re poſſimus. Scitote igitur q͛ dudū thi-
motheū ꝓphanū ineruditū: apollinaris
heretici diſcipulū: cū impio ei⁹ dogmate
cōdēnauim⁹: nec vltra cōcedim⁹ ei⁹ reli-
quias qualibet ratione de cetero preua-
lere. Si aūt adhuc ille ſerpēs antiqu⁹ ſe
mel ⁊ ſecūdo, percuſſus ad penā ꝓpriam
reuiuiſcit: quiꝙ extrane⁹ ab eccleſia eſt
mortiferiſꝙ venenis ſuis: quoſdam fide
lium tentare nō ceſſat hāc tanꝙ peſtife-
ram declinate corruptionē: quaten⁹ vos
memores apl'ice fidei q̄ precipue in vrbe
nicena a patribus ex ſcripto ꝓlata eſt fir
mo gradu ſtabiles in fide ⁊ immutabiles
p̄duretis: ⁊ nō vaniloquia ⁊ exterminabi
les queſtiones ab iſto audire patiamini
clericos veſtros aut plebē. Jaʒ eñi ſemel
formā didicimus vt qui ſemetipſum co-
gnouerit chriſtianū illud ſeruet qđ apo-
ſtolicis noſcit eſſe cōtraditū dicente ſan
cto paulo. Si quis vobis annūtiauerit p̄
pter qđ accepiſtis anathema ſit. Chriſt⁹
eñi fili⁹ dei dñs noſter humano generi p
ꝓpriam paſſionē ſalutē pleniſſimā cōdo
nauit: vt totū hoīeʒ delictis obnoxiū pec
catis oībus liberaret. Hūc ſiquis in dei-
tate ſiue in humanitate minus aliq̄d di
xerit habuiſſe plen⁹ ſpiritu dyaboli gehē
ne ſemetipſum filiuʒ demonſtrauit. Cur
itaꝙ rurſus a me queritis dānationem
thimothei: qui ⁊ hic iudicio apoſtolice ſe
dis preſente quoꝙ petro alexandrine ci
uitatis epiſcopo cū apollinari ſuo docto
re dānatus eſt et in die iudicij tormenta
debita ⁊ ſupplicia ſuſtinebit. Si vero qui
buſdaʒ leuioribus ille ſuadet veluti quā
dam ſpem habens qui verā ſpem in chri
ſti cōfeſſione mutauit ſciāt ſe cū iſto ſil
perituros cū quo eccleſiaſtice regule re-
ſultabant. De⁹ vos incolumes cuſtodiat
filij chariſſimi.

Capi. xvi.

Sed etiaʒ alia
quedā in eminētiſſima ro
ma colligētes ꝯ diuerſas
hereſes conſcripſerunt: q̄
huic operi neceſſario ſub-
dere iudicauit.

i Quoniam poſt nicenum ꝯcilium
talis error exortus eſt: vt quidā
dicere prophano ore preſumant
per filium ſanctum ſpiritum fuiſ
ſe factū anathematizamus eos
qui non cum omni predicant li-
bertate cum patre et filio ſanctū
ſpiritum vnius eiuſdemꝗ ſubſtā
tie atꝗ poteſtatis exiſtere.
ij Similiter autem anathematiza
mus et eos qui errorem ſabellij
ſunt ſecuti/eundem dicentes pa
trem eſſe quem filium.
iij Anathematizamus arriū/⁊ eu-
nomiū qui ſimili impietate licet
ꝟbis diſcrepāt filiū tm̄ ⁊ ſpm̄ ſan-
ctū creaturā eſſe ꝯfirmant.
iiij Anathematizamus macedonia-
nos q̄ ex arriana radice deriuati
nō impietatē ſꝫ vocabulū mutā-
uerunt.
v Anathematizamꝰ fotinū q̄ hebio
nis hr̄ſi renouās dn̄m nr̄m ieſū
xp̄m ſolum ex maria ꝯfitetur.
vi Anathematizamus etiā eos qui
duos filios eſſe ꝑfitentur: vnum
ante ſecula: ⁊ aliū poſt carnis aſ-
ſumptionem ex virgine.
vij Anathematizamꝰ ⁊ hos q̄ ꝓ rōna
li aīa ꝯfirmāt: q: dei ꝟbū in hu-
manā carnē ꝯuerſū eſt: ipſe nāꝗ
filiꝰ ꝟbū dei: nō ꝓ rōnali aīo ⁊ in-
telligibili in ſuo corpe factꝰ eſt ſꝫ
noſtrā hoc eſt rōnalē ⁊ intelligi-
bilē aīam ſine pctō aſſumpſit at-
ꝗ ſaluauit.
viij Anathematizamꝰ ⁊ eos q̄ dicunt
ꝟbū dei ꝓductione ⁊ corruptiōe
a p̄re ſepatū/⁊ ſine ſubſiſtētia eū
aut terminādū eſſe blaſphemāt.
eos aūt q̄ ab eccleſijs ad alias ec
cleſias migrauerunt tādiu a nr̄a
cōione alienos habeamꝰ donec
ad eas redeāt ciuitates in q̄bus
primitus ordinati ſunt.
ix Si quis autem alio de loco ad
locum migrantem viuentis ordi
natus eſt tandiu vacet ſacerdo-
tij dignitate qui propriam deſe-
ruit ciuitatē donec ſucceſſor eiꝰ
requieſcat in dn̄o.

x Si q̄s nō dixerit ſemꝑ p̄rem ⁊ fi-
liū ⁊ ſpm̄ ſctm̄ eſſe: anathema ſit.
xi Si quis non dixerit filiū natū ex
patre hoc eſt ex eiꝰ diuina ſubſtā
tia anathema ſit.
xij Si quis nō dixerit verū deū filiū
dei: ſicut verū patrē eiꝰ: ⁊ oīa poſ-
ſe ⁊ oīa noſſe/⁊ p̄ri equalē eē ana
thema ſit.
xiij Si q̄s dixerit q: in carne degēs
filiꝰ dei cū eſſet i terra i celis ⁊ cū
patre nō fuit anathema ſit.
xiiij Si q̄s dixerit q: in paſſione cru-
cis dolorē paſſus eſt filiꝰ dei deꝰ
⁊ nō caro cū aīa q̄ īduta ē formā
ſerui quā ſibi aſſumpſit ſicut ſan
cta ſcriptura dixit: anathema ſit.
xv Si q̄s nō dixerit q: in carne quā
aſſumpſit ſedet i dextera p̄ris: in
qua etiā ventur9 eſt iudicare vi-
uos ⁊ mortuos: anathema ſit.
xvi Si quis non dixerit ſpiritūſan-
ctū ex patre eſſe ꝟe ⁊ ꝓprie ſicut ⁊
filiū ex diuina ſubſtātia ⁊ deum
dei verbum anathema ſit.
xvij Si quis non dixerit oīa poſſe ſpi
ritum ſanctum ⁊ omnia noſſe: et
vbiꝗ adeſſe ſicut et filium ⁊ pa-
trem anathema ſit.
xviij Si q̄s dixerit ſpm̄ſctm̄ facturam
aut ꝑ filiū factū anathema ſit.
xix Si q̄s nō dixerit oīa ꝑ filiū et per
ſpm̄ſanctū feciſſe patrē hoc eſt vi
ſibilia ⁊ inuiſibilia anathe. ſit.
xx Si q̄s non dixerit patris ⁊ filij et
ſpūſſancti vnā deitatē/ꝑtātem/
diuinitatē ꝟtutē vnā gloriā: dn̄a
tionē/imperiū vnā voluntatē et
veritatem anathema ſit.
xxi Si quis tres ꝑſonas non dixerit
veras patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſan-
cti equales ſemper viuentes oīa
ꝗ ſaluantes: omnia continentes
viſibilia et inuiſibilia omnia po
tentes: oīa iudicātes: oīa viuifi
cātes. oīa creātes anathema ſit.
xxij Si quis non dixerit adorandum
ſpm̄ſanctum ab vniuerſa creatu
ra ſicut ⁊ filium atꝗ patrē ana-
thema ſit.
xxiij Si q̄s de patre ⁊ filio bn̄ ſapuerit

de ſancto aūt ſpū nō recte credi-
derit:hereticus eſt q: oēs hereti
ci filio dei ⁊ deſpiritufancto ma
le ſapiētes: ⁊ iudeorum atq; gen
tilium incredulitate conſiſtere
ꝯuincuntur.
xxiiij Si quis aūt diuiſit deū patrē di-
cens ⁊ deum filium ⁊ ſpm̄ſanctū
affirmans deo dicit/⁊ non deum
ꝓpter vnā deitatē ac poteſtatē quā eſſe
credimus ⁊ nouimus:patris ⁊ filij ⁊ ſpiri
tuſſancti deū vnū:ſubſtrahens vero filiū
⁊ ſpm̄ſanctum tanq; ſolū opinatus patrē
deū anathema ſit. Nomen eīn deoꝝ ⁊ an
gelis ⁊ hoībus ſanctis a deo poſitum eſt
atq; donatū. De patre vero ⁊ filio ⁊ ſpū-
ſancto ꝓpter vnā equalēq; diuinitatē: nō
deoꝝ noīa dei noſtri traditur atq; ſignifi
catur vt credamus q: in patre ⁊ filio ⁊ ſpi
ritufancto ſolūmodo baptizamur: ⁊ non
in archangeloꝝ ⁊ angeloꝝ noībus ſicut
heretici: aut ſicut iudei gētileſq; veſani-
unt. Hec igitur chriſtianoꝝ ſalus eſt vt
credentes trinitati hoc eſt patri ⁊ filio et
ſpirituiſancto ⁊ in ea baptizati vnā dei-
tatem/⁊ poteſtatem ⁊ diuinitatē: et ſub-
ſtantiā in eum eſſe credimus. Hec itaq;
gratiano viuente facta ſunt.

¶ Socrates. ¶ Capitulū. xvij.

Interea theodoſius impator corpus epi-
ſcopi pauli de ancirra tunc
reuocare fecit quē philipp⁹
prefectus ꝓpter macedoniū exilio deſti-
natū in cucuſſo armenie fecerat ſuffoca-
ri. Qd̄ funus cū honore maximo atq; ve-
neratione ſuſcipiens in eccleſia recondi-
dit que nunc ex eius noīe noſcitur appel
lari quā tunc macedoniani tenuerāt ab
arrianis diuiſi ⁊ expulſi ab imperatore:
q: eius noluerunt ſequi fidē. ¶ Sozome
nus. ¶ In qua baſilica plurimi neſcien-
tes veritatem paulum apoſtolū illic iace
re credunt ⁊ maxime mulieres ⁊ populi.
Hoc itaq; tpe etiā meleciȷ reliquie in an
thiochiam relate ⁊ iuxta ſepulchrū babi
le martyris noſcunt̄ eſſe recondite. Fert̄
eīn q: per totā viā iuſſu principis mini-
ſtrantibus cunctis ciuitatibus cū pſal-
modia ⁊ honore debito funus eius vſq;
ad anthiochiam fuerit reuocatum.

¶ Socrates.
¶ Capitulum. xviij.

Inter hec theodoſius impator filiū ſuū aru-
ſchadiū deſignauit auguſtū
ꝯſulatu merobaudis ſcd̄o ⁊ ſa
turnini ſextadecima ianuariȷ mēſis die.
Non longo poſt tpe aderant vndiq; toti⁹
religionis epi eodē ꝯſulatu iunio mēſe.

¶ Capitulum. xix.

Inter hec euocans imperator nectariū tra-
ctabat cū eo quid fieret: vt nō
chriſtianitas diſcordaret: ſed
tota vniretur eccleſia. Dicebat aūt. Opor
tet examinari queſtionē eccleſias ſegre-
gantē. q: dum diſcordia recederet. cōcor-
dia eccleſias ꝯgregaret. Hoc audiēs ne-
ctarius cogitabat: ⁊ euocans ageliū tūc
nouatianorum epm̄ tanq; in fide conſor-
tem/indicauit ei votum imperatoꝝ. At
ille cū eſſet reb⁹ aliȷs venerandus/de do-
gmate tn̄ non valebat reddere rationem:
ſed lectorē ſuū ſiſinniū noīe ſtatuit q̄ ꝓ eo
deberet ꝓferre ſermonē: virū eloquentē
⁊ rebus expertum: ſummeq; ſcientem ſa-
crarū ꝓfundiſſima literaꝝ. ſed ꝓphetica
dogmata. Is ergo dixit quia diſputatio
nō ſolū ſciſmata nō vniret: ſed etiā here-
ſes ad ꝯtentionē potiores adduceret: ⁊ ꝓ
pterea nectario dedit tale ꝯſiliū. Bn̄ nā-
q; ſciebat q: veteres patres p̄ncipiū ſub-
ſiſtentie filio dei dare vitabāt: qm̄ prece-
piſſent eū eſſe patri coeternum. Quapro
pter dedit ꝯſiliū vt diſputatiuas fugeret
intentiones ⁊ teſtimoniū ex traditiōe ve
terū adhiberet: itaq; ꝓſules hereſum re-
quireret impator vtrū ſermonē vellent fa
cere de antiquis eccleſie doctorib⁹ q̄ ante
diuiſionē floruerunt. An certe illos velut
alienos a xp̄ianitate reſpuerēt. Et ſi idē
eos abnegarent/obiȷceret eis. Ergo eos
anathematizare ꝓſumite. Et ſi hoc ꝓpe-
trare nō ꝓſumerēt a pplo expellerentur.
Quo facto apertam victoriam veritatis.
Si vero de principibus non offenderent
doctorib⁹ nr̄m inqt eſt ꝓbere veteꝝ libros
ꝑ q̄s nr̄m dogma eoꝝ teſtimonio robo-
retur.

retur. Inter hec cū nectariꝰ ſiſinio dicente libenter audiſſet. feſtinꝰ ad palatiū ꝓperauit. Dictaqꝫ principi cōciliū datum At ille cōſiderata ſententia cauſam ſapiēter inſtituebat. Deinde cōuocatis hereſiarchis requiſiuit ſi ſuſciperent magiſtros eccleſie qui añ tēpora diuiſiōis extitiſſent. Illis vero nō abnegātibꝰ: ſed tāq̄ ꝑceptores honorātibus rurſum imperator interrogauit: ſi eis horū teſtimonia chriſtiani dogmatis cōplacerēt. Hec audiētes ꝑſules hereſum atqꝫ diſputatores eorū: erāt eñ plurimi ad diſputationis certamina ꝑparati: in rñſo vehementer heſerūt. Irruit eñ in oēs magna diſcordia. alijs dicētibus bonū imperatoris eſſe ꝓpoſitū: alijs vero cogitātibꝰ qꝛ nō eoꝝ expediret intētiōi: dū aliter de libris veterū ſentire viderent̄: nequaq̄ inter ſe cōſpirabāt: ſed erāt diuiſi: non ſolū aduerſus alias hereſes: ſed etiā inter ſe metipſos q̄ dudū vniꝰ hereſis eſſe videbant̄. Quāobrē cōſors malicia: ſicut lingue gygātum veterū eſt diuiſa: ⁊ turris eoꝝ funditus eſt ſubuerſa. Cognoſcens igitur imperator eorū cōfuſionē: ⁊ qꝛ in diſputatione ſolummō ⁊ nō in antiquis expōnibꝰ cōfidebāt alio ꝓperauit itinere eiſqꝫ declarauit: vt ex ſcripto vnaqueqꝫ religio terminū ſue fidei declararet. callidi viri ſingulaꝝ hereſum ſubtiliter ſua verba tractātes. dogma propriū cōſcripſerunt. Erat etiā definitus dies quo ſinguli epōꝝ ad palatiū cōuenirēt. Aderāt ergo nectarius ⁊ ageliꝰ cōſubſtātialitatis fidei ꝑſidētes: arrianorū vero dimophilus. eunomianorū ipſe eunomiꝰ: macedonianorum eleuſius cizici. Igitur imperator eorū qui conuenerant ⁊ vniuſcuiuſqꝫ dogmatis ſcripta ſuſcipiens: ſeorſumqꝫ recedens orauit intente vt ei cooperaretur deus ad veritatis electionem. Deinde vniuſcuiuſqꝫ dogmatis relegens ſcripturā: alia quidem oīa tanq̄ diuiſionē trinitatis introducentia culpans: repente diſrupit: ⁊ ſolum conſubſtantialitatis dogma cum laude ſuſcepit. Hec eñ occaſio fuit vt nouatiani bene agentes intra ciuitatem haberēt rurſus eccleſias. Amiratꝰ nāqꝫ princeps eoꝝ cōcordiā circa fidē. lege ꝑcepit vt ꝓpria oratoria detinerēt ⁊ priuilegia ſue eccl̄ie atqꝫ fidei poſſiderēt. Uerū aliarū religionū antiſtites ꝓpter diſcordiā ſuā in rephenſionē ſui populi venientes eſtuabāt: triſtitiaqꝫ cōfuſi diſcedebāt: ⁊ literis cōſolabātur alterutros vt nō affligerent̄ cur eos plurimi relinquentes ad fidē cōſubſtātialitatis accederent dicentes. Quid eñ multos vocatos paucos autē electos? qd̄ vtiqꝫ nō dicebāt qñ multum populū per poteſtatē ſibimet aggregabāt. ¶ Imperator interea lege ſanciuit vt heretici neqꝫ eccleſias haberēt: neqꝫ de fide docerent: neqꝫ epiſcopos aut alios ordinarent: ⁊ alios q̄dē e ciuitatibꝰ expelli alios ſine honore eſſe: neqꝫ frui communi ciuilitate permiſit. Inſup crudeles penas aduerſus eos in lege cōſcripſit: quas tamen executus nō eſt. Studebat eñ vt per hoc cōcordes exiſterēt: non vero ſupplicio ſubiacerent.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xx. A

SEd neqꝫ hi q̄ tuebantur fidē niceni cōcilij: penitꝰ a triſtitia fuerunt extranei. Nā anthiocheni eos qui in ꝯcilio ꝑſentes fuerant declinabāt. Egyptij ⁊ arabes ⁊ ciprij flauianū ab anthiochia expellendum eſſe dicebāt. Paleſtini vero ⁊ phenices/ atqꝫ ſyri: ꝓ flauiano laborabant. Quarum rerū terminū ꝓprio loco narrabimꝰ. Eo ſiquidem tempore quo B conſtātinopolim hec ſynodus agebat̄: talia circa heſperiā ꝓuenerunt. Maximus de britaniorū partibus cōtra romanorū ſurrexit imperiū: ⁊ laborāti gratiano cōtra alamanos intulit bellū. In talia vero puero ſatis C exiſtēte valētiniano: rerū curā ꝓbus ex cōſule atqꝫ ꝑfectus habebat. Iuſtina vero valētiniana mr̄ cum eſſet arriana viuo q̄dē marito ledere nō ꝑualuit orthodoxos. Eo mortuo ⁊ filio valde iuuēculo: mediolanū veniēs ambroſio ep̄o erat infeſta: ita vt cū deſtinare iuberet exilio. ¶ Theodoricus. ¶ Cūqꝫ de eccl̄ia iuberet̄ exire ambroſiꝰ ait. Ego ſponte hoc non ago: ne lupis ouiū ſepta contradere videar aut blaſphemātibus deum: hic ſi placet occide. hoc loco mortē prona ſuſcipio voluntate. ¶ Sozomenꝰ. D

D ❡Cūqꝫ populꝰ ſingulariter diligēs
ambroſium reſultaret:⁊ trahentibus euz
ad exiliuz valde reſiſteret:potiꝰ indigna
ta iuſtina vocauit beniuolum tūc queſto
rem iubens vt velociter proponeret legē
que fidem prolataz arimino cōfirmaret.
Cūqꝫ ille hoc agere declinaret: erat eniz
orthodoxꝰ maioribꝰ cuz ſingulis inuita
bat.Beniuolus aūt diſcingēs ſe balteuz
ante pedes auguſte proiecit dicens: non
illū honorē neqꝫ maiorem velle ſe pro im
pietate habere mercedem.Cūqꝫ ille hoc
facere omnimodo refutaſſet: inuēti ſunt
alij qui nequitie iuſſionibꝰminiſtrarent.
❡Socrates. ❡Capitulū.xxi. A

INter hec nun-

tiatur q: gratianꝰ dolo tyrāni
maximi fuiſſet occiſus.Andra
gacius em̄ dux maximi in leti
tia portatus vt occideret gratianū:hmōi
opinionē miſit in vulgꝰ quia vxor gratia
ni ſuoviro feſtinaret occurrere i lugduno
gallie ciuitate fluuiū trāſeunti.Gratianꝰ
aūt credens coniugē re vera venire quā
nuꝑ acceperat nō precauit eius inſidias
⁊ veluti cecus in foueā in manꝰ hoſtis in
currit.Dū ergo veniſſet gratianus quaſi
ad vxoris vehiculū ex improuiſo exiliem
andragaciꝰ gratianuz callidꝰ interemit.
Mortuꝰ ꝙ eſt cōſulatu merobaudis:⁊ ſa
turnini anno imperij.xv.vite.xx.⁊quarto
Hoc itaqꝫ facto ad p̄ſens cōtra ambroſiū
ira iuſtini quieuit.Porro valētinianus li
cet inuitus: tempore neceſſitatis flexus
in maximi conſenſit imperio. Tunc pro-
bus metuēs maximi poteſtatē:ab Italia
in illiricū venit:et in theſalonica mace-
donie morabatur. ❡Theodoricus.
❡Cūqꝫ audiſſet C maximus q̄ cōtra
ambroſiū,rurſus magniloquū p̄dicatorē
veritatis agerent:ſcripſit valētiniano vt
bellū qđ agebat ꝯ eccl'ias ſolueretur:mo
nēs vt paternā nō amitteret pietatē: ad-
iecitqꝫ etiā minas belli:⁊ niſi deſceret ver
ba operibꝰ adimpleret. Quāobrē ſumēs
exercitum venit mediolanum vbi tunc il
le degebat.Porro valentinianꝰagnoſcēs
eius inuaſionē fugit in illiricū: experimen
to cognoſcēs q̄ mala matris conſilio ſu-
ſtineret.Porro theodoſiꝰ. D audiēs
que a iuſtina fuerāt geſta ⁊ a tyrāno ſcri-
pta:fugiēti valentiniano reſcripſit nō eſ-
ſe mirandum ſi imperatori quidem ter-
ror:tyranno vero poteſtas accreſceret dū
imperator pietati rebellis extitiſſet.Ty
rannꝰ aūt ei auxilia cōmodaret:⁊ ꝓpter-
ea ille quidē fugeret nudus: ille vero ar-
maret verſus nudū.❡Socrates.❡Tūc
igitur theodoſius imperator in maxima
ſollicitudine conſtiturꝰ contra tyrānum
preparabat exercitum metuens ne quid
etiā cōtra iuniorē valentinianum inſidie
tyrannice preualerēt.Ea tempeſtate etiā
legatio perſarum aderant pacē E pe
tens.Quo tēpore filius quoqꝫ honorius
ei natus eſt: de vxore placella conſulatu
rithomeri et clearchi nona die ſeptēbris
menſis quo conſulatu agelius quoqꝫ no
uatianoꝝ ep̄s eſt defunctꝰ. Cap̄.xxij.

SEquēti vero

cōſulatu archadij auguſti
primo ⁊ baudonis defun-
cto thimoteo alexandrine
ciuitatis ep̄o:theofilus ſu
ſcepit p̄ſulatū.Poſt annū vero dimofilo
arrianorū antiſtite moriēte: arriani ma-
rinum quēdā ep̄m ſibimet ordinauerunt
qui tamē diu nō vixit.ſub quo diuiſa eſt
arriana religio.Quo moriēte dorotheuz
ab anthiochia ſyrie ducētes habuerunt
pontificem. ❡Capitulum.xxiij.

EGitur impera-

tor cōtra maximū feſtinās cō-
ſtantinopolim imperatorez fi
lium reliquit archadiū.Cūqꝫ
theſalonicam veniſſet inuenit Ualētinia
ni iudices in maxima triſtitia cōſtitutos
quia tyrānū velut imperatorē ex neceſſi-
tatis cauſa ſuſceperāt.Theodoſius aūt
aperte quidē: nec refutabat nec admitte
bat legationem maximi.Nō tn̄ patiebat
ſub tyrāno poſitum imperiū romanorū.
Sumēs ergo cūctū exercitū: mediolanū
tēdebat vbi erat⁊ maximꝰ.Interea arria
ni cōſtantinopolim po B ſiti diuer-
ſas opiniōes in pp'lo ſeminātes dicebāt
⁊ exercitū imperatorē amiſiſſe:⁊ ipſum ty
rāni ducibus ſubiugatum: aliaqꝫ multa
que ſolent inimici voto nequitie iactare:

ita vt crebro hec audiētes non opinionē
ſed vera iā crederēt. His ſermonibus ar
rianorū populus inflāmatus ad irratio-
nabilem quēdā exarſit audaciā: domūqꝫ
nectarij ep̄i cōcremauit cōſulatu theodo
ſij ſcđo ⁊ cinegij. Veruꝫ ¶ imperator
theodoſius dū tyrānū aggrederetur: co-
gnoſcētes maximi milites p̄ſītiā inſtru-
ctionis imperialis ⁊ ſignorū eius aduen
tū: nec fame ipſius impetū ſuſtinere pre-
ualuerūt: ſed apprehēdentes tyrānū vin
ctū ei protinus obtulerūt. Qui eorū con
ſulatu peremptus eſt ſeptima ⁊ viceſima
die auguſti mēſis. Andragatius aūt qui
peremerat gratianū in vicino fluuio: ſe-
metip̄ꝫ ꝓijciēs expirauit. Tūc igitur im
peratores valētinianꝰ ⁊ theodoſius per-
acta victoria venere romā. Erat em̄ cum
eis pariter et honorius valde puer. Quē
poſt victoriā cōtra maximū geſtā: ab vr-
be cōſtātinopolitana theodoſius euoca
uerat ¶ Dumqꝫ in romana vrbe mo
rarētur feſtiuitates pro victoria celebrā
tes tunc ſuā bonitatē circa ſymmacū ex
cōſulē theodoſius imperator oſtēdit. Is
em̄ ſymmacus inter ſenatores p̄cipuus
habebatur: eratqꝫ romani eloquij erudi-
tione mirabilis: cuius multi quoqꝫ repe
riūtur libri. Scripſit aūt maximi laudē
eāqꝫ recitauit: vnde poſtea reus maieſta
tis eſſe videbatur. Quāobrē mortem me
tuēs cōfugit in eccleſiā: veruꝫ imperator
cū eſſet perfectiſſime chriſtianitatis: ⁊ nō
ſoluꝫ ſue fidei ſacerdotes honoraret: ſed
etiā nouatianos q̄ prime eius fidei de-
creta ſeruarēt: leontio tunc ep̄o romano
eccleſie nouatianoꝝ rogāte beneficiū cō
ferēs: ſymmacū abſoluit a crimine. Cūqꝫ
veniā ſymmacus meruiſſet apologeticū
ideſt ſatiſſactionalē libruꝫ in theodoſio
cōſcripſit imperatore. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxiiij.

Theodoſius igi
tur imperator in romana vrbe
poſitus multū profuit ciuitati:
alia p̄bēdo: alia vtiliter auferēdo: Duas
tn̄ res dignas confuſione ꝓhibuit. Erāt
ab initio in vrbe roma domus ingēti ma
gnitudine fabricate in quibus panis fie
bat q̄ vniuerſe ciuitati miniſtrabat. Ho
rū mācipia tpe p̄cedēte piſtrina publica
latrocinia eē fecerūt. Cū em̄ eſſent mole
in locis ſubterraneis cōſtitute: p ſingula
latera eoꝝ domuū tabernas inſtituētes:
meretrices in eas ꝓſtare faciebāt: qua-
tenus p eas plurimos deciperēt: alios q̄
pro pane veniebāt: alios q̄ ibi ꝓ luxurie
turpitudine feſtinabāt. Arte nāqꝫ mecha
nica in molā de taberna cadebant: ⁊ hoc
patiebātur maximē peregrini. Et ita fie
bat vt multi vſqꝫ ad ſenectutis tēpus la
borātes exinde nō permitterentur exire
eſtimātibus eoꝝ ꝓpinquis eos eē defun
ctos. In hmōi laqueo q̄dā miles theodo
ſij iperatoris incurrit. Cūqꝫ fuiſſet clau
ſus ad molā nec dimitteret exire euagi-
nato gladio ꝓhibētes occidit. At illi ter
rore deterriti militem exire dimiſerūt. Hec
agnoſcens imperator ⁊ mācipes ſuppli-
cijs interemit: et ipſa piſtrina funditus
eſſe diſtribuēda precepit. Aliā rurſus ab
rogauit hu B' iuſmodi cāni. Si qua
mulier in adulterio capta fuiſſet: hoc nō
emēdabat: ſed potius ad augmētū pec-
cādi cōtradebat includētes em̄ eā in an
guſto ꝓſtibulo: ⁊ admittētes q̄ cū ea for
nicaretur hora qua turpitudine miſcebā
tur tintinabula ꝑcutiebātur vt eius ſono
illius iniuria fieret manifeſta. Hec au-
diēs imperator ꝑmanere nō paſſus eſt:
ſed ipſa ꝓſtibula deſtrui iuſſit alijſqꝫ pe
nis adulteratā ſanciuit affligi. His actꝭ
relicto valētiniano rome. ipē cū honorio
cōſtātinopolim remeauit ꝯſulatu dacia
ni ⁊ ſymmachi die decima mēſis nouem
bris. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum. xxv.

Reuertēte ſiq̄dē
theodoſio ab heſperijs parti-
bus venit ad eū amphilochiꝰ
vir ammirādus cuius ſepe meminimus
ſupplicās vt arrianorū cōcilia de ſingu
lis ciuitatibꝰ ꝓhiberet. Verū imperator
crudelē iudicās eē petitionē ſpreuit eū.
Porro ſapiētiſſimus amphilocius eo q̄-
dem tempore tacuit: ſed cauſe remediuꝫ
memorabile preparauit. Poſt aliquot
namqꝫ dies ingreſſus palatium: vidēſqꝫ
filium archadium iam imperatorē aſta-
re patri theodoſium ſolēniter ſalutauit

filiũ vero nõ ei exhibita ſalutatione deſeruit. Uerũ imperator credẽs oblitũ amphilochiũ inuitauit vt eũ oſculari deberet. At ille. Sufficit inquit ei ꝓprius honor. Tunc imperator cõtriſtatus/ad ſuã iniuriã filio factã cõtumellaz iudicauit. Porro ſapiẽtiſſimus amphilotius ꝯſiliũ ſue intẽtiõis aperuit ꝛ cũ clamore dixit. Uides iperator quẽadmodũ filio tuo cõtumeliã nõ pateris irrogari: crede ergo ꝛ oim deũ ſic abhominari eos q̃ ei⁹ vnigenitũ filiũ blaſphemare ꝯtẽdũt/ꝛ velut ingratos circa ſaluatorẽ ꝛ benefactorem habere ſemper in odio. Hoc intelligens imperator ꝛ geſta ſimul dictaq̧ mirat⁹/legẽ repẽte ꝓtulit hereticoꝝ cõcilia ꝓhiberi. ¶Socrates.

¶Capitulum.xxvj.

Circa hec itaq̧ tpa in anthiochia ſyrie paulino ẽpo moriẽte plebs eius declinabat oĩmodo flauianũ. Et ꝓpter hoc euagriũ ordinauerunt ſue partis ẽpz. Quo in breui tpe mortuo alter q̃dẽ i eius loco factus iã nõ ẽſt. Flauiano q̃ppe retinẽte. Uerũ hij q̃ declinabãt flauianũ ꝓpter iuſiurãdi ꝑuaricationẽ ſeorſum ſolẽnia celebrabãt. Porro flauian⁹ oĩ virtute curabat: vt eos ſibimet aggregaret. Quod poſt paululũ hoc mõ cognoſcit eueniſſe. Cũ damaſus roman⁹ põtifex ꝛ theophilus alexãdrinus indignarẽtur circa flauianũ nõ ſolum ꝓpter ꝑiuriũ: ſed ẽt q̧ ip̃e fuit occaſio vt ppl'us fideliũ diſcordaret. Poſtea theophilus a flauiano rogat⁹ miſit iſidoꝝ p̃ſbyterũ vt ꝯtriſtatũ damaſuz flauiano mulcerẽt ẽpo dicẽs vtilẽ fore populi ꝯcordiã ſi culpa iaz facta flauiano remitteretur. Hoc itaq̧ mõ communione reddita flauiano: antiochenus populus paulatim concordiã reparauit. Arriani vero ab eccleſijs pulſi in ſuburbanis anthiochenis collectas agebãt. Inter hec aũt mortuo cyrillo hieroſolimorũ ẽpo Joãnes i eius ſede ſucceſſit. ¶Cap.xxvij. A

Eo ſiquidez tpe etiã in alexãdria hmõi ſeditio generata eſt. Preceperat imperator vt ſtudio theophili i alexãdria paganorũ tẽpla deſtruerẽtur. Theophilus ꝑtãte ꝑcepta ſtuduit paganorũ deſtruere miſteria: ꝛ tẽplũ quidẽ mithriũ purgauit: ſerapis vero ſubuertit. Uerũ mithrie ſacra vbi homicidia ꝑpetrabãt: publice patefecit. Serapis aũt ꝛ alioꝝ riſu plena mõſtrauit: iubẽs ꝑ mediã plateã portari verenda: q̃ pagani cũ maximo honore venerabãtur. Hec pagani videtes maxime philozophi iniuriã ferre nequerũt. vno nãq̧ impetu ꝯtra xp̃ianos facto neces innumeras perpetrauerũt: reſiſtẽtibuſq̧ chriſtianis clades hec vſq̧ ad immẽſa bella ꝓceſſit. Mortui deniq̧ ſunt i ea egreſſione paganorũ pauci: xp̃ianorũ plurimi ex vtraq̧ vero parte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis poſtq̧ cede fuerãt ſatiati ꝑ loca ſingula celabãtur. multi quoq̧ etiam de ciuitate fugerũt. Inter quos hallodi⁹/ammoniuſq̧ grãmatici apud quos ego valde puer cõſtãtinopolim legi. Et halladius q̃dẽ ſacerdos iouis eẽ dicebaẽ ammoni⁹ vero ſymie. His ita geſtis theophilo in deſtructione tẽploꝝ ſolatia miniſtrabãt prefectus alexãdrie ꝛ dux ordinis militaris. Idola ſiq̃dẽ deoꝝ cõflabãẽ ad faciẽdas ollas alexãdrine eccleſie ad diuerſas vtilitates: cui ab imperatore dij donati fuerãt ad expẽſas egẽtiũ. Cũ igitur theophilus oẽs cõtriuiſſet deos: vnũ tãtũmodo reliquit ſymie ſimulachrum: iubẽs eũ publice ꝓponi atq̧ ſeruari: ne ſequẽti tpe pagani negarẽt tales ſe adoraſſe deos. Quã rẽ noui ego q̧ grauiteẽ ferebat ãmonius grãmaticus dicẽs paganos nihil tã graue ꝑpeſſos niſi q̧ nõ ꝯflatũ ẽ ꝛ idz: ſz ꝓ deriſiõe vnũ illud ydolũ ſeruarẽt. Halladius aũt gloriabatur dicẽs q̧ in cõgreſſione xp̃ianorũ nouẽ ipſe peremerit. ¶Sozomenus. ¶Igit imperator audiẽs q̃ alexãdrie fuerãt ꝑpetrata beatificauit equidẽ xp̃ianos martyrũ eis palmas attribuẽs: eo q̧ ꝓ dogmate tanta pericula ꝓtuliſſent. Paganis autẽ veniã dedit vt eis xp̃ianitatẽ facile ſuaderet. Juſſitq̧ vt tẽpla funditus q̃ fuerãt necis cauſa deſtruerentur. Cuius litere dũ publice lecte fuiſſent: ꝛ chriſtiani paganos impeterẽt terrore ducti cuſtodes

ſerapis fugerūt:ꝛ ex illo tēpore chriſtiani ea loca tenuiſſe noſcuntur. Olimpius autem philozoph⁹ ſicut audiui nō ante multū tēpus lucēte die q̄ hoc euenit audiuit quedā in templo ſerapis. Alleluya pſallentem ℬ Cumq̨ ianuis clauſis adhuc quietis tpe nullū ibi cōſpiceret:ſꝫ tātūmodo vocē pſallētis audiret: cognouit ſignū quod eſſet futurum et latenter egreſſus inuenta naue diſceſſit.

¶ Theodoricus. ¶ Cap.xxviij.

Theophilus igit alexandriā vrbē ydoloꝝ errore purgauit ꝛ non ſolū a fundamentis tēpla ſubuertit: ſꝫ etiā fallaciā ſacerdotū his q̄.ſeducebantur innotuit. Erāt enim ſimulachra erea:ligneaq̨ intus vacua/ꝛ dorſum copulatū ad parietes habētia. vbi qdā foramina relinquebant ꝛ per abdita aſcendētes ꝛ intrātes in ſimulachra q̄ volebāt per eorū ora loquebātur:ꝛ hoc mō ſeducebāttur iugiter audiētes in ſerapidis aūt aſcēdēs templum vidit ſimulachrū quod magnitudine ſua terrebat cōſpiciētes. Referebatur ℬ etiā ſermo fallax q̨ ſi qs iuxta euꝫ accederet mox terra commoueretur:ꝛ peſtis cunctos inuaderet. Sed hec verba fabulis anilibus plena cōſidens magnitudinem deſperit velut exanimē.iuſſitq̨ alicui habēti ſecurim vt ſerapē forti percuſſione cōcideret. Cūq̨ cecidiſſent clamauerūt omnes illa ſenili fabula formidātes. Porro ſerapis neq̨ doluit(nēpe ligneus)neq̨ vocē emiſit ſicut exanimis. Cū vero eius abſtuliſſent caput greges ſoricū exinde cōcurrerūt. Erat eñ habitatio ſoricū egyptiorū deus. Tūc eū partibus incidētes igne cōcremauerunt:caput autem per totam traxerunt vrbem..

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxix.

Cumq̨ tēpluꝫ ſerapis nudaretur: inuēte ſunt litere in lapidib⁹ ſculpte:que apud egyptos vocātur ſacre:habebātq̨ ipſi caracteres figurā crucis. Hoc chriſtiani vidētes atq̨ pagani ſinguli eorū hoc ſignum religioni proprie deputabāt. chriſtiani dicebant ſignū eſſe ſalutifere paſſionis chriſti/pagani vero aliquam cōmunionē chriſto ꝛ ſerapidi per hoc ſignū aſſerebant. Interpretes aūt ſignū crucis inſinuare dicebāt vitā ſuperuenturam. Quā ob cauſam chriſtiani ad ſummū faſtigiū ſunt euecti. Cūq̨ ꝛ per alias literas que apud eos ſacre dicūtur indicaretur terminū habiturū ſerapidis templū:quando caracter crucis apparuiſſet q̄ vitam ſuperuēturā ſine dubio declararet:multo plurimi ad chriſtianitatem feſtinabant ꝛ peccata cōfitētes baptizabantur. Sed ego nō arbitror ſacerdotes egyptiorū aduētū preciſſe chriſti:ꝛ crucis ſignaculum deſignaſſe. Nam ſacramentum aduentus domini a ſeculis ꝛ a generationibus fuit abſconditum ſicut dicit apoſtolus:et latuit principem nequitie dyaboluꝫ:multo magis famulos eius ſacerdotes egyptiorum. Sed diuina prouidentia hoc preſtruxit:vt in literarum'fieret queſtione quod etiā in apoſtolo paulo monſtratum eſt. Nam et ille ſancto ſpiritu ditatus multos athenienſium duxit ad fidē qñ ea que in ara erāt ſcripta ſenſu proprie narrationis expoſuit/niſi forte quis dicat q̨ etiam in ſacerdotibus egyptiorum operatus fuerit deus ſicut in balaā ꝛ in cayphaꝫ ꝛ illi ꝓphetaſſe referūtur. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxx. ℬ

Non eſt itaq̨ facile hominibus vniuerſas vitare hoſtis inſidias Nam dum quiſpiam libidinis effugerit paſſionem incurrit in auaritiā. Qua declinata inul die fouea preparatur. Hanc ſi tranſcenderit vitium furoris incurrit ꝛ alios plurimos ponit laqueos inimicus quo capere poſſit incautos:ꝛ corporis quidē paſſiones hꝫ facile miniſtrātes vt animam poſſit occidere. Sed mēs diuino ſolatio vigilās:machinanonū eius deſtruit argumenta. Humana nāq̨ natura participatus theodoſi⁹ imperator habuit paſſionū quoq̨ communionem:iuſtoq̨ furori immenſam permiſcens crudelitatem:

iniuſtam operatus eſt paſſionẽ3.Quam
rem narrare neceſſariu3 eſt ⁊ ꝓ vtilitate
legentiũ ⁊ pro memorabili virtutum opi
nione.Theſſalonica ciuitas eſt grandis
⁊ populoſa in qua dum fuiſſet orta ſedi=
tio quidã iudicũ lapidati ſunt atqꝫ truci
dati.Hinc indignatꝰ theodoſius iracũ=
die non refrenauit infirmitatẽ:ſed iuſſit
iniuſtos gladios ſuper oẽs euaginari ⁊
vna cum nocẽtibus innocẽtes interimi.
Septẽ milia etenĩ hoĩm ſicut fert̃ occiſi
ſunt nõ ꝑcedẽte iudicio ſed tãqꝫ in meſſi
bus oẽs ſimul occiſi ſunt.Hmõi cladem
plenã valde gemitibus audiẽs ambro=
ſius.cũ princeps mediolanũ veniſſet ⁊ ſo
lenniter in ſacrũ voluiſſet intrare tẽplũ:
occurrit foris ad ianuas:⁊ ingrediẽtem
his ſermonibus a ſacri liminis inceſſu
prohibuit.Neſcis imperator perpetra=
te a te necis quam ſit magnitudo:neqꝫ
poſt cãm tãti furoris mẽs tua molẽ pre=
ſumptionis agnoſcit: ſed forte recogni=
tionẽ peccati ꝓhibet ptãs imperij.De=
cet tamẽ vt vincat ratio poteſtatẽ.Sciẽ=
da quippe natura eſt:eiuſqꝫ mortalitas
atqꝫ reſolutio ⁊ puluis ꝓgenitorꝫ ex quo
facti atqꝫ redituri ſumus:⁊ nõ flore pur
pureo cõfidẽtẽ infirmitates operati cor
poris ignorare.Coequaliũ hominũ prin
ceps es o imperator ⁊ conſeruorũ.Unus
enim eſt omnium dominus rex omniũ ⁊
creator.Quibꝰ igitur oculis aſpicies cõ
munis domini templum?quibus palpa
bis pedibus ſanctu3 illius pauimentũ?
quomodo manus extẽdes:de qbꝰ adhuc
ſanguis ſtillat iniuſtus?quomodo hmõi
manibus ſuſcipies ſanctu3 dñi corpus?
qua preſumptione ore tuo poculum ſan
guinis precioſi ꝑcipies:dũ furore ſermo
nũ tãtus iniuſte ſit ſanguis effuſus?Re
cede igit̃ recede:ne ſecũdo peccato prio
re3 neqtiã augere cõtẽdas.Suſcipe vin=
culũ quo te oĩm dñs nũc ligat:eſt enĩ me
dicina maxima ſanitatis.His ſermoni=
bus imperator obediẽs:erat enim diui=
nis eruditionibꝰ enutritꝰ ⁊ aperte ſciẽs
q̃ ſunt ꝓpria ſacerdotu3 q̃ regũ:gemẽs ⁊
deflens ad regalia remeauit. Cũqꝫ octo
mẽſiu3 cõtinuorũ tranſiſſet tẽpus:ꝓpin=
quauit natiuitatis ſaluatoris noſtri fe=
ſtiuitas.Imperator autem lamentatio=
nibus aſſiduis in palatio reſidẽs conti=
nuas lachrymas inceſſabiliter expẽde=
bat.Ingreſſus aũt rufinus tũc magiſter
⁊ ſingularẽ apud principẽ habens fidu=
ciã:⁊ vidẽs principẽ in lamẽtatione pro
ſtratũ:acceſſit vt lachrymarꝫ cauſas in=
quireret.At ille amariſſime ingemiſcẽs:
⁊ vehemẽtius lachrymas fundẽs:tu in=
quit rufine ludis ⁊ mea mala nõ ſentis?
Ego aũt lamentor ⁊ gemoꝰ calamitatem
meam:qꝛ ſeruis quidẽ ⁊ mendicantibus
aperta ſunt tẽpla dei:⁊ ꝓpriũ dñm ingre
dientes licẽter exorãt:mihi vero ingreſ=
ſus ad eum nõ eſt.Inſuper etiã celi ſunt
mihi clauſi.hec dicẽs verba ſingula ſin=
gultibꝰ irrũpebat. Rufinus vero.Curro
inqt ſi tibi placet:põtificiqꝫ precibꝰ per=
ſuadeo vt ſoluatur vinculum qd̃ ligauit.
Ait imperator.Nõ inquit ſuadebis am
broſio.Noui ego decretũ illius eẽ iuſtũ:
neqꝫ reuerebit̃ imperialẽ potẽtiã vt legẽ
poſſit preuaricari diuinã.Cũqꝫ rufinus
verbis plurimis vteret̃ ⁊ ꝓmitteret am=
broſiũ eſſe flectendũ: imperator eũ per=
gere cum feſtinatione:precepit ipſe vero
ſpe data poſt paululũ eſt ſecutus credẽs
rufini ꝓmiſſionibus.Porro vir mirãdus
ambroſius mox vt vidit rufinũ ait.Im=
pudẽtiã canũ imitatus es o rufine/tãte
ve3 necis auctor exiſtẽs/pudorẽ ex frõte
detergẽs nec erubeſcis nec metuis ꝯtra
ymagine3 latrare diuinã. Cũqꝫ rufinus
ſupplicaret ⁊ imperatorẽ diceret eſſe vẽ
turũ superno zelo accẽſus ambroſiꝰ ait.
Ego vero eũ inqt rufine ꝑdico:qm̃ eũ in=
gredi ſacra limina ꝓhibebo.Si vero im
perũ in tyrãnidẽ mutabit:necẽ libẽter et
ego ſuſcipio.Hec ⁊ alia plurima rufinus
audiẽs annũtiauit imperatori votũ an=
tiſtitis monẽs ne de palatio forte ꝓcede
ret.At imperator in media iam platea
cognoſcẽs pergo inquit ⁊ iuſtas in facie
ſuſcipio contumelias.Cũqꝫ ad ſacra li=
mina perueniſſet in ſanctam quidem ba
ſilicam non preſumpſit intrare/ſed ve=
niẽs ad antiſtẽ ⁊ inueniens eũ in ſaluta=
torio reſidẽtem ſupplicabat vt eius vin
cula reſolueret.At ille tyrannicam dice=
bat eius preſentia3 ⁊ contra deum veſa=
nire theodoſiũ eiuſqꝫ calcare leges.Ue=
rum imperator.Nõ inquit inſurgo ad=

uerſus eccleſiaſticas [illegible]ctiones/nec ini
que ingredi limina ſacra contẽdo:ſed te
ſoluere mea vincula depoſco/⁊ commu=
nis domini pro me exorare clementiam:
nec mihi ianuam claudi quam cũctis pe
nitentiam agentibus dominꝰ noſter ape
ruit. Tunc antiſtes Quam inquit peni=
tentiam oſtendiſti poſt tantas iniquita=
tes? Quibꝰ medicaminibus incurabilia
vulnera plagaſq curaſti? At imperator.
Tuũ inquit opus eſt et docere et medica=
mina tẽ[illegible]perare:meũ vo oblata ſu
ſcipere. Tũc ſanctus ambroſiꝰ. Quoniã
furori inquit tuum iudicium cõmiſiſti:et
non ratio protulit ſententiam ſed potius
iracundia ſcribe legem que decreta furo
ris euacuet vt triginta diebus ſententia
necis atq proſcriptionis in literis tan=
tummodo maneat et iudicium rationis
expectet. Quibꝰ trãſactis diebꝰ ira vide
licet iã ceſſante rõ cauſam iudicãs/apd
ſemetipſam que cognouerit ſub veritate
diſponat. In his em̃ diebꝰ agnoſcet an
iuſta ſit quã ꝓtuleris aut iniuſta ſenten
tia Et ſiquidẽ ratio probauerit iniuſta
que ſunt prolata/diſrumpet. Si vero iu=
ſta:firmabit. Dierum vero numerus ad
hec examinanda ſufficiet Hãc ammoni
tionem imperator animo libenti ſuſci=
piens et optimum eſſe confidẽs legẽ con
ſcribi repente precepit:⁊ proprie manus
literis cõfirmauit. Quo facto vinculum
eius ſoluit ambroſius Que lex hactenus
obſeruatur. Eſt enim hmõi. Imperator
gratianꝰ:vãlẽtinianꝰ et theodoſiꝰ augu
ſti:flauiano:ꝑfecto ꝑtorũ illirici. Si vin=
dicari in aliquos ſeuerius contra noſtrã
conſuetudinem pro cauſe intuitu iuſſeri
mus: nolumus ſtatim eos aut ſubire pe
nam aut excipere ſententiam ſed ꝑ dies
triginta ſuper ſtatu eorum ſors et fortu=
na ſuſpenſa ſit. Reos ſane accipiat vin=
cia atq cuſtodia et excubijs ſolertibus vi=
gilanter obſeruet. Sic igitur ſacratiſſi=
mus imperator ingredi limina ꝑſumẽs
non ſtans domino ſupplicauit neq ge=
nua flexit ſed pronus in pauimẽto iacẽs
dauiticã proclamauit vocem. Adheſit
pauimẽto aia mea viuifica me ſecundũ
verbum tuũ. Manibus aũt capillos euel
lens/frõtẽq ꝑcutiẽs ⁊ pauimẽto lachri=
marũ guttas aſpergẽs veniã impetrare
poſcebat Cũq tẽpus accederet quo mu
nus ad altare ſolebat offerre: ſur=
gẽs cũ lachrimis eſt ingreſſus. Cũ vero
obtuliſſet ſicuti ſolitꝰ erat intra cãcellos
ſtetit. Rurſus aũt ambroſiꝰ non quieuit.
ſed differentiã locorũ edocuit. Et primo
quidẽ requiſiuit qd ibidẽ expectaret: im
peratore dicente ſuſtinere ſe ſacrorũ per
ceptionem miniſteriorũ/per archidiaco
num remãdauit. O imperator interiora
loca tantum ſacerdotibus ſunt collata:
que ceteri nec ingredi nec cõtingere per
mittũtur. Egredere igitur ⁊ hanc expe=
ctationẽ cũ ceteris habe communẽ: pur=
pura namq imperatores:nõ ſacerdotes
facit. Tũc fideliſſimus imperator: etiam
hanc traditionem animo gratanti ſuſci
piens remandauit. non audacie cauſa in
tra cancellos manſi/ſed in conſtantino=
politana vrbe hanc conſuetudinem eſſe
cognoui. Unde ago gratias pro huiuſ=
modi diſciplina Tali ergo tãtaq et pre
ſul et imperator:virtute clarebant. Ego
nãq vtriuſq opus ammiror/illius fidu
ciam:huius autem obedientiam. Illius
zeli feruorem:huius fidei puritatẽ. Por=
ro regulas pietatis quas a magno ſacer
dote percepit:etiã reuerſus in conſtanti
nopolitana vrbe ſeruauit. Nã dũ feſtiui
tatis tẽpore ad eccleſiã ꝓceſſiſſet:oblatis
in altare muneribꝰ mox egreſſus eſt. Cũ
q nectariꝰ tũc ꝑſul eccl'ie mandaſſet: cur
intus ſtare noluiſſet mandauit princeps
Uix inqt potui diſcere q differẽtia ſit im
peratoris ⁊ ſacerdotis/vix em̃ inueni ma
giſtrũ. Ambroſiũ nãq ſolum noui digne
vocari pontificem: Tantũ itaq prodeſt
increpatio a viro virtutibus florẽte pro
lata. ¶ Theodoricus. ¶ Capitu.xxxj.

HAbebat igitur imperator ⁊ aliam vtilitatis occaſionem per quam de bonis opibus triũpharet. Cõiũx em̃ eiꝰ diuinis legibꝰ eũ ſepiꝰ ammonebat:ſeipſam tamẽ perfecte prius erudiens. Non enim regni faſtigijs eleuata eſt ſed potiꝰ diuino amore ſuccenſa. Uñi cũ nãq magnitudo magis ei deſideriũ benefactoris adhibebat. Repente namq

vt venit ad purpuram claudorũ atqꝫ de-
biliũ maximã habebat curã:nõ ſeruis ⁊
nõ alijs miniſtris vtens ſꝫ ꝑ ſemetipſam
agens et ad eoꝝ habitacula veniens:et
vnicuiqꝫ qđ opus haberet prebens. Sic
etiam et per eccleſiarũ xenodoxia diſcur
rens ſuis manibus miniſtrabat infirmis
ollas eorũ tergens:ius guſtans offerẽs
coclearia:panẽ frangens ciboſqꝫ mini-
ſtrans calicem diluens et alia cuncta fa
ciẽs que ſeruis ⁊ miniſtris mos eſt ſolen
niter operari. Illis autem qui eam de re
bus talibus nitebantur prohibere dice-
bat. Aurũ diſtribuere opus imperij eſt.
Ego autem pro ipſo imperio hoc opus
offero:bona mihi oia cõferẽti. Naꝫ viro
ſuo ſepe dicebat Oportet te ſemꝑ mari-
te cogitare qđ duduꝫ fuiſti:quid mõ ſis
Hec ſi ſemꝑ cogitaueris:ingratꝰ benefa
ctori nõ eris Sꝫ imperiũ qđ ſuſcepiſti le
galiter gubernabis:et harũ rerũ placa-
bis auctorẽ. His ergo ſermonibus velut
optimã quãdã vtilitatẽ:ꝟtutiſqꝫ abũdã
tiã cõiugi ſuo ſermonibus offerebat.

¶ Capitulum. xxxj.

Ec itaqꝫ añi ma A
ritum defuncta eſt. Poſt ali-
quãtũ vero tẽpus mortis eiꝰ
aliqđ tale ꝓuenit:qđ maximũ
amorẽ quẽ habuit circa eã iperator oſtẽ
dit. Coactꝰ itaqꝫ theodoſiꝰ plurimoꝝ cõ
tinuatione bellorũ quãdã illationem no
uam impoſuit ciuitatibꝰ Anthiochena
vero ciuitas nouum vectigal ferre non
potuit/ſed videns populus ſuſpendi di-
uerſos egit:qđ vulgꝰ ſolet occaſionẽ ſedi
tiõis inuentẽs. Deponẽtes eñi ymaginẽ
ornatiſſime placelle(ſic eñi auguſta fue-
rat vocitata)ꝑ oẽm trahere ciuitatẽ. Hec
audiẽs imperator ⁊ indignatꝰ/ abſtulit
priuilegia ciuitatis ⁊ vicine vrbi.i. laodi
cie tradidit principatũ credẽs hinc ma-
xime anthiochenos affligere. Poſt hec
aũt incẽdere ⁊ deſtruere atqꝫ ad inſtar vi
corũ anthiochiã redigere minabat. Am
miniſtratores aũt locoꝝ etiã quoſdã cõ
prehẽſos interemerũt:añqꝫ hãc preſum-
ptionẽ cognoſceret imperator. Hec igit
oia imperator qđẽ precipiebat B nõ
tñ fiebãt(prohibẽte lege quã ꝓferri fecit
ambroſius(Cũ igit ꝯueniſſent:hq̃ portabãt
minas imperatoris: hellebichus magi-
ſter militũ ⁊ ceſariꝰ magiſter officiorum
erãt oẽs ſub formidine conſtituti. Porro
viri heremũ habitãtes ꝟtutis ꝓpugna-
tores multi ſcti⁊ optimi viri plurima mo
nita ſimul ⁊ preces eis q̃ a principe miſſi
fuerãt offerebant. Macedonius aũt vir
ſanctus C nihil huiꝰ vite ſciens:ſed
etiã diuinorũ librorũ penitꝰ inexpertꝰ in
ſummitatibus habitãs mõtiũ noctibus
ac diebꝰ ſaluatori oĩm puras offerẽs pre
ces. nõ imperatoris indignatiõe permo
tus/nõ iudicũ ab eo miſſorũ/i media ci-
uitate vtriuſqꝫ clamidem cõprehendens
ab equis ſuis vt deſcẽderent imperabat
At illi paruũ ſenẽ pãnis obſitũ viliſſimis
intuẽtes primitus indignati ſunt. Cum
vero quidam obſequia perhibentiũ vir-
tutem viri illius indicaſſent:repente ab
equis exiliẽtes ⁊ genua tenẽtes eiꝰ veniã
ſimpliciter implorabant. At ille ſapiẽtia
diuina repletus hec eis verba locutꝰ eſt.
O amici dicite iperatori Nõ es impator
ſolũmõ ſꝫ etiã hõ. Noli itaqꝫ reſpicere ſo
lum imperium:ſed cõſidera quoqꝫ natu-
rã Nam cũ ſis homo eiuſdẽ nature ho-
minibus cognoſceris impare:⁊ ſm ymã
ginẽ diuinã atqꝫ ſimilitudinẽ hoim creatu
ra natura eſt. Noli igit crudeliter atqꝫ ſe
uiſſime dei imaginem necibus ſubiuga
re. Irritas etenim creatorem/ dum illiꝰ
punis ymaginem. Illud cõſidera: quia
tuipſe tantum propter ereã contriſtaris
ymaginem. Quãtũ eñi differat inanima
ta res aiate viuẽti atqꝫ rõnali/cũctis ſen
ſuꝫ habẽtibus eſt aptũ. Inſuꝑ etiã illud
cõſideret qꝛ nobis quidẽ facile eſt ꝓ vna
ymagine plurimas ereas ꝑparare. At il
li oino difficile vel vnũ capillũ reſtituere
peremptoꝝ. Hec audiẽtes iſti principiqꝫ
mãdantes:flãmã iracũdie penitus extin
xerunt. Qui ꝓ terroribus ſatiſfactionem
reſcripſit:⁊ cauſam indignationis inno-
tuit. Nõ inq̃t oportuerat me peccãte mu
lierẽ oi fauore digniſſimã poſt mortẽ tã-
tã cõtumeliã ſuſtinere. Aduerſuꝫ me nã
qꝫ furore indignantes decebat armare.
Adiecit etiã qꝛ tribularetur ⁊ ingemiſce
ret eo ꝙ audiſſet aliquos a iudicibꝰ in-
teremptos. ¶ Capitulum. xxxiij.

Fideliſſim⁹ igitur imperator tūc cōtra errorē paganorū ſuum tranſtulit ſtudiū:legeſq; cōſcripſit p̄cipiēs ydolorū tēpla ſubuerti. Coſtātin⁹ eñ maxim⁹ oī fauore laudādus: q̄ prim⁹ pietate ornauit īperiū:demonib⁹ q̄dē ſacrificare oībus interdixit nō tamē eorū tēpla deſtruxit:ſʒ inacceſſibilia eſſe p̄cepit. Cuius filij paterna veſtigia ſunt ſecuti. Julian⁹ aūt renouauit impietatē⁊ flāmā veteris ſeductionis accēdit. Porro iouinianus imperio ſumpto rurſus immolatiōes p̄hibuit ydolorū. Ualentinian⁹ aūt maior hmōi legib⁹ vſus gubernauit europā. Porro valēs oībus quidē alijs conceſſit vt regiones ſuas colerent ſicut vellēt. Illos ſolos impugnās q̄ p apoſtolicis dogmatibus decertabāt. Oī ſiquidē tpe ei⁹ imperij ⁊ ad aras ignis accendebāt⁊ libamina atq; ſacrificia ydolis offerebant. Sed ⁊ p publicas feſtiuitates: p plateas agebāt ⁊ orgia dyoniſij celebrabāt ⁊ cū ſacris currebāt canes eius cerātes furētes atq; bacātes ⁊ agētes oia q̄ nequitiā p̄prij doctoris inſinuāt. Hec oia theodoſius inueniens fideliſſim⁹ imperator radicitus euulſit et obliuioni contradidit. ¶Capitulum.xxxiiij.

Primi igitur aliorū marcellus epiſcop⁹ lege p̄ricipis p armis vſus proprie ciuitatis tēpla deſtruxit. De fiducia diuina nō de hoim virtute p̄ſumēs. Qd op⁹ dignū memoria:narrare nō ſileam. Defuncto iohāne apamie ciuitatis ep̄o marcellus vir ſanctiſſim⁹ ordinat⁹ eſt feruens ſpū ſcōm apoſtolū. Inter hec venit prefectus orientis apamiā duos:millenarios cū ſubiectis habēs. Quo facto:pp̄ls militari timore pterritus eſt. Ubi dū eſſet tēplū iouis valde p̄cipuū ⁊ ornamētis plurimis variatū eū p̄fectus deſtruere nitebat. Uidēs aūt forte nimiū edificiū ac robuſtū impoſſibile iudicauit hoibus lapidū iācturas ⁊ cōmiſſiōes poſſe diſſoluere. Erāt eñ ingētes ⁊ alterutris inligati: inſuper ⁊ ferro plumboq; cōiūcti. Porro marcellus puſillanimitatē p̄fecti vidēs: eū:quidē miſit ad alias ciuitates. Ipſe vero ſupplicabat deo vt tēpla deſtruēdi p̄beret occaſionē. Inter hec venit quidam ſpōte diluculo nō ſtructor nō lapidū ſector neq; alteri⁹ cuiuſcūq; perit⁹ artis/ ſed lapides ferre ⁊ ligna in humeros cōſuetus: Is ergo accedēs p̄miſit facile tēplū eē ſoluendū:q̄ tantūmō acciperet mercedē poſcebat artificum. Cūq; hoc ſētūs pōtifex p̄miſiſſet hoc ille machinat⁹ eſt. Coherebat eñ tēplo in altitudine cōſtituta ex quatuor laterib⁹ porticus: erātq; colūne ingētes ⁊ altitudinē tēplo habentes equalē. Singularū vo circul⁹ colūnarū erat ſexdecim cubitorū. Porro nature petre fortiſſime q̄ nō facile q̄buſlibet ferramētorū generib⁹ rūperet. Harū itaq; tres p circuitū ſuffodiēs/⁊ ſub eaꝝ baſibus fortia ligna ſupponēs immiſit ignē. Quo facto nō poterat ligna naturaliter ignis accēdere. Demō etenī q̄dā teterrimus apparuit q̄ flāmā vires ſuas prohibebat operari. Cūq; frequēter hoc facerēt ⁊ molitionē ſuā explere nō poſſent: nūtiauerūt hoc pōtifici meridie dormiēti. At ille repēte ad eccleſiā cōcurrēs ⁊ aquā in vaſculo portari p̄cipiēs quā poſuit ſub altare. Ipſe vero in paulmēto poſita frōte clemēti dño ſupplicabat ne amplius tyrannidē demonis vllā pateretur habere fiduciā ſed vt infirmitatē illius euudaret:⁊ ſignū proprie virtutis oſtenderet ne magis ex hoc infidelibus exultatiōis occaſio naſceret. Hec dū dixiſſet facto ſignaculo crucis in aqua quendam dyaconē ſuū equitiū fide ⁊ zelo munitū ſumere iuſſit aquā/⁊ velociter currere et cū fide aſpergere:ignēq; ſupponere. Qd dū fuiſſet factū demō effugit non ferens aq̄ virtutē. Ignis aūt velut oleū habuit illius aque naturā:cōprehēſaq; ſunt ligna ⁊ repēte cōſumpta. Colūne vo ſuffulture ſolatio nudate:⁊ ipſe ceciderunt et alias duodecim vna traxerūt. Tū latus qd coherebat tēplo violētia ruine depoſitū eſt. Sonus aūt totā cōcutiēs ciuitatē cūctos fecit ibi cōcurrere. Et dū inimici demonis aperte cognouiſſent fugā in diuinis laudib⁹ ora ſoluebant. Sic eñ ⁊ alia tēpla ſacratiſſimus pōtifex ille de=

ſtruxit. Qui ꝛ victoꝛibus ſcribebat martyribus ꝛ reſcripta ſuſcipiebat ꝛ nouiſſimo etiam ipſe martyꝛio coꝛonatus eſt.

¶Socrates. ¶Capitulum.xxxv.

HOc itaqꝫ tēpoꝛe placuit vt pꝛeſbyteri qui erāt ſuper penitētes cōſtituti remouerētur ꝑpter hmōi cauſas. Ex quo nouatiani ab eccleſia ſunt diuiſi ꝛ cū his q̄ deliquerāt ſub perſecutionibus imperatoꝛis decij cōicare nolētes ex illo epi pꝛo eccleſiaſtica regula pꝛeſbiterū ſuper penitentes eſſe conſtituerūt. ¶Sozomenus. ¶Qm̄ omnino nō peccare diuinū ꝛ vltra humanā naturā eſſe cognoſcit. Peccātibus aūt penitētiā agētibus veniā deꝰ dari p̄cepit. Qui vero cōfiteri refugiūt maius peccatoꝛum onus acquirunt. Propterea viſum eſt antiq̄s pōtificibus vt veluti in theatro ſub teſtimonio eccleſiaſtici populi delicta pandant. Et ad hāc cauſaꝫ p̄biterū bone cōuarſatiōis ſeruantēqꝫ ſecretū ac ſapiētē virū ſtatuerūt. Ad quē accedētes hi q̄ delinquebāt delicta ꝑpꝛia fatebant. At ille ſcdm vniuſcuiuſqꝫ culpā indicebat ꝛ mulctā. Qd etiā hactenus diligēter in occidentalibꝰ ſeruat eccleſijs: ꝛ maxime apd romā vbi etiam locus eſt certꝰ penitētiū Stantes enim rei ꝛ velut in lamētationibus conſtituti. Dum em̄ ſacra celebꝛatio fuerit adimpleta: illi cōmunionē nō percipientes cū gemitu ꝛ lamentatione, ſemetipſos in terra pꝛoſternunt. Ad quos concurrens epiſcopus et ipſe cum lacrimis gemitu ſpūali pꝛoſternit ꝛ oīs eccleſie plebs fletibus inundat. Poſt hoc aūt pꝛioꝛ ſurgit epſ/ꝛ eleuat iacētes a terra Tūc cōpetenter pꝛoꝰ penitentibus facta oꝛatione dimittit oēs. At illi afflicti oībꝰ ſpōte vacantes ꝛ aut ieiunijs: aut abſtinentia lauachꝛi/aut ſuſpenſione ciboꝛū: aut rebus alijs que iubentur expectant commune tempus quod decreuit epiſcopus. Cōſtituto vero tempoꝛe velut quod dā debitū exſoluentes afflictione peccatum curati cum populo communiōe participant. Hec ergo antiquitus romani pontifices vſqꝫ ad noſtrum conſeruauerunt tempus. Porro conſtantinopoli pꝛeſbyter ſuper penitentes fuit vſqꝫ ad illud tēpus: quo quedā mulier nobiliſſima dum peccata ſua fuiſſet confeſſa ꝛ eī a pꝛeſbytero pꝛeceptū vt ieiunaret: ꝛ deo operibus ſupplicaret dum hoc ſeruaret crebꝛius in eccleſia cum dyacono ſe concubuiſſe cōfeſſa eſt. Hoc dū populꝰ agnouiſſet/ſeuiebat ſuꝑ ſacerdotes quaſi per eos facta fuiſſet iniuria eccleſie. Tūc nectarius epiſcopꝰ remouit dyaconum ſceleratum: ꝛ quibuſdā ſuadētibꝰ vt ſingulos ad communicandum iudicio conſciētie ſue relinqueret: etiam pꝛeſbyterū nequaqꝫ ſuper penitentes eſſe pꝛecepit. Et ex illo antiquitatis conſuetudo ſublata eſt dum vt arbitroꝛ maioꝛa peccata pꝛo pudoꝛe confeſſionis et ſubtilitate examinantium patrarentur. ¶Socrates.

¶Capitulum.xxxvj. A

DIgnum itaqꝫ iudico non tacere q̄ apud alios geſta ſunt idē apud arrianos: nouatianos macedonianos: et eunomianos. Eccl'ia nāqꝫ diuiſa erat ꝛ apd ſemetipſos ſinguli cōgregabātur. Quēadmodū em̄ ꝛ ꝑ qbus cauſis diuiſi ſunt ſermone ꝑcedēte narrauimus. Hoc aūt ſciendum ꝛ q2 imperatoꝛ theodoſiꝰ nullū hoꝝ perſequebat p̄ter eunomiū q̄ cōſtātinopoli collectas in domo faciebat ꝛ cōſcriptos a ſe libꝛos recitabat/ita eiꝰ doctrina multi coꝛrūperentur. Pro qua cauſa
B eū mulctauit exilio: nullūqꝫ aliū fatigauit neqꝫ ſibimet cōmunicare cōpulit ſed ſingulos per loca ꝑpꝛia collectas celebꝛare permiſit: et cultum tenere chꝛiſtianitatis ſicut p̄cipere potuit et alios ddꝰ ꝑmiſit foꝛis ciuitatē oꝛatoꝛia fabꝛicare. Nouatianos aūt cōcoꝛdes ſue fidei intra vrbē eccl'ias habere cōceſſit. De q̄bus pauca dicenda ſunt. Quadraginta annis agelius pꝛeſul fuit a tēpoꝛibus cōſtātini vſqꝫ ad annū ſextum theodoſij. Qui cū veniſſet ad moꝛtē ſiſinū pꝛeſbyterū oꝛdinauit epiſcopū virū eloquētiſſimū ꝛ a maximo philoſopo vna cū iuliano īperatoꝛe literis eruditū. Cūqꝫ ppl's nouatianoꝛū culparet oꝛdinationem cur non martianū potius oꝛdinaſſet per quē

ſub valente nouatiani ſine perſecutione manſiſſent: tūc agelius populi volēs placare triſtitiā etiā marcianū ordinauerūt epm̄. Et cum melecius habuiſſet in eccleſiā pceſſit ⁊ ſermonem fecit dicens. Marcianū habetis poſt me: poſt marcianū ſiſiniū. Poſt paucos ꝟo dies defunct⁹ eſt. Sub epātu vero marciani etiā eorū eccleſia ex huiuſmodi cauſa diuiſa eſt.

Capitulum.xxxvij. A.

Sabbacius q̄dā ex iudeo factus chriſtianus: ⁊ a marciano ad preſbyteratus honorē prouectus nihilomin⁹ ſecte iudaice ſeruiebat. Cū quo ſcelere ambiebat epātum. Aſſumēs ergo ſui deſiderij cōſcios duos preſbyteros theoctiſtū ⁊ machariū nouitatē feſtiuitatis paſchalis ſub valēte imperatore conſtitutā in vico phrygie pazo defendere nitebatur. Et primū quidem quaſi ꝓ eccleſie integritate cuſtodiēda dicebat nō eſſe dignos quoſdā participatione ſacramentoꝝ. Procedēti vero tēpore manifeſtatus eſt dum collectas ꝓprias celebraret. Inter hec marcian⁹ cognoſcens eius errorem ⁊ ordinatiōis ſue culpā: qm̄ vane glorie homines preſbyteros ordinauerat/cū gemitu dicebat melius fuiſſe ſup ſpinas ponere man⁹ ſuas q̄ ſabbaciū ordinaſſe preſbyterū. Proinde ſynodum in ſagario bithinie nouatianorum fecit epm̄. Quo cōgregati euocauerūt eos vt corā ſynodo cauſas diſſenſionis ſue ꝓponerent. Cūq; ſabbatius diſcordiā feſtiuitatis paſchalis ſuā diceret eſſe triſtitiā: ⁊ oportere vt ſecundum iudeoꝝ obſeruationē eā celebrari firmaret ſicut in pazo fuerit conſtitutū: eſtimātes epi qm̄ ꝓpter ambitum ſabbatius talia perpetraret: iuſiurādum ei impoſuerunt quia nunq̄ deſideraret epātū. Quo iurante regulā de paſche feſtiuitate protulerunt/qua ſingulis liceret quo vellēt celebrare paſcha: ne ꝓpter diſcordiam feſtiuitatis diuiderent eccleſiam. Cū antiqui eccleſijs primis licet diſcordātes de tali feſtiuitate communicaſſent/tamē alterutris ⁊ nouatiani in regia vrbe roma conſtituti nunq̄ fuiſſent ſecuti iudeos ſꝫ ſemper poſt equinoctium celebrarēt paſcha. Cum hec ab eis tunc fuiſſet regula definita: ſabbatius iuramentis obſtrict⁹ ſi qn̄ paſchalis feſtiuitas diſcordaret ille apud ſemetipſum pcedentibus ieiunabat. et notanter ſolēnem diēz paſche ſabbati celebrabat ⁊ rurſus cū omnib⁹ in eccleſia cōueniebat ⁊ myſterijs fruebatur. Hoc ergo multis annis faciens latere nō potuit. Quapropter quidā ſimpliciūꝫ maxime frigiū ⁊ gallatoꝝ ex hac re iuſtificari credētes zelabātur cū ⁊ paſcha cū illo celebrabāt. Sꝫ ſabbatius poſtea ⁊ remotas collectas faciebat: paruiq; pendens iuſiurandum ſuorum ſequacium ordinatur epiſcopus.

Capitulum.xxxviij.

Sed mihi non videtur hmōi viros de feſtiuitate paſche rōnabiliter cōtendiſſe neq; iſtos q̄ nūc ſequūtur iudeos. Nō em̄ mēte pceperūt: q: iudaiſmo in xp̄ianitatē mūtato illa ſubtilia ⁊ figuratiua legis moſaice quieuerūt: qđ hinc apparet iudaizare. Namq; nulla gens chriſtiana percepit legē. Aduerſo aūt etiam apl's contradixit: nō ſolū circūciſionem prohibens: ſed etiā de feſtiuitatib⁹ cōtētiones abijciendas monens. Scribens enim ad galathas ait. Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe: legem non audiſtis? Et hinc pauca loquens ſeruum oſtendit populum iudeorum et in libertatem vocatos qui accedunt ad chriſtum. Monet etiam nullatenus obſeruandos dies ⁊ menſes et annos. Coloſſenſibus autem ſcribens magna voce clamabat vmbram fuiſſe obſeruationes antiquas. Quapropter inquit nullus vos iudicet in cibo aut potu aut in parte feſtiuitatis aut initio menſis: aut ſabbato que ſunt vmbra futuri. Et ad hebreos ideꝫ apoſtolus dicit. Mutato enim ſacerdotio neceſſario legiſmutatio fuit. Non igitur apoſtolus nec euāgelia accedentibus ad predicationem iugum ſeruitutis impoſuerunt: ſed feſtiuitatem paſche et alias celebritates honorandas eſſe dixerunt. Quapropter qm̄ diligūt hoīes huiuſmodi celebritates eo quod in eis laboribus requieſcunt: ſin-

guli per prouincias ſicuti voluerunt me
moriã ſalutaris paſſionis antiquitus ex
quadã cõſuetudine celebrabãt. Non em̃
hec ſaluator aut noſtri apl'i lege p̃dicaue
runt: nec penã aut ſuppliciũ: maledictuȝ
ſicut lex moſaica iudeis: nobis euãgelia
aut apl'i ſunt minati: ſȝ ſolũmodo ꝓpter
derogatiõnẽ iudeoꝝ q̃m in feſtiuitatib⁹
homicidiũ cõmiſerũt. In tp̃e azimoꝝ ſal
uatorẽ paſſum in euãgelijs eſt relatum.
Intẽtio nãq; fuit apl'oꝝ nõ de dieb⁹ ſan=
cire feſtiuitatẽ: ſed cõuerſationẽ rectã et
dei p̃dicare culturã. Mihi ergo videt̃ q:
ſicut multa alia p ꝓuincias ad conſuetu
dinẽ venerũt/ſic ⁊ paſche feſtiuitas tra=
dita eſt eo q null⁹ apl'oꝝ aliq̃d hinc ſan=
xiſſet. Nã plurimi circa minorẽ aſiam an
tiquitus quartodecimo die obſeruauere
nõ reſpiciẽtes ſabbati diẽ. Et hoc facien
tes non tñ ſegregabantur ab illis q̃ aliter
celebrabãt: donec romane eccleſie victor
ep̃s excõicationem quatuordecim annis
miſiſſet in aſiam. Quo facto hyreneus
lugdunẽſis gallicanus ep̃s victorẽ ep'la
ſua culpauit dicens etiã veteres ita cele
braſſe. Et q: policarpus ſmirne ciuitatis
ep̃s/q̃ poſtea ſub gordiano principe mar
tyrio coronatus eſt aniceto ep̃o romano
cõicauerit nihil diſcernens de paſchali
feſtiuitate cuȝ ipſe. xiiij. annis eſſet ſicut
euſebius in quinto eccleſiaſtice hyſtorie
libro docet. Quidã igit̃ ſicuti dixi in aſia
minore quartũdecimũ obſeruabãt dieȝ.
Quidã vero etiã circa orientales partes
ſabbatũ cuſtodiebãt/diſſonabãt aũt cir=
ca mẽſem. Nã alij iudeos licet integrita
tẽ cõſeruarẽt ſequẽdos eſſe in ſacra feſti
uitate dicebãt. Alij vero poſt equinoctiũ
celebrabãt declinãtes ſequi iudeos ⁊ di=
cẽtes q: dũ ſol eſſet in ariete pacha cele=
brari deberet. Scd'm anthiochenos aũt
zantico menſe ſcd'm romanos aprili. Et
hoc faciẽdũ nõ ſeq̃ndo modernos iudeos
qui per oĩa errare noſcũtur ſed magis an
tiquos ⁊ ioſephũ: Sic em̃ ille in tertio an
tiquitatis libro cõſcripſit. His itaq; cõtẽ
dentibus oẽs occidẽtales vſq; ad occea=
nũ poſt equinoctiũ ex antiqua traditiõe
paſcha celebraſſe cõperimus nec aliquã
do habuiſſe diſcordiã. Nõ em̃ ſicuti qui=
dam dicũt celebratũ ſub cõſtantino con=
cilium/feſtiuitateȝ paſche mutauit. Nã
ipſe conſtantinus diſcordantib⁹ ſcribẽs:
monet vt iſti cũ pauci eſſent imitarentur
plures. Cuius epiſtole partẽ ponere non
omiſi. Sic em̃ poſt alia dixit. Eſt enim or
do decorus quẽ omnes eccleſie in vniuer
ſum orbem apud occidentem ⁊ meridieȝ
et arturũ poſite ſeruare noſcũtur. necnõ
etiã quidam orientaliũ. Quapropter in
p̃ſenti bene ſe habere oẽs eſtimauerũt: et
egoipſe: veſtre quoq; ſapiẽtie placere ꝓ
miſi vt qđ in romana ciuitate italia: affri
ca ⁊ vniuerſa egypto: hiſpania: gallijs: bri
tannia libia: tota helladia aſia: diecíſe/
ponto/et cilicia: libẽter ſub vna cõcordia
cuſtoditur. Hoc etiã ſapiẽtia veſtra ſuſci
piat cõſiderãtes nõ ſolũ multitudinẽ pre
dictoꝝ locoꝝ ⁊ eccleſiarũ numerum: ſed
etiã quia hoc maxime debetis oẽs cõmu
niter celebrare quod ratio ſubtilis videt̃
exigere nullã cũ iudeorũ periurio habe=
re cõmunionẽ. Talia ſiquidẽ conſtanti=
nus. Sed aiũt quatuordecim annis hãc
obſeruationẽ ioannẽ apoſtolũ tradidiſſe
Alij vero petrũ ⁊ paulũ apoſtolos roma
nis ⁊ occidẽtalibus dicunt paſche tradi
diſſe ſolẽnitatẽ. Sed nullus cõſcriptã ꝓ=
bationẽ horũ habere dinoſcitur. Quia ve
ro ex cõſuetudine quadã per ꝓuincias ce
lebratur paſcha: hinc eſtimo q nulla reli
gio eaſdẽ videatur ſeruare ſolẽnitates:
nam cũ vnius ſint fidei plurimi tñ diſpo
nunt circa paſche legitima. Unde pauca
dicenda ſunt. Nam in ipſis ieiunijs ali=
ter apud alios inuenis obſeruari. Roma
ni em̃ ſex ante paſcha ſeptimanas p̃ter
ſabbatũ ⁊ dñicam ſub cõtinuatione ieiu=
nant. Illirici vero et tota hellas: alexan=
dria quoq; ante ſex ſeptimanas ieiunãt.
Eaq; ieiunia quadrageſimam vocant.
Alij vero ante ſeptẽ paſche ſeptimanas
ieiuniorũ facere noſcũtur initia et treſtã
tummodo ſeptimanas: hoc eſt quinis die
bus per intermiſſiones aliarum duarum
ſeptimanarum ieiunantes: nihilominus
quadrageſimã vocant. Unde miror: cum
numerum ipſum non habeant quomodo
quadrageſimam vocent. Sed etiam cibo
rum abſtinentiam non ſimilem habent.
Nam alij omnino ab animatis obſeruãt
alij animantium piſces ſolummodo co=

medunt quidam cum piſcibus noſcūtur
et volatilibus dicentes hec ſcđm moyſen
ex aqua habere ſubſtantiā. Alij vero etiā
caulibus et ouis abſtinere noſcūtur: qui=
dam ſicco tantummodo pane veſcūtur.
Alij neqꝫ hoc. Alij vſqꝫ ad nonam ieiunā
tes horā ſine diſcretione ciborum reficiū
tur: ⁊ innumere ꝯſuetudines apud diuer
ſos inueniūtur. Et qꝛ lectio nulla ex hoc
inuenitur antiqua: puto apoſtolos ſingu
lorū hoc reliquiſſe ſentētie: vt vnuſquiſ=
qꝫ operet nō timore nō neceſſitate quod
bonū eſt. Sed etiam circa celebritatē col
lectarū quedā diuerſitas inuenitur nam
dum per eccleſias in vniuerſo terrarū or
be cōſtitutas die ſabbatoꝝ per ſingulas
ebdomadas ſacrificia celebrētur: hoc in
alexādria ⁊ in roma: quadā priſca tradi=
tione nō faciūt. Egyptij vero alexandrie
vicini: ⁊ thebaidis habitatores ſabbato
quidē collectas agūt: ſed dominica ſicut
moris eſt ſacramēta percipiūt nā poſtqꝫ
fuerint epulati et cibis oibus adimpleti
circa veſperam oblatione facta cōicant.
Rurſus aūt in alexādria quarta et ſexta
feria ſcripture legūtur: eaſqꝫ doctores in=
terpretātur ⁊ oīa fiunt preter ſolēnē obla
tionis morem. Origenes em̄ plurima in
his diebus videtur edocuiſſe qui dum ſa
piēs eſſet magiſter: ⁊ cōſideraret quia im
poſſibilitas moſaice legis ad literam eſ=
ſet infirma rationem paſche ad modum
contemplationis euexit: vnum paſcha ſo
lummodo verū fieri dicens: quod ſalua=
tor celebrauit. Petrus aduerſus contra=
rias poteſtates duꝫ crucē ſuſciperet: hoc
tropheo vteretur cōtra dyabolum. In ea
dem alexandria lectores ⁊ pſalmi pnun=
tiatores indifferēter faciūt ſicut cathecu
mini ſiue iā chriſtiani dū oēs eccleſie iaꝫ
fideles in his ordinibꝰ haberi videātur.
Ego quoqꝫ cognoui in theſſalia cōſuetu
dinē aliā. Dum quidā clericus ante cle=
ricatū legitime duxiſſet vxorē qꝛ cum ea
mixtus fuiſſet abdicatus eſt: dū in orien
te cūcti ſpōtanea volūtate ⁊ nō aliqua ne
ceſſitate etiā epi ſemetipſos abſtineant.
Plurimi em̄ eorū etiam epiſcopatus tpe
ex legitima vxore etiā filios habuerunt.
Hoc quoqꝫ in theſſalia ſeruare cognoui
qm̄ apud eos in diebus paſche tm̄modo
baptizantur. Quapropter plurimi ſine
baptiſmate moriūtur. In anthiochia ve
ro ſyrie altare nō ad orientē eccleſie ſed
magis ad occidētem habēt. In helladia
hieroſolymis ⁊ theſſalia ad ipſ veſperti
num orationes ſimiles nouatianis cōſtā=
tinopolim degētibus agunt. In ceſarea
cappadocie ⁊ egypto die ſabbati ⁊ domi
nico circa veſperā cū lucernarius epiſco
pi atqꝫ preſbyteri ſcripturas interpretā=
tur. In alexādria pſbyteri nō facit ſermo=
nem. Et hec res initiū accepit ex quo ar=
rius eccleſiā cōturbauit. Rome ſabbata
vniuerſa ieiunāt. In ceſarea cappadocie
eos q̇ poſt baptiſma delinquūt a commu
nione ſuſpendunt ſicuti nouatiani: ⁊ ma
cedoniani in helleſponto faciūt ⁊ in aſia.
Quatuordecimāni nouatiani circa fri=
giam binubos nō recipiūt. Cōſtantino=
polim vero neqꝫ aperte recipiūt neqꝫ pa
lam remouere noſcūtur. In occidētalibꝰ
vero partibus aperte recipiunt.

Sozomenus. Capitulum.xxxix.

Montani ſiqui
dem quos frigas nomināt
peregrinā quandā adinuē=
tionē introducētes ſecūdū
eā paſcha celebrant. Cul=
pant em̄ eos qui curſum lune requirūt et
dicūt ſolares tm̄modo circulos ſeqndos
⁊ mēſes quidē ſingulos eſſe dierum. xxx.
diffiniūt ⁊ inchoare primū ab equinoctio
vernali qđ eſt ſcđm romanos. viij. Kalē.
aprilis. Tūc inquit duo luminaria facta
ſunt quibus ipa ⁊ anni manifeſtātur. Et
hoc indicari eo qꝛ luna p octo annos cuꝫ
ſole cōcurrat et ambo idē nouū habeant
mēſem eo qꝛ octo annoꝝ curſus lune com
pleātur, ⁊ tanqꝫ principiū ſit primi mēſis
reputāt predictā diē in ſcripturis quar=
tādecimā ⁊ hāc eſſe dicūt. viij. Kal. apri=
lis ſcđm quē ſemp celebrāt paſcha. Si cō
tingit etiā cōcurrere reſurrectionis. i. do
minicū diē alioqn dñica ſupueniēte cele
brāt. Scriptū eſt em̄ inquit a quartadeci
ma vſqꝫ ad viceſimā primā eſſe celebran
dā. Sozomenꝰ. Apud romanos
in vnoquoqꝫ anno ſemel pſallēt alleluya
primo die paſche ita vt romani velut hūc p
iuramēto habeāt vt hūc hymnū audire

mereātur. In qua eccleſia nec eps neq alter quiſq corā populo docet. Apud alexandrinos hoc opinabile eſt q2 duz legūtur euāgelia non ſurgit eps: quod apud alios nuſq fieri noui vbi ſol9 archidiaconus hanc lectionem legit. In alijs locis diaconi. In multis vo eccleſijs ſacerdotes ſoli. Conſtantinopolim prima die reſurrectionis dominice pontifex.

Socrates. Capitulum. xl. A.

PRouenerūt em̄ etiā apud arrianos diuiſiones ppter hm̄oi cauſam ſingule vez eoz cōtentiones ad ineptos eos perduxere ſermones. Cū em̄ in eoz eccleſia credatur deus pr̄ eſſe filij verbi ex hoc apud eos queſtio pceſſit ſi poſſibile ſit vt etiā anteq exiſteret fili9 pater vocari potuiſſet qm̄ dei verbū nō ex patre naturaliter ſed ex nō exiſtētibus ſubſtitiſſe credebāt Circa primū itaq capitulū errātes rite de puro noie in certamē illicitū irruerūt Dorotheus etem̄ ab anthiochia euocatus ab eis dicebat non poſſe patrem eſſe neq vcari filio nō ſubſiſtēte. Porro marinus quē a trachia ante dorotheū vocauerāt occaſionē inueniēs oportunā dorotheo em̄ erat auerſus reſpōdit ſermonez de hac queſtione cōtrariū. Et propterea ſunt inter eos facte diuiſiones. Diuiſiq ppter hoc verbū ſeorſum ſinguli ſolēnia celebrabāt. Alij em̄ ſequebant dorotheū. Alij vero marinū dicētes quippe patrem ſemper eſſe patrē etiā filio non extante. Uocabant em̄ iſti pſatyriani eo q quidā theoriſt9 ſyrus genere pſathyra. i. duplicia vendens hāc ppoſitionē valde defenderet. Hos quoq ſecutus eſt ſelētias gothorum eps: ſed iſti quoq paulo poſt ſeparati ſunt cū marinus cum agapio diſcordiam habuiſſet qm̄ ipſe epm̄ fecerat epheſi. Uerū iſti non ppter religionē ſed ppter preſulatū inimicitias inter ſe bellaq geſſerēt. Gothi nāq defendebāt agapium. Quāobrē plurimi clericorū eoz vanam gloriā fugiētes ad fidē conſubſtantialitatis vtiliter acceſſerūt. Arriani ſiquidem. xxxv. annis diuiſi inter alterutros. poſtea ſub imperio theodoſij iunioris cōſulatu pleniter adheſere pſathirinorum recedentes vniti ſunt veluti lege determinentes nunq capitulū propter qd̄ diuiſi fuerāt memorare. Sed hoc conſtātinopolim geſtū eſt. Uerū in alijs ciuitatib9 ſub diuiſione māſerunt. Nā et ipſe eunomi9 dudū ab eudoxio qui eū cizici ordinauit epm̄ ſegregatus eſt occaſiōe percepta eo q eciū doctorem ei9 expulſum ſuſcipere noluiſſet. Reliqui vo ab eo p ſciſmata diuerſa partiti ſunt. Pri9 itaq theofronius quidā capadox eunomio verſare cōtentiones edoctus et aliquid de ariſtotelis cathegorijs et periarmenias intelligens fecit libros quos de exercitio mētis attitulauit. Is ergo cū effodiſſet pſecutores ſuos tanq recedēs ab eis expulſus eſt et ſeorſum colligens ſui nois hereſim dereliquit. In cōſtantinopolim vero quidam euthicus ex tepidiſſima queſtione ab eunominanis diuiſus hactenus collectas ſeorſum facit vocāturq hoz alij eunomotheos romani. Alij ve B ro eunomotheeuticiani verumtn̄ iſti baptiſma corruperunt. Non em̄ in trinitate ſed in xp̄i morte baptizant.

Capitulum. xlj.

FActa eſt igitur quodā tempore etiā inter macedonianos diuiſio cū eutropius preſbyter ſeorſuz colligeret et nequaq ei carterius conſentiret. fuerunt forſitan et alie diuiſiones hereſiū ſed ego tanq cōſtantinopolitanus atq nutritus q̄ mihi clariora viſa ſunt ea narrare curaui.

Sozomenus. Capitulum. xlij.

Aſiquidez tēpeſtate dicunt egypti fluuium circa primū aſcēſum aque poſt terguz receſſiſſe. Quo facto egyptij ſeuiebāt eo q nō ſinerētur flumini ſacrificia ſolēnia celebrare. Iudex autē ſeditionē pſpiciēs cōcitari nūtiauit imperatori. Ueruz imperator melius iudicauit diuine fidei ſeruiendū q pocula nili et preponere ſacrilegia pietati. Nunq inquit currat ille fluuius ſi magicis artib9 et fluxu ſanguinis vnde polluende ſunt ſacri paradiſi. Hoc acto poſt paululum ita vberrime nilus effuſus eſt vt etiam altius q ſo-

lebat fluctus ſpargeret. Cūqꝫ ſolitas cō-pleſſet mēſuras ⁊ adhuc in culmē extolleretur: in terrorem nimiū egyptij ſunt redacti metuētes ne ⁊ alexādriā ⁊ libye partes forte deſtrueret. Tunc eñ ferꝰ paganos alexādrinos in theatro clamaſſe: qꝛ velut ſenex et delirus euanuiſſet nilus. Quāobrē plurimi egyptioꝝ derogātes paterne religioni ad chriſtianitatis iura conuerſi ſunt.

¶ Capitulum. xliij

EO ſiquidē tēpore dicitur delatū ꝯſtantinopolim Joānis baptiſte caput qđ herodiadis petijt ab herode tetrarcha. Ferꝰ eñ inuentū caput a monachis macedoniani qui primū quidē hieroſolymis habitabāt, poſtea vero ciliciā migrauerūt. Cū enim ante hoc imperiū mardonius maior domus imperialis nūciaſſet hoc imperatori pcepit valēs caput ſacrū ꝯſtantinopolim deportari. Qua iuſſione directi ⁊ imponētes vehiculo deportabant. Cūqꝫ veniſſent ad locū qui vocaꝰ pantichiū: eſt enim circa calcedoniā nequaqꝫ poterat trahi vehiculum: licet multis plagis burdones affligerenꝰ. Et cū hoc inopinabile videretur vniuerſis, ⁊ ipſi ſimul imperatori ſacrū hoc caput recōdiderunt in vico appellato ꝯſilai. Erat enim poſſeſſio ipſa mardonij. Jllo ſiquidē tpe aut ipo ppheta monēte in hunc locū vſqꝫ perductū eſt. Cūqꝫ poſtea theodoſius imperator has baptiſte reliquias voluiſſet auferre: ſolā referūt exiſtiſſe matronā virginē ſacrā que eius cuſtodiā capitis exhibebat. Cui dū ſepius imperator violēter ſꝫ cū lachrymis ſupplicaret vt eū permitteret ſua vota cōplere: hec putās qꝛ ſicut tpe valentis etiā tūc nō patereꝰ vlterius baptiſta portari, ceſſit. At imperator amplectēs ſua purpura thecā in qua caput baptiſte iacebat: eāqꝫ portans venit: ⁊ ante ciuitatē ꝯſtantinopolitanā recondidit, in ſeptimo miliario: ibiqꝫ magnā ⁊ pulcherrimā deo edificauit eccleſiā: crebroqꝫ deprecatus eſt matronam: promiſitqꝫ dona gratiſſima ſi recōciliari vellet nec paſſa eſt. Erat eñ macedonia hereſi violata: lꝫ pſbiter vincētiꝰ ꝯſectator eius qui pphete ſepulchrū equaliter obſeruabat cōuerſus fuiſſet: ⁊ catholice cōicaſſet eccleſie. Ferūt eñ qꝛ ꝯiurationē habeāt macedoniani nunqꝫ ſe a ſua ſecta recedere: verū is preſbiter dū agereꝰ de migratione ſacri capitis: apud ſe diffiniuit qꝛ ſi ſequereꝰ baptiſta imperatorē: ⁊ ipſe cōicaret ei. quo facto conuerſus eſt.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum. xliiij.

OBiit in anthiochia melecij maximi ſucceſſionem flauianus accepit, q̄ cuꝫ diodoro plurima pro oīibꝰ certamina paſſus eſt. Uoluerat enim paulinus eccleſie ſuſcipere preſulatū: ſed pontificum reſtitit chorus. dicens nō oportere eū qui ꝯcilium non receperat poſt illius mortem in eius ſede conſiſtere: ſed eū potius qui plurimis laboribꝰ effugerat: et pro ouium cura pericula ſuſtinuerat. Hoc factum romanos et egyptios fecit infeſtos aduerſus orientales. Sed neqꝫ morte paulini inimicicie ſunt deſtructe. Nam et poſt illum cum euagrius eius percepiſſet ſedem perſtiterunt flauiano vehementer infenſi licꝫ euagrius preter eccleſiaſticam regulam fuerit ordinatus. Solus enim paulinus cum inſtitueret: plurimas regulas preuaricatus eccleſiaſticas. Non enim precipiunt vt pro ſe quilibet ordinare poſſet ſed conuocare vniuerſos prouincie ſacerdotes ⁊ preter tres pontifices ordinationem fieri penitus interdicunt. Ueruntamen nihil horum reſpicientes euagrij ſunt amplexi communionem et aduerſus flauianum auditus principis commouerunt. Qui frequenter impulſus deduxit eum ad vrbem conſtantinopolim et rome proficiſci precepit. Porro flauianus excuſatione hyemis promiſſioneꝫ factam: quia tempore oportuno pergeret romam, tūc eſt reuerſus ad propria. Cumqꝫ romani pontifices non ſolum mirabilis damaſus ſed etiam poſt eum ſiricius ⁊ anaſtaſius imperatori vehementer inſiſterent dicentes quia tyrannos quidem proprios debellarent. Qui vero chriſti reſi-

ſterent legibus eos ſineret īpunitos: rur
ſus enim euocās rome ꝓficiſci cogebat.
Tunc flauianus ſapiētiſſimus digna fi=
ducia vſus ait. Siquidē fidē meā o impe
rator quaſi nō rectā accuſant quidā: aut
vitā dicūt ſacerdotio nō eſſe dignā etiaꝫ
ipſos accuſatores hr̄e iudices nō refuto:
eorūq̄ ſniam gratāter excipio. Si ꝟo de
ſede ⁊ ꝑſulatu ꝯtendūt: nec litigo nec hec
volētibꝰ habere reſulto: ſꝫ abſcedo ⁊ me
ab ep̄atu ſuſpēdo. Da igit̄ anthiochenā
ſedē cuicūq̄ volueris impator. Hāc eius
fortitudinē ſapientiāq̄ miratꝰ p̄nceps re
dire ad patriā ⁊ cōmiſſam ſibi regere p̄=
cepit eccleſiā. Poſt aliquantū tp̄us rome
veniēs impator eaſdē ab ep̄is patiebat̄
querelas quaſi flauiani tyrānidē ſubde=
re noluiſſet. At ille ſpēm tyrannidis eos
fari p̄cepit dicēs ſe eſſe flauianū. Illis ve
ro dicentibus q̄ nō poſſent cū impatore
cōtendere: monuit vt de cetero eccl̄ie cō=
cordiā haberēt deponerētq̄ certamen: ⁊
ſtultas ꝯtentiones extinguerēt. Paulinꝰ
inquit olim eſt mortuus. Euagrius ꝯ re
gulas ordinatus. Orientales aūt eccleſie
ꝑſulatū flauiano deferētes ⁊ aſia pōtus
⁊ trachia: eius cōioni ꝯiuncte ſunt. Ois
illiricus illū nouit per orientē ep̄is preſi
dere. His flexi monitionibꝰ heſperie ſa=
cerdotes ſoluturos ſe inimicicias ꝓmiſe
runt: ⁊ legatos mittēdos ab eo ſuſcipere.
Hoc agnoſcens ſacratiſſimus flauianus
miſit rome quoſdā laude dignos ep̄os: ⁊
anthiochenos p̄ſbiteros atq̄ diaconos:
quibꝰ p̄erat acatius berie in omni terra
pelagoq̄ cantatus. Is cū alijs rome ve=
niens longāq̄ ſanās odij paſſionē: poſt
decē ⁊ ſeptē annos eccleſijs reſtituit pa=
cem. Qđ agnoſcētes egyptij inimicitias
extinguētes ꝯcordiā ſunt amplexi. Tunc
igit̄ eccleſie romane innocentius ſucceſ=
ſor anaſtaſij p̄ſidebat vir prudētia ⁊ intel
lectu decenter ornatus alexādrine vero
theophilus. ℭ Socrates.

ℭ Capitulum. xlv.

REſitaq̄ publi
ca eo tp̄e pro hm̄oi cauſa tur
babatur in occidentis par=
tibus. Grammaticus quideꝫ
nōie eugenius literarum latinarum do=
ctor relinquēs ſcolas ſuas in palatio mi
litabat. Eratq̄ impatoris antigraphꝰ
⁊ ꝓpter eloquentiā a multis honorabat̄.
Tūc ergo vt fert̄ nō mediocriter cogitās
cooperatorē aſſumpſit arbogaſtū de mi=
noribꝰ gallijs ortū: militaris ordinis du=
cem virū ſeuū ⁊ necibꝰ p̄paratū. Quo fa=
cto declinauit ad tyrannidē. Igit̄ vterq̄
ꝯ imperatorē valentinianū necē machi=
nabant̄ cubicularios corrūpentes eunu=
chos. At illi dormientē ſuffocarunt. Hoc
eugenius repente cognoſcēs impio poti
tur heſperie. Agebatq̄ qđ tyranno pote=
rat ꝯuenire. Hec audiēs theodoſius im=
pe B rator: rurſus ſollicitudibus ob
ſtrictus ſecūda certamina poſt maximū
preparabat. Congregāſq̄ militarē virtu
tem ⁊ honoriū filium deſignās impatore
cōſulatu ſuo ⁊ habundantij decimo die
ianuarij menſis denuo ad partes heſpe
rias magno ſtudio feſtinabat. ℭ Sozo=
menus. ℭ Interea euen C tum bel
li conſiderans miſit ad thebaidā ad io
annem monachū tunc p̄ſcientia clarum.
Ad quē deſtinauit eutropium eunuchuꝫ
ſibimet fideliſſimū vt aut eū ſi vellet ve=
nire deduceret: aut nolentē de euētu bel
li requireret. At ille ioānem quidē dedu
cere nō p̄ualuit: ſed mādatum retulit eiꝰ
q̄ bello vinceret ⁊ perimeret tyrannū: et
poſt victoriam in italia moreretur. ℭ So
crates. ℭ Relictis ergo theodoſiꝰ am=
bobus filijs in vrbe ꝯſtantinopolim: cum
pergeret cōtra eugenium bellaturus plu
rimi trans hiſtruꝫ barbari ſunt ſecuti cū
eo pugnaturi contra tyrannum. Paruo=
q̄ tempore cum manu maxima venit ad
gallias. Illic enim preparabat bellum
vbi iam multa milia habebat exercitus.
ℭ Theodoricus. ℭ Cum igitur D
in quodam monte oratorium inueniſſet
ibi nocte domino ſupplicabat ⁊ circa gal
li cantum ſopore cōpreſſus: vidit in ſom=
nis quaſi iaceret in campo et aſtarent ei
duo quidam viri in veſtibus albis ⁊ eq̄s
candidiſſimis reſidentes. eumq̄ iuben=
tes habere fiduciam et diluculo armare
milites ad victoriam. Dicebantq̄ ſe ꝓ
ſolatio deſtinatos. Quorum alter ioan=
nes euangeliſta. alter ſe philippum dice
bat apoſtolum. Hac viſione cōperta ne=
quaq̄

quaquā ab oꝛatione ceſſauit:ſed lachꝛy=
mas vberioꝛes effudit.Que viſio etiā ali
cui militi reuelata eſt ⁊ per diuerſos per
uenit ad pꝛincipē.At ille.Non ꝓpter me
inquit hec iſte vidit:ſed ne quis crederet
quia finxi quod ego vidi.Ideoqꝫ etiā iſti
monſtratum eſt: nā pꝛimo mihi hoc do=
minus cōmunis oſtendit. ¶Socrates.
Fuit ergo congreſſio circa fluuium E
vocabulo frigidum. Igitur in parte qua
romani cōtra romanos cōfligebant bel=
la erāt equalia.Unde vero barbari auxi
liatoꝛes impatoꝛis/pars eugenij potioꝛ
eſſe videbatur.Imperatoꝛ aūt vidēs bar
baros deperire in maxima veniēs eſtua
tione ꝓſtrauit ſemetipſuꝫ in terra /adiu
toꝛem inuocās deū:⁊ petitione fruſtrat⁹
non eſt.Quidā em̄ bacuri⁹ magiſter mili
tum eius repente. ſic confoꝛtatus eſt.vt
cum pꝛimis ducibus cōcurreret ad eam
partem qua barbari pꝛemebantur.Quo
facto dirupit acies:⁊ in fugaꝫ mox vertit
inimicos ſitqꝫ denuo ea hoꝛa miraculuꝫ
ventus em̄ vehementiſſimus inſpirans:
emiſſa iacula ab eugenij partibus cōtra
eos denuo reuocabat/⁊ a partibus impe
ratoꝛis ad hoſtes cū magna foꝛtitudine
deferebat:tantū valuit imperatoꝛis orō.
Hoc itaqꝫ modo dimicatione cōſumpta
tyꝛān⁹ currēs ad pedes impatoꝛis exoꝛa
bat ꝓmereri ſalutē. Qui circa pedes ei⁹
a militibus capite ſectus eſt. Hec geſta
ſunt ſeptimadecima die ſeptēbꝛis mēſis
conſulatu archadij tertioꝛ honoꝛij ſecun
do. Arbogaſtis aūt tantoꝛū cauſa malo=
rum poſt duos congreſſionis dies fuga
lapſus dū cognouiſſet:qꝛ viuere nō poſ=
ſet ꝓpꝛio gladio ſe pemit. ¶Sozomen⁹.

¶Capitulum.xlvj.

EA ſiquidē tē/
peſtate plurimi inter ep̄os
effulgebant ſicuti donatus
euriahepri/de quo ꝓuicia
les miracula multa teſtant
maximū tamē eſt quod de dꝛachone geſ=
ſit.Is em̄ circa pontem in via publica ia
cens cibū habebat oues/capꝛas/ equos
boues / et omnes abꝛipiens deuoꝛabat.
Ad quam beſtiam donatus ſine gladio
ſine quolibet iaculo veniens dum illa le
uaſſet caput quaſi voꝛatura virū tūc iſte
vexillū crucis ante faciē ei⁹ digito deſi=
gnās in aere in os eius expuit.Beſtia ve
ro ſputum mox oꝛi ſuo ſuſcipiens expira
uit.Quam ſicut audiui octo paria boum
in vicinū cāpum traxerūt . Et miſſo igne
cōbuſta eſt ne aerem fetoꝛe coꝛrūperet.
Huius itaqꝫ donati ſepultura inſignis
eſt vbi oꝛatoꝛiū ex eius nomine vocitat:
habēs fontem aquarum queꝫ ipſe fertur
oꝛationibus inueniſſe.Nā dum etiā loc⁹
inaquoſus ⁊ illic ex itinere aliqn veniſſet
aiunt: quia fatigatis qui cū eo erāt oꝛaſ=
ſet et mox aque inundatio pꝛorupiſſet:et
ex illo hactenus permaneret.

¶Capitulum.xlvij.

EO tēpoꝛe to/
mitanā ⁊ ſchitie eccleſiam
theotimus gubernabat vir
in philoſophia nutrit⁹: cu
ius virtutem diligētes bar
bari trās hiſtrū habitātes deū romano=
rum eſſe pꝛedicabāt . Diuinarū i eo quip
pe rerū experimenta ſepius perceperūt
Nam cū aliquo tempoꝛe iter faceret illi⁹
terre barbari occurrerūt ei . Et dū q̇ erāt
circa eū terroꝛe turbarentur/ quaſi conti
nuo morituri ex quo deſcēdens oꝛauit.
Poꝛro barbari neqꝫ eū neqꝫ ſequaces ei⁹
nec equos de q̇bus deſcenderant viden
tes pertrāſierunt. Dū igitur crebꝛo trāſ=
euntes ſcitas naturaliter feroces epulis
muneribuſqꝫ manſuefaceret quidā bar=
barus arbitratus eū eſſe locupletem ce=
pit inſidiari vt eum caperet alligaret et
traheret.Cum hoc iam pꝛeparaſſet ⁊ de=
xteram ad hoc haberet ⁊ eū tactu laquea
ret:manus in aere mox ligata ⁊ barbar⁹
ille inuiſibilibus vinculis eſt obſtrictus.
Tunc alijs pꝛo eo rogātibus ſupplicauit
deo theothimus vt barbarus ſolueretur.

¶Capitulum.xlviij. A

EO quoqꝫ tem
poꝛe fuit epyphani⁹ cypꝛio=
rum epiſcopus ad cui⁹ ſepul
chꝛum hacten⁹ demones ex=
pelluntur. Is enim dum ſubſtātiam pꝛo
pꝛiam neceſſitatem ſuſtinētibus erogaſ=
ſet/⁊ multis quoqꝫ offerentibus ei pecu=

nias manu largiſſima diſpenſaret:conti
git vt pecunijs deficientibus economus
eccleſie murmuraret. Quo facto aſſiſtēs
quidā in domo qua manebat economus
ſacculum multarum pecuniarum dedit:
ꝛ ita diſparuit:vt nec q̄ dedit nec q̄ miſit
agnoſceret. Qδ factū oēs diuinū eē iudi
cauerūt. Aliud quoqꝫ ei⁹ libet referre mi
raculum. Quidā pauperes ſtudētes epy
phanium arte deludere:vt eis aliq̄d da
ret:dū iter ageret vn⁹ eoꝝ ſupinū ſe pro
ſtrauit i terra:alter ſtabat quaſi mortuū
defiens nec habens vnde euz ſepelire po
tuiſſet. Epyphani⁹ aūt ſuperueniēs ora
uit vt ſub quiete dormiret. Et ſepulture
neceſſaria ꝓbuit ſimulqꝫ cōſolat⁹ eſt flētē
dicēs. Quieſce fili a lachrymis. Nō ei fle
tu reſuſcitari poterit. Eſt eñ ineuitabile
quod euenit. Cumqꝫ diſceſſiſſet epyphia
nius cepit ille pulſare ſocium vt reſurge
ret. Et cuz hoc ſemel ꝛ ſecundo feciſſet di
cens ſurge hodie de tuis laboribus epu
lemur:ꝛ ille penit⁹ nō ſentiret:cognoſcēs
vere mortuū cucurrit ad epyphaniū flēs
ꝛ petens vt eius ſocium ſuſcitaret. At ille
conſolat⁹ eſt ne ferret grauiter quod euē
nerat. Nō tamē defunctū denuo ſuſcita
uit. Hoc eñ credo proinde geſtum vt nō
dei miniſtri facile deludant. Eo tēpore
fuit eas ꝛ zeno i paleſtine gaza ꝓhantes.
Et vir eas fertur dum pulcherrimaz du
xiſſet vxorem ter cū ipſa ſolum cōcubuiſ
ſe et tres filios genuiſſe/poſtea vitā mo
nachicam apprime eſſe ſectatū. zeno au
tem epiſcopus vſqꝫ ad annorum centum
habens etatem nunq̄ ſolennibus minor
fuit aut quieuit officijs.

Capitulum. xlix.

NOn ſolum hanc
religionē hec tunc nobilitabāt
ſed etiā abacuc ꝛ michee ꝓphe
tarum corpora ſicut audiui hoc tpe ſunt
oſtenſa reuelatiōe diuina/ dū zebennius
tūc eleutheropolitanā gubernaret eccle
ſiam in vico qδ pri⁹ vocabat ceila: in be
rethaſia ꝑdio qδ diſtat ab vrbe quaſi ſta
dios decē. Circa hūc locuz ſepultura mi
chee fuit quā neſciētes q̄d dicerēt ꝓuin
ciales o fidelem memoriam vocitabant.

Capitulum. l.

OBiit theodoſius imperator poſt labo
rem publicuz corpore fati
gat⁹ ꝛ ſperās ſe ea egritu
dine nō moriturū potius
de republica cogitabat conſiderās q̄ ſo
lent hoibus ꝓuenire imperatore morien
te. Filium itaqꝫ honorium de cōſtantino
poli velociter euocauit ordinare volens
partes heſperias. Cumqꝫ filius mediola
num veniſſet ex egritudine releuatus cir
cum de victoria celebrabat ꝛ ante prādiū
quidez ſpectaculū quaſi ſanus exhibuit.
Poſt prandium repente pregrauatus ad
ſpectaculum venire non potuit filium ta
men ludis adeſſe precepit. Superueniēte
vero nocte defunctus eſt cōſulatu olibrij
ꝛ ꝓbini ſeptimadecima die ianuarij men
ſis anno primo ducenteſime nonageſime
quarte olimpiadis. Vixit autem impera
tor theodoſius annos ſexaginta ex quib⁹
ſedecim imperauit.

Explicit liber nonus.

Incipiūt tituli libri. x.

i De ſucceſſione arcadij ꝛ honorij.
ij Quomodo honorius ludum gla
diatorum remouerit.
iij De morte nectarij cōſtantinopo
lim ex ordinatiōe actibuſqꝫ ioan
nis.
iiij Quomodo eutropi⁹ ꝓpoſit⁹ impe
ratoris fuerit interemptus.
v De cōuerſiōe clericoꝝ ꝑ ioānem.
vi De gaina magiſtro militum eiuſ
qꝫ rebellione.
vij De queſtiōe inter egyptios mo
nachos exorta vtrum de⁹ corpo
reus ſit an incorporeus.
viij Quomō hymni nocturni a ioan
ne ſunt incepti.
ix Qr epiſcopo ignacio angelorum
deum laudātiuz viſio ſit oſtenſa.
x De inimicis ioannis.
xi Quomodo epiphanius cipri⁹ io
anni fuerit inimicus.
xij Quomodo ioānes habuerit epy
phaniū inimicum.
xiij Cur auguſta grauius ꝛ per quos
ioanni facta ſit inimica ꝛ quomō
exilio deportatus.

xiiij Quomodo ſit reuerſus et denuo a calūniatoribus impetitus.
xv Qualiter Joānes tractauit auguſtam.
xvi De inſidijs que Joanni fiebant.
xvij De ſecūda depoſitione Joānis ⁊ de facto ſciſmate propter eum.
xviij De exilio ⁊ morte Joannis.
xix Quō illiric⁹ ⁊ occidēs ꝓpter ioānē ab orietalib⁹ ſe ſuſpēdit epis.
xx De ordinatione arſatij ɔſtātinopolitani ⁊ ei⁹ odio ꝓpter ioh̄ez.
xxi De eutropio lectore ꝑ Joānem tento.
xxij De morte arſatij et ordinatione pontificis attitij.
xxiij De ſucceſſione diuerſorum patriarcharum.
xxiiij De cōcuſſionibus quas barbari reipublice faciebant.
xxv Quō alexāder anthiochen⁹ ep̄s diſcordantem populum ad vnitatem reuocauit eccleſie.
xxvi Quō corpus Joānis cōſtātinopolim fuerit reuocatum.
xxvij De laudib⁹ theodoſij minoris.
xxviij De miraculis ɔtra pſas geſtis.
xxix De ſucceſſione pontificum.
xxx De ꝟtutib⁹ abde apd pſas ep̄i.
xxxi De hormiſda apud perſas nobiliſſimo confeſſore.
xxxij De ſainna apud pſas cōfeſſore.
xxxiij De Beniamin perſico diacono eiuſq; martyrio.
xxxiiij De theodoro anthiocheno ep̄o ⁊ theodoto mōpſueſceno pōtifice.
xxxv. De fine imperatoris archadij.

¶ Incipit liber decimus.

¶ Socrates.
¶ Capitulum primum.

Defuncto igit theodoſio i eius imperio filij ſucceſſerūt archadius in oriente: honorius autē in occidēte. Hoc tempore in romana damaſus preſidebat eccleſia: in alexandria theophilus hieroſolimis Joannes flauianus anthiochenam tenebat ſedem cōſtātinopolitanā nectarius. Igitur circa octauam diē nouēbris menſis eodē conſulatu: corpus theodoſij delatū cū ſolēni honore ab archadio filio ⁊ ſepulture cōtraditur. Poſt paucos vero dies: ideſt viceſimaſeptima eiuſdem menſis etiā exercitus qui cū imperatore theodoſio fuerat cōtra tyrānū reuerſus eſt. Et dū imperator archadius ſecundū cōſuetudinē ad portas occurriſſet exercitui remeanti: tūc milites rufinum prefectuz imperatoris peremerūt. Erat enim ſuſpectus quaſi tyrannidē poſſet aſſumere. Dicebatur autem ꝙ hunos ipſe in romanoruz prouincias euocaſſet: quī tunc armeniā et ptes orientis valde vaſtabāt.

¶ Theodoricus.
¶ Capitulum ſecundum.

Honorius itaq; ſuſcipiēs occidētis iperiū: ludum gladiatoꝝ q̄ dudū rome celebrabātur huiuſmodi cauſa rēmouit. Quidā tilemachius cōuerſatione monachica pro hac cauſa ab oriente venit ad romā. Dūq; nephandū illud ſpectaculum ageretur: ⁊ ipſe intrauit in ſtadium. Et deſcendēs nitebatur pugnātes aduerſum ſe gladijs ſeparare. Cūq; ſpectatores aduerſus eum ſeuirent ⁊ in effuſione ſanguinis graſſarentur: prouiſorem pacis lapidibus occiderunt. Hoc agnoſcēs mirabilis imperator illū q̄dez inter victores martyres numerauit: nephandū vero ſpectaculū potius abſcidit.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.iij.

Pauco tēpore tranſeunte etiā nectarius cōſtātinopolitanus epiſcop⁹ defunctus eſt cōſulatu ceſarij ⁊ attici ſeptima et viceſima die ſeptembris menſis. Mox ergo ſtudia generātur in epiſcopatum alijs alium ordinare cupientibus. Nouiſſime vo placuit vt ab anthiochia Joannes euocaretur eccleſie preſbyter. Erat eñi doctrine fama mirabilis. Intra paucū ergo tp̄s cōmuni decreto oim clericoꝝ ⁊ laicoꝝ impator arcadius euocauit eū ⁊ ꝓpter dignitatē ordinis cū adeſſent ex impiali iuſſione plurimi ep̄i: etiā

theophilus venit alexādrinus q̇ ſtude-
bat quidem Joāni detrahere:⁊ yſidorū
ſuū preſbyterū ordinare. Diligebat em̄
eū q̄m aliq̄n B ſuſtinuerat ꝓ eo tale
periculū: Cū imperator theodoſius ad-
uerſus maximū tyrānū decertaret theo-
philus ꝑ yſidorū exenia miſit imꝑatori
et duplices miſit epiſtolas mandans vt
alias epiſtolas nō vincēti daret. Porro
victori ⁊ munera/⁊ alias porrigeret lite
ras. Has dū yſidorus portaſſet rome ve
niēs victoriā ſuſtinebat ſ; nō diu latuit.
Quidā em̄ lector rapiēs epiſtolas demō
ſtrauit imperatori. Quāobrem yſidorus
terrore cōprehēſus in alexādriā fugit ce
lare volēs qđ fuerat ei mādatū. Ob quā
cām yſidorū theophilus diligebat. Uerū
palatij iudices preposuere Joānē. Cūq;
multi theophilum accuſarēt libellos ad
eū ꝓ diuerſis cauſis p̄ntibus ep̄is obtu-
lerūt. Tūc p̄poſitus palatij eutropi⁹ no
mine ſumēs accuſationes ſcriptas oſtē-
dit theophilo dicēs: aut ordina Joānē/
aut accuſationes veniāt ad examen. Hic
perterrit⁹ theophilus Joānē ordinauit
ep̄m. Qui ſuſcepit epiſcopatū ſextadeci-
ma die februarij mēſis cōſulatu honorij
imperatoris ⁊ euthiciani prefecti. Qr ve
ro Joānes vir fuit omni- C no p̄cla-
rus ex libris quos reliquit cognoſcit. Cu
ius vitā/genus/cōuerſationē ⁊ quēad-
modū ſit depoſit⁹ ⁊ morte poſterius ho-
noratur exponam Joānes itaq; fuit an-
thiochenus filius ſecūde ⁊ anthuſe no-
biliū ꝑſonarū/diſcipulus ſophiſte liba-
nij et auditor andragachij ph̄i. Cumq;
ſe ad aduocationē prepareret: ꝯſiderās
moleſtias litigātiū: iniuſtūq; vite ꝓpoſi
tū potius elegit quietē. Et hoc fecit emu
latus euagriū: q̄m ⁊ ipſe dū ijſdē ſtudijs
eſſet vſus: quietā magis ſecutus eſt vitā.
Mox ꝙ mutato ſchemate pariter ⁊ iceſſu
diuinis lectionibus incūbebat ⁊ frequē-
tius ad ſanctā concurrebat eccleſiā. Hec
agēs perſuaſit etiā theodoro ⁊ maximo
qui fuerant condiſcipuli eius apud ſo-
phiſtam libanium: vt pōpoſam relinque
rent vitam ⁊ ſimplicē ſequerentur. Quo-
rū theodorus poſtea epiſcopus mōſue-
ſtene ordinatur eccleſie: maximus autē
ſeleutie iſaurie. Tūc itaq; iſti fiunt diſci
puli in lectione diuina diodori atq; car-
terij q̇ eo tempore ſacris monaſterijs p̄-
ſidebant. Sed diodorus poſtea tharſi or
dinatus epiſcopus multos conſcripſit li
bros ſacras ad literas intuens ſcriptu-
ras. Porro Joānem degentem cū baſilio
tūc a meletio facto dyacono: ⁊ poſtea ce-
ſarie cappadocie preſule cōſtituto: zeno
epiſcopus hieroſolymis euertēs lectorē
in eccleſia anthiochena ꝯſtituit. In quo
adhuc in officio poſitus librū edidit cō-
tra iudeos. Poſt paucū vero tēpus etiā
dyaconatū a meletio promerēs de ſacer
dotio aliū fecit librum alioſq; plurimos
explanauit. Poſtea vero meletio in con-
ſtantinopolitana vrbe defuncto recedēs
Joānes a meletianis ⁊ neq; paulino cō-
municās trib⁹ annis cōtinue ſub quiete
degebat. Poſtea vero paulino moriente
ab euagrio eius ſucceſſore preſbyter or-
dinatur. Ante epiſcopatum: D itaq;
hoc modo cōuerſatus eſt. Fuit enim vt
aiunt propter zelum caſtitatis ſeuerior/
et amplius q̄ꝫ habebat a iuuentute ſua
furori magis q̄ꝫ reuerentie ſe prebebat/
⁊ propter vite rectitudinē incautus pro-
ſpicere de futuris. Propter ſimplicitatē
vero oris libertate profuſus apud collo-
quentes non mediocriter vtebat. Docē-
do precipuus erat: vtilis ad corrigēdos
audiētiū mores/in confabulatione vero
arrogās a neſciētibus putabatur. Cum
ergo talis morib⁹ eſſet epiſcopatu ſuſce-
pto: maiori faſtu q̄ꝫ debuerat vtebat cle
ricorū ſuorū corrigere vitā volēs. Mox
igitur in ep̄o initio cū clericis aſper vide
retur eccleſie: erat plurimis odioſus ⁊ ve
luti furioſū vniuerſi declinabāt. Cōpel-
lebat em̄ eū vt velut oēs offenderet ſera
pio diaconus eius q̇ aliquādo preſenti-
bus clericis hunc ꝓtulit magna voce ſer
monē. Nūq̄ꝫ poteris o epiſcope hos cor-
rigere: niſi vno baculo ꝑcuſſeris vniuer-
ſos. Quo dicto maiora cōtra eū odia cō-
citata ſunt. Nō poſt multū vero tempus
plurimos clericorum ꝓ diuerſis exemit
cauſis. At illi cōſpirātes aduerſus eum
etiā derogationibus apud populos vte
bātur quorū rerū faciebat maximā fidē
eo ꝙ nec vllū ſecum comedere pateretur
nec ipſe ad aliū inuitatus accederet. Vi

erunt enim quidā ꝑpterea noluiſſe eū cū quocūq comedere eo ꝙ turpiter māducaret eſcaſq pciperet. Alij vero ꝑpter excellētē ciboꝝ cōtinētiā: hoc eū facere predicabāt. ¶ Sozomenus. ¶ Ego tñ quodā viro veraci referēte audiui: q: ꝑpter abſtinētiā capite ⁊ ſtomacho ſepe dolebat: ⁊ ideo p̄rādiorum epulas euitabat. ¶ Socrates. ¶ Porro populus ꝑpter ſermones quos in eccleſia faciebat diligebat eū paruipēdēs accuſatoꝝ voces. Quales vero ſunt eius libri non oportet nūc dici qm̄ legētib⁹ poterūt indicari. Igit̄ dū non clero tātūmodo eſſet infenſus: machinationes cōtra eū nō omnino valuerūt. Dum vero etiā plurimos pceꝝ obiurgare cepiſſet: tūc inuidia cōtra eū maior accenſa eſt. Et quidē plurima dicebātur: multa quoq faciebāt audientibus fidē. ¶ Cap. iiij. A

Eius derogationibus dedit augmētū omelia ꝯtra eutropiū tūc plata Eutropius eñ eunuchus prepoſitus imperatoris: ⁊ habēs cōſulis dignitatē volēs in quibuſdā refugiētibus ad eccleſiā vindicare ſtuduit ab imperatorib⁹ legē poni iubētem vt nullus ad eccleſias ꝯfugeret. Immo q̄ dudū refugerēt traherētur. Sed dei ſecutū eſt repente iudiciū. Erat ergo ꝑpoſita lex. Poſt paucos vero dies cū ipſe eutropius offendiſſet imperatorē: inter refugas erat apud eccleſiā. Epiſcopus vero eutropio ſub altare iacēte nimioq repercuſſo timore reſidēs ſup ambonē vbi ſolebat prius facere cōſuete ſermonē omeliā increpatoriā fecit aduerſus eum. Unde magis plurimos offendebat eo ꝙ homine in felicitate poſito nō ſolū miſeratus nō eſt ſed etiā nec obiurgare deſiſteret. Igitur eutropij tūc cōſulatus dignitatem habentis ꝑpter quedam vitia caput imperator iuſſit auferri/⁊ ex ordine ꝯſulū eius nomē penitus abrogari. Quāobrem theodori ſolummodo q̄ cum eo conſul fuit nomen aſcriptum eſt. Pro diuerſis igitur cauſis multos ſepius fiducialiter obiurgabat et plurimis erat odioſus. Unde theophilus alexādrine ciuitatis epiſcopus mox poſt ordinationē cauſas eius directionis inquiſiuit ⁊ quibuſdā preſentibus de eo latēter obloquebatur. Multis etiam lōge poſitis ſcribebat. Cōtriſtabat etiā nō ſolū pro fiducia Joānis: ſed q: etiam nō yſidoꝝ preſbyterum ſuū epm̄ cōſtātinopoleos ordinare nō valuit. ¶ Theodoricus. ¶ Sacerdotibus igitur Joānes eps̄ ſupplicabat vt ſecūdū eccleſiaſticas viuerēt ſanctiones quas quicūq preuaricari ꝑſumeret eos ad pricipē ꝓhibebat accedere. Dicebat enim q: nec deberēt frui honore ſacerdotij: qui eoꝝ vitā cōtēnerent imitari. Nō ſolū eñ ꝓuidentiā vrbis cōſtantinopoleos habebat: ſed etiā totius trachie q̄ ſex ꝓuincijs ē diuiſa: ⁊ q̄ vndecim adminiſtrationibus diſpenſatur. His legibus ornabat etiam pōticā regionē q̄ totidē iudicibus gubernari dinoſcitur. Cumq cognouiſſet in fenice adhuc demonibus ſacrificia miniſtrari: electos monachos et imperialib⁹ ſanctionibus coarmatos aduerſus cultores deſtinauit ydolorum: dans pecunias tēplorū deſtructionibus erogādas: nō ex erario publico ſ; quas a fideliſſimis mulieribus oblatas ſpōte percipiebat. Capitulum. v.

Videns igitur etiā populū celticorum arrianis retibus laqueatum ⁊ cogitans de eorū capienda ſalute cōſiliū huiuſmodi venationis inuenit. Eiuſdem nāq lingue ꝑbyteros: dyaconos/atq lectores fecit: et vnā eis eccleſiā dedit. Qua occaſione multos eorū cepit dū ⁊ ipſe frequēter illic iret: ⁊ per interpretem celti cū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatē crebro faciēs plurimos eius gētis arrianorū ad apoſtolica dogmata reuocauit. Apud ſcytas aūt quidā erant deſideriū ſalutis habentes: quo nō poterant peruenire. Quod Joānes agnoſcēs queſiuit viros apoſtolico zelo feruētes: eoſq direxit ⁊ deſiderātibus ſalutis gratiā miniſtrauit. Ego aūt etiā litteras ei⁹ legi ad leontiū ancyre preſulem quibus indicauit ſcytas fuiſſe conuerſos in noſtra prouincia ⁊ cognoſcens in quibuſdā

vicinis marchionis creuiſſe languoꝛem:
ſcripſit eius loci paſtoꝛibus vt eos pelle
rent. Inſuper etiā pꝛincipis pꝛo hac cau
ſa pꝛoferri petijt ſanctionem.

¶ Capitulum. vj. A

G Ainas quidā
gſie celticus: ꝯcilio barbar⁹
ſtudio tyrānico vehemētur
elat⁹: eo tp̄e cū eēt magiſter
militū m̄tos ſue gētis mul
tos etiā romanoꝝ ſub ſuo magiſterio ha
bens terroꝛem plurimis: etiam ipſi pꝛin
cipi meditatione tyrannidis inferebat.
Eratꝙ arrianus. Is ergo rogauit impe
ratoꝛem vt intra ciuitatem ei vnā daret
eccleſiam. At ille eū ſe placare pꝛomiſit.
Tunc euocās Joānē eiꝙ potētiā illius
meditatāꝙ tyrānidem dicēs petebat vt
data eccleſia eius refrenaret intentionē.
At ille virtute foꝛtiſſimus noli inqͣt o im
peratoꝛ hec pꝛomittere neꝙ ſanctū cani
bus dare. Nō enī potero deo benedicen
tes expellere ꝛ ſanctū tēplū blaſpheman
tibus iniuſte ꝯtradere: Neꝙ hūc barba
rū metuas imperatoꝛ ſed ambos nos iu
be vocari ꝛ ſub ſilētio inter nos q̄ dicun-
tur audi. Ego nāꝙ linguā illius ſic fre-
nabo vt nō p̄ſumat petere q̄ dari nō expe
dit. Hoc audiēs imperatoꝛ gauiſus eſt. ꝛ
vtrūꝙ altera die vocauit. Tunc gainas
petitionē ſuā poſcebat dicēs. Nō lꝫ im-
peratoꝛi pietatē cuſtodienti aliq̄d cōtra
mādata diuina p̄ſumere. Cūꝙ reſpōde-
ret ille: qꝛ oꝛatoꝛiū ꝛ ip̄e habere deberet.
Joānes ait. Ubiꝙ tibi diuina dom⁹ aper
ta eſt vt nullus te vetat oꝛare. At ille. Sꝫ
ego inqͣt alterius ſecte ſum: ꝛ cū eis vnū
tēplū habere depoſco. Multos enī ꝓ ro-
mana republica laboꝛes aſſumpſi: ꝛ non
debeo in mea petitione cōtēni. Cui Joā
nes. Plurima inquit p̄mia ꝛ q̄ trāſcēdūt
tua certamina ꝑcepiſti. Magiſter militū
factus cōſulari toga inſuper exoꝛnatus.
Et opoꝛtet te cōſiderare q̄ dudū fueris:
ꝛ qualis modo conſpiciaris: ꝛ que pꝛiſca
paupertas: ꝛ q̄ moderna ſubſtātia. Qui-
bus veſtibus vtebaris anteꝙ̄ hiſtrū trā
ſiſſes ꝛ quibus nūc vteris. Cōſidera igi-
tur: qꝛ pauci laboꝛes maxima tibi p̄mia
cōtulerunt: ꝛ circa honoꝛantem te nō ſis
ingratus. His ſermonibus tātus ille do
ctoꝛ obſtruxit os gaine eumꝙ cōpulit vt
taceret. ¶ Socrates. B
¶ Igitur dū gainas adipiſci deſidera-
ret imperiuꝫ qui dudū de ſua fide apud
beatam martyrē euphemiā in calcedo-
nia imperatoꝛi archadio pꝛomiſiſſet: di-
uerſa conſilia reuoluebat / in ſua inten-
tione inſtabat. Dūꝙ per diē nihil in vr-
be ꝯſtātinopolitana agere potuiſſet ma
chinatus eſt vt nocte barbaros mitteret
qui placiū ꝯcremarent. Tūc enim aper-
te monſtratum eſt quomodo deus cuſto-
diat ciuitatē. Miſſis enim ab eo barba-
ris ad incendiū atꝙ pꝛedas: angeloꝛum
turba apparuit armatoꝛū ingēs coꝛpus
habentiū. Illi vero putātes eſſe milites
abſceſſerūt. Cūꝙ hoc gaine fuiſſet nun-
tiatū / incredibile viſum eſt. Nouerat enī
qꝛ cūctus exercitus per ciuitates fuerat
cōſtitut⁹. Quapꝛopter denuo futura no-
cte alios deſtinauit. Cūꝙ idem ei renun
tiatum fuiſſet denuo enim angeli eādeꝫ
viſionē barbaris oſtendebant. Nouiſſi-
me ipſe ingreſſus cū multitudine mira-
culi ſumpſit experimentum. Arbitratus
reuera qꝛ per diem quidē lateret exerci-
tus: nocte vero ꝓ eius cuſtodia poneret.
Et ita dū intra vrbē nihil poſſet imple-
re egreſſus ad trachiā aperte hoſtilē mō
ſtrauit intentionem. ¶ Theodoꝛicus.
¶ Cū igitur C aliquātum tranſiſſet
tempus diu meditatā tyrānidē gainas
patefecit. Collecto nāꝙ exercitu per tra
chias vniuerſas vaſtabat. Hoc cognoſcē
tes ꝛ iudices ꝛ populi terrebātur ꝛ neꝙ
repugnare illi quilibet pꝛeſumebat: neꝙ
apud eum legatione fungi dum aſperi-
tatem barbaricam foꝛmidarent. Tūc er
go tanꝙ̄ metuentes relinquens impera
toꝛ / Joanni viro ſanctiſſimo onus lega-
tionis impoſuit. At ille neꝙ illius reſul
tationis memoꝛ neꝙ inimicitiaruꝫ que
hinc exoꝛte videbātur: alacriter eſt pꝛofe
ctus ad thꝛacias. At ille cognoſcēs lega
tum eiſꝙ fiduciaꝫ ꝓ pietate ſic libenter
aſſumptā / occurrit ei lōgo itinere eiuſꝙ
dexteram ſuis oculis circumpoſuit. In-
ſuper etiaꝫ ſuos filios ſacra eius genua
oſculari pꝛecepit. Huius virtutis Joan-
nes fuit vt etiam valde terribiles humi

liare cogeret et timere. ¶Socrates.

¶Capitulum ſeptimum.

Ea tēpeſtate q̄ſtio mota fuerat. vtrū deꝰ corporeꝰ eſſet ⁊ hoīs haberet ſchema. An certe incorporeus ⁊ ſchemate hūano oīmodis alienꝰ. Ex queſtione contentiones et certamina plurima ſurrexerunt: alijs hoc affirmantibus aliud alijs maxime tamen ſimplices monachorū corporeum et humane forme deum eſſe iudicabant. Plurimi vero reprobantes illos deū incorporeum eſſe dicebant et forma corporea eſſe ſegregatum. Cū q̇bus theophilus quoq; alexādrinꝰ cōſonabat epūs: ita vt in eccl'ia corā pplo cōtra eos q̇ humane forme deū aſſeuerant cōtēderet/⁊ deū incorporeū ſuo dogmate definiret. Hec agnoſcentes egiptiorum monachi: venerunt alexandriam et ſeditionē contra theophilum velut impiū excitarunt: ita vt eum occidere niterentur. Hoc ille cognoſcens cogitauit quemadmodū euitaret mortem. Quos ſub blandimento ſuſcipiens hec eis locutꝰ eſt. Sic inq̇t vos video ſicut dei vultum. Hoc dicto monachos a ſuo impetu reuocauit. At illi. Si vere inquit dicis q: dei vultꝰ ſic eſt ſicut et noſter: anathematiza libros origenis. Ex ip̄is em̄ q̄dam aduerſantur opinioni nr̄e. Si em̄ hoc feceris q̄ impiorū et deo rebellium ſunt a nobis ſine dubio ſuſtinebis. Ego inq̇t theophilus q̄ vobis placēt facio: nolite in me ſeuire. Nam ⁊ ego inimicus ſum librorū origenis et culpo ſuſcipiētes. Sic ergo monachos declinauit: et forſitā iō hec q̄ſtio hactenꝰ eſt ablata. Poſt hec hmōi cā ꝑuenit egipti monaſterijs. Quatuor venerabiles p̄ſidebāt viri dioſcorus: ammoniꝰ: euſebiꝰ euthimius. germani q̇ pro corporis magnitudine longi vocabantur ſermone vitaq; fulgentes ⁊ propterea apud alexandrinos egregij. Sed etiam theophilus eos honorabat epiſcopus. Quamobrem dioſcorum violenter tractum: hermopoleos fecit epiſcopū. Duos autem eorum rogauit vt habitarent cum eo/et vix vt epiſcopis fierent impetrauit. Factoſq; clericos eccleſie economos inſtituit. Cunq; illi eſtuarent cur minus propoſitum ſue conuerſationis implerent: et procedenti tempore cum viderent animas ledi/dū; epiſcopus pecuniarum haberet vitam ⁊ multum auri ſtudium congregandi: repudiabant eſſe cum eo/et deſerti potius habitaculum diligebant. Dumq; ille neſciens eorum voluntatem ſibi eos adeſſe depoſceret. Poſtea videns q: eis potius ipſe diſpliceret iratus interminabatur eis. At illi hoc paruipendētes abſcedūt. Porro theophilus cum animo feruens eſſet niſus eſt viros illos quaqua poſſet arte vexaret. Et fratrem interim eorum dioſcorū habebat odioſum. Contriſtabatur em̄ quia eos turba diligeret ⁊ coleret monachorū: et ſciebat quia eis aliter nocere non poſſet niſi monachos debellaret. Probauerat quoq; quia crebro cum eis habito ſermone faterentur incorporeum eſſe deum. ⁊ non humane forme ne forte neceſſitate hūane forme humana quoq; paſſio ſequeretur. Et cū ſic theophilus ſaperet: tamen vt ſe vindicaret quod bene prius predicauerat immutauit. Mittens enim in heremum plurimos monachorum ſimplicium et ſpirituali exercitatione carentium eſt venatꝰ dicēs non oportere ſequi dioſcorū neq; fratres eius dicētes incorporeum eſſe deū. Deus enim ſecundum diuinam ſcripturam et oculos habet et aures et manus et pedes ſicut et homines. Dioſcorus autem eiuſq; ſequaces ſequentes origenis dogma blaſphemiam introducunt quaſi deus nec oculos nec aures nec manus habeat neq; pedes. Hac ſeductione monachorum plurimi ſunt decepti. et ſeditio feruentiſſima ſuſcitatur. Sed exercitati viri ſeducti non ſunt: ſimplices autē ardore fidei repente contra fratres inſurgunt. Et facta diuiſione alterutros impetebāt theophili ſequaces origeniſtas et impios appellabāt fratres. Iſti vero ſequaces theophili humani forma: nos vocabant. Ob quam rem orta immani ſeditione theophilus cum armatorum multitudine venit in vitriam cōtra dioſcorū eiuſq; fratres. At illi vix fuga vix valuerunt declinare pericula.

¶Capitulum.viij. ¶Socrates.

Cum beci egy
pto fierent iohãnes cõſtã-
tinopolitan⁹ doctrina flo
rebat ⁊ apð cũctos fauori
bus habebatur. Auxitqꝫ
primus in nocturnis hymnis orationes
ob huiuſmodi cauſam. Arriani ſicuti di-
ctũ eſt foras ciuitatẽ collectas agebant.
Sabbato aũt atqꝫ dominica ĩfra portas
⁊ p porticus cõgregati⁹: hymnos ⁊ anti-
phonas ex arriano dogmate ꝯpoſita de
cãtabãt. Et hoc maxima noctis parte fa
ciẽtes: diluculo cũ ipſis antiphonis per
mediã ciuitatẽ egreſſi portã ad ſuã eccle
ſiam cõcurrebãt. Cũqꝫ hoc crebro quaſi
ad vituperationem orthodoxoꝝ facere
nõ ceſſarẽt / frequẽter eñi etiã hoc canta
bãt vbi ſunt q̃ dicũt tria ꝟtute vnũ? Tũc
iohãnes metuens ne ſimplices huiuſmo
di cantibus traherẽtur / inſtituit ſuũ po-
pulũ vt ⁊ ipſi nocturnis occuparent hym
nis: quatin⁹ ⁊ illoꝝ obſcuraret opus ⁊ fi
deliũ ꝓfeſſio firmaret. Studiũ ergo io-
hãnis nimis vtile cum turba periculiſqꝫ
finitũ eſt. Nã dũ clariores hymni omou
ſianoꝝ noctib⁹ apparerẽt: fecerat enim
ẽt cruces argẽteas q̃ cũ argẽteis cereis
portabãtur expenſas ad hec eudoxia au
guſta prebente. Tunc arriani zelo tracti
vſqꝫ ad neces inſurgunt. Una ergo nocte
facta congreſſione petra frõte percuſſus
eſt brion eunuchus auguſte: q̃ ad hym-
nos exercẽdos fuerat deputatus. Sed
etiam quidam ex populo vtriuſqꝫ partis
extincti ſunt. In his motus imperator ꝓ
hibuit arrianos hymnos publice decan
tare. ¶Capitulum.ix.

Dicendum tamẽ
eſt vñ ſumpſit initiũ vt in eccl'ia
antiphone decãtẽtur. Ignati⁹
antiochie ſyrie tertius poſt apoſtolũ pe-
trũ ep̃s qui etiã cũ ipſis degebat apoſto
lis vidit angeloꝝ viſionẽ quõ p antipho
nas ſancte trinitatis dicebant hymnos.
Iſqꝫ modum hymnorum anthiochene
tradidiſſe probatur eccleſie / et ex hoc ad
cunctas tranſiuit eccleſias.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.x.

Fertur eñi quo
niam inter alia iohãnes etiã
pro ſeueriano gabalenſi ep̃o
odiũ auguſte conceperat. Is
eñi ſeuerianus ⁊ anthiocus ptolomaidis
ambo eloquẽtiſſimi et corã eccleſia doce
re ꝑparati. Ueniẽs ergo pri⁹ anthiochus
cõſtantinopolim eloquẽtia ꝓmotus atqꝫ
pecunijs ditat⁹ in ſuã reuerſus eſt ciuita
tẽ. Pro cui⁹ zelo ſeuerianus poſtea venit.
Uidenſqꝫ iohãnẽ q̄ frequẽter in eccleſia
ſermõe facto mirabilis apparebat. Erat
qꝫ honorabilis apð multos ꝓceres / ⁊ apð
ipſum imperatorẽ pariter ⁊ auguſtã. Cũ
qꝫ iohãnes perrexiſſet ĩ aſiã huic cõmen
dauit eccleſiã. Credebat eñi ei⁹ blãdimẽ
tis: q̄ eũ reuera diligeret. At ille magis
ſe auditoribus commẽdabat. Quod duꝫ
iohannes audiſſet ſerapione nuntiante
zelatus eſt. Reuerſoqꝫ ab aſia iohanne.
contigit tranſeunte ſeueriano vt ſtudio-
ſe non aſſurgeret ſerapio. At ille exaſpe-
ratus clamauit. Si ſerapio clericus mor
tuus nõ fuerit: chriſt⁹ inhumanatus nõ
eſt. Ob hãc rem accuſatus a ſerapione ve
lut iniurioſus ⁊ in deũ blaſphem⁹ ciuita
te pulſus eſt a iohãne. Qð auguſta agno
ſcẽs p familiares ſeueriani mox eũ a cal
cedone fecit reuocari. Porro iohannes
multis rogãtib⁹ eũ videre refugiebat do
nec in ꝑpl'oꝝ eccl'ia ei⁹ genib⁹ poneret au
guſta theodoſiũ filiũ ſuũ ſupplicãs ⁊ ſepe
cõiurãs vt ſeuerianum ſuo recõciliaret
affectu. ¶Socrates. ¶Interea mona-
chi ab heremo ad cõſtãtinopolim vene
rũt cũ dioſcoro ⁊ fratrib⁹ cũ qb⁹ yſidor⁹ q̃
theophili amiciſſim⁹ dudũ ob hmõi cau
ſaꝫ poſtea fuerit inimic⁹. Petr⁹ quidẽ ar
chipreſbyter alexãdrine fuit eccl'ie. Hũc
theophilus ab eccl'ia odio faciẽte prole
cit culpãs eũ quaſi mulierẽ quãdam ma
nicheã nõ primit⁹ ab renũciãtẽ hereſim
ſu cõmunionẽ ſacrã ſuſceperit. Cũqꝫ pe-
trus diceret ſe eã iuſſu theophili ſuſce-
piſſe: illo negãte yſidori teſtimoniũ petr⁹
implorabat quia hoc actũ nõ ignoraſſet
ep̃s. Eo tẽpore yſidorus rome degebat a
theophilo miſſus ad damaſum vt ei fla-
uianũ anthiochie recõciliaret ep̃m. Ue-
rũ reuerſus yſidor⁹ petri reſpõſionẽ verã

eſſe firmauit dicens:quia mulier mani-
chea cum epiſcopi fuiſſet iuſſione ſuſce-
pta. Hinc accēſus theophilus ambos ex
pulit ab eccleſia Ob hāc ergo cauſam yſi
dorus cum dioſcoro ⁊ reliquis conſtanti
nopolim venit vt principi et iohāni eius
facta narraret. Hec iohannes agnoſcens
honorabat principio viros eorumqꝫ frue
batur orationibꝰ. Cōmunione vero ſacra
cū eis ante cauſe cognitionē participare
non voluit. His itaqꝫ geſtis peruenit ad
theophilum ſermo falſus quaſi iohānes
illis cōmunicaſſet vt eis ferret auxiliuz.
Parabatqꝫ vt nō ſolū de dioſcoro ⁊ yſido
ro ſemel vlciſceretur ſed etiam iohannez
epiſcopatu deponeret Miſit ergo ad ſin
gulaꝝ ep̄os ciuitatū epiſtolas:celās in-
tētionē ſuā culpās tamē origenis libros.
Deinde epiphaniū cipri fecit amicuz cū
prius eiꝰ fuerit inimicꝰ tanqꝫ de deo mi
nus ſaperet eūqꝫ formaz hoīs habere iu
dicaret. Tūc ergo quaſi ex penitētia eiꝰ
ſe profeſſus eſt ſequi ſectā:egitqꝫ vt ſyno
dus epiſcopoꝝ cypri celebraret̄ quatenꝰ
libri danarētur origenis. Porro epipha-
nius ꝓpter nimiā ſui reuerētiā atqꝫ ſim
plicitatē circumuētꝰ:cōſtituta ſynodo le-
ctionē librorū origenis interdixit. Miſit
qꝫ lr̄as ad iohānē monēs ſe vt ab orige-
niana lectione ſuſpenderet:et ſynodo cō
gregata que placuerāt etiam ipſe firma
ret. Theophilus igitur famoſiſſimū epi
phanium circūueniens et agnoſcēs ſua
vota proficere:etiaz ipſe collectis epiſco
pis libros damnauit origenis:qui pene
ante ducentos defunctus eſt annos: non
q: huiuſmodi haberent intētionez ſꝫ ſtu
dens dioſcoro eiuſqꝫ nocere ſequacibus.
Johannes autem paruipendens que ab
epiphanio et theophilo fuerant nuntia-
ta in doctrina eccleſiaſtica laborabat: et
in ea quidem florebat. Nihil tamen de
his que contra eum cogitabātur ſepe cu
rabat. Cumqꝫ theophilus iam manifeſto
ſtudere videretur vt iohannē epiſcopa-
tu deponeret:tūc etiā inimici iohannis
theophilum ſunt ſecuti:et multi clerici/
multi procerū palatij tēpus inuenientes
oportunū.nitebātur vt ſynodus cōſtāti-
polim fieret cōtra iohānē. Et hoc tā per
epiſtolas ſibimet qꝫ ꝑ verba mādabant.

Auxit igitur odiū iohanni cauſa ſeueria
ni anthiochi ep̄orum q̄ ſupra relata eſt.

¶ Capitulum.xi.

POſtpaucū ve
ro tēpus epiſcopꝰ epipha
nius cōſtātinopolim venit
portans dānationē libro-
rū origenis. Quibꝰ mō q̄dē
ipſuz origenē excōmunicatū decreuerāt
ſed libris tātūmodo derogauerāt. Egreſ
ſus ergo ad baſilicā ſancti iohānis mi-
liario ab vrbe ſeptimo conſtitutā ⁊ colle
cta ibidē celebrata ordinatoqꝫ dyacono
rurſus venit i ciuitatē:⁊ inuitationē qui-
dē iohānis declinauit cauſa theophili.
In propria vero māſione habitare ma-
gis elegit. Et vocans tunc preſentes epi
ſcopos damnationem librоruz origenis
legebat eis. Et quidā habentes epipha
nij reuerentiam ſubſcribebant/ plurimi
autē hoc facere recuſabant. Quorū fuit
etiā theotinus ſcythie preſul:q̄ ita reſpō
dit. Ego inquit o epiphani neqꝫ ei q̄ du-
dum bene requieuit iniurias infero neqꝫ
rem blaſpemaz tentare preſumo: dānās
ea q̄ priores noſtri reſpuere noluerunt.
proinde neqꝫ malaꝫ doctrinam in libris
origenis eſſe conſpicio. Tunc proferens
libros eiꝰ origenis legit et eccleſiaſticas
expoſitiones oſtēdit:ac poſtea procedēs
dicebat:Qui his cōtumelias inferūt ne
ſciūt ſemetipſos. Hec ergo theothinus
vite rectitudine famoſiſſimus epypha-
nio reſpondiſſe fertur. Sed quoniam de
tractores plurimi ſubripiētes velut blaſ
phemum reſpuūt origenē pauca de his
dicere nō videt̄ abſurdū. Uiles hoīes/ et
q̄ ꝑ ſemetipſos nequeūt apparere:vitu-
perādo meliorē eſſe ſe aliq̄d conant̄ oſtē
dere. Hoc paſſus eſt primo methodiꝰ li-
tie olimpi ciuitatis ep̄s. Deinde euſta-
chius pauci p̄ſul tp̄is:⁊ poſt eū apolina-
ris:nouiſſime theophilus. Iſti deroga-
bāt origeni: alteros ob aliā cāz ad accu
ſationē eiꝰ accēderūt. Methodiꝰ igit̄ cū
multū derogaſſet primitꝰ origeni poſtea
velut ex penitētia miratꝰ virū in dialogo
quē attitulauit xenonē ſic ait. Sed quid
amplius ego de illorum querimonijs fa
ctis cōtra origenem loquor? Dum enim

culpãt eũ pro quib⁹ putãt cauſis:⁊ nihil quaſi male credẽtẽ de ſcã trinitate repe riunt:oſtẽduntur l eo magis pietatis⁊ re ctitudinis teſtimonia perhibere. Athanaſius autẽ defenſor nicent cõcilij libris ꝓprijs cõtra arrianos voce clara teſtem ſue fidei hũc virũ vocat: illius libros cõ iũgẽs ſuis ⁊ hec dicẽs. Mirabilis inqͥt ⁊ laborioſiſſimus origenes hoc de filio dei nobis teſtimoniũ perhibẽs ait:coeternũ eũ aſſeuerans patri. Ignorant igitur ſemetipſos derogatores origenis etiã laudatorem eius athanaſiũ blaſphemãtes. Hec de origene dicta ſufficiant. Nunc ſe quamur hyſtoriam.

¶ Capitulum.xij.

Iohannes igit cõſtãtinopoleos indignatus nõ eſt cur abſqꝫ regulis in ei⁹ eccleſiam ordinationẽ fecerit epiphanius ſed tamen rogabat vt inter epiſcopos cũ eo maneret At ille nec ma nere ſe cuꝫ eo nec orare rñdit niſi dioſcorũ ⁊ qui cũ eo erat vrbe depelleret ⁊ ipſe librorꝫ origenis dãnationẽ ſubſcriberet Iohãne hoc facere differẽte ⁊ dicẽte non oportere añ catholicã cognitionẽ aliqd facere petulãter/⁊ ad hoc cõciliũ ab inimicis iohãnis epiphani⁹ iſtigat. Cũ eẽt in apoſtolorũ eccl'ia celebrãda collectio ꝓcedere faciũt epiphaniũ:⁊ corã oĩ ꝑplo origenis dãnare libros:⁊ adiudicare dioſcorũ eiuſqꝫ ſequaces:ſimul quoqꝫ derogare iohanni velut eorum defenſori. hec iohãni nuntiantur. Altera vero die dum iam veniſſet epiphanius ad eccleſiam: hec ꝑ ſerapionẽ ꝟba mãdauit. Cõtra re gulas multa geſſiſti o epiphani. Primuꝫ qdẽ qꝛ ordinationem feciſti in eccl'ia ſub meo iure cõſtituta. deinde qꝛ me nõ iubẽte in eis auctoritate ꝓpria ſacra celebraſti. Rurſus qꝛ inuitat⁹ excuſaſti ⁊ nũc denuo in teipm cõfidis. Quapropter obſerua ne turbatio naſcat in ꝑplo ⁊ hui⁹ rei periculuꝫ ipſe ſuſcipias. Hec dũ audiſſet epiphani⁹ ab eccl'ia formidat⁹ abſceſſit. Cũqꝫ reuerſur⁹ eſſet ad cypꝛũ:ferũt qdã hec eũ mãdaſſe iohãni. Spero qꝛ nõ morieris eps. At ille remandauit Spero te ad tuã patriã nõ redire. Hec vtrũ vere dicta ſint neſcio. Ambo tñ hũc habuere ſinẽ. Nã nec epiphanius viuus ꝑuenit ad cypꝛũ ſed in naue defunctus eſt:⁊ iohannes poſt paululũ epiſcopatu depoſit⁹ eſt.

¶ Capitulum.xiij.

Cumqꝫ epiphanius diſceſſiſſet peruenit ad ioannẽ quoniã eudoxia auguſta eũ cõtra ioãnẽ armaſſet/⁊ exhinc acceſſus lingue vbertate ſermonẽ fecit in populo cunctarꝫ mulierum vituperatiõe plenũ. Hũc ſermonẽ populus omnis arripuit quaſi cõtra auguſtã prolatus eſſet ⁊ ita ꝑuenit ad aures imꝑatoris. Qđ auguſta cognoſcẽs velut iniuriã ſuã narrauit imperatori dicẽs illi⁹ magis eſſe contumeliam que eius vxori fiebat. Quãobrem geſtũ eſt vt theophil⁹ cõtra eum velociter ſynoduꝫ celebraret. Qđ etiã ſeuerian⁹ ſimul agebat. Erat em̃ adhuc inimicus. Inter hec theophil⁹. venit multos ſimul epiſcoporũ monẽs. Cõfluebant igitur plurimi ioãnis inimici. Aderant etiã quos epiſcopatu remouerat. Omnes ergo cõcorditer in calcedona cõuenerũt vbi tũc erat epiſcopus quirinus multa contra iohannẽ loquens impium eum ſuperbumqꝫ vocãs. Epiſcopi vero delectabãtur in talibus. Porro maruthas meſopotamie⁹ epiſcop⁹ nolens cirimi calcauit tũc pedẽ. At ille dolore cõſtrictus cõſtantinopolim cum epiſcopis trãſire nõ potuit:alij vero ſunt trãſuecti. ¶ Sozomenus. ¶ Poſtea vero cũ dolore laboraret eius crus frequenter eſt abſciſum:quia putredo pene omne corp⁹ eius inuaſerat.⁊ pedem aliũ iam ſerpebat: Is ergo poſt paululum tempus eſt defunctus. ¶ Socrates.

¶ Theophilo autẽ ab alexãdria veniẽti nullus occurrit:nec ſolẽni honore potit⁹ eſt. Erat em̃ apertiſſimus inimicus. Sꝫ alexãdrini naute qui tũc venerãt cũ frumentis occurrentes eum fauorabiliter ſuſceperunt. Cumqꝫ veniſſet conſtantinopolim refutauit eccleſiaꝫ introire. ſed in vna domo auguſtarum vocabulo placidiana tũc habitauit. Hinc ergo ceperũt contra iohannem mouere cauſas/⁊ non iam de libris origenis memoria ferebat:

ſed has accuſationes illicitas excitaban tur. His ita ꝓparatis cõuenientes epi: in ſuburbano calcedonienſi qḋ rufini nolevo citaꝛ. vbi in honore petri ⁊ pauli aploꝛuꝫ baſilica cõſtituta: euocauerũt ioannẽ ſa tiſfacturũ ꝓ quib⁹ accuſabaꝛ. Juſſerũtq̧ vt cũ eo veniret ſerapion: ⁊ tigrius eunu chus pſbyter ⁊ paul⁹ lectoꝛ. Iſti eñ ſimul accuſabanꝛ. Cũq̧ ioannes euocãtes ve lut inimicos refugeret: vniuerſalẽ ſyno dũ fieri pꝛoclamauit. At illi nihil moꝛati quater eũ euocauerũt. Qui cuꝫ noluiſſet occurrere: ſed ſynodum fieri ꝓclamaret. Dãnauerũt eũ in nullo culpantes niſi q2 vocatus noluit obedire. Dũq̧ hoc fuiſſet circa veſperã nuntiatũ: populus ad ſedi tiones maximas excitatus eſt. Et nocte cõcurrentes eũ trahi ab eccleſia non ſine bant ſed clamabãt vt apud maius conci liũ de eo agitareꝛ examen. Potro iuſſio pꝛincipis imminebat velociter eũ eijci ⁊ exilio depoꝛtari. Hoc agnoſcẽs ioannes tertia dãnationis die circa meridiem ſe meipſuꝫ populo ignoꝛãte cõtradidit. Co gitabat eñ ne vlla ꝑpter eũ ſeditio na ſcereꝛ. Et ille quidẽ exilio ducebaꝛ in po pulo autẽ ſeditio impoꝛtabilis eſt exoꝛta ita vt etiã multi inimicoꝝ ei⁹ miſericoꝛ dia mouerẽtur dicẽtes eũ calũniã paſſuꝫ quẽ pauloante deſiderabãt videre depo ſitũ. Quãobrẽ clamabãt oẽs cõtra pꝛinci pẽ atq̧ conciliũ ſacerdotũ ⁊ maxime con tra theophilũ. Nõ eñ machinatio iã po terat latere q̃ multis quidẽ indicijs appa rebat maxime q2 dioſcoꝛo eiuſq̧ fratrib⁹ moꝝ poſt ioannis deiectionem communi cauerat. Tunc igitur etiã ſeuerianus in eccleſia docens ioanni derogabat dicẽs. Et ſi nullo alio vituperãdus ioannes eſt eius tñ ſuperbia crimen eſt dãnatiõe ſuf ficiens. Omnia namq̧ peccata remittun tur hominibus: ſuperbis autẽ deus reſi ſtit ſicut ſancte ſcripturẽ docent.

Capitulum.xiiij.

Rta igiꝛ im menſa ſeditione populo di ſcurrẽte et ad ipſa regalia ꝓclamante/ auguſta pmo ta rogauit imperatoꝛeꝫ vt eum reuerti pꝛeciperet. Miſſo igitur tũc eunucho bꝛeſone etiam neceſſitas ioan ni nolẽti vt in ciuitatẽ ingrederetur im poſita eſt. Eo ſiquidẽ remeante cũ multo ei honoꝛe ad eccleſiã plebs occurrit. Et moꝝ vt ioannes ingreſſus eſt rogabãt vt in epali ſede reſideret ⁊ populo oꝛationẽ pacis impẽderet. Quo refutante atq̧ di cẽte quia hoc opoꝛteret iudicio fieri ſyno dali: ⁊ eos qui dãnauerunt ſuã ſententiã reuocare: accendebãtur oẽs videre eũ in loco ꝓpꝛio reſidentẽ ⁊ verba doctoꝛis au dire. Qui licet diu tardaret pꝛeualuit tñ popul⁹ ⁊ eũ in ſede reſidere epali coegit: et conſuete oꝛationẽ pbere pacis. Coact⁹ etiã ſermonem fecit in populo. Hec cau ſa aliã pꝛebuit inimicis occaſionem. Et pꝛimũ quidẽ de heraclide oꝛdinatiõe cõ tra eũ mouere dicebatur theophil⁹ que ſtionem: vt ioannẽ huius rei occaſiõe de poneret. verum heraclides non aderat. Judicabaꝛ autẽ veluti pħs quoſdã iniu ſte cecidiſſet: cathenisq̧ vinctos miſiſſet in pompam epheſi per mediã ciuitateꝫ. Cũq̧ pars ioannis diceret auditoꝛiã de bere iuſte conſtitui: alexandrini contẽde bant vt heraclidis accuſatoꝛes ſuſciperẽ tur. Hinc ergo ſeditio ⁊ cedes inter cõſtã tinopolitanũ populũ ⁊ alexandrinum ve hemens eſt oꝛta. Ob quam rem plurimi vulnerati: pauci etiã moꝛtui ſunt. Hec vi dens theophilus repente diffugijt in ale xandriam. Quod etiã alij fecerũt epiſco pi pꝛeter paucos qui perſonam ioannis amplexabãtur. His B ita geſtis re pꝛehenſibilis theophilus eſt inuentus. Cuius augit inuidiaꝫ q2 rurſus origenis libꝛis incumbereꝛ. Qui dũ ab aliq̃ fuiſſet interrogatus quómodo ea que abdicaue rat rurſus amplecteretur ita reſpondit. Origenis libꝛi ſimiles ſunt pꝛato floꝛi bus vniuerſis pleno q̃cquid ğ in eis bo num inuenero hoc decerpo. Si quid ve ro mihi ſpinoſum occurrerit: hoc qua ſi pungat omitto. Hec ergo theophilus ait non conſiderans ſalomonis ſapiẽtiſ ſimi verba dicentis: quia verba ſapien tum ſicut claujs aculei ſunt. Ob hãc ergo cauſam apud omnes theophilus repre henſibilis videbatur. Porro dioſcoꝛus hermopolios epiſcopus poſt paululum

fuge theophili mortu⁹ eſt claraq; ſepultus in baſilica apud ilicē cōſtituta: vbi ꝓpter ioannem ſynodus fuerat celebrata. ¶Theodo. ¶ ¶Miſſus ergo tūc ioannes in exiliū ad orificū habitabat pōti qđ vocat̃ hyerō. Cūq; per noctē terremot⁹ ciuitatē regiā inuaſiſſet legati matutino mittebāt ad eū rogātes vt velociter reuerteret̃ ad ciuitatē: ⁊ oronib⁹ ei⁹ picula remoueret. Sz ⁊ alij poſt illos: ⁊ rurſus alij deſtinati ſūt ita vt legat; boſſor⁹ impleret. Qđ dū fideliſſim⁹ populus agnouiſſet fluct⁹ ꝓpōtidis nauib⁹ eſt opertus. Oēs em̄ occurrerūt cereos ⁊ lāpades accēdētes ꝓ reuerſiōe paſtoris. ¶Sozomenus. ¶Interea cū theophilus ⁊ nauigio in hierapolim aduenīſſet mortuo ei⁹ ciuitatis epō: nilammonē monachū elegerūt ciues. At ille cū crebro fugeret ei theophilus ſuadebat ne ſacerdotiū refutaret. Tūc ille rn̄dit dicens: cras qđ dn̄o placet implebit̃. Altera ꝟo dicenētes ad cellā eius cogebant eū. Tūc nilāmon⁹ pri⁹ inquit. Orem⁹. Qđ dū theophilus laudaſſet ſimul orabat. Nilammon aūt repente terminum vite cū illa oratione ſuſcepit. ¶Socrates.

¶Capitulum.xv.

Ioānes itaq; doctrinis occupabat̃: ordinauitq; ſerapionem heraclie tracenſis epm̄. Unde cōtra eū maius odiū excitat̃. Poſt paululū nāq; hec contigiſſe noſcūtur. Auguſte eudoxie ſtatua argētea conſtituta eſt in columne ꝓphiretica clamide circūamicta eratq; poſita nec ꝓxime nec lōge ab eccl̃ia ſophie q̄ platee medio diuidebat iter. Illic ergo conſuete luſus publici⁹ occurrebat. Porro ioānes ad iniuriā hoc arbitrat⁹ eccleſie ꝯſueta fiducia rurſus ſuā armauit linguam. Et cum oporteret principes ſupplicatiōis verbo deflectere vt a tali luſu recederet hoc nō fecit ſz impetu ſui viſus eloquij: iubentes fieri talia lacerabat. Auguſta vero rurſus ad ſuā hec trahebat iniuriā ⁊ denuo preparabat vt aduerſus eū ſynodus ecclebraretur epōrum. Hoc ſentiens ioannes illam famoſiſſimam in eccleſia protulit omeliam cuius initium eſt. Rurſus herodias veſanit rurſuſq; turbatur. Denuo ſaltat: denuo caput ioannis in menſorio concupiſcit accipere. Quod factū ampli⁹ ad iracundiā m accendit auguſtam.

¶Sozomenus. Capitulum.xvi.

Interea q̄dā homo cōprehenſus eſt qui ioannez volebat occidere: traditusq; ad ſuppliciū p̄fecto a ioanne ne perimeretur ereptus eſt. Poſtea ꝟo etiā hilpidij pſbyteri ſeru⁹ curſu in epm̄ accedēs eum interimere nitebat̃. Et dū a quodā teneretur ⁊ ipm̄ repēte percuſſit ſimul ⁊ aliū aſtantē ⁊ tertiū. Tūc clamore facto multis cōuenientib⁹ plurimos interemit: nouiſſime tn̄ ⁊ traditus eſt. Ex illo tp̄e ioānem populus cuſtodiebat noctibus ⁊ diebus ad eius circū ſedentes domum.

¶Socrates. Cap.xvij.

Poſt populū vero aderāt epi leoncius ancyre galatie: ammoni⁹ laodicie: breſon thracie: philippēſis: acacius berie ſyrie: ⁊ alij quidā his ꝯſentib⁹ accuſatores cipri denuo mouebātur. ioannes itaq; cōfidebat in talib⁹ rogans vt accuſatio decēter flagitaretur. Cūq; ſuperueniſſet feſtiuitas natalis ſaluatoris imperator ſolenniter ad eccleſiā nō decurrit ſz mandauit ioanni q: nō ei nō cōicaret niſi criminib⁹ pri⁹ exueretur. Cūq; ꝓ ſecuritate ioannis accuſatores ei⁹ valde perterrerentur pn̄tes epi nihil aliud requirebāt niſi q: poſt depoſitionē nō ſeruato decreto cōſilij reſediſſet i ſede. Cūq; ille rn̄deret q: lxv. epi cōmunicātes ei decreuiſſent leon⁹tius ⁊ alij reclamabant dicētes. Sed plurimi te ioannes depoſuerūt. Cūq; denuo ioannes hāc regulā nō orthodoxoꝝ eccleſie ſed eſſe firmaret arrianorum: nā in anthiochia cōgregati ꝓ dānatione fidei de cōſubſtantialitate prolate odio athanaſij hanc regulā ꝓtulerunt. Tunc illi non recta ſatiſfactione damnauerunt eū: non intelligētes quia dū hac regula vterent̃ athanaſiū quoq; depoſuerunt. Hec acta ſunt circa feſtiuitatē paſche. Mandauit q; imperator ioanni non ſe poſſe ad eccle

ſiam venire quia cum duo conſilia cōdē
ngſſent. Uacabat ergo ioānes: ⁊ nequaq̄
in eccleſia deſcēdebat. Mox igit̄ omnes ei
fauētes ab eccleſia recedētes paſcha qui
dē in thermis q̄ cōſtātiniane vocātur ce-
lebrauerūt. Cū quib⁹ plurimi ep̄oꝝ: p̄ſby
teroꝝ et ſacri ordinis clericorum: cōmo-
ti ſunt: collectiones ſeorſum per loca di-
uerſa celebrātes. vnde etiā ioannite vo-
cati ſunt. Porro ioannes duob⁹ mēſibus
nuſq̄ ꝓceſſit: donec princeps cū duci iu-
beret in exiliū. Et ille quidē tract⁹ ab ec-
cleſia ducebat̄. Quidā ꝟo ioannitarū ea
die eccleſiā incēderunt. Qua ardēte flā-
ventus: etiā baſilicā ſenatus pariter cō-
prehendit. Quod actū eſt viceſima die ia
nuarij menſis: conſulatu honorij ſexto et
ariſtenis. Ob quā rē optatus prefect⁹ vr
bis cuz paganus eſſet odio chriſtianorū
plurimos ioannitarum diuerſis tormen
torum generibus lāniauit.

¶ Theodoricus. Cap. xviij.

IOannes igitur non ſolū ex ciuitate pulſus eſt
ſ3 et i quādā puulā ciuitatē at
q̄ deſertā armenie cucuſſo de
ſtinat⁹ eſt. Inde rurſus ad pytyuntē vbi fi
nes ſunt ponti imperijq̄ romani: que lo-
ca crudelibus barbaris ſunt vicina. Sed
clemēs dn̄s nō permiſit victorē athletā
per loca talia diu morari. ¶ Sozome
nus. ¶ Inter hec innocentius roman⁹
antiſtes audiēs de ioāne ⁊ moleſte ferēs
volēſq̄ gn̄ale celebrari ↄciliū: ſcripſit ioā
ni ⁊ clero ↄſtātinopoleos q̄d nō oporteret
ioāni ſucceſſorē dari nec ei⁹ clero alio pa
rere pōtifici: q̄s pluritatis cā nō trāſtuli.
B Aiūt eīn ioānē cū exilio duceret̄ per
viſionē cognouiſſe diē qua moriturus eſſet
oñſam ſibi a baſilico marty: e i cumanis
vbi cū eēt itinere fatigat⁹ dolorē capit̄ nō
ferēs ⁊ ardorē ſolis vitā lāguore finiuit.
¶ Socra. ¶ Quartadecima die menſis
ↄſulatu honorij ſepties ⁊ theodoſij ſcd̄o.

¶ Theodoricus. Capi. xix.

Eius igitur in iuſtitie cauſas abominati ſūt
p̄cipue europe pontifices ab
eoꝝ nāq̄ ſe ſuſpēderūt cōione
pariter omnes illirici eius partis effecti
ſunt. Orietales aūt plurimi quidē iniuſti
tiā declinauerūt corp⁹ tn̄ eccleſie diuide
re noluerūt. Uerū moriēte illo oīm docto
re terrarū: nō prius occidētales ep̄i egy-
ptioꝝ ⁊ oriētaliū boſſorēſiū atq̄ tracēſiū
ſunt amplexi cōionē: q̄ illi⁹ ſacratiſſimi
viri nōmen inter p̄deceſſores poneretur
ep̄os. Et acaciū quidē q̄ poſt eū ordinat⁹
eſt: nullo habuerūt ſermone dignū. Atti-
cum ꝟo arſatij ſucceſſorē legationem cre
bro mittentē ⁊ pacis pignora poſtulantē
dipticis ſcripto ioannis nōe poſtea ſu-
ſceperunt. ¶ Socrates. Cap. xx.

TRāſactis ita q̄ dieb⁹ paucis arſatius cō
ſtantinopleos ordinat̄ ep̄s
nectarij frater/valde lōge
uus ⁊ vltra octoginta anno
rū: q̄ māſuetiſſime nimis regebat ep̄atū.
¶ Sozomenus. ¶ Cuius opi A
nio derogauit poſtea q̄d de ioannis ama
torib⁹ agebat̄. Nā cū arſatio cōicare no-
lēt nec orationē habere cōmunē ſed ſicu
ti dictū eſt ſeorſuz ⁊ p loca ſecreta vltima
ciuitatis ſacra celebrarēt: hec ille renun
tiauit imperatori. Cumq̄ iuſſiſſet vt eos
manu militari turbaret: lapidib⁹ atq̄ fu
ſtib⁹ populū ↄuertit in fugā. Nobiliores
autē ⁊ ꝑniores in amore ioannis redegit
in carcerē. Porro milites vt aſſolet acce-
pta fiducia: p̄dā circa mulierū ornamē
ta faciebāt zonas aureas: dexteralia: mo
nilia: libatoria: anulos: dyademata ⁊/cū
ipſis aurib⁹ earū auferētes inaures. Ob
quā rē turba maxima ⁊ gemit⁹ in ciuita-
te ꝓuenit. Nec ſic tn̄ illi affectū depōſuē
re ioannis. Uerū publice plurimi cōueni
re nec in platea nec in balneo p̄ſumebāt.
Quibuſdā etiā erat domi quoq̄ manere
periculoſum/ita vt ciuitatē declinarent.
multi ſiquidem viri plurimeq̄ mulieres
nobili gn̄e ꝓcreate: ꝟginitate atq̄ ꝟtute
vite laudabiles fugerūt. ¶ Socrates.
B ¶ Eo tp̄e etiā grādo vehemēs con
ſtātinopolim ⁊ circa ei⁹ ſuburbana deſcē
dit. Q̄d actū eſt ↄſulatu eodē honorij ſe-
xto: ariſtene die. xxx. ſeptēbris menſis. q̄d
dicebāt dei iracūdia geſtū: eo q̄ ſine iudi
cio ioānes fuerat ↄdēnat⁹. Quib⁹ verbis

crementum dedit mors auguſte cōtinue
cōſecuta. Quatuor nãq3 dieb⁹ poſt grãdi
nē eſt defuncta. ¶Sozomenus.
¶Tūc em̄ ⁊ cyrim⁹ in calcedonēſis ep̄s
q̄ ioãnē crebro lacerauerat ſecto pede de
funct⁹ eſt. ¶Socrates. ¶Alij tñ di
cebãt ioannem hoc iuſte ꝑpeſſum eo q̄
multas eccl'ias nouatianoꝝ q̄rtodecima
noꝝ ⁊ aliorum obtuliſſet hereticorum.

¶Sozomenus. Cap.xxi. A.

Oſiquidē tē
porequedã lector eutropi⁹
eſt deterꝰtus quaſi ⁊ ipſe in
eccleſiam miſiſſet ignem.
Qui dū multa fuiſſet tor=
mēta perpeſſus redactus in carcerē poſt
paululū eſt defunct⁹. Quid aūt de eo cō=
tigerit exiſtimo eſſe memorãdū. Quidã
vidit in ſomnis aſtitiſſe altari virum pul
chritudine ⁊ magnitudine decoratū / q̄ſi
imhonore martyris ſtephani cōſiſtentē:
⁊ ſi qua cogitãtē eo q̄ boni viri nuſq̄ in=
uenirētur / atq3 totã ſe circuire ciuitatē: ⁊
niſi eutropiū nullū penit⁹ inueniſſet. Cū
q3 is q̄ viderat euigilaſſet: ſomniū retulit
fidelib⁹ viris. Deinde requirens eos q̄ a
ꝑfecto cōprehenſi fuerãt ⁊ verberib⁹ ma
cerati inuenit eutropiū: eiq3 retulit viſio
nē. At ille flēs / orōnē ſibi dari ab eo q̄ vi
derat implorauit. Cūq3 diuerſos ꝑfect⁹
affligeret: nec ꝑſonas incēdij repe
riret etiã mulieres quaſdã tenēs ſuade=
bat vt ep̄i cōionē amplecterent̄ arſatij: ⁊
multe q̄dē declinauerūt. Olimpias autē
iniuſtū credēs nequitie ſatiſfacere dixit.
Adyce mihi calūniatores ⁊ violētias ma
iores impone: mihi ꝑo fas nō eſt cōicare
et ea facere q̄ pijs nō l3 ꝑpetrare. Quā dū
nequiſſet declinare prefectus vt cōicaret
arſatio. tūc demiſſam ⁊ poſt paucū tentã
multo nudauit auro: hoc mō credens ei⁹
frãgi cōſtãtiã. Eo tpe tigrius p̄ſbyter ve
ſte nudatus: ⁊ dorſo ceſus ita tēſus eſt vt
pedū ei⁹ ac manuū articuli ſoluerentur.

¶Socrates. Cap.xxij.

Rſatius itaq3
cum paucum vixiſſet tēpus
defunctus eſt conſulatu ſe=
quenti ſtiliconis ſecundo: et
antemij vndecima die nouembris mēſis.
Quo moriēte de epiſcopatu cōſtantinopo
litana magna cepit rurſe cōtentio. Et pro
pterea cū quatuor vacaſſet mēſes ſequē
ti cōſulatu archadij ſexto: et ꝑbi articus
ordinatur ep̄s genere armēnius / habitu
monachus a iuuētute ſua naturali ſapiē
tia decoratus.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.xxiij.

Nterea cū
ſiricus quinq3 annis ro
manorū rexiſſet epiſco
patū anaſtaſius ei ſuc=
ceſſit. Poſt quē innocen
tius pōtificatus iura ſu
ſcepit. Defunct⁹ quoq3 eſt etiã flauianus
nō cōſentiens in dãnatione ioannis. Fla
uiano moriēte porphirius anthiochenū
ſuſcepit ep̄atū. Et qm̄ plurimi contra io=
annē cōſenſerant ꝓpterea in cōſtantino=
politana vrbe multa diuiſio facta eſt / ita
vt miſſas apud ſemetipſos plurimi cele
brarent ⁊ ſcandala ꝓuenirent: qm̄ ꝓpter
gratiã arſatij atq3 porphirij nec nō ⁊ theo
phili alexãdrine ciuitatis ep̄i dudū ſtu=
dio procerū poſita lex fuerat: iubēs oēs
in eccleſiã conuenire ⁊ qui nō communica
rent procul expellerentur.

¶Capitulum.xxiiij.

O tēpore cū
diſcordia ſacerdotū etiam
reſpublica magnis cōcuſ=
ſiōibus turbatur. Huni nã
q3 trãſeuntes hyſtrum tra
chiam deuaſtabãt. Iſaurie quoq3 latro=
nes maxima multitudine cōgregata vſq3
ad carenos ⁊ feniciã venientes vrbes ⁊ vi
cos in medio poſitos populati ſunt. Per
idē tp̄s ſtilicō magiſter armoꝝ erat apd
honoriū magna ꝑditus ptãtē habebatq3
ſub ſe romanoꝝ plurimos atq3 gentiliū.
Qui cōtractis inimicitijs cū archadij du
cib⁹ cogitabat cōgredi cō eos. Tūc ḡ agēs
cū honorio alaricū regē gothoꝝ fecit q̄
dire magiſtrū militū / ⁊ acceſſit aduerſus
liricum: eiq3 ionium prefectum cōſtituit.
vt arma contra romanos attolleret: ac
prouinciales honorij ſubderet ditioni et
cum alaricus barbaros ſub ſe conſtitu

hnitos ⁊ per dalmathias habitantes con
gregaſſet venit ad epyꝛumvbi multo tē-
poꝛe cōmoꝛatus reuerſus eſt in Italiam
q: cū diſcedere voluiſſet honoꝛij literis
eſt detentus ſicut ipſe confeſſus eſt.

¶ Theodoꝛicus. ¶ Capitulū.xxv.

A tēpeſtate cy/

rillus theophili ↄſobꝛinus ale
xandrinū ſuſcepit epatum hie-
roſolymoꝝ eccleſie preſidebat ioannes
vir mirabilis ſucceſſoꝛ cyꝛilli. Antiochie
aūt alexander vir ſermone doctus et vir
virtutem oſtendens magnis opibus. Is
eñ poꝛphirio ſuccedens q̇ poſt flauianū
fuerat oꝛdinatus multa reliq̄t monimē-
ta clementie. Flauianus equidē ſapiētie
ſubtilitate floꝛebat. Poꝛro ſacratiſſimus
alexander conuerſatione ſummoq̨ phie
eloquio: ⁊ plurimis bonoꝝ beneficijs ha
bundabat. Is nāq̨ etiā partē euſtachij
quam dudū paulinus flectere nō potuit
nec poſt illū euagrius p̄cibus vſus cete-
ro coꝛpoꝛi copulauit: egitq̨ feſtiuitatem
qua ſilem nemo potuit aliq̄n videre. Nā
dū oēs fideles ſumpſiſſet ſacerdotes ſi-
mul ⁊ populos venit ad locū vbi euſta-
chiani ↄgregabant. Simulq̨ pſallentes
⁊ vnū canticū ſub quadā ↄgruētia p̄dicā
tes: a poꝛta vltima ciuitatis vſq̨ ad ma-
ioꝛez eccleſiā totā plateā cōpleuit homi
nibus ⁊ oſtēdit riuū rōnalem ⁊ ad inſtar
fluminis decurrētis. Hec iudei videntes
⁊ arriani/⁊ parue reliquie paganoꝝ inge
muerūt/cōſiderātes alios fluuios: in ma
re eccleſie ↄcurrentes. Is ergo pontifex
ioannis magni vocabulū in eccleſiaſti-
cis diptichis pꝛimus inſeruit.

¶ Capitulum.xxvj.

Eius doctoꝛis

reliquie ſequenti tp̄e in regiā
deuecte ſunt ciuitatē. Rurſuz
fideliſſimus pp̄lus p pelagus
quaſi p terraꝝ currēs vndas boſtoꝝ lam
padibus ⁊ cereis obuolauit. Hunc ergo
theſaurū illi ciuitati recondidit impatoꝛ
Qui ſui aui ⁊ vocabulū ſoꝛtitus eſt ⁊ pie
tatem ſeruat inuiolabilem. Is in eius lo
culo defigens oculos atq̨ frontē pro ar-
chadio ⁊ eudoxi a genitoꝛibus ſupplica-
uit vt ignoꝛanter delinquētibus veniā cō
donaret. Dudū eñ moꝛtui ſunt eius pa-
rentes hūc oꝛphanū relinquētes. Sz pa-
trū ⁊ pgenitoꝝ deus expimentis pupilli
eum ſentire nō ptulit. Nā ⁊ pie nutriri fe
cit ⁊ ſine ↄcuſſionis metu cuſtodiuit eius
imperiū; atq̨ tyꝛānoꝝ ↄſilia refrenauit.

¶ Capitulum.xxvij. A

S enim bene

ficioꝝ ſemp memoꝛ honoꝛa
bat bñficij largitoꝛē habe-
batq̨ participes hymnoꝛuz
ſoꝛoꝛes ſeruātes ↄuerſatione v̄ginitatez
⁊ epulas maximas iudicātes: ſacroꝝ me
ditationes eloquioꝝ theſaurū mandibi
lem eſtimātes manus egentiū. Uerꝝ ipſe
princeps multis p̄conijs adoꝛnat maxi-
me p̄o clemētia: mā ſuetudine: animi trā-
quillitate nūq̨ recipiēs tempeſtatē fide
vera atq̨ pbabili. Cuiꝰ iudiciū nos cōue
nit oſtēdere manifeſtū. Quidā vir cōuer
ſatione quidē monachi B ca: ſed aſ-
perioꝛ ↄſilio. adijt impatoꝛē p aliqua cā
rogans. Cū hoc crebꝛo feciſſet nec ea p
quibus poſtulauerat impetraſſet. eū ab
eccleſiaſtica cōione phibuit ⁊ poſita eius
obligatiōe diſceſſit. Uerꝝ fideliſſimꝰ im-
peratoꝛ ad palatiū reuerſus tp̄e prandij
aſtātibꝰ prāſoꝛibꝰ ait: nō ſe ſumptuꝝ cibū
niſi priꝰ eius cingulū ſolueret. Ob quā rē
miſit ad ciuitatis epm̄ rogās vt iuberet
ei q̇ ligauerat q̄tinꝰ eiꝰ vincula ſolueret.
Cūq̨ dixiſſet eps non debere a quolibet
obligationē recipe: ⁊ mādaſſet q: ſolutꝰ
eſſet: ille tñ eius nō ſuſcepit ſolutionē do
nec q̇ ligauerat multo laboꝛe req̄ſitus et
cōionem quā phibuerat reddidiſſet Ido
loꝛum igit templa que fuerant derelicta
a fundamentis euelli fecit: vt poſteri ne-
q̨ veſtigium erroꝛis pꝛiſtini repertrent.
Hunc enim C ſenſum etiam in ſua
lege conſcripſit. Quando igitur roylas
dux ſcythie tranſiuit hiſtrum: et cum in-
numero exercitu vehementer thꝛacias
populatus eſt ipſamq̨ regiam ciuitatez
obſidere ſe et ſubuertere minabatur: ſu-
pernis iaculis atq̨ fulminibus cum ma
ieſtas diuina percutiens: ⁊ ipſum ⁊ oēm
ſimul ↄcremauit exercitū.

¶ Capitulum.xxviij. A

TAle aliquid a
dño eius ꝯſolatoꝛe et par
co p̄lio geſtū eſt. Nā cū il
li romanos vacare cogno=
uiſſent ⁊ ciuitates in cōfi=
nio ꝯſtitutas debellarent: paciſqꝫ pacta
trāſcenderēt: vaſtatis finibus nemo fere
bat auxiliū. Impatoꝛ nāqꝫ de pace preſu
mens duces ⁊ milites ad alia bella dire
xerat. Tūc ergo ymbre vehemētiſſimo et
grādine depoſita/vlterius eos deus ac=
cedere nō ꝑmiſit eoꝛūqꝫ ligauit curſum
ita vt viginti diebus totidem ambulare
ſtadia non valerent. Duces ꝟo veniētes
⁊ ꝯgregantes exercitū pꝛimo bello obſi=
dentes vꝛbē impatoꝛis vocabulo noīatā
repꝛobi ſunt inuēti. Cū B em̄ plus ꝙ̄
triginta diebus goꝛoꝛanus rex p̄dictam
obſideret vndiqꝫ ciuitatē ⁊ multa machi
namenta ꝯſtrueret ⁊ turres ꝯ̄ muros ci=
uitatis excelſas edificaret/ſolus euno=
mius ſacratiſſimus eius ciuitatis ep̄s re
ſtitit/⁊ impetum moliminis eoꝝ machi
naſqꝫ deſtruxit. Et lꝫ duces noſtri hoſti=
bus bellando ceſſiſſent ⁊ obſeſſi ciues re
ſiſtere nō auderent: iſte ſolus pugnando
ſine vaſtatione reddidit ciuitatē. Unus
itaqꝫ partis hoſtilis vir dū cōſuete blaſ=
phemaret et rapſacis atqꝫ ſennacherib
verba ꝓfunderet: ⁊ cū veſania minaretur
ſacrum ſe concrematurum templum: ille
vir ſanctiſſimus non ferens huius inſa=
niam: iuſſit arcu baliſtam poni iuxta ꝓ=
pugnaculum quod apoſtoli thome vide=
batur habere vocabulum: et maximo in
eo lapide coaptato in nomine inquit ei⁹
qui eſt blaſphematus: lapidem tenſo ar=
cu dimitte. Tunc lapis dimiſſus veniēs
vſqꝫ ad faciem nephandiſſime blaſphe=
mantis: vultum eius valde coꝛrupit ca=
put contriuit: cerebꝛumqꝫ in terra diſper
ſit. Hoc cum dux exercitus cognouiſſet q̄
ſe ciuitatem capturum eſſe minabatur
ſiluit: et rebus ipſis victum ſe eſſe pꝛofeſ
ſus eſt et metuens queſiuit pacem. Sic
ergo rex omnium fideliſſimum hunc pn̄=
cipem conſeruauit: cum iſte ſeruitutem
pꝛofiteatur et competens offerat domi=
no miniſterium.

¶ Capitulum. xix.

INter hec innno=
centio mirabili romane vꝛbis
antiſtiti ſucceſſit bonifacius:
bonifacio zozimus: zozimo ce
leſtinus: hieroſolymis ꝟo poſt ioannem
pꝛaylius ſuſcepit eccleſie pꝛeſulatū. Uerꝫ
in anthiochia poſt ſacrū alexandrinoꝝ
theodot⁹ caſtitatis ſpeculū eccleſie pon=
tifex oꝛdinaꝛ: māſuetudine: ⁊ pietate con
uerſationis oꝛnatus. Is em̄ cohoꝛtē ap=
pollinaris, ſacris ouibus miſcuit: rogās
eos vt vnirent ouilibus. Ea ſiquidē tem
peſtate diſgerdis perſaꝝ rex ꝯ̄ eccleſias
hmōi cā bella cōmouit. ¶ Capi. xx.

ABdas quidā
erat ep̄s plurimis ꝟtutib⁹
adoꝛnatus. Is nō medio=
criter vſus zelo diuino py=
ri. i. focos eoꝝ ſeu veſtam
deſtruxit. Pyꝛia nāqꝫ pagani vocāt tēpla
in quib⁹ ignē ſeruāt deū enim arbitranꝛ
ignem: Hoc dū rex cognouiſſet a magis
euocauit abdā. Et pꝛimo quidē māſuete
culpauit factū p̄cipiens vt pyꝛion rurſus
edificaret. Illo reſiſtēre ⁊ hoc nequaꝙ̄ fa
cere ꝯfirmante: vniuerſas ſe deſtructurū
interminaꝛ eccleſias: cuius interminatio=
nem terminus ſubſecutus eſt. Nā pꝛius
illū virū occidi p̄cipiēs deſtrui quoqꝫ ec=
cleſias impauit. Ego ſiquidē deſtructio
nem veſte non reoꝛ oportune commiſſaꝫ
neqꝫ enim ſanctus apoſtolus dum venif
ſet athenas et ciuitatem repletam ydo=
lis conſperiſſet: aras ab illis honoꝛatas
deſtruxit: ſed ratione ignoꝛantiam redar
guit: et veritatis iura monſtrauit. Quia
vero deſtructum templum reedificare
noluit: ſed necē magis elegit nimis am
miroꝛ et plurimis eum honoꝛandum co=
ronis exiſtimo. Tale eſt enim ignē ado=
rare quale eius edificare templum. Hūc
ergo ſumens tempeſtas initium ſeuiſſi=
me atqꝫ ferociter circa pietatis alumnos
intumuit: et triginta iugiter annis flu=
ctuatio dura permanſit a magis veluti
quibuſdam pꝛocellis agitata. Magos
enim appellant perſe eos qui elementa
deificant. Quoꝛum fabulas in alta con=
ſcriptione monſtrauimus in qua honoꝝ

interrogatiōib⁹

interrogationibꝰ dignas ſolutiones obtulimus. Gororanis itaqȝ filiꝰ diſgerdis poſt patris mortem cū imperio etiā ꝯtra chriſtianaȝ pietatē bella ſuſcepit. Quas enim tormentorū ſpecies ⁊ ſuppliciorum adinuētiones pijs intulerit nō eſt facile nunc narrare. Aliorū nāqȝ manꝰ excoriauerunt: aliorū dorſa: aliorū capita a fronte inchoantes vſqȝ ad ceruices nuda cute reliquerūt. Alios ſectis per mediū calamis: nudos operientes ipſas ſectiōes calamorū carnibꝰ aptātes a capite vſqȝ ad pedes funibꝰ ſtringētes: poſtea calamos ex eorū mēbris violēter trahebāt vt acute ſectiōes calamorū dū trahebant eorū carnes ſecarēt: ⁊ tormento amariſſimos dolores inferrent. Deinde fodientes lacus ⁊ eos vndiqȝ obturantes ſoricū maiorum greges in eis miſerunt eiſqȝ pabulum athletas dederūt impie ligātes manus eorū ⁊ pedes ne poſſent a ſe beſtias remouere. Sed ⁊ alia tormēta ſeuiora nimis exercuerunt: habentes doctorē veritatis inimicū: ſed nō potuerunt athletarum deuincere fortitudinē. Spōte nāqȝ currebāt vt occaſiōe huiꝰ mortis incorruptibilis vite dona perciperēt. Duorū tamē aut triū memorabor: vt ꝑ hos reliquorū fortitudo monſtretur.

Capitulum.xxxj.

Hormiſda quidam valde nobilis apō perſas erat qui patrē prefectuȝ habuerat. Hūc dū rex agnouiſſet eſſe chriſtianū deduci fecit ⁊ imperauit vt ſalutarē negaret deum. At ille: nec iuſtū inquit nec vtile precipis imperator. Nā qui docetur vt deum omniū facile contemnat ac neget: faciliime quoqȝ ſpernit imperatorē cū ⁊ ipſe ſit particeps nature mortalis: ⁊ ſi ſummo ſupplicio dignus eſt qui tua ſceptra cōtempſerit imperator: multiplicibus tormentis ſubdēdus eſt qui cunctorum negauerit creatorem. At imperator cum debuiſſet mirari prudentiam fortiſſimuȝ diuitijs et dignitate nudauit athletam. iuſſitqȝ vt nudus traheret camelos exercitus. Cūqȝ plurimi tranſiſſent dies: reſpiciens de ſuperioribus imperator vidit illum eminentiſſimum virū ſolis radijs inflammatuȝ ⁊ pulueris ſqualore completum: patrieqȝ nobilitatis memor: euȝ ad ſe iuſſit adduci ⁊ ex lineis veſtibus operiri. Deinde putans q: tā precedenti afflictione qȝ eius miſeratione molliretur: vel nunc inquit illa obſtinatione priuatus nega filiū fabri. At ille dei zelo cōpletus diſrupit veſtem ⁊ iactauit dicens. Si propter hoc me putas a pietate recedere: habe domū cum impietate quam poſſides. Hanc eiꝰ fortitudinem contemplatus: nudum euȝ a ſuo ꝓiecit imperio. ¶Cap.xxxij.

Sain quoqȝ mille famulorum dominū reſiſtentem ſibimet negare creatorem omniū non ferentem requirens quis ſeruorū eius eſſet ſeuiſſimꝰ ei aliorū ſeruorū tradidit dominatum. Cui etiam ipſum quoqȝ dominum ſeruire precepit: ſimul ⁊ eius vxorem per hoc putans ꝓpugnatorē ſe flectere veritatis. Sed ſpe ſua deceptus eſt: habebat enim ille domū in petra cōſtructaȝ. ¶Capitulum.xxxiij.

Beniamin etiaȝ dyaconū comprehendēs clauſit in carcerē. Cumqȝ duo tranſiſſent anni ſupuenit legatariꝰ romanorū ꝓ alijs cauſis acturꝰ. Et dum hec agnouiſſet poſtulauit a rege vt dimitteretur dyaconus. Porro rex iuſſit vt promitteret beniamin: quia nulli magorum doctrinā chriſtianoruȝ ꝑdicare ꝑſumeret ⁊ dimitteretur extre. Tunc legata rius ꝗdem cuſtodire beniamin que rex precepe rat compromiſit. Beniamin autē audiēs monita legatarij impoſſibile eſt inquit non me participare lumē alijs qꝺ ipſe ꝑcepi. Quāto eīn ſupplicio dignus ſit qui talentum abſcōdit ſacra euāgeliorū teſtatur hyſtoria. Sed rex horū tūc nihil agnoſcens iuſſit eum abſolui a vinculis. At ille predicare nullatenus quieſcebat. ⁊ capiens eos qui ignorantie caligine tenebant: intelligibili luci iugiter offerebat. Cumqȝ tranſiſſet annus regi geſta illius nuntiantur. Tunc deductum ad ſe negare iuſſit quem adorabat deum verum. Ille requiſiuit a rege dicens: quo dignus

honore eſt qui ſuum derelinquēs regnū: inuadere ſtuduerit alienuꝫ? Cūqꝫ dixiſſet rex: morte nouiſſimoqꝫ ſupplicio: ſapiētiſſimꝰ vir ille reſpōdit. Quid ergo nō iuſte patiaꝛ homo q̄ factorem mundiqꝫ creatorem nutritorem ac ſaluatorē deſerens: vnū conſeruorū ſuorū deificare voluerit ⁊ debitum illi cultū iſti magis obtulerit: His ſermonibus rex accenſus: viginti calamos acui: ⁊ totidem vnguibus digitorum eius manuuꝫ atqꝫ pedum precepit infigi. Cumqꝫ hoc ſuppliciuꝫ ab eo derideri conſpiceret: aliū rurſus calamū acutum in eiꝰ femore vnde humana origo deſcendit iuſſit immitti. Cūqꝫ crebro eijceretur et rurſus induceretur: ineffabiles ei dolores operabantur. Poſt hoc vero ſupplicium impius atqꝫ ferox virgaꝫ groſſam ſpinis vndiqꝫ plenam: per eius meatum iuſſit induci: ⁊ hoc modo ſpiritū fortiſſimus decertator emiſit. Sed ⁊ alia multa ab illis impijs ſunt pſumpta. Nec tamē mirandū eſt / quia illorū ferocitatē ⁊ impietatem longanimiter deus omniū patiatur quādo ante imperium maximi Conſtantini quicunqꝫ fuerunt romanoꝝ imperatores contra veritatis miniſtros vehementer inſanierunt. Diocletianus namqꝫ paſſionis B ſalutaris die in omni imperio romanoruꝫ deſtruxit eccleſias: ſed nouem tranſactis annis iſti qui deni denuo floruerunt ⁊ multiplicē magnitudinē ſuſceperunt. Ille vero poſt rabiem ſue impietatis extinctus eſt. Nam ⁊ bella huiuſmodi futura dominus predixit: ⁊ eccleſie victoriā predicauit. Nos tñ ipſe quoqꝫ res edocent: q: plus nobis vtilia ſunt bella q̄ꝫ par: q: pax delicatos nos remiſſos facit ⁊ timidos. Porro bellum et mentem acuit et preſentia quaſi tranſeuntia contemnere perſuadet. Sed et hec quidem: et in alio opere crebrius enarrauimus.

Capitulum. xxxiiij.

ILlo quoqꝫ tēpore quo ſacratiſſimus theodotus anthiochenaꝫ regebat eccleſiam theodorꝰ mouipſueſcle quidem epiſcopus: ſed totius doctor eccleſie: dū contra vniuerſam cohortem hereticorum fortiter dimicaſſet terminū vite ſortitus eſt. Is diodori quidem magni doctrina potitus eſt. Joānis vero ſacratiſſimi fuit ſocꝰ atqꝫ cooperator. Cōmuniter eñ diodori pocula ſpiritualia ſunt adepti: qui ſex ⁊ triginta annis manſit in pſulatu: ꝯtra arrij eunomijqꝫ acies fortiſſime preliatus eſt: inſidiaſqꝫ latronis apollinarꝫ extinxit: optimaqꝫ paſcua diuinis ouibus preparauit. Cuiꝰ frater Policrinius apamenam rexit eccleſiam ⁊ gratia ſermonis / ⁊ claritate conuerſationis ornatus.

Socrates. Capitulum. xxxv.

NOn multo poſt tempore q̄ꝫ ioānnes defunctus eſt moriꝛ ⁊ archadius imperator vir mitis ⁊ quietus: ⁊ circa finē vite ꝓ huiuſmodi cauſa venerabilis eſtimatur. In vrbe conſtantinopolim domus eſt maxima habēs cognomen carie id eſt nucis. Eſt eñ in eius domꝰ veſtibulo arbor nucis in qua ſermo eſt: eo ꝙ fuerit appenſus martyr Acatius et defunctus. Ob quam rem etiam oratorium illic eſt edificatum. Hinc Archadius videre volens ad orationem venit votoqꝫ completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitātes volentes imperatorem videre currēbant: ⁊ alij quidem foras domum precesſerant: vt melius aſpectum principis et ordinem viderent obſequij. alij vero ſequebantur. Dumqꝫ omnes cū mulieribus atqꝫ filijs ſimulqꝫ mācipijs extra domū fuiſſent egreſſi repente maxima domus oratorio coherēs ſubito tota corruit: clamorqꝫ cū ammiratione ſecutus eſt: quoniam oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaqꝫ relicto annoꝝ octo filio Theodoſio de quo iam plura ſunt narrata defunctus eſt: conſulatu Baſſi ⁊ Philippi prima die Maij menſis: anno ſecundo ducenteſime nonageſime ſeptime olimpiadis. Is ergo cum patre quidem Theodoſio tredecim regnauit annis: poſt mortem vero patris quatuordecim: vixit annis triginta ⁊ vno.

Explicit liber decimus.

Incipiunt tituli libri. xi.

j Quia theodoſij minoris imperium prefectus regebat anthemius.
ij De attico epo eiuſq moribus.
iij De theodoſio epiſcopo ſynnade et quemadmodum illic macedonianı conuerſi ſunt.
iiij Quomodo iudeus paraliticus per baptiſma ſit curatus.
v De ſabbatio hereſiarcha eiuſq ſequacibus.
vj De morte theodorici arrianorum epiſcopi et ordinatione barbas et que ſub eo ſint geſta.
vij De ordinatione cirilli alexādrini pontificis.
viij Quomodo apud perſas per maruthā episcopum ſit chriſtianitas dilatata.
ix Quemadmodum ytaliam vaſtarit alaricus.
x De celeſtino romano pontifice et quomodo nouatianos fuerit inſecutus: et de ſabbato.
xj De ſeductione et necib9 chriſtianorum que per iudeos alexandriam prouenerunt.
xij De hipacia philozopha quomodo in alexādria fuerit interempta.
xiij Quomodo iudei preſumptionis ſue penas exoluerint.
xiiij De iudeo qui dum ſepe baptizaretur aqua fontis abſceſſit.
xv Quomodo diſgerdus rex perſarum chriſtianos fuerit perſecutus et a romanis euictus.
xvj Quomodo acacius eps amide captiuos perſarum redemit a romanis militibus venditis vaſis eccleſie et paſtos cum ſumptibus ad propria deſtinauit.
xvij De eudoxia vxore theodoſij et de laudibus ipſius theodoſij.
xviij Quomodo Joannes tyrānus in occidente fuerit ſuperatus.

Incipit liber vndecimus.

Socrates.

Capitulum primum.

Bikarchali dio imperatore defuncto: honorius quidam ei9 frater regebat heſperias: orietales aūt prouincie ſub ditione manebāt theodoſij minoris: cum eſſet annorum octo: anthemio prefecto omnia diſponente. Erat em̄ iſte nepos philippi q̄ paulū epm̄ ſub cōſtātio ab eccleſia expulerat: et macedonium introduxerat. Is em̄ muro maximo vrbē cōſtantinopolim circūdedit. Qui vir ſapiētiſſimus inter illius temporis homines: et putabatur et erat et nihil incōſulte faciebat: ſed cū multorū cōcilio que erāt agēda tractabāt et maxime ſophiſte troilo ſe credebat.

Capitulū ſecūdū.

Mpatorcigi tur octo annos agente: tertium annum atticus habebat epiſcopatum vir clarus et eruditus venerabilis atq prudens. Unde etiam eccleſias ſub eo magnum ſumere contigit incrementum. Non enim ſolis proprie fidei perſonis munificus erat: ſed etiā hereticis miraculū ſue ſapiētie demonſtrabat: quos fatigare q̄dē nolebat. Cū vero eos terrere tētaſſet: denuo manſuetudinē oſtēdebat. Et inter hec nō negligebat eloquium. Laborabat em̄ circa veterum lectiones noctibus eis incūbēs. Quapropter nō eū mouebāt philozophice aut ſophiſtice lectiones. Erat em̄ confabulātibus gratus: cū triſtibus meſtus et abſolute ſecūdū apoſtolū omnib9 oia factus eſt. Primo q̄dē cū preſbyter eſſet libros faciebat et meditatos corā eccleſia recitabat. Poſtea vero etiā fiduciā cū labore ſortitus ſub oculis doctrinā laudabilē pferebat. Nō tamen tales erāt eius ſermones vt etiā ab auditorib9 ſcripture traderētur. Que vero eius tēporibus memoranda prouenerunt enarrabo.

Capitulum tertium.

Uiſi ſynnada pacatiane frigie ciuitate: theodoſi9 q̄dā erat eps et macedonianos

cū illic plures eſſent inſequebatur ⁊ non
ſolum eos ciuitate ſed etiā ab agris ni=
mia crudelitate pellebat dū orthodoxo
rum eccleſia perſecutiones inferre nō ſo
leat. Quod ille nō zelo recte fidei/ſed ꝑ
pecuniarū amore faciebat. Contra vni=
uerſos tam clericos ꝙ iudices ꝓuincia=
les armabat ⁊ precipue agapitum eorū
turbabat epiſcopum. Cumqꝫ iudices ꝓ=
uincie ad inferenda tormenta ſibi ſuffi=
cere nō putaret: cōſtantinopolim eſt ꝓ=
fectus vt prefectorū ſolatia mereretur.
Ibiqꝫ poſito theodoſio ꝓpter huiuſmo=
di cauſaꝫ agapitus macedonianorū epi
ſcopus ad meliorem ſe contulit partem.
Habitoqꝫ tractatu cum omni clero ⁊ euo
cans populuꝫ ſibimet ſubiacētem ſuaſit
eis vt ꝯſubſtātialitatis ſuſciperent fidē.
Hoc facto repente cum maxima multitu
dine magis cum omni vt ita dixerim ci=
uitate ad orthodoxoruꝫ eccleſias venit:
⁊ oratione facta: ſedē in qua theodoſius
preſidere ſolebat obtinuit. Tunc vniēs
populum ⁊ de cetero fidem conſubſtan=
tialitatis docens: eccleſiā tenuit ſynna=
denſem. His itaqꝫ geſtis non poſt multū
temporis theodoſius cum prefectiano=
rum venit auxilio. Et nihil ſciens horuꝫ
que fuerant geſta ad eccleſiam propera
uit. Ex qua ab omnib⁹ expulſus: rurſus
conſtantinopolim remeauit: ⁊ apud epi=
ſcopum atticum que fuerāt contra eum
geſta depoſuit: quēadmodū irrationabi
liter epiſcopatu fuiſſet expulſus. Attic⁹
autem cognoſcens vtilem cauſam eccle
ſie proueniſſe: theodoſiū qdeꝫ verbo con
ſolatus eſt vt patienter ferret preponēs
autē cauſis perſonalibus generalē vtili
tatē ſcripſit agapito vt teneret ep̄atum
nihil de inimicitijs cogitaret theodoſij.

Capitulum. iiij.

HOc igitur vnū
eſt rerū vtiliū que attici tem=
poribus in eccleſia ꝓuenerūt
Sed neqꝫ miraculoruꝫ aut ſa
nitatū hijs defuit cauſa tēporibus. Qui=
dam nāqꝫ iudeus cū paralitic⁹ eſſet: plu
rimis ānis in lecto iacebat. Cūqꝫ ois me
dicina et fuiſſet exhibita: ⁊ cūctorū iudeo
rum nichil ꝓſo p̄eualeret nouiſſime ad
baptiſmatis chriſtiani gratiaꝫ confugit:
huic ſoli veritatis medicamini ſe cōmit=
tēs: hoc velociter epiſcopo attico nūcia=
tur. Quē catecuminū factū et ſpem chri=
ſti promittēs deportare eum lecto p̄cepit
ad baptiſmū. Verū iudeus paraliticus
baptiſmū vera fide ſuſcipiens cū de fon=
te fuiſſet leuat⁹ egritudine repēte priua
tus eſt: et de cetero ſan⁹ fuit. Hanc igitur
curā virtus chriſti etiā noſtris tēporib⁹
demonſtrauit. Qua cauſa plurimi paga
norum credentes baptizati ſunt. Iudeos
aūt licet ſigna querētes: hec tamē nō pro
uocauerūt ad fidē. His ita apud chriſtia=
nos geſtis plurimi paruipēdentes in ſua
neqtia permāſerūt. Et nō ſolū iudei tan
tis prodigijs reſultabāt ſꝫ etiā ſequaces
eorū ſimilia ſapuiſſe conuicti ſunt.

Capitulum quintum.

SAbbati⁹ ita/
qꝫ cuius dudum fecimus
mentionē uolēs in ſuo or
dine manere p̄ſbyteratus
deſiderabat epiſcopatum
Hiſdēqꝫ trib⁹ receſſit ab eccleſia nouā=
tianorū occaſionē hn̄s quaſi ꝓpter obſer
uationē paſche iudaici. Faciebatqꝫ col=
lectas cōtra ſiſinniū ſuū epiſcopum in lo
co ciuitatis qui xerolofus appellatur in
archadij foro. Illic enim rem cōmiſit val
de periculoſam. Die nāqꝫ feſtiuitatis in
euāgelica lectiōe vbi ſcriptū eſt erat eni
paſcha iudeorū: verba que nuſꝙ ſcripta
neqꝫ audita ſunt p̄ſumpſit adijcere idest
maledict⁹ q̄ preter azimas celebrauerit
paſcha. Hoc auditū ꝯcurrit in populū
et ſimplices decepti/nouatianorū laicorū
cōuenerūt ad illū Quod tamē maluꝫ nō
remāſit inultū: ſꝫ in finē peſſima eius fal
ſitas eſt conuerſa. Poſt paululū eni dum
ad quādā feſtiuitatem multi cōcurrerēt
vt vigilias ſolite celebrarēt: formido ſu
bito demonica irruit ſup eos quaſi ſiſin=
nius eorū ep̄s veniret cū maxima multi
tudine. Factaqꝫ turba q̄ppe nocte ⁊ in an
guſtie loco comperti ſemetipſos cōtriue
runt: ita vt vltra. lxx. homines morerēn=
tur. Hoc factum plurimos a ſabbatiano
rum ſecta ꝓhibuit: quidā vero in eius ru
ſticitate manſerunt.

Capitulum.vj.

EOdē tēpore dorotheus arrianorū p̄ſul quē ab anthiochia cōſtātinopolim tranſtulerūt cum centum decem ⁊ nouē vixiſſet annos defunctus eſt cōſulatu honorij ſeptimo: ⁊ theodoſij ſecundo: ſexta nouembriꝫ menſis. poſt quem arriane ſuperſtitionis barbas ordinatur epiſcop⁹. Sub hoc itaq̧ barba per duos preſbyteros eloquentiſſimos arrianoruꝫ religio floruit: quorum alter thimotheus/alter georgius dicebatur. Sed georgius doctrina helladica erudit⁹ erat: thimothe⁹ ſacris literis incumbebat. Et georgius quidem ſemper ariſtotelē ⁊ platonē habebat in manib⁹. Thimotheus origenē ita vt etiaꝫ lingua hebraica loqueretur. Thimotheus dudū pſathirianorum fuit hereſeorū: georgiū barbas preſbyterum ordinauit. Thimotheū itaq̧ egoipſe vidi ⁊ cognoui quēadmodū interrogātib⁹ erat reſpondere paratus/ſoluēs obſcuriſſimas queſtiōes q̄ in diuinis inueniūtur eloquijs teſtē vocās veraciſſimū origenē. Mihi tñ videt̄ mirabile quomodo talesviri in arrianorū lege māſerūt quorū vnus quidē platonē ſemper habebat in manibus. Alter reſpirabat iugiter origenē dū nuſq̄ plato ſcbꝫ vel tertiā cauſam ſicut ipſe nominare ſolet initiū ſubſiſtētie afferat percepiſſe: ⁊ origenes coeternum vbiq̧ fateatur filium patri. Qui licet in ſua ſententia māſerint: religionē tamē arrianā perduxerūt latēter ad meliora. Multas namq̧ arrij blaſphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum.vij.

INter hec defuncto theophilo paſſione litargica cōſulatu honorij nono: et theodoſij quinto: facta cōtētione ꝑpter epiſcopatū inter thimotheuꝫ ⁊ cirillum die tertia mortis theophili cyrillus ordinat̄ ep̄s: ⁊ maiori faſtu q̄ȝ theophilus tenebat epiſcopatum. Qui mox epiſcopatus ſui principio nouatianorū claudēs eccleſias oīa vaſa eorū ſacra percepit epiſcopūq̧ eoꝝ theopōpū reb⁹ quas habebat oībus ſpoliauit. Cap.viij.

EO tempore apud perſas eſt chriſtianitas dilatata. Inter romanos enim ⁊ perſas ſemper ꝓpter diuerſas cauſas mittūtur legationes. Tūc ergo caſus attulit: vt merutas meſopotamen⁹ epiſcopus cuius dudum meminimus: a romanorum imperatore ad perſarum deſtinaretur regem. Qui multā reuerētiā apud maruthā inueniens cū decēter honorabat ⁊ tāq̄ȝ diuinuꝫ reſpiciebat virū. Hoc factū mordebat magos metuētes ne regem chriſtianū fieri ſuaderet. Nā cū dolore capitis multo tēpore torq̄retur: magis eum curare nō valētibus maruthas orationibusfecit incolumē. Ob hanc ergo cauſam moliti ſunt quandam magi fallatiā. Et qm̄ per ſe ignē colunt cōſueuitq̧ rex in quadā domo ignē ardentem perpetuo ſuppliciter adorare: magi ſub terra hominē quendā abſcōdētes tēpore quo rex ſolebat orare: ⁊ eū talia clamare fecerunt. Mitte foras regē: imple eñ regit: q2 ſacerdotem chriſtianoꝝ iudicat eſſe venerandū. Hec audiens diſgerdis perſarum rex: licet reuerētiā haberet: tñ maruthā abijcere cogitabat. Porro maruthas vere deo venerabilis homo vacabat orationibus per quas inuenit dolū magicis artibus fabricatū. Ueniēſq̧ ad regē noli inq̄t illud rex: ſed ingreſſus dū audieris vocē fodi iube ⁊ doli cauſas inuenies. Nō eñ ignis loquitur: ſed hominū molimina huiuſmodi eſſe noſcuntur. Hoc dicto flexus eſt perſaruꝫ rex. Et rurſus ingreſſus vbi ignis inextinguibilis ſeruabatur cuꝫ audiſſet vocem iuſſit fodi locū. Tūc qui mittebat quaſi diuinā vocē inuētus arguitur. Iratus itaq̧ rex magorū genus vſq̧ ad decimā iuſſit imminui portioneꝫ. Hoc facto maruthe dixit vt tēpla q̄ vellet edificaret. Ex hoc apud perſas ſumpſit chriſtianitas incremētum. Tunc igitur maruthas a perſis cōſtantinopolim remeauit. Et nō longe poſt tempore rurſuꝫ deſtinatus eſt. Ite-

rūq; magi machinabātur ne eū ſuſciperēt rex. Fecerūtq; fetorē quēdā in locum vnde rex tranſire ſolebat: ⁊ quaſi a chriſtianis factū fuerit derogabāt. Cūq; rex ſuſpectos iam habens magos hoc cum ſtudio requiſiſſet denuo ab eis cōcinatū eſſe cognouit. Quāobrē plurimos eoꝝ ſupplicijs tradidit. Marutham vero potiori honore coluit: ⁊ romanos valde dilexit. eorūq; amplexatus eſt pacem. Qui pene chriſtianus fieri potuit dum aliud miraculū per maruthā ⁊ ablatā perfidis epm̄ proueniſſet. Ambo nāq; moleſtū demonē a regis filio ꝓtulerūt orationibus vacātes atq; ieiunijs. Poſt hec alijs diſgerde defuncto anteq̄ fieret xp̄ianus ad eius filiū peruenit imperiū. Cuius tempore inter perſas atq; romanos pacta ſoluta ſunt.

Capitulum. ix.

Per idem tempus innocētius primus rome nouatianos pſequi cepit multaſq; eorū tulit eccleſias. Quo tēpore roma eſt a barbaris depredata. Alaricus eñ quidā barbarus ditioni romanorum/ ⁊ theodoſio impatori ſubiectus: atq; ꝯtra eugeniū tyrānū ſolatia p̄bēs: ⁊ ꝓpterea romanis dignitatibꝰ honoratꝰ: felicitatē ſuā nō ferēs imperare q̄dē nō elegit: ſed diſcedēs ab vrbe cōſtātinopolitana venit ad partes heſperias. Cūq; veniſſet illiricū ōia ſubuertebat: ⁊ trāſiēs theſſaliam habita cōgreſſione circa fluuiū pinū apd̄ nicopolim epyri/ pene tria milia viros eius theſſalij peremerūt. Poſt hec autē quicquid eis incurreret deſtruētes nouiſſime rome venerūt. Quā vaſtātes plurima quidē miraculorū eius igne cōcremauerūt pecunias autē abripuerunt multoſq; ſenatorij ordinis diuerſis ſubdidere ſupplicijs. Deridētesq; romanorū regnū imperatorē fecerūt quēdā nomine attallū: quē vna die tāq̄ imperatorem fecerūt procedere altera vero ſerui ſchemate miniſtrare. Hec dū egiſſet alaricus in fugam repēte cōuerſus eſt: fama procedēte q; theodoſius imperator contra eum miſiſſet exercitū q̄ fama nō fuit ficta ſed vera: namq; exercitus veniebat. Fertur itaq;. q; cū alaricus pergeret romā vir quidā venerabilis cōuerſatione monachus eum monuiſſet: vt mala talia facere nō auderet: neq; necibus gauderet aut ſanguine. At ille. Nō inquit ego volēs romā ꝓficiſcor: ſed quidā quotidie mihi moleſtus eſt torquēs ⁊ dicēs. Perge ⁊ romā deſtrue ciuitatē. Hec etiā de de his dicta ſufficiant.

Capitulum. x.

Inter hec celeſtinus rome ordinatur epiſcopus: q̄ etiā nouacianorū abſtraxit eccleſias ⁊ eorū epiſcopū noīe ruſticulū ī occulto coegit celebrare collectas: vſq; ad illud nāq; tempus plurimas nouaciani habebāt eccleſias. Porro cōſtantinopolitani nō talia pertulerunt: ſed cū eos diligerent etiā intra vrbem eos collectas facere permiſerunt. Moriēte vero ſiſinnio nouacianorū epiſcopo criſantus ad epiſcopatū trahebatur: vir multis romanorū dignitatibus honoratus. Quo fugiēte ſabbatius ſe tēpus oportunū ad epiſcopatū inueniſſe credēs/ fecit quoſdā ignobiles ſibi manus imponere iuſiurādūq; quod prebuerat paruipendēs. Cuius mores cum populus abhorruiſſet: chriſantū per loca omnia requirebāt. Quē inuenientes in bithinia inuitū ſacerdotiū ſuſcipere coegerūt. Qui nihil percipiebat eccleſie niſi dn̄ico die duos panes..

Capitulū. xi.

Ea ſiquidē tēpeſtate iudeorū gens ab alexandria eſt huiuſmodi cauſa proiecta. Alexādrinorū populus pluſq; alie generationes ſeditionibus deditus eſt q̄ ſi occaſionē acceperit importabilia mala cōmittit. Nam preter ſanguinem non ceſſat a lite. Cōtigit itaq; tūc vt inter alterutros cōtentiones haberēt: nō ꝓpter neceſſariā cauſam: ſed ꝓpter ſtudiū pātomimorū: q; enim is qui die ſabbatorū ſaltabat plurimū habebat populum iudeorum dū vacantes nō auditioni legis ſ; theatris occuparent: ea dies litigioſa

extitit inter partes. Cūq͡ꝫ hoc aliquaten⁹
fuiſſet ab alexādrie prefecto correctum:
nihilominus manſere iudei. Et cū eſſent
ſemper chriſtianis infenſi cōtra pātomi
mos. corūz amplius dimicabant. Tunc
igitur oreſtes prefectus alexandrie feſti
uitatem quandam quam policiā vocāt/
in theathro celebrabat vbi ⁊ aderāt qui
dam armatorūz cirilli: diſpoſitiones pre
fecti volētes agnoſcere. Inter quos qdā
nomine gerax ductor pueriliūz literarū:
et cirilli ferentiſſimus vehementer au
ditor: ac ſollicitus plauſus in eius expo-
ſitionibus excitare. hūc itaq͡ꝫ geracē cum
vidiſſet in theatro iudeorum turba cla-
mabat aduerſus eum quia pro nihilo ve
nerit niſi vt in theatro ſeditiones inter
populos excitaret. Uerum horreſtis du-
dū habens odium cōtra cirilli ſuperbiā
arreptum geracem publice fecit in thea
tro agitari verberib⁹. Hoc cirillus agno
ſcens: cōuocatis prioribus iudeorum (vt
decebat ammonuit) ne cōtra chriſtianos
ſeditiōes excitarent. Porro turba iudeo
rū hoc paruipendens maiora cōtra chri
ſtianos tractauere molimina. Dātes ita
q͡ꝫ ſibimet ſignum vt anuluꝫ factū ex pal
ma omnes haberent in digito cōtra chri
ſtianos hoc modo dimicauerūt. Fecerūt
em̄ quoſdā de ſuis vna nocte per omnes
ciuitatis diſcurrere regiones clamantes
quoniam alexandrina arderet eccleſia.
Ob quam rē chriſtiani vndiq͡ꝫ concurre-
bāt/quaſi eccleſie flammas extinguerēt.
Porro iudei ignorantes interimebant: ſe
metipſos per ſignū annuli cognoſcentes
aeparcentes alterutris. Facto autē die
latere nequiuerunt. Ob hāc rem permo-
tus cirillus cū maxima multitudine ſy-
nagogis aſtitit iudeorum: et illas quidē
abſtulit iudeos autē expulit ciuitate eo
runq͡ꝫ ſubſtantiam diripere populis im
perauit. Hoc ergo modo iudei a tempo-
ribus alexandri macedonis illam habi-
tātes vrbem: tunc nudi prorſus expulſi
ſunt ⁊ per ſingula loca diſperſi. Adamā-
chius vero medicine ſophiſta cōſtanti-
nopolim veniens chriſtianum ſe fore pro
mittens. poſtea reuerſus in alexādriam
eſt. Igit alexandrie prefectus horreſtes
valde contriſtabatur eo q̄ populoſam
vrbem ita deſolatāꝫ repente conſpiceret.
Unde etiaꝫ principi retulit quod proue-
nit. Sed et cirillus delicta iudeorūꝫ im-
peratori nō tacuit: ⁊ horreſtis amicitias
cogente populo poſtulauit. Cumq͡ꝫ prefe
ctus amicitiarū verba refutaret euange
lia obtulit ei cirillus. Et dū neq͡ꝫ ſic eius
corda ſubigerentur: hec demo prouene-
runt. Monachorum quidam in monte ni
tria cōſtituti fautores theophili ex illo
quo contra dioſcorum iniuſte fuerit coar
matus etiaꝫ pro cyrillo libēter prelia ſu-
ſceperunt. Relictis monaſterijs viri pene
quingenti ⁊ venientes ad ciuitatem pro
cedentem in carpēto prefectum immola
torē idolorū paganū clamabāt. At ille
putans immiſſiōe cirilli factuꝫ: clamare
cepit Chriſtianus ſum/et ab attico con-
ſtantinopolim baptiſat⁹. Illis hec verba
deſpicientibus ammonius quidam eorū
prefectū petra ꝑcuſſit in capite. Qui repē
te completus eſt ſanguine et recendenti
bus officijs atq͡ꝫ lapidum impetuꝫ decli
nātibus cum paucis remanſit. Inter hec
populus concurrebat vt prefecti vindica
ret iniuriaꝫ. Detentūq͡ꝫ ammoniū tādiu
verberib⁹ caſtigauit donec traderet mor
ti. Non poſt multū hec nuntiātur impe-
ratori. Corpus auteꝫ ammonij ſumens
cirillus: in quadam eccl'ia ſepeliuit eiq͡ꝫ
aliud nomē impoſuit vt non pro ſua cul-
pa: ſed pro chriſto mortuus crederetur.
Cui laudes quaſi martyrib⁹ offerebat.
Sed q̇ vere nouerāt quia dignas ſuſcepe
rat ꝑ ſuo ſcelere penas: cirillū valde cul-
pabāt. Sꝫ neq͡ꝫ in hoc ſolummō cirilli et
horreſtis aduerſitas cōquieuit qn̄ poſt
hec aliud eſt exortum.

Capitulum.xiij.

ERati alexādria
quedā mulier hypacia nomine
filia theonis philoſophi: et in
tantuꝫ erudita vt ſuper philoſophos ei⁹
tꝑis emineret: et in platonicā ſcolā a plo
tino veniēte: ſuſciperet ipſa ſucceſſioneꝫ
atq͡ꝫ oēs philoſophicas lectiones expo-
neret. Quapropter oēs currebāt ad eam
ꝓpter honeſtā doctrine fiduciā. Uenie-
bat: em̄ etiā ad iudices: nec habebat vllā
verecūdiā apud iudicē ꝑmixta viris dū

eā cuncti pro ſui caſtitate venerarentur. ¶Tunc ergo inuidia contra hanc feminā eſt accēſa. Dum em̄ crebro pergeret ⁊ ad horeſtem eccleſiaſticus populus motus aduerſus eā eſt tāq̄ ipſa eū ab amicicijs prohiberet epiſcopi. Quamobrē conſpirantes viri acerrimo feruore pulſati quorum dux erat quidā petrus lector obſeruauerunt mulierem ad propria remeantem/ eā de vehiculo deponētes ad eccleſiam que vocatur ceſaris traxerunt/ ⁊ veſtibus exutam lapidibus peremerunt. Quam poſtea membratim dilacerantes in loco qui dicitur cinarus igne concremauerunt. Hec res non mediocrem liuorem cirillo et alexandrine concuſſit eccleſie. Aliene nāq̄ ſunt a chriſtianis cedes et pugne Hec igitur acta ſunt quarto anno epiſcopatus cirili: conſulatu honorij decimo: et theodoſij ſexto: menſe martio ieiunijs exiſtentibus.

¶Capitulum.xiij.

POſt paucū vero tempus iudei rurſus illicite cōtra chriſtianos agētes/ puniti ſunt in loco qui dicitur neſtar: poſito inter calcidem ⁊ anciram ſyrie. Hec itaq̄ iudei conſueta quedam riſibilia celebrātes per ebrietatē accenſi inter alia chriſtianis ipſiſq̄ chriſto derogare cepērunt deludentes cruci ⁊ ſpem in eo qui eſt crucifixus habentibus. Comprehendentes igitur infantulum chriſtianum alligatū cruci ſuſpenderunt. Et primum quidē deludebant et irridebant ei. Poſtea vero correcti veſania ipſum infantulū verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congreſſio inter eos atq̄ chriſtianos exorta eſt. Quod dū principes agnouiſſent prouinciarum iudicibus mandatum eſt vt huiuſmodi quererentur auctores et punirentur ⁊ hoc modo dignā vltionē ſue nequitie receperūt. ¶Capitulū.xiiij.

EA ſiquidē tempeſtate iudeus quidam ſeductor: ficta chriſtianitate crebro baptiſabatur et hac arte pecunias congregabat. Cunq̄ multis hereſibus illuſiſſet arrianoꝝ atq̄ macedonianorū: poſtremo ad eccleſiā venit orthodoxorū. Cui dum tempus ieiuniorū fuiſſet impoſitū/ multiſq̄ adhuc diebus occuparetur cepit feſtinare vt quaſi in feruēti ſtudio batiſmatis dona percipere. Preparat baptiſma ⁊ veſtigia congrua baptiſmatis. Cūq̄ fons fuiſſet impletus deducit iudeus ad baptizandū. Tūc dei q̄dā inuiſibilis virtus aquā diſparere precepit. Cūq̄ preſentes nō cogitantes dei virtutem aquam per cuniculum proprium defluxiſſe ſuſpicarentur diligēter vndiq̄ clauſum rurſus impleuerūt fontē. Et denuo deducto iudeo aqua diſparuit. Tūc ſacerdos. Quid mali inquit feciſti homo An certe neſciens baptiſma iam potitus es? Ob hanc rem cum diuerſi concurrerent: quidā iudeus recognouit quem baptiſatum ab attico epiſcopo ipſe ſuſceperat. Et hoc modo illius fraus vniuerſis apparuit. ¶Capitulum.xv. A

INterea defuncto diſgerdo rege perſarū: eius filius barabanis ei ſucceſſit. Hic inſtigatus a magis crudelibus torquebat ſupplicijs xpianos. Cuꝫ q̄ xpiani apud perſas opprimerētur confugiunt ad romanos eorū petentes auxilium. Quod atticus epiſcopus libenter excipiens eoſq̄ quantum erat poſſibile fouens que geſta fuerant theodoſio nunciauit imperatori. Eo quoq̄ tēpore etiā alia cauſa prouenerat que romanos perſis faciebat infenſos. Quoniam perſe aurifoſſores quos a romanis ad mercedē acceperant reddere contemnebāt: ⁊ quia onera negotiatorum romanorum violenter abſtulerant. Cum illa ergo ingratitudine etiam chriſtianoꝝ ad romanos confugientium eſt adiecta. Mox ergo perſarum rex legatos mittit repetēs fugiētes Porro romani nequaq̄ ad ſe cōfugiētes reddere voluerunt. non ſolum ſupplices liberare ſtudentes ſed pro chriſtianitate libēter omnia ſuſtinere. Quamobrem dimicare q̄ perituros chriſtianos tradere potius elegerunt. Solutis igit̄ propter hoc pactis bellum crudele commiſſum eſt. B De quo abſurdum nō eſt pauca narrare. Romanoꝝ igit̄ imꝑator miſis

exercitū:cui prefuit militie magiſter ar=
daburus. Is em̄ pſicam regionē p arme
nie fines ingrediēs vnā ei⁹ prouinciam
azamenſem valde vaſtauit:cui cū pluri
mo exercitu narzeus dux parthoꝝ regi
occurrit. Factaq̨ cōgreſiōe deuictus eſt.
Quo facto cogitauit p mezopotamiā ro
manoꝝ prouinciā ſine cuſtodia cōſiſten
tem inuadere:et hoc modo de romanis
vlciſci. Sed romanoꝝ ducem narſei cōſi
lium latere nō potuit. Depredat⁹ em̄ aza
zenam velociter regionem et ipſe meſo=
potamiam venit. Et iō narſeus licet mul
tum habuiſſet exercitum. romanoꝝ ter=
ras introire non potuit: ſed veniens ad
niſibin perſarum ciuitatem in confinio
cōſtitutā ardaburio mādauit vt diē ⁊ lo
cum ſtatueret prelioꝝ/ At ille venienti=
bus. Nuntiate inquit narſeo quia non
quando tu volueris romanoꝝ pugna=
bunt imperatores. Ueruz imperator deo
ſoli ſpem belli committens deſtinauit ex
ercitū. Et q̄ fideliter deo ſupplicās repē
te impetrauit auxilium hinc datur agno
ſci. Dū igit̄ conſtantino C polim p cuē
tu belloꝝ eſtuatio magna conſurgeret
angeli dei iter agentibus per bithiniam
ad vrbem conſtantinopolim ſe demōſtra
uerunt iubentes vt cōfiderent et orarēt
et deo crederent quia romanos victoria
ſequeretur:dicentes ſe mediatores belli
directos a deo. Hoc auditum nō ſoluz ci
uitatem ſed etiam milites confortauit.
Cūq̨ ad meſopotamiam bellū fuiſſet de
armenie regiōe trāſlatum: romani pſas
niſibi clauſos fortiter obſidebāt:ligneas
turres facietes aduerſus eos eaſq̨ con=
tra muros applicātes ⁊ plurimos de mu
ris cōtra ſe pugnantiū perimentes. D
Porro bardebanis perſarum rex audiēs
azazenam regionez ab eis fuiſſe vaſtatā
⁊ eos qui in niſibi clauſi videbātur obſeſ
ſos:ſeipſum cum magno exercitu prepa=
rauit occurrere. Miratuſq̨ romanoꝝ vir
tutē ſarracenoꝝ ſolatia poſtulauit. Quo
rū tūc erat rex alamundar⁹ vir fortis et
preliator q̄ dū multa milia ſarracenoꝝ
haberet perſarū regi victoriā pmittebat
ſeq̨ ei anthiochiā ſyrie traditurū ſed nō
cōtigit qd̄ putauit. Dei⁹ em̄ oib⁹ ſarrace=
nis quendam irrationabilē metū latēter
iniecit:ita vt putarent ſibimet romanos
inſiſtere. Turbatiq̨ nec habētes quo fu=
gerēt in fluuiuz effratē ſemetipſos arma
ti pijciebant. vbi plus cētum milia viro
rū necati atq̨ cōſumpti ſunt. His ita pue
nientibus niſibin obſidētes cū audirent
perſarū regez plurimos elefantos addu
cere perterriti:cuncta quidem obſeſſio=
nis machinamenta concremauerūt ⁊ ad
ppria loca reuerſi ſunt. Que vero cōgreſ
ſiones poſteā puenerunt. Et quō arro=
bindas alter romanorum magiſter mili
tum fortiſſimum perſarum monachum
interemit. Aut quō ardaburius ſeptē for
tiſſimos perſarum duces inſidijs captos
occidit. vel quomodo biacian⁹ alter dux
romanorum reliquos ſarracenos extin=
xit pretereundum eſt ne videar multum
a pپoſita relatiōe digreſſus E Que
tunc igitur gerebantur velociter impera
tori theodoſio nuntiata ſunt. Quō autē
hec cito cognoſceret indicare non piget.
Inuenit quēdam virū animi habitu cor
poriſq̨ fortiſſimum nomine palladiuz q̄
tanta velocitate veredos agebat:vt tri=
bus diebus perueniret ad terminos ro=
manorum atq̨ perſarum ⁊ rurſus totidē
remearet ad conſtantinopolim ciuitatē.
Is enim etiam alios romani imperij ter
minos velociter tranſibat. De quo q̄daz
eloquentiſſimus ſic ait. Iſte vir cuz ſit la
ta romana reſpublica eam paruulaz ſua
velocitate demonſtrat. Quem etiam per
ſarum F rex ſepius ammiratus eſt.
Romanorum igitur imperator licet vide
ret aperte ſibi collatam a deo victoriam
peniſſe/tamē pacem non diſſimulauit
expetere/miſitq̨ helionem virum prudē
tem ⁊ honoratum vt cum perſis de pace
loqueretur. Qui dum veniſſet meſopota
miam vbi erant foſſata romanorum mi=
ſit p pace petenda legatarium quendaz
maximum virum eloquentiſſimuz arda
burij militie magiſtri conſiliarium. Qui
pro pace veniens ad perſarum regē miſ
ſum ſe non ab imperatore ſed a ducibus
aſſerebat dicens:quia hoc bellum p ſui
contemptu neq̨ perueniſſet ad principē
Cumq̨ paratus eſſet vt legatarij verba
ſuſciperet:quia fame eius laborabat ex=
ercitus:veniens numerus qui apud eos

immortalium appellatur(eſt enim decē milia virorum valde fortiſſimorum)non prius dixerunt pacem cum romanis eſſe faciendam ꝙ ipſi eos ſine cuſtodia conſtitutos inuaderēt. Quib⁹ verbis perſua ſuz eſt regi vt ſe a pace ſuſpēderet. Tūc legatariuz quidem clauſum ſeruari fecit/ et miſit numerum immortalium dimicare cōtra romanos. Qui venīētes in duas acies diuiſi medios habuere romanos. Porro romani vnā perſarum videntes aciem contra eam ſe preparabant aliam nō videbant ꝙ paulatim acceſſit ad pugnam. Cunqꝫ ergo iam congreſſio pene eſſet in opere dei prouidentia ex quodā colle exercitus alter apparuit romanorum cum duce ꝓcopio. Qui cum videret ſocios in periculo inſtabat a dorſo perſarum. Tunc in medio cōcluſi qui circumdederāt primo romanos in momēto ab eis extincti ſunt. Quo facto romani ad alios qui erant in ſubſidijs poſiti cōcurrerunt/ eoſqꝫ fortiter iaculati ſunt. Sic igitur qui immortales appellantur oēs mortales apparuerunt penas exigente chriſto de gente perſarū: eo ꝙ plurimos eius famulos occidiſſent. Porro rex perſarū infortunij ſui cauſam agnoſcens: ſimulabat ſe neſcire quod geſtum eſt. Suſcepitqꝫ legationem dicens legatario romanorum. Non bello cedens pacem amplector ſed tibi preſtare volens: qꝛ omniū romanorum te ſapientem eſſe cognoſco: ⁊ hoc modo bellum propter chriſtianos exortum de parthorum regione ceſſauit. Contigit enim conſulatu honorij tertiodecimo ⁊ theodoſij decimo.

¶ Capitulum .xvi.

Tunc igitꝰ acacium amide ciuitatis epiſcopum actus optim⁹ reddidit clariorē. Cū em̄ romani milites captiuos ꝑ ſarū de azazena regiōe vaſtata reddere regi parthorum nullo modo vellent: captiui fame cōſumebātur dū eſſent circa ſeptē milia: qđ pſarꝫ regē nō mediocriter cōtriſtabat. Tūc igitꝰ acaci⁹ cōuocās clericos ſibi ſubiectos viri īq̄t fratres de⁹ nr̄ nec diſcis nec calicib⁹ op⁹ habet. Naꝫ neqꝫ comedit neqꝫ bibit. Et qꝛ multa vaſa aurea ⁊ argētea eccl'ia nr̄a ex oblatione xp̄ianorū habet/ cōuenit ex his liberari exercitū captiuorꝫ egētibuſqꝫ cibos offerri. Hec ⁊ his ſimilia cū dixiſſet/conflauit vaſa ⁊ militibus dedit pretiū captiuorū. Quos dum recreaſſet cibis: datis ſumptibꝰs ad regē propriū deſtinauit. Hoc mirabile opus acacij perſarū rex magis obſtupuit/⁊ qꝛ bello romani ⁊ beneficijs eui ciſſent. Aiunt enim quia etiā deſiderium habuerit perſarum rex vt videret acaciū ſed hoc theodoſius prohibuerit imperator.

¶ Capitulum .xvij.

Victoria ſiquidem auxilio dei collata romani plurimi pollētes eloquijs: cōſcribebāt laudes imperatoris. Cui⁹ vxor heroico metro poemata multa ꝯfecit. Erat em̄ eloquēs filia leōcij ſophiſte athenienſis a patre olbus lectionib⁹ erudita. Quā dū imperator ducturus eſſet: vxorē chriſtianā atticus fecit epiſcop⁹: ⁊ in baptiſmate cū pri⁹ vocaretꝰ arthenais eudochie nomē impoſuit. Multi ergo ſicuti dixi volētes innoteſcere: alij ſuā facundiā demōſtrare preconia imperatoris conſcripſerūt. Ego vero nec innoteſcere cupiens/ nec facundiā ſermonis oſtēdere cū veritate īperatoris bona memorare ſtudeo qꝛ ſint dānoſa ſi taceanꝰ. Primū itaqꝫ regaliter natus atqꝫ nutritus nihil habuit tepidū ſed ſic fuit ſapiēs inter confabulātes vt experimentuꝫ omniū crederetur habere. Plerumqꝫ ieiunabat ⁊ maxime quarta feria ⁊ ſexta ſtudio chriſtianitatis nec aliter ꝙ monaſteriū regalia videbanꝰ. Ipſe nāqꝫ matutino ad ſuas ſorores ꝑgens diuinas dicebat laudes. Quā obrē etiā ſacras literas ſine codice recitabat. Loquētib⁹ ep̄is velut olim ſacerdos tact⁹ ex diuina lectiōe reſpōdebat. Congregabatqꝫ ſacros codices et quoſcūqꝫ qlibet eoꝝ interpretes ſeu expoſitores cōſcripſiſſe videbanꝰ pl⁹ ꝙ ptolome⁹ ſtuduerat filiadelfus. Patientia atqꝫ clemētia vniuerſis hoīb⁹ eminebat. Nā iulianus imperator: licet philoſophus dicereꝰ: non tamē anthiocenſium portauit

iniuriam/ſed maxime theodoro tormen
ta indignatus impoſuit. Porro theodo-
ſius multū gaudens ſillogiſmis ariſtote
lis: philoſophiam exercebat operibus/
iram triſticiā libidinem dꝫ deuincens ⁊ in
nullo ſe vlciſci deſiderans. Dum igitur a
quodā familiarium interrogaretur cur
nullū ſe ledentium morti ſubijceret: vti-
nam inquit eſſet mihi poſſibile ad vitam
etiā mortuos reuocare. Quem dum alter
pro ea cauſa requireret: nō eſt inquit ma
gnum neqꝫ difficile hominem mori. quia
neqꝫ deo ſoli ſemel mortuum ex peniten
tia ſuſcitare. Sic em̄ fuit clemēs vt ſi qñ
quiſpiam dignum aliquid morte cōmit-
teret: nec vſqꝫ ad ciuitatis portas moritu
rus perueniebat: ſed eius clementia con
tinuo reuocatio ſequebatur. Dū aliquo
tempore ipſe in amphiteatro cōſtantino
poleos expectaret: cepit clamare populꝰ
crudele beſtie artifex parabolis pugnet.
At ille neſcitis inquit quia conſueuimus
nos expectare clemēter? Tanta em̄ pie-
tate precelluit vt omnes quidem deo cō
ſecratos honoraret: precipue tñ quos au
diebat veneranda actione pollere. Fert
autē quia dum cōſtantinopolim eps̄ che
bronenſis fuiſſet mortuꝰ/ſagum eiꝰ val-
de ſordidiſſimū queſierit/ eoqꝫ circūami
ctus ſit: credēs ſe aliquid ex defuncti ſan
ctitate ꝓmereri. Cum aliqñ aeria tēpe-
ſtas eſſet ⁊ ille circum ꝓpter populum ex
pectaret: pleno circo tēpeſtas vehemen-
tius agebat multo ymbre diffuſo. Dumqꝫ
hoc fieret ſuam voluntatem imperator
aperuit/feci tqꝫ per preconem clamari qꝫ
melius eſſet ſpectaculū contemnere ⁊ om
nes rogare deū vt illeſi ab immmente tē
peſtate ſeruarentur. Quo dicto cūcti deo
magno gaudio ſupplicantes hymnos cō
corditer offerebant/et tota ciuitas velut
vna pſallebat eccleſia. In medio autem
horum imperator exiſtens priuato ſche-
mate properabat. Nec ſpe ſua fruſtra-
tus eſt. Repente namqꝫ aer ad ſerenita-
tem diuina clementia reuocatus: annum
prebuit frugibus vniuerſis vberrimum.
Si quando bella mouerentur ſecundum
dauid confugiebat ad deū ſciens eū pre-
liorum auctorem: inimicos orationibus
ſuperabat.

¶ Capitulum.xviij.

Poſt paululū ita
qꝫ tempus partici belli defun-
cto imperatore honorio/ conſu
latu aſcleptodoti et mariniani auguſto
menſe: quō ioannem tyrannum deo ſe cō
mittēs ſuperauerit enarrabo. Sicut em̄
tunc ſub moyſen hebreis contigit rubꝛuz
tranſire mare/talia etiā eius ducibꝰ eue
nerunt dum eos mitteret cōtra tyrannū.
Defuncto ſiquidē ſicut diximus hono-
rio principe cognoſcens theodoſius cela
uit factum: ⁊ alia dicendo diuerſorum ſu
ſpitiōibus obuiauit. Inter hec mittit ma
giſtrum militū in ſalonas ciuitatem dal
matiarum: vt ſi qua bellorum commotio
ꝓueniret circa partes heſperias vicinis
adiutor eſſet. Quo facto mortē patrui pa
tefecit. Inter hec ioannes primus impe-
rialium cōſcriptorum nō ferens ſuā feli-
citatem imperium ꝯtendit arripere. Mi
ſitqꝫ legatos ad imperatorem theodoſiū
petens vt eius ſuſciperet imperium. At
ille legatos quidez recluſit in carcere mi
ſitqꝫ magiſtrum militū ardaburium qui
multum laborauerat apud perſes hic ſa
lonam veniens exinde nauigauit aqui-
leiam. Contigitqꝫ ventum aduerſum fla
re ita vt tyranni manus incideret. Quo
capto ſperabat ad neceſſitatē peruenire
theodoſium: vt per hoc eum decerneret
imperatorem ſi vellet magiſtrum militū
liberare. Imperator tñ vt audiuit factuz
eſtuabat ne quid mali ardaburius ſuſti-
neret. Aſpar vero ardaburij filiꝰ B
cognoſcēs patrē a tyranno teneri multa
milia barbaroꝝ in ſolatio tyrāni cōſiſte-
re qd faceret ignorabat. Quo tūc impera
toris orōne ꝓualuit. Angelus em̄ dei ſub
ſchemate paſtoris educebat aſparem: et
oēs q̄ cū eo erant ꝑ paludem adiacētē
rauenne ad loca ſperata peruenerūt. In
ea nāqꝫ ciuitate tyrannus degens habe-
bat exercitum vnde nullus aliqñ tranſiſ
ſe fertur. Tūc deꝰ ergo inadibilē terram
fecit adibilē. Trāſeuntes nāqꝫ per ſiccā
paludis aquā apertaſqꝫ inuenientes ci-
uitatis portas tyrannum quoqꝫ detinue
runt. ¶ Tunc ergo pijſſimus im-
perator reuerentiam quam circa diuin-

tatem habebat oſtendit. Dum em̄ circuꝫ expectaret nūtiatū eſt ei tyrannum fuiſſe peremptū. Quāobrē ſermoneꝫ fecit in populo dicēs venite ſi placet relinquētes hāc volūtatē⁊ pergentes ad eccleſiā gratificos deo ſoluamꝰ hymnos: cuiꝰ tyranꝰ tyrāni ꝑſumptionibus obuiauit. Quo dicto ſpectaculo ceſſante ꝑ mediū circū cū cti cū eo cōcorditer gratias agētes ad eccleſiā conuenerūt ita vt tota ciuitas vna videreẜ ecclia. Venientesq; ad locū orationis iugi die gratias dn̄o retulerunt.

ℭ Explicit liber vndecimus.

ℭ Incipiunt tituli libri. xij.

i De ortu valentiniani principis filij placidie.

ij. De bonis actibus attici conſtantinopolitani pontificis.

iij De ordinatione ſiſinnij ⁊ moribꝰ ipſius et quia proclus ordinatus cizici nō ſit ſuſceptus.

iiij De ordinatiōe neſtorij ⁊ q̄ ſub eo in eccleſijs mala prouenerunt.

v De epheſino concilio contra neſtorium.

vj Quō ioannes anthiochenꝰ cirillum damnauerit.

vij De ordinatione maximiani conſtantinopolim.

viij Quāti ep̄i ex alijs ad alias eccleſias ſunt mutati.

ix Quō apud cretam quodā iudeo dicēte ſe eſſe moyſen plurimi iudeorum deceptione ſint mortui et reliqui facti ſunt chriſtiani.

x De magno incendio cōſtantinopolim facto ⁊ morte maximiniani atq; conſtitutione procli.

xj De couerſatione ⁊ moribꝰ ꝓcli.

xij De victoria barbarorum.

xiij Quomodo filia theodoſij valentiniano ſit iuncta.

xiiij Quō corpus ioannis ep̄i ſit conſtantinopolim reuocatum.

xv Quō eudoxia vxor imperatoris ad hieroſolymam properauit.

xvj Quia proclus thalaſſium ſenatorem autoritate ſua ceſarie capadocie fecit epiſcopum.

ℭ Incipit liber duodecimus.

ℭ Capitulum primum.

Bitur occiſo tyranno cogitabat theodoſiꝰ imperator cui deberet heſperiaꝝ regna cōmittere. Tūc valentinianꝰ erat valde puer natꝰ ex matre placidia eius quidē amita filia ꝓo maioris theodoſij archadij ⁊ honorij ſoror de p̄re cōſtātio q̄ ab honorio imperij iura ſuſceperat paruoq; t̄pe cū eo regnauerat. Hūc ergo valētinianū conſobrinū ſuum ceſarem factū: mittit ad partes ytalie: cū quo matrē pariter placidiā eiq; vniuerſaꝫ diſpoſitionē cōmiſit imperij. Cūq; voluiſſet ipſe quoq; ytaliā pergere vt conſobrinuꝫ ad imperij culmen eueheret: quatenꝰ ſui vigore tyrannorū remoueret audaciā: veniēs vſq; ad theſſalonicā lāguore ꝓhibitus eſt. Quāobrē coronā iperialē poſt hec cōſobrino per patricium ſtiliconē mittēs cōſtantinopolim remeauit. Hec de talibꝰ retuliſſe ſufficiat.

ℭ Capitulum. ij.

Bitur atticus ep̄s cauſas eccleſie ſapientis mirabiliter diſponebat doctriniſq; populū ad v̄tutis ſtudia ꝓuocabat. Cūq; videret diuiſam eccleſiā cū ioannite ſeorſum apud ſemetipſos ſacra ſolēnia celebrarē: iuſſit vt in orationibꝰ memoria ioannis habereẜ ſicut aliorū dormientiū ep̄oꝝ fieri cōſueuit. ꝑ hoc ſperās plurimos ad eccleſiam reuocare. Largus aūt ſic erat vt non ſolū pauperibus ſuarū parrochiarū ſꝫ etiā in vicinis ciuitatibꝰ multas pecunias ꝓ egentium cōſolatione trāſmitteret. Calliopio nāq; ꝑſbytero eccleſie nicene trecētos aureos dirigens hec ſcripſit: calliopio atticus in dn̄o ſalutem. Cognoui decē milia eſuriētes in ciuitate a pijs exhibēda egere miſericordia. Decē milia vero cū dico multitudinē intelligo nō perfectū numerum cōprehendo. Quia igitur ego quidē habeo ꝑceptū numeꝝ datū ab eo qui manū habet munificam: ⁊ prebet cōgruis diſpēſationibus ⁊ cōtigit aliquos indigere habentes non t̄n qui neſciētes / ſuſcipiens o chariſſimum mihi caput hos trecētos ſolidos expende ſicuti volueris: ⁊ maxime

tuis qui petere confunduntur:et non eis
qui ꝓpter vite vētrem magis negotiant
ex talib⁹. Non igiť vel religionem in hac
parte cōſiderare ſed vnā tantūmodo rez
obſeruavt nutrias indigētes:nec cogites
ſi q̄ noſtra ſunt ſapere nō vidētur. Sic igi
tur atticus etiā pꝛocul indigentiuz habe
bat curam ſed etiā ſuperſtitionē aliquo-
rū ſtudebat abſcidere. Audiēs etenī no-
uatianos iudaicū paſcha ſequētes ꝓpter
ſabbatiū fuiſſe diuiſos:eiuſq; coꝛp⁹ ab in
ſula rhodi vbi moꝛtuus fuerat trāſlatum
et plurimos ad tumulū eius oꝛare noctā
ter/mittēs in aliud ſepulchꝛū coꝛp⁹ ſab-
batij iuſſit abſcōdi. At illi cōſuete veniē-
tes effoſſumq; reperiētes tumulū de cete
ro eū locū colere quieuerūt. Erat eñ cir-
ca noīa locoꝝ ſtudioſus. Nā dū quidam
poꝛtus in oꝛe pōti euxini cōſtitutus ex an
tiquo farmacus appellareť.i. venenari⁹
mutato noīe eū locū ſenatoꝛiū nomīauit
ne dū ibi collecte ꝑdicarenť noīe blaſphe
mo loc⁹ ipſe deſignareť. Sed et aliū locū
argyropolim ꝑ huiuſmodi cauſa nomi-
nauit chꝛiſopolis.i. in capite boſſoꝛi con
ſtitutū. Huius multi antiquoꝛū faciunt
mentionē de qua ciuitate xenofon in pꝛi
mo libꝛo helladicoꝝ dicit quia eam mu-
rauit alchibiadis ⁊ in ea cōſtituit vt qui
nauigabāt de ponto:decimas ibi pꝛebe-
rent. Uidens ergo atticus locū in cōtra-
ria ripa chꝛiſopoleos poſitū delectabilez
⁊ decoꝛuz ait. Argiropolim noīeť. Qui lo
cus ei⁹ repēte cognomē obtinuit. Igitur
quibuſdā dicētib⁹ ei nō debere nouatia-
nos intra ciuitatem miſſas facere. Neſci
tis inquit q̄ꝫ iſti nobiſcū in perſecutiōe cō
ſtantij atq; valētis fuerint paſſi qui etiā
teſtes ſunt noſtre fidei. Nā cū dudum ec
cleſia fuerit diuiſa iſti circa fidē nihil in-
nouauerunt. Pꝛo epi oꝛdinatiōe aliqñ ve
niens in nicea aſclepiadē nouatianoꝛum
vidit ep̄m valde ſenem interrogauitq;
quot in ep̄atu annos haberet. Quo reſpō
dente quinquaginta. Felix inquit homo
es tanto tempoꝛe boni operis curam ha
bens. Super hec ait, Ego quidem noua-
tū laudo nouatianos non appꝛobo. Tūc
aſclepiades. Quō hoc dicis ep̄e? Uerum
atticus: illū inquit laudo q̄m his qui ſa-
crificauerāt cōicare nō voluit:hoc etiam
egoipſe feciſſēm. Nouacianos autem nō
laudo:quia pꝛo vilibus vitijs laicos gra
tia cōmunionis excludūt. Aſclepiadis di
xit. Extra ſacrificādi inquit peccatū etiā
alia plurima ſunt delicta ſecūdū ſcriptu
ras q̄ ducunt ad moꝛtem ꝓpter quas vos
quidem clericos: nos autez cōmunicare
etiā laicos ꝓhibemus deo ſoli eoꝛum re
miſſionis iudiciū cōmittentes. Attic⁹ igi
tur etiā ſuā pꝛeſcripſit moꝛtē. Nam cum
a nicea diſcederet calliopio p̄ſbytero di-
xit. Ante autūnū ꝯſtātinopolim venire fe
ſtina ſi viuū me denuo videre deſideras.
Si tardauer; nō videbis. Quo dicto mē
titus nō eſt. Anno nāq;.xxi. ſui epiſcopa-
tus:decima die menſis octobꝛis eſt moꝛ
tuus:conſulatu theodoſij.x. ⁊ valentinia
ni ceſaris pꝛimo.

¶ Capitulum tertium.

POꝛro theo-
doſius imperatoꝛ a theſſa
lonica reuertēs eius exe-
quias nō inuenit. Ante vnū
nāq; diez quā ingredereť
ille ſepultus eſt. Poſt paucos vero dies
i. viginti tres mēſis octobꝛis nuntiatum
eſt quia valentinianus infulas ſuſcepiſ-
ſet iperij. Poſt obitū igitur attici fit ma-
xima de ep̄i oꝛdinatione contentio: alijs
alium poſtulantib⁹ quidam philippum
pꝛeſbyterū querebant:alij ꝓclū itē p̄ſby-
terū. Sed omis populus communiter de
ſiderabat oꝛdinari ſiſinnium qui et ipſe
pꝛeſbyter quidē erat. In nulla tñ ciuita-
te oꝛdinatur ſed in ſuburbano conſtanti-
nopolis cui nomē oliua eſt miniſtrabat.
hoc ſuburbanū eſt poſitum cōtra faciem
ciuitatis vbi dies aſcēſionis ſaluatoꝛis
ſolēniter celebꝛatur. Hūc ergo virum om
nes laici diligebant pꝛo ſui reuerentia ⁊
maxime quia fouebat paupes vltra ſui
menſuram. Pꝛeualuit ergo votum laico
rum ⁊ ſiſinnius oꝛdinat⁹ eſt viceſima octa
ua die febꝛuarij menſis:conſulatu ſequē
ti theodoſij duodecimo et valentiniani
iunioꝛis ſecundo. Philippus autem pꝛe-
ſbyter cui pꝛepoſitus fuerāt ſiſinnius in
hyſtoꝛia chꝛiſtiana in qua triginta ſex li
bꝛos ipſe conſcripſit oꝛdinationem ſiſin-
nij valde lacerauit derogans oꝛdinato

et pariter ordinātibus ⁊ maxime laicis.
Is em̄ philippus a ioanne ep̄o dyaconꝰ
ordinatus: multa quoq̄ cōſcripſit cōtra
iulianū imperatorem/ cuius tñ hyſtoria
mihi multam videtur habere confuſionē
et nō ſatis prodeſſe legentibus. Siſinnio
igitur ordinato contigit ep̄m obire cizice
num. Tunc ſiſinnius ꝓclum in cizico cō-
ſecrauit: qui antequā ꝓficiſceretur ad cizi-
cum ciues recedētes palmacium mona-
chum ſibimet ordinarunt paruipenden-
tes regulam qua iubetur preter cōſtanti
nopolitanū epiſcopum ordinationez ſie
ri nō debere. Quod ideo ciziceni neglexe
runt quia attico ſoli hec lex perſonaliter
preſtita videbatur. Manſit ergo proclus
nō habens eccleſiam propriam: qui tñ in
doctrina eccleſiarum cōſtantinopoleos
valde florebat. Igit̄ ſiſinnius cum duos
in epiſcopatu complcuiſſet annos defun
ctus eſt cōſulatu hierij ⁊ ardcburij viceſi
ma quarta die decēbris mēſis vir famoſiſ
ſimus caſtitate ⁊ rectitudine vite ſue mā
ſuetus moribus ſine vllo figmēto remo-
tus a cauſis. Quãobrez curioſis viris tri
ſtis et inefficax videbatur.

Capitulum .iiij.

DEfunctoſiſin
nio imperatoribus viſum
eſt nullū ex eccleſia cōſtan
tinopolitana ordinare pō
tificez eo ꝙ eſſent vane glo
rie ⁊ ſibimet arrogātes. Cum itaq̄ mul-
ti philippū plurimi ꝓclum habere deſi-
derarent interea ab anthiochia viſuz eſt
vocari debere antiſtitem: Erat enim ibi
quidam neſtorius nomine genere germa
nicienſis: bone vocis et ſimul eloquij.
Ideoq̄ eū quaſi oportunū doctrinis euo
cauerunt. Cūq̄ tranſiſſent tres mēſes ne
ſtorius venit ab anthiochia qui caſtita-
te inter plurimos precipuus habebatur.
Quibus aūt fuerit moribus inſtitutus ſa
pientes a primo eius ſermone nō latuit.
Ordinatus em̄ decima die menſis apri-
lis conſulatu felicis et tauri mox illam
deuulgatam coram omni populo protu-
lit vocem: faciens ſermonē ad principez.
Da mihi inquit o imperator: terraz pur
gatam hereticis ⁊ ego celū tribuo: debel
la mecum hereticos ⁊ ego tecū debella-
bo perſas. Hec cuz dixiſſet lz quidā odio
haberent hereticos tñ leuitas ſenſus eiꝰ
et indignationis initiū et vane glorie tu
mor eis valde diſplicuit. quia neq̄ par-
uulum tēpus ſuſtinens ad talia verba de
ſcēdit ⁊ ſcḋm ꝓuerbiū vt ita dicā cū neq̄
ciuitate adhuc guſtaſſet aquaz ꝑſecutor
feruentiſſimus apparebat. Quinta vero
ordinationis die oratoriū arrianorum in
quo latenter cōueniebant auferre volēs
eos ad tantū furorem perduxit vt eūdez
oratoriū cōcremarent. Que cauſa etiam
vicinas ꝯſumpſit edes turbaq̄ vehemēs
in ciuitate ꝓuenit. Uerū arriani ſemet-
ipſos defendere ꝑparabant: ſed eoꝝ con
ſiliū cuſtos ciuitatis dn̄s impediuit. De
cetero aūt ipſum neſtoriū vocabant incē
dium nō ſolum heretici ſed etiā qui eius
fidei cōcordabant. Non enim eos ſimile
patiebatur ſed ſemper cōtra hereſes ma
chinatus quantū ad ſe ſubuerit fundituſ
ciuitatē. Nouacianos autem depopula-
ri tentabat eo ꝙ paulus eorum epiſcopꝰ
preditus eſſe reuerētia diceretur ſed pro
ceres eius impetū refrenarunt. Quanta
vero circa aſiam lidiam cariam: contra
quartodecimanos mala commiſerit et
quanti propter eum circa miletum ⁊ ſar-
dis facta ſeditione ſint mortui nūc omit
to. Quam vero propter hec propter ineſ-
frenatam linguam receperit vltionem
poſt pauca narrabo. Nunc itaq̄ res me-
morabilis indicanda eſt. Quedam in-
B ſula vltra rhenum fluuium eſt: bur
gundionum. Iſti vitam quietam agunt
et pene omnes fabri lignorum ſunt ex qua
mercede paſcuntur: quorum regionem
huni crebra inuaſione vaſtabant ⁊ plurį
mos occidebant. At illi licet anxietate cō
ſtricti ad nullum ſe tamen hominem cō-
tulerunt: ſed alicui deo ſe cōmittere cogi
tabant. Tūc audientes q: romanoꝝ deꝰ
fortiter adiuuat ſe timētes: oēs cōi cōci-
lió ad credulitatem chriſti cōfugiūt. Ue
nienteſq̄ in vnam ciuitatē galliarum ro
gabant: vt ab ep̄o chriſtianorū baptiſma
mererētur. At ille eos ſeptē diebꝰ faciēs
ieiunare ⁊ imbuens fide: baptizans eos
octaua die abire ꝑcepit. Qui ſumpta fi-
ducia ꝯtra tyrānos alacriter feſtinabant

ſpe ſua priuati non ſunt. Nam cum rex
hunorum nomine ſupturas per noctem
fuiſſet ciborum nimia voracitate corru-
ptus: burgundiones gentem inimicam
ſine duce reperientes ⁊ pauci pluribus
reſiſtentes facta congreſſione vicerunt.
Nam cum eſſent iſti tria milia pereme-
runt: ⁊ ex illo cuncta gens feruentiſſime
in chriſtianitate permanſit. Eo tempore
barbas arrianorum ep̄us eſt defunctus
conſulatu theodoſij tertiodecimo et va-
lentiniani tertio viceſimaquarta die iu-
nij menſis: in cuius loco ſabbacius ordi-
natur. Neſtorius itaqꝫ agens preter con
ſuetudinem eccleſie contra ſe plurimos
incitabat ſicut eius actus oſtendunt. In
germanſi etenim helleſponti ciuitate an
tonius erat. qui cognoſcens inſtantiā ne
ſtorij aduerſus h̄reticos macedonianos
et ipſe perſequi feſtinabat quaſi patriar
che imitatꝰ imaginē. Porro macedonia-
ni aliquantulū ſunt ꝑpeſſi. Cūqꝫ antoniꝰ
vehemēter inſiſteret tam moleſtiā nō fe-
rentes ad ſcelus ſe duriſſimū cōtulerūt.
Mittentes etem̄ quoſdā ⁊ qđ rectū eſt in
ſecūdo loco ponētes interemerunt eum.
Hoc tactū macedonianoꝝ maioris perſe
cutionis dedit occaſionē Perſuaſit enim
imperatoribus vt eoꝝ eccleſie tollerent.
Quāobrem ꝯſtantinopoli eis eccl'ia abla
ta eſt ante murū veterē poſita ciuitatis/
⁊ cizico/ ⁊ alie plurime quas habebāt in
helleſponto: quoꝝ aliqui ad eccleſiā con
fugerunt in conſubſtantialitatis fide cō-
ſentiētes. Sed ſicut ait ſcri C ptura
ebrioſis vinū nō deeſt: neqꝫ cōtentioſo li-
tes: ſic quoqꝫ neſtorio amanti perſecutio
nes euenit vt perſequeret ſemꝑ eccleſiaꝫ
dei. Erat cuꝫ eo anaſtaſius preſbyter ab
anthiochia pariter deſtinatus quem ni-
mio honorabat ⁊ veluti conſiliarium ha-
bebat in cauſis. Aliquando igitur coraꝫ
eccleſia anaſtaſius docens ait. Dei geni
triceꝫ mariā nullus appellet. Maria em̄
homo fuit: ⁊ deum ab homine generari
nimis eſt impoſſibile. Hoc cum audituꝫ
fuiſſet: plurimos clericoꝝ ⁊ laicoꝝ pari-
ter conturbabat. Olim namqꝫ didicerāt
deum pariter ⁊ hominem chriſtū ⁊ nulla
tenus eum per diſpenſationem velut ho
minem a diuinitate ſeparari credentes
apoſtolice voci que dicit. Et ſi cognoui-
mus ſ'm carnem chriſtum ſed nūc nequā
quā cognoſcimus. Quapropter relinquē
tes de chriſto ſermonem ad perfectioneꝫ
ꝓcedamus. Tumultu ſiquidem ſicut di
xi in eccleſia facto: neſtorius anaſtaſij ſer
monem firmare volens ⁊ non redargue-
re velut blaſphemū qui videbatur ab eo
honorari: frequenter ex hoc coram eccle-
ſia docuit. Et cum maiori ꝯtentione que
ſtionem hanc agitabant ſermonem dei
genitricis habētes: vnde diuiſio nata eſt
in eccleſia: ⁊ velut in nocturna lite diuiſi
nunc his nunc alijs conſentiebant ⁊ ver-
ba propria denegabāt. Neſtorius apud
multos in ea erat opinione qꝛ purū ho-
minem diceret chriſtum ⁊ tanqꝫ pauli ſa
moſateni atqꝫ Fotini dogma in eccleſias
introduceret. Sed de his maxima que-
ſtio nata eſt ⁊ tumultus: ita vt vniuerſa-
lis ſynodus ageretur. Ego vero legēs ne
ſtorij libros que intellexiſſe cōperi hunc
virum ⁊ cum veritate conſpexi neqꝫ pro
eius inimicitijs neqꝫ pro gratia alterius
explanabo. Non mihi videtur neſtorius
neqꝫ ſamoſatenū ſecutus paulum neqꝫ fo
tinū neqꝫ oīno purū hoīem dixiſſe chriſtū
ſed ſermonē tantūmodo quaſi metuen-
dum expauiſſe. Et hoc paſſum qꝛ decen-
ter non erat eruditus. Qui dum naturali
ter eloquens fuiſſet putabat ſe doctum ⁊
libris antiquorum interpretum dedigna
batur incumbere omniumqꝫ ſe meliorem
putabat eſſe: ignorans quia in catholica
ioannis epiſtola. in antiquis exemplari-
bus habeat. Omnis ſpiritus qui ſoluit
ieſuꝫ a deo nō eſt. Hūc em̄ ſenſum ex vete
ribus exemplaribus abſtulerūt: q̄ ſeꝑare
volūt ab hoīs diſpēſatione diuinitateꝫ.
Quapropter veteres interp̄tes hoc ipſuꝫ
dedignati ſunt: qm̄ aliq̄ adulterati ſunt
hanc epiſtolam ſoluere hominem a deo
volētes. Eſt em̄ humanitas copulata di
uinitati ⁊ iam non ſunt duo ſed vnū. Hac
rōne ꝯfidentes antiqui: mariam dei non
timuerunt dicere genitricē. Pamphilus
enim euſebij tertio libro de vita ꝯſtātini
dixit. Etenim et generationem ſuſtinere
qui nobiſcum eſſe deus propter nos vo-
luit ⁊ locus eius incarnate ḡnationis no
minatꝰ eſt apud hebreos bethleē. Quā-

ob rem ⁊ helena auguſta deo amabilis locum amplũ vbi dei genitrix peperit memorijs mirabilibus adornauit: hãc ſacratiſſimã ſpeluncã decenter irradiãs. Sed origenes in primo thomo de ep̃la pauli apoſtoli ad romanos ait. Quõ dei genitrix dicatur latius animaduerto. Apparet igitur neſtoriũ ignoraſſe lectiões antiquorum. Quapropter ſicut dixi in ſermone ſolo moratus eſt: ⁊ non ſolũ eũ ſermonẽ ex animo didicit ſed etiã omnino deum eſſe qui natus eſt denegauit. Nos enim fatemur quoniam qui de ſancta virgine natus eſt crucifixus eſt dominus eſt et glorie ſicut dixit apoſtolus. Si enim cognouiſſent nunq̃ dominum glorie crucifixiſſent. Porro neſtorius dicit. Noli gloriari iudee non crucifixiſti deum: tanq̃ ipſe dominus glorie idem non ſit deus. Nam quia purum non dicit hominem chriſtum ſicut fotinus: aut paulus ſamoſatenus etiam omelie quas fecit oſtendunt. Nuſquam enim dei verbi ſubſiſtentiam perimit/ſed vbiq; eum ſubſiſtere confitetur et habere ſubſtantiam non ſicut Fotinus et ſamoſatenus eius exiſtentiam perimentes. Hoc enim ⁊ manichei a montano dogmatizare preſumunt. Sic igitur neſtorium inuenio ſapuiſſe ex eius libris. Non ergo mediocrem concuſſionem orbi terrarum tepidiſſima neſtorij ratiocinatio concitauit.

¶ Interea contigerit D ſcelus quoddam in eccleſia prouenire. Serui quidã potentiũ genere barbari dominum crudelem experti. ad eccleſiam confugerunt et portantes gladios ingreſſi ſunt ad altare. Cumq; rogarentur exire nullo modo voluerunt ſed impediebant ſolennia celebrari: plurimis diebus gladios tenẽtes euaginatos: ⁊ parati ſe vindicare et omnibus ad eos accedentibus inſiſtebant. Qui poſtremo vnum clericum perimentes et alium vulnerantes: etiam ſemetipſos interemerunt. Quo facto quidam tranſeuntium hoc ſcelus nihil boni eccleſie ſignificare predixit: nec veritate priuatus eſt. Significabat enim populi diuiſionem ⁊ deiectionẽ eius qui fuerat cauſa diuiſionis.

¶ Capitulum. v.

NOn multo poſt tẽpore iuſſio principalis epiſcopos vndiq; ad epheſum cõuenire precepit. Mox ergo poſt paſchalẽ feſtiuitatẽ: neſtorius cum maxima multitudine venit ad epheſum: inuenitq; plurimos epiſcoporum ibi fuiſſe collectos. Porro cirillus alexãdrinus modicum retardatus: circa penthecoſtẽ occurrit. Quinta vero die poſt penthecoſten: ⁊ iuuenalis hieroſolymorum venit. Porro Joanne anthiocheno tardãte mouebant preſentes epi queſtionẽ. Cirillus autem alexandrinus ep̃s: deflorationes quaſdam librorũ neſtorij faciebat cũ turbare volens. Etenim erat inimicus eius. Et cum plurimi deũ confiteantur eſſe ieſum/ego inquit neſtorius bitrẽ trinitrẽ nequaq; confitear deũ. Qua gratia mundus ſum a ſanguine veſtro et amodo ad vos non venio. Dum hec itaq; dixiſſet cũ reliquis cõgregabatur epiſcopis qui eius ſententiam ſequebantur. Preſentes ergo in duos ordines ſunt diuiſi. Porro cirillus cum ſuis facto concilio neſtorium vocauerunt. At ille non obediuit. Differens in preſentiam ioannis anthiocheni Qui vero circa cirillum omilias neſtorij quas de hac queſtiõe protulerat ſepius relegentes. et ex ipſis iudicantes eum velut blaſphemantem dei filium damnauerũt. Hoc facto: qui circa neſtoriũ aliud apud ſe concilium facientes damnauere cirillum ⁊ cum eo mennonem epheſine ciuitatis epiſcopum. Non vero poſt multum venit etiam ioannes anthiochenus epiſcopus/⁊ cognoſcens que geſta ſunt: indignabat contra cirillũ tanq̃ ſeditionis auctorem: eo q̃ ſic feruentiſſime neſtorij feciſſet damnationem. Porro cirillus cum iuuenale volens ſe vlciſci contra ioannem damnauit etiam ipſũ. His tali mixtione confuſis cognoſcens neſtorius cõtentionẽ/ad quãdam perniciem perueniſſe dei genitricẽ mariã vocabat dicẽs. Dicat inquit etiã dei genitrix maria ⁊ ea que offerunt triſtia conquieſcãt. Sed nullus eũ ex penitẽtia talia dicentem ſuſcepit. Quapropter hactenꝰ dãnatus ⁊ in exiliũ miſſus oaſin habitare dinoſcitur

noſcitur. Hunc ergo terminum ſynodus habuit: que geſta ſunt conſulatu baſſi et anthiochi viceſimaoctaua die iunij menſis.

¶ Capitulum. vj.

Dorro ioãnes veniens anthiochiaꝫ ⁊ plurimos epiſcoporum colligens: damnauit cirillũ cũ iaꝫ eſſet in alexãdria. Poſt paululum vero tẽpus inimicicias reſoluentes/ad gratiaꝫ ſunt regreſſi: et ſedes alterutris reddiderunt. Poſt damnationem vero neſtorij/dura cõſtantinopolim turba contra eccleſiaꝫ facta eſt. Diuiſus eſt namqꝫ populus propter tepidum ei⁹ ſicut dixi tractatuꝫ. Clerici tamẽ omnes cõmuni decreto eũ anathematiſauerũt. Sic enim nos chriſtiani contra blaſphemos prolatum ſolemus appellare decretum quando eum velut in marmore ſcriptum manifeſtum cunctis oſtendimus.

¶ Capitulum. vij.

His itaqꝫ prouenientibus de electione epiſcopi queſtio rurſus exorta eſt et multi philippum cuius iã feci memoriam plurimi proclum eligebãt. Potuitqꝫ procl⁹ tenere põtificatũ niſi q̄dam procerũ prohibuiſſent dicẽtes regulam eccleſiaſticã nõ ꝑmittere eũ qui alterius ciuitatis ep̃s nominat⁹ eſt ad alteram migrare ciuitatem quod dictũ pp̄ls reuocauit. Cũqꝫ quatuor trãſiſſent menſes: poſt Neſtorij dãnationẽ maximian⁹ ordinatur ep̃s: in monachica q̄dem vita preſbyterorum tamẽ collegio cõſtitutus. Is enĩ opinionem reuerẽdi viri olim habuerat eo ꝙ ꝓprijs ſumptibus monumẽta fabricaret vt in eis religioſorũ corpora ſepeliret. Erat enĩ ydiota ſermone et ſub q̄ete viuere potius eligebat.

¶ Capitulum. viij. A

Quia vero quidã dicebãt eccl'iaſticã regulã ꝓhibere: ne procl⁹ cõſtantinopolitanam teneret eccl'iam: cũ cizico fuiſſet ordinat⁹ volo ꝓ hac re pauca narrare. Nõ enĩ mihi hoc vere dixiſſe vidẽtur: ſed aut inuidia faciente aut ignorantes eccl'iaſticaꝫ ſanctionẽ ꝓhibuerũt que frequenter in eccleſijs vtiliter facta noſcunt. Euſebius itaqꝫ pamphili in ſexto eccleſiaſtice hyſtorie libro alexãdruꝫ vni⁹ capadocie ciuitatis ep̃m refert: quia cũ veniſſet cauſa orationis ad hieroſolimã: tentus ſit ab eius ciuibus ⁊ in locuꝫ narciſci ep̃i conſtitutus: ⁊ de cetero omni vita ſua ipſi eccleſie ꝑſediſſe. Sic igit̃ apud veteres ſine vlla differẽtia de ciuitate ad aliã migrabat ep̃s dũ vtilitas euocaret. Oportet autem etiaꝫ regulã huic operi copulari: vt oſtendatur quia mentiti ſunt q̄ proclum inthroniſare ꝓhibuerũt. ¶ Regula. xviij.

¶ Si quis ep̃s ordinatus ad parrochiaꝫ in qua ordinatus eſt minime ꝓficiſcitur non ſua culpa: ſed ſine pp̄lo reſpuẽte aut propter quamlibet aliaꝫ cauſam nõ neceſſitate factã hunc honore miniſterioqꝫ participari tantum: nec euꝫ miſceri reb⁹ eccleſie in qua collectas celebrat eccleſia ſed ſuſtinere quod ꝓuincie ſynodus ſuo iudicio terminauerit. Hec itaqꝫ r̃la eſt.

Quia vero plurimi epiſcoporũ ex alijs ciuitatibus ad alias propter vtilitates tẽporum ſunt migrati nomina eorũ q̄ ſunt mutati ſubdim⁹. Perigenes in petris ordinatur epiſcopus: ⁊ quoniam ciues ei⁹ eum ſuſcipere noluerunt romane ciuitatis epiſcopus iuſſit eum inthroniſari in chorinto metropoli defuncto eius epiſcopo eiqꝫ donec aduixit eccleſie prefuit. Gregorius nazanzenus prius vnius capadocene ciuitatis fuit epiſcopus. deinde nazanzo cõſtitut⁹ eſt. Melecius prius in ſebaſtena eccleſia prefuit/⁊ poſtea anthiochie preſul eſt conſtitut⁹ doſiotheuꝫ Selentie epiſcopum. Alexander anthiochenus epiſcopus in Tharſum cilicie demigrauit. Reuerentius ab arſis phenicie in Thirum migratus eſt. Ioannes de Gordo lydie mutatus eſt in proconiſſuꝫ: ⁊ in ea preſidet eccleſia. Palladi⁹ ab helinopoli mutatur in aſpona. Alexander ab hellinopoli in adrianos mutatus eſt. Theoſebius ab apamia aſie tranſfertur in eudoxiopolim que dudum ſalambria vocabatur. Policarpus de vrbe antapriſtena miſie in Nicopolim thracie mutatus eſt. Hierophil⁹ de trapezapoli phri-

gle/migratus eſt in plurinopoli trachie.
Optim⁹ ab agadamia phrigie in anthio
chiam preſidie migratur. Siluan⁹ a phi
lippo polithrachie mutatur in troadam.
Tantos igitur quantos ad preſens inue
nimus ex proprijs ciuitatibus ad alias
migraſſe nos memoraſſe ſufficiat. De ſil
uano tñ qui ex philippopoleos in troada
migratus eſt vtile iudico pauca narrare.
¶ Siluan⁹ quidã ꝟ rethor fuit prius
throili/ ſophiſter ad pfectũ xpian⁹ vitãq́
monachicã diligẽs. Js em̃ doctoris pal-
lio vti deſpexit. Quẽ poſt hec Attic⁹ ep̃s
cõprehẽdẽs ep̃m philippopoleos ordina
uit. At ille tribus annis in thracia degẽs
nec frigora terre valẽs cũ haberet corp⁹
valde debile atq́ ſubtile rogauit atticuz
vt eũ in locũ aliũ cõſtitueret dicẽs nõ ob
aliã cãz niſi ꝓpter frigus ea locavitare.
Cũq́ alter pro eo fuiſſet ordinat⁹ manſit
ſiluan⁹ cõſtantinopolim vitã monachicã
pfecte cuſtodiens. Tantũq́ ſine vlla fuit
arrogãtia vt plerũq́ in tãta multitudine
ciuitatis ſolus de ſparto ꝓcederet. Quo
dã ꝟo tpe pretereũte/ troiane pſul eccl'ie
morit. Troianiq́ venerũt petẽtes ep̃m.
Cũq́ cogitaret attic⁹ quẽ ordinare debe
ret/ ſubito cõtigit ad eũ ſalutandũ veni
re ſiluanũ. At ille videns eum mox cogi
tare ceſſauit. Tũc ad ſiluanũ. Nõ habes
inquit vlteri⁹ occaſionẽ pro qua eccl'iaſti
cas curas poſſis effugere. Troiana nãq́
nõ hz frigus: ſed ecce apparatus eſt tuo
corpori oportunus a deo locus. prepara g̈
temetipm̃ ⁊ ad troiã ꝯtinuo proficiſcere.
Migrat g̈ Siluan⁹. Quo facto miraculũ
qđ inter eius man⁹ acceſſerit enarrabo.
Nauis maxima que grãdes colũnas de
uexit: nuper in littore troiano fabricabat
Cũq́ eam ad mare voluiſſent deducere
multis funib⁹ atq́ populo trahente nul-
latenus mouebatur. Quod cũ plurimis
diebus ageretur: ſuſpicati ſunt nauem a
demonio retineri. Tunc ad ſiluanum ve
nientes epiſcopum rogauerunt euz vt in
eo loco daret orationẽ credentes hoc mo
do trahi nauem. At ille humili ſermone
dicebat ſe eſſe peccatorem/ aſſerens hoc
opus alicuius eſſe iuſti/ non tamen ſuũ.
Quem dum rogaſſent venit ad litt⁹. Fa-
ctaq́ oratione tetigit vnuz funem: iubẽs
vt inſiſterent operi cũ labore. Tunc illis
presbyteris impellentibus curſum na-
uis ad mare proceſſit hoc miraculũ reue
rẽtiam illius viri cũctos fecit habere ꝓ-
uinciales. Qui dũ eſſet etiam in alijs re-
bus eximius/ videns clericos etiã de cõ-
tẽtione litigantiũ negotia facientes: nul
lum clericum aliquando iudicare prece-
pit: ſed petitiones poſtulantiũ ipſe ſuſce
pit. Rogabat vnum fidelium laicoꝝ ama
toremq́ iuſtitie: vt ipſe litigantibus in-
tereſſet ⁊ terminum iuſtitie definiret. Ob
quam rez maximam apud omnes gloriã
conſecutus eſt. Cũ igitur maximian⁹ in
vrbe conſtantinopolitana ordinat⁹ fuiſ-
ſet epiſcopus/ conſulatu baſſi ⁊ anthonij
quinta ⁊ vicesima die mẽſis octobris cau
ſe eccleſiaſtice quieuerunt. Capi. ix.

CIrca hoc tem
pus multi iudeorum in cre
ta chriſtiani facti ſunt pro
pter huiuſmodi paſſionez.
Quidã ſeductor iudeus fin
xit ſemetipſum eſſe moyſem ⁊ celitus de
ſtinatum: vt iudeos illã inſulam habitã-
tes p mare duceret ipſum ſe eſſe dicens
qui olim filios iſrael p rubrũ mare ſalua
uerat. Circuibat itaq́ toto ãno vnãquã-
q́ illius inſule ciuitatem: ſuadebatq3 iu
deis vt crederent / monens vt oẽs pecu-
nias atq3 poſſeſſiones relinquerent. Cũ
vtiq3 deducti per ſiccum mare ad repro
miſſionis gaudia peruenirẽt. At illi hac
ſpe capti omne opus ꝓprium negligebãt
contemnentes etiam poſſeſſiones ſuas: ⁊
dimittentes eas quibuſcunq3 pſonis.
Cumq3 deueniſſet dies quam deſignaue
rat ſeductor ille iudeus eo precedente
ſequebantur omnes cum coniugibus
et pueris: deduxitq3 ad quandam ru-
pem decliuius incũbentẽ: iuſſitq3 vt tho
morum ſchemate ſemetipſos euoluerẽt.
Hoc igit faciebãt priores. Et cũ venirẽt
ad rupes repẽte moriebant tã dilacerati
acutis rupib⁹ q̃ in aqua necati: plus tñ
mori potuerũt niſi deo ꝓuidente quidaz
viri chriſtiani ſuperueniſſent piſcatores
atq3 negotiatores qui alios cũ necarent
eripientes recreauerũt. Tũ maluz eorũ
ſtultitie ſentientes alios ne ſemetipſos

ſactu interficerent: tenuerunt nũtiantes eoꝝ morte q̃ primo ceciderãt. Qui etiaȝ cognoſcentes ſeductionẽ: culpabãt ſe eo ꝙ facile credidiſſent. Cũq; voluiſſent illum perimere ſeductorem: cõprehẽdere nequerũt. Repẽte nãq; diſparuit: dedicq; ſuſpitionẽ: q2 demõ fuiſſet erroneus hũano ſcemate circũamict⁹ pro hac itaq; paſſiõe multi tũc credẽſiũ iudeoꝝ ad xp̃ianã conuerſi ſunt fidem.

Capitulum.x. A

Interea incendiũ in ciuitate cõſtãtinopolitana factũ paulatim peruenit ad termas q̃ vocãtur achillee: deinde ad locum q̃ dicitur pelargus ita vt nouacianorũ comprehẽderetur eccleſia. Tũc fertur paulũ eoꝝ epiſcopum inter flãmas eccleſie reſtitiſſe ſupplicãtem deo ne eccleſia cremaretur. Qui loc⁹ ereptus eſt. et hactenus ſeptimadecima die menſis auguſti apud nouatianos collectio celebratur. Hunc tamẽ locũ nõ ſolũ chriſtiani: ſed etiã pagani ex eo tẽpore venerantur: Maximianus igitur cũ duos B annos ⁊ ſex menſes eccleſiã gubernaſſet defunctus eſt, ꝯſulatu ariobinde ⁊ aſparis die duodecima mẽſis aprilis: in ſeptimana maiore ieiuniorum feria quinta. Tũc igitur theodoſius imperator ſapiẽter cauſaȝ proſpexit ne rurſus de epiſcopatu ſeditionis queſtio aut tumultus in eccleſia naſceretur. Cũ adhuc ergo corpus maximiani iaceret preſentibus epiſcopis: precepit inthroniſare ꝓclum. Qđ etiã romani epiſcopi celeſtini litere firmauerũt quas ad cirillũ alexãdrine deſtinauit epm̃ ⁊ ad Joãnẽ anthiochenũ ⁊ rurſum theſſalonicẽſem dicens: q2 nihil ꝓhiberet alterius ciuitatis exiſtẽtẽ epm̃ in aliã demigrari. Inthroniſatus igitur ꝓclus exequias maximiani corporis celebrauit: de q̃ t̃ps eſt vt pauca dicamus.

Capitulum.xj.

Procl⁹ ab etate primo lector fuit apud doctores tamen obſeruãs zelator quidẽ rhethorice. Qui dũ ad ꝑfectã veniſſet etatẽ. Plerũq; cum attico erat epiſcopo exceptor ſermonũ eius. Et dũ ꝓficeret ab attico dyaconus ordinatur poſtea preſbyter. A ſiſinnio vero cizici cõſecrat epiſcopus. Hec equidẽ ei primitus prouenerũt: poſtea thronũ cõſtãtinopolitane ſortitur eccleſie. Erat enim vir morib⁹ optimus ⁊ ab attico vtiliter erudit⁹: oĩa eius imitabat. Sed in iſto patientia potior apparebat. Et ille quideȝ hereticis ſe terribilẽ oportune mõſtrabat: iſte vero omnibus mitis erat: et ſic eos potius q̃ violenter flectere nitebat nullã hereſim fatigare volẽs: in hac parte theodoſium imitatus imperatorem. Ille nãq; iudicabat cõtra culpabiles imperiali nõ vti poteſtate. Hec autẽ paruipendebat ſiquis de deo nõ ita ſaperet ſicut ipe. In his igitur etiam imperator laudabat eũ: cum ⁊ ipſe veros ſacerdotes imitaret ⁊ nequaq̃ perſequi volẽtes admitteret. Ego tamẽ preſumptiue dico: q2 manſuetudine oẽs veros ſacerdotes euicerit. Ob quã cauſaȝ hoſtes ſuos extra belli certamia ſubiugabat: ſicut oſtẽditur in Joãne tyrãno et facta poſt hoc perditione barbaroruȝ.

Capitulum.xij.

Poſt interitum nãq; tyranni barbari quos ille cõtra romanos ſuum euocauerat in auxiliũ parati erant romanoꝝ fines inuadere. Hec audiẽs imꝑator conſuete hanc ſollicitudineȝ deo commiſit: ⁊ orationibus occupatus cito promeruit quod queſiuit. Que enim prouenerunt barbaris enarranda ſunt. Dux enim eorũ nomine rugas fulmine percuſſus interijt. Secutaq; peſtis maximã partẽ eorũ hoim̃ interemit. Et nõ ſolũ hoc ſuffecit ſȝ etiã ignis de celo deſcẽdẽs plurimos q̃ videbãt remãſiſſe cõſumpſit. Que res barbaros i formidine magna ꝯſtituit nõ ſolũ: q2 ꝯ gẽtẽ romanoꝝ fortiſſimã arma leuare pſũpſerãt: ſȝ q2 ſic eos a forti deo ꝯſpiciebãt: Tũc eñ ꝓclus epũs de ꝓphetia ezechiel corã eccl'ia facies ſmonẽ de collata ſalute ab oib⁹ eſt laudatus. Cui⁹ ꝓphetie v̄ba ſunt fili hoib⁹ ꝓphetiza in gog principe moſoch et tubal. Judico eñ eũ morte ⁊ ſanguine ⁊ ymbre diluuij

et lapidibus grādinis: ⁊ igneꝫ ⁊ ſulphur pluā ſuper eū ⁊ oēs q̄ cū eo ſunt. Et poſt pauca. Et ſcient q: ego ſum dominus.

¶ Capitulum.xiij.

TBitur imperatori ꝓpter ſuā māſuetudinē ⁊ alia plīma preſtitit de⁹ q̄rū vnū illō eſt. Erat ei filia ex eudoxia noīe eudoxia. Hāc valētinianus cōſobꝛinus ei⁹ heſperiarū partiū ab eo factus imperatoꝛ, perijt vxoꝛē. Cūq; theodoſius annuiſſet cogitabat in medio itineris quodam loco nuptias celebrare. Placueratq; vt theſſalonicā ambo venirēt. Inter hec nūtiauit valētianus ne fatigaret theodoſius: ipſe eni vēturū ſe ꝯſtātinopolim cō pꝛomiſit. Cūq; ergo partes muniſſet heſperias: ꝯſtātinopoliꝫ venit ad nuptias Quibus celebratis cōſulatu yſidoꝛi ⁊ ſenatoris vxoꝛe ſumpta reuerſus eſt.

¶ Capitulum.xiiij. A

Non multo poſt eps ꝓclus eos q̄ ꝓpter Ioānis depoſitionē ſegregabātur/ eccleſie reſtituit. Sapiētiaq; ſua eoꝝ triſtitiā mitigauit hoc mō. Coꝛpus eni Ioannis in cumanis ſepultū: triceſimoquinto anno poſt depoſitionē ꝯſtātinopolim iubēte imperatoꝛe reuocauit: ⁊ publice diuulgatū in eccleſia apoſtoloꝝ multo honoꝛe recōdidit. Quod actū eſt ſexies decies ꝯſulatu honoꝛij theodoſij ſeptimadecima Ianuarij mēſis die. Paulus q̄q;
B nouatianoꝛū eps eodē cōſulatu viceſima Iulij mēſis die defunct⁹ eſt. Qui cū egrotaret nec dietā cōſuetā trāſgreſſus eſt: nec orationes ſolitas pꝛetermiſit. Cumq; eſſet moꝛti vicinus euocauit oēs clericos ſuos dicēs. Cogitate epm eligere donec viuo: ne poſt hec turbas eccleſie noſtre ſuſtineāt. Illis vero ei potius electionē dātibus: paulus ait. Ergo ſcriptā mihi huiuſmodi date profeſſioneꝫ: quia ipſum eligetis quē ego decreuero. Quibus hoc facientibus atq; ſubſcribentib⁹ marciani preſbyteri nomē in carta cōſcripſit atq; ſignauit. Fecitq; pꝛiores ſimiliter ſignare pꝛeſbyteros: eam q̄ certā apud marchum depoſuit. ſcitharū eccleſie nouatianoꝛū epoꝛum dicēs. Si vixero mihi redde. Si moꝛtuus fuero hic inuenietis qui debeat oꝛdinari. Poſt cuius obitū tertia die reſignantes: ⁊ marciani nomē inuenietes eiuſq; laudātes electionem ſine vlla moꝛa miſerūt in thyberiade frigie vbi tūc habitabat. Et cōpꝛehenſum deduxerunt viceſima pꝛima die ei⁹ menſis ⁊ oꝛdinauerunt epiſcopum.

¶ Capitulum.xv.

Theodoſius igitur iperatoꝛ ꝓ beneficijs a deo ſibi collatis gratias referebat pluribus chꝛiſto ſua vota cōpenſans cōiugēq; ſuā eudoxiā ad hieroſolymā deſtinauit. Hoc enim ⁊ ipſa votum habuerat ſi filiam videret nuptā. Que tam hieroſolymis eccleſias conſtitutas q̄ ꝑ ſingulas ciuitates poſitas honoꝛauit ⁊ cuꝫ pergeret et cum denuo remearet.

¶ Capitulum.xvj.

Proclus aūt epiſcopus eodeꝫ tempoꝛe ſeptimo decimo imperatoꝛis theodoſij cōſulatu: rem mirabilē operatus eſt quā nullus pꝛioꝛum fecit epiſcopoꝛum. Cum enim ſirinus epiſcopus ceſarie capadocie moꝛtuus fuiſſet: aderāt, ceſarienſes petentes epiſcopū. Cūq; cogitaret quē eis oꝛdinare debuiſſet cōtigit vt ad eū ſalutandū die ſabbato ſenatoꝛes vniuerſi venirent. Inter quos thalaſſius q̄ prefecturā illirici miniſtrauerat dignitatē. Cūq; futurus eſſet ſicut habebat fama oꝛiētalem regere ꝑfecturā: miſſa manu ꝓclus pꝛo pꝛefecture dignitate epiſcopatum ei ceſariane ciuitatis impoſuit. Hec equidem in eccleſia illo tempoꝛe gerebātur.

¶ Nos autē hic terminum faciamus hyſtoꝛie in pace gubernari cunctas eccleſias exoꝛantes. Nos ergo o ſacratiſſime homo dei theodoꝛe tuaꝫ compleuimus iuſſionē finē facientes hyſtoꝛie. In anno ſecūdo trecenteſime quinte olimpiadis ꝯſulatu ſepties decies impatoꝛis theodoſij percontulimus.

¶ Finis.

Incipit tabula huius libꝛi.

Abacuth.
Inuentio coꝛpoꝝ ſanctoꝝ ꝓphetarum abacuth ⁊ michee.lib.ix.capitulo.xlix.
Achacius.
Quō achacius hereticus ceſarieñſis ep̄s preuenit imperatoꝛē cōſtātiū ⁊ ad partē hereſis ſue traxit eū.libꝛo.v.cap.xxv.
Quō acaci⁹ nomē ſititudinis filij ad patrē extinguere molliebat.li.v.ca.xxix.C.
De arboꝛe in qua paſſus eſt ſanctus miles achacius.lib.x.cap.xxxv.
De beato achacio amide ciuitatis ep̄o ⁊ eius claris actibus ⁊ beneficētia in inimicos.lib.xi.cap.xvi.
Acepſimas.
De paſſione.ſancti acepſime ⁊ ſocioꝛum eius.lib.viij.cap.ij.G.
Geſta acepſime ⁊ zeumacij monachoꝛuꝫ libꝛo.viij.cap.vi.A.
Aceſius.
Quō reqſitus aceſius hereticus a cōſtātino cur nō cōmunicaret oꝛthodoxis hereſis ratiōē aſſignauit.lib.ij.ca.xiij.B.
Accuſatio.
Quomodo ꝯſtātinus accuſatoꝛes ep̄oꝝ noluit audire ſed libellos accuſationum audire fecit.lib.ij.cap.ij.A.
Acticus.
Quō acti:us arſatio ſucceſſit in cōſtātinopolitano ep̄atu.lib.xi.cap.xxij.
De bonis moꝛibus ⁊ p̄claris geſtis eiuſdem.lib.xi.cap.ij.
De eodem ⁊ quomodo moꝛtem ſuā predixit.lib.xij.cap.ij.
Agapitus.
Quō agapitus macedonius ſynadēſem ep̄atum tenuit expulſo theodoſio ꝓpter eccleſie vniōnē quā fecerat.li.xi.cap.iij.
Alaphio.
Quomodo alaphio vir literatus ꝑ beatū hylarionē a demone curat⁹ xp̄ianus factus ſit.libꝛo.vi.cap.xxviij.B.
Allaricus.
De allarico rege gothoꝝ.li.x.cap.xxiiij.
Quomodo allaricus romā vaſtauit ⁊ de mirabili huius deſtructionis occaſione libꝛo.xi.cap.x.
Affrates.
Sancti affratis monachi cōſtantia ⁊ geſta.lib.viij.cap.iiij.
Alleluya.
Quomodo olympus philoſophus in tēplo ſerapis audiuit nemine illic exiſtēte cantare alleluya.lib.ix.ca.xxvij.B.
Alexander.
Quomodo alexander alexandrinus ep̄s arrium excōmunicauit.lib.i.cap.xij.
Exēplar epiſtole eiuſdē alexādri ad vniuerſas eccleſias cōtra arriū ⁊ euſebiū nichomedie.lib.i.cap.xiij B.
Exēplar epiſtole eiuſdē alexādri ad alexādrū cōſtātinopolitanū cōtra impium arrij dogma.lib.i.cap.xiiij.
Quō alexāder cōſtātinopoleos ep̄s cauſam eccleſie cōtra arriū deo oꝛationib⁹ cōmēdabat.lib.iij.cap.x.B.
Geſta alexandri anthiochene ciuitatis epiſcopi.lib.x.cap.xxv.
Ambroſius.
Electio beati ambꝛoſij in mediolanum epiſcopum.lib.vij.cap.viij.B.
Quomodo beatus ambꝛoſi⁹ repꝛehēdit imperatoꝛem valētinianum ꝓpter ſuos iudices male iudicātes.li.vij.ca.viij.C.
Quomodo iuſtina imperatrix ꝓpter arrianā hereſim infeſta fuit beato ambꝛoſio.lib.ix.cap.xx.C.
Cōſtātia ambꝛoſij in repꝛehēſione theodoſij magni.li.ix.cap.xxx.
Lex quā ꝓferre curauit ambꝛoſius per theodoſium.li.ix.cap.xxx.B.
Quomodo coꝛrexit theodoſiū ꝓpter chori introitum.li.ix.cap.xxx.C.
Ammonius.
Celibatus ⁊ caſtitas ammonij monachi ⁊ ſponſe ſue.li.i.ca.x.G.H.I.K.
Item de geſtis eiuſdeꝫ.lib.viij.cap.i.H; item.A.D.
Bellum monachoꝛuꝫ pꝛo cyrillo alexandrino ꝯtra hoꝛeſtē pꝛefectum quoꝝ dux erat alter ammonius.li.xi.cap.xi.B.
Anaſtaſia.
Oꝛatoꝛium ſancte anaſtaſie ideſt reſurrectionis chꝛiſti.⁊ quare ſic vocatur.lib.ix.capitulo.ix.
Amphilochius.
Quomodo ad ſapientiſſimam ſuaſioneꝫ magni amphilochij theodoſi⁹ magnus

arrianorum conciliabula prohibuit.lib.
ix.capitulo.xxv.

Angelus.

Quomodo per angelorū viſionē tribus
vicibus gaynas tyrānus eſt repulſus ab
vrbe cōſtantinopoleos.li.x.ca.vj.B.
Quomodo ſancti angeli viſibiliter appa
ruerūt promittētes victoriā cōtra ſarra
cenos ⁊ perſas.li.xj.ca.xv.C.

Ammon.

Geſta ſancti ammon.li.viij.c.j.K.

Anthonius.

De virtutibus et vita magni anthonij
lib.j.cap.xj.D.
Quomodo beatus anthonius vidit ani-
mam beati ammonij in celum deferri.
lib.j.cap.xj.K.
Sōniū beati anthonij circa ventura he-
reſum pericula.li.vj.ca.v.B.
Quoddam ſancti anthonij dictum nota
bile.lib.viij.cap.j.G.
Quomodo beatus anthonius cōtra ar-
rianā hereſim profectus eſt alexandriā.
lib.viij.ca.v.B.
Quomodo didimū conſolatus eſt ſuper
oculorum amiſſione.lib.viij.cap.viij.B.

Anthiphona.

Qua occaſione antiphone i eccleſia ale-
xandrina fuerunt decantate.li.x.cap.ix.

Antropomorſita.

De ortu hereſis antropomorphitarum
dicentium deum habere corporea mem
bra.li.x.cap.vij.A.

Apolinaris.

Apolinaris hereſiarcha et eius hereſis.
lib.v.cap.xliij.
Ortus hereſis apolinaris laodiceni.lib.
ix.cap.iij.A.
Epiſtola damaſi ad orientales epōs ſup
dānatione apollinaris ⁊ thimothei.lib.
ix.cap.xv.
Quomodo per Julianum apoſtatam p-
hibita lectura poetarū chriſtianis apo-
linaris ſyrus bibliam metrico carmine
compoſuit.lib.vj.cap.xxxvij.A.

Apolo.

Quomodo phicij apolinis templum in-
cenſum eſt:et ſimulachrum in puluerem
redactum.lib.vj.cap.xxxj.
Reſponſa apolinis delphici ad licinū li.
j.c.viij.B.

Reſpōſuz apolinis delphici ad iulianuz
lib.vj.cap.xliij.A.

Apelles.

Geſta ſancti apellis monachi.libro.viij.
capitulo.j.W.

Apolonius.

Geſta ſcti apolonij mōachi.li.viij.c.j.U.

Archadius.

Quomodo theodoſius magnus archa-
diū deſignauit imperatorē.li.ix.c.xviij.
De imperio archadij in oriēte ⁊ quomo-
do exercitus eius interfecit prefectū ſuū
libro.x.cap.j.
Mors imperatoris archadij et de eius
quodam mirabili ſigno.li.x.cap.xxxv.

Armenia.

Conuerſio gentis armeniorum ad fidez
libro.iij.ca.j.

Arrius.

De initio arrij heretici ⁊ ortu hereſis ar
riane.lib.j.cap.xij.A.
Quomodo excōmunicatus eſt per alexā
drum alexandrinum epiſcopum.libro.j.
capitulo.xij.B.
Due epiſtole alexandri alexandrini con
tra arrium.lib.j.cap.xiij.⁊.xiiij.
Epiſtola arrij ad euſebium nichomedie
epiſcopum.li.j.cap.xv.
Quomodo arrius per ſuos complices la
borauit vt ad communionem reciperé-
tur.lib.j.capi.xix.A.
Occaſio congregandi conciliuz eccleſie
in niceam propter arrium.li.j.ca.xxj.C.
Quod nonnulli epiſcoporum in concilio
niceno partē defendebant arrij licet oc-
culte.lib.ij.cap.v.A.
Quomodo in cōcilio niceno omnes pre-
ter paucos vnanimiter arriū dānauerūt
lib.ij.capi.v.F.
Quod ſancti patres nomen cōſubſtātia
litatis in trinitate propter arrij blaſphe
miam inuenerunt.li.ij.cap.vij.B.
Edictum conſtantini magni de dānatio
ne arrij ⁊ cōbuſtione librorū eius lib.ij.
capitulo.xv.
Expoſitio fidei fallax quam fecit arrius
coram cōſtantino poſt reuocationē eius
ab exilio.li.iij.cap.vj.A.
Quomodo hec expoſitio examinata eſt
in concilio hieroſolimitano:⁊ ab hereti-
cis recepta.li.iij.ca.vj.B.
Quomodo epiſcopi arrij ſequaces ꝑ fal-

tas accuſationes procurauerunt beatū athanaſium in exilium mitti. li.iij.c.viij.

Quomodo arrius per prātem euſebij nichomedie renitēte alexādro conſtantino politano iubente principe voluit in eccleſie communionem recipi.li.iij.c.x.A.

Quomodo conſtātinus rurſus examinauit arrium et reſpondendo cautum periurium commiſit arrius.lib.iij.capi.x.C.

Nephanda diuino iudicio arrij mors.libro.iij.ca.xi.C.

Quomodo latrine in quibus ceciderunt arrij inteſtina poſtea per quēdam arrianū in domū ſunt edificate.li.iij.ca.x.E.

Quomodo conſtātinus letabatur ſuper diuino iudicio in arriū facto.libro quarto.ca.xij.A.

Quō arriani catholicos ī naue cōcremauerunt.libro quarto capitulo.ij.

Quomodo orietalis regio labefacta eſt arriana hereſi:occidentalis vero non libro.ix.ca.iiij.B.

Quomō arriani ab eccleſijs pulſi ſunt libro.ix.capitulo.x.

Rumores falſi conficti per arrianos in odium theodoſij magni.libro.ix.capitulo.xxiij.B.

Diuiſio arrianorū inter ſe ꝑpter nomen paternitatis.li.ix.cap.xl.A.

Arſenius.

Arſenij geſta.li.viij.capi.j.A.

Arthemius.

Paſſio arthemij ducis egypti libro.vj.capitulo.xxxvj.

Arſacius.

De morte arſatij ſucceſſoris in ſedē iohānis criſoſtomi.libro.x.capitulo.xxij.

Aſpar.

Quomodo aſpar angelico ductu per paludes cū ſuo exercitu vſqꝫ rauennā puenit vbi tyrannum iohannem interemit. libro.xj.capitulo.xviij.

Aſterius.

Quō aſterius ſophiſta ſcripſit libros pro confirmatione dogmatis arriani. lib.iij. capitulo.ix.A.

Athanaſius.

Relatio athanaſij ad afros de geſtis cōtra arrium in cōcilio niceno.libro ſecundo.capi.vij.A.

Quomodo poſt beatum alexandrū athanaſius ſuſcepit epiſcopatum alexādrine eccleſie lib.tertio.ca.iiij.

Quomodo cōtra athanaſiū inſurrexerūt arrianorum epiſcoporum accuſationes & inſultus.libro tertio.capitulo.v.

Quomodo athanaſius imperatori cōſtātino fecit querimoniam de iniuſta damnatione ſui in concilio tyri per fautores arrij.libro tertio.ca.vj.C.

Quō athanaſius prio miſſus eſt ī exiliū apud treuerim galliarum.li.iij.capi.viij.

Quō conſtantinus iuſſit ab exilio reuerti athanaſium libro tertio.ca.xij.C.

Reuerſio athanaſij in alexandriā et epiſtole quas ſcripſit cōſtantinus ꝓ eo eccleſie alexādrine.lib.iiij.capi.ij.

Quomodo iterū per conſtantiū athanaſius a ſede ſua pulſus eſt.li. iiij.ca.iij.A.

Quō cōſtantius arrianis fauendo athanaſium depoſuit.lib.iiij.ca.v.

Quō athanaſius oſtendit cōſtanti inſidias fidei ab arrianis factas et quō ſuper his ſcripſit cōſtantio fratri ſuo.libro. iiij.capitulo.vij.

Calūnie producte cōtra beatū athanaſiū per arrianos in concilio anthiocheno. libro.iiij.capitu.ix.D.

Quod gregorio intrante alexandriaꝫ cū multitudine militū athanaſius miraculoſe euaſiret romam profectus eſt.libro. iiij.capitulo.xj.

Reuerſio ſecūda athanaſij in alexādrinam ſedem:& detractiones arrianorū cōtra eū.lib.iiij.capitu.xvij.

Fuga iterata athanaſij eo ꝙ cōſtantius arrianorum conſilio iuſſerat eum occidi lib.iiij.capitu.xix.A.

Quomodo accuſantes athanaſium corā conſtante imperatore defecerunt in ꝓbatione:nec ſe potuerunt purgare.lib. iiij. capitulo.xx.A.

De tribꝰ epiſtolis athanaſio ſcriptis ab imperatore cōſtantio.vt ad ſe reuerteret libro.iiij.ca.xxvj xxvij.et.xxviij.

Quomodo a cōſtātio receptus eſt athanaſius poſt exilium . lib. iiij.capitu.xxx.

Quomodo athanaſius hieroſolymis celebrare fecit concilium.lib.iiij.ca.xxxiij.

Quomodo iterum athanaſius cōſtantij furorem declinans fugit et latuit.libro quarto capitulo.xxxviij.

Quomodo athanaſi⁹ iuſſus occidi mira
culoſe euaſit man⁹ militū.li.v.cap.j.et.ij.
Epiſtole athanaſij ꝯſolatorie ad ꝟgines
dilaceratas per georgium.libr.v.ca.iiij.
Quō athanaſi⁹ rurſus inſidias a conſtā
tio paſſus manus ei⁹ euaſit.li. v. c.xxvj.
Quomodo per cornicule vocem. futura
predixit.lib.v.ca.xxvij.
Quō athanaſius in alexandriā reuerſus
eſt.libro.vj.capitulo.xviij.
Quomodo athanaſius ſcribit ꝓ ſatiſfa-
ctione ſue fuge.libro.vj.cap.xxij.
Quō iteruʒ athanaſius iuliani iuſſu pul
ſus eſt.libro.vj.ca.xxvj.
Quō athanaſius factus eſt amicus ioui
niani imperatoris.libro.vij.capitu.v.A.
Quō valens voluit athanaſium alexan-
driam permanere.lib.vij.capitulo.xxvij.
Mors beati athanaſij alexandrini libro.
vij.capitu.xxxvj.B.

Augurium.

Quō auguratus eſt athanaſius per cor-
niculam.lib.v.capitu.xxvij.

Azanis.

Paſſio ſcti azanis eunuchi regis perſa-
rum.li.iij.capitu.ij.E.

Baptiſmus.

Quō theodoſius magnus in baptiſmate
apud teſſalonicā curatus eſt li.ix.ca.vj.
Quō quidam iudeus apud conſtantino
polim baptiſatus illico ſanitatē recepit.
libro.xj.capitu.iiij.
Quomodo ad oſtendendū cuiuſdā iudei
ſepius baptiſati fraudē aqua a vaſe ba-
ptiſterij repēte diſparuit.li.xj.ca.ix.

Barabanis.

Quō barabanis rex perſarum ꝓſequitur
chriſtianos.lib.xj.ca.xv.A.
Quō bellat cōtra romanos.li.xj.c.xv.B.
De acie barabanis immortali q̄ facta eſt
mortalis.li.xj.ca.xv.F.

Barbas.

Quō poſt theodoricū ordinaꝫ barbas ar
rianorū epiſcopus.lib.xj.cap.vj.

Barſis.

Barſis epiſcopi ediſſe geſta ⁊ exiliū.lib.
vij.capitu.xvij.

Baſilius.

Quomodo contra epiſtolas iuliani egre
gie ſcripſit ad eundem baſilius capado-
ces.libro.xj.capitulo.xxviij.
Quō beatū baſiliū capadocenā perſecu
tus eſt valēs imperator ſʒ deo obſtante
nihil potuit in eum.libro.vij.ca.xxxvj.
Paſſio ſcti baſilij eccleſie ancirane preſ-
biteri.libro quinto capitulo.xiiij.

Beniuolus

Quomodo beniuolus miles cingulū mi
litie ſponte ſoluit ne in fidei detrimētuʒ
iuſtine preceptum adimpleret. libro. ix.
capitulo.xx.D.

Beniamin

Geſta ſancti beniamin monachi.li.viij.
capitulo.j.P.
Paſſio ſancti beniamin dyaconi.libro.x.
capi.xxxiij.A.

Bichor

Paſſio ſancti bicor epiſcopi ſub ſapore re
ge perſarum.libro.iij.capitu.ij.H.

Bizantium

Quomodo cōſtātinus magn⁹ diuinitus
monitus eſt bizantium edificare q̄ ⁊ con
ſtantinpolim rome equauit.lib.ij.capi.l.

Blaſphemias

Quomodo prefecti iuliani blaſpheman
tes in chriſtum grauiter puniti ſunt lib.
vj.capi.xxxij.
Quomodo blaſphem⁹ ſagitta percuſſus
interijt.libro decimo capitulo.xxiij.B.

Bonum eccleſiaſticum.

Quomodo conſtantinus ſingulas eccle-
ſias prouinciales dotauit regio fundo.
libro primo capitulo.nono.H.

Britannio

Quomodo britānio tyrannice inuaſit im
perium.libro quarto capitulo.xxxvij.
Quomodo britannionē cōſtātius in gra
tiā recepit libro quinto capitulo.quinto.

Burgundio.

Qua occaſione burgundiones conuerſi
ſunt ad fidem chriſti. libro . duodecimo.
capitulo.iiij.B.

Buſiris

Conſtantia buſiris pro fide chriſti ꝯ ſuis
eſſet hereſi eucratiſtarū notatus libr.vj.
capitulo.xiij.B.

Caſtitas.

De admirabili caſtitate ammonij mona
chi.li.xj.c.vj.G H.

Cecitas

Quas gratias egit mar̄ꝫ calcedonie epi
ſcopus pro ſua cecitate libro.vj.c.vj.

Quomodo beatus anthonius didimum ſuper ſua cecitate conſolatus eſt libro. viij.capitulo.viij.B.

Cirillus.

Paſſio ſancti cirilli dyaconi repunitio eorum qui de ei⁹ iecore māducauerunt. libro.vij.capitulo.xv.C.
Quō in cōcilio ſelēcie cirillum hieroſolimorū epiſcopū arriani damnauerunt li. v.capitulo.xxxvij.
Qui epiſcopi cirillo depoſito hieroſolymorū rexerūt eccleſiā.li.v.capitulo.xl.B.
Quomodo alius cirill⁹ theophilo in ſede alexandrina ſucceſſit. libro. xj. ca.vij.

Concilium nicenum

Occaſio congregandi nicenū concilium. libro.j.capitulo.xxx.C.
De his qui ad nicenum conciliū conuenerunt.libro.ij.capitulo.j.A.
De quibus regionibus interfuerūt huic conſilio epiſcopi.libro.ij.c.j.C.
De numero epiſcoporum exiſtentiuz in cōcilio quibus omnibus conſtātinus neceſſaria miniſtrabat.li.ij.capi. j.D.
Quomodo nōnulli epiſcopoꝝ partē arrij tuebantur licet occulte li.ij.c.v.A.
Quomodo ſubſellia ⁊ ſedes pro numero epiſcoporū parari fecit conſtantin⁹ ⁊ ipſe met ſedit in inferiori ſede li.ij.capi.v.B.
Quō magn⁹ euſtachius anthiochen⁹ preſul prius ſedit et benedixit.li.ij.ca.v.D.
Quō conſtantinus omnes monuit ad pacem ⁊ ipſos queſtionibus diffiniendis ſe qui ſcripturas apoſtolorū ⁊ prophetarū. libro.ij.capi.v.E.
Qō oēs preter paucos vnanimiter arriū cū ſua doctrina damnauerunt. li.ij.ca.v.
Qō euſebius nychomedie in pleno cōcilio ſcripturam protulit blaſphemie que illic cito rupta fuit.li.ij.capi.vj.
Relatio athanaſij ad aphros de geſtis ī concilio nyceno.lib.ij.ca.v.A.
Quō ſancti patres inuenerunt in concilio nomen conſubſtantialitatis propter vnitatem trium perſonarum.libro ſecundo.capitulo.vij.B.
Quomodo vnigeniti ſanctiones de conuerſatione eccleſiaſtica in eodem concilio conſcripſerunt.li.ij.capi.vij.C.
Quomodo ſabinus eccleſie tracēſis eṗs ſacro detraxit cōcilio.li.ij.capi.viij.
Symbolū niceni cōcilij.li.ij.ca.nono. A.
Quod trecētum ſeptem̄ decē epi ample xi ſunt fidē ⁊ quinq; qui huic fidei ſubſcribere noluerunt in exilium depoꝛtati ſunt lib.ij.capi.ix.B.
Epiſtola euſebij pamphili de fide niceni cōcilij ad paleſtinos.li.ij.capi.xj.
Epl̄a niceni cōcilij ad alexandrinā eccleſiam.li.ij capi.xij.AB.
Quō cōcilium nicenū ordinauit celebrare paſcha.li.ij.capi.xij.C.
Quō epiſcopus nouatianoruz euocatus ad cōciliū fidei cōſubſtantialitatis cōſenſit.li.ij.ca.xiij.A.
Quō paſunci⁹ impediuit decretū de vxoribus abijciēdis poſt cōſecrationē ſacerdotū epoꝝ dyaconorū ⁊ ſubdyaconorum prius cōiunctorum.li.ij.ca.xiiij.A.
Quō magnus cōſtantinus euocauit oēm ſynodum ad cōuiuium ⁊ eis vale dixit.libro ſecundo capitulo.xiiij.B.

Concilium

Prima ſynodus hieroſolimorū vbi heretici arriuz ſuſceperunt libro.iij.ca.vj.B.
Quomodo in concilio tyri fautores arrij athanaſiū damnauerūt.libro.iij.ca.v.C.
Quō conſtantinus p epl̄as ſuas diſſoluit cōcilium tyri.li.iij.ca.vij.
Quomodo euſebius nichomedie abſq; auctoritate Julij romani pontificis celebrare fecit concilium anthiochenum vbi damnauerunt beatum athanaſium. lib. iiij.ca.ix.B.D.
Symbolum ab hereticis factū in cōcilio anthiocheno lib.iiij.ca.x.A.
Epiſcopi qui rome patiebātur exiliū tēpore conſtantij imperatoris propter fidē cōcilij niceni. li. quarto. capitulo. xv.A.
Quō iuli⁹ pontifex roman⁹ irritauit oīa facta in cōcilio tyri.libro.iiij.ca.xix.B.
Quot occidentales epiſcopi noluerūt recipere geſta in cōcilijs arrianorum neq; portitores eorū libro.iiij.capi.xx.B.
Quō iuſſu cōſtantij cōuocatū eſt ſardicē ſe concilium.libro.iiij.capi.xxj.A.
Numer⁹ epiſcoporū tā oriētaliū ꝙ̄ occidentaliū epiſcoporū conuenientiū in cōcilio ſardicenſi.libro.iiij.capi.xxiij.A.
Diuiſio facta in cōcilio per arrianos ⁊ ꝙ aliunde ſuum celebrauerunt cōciliū.lib. iiij.capi.xxiij.B.

Quō conciliū ſardicenſe damnauit accuſatoꝛes athanaſij ⁊ fidē niceni cōcilij roboꝛauit libꝛo quarto.capitulo.xxiij.C.
Epiſtola ſardicēſis cōcilij ad vniuerſos catholicos de damnatione arriane hereſis ⁊ arrianoꝛū epiſcopoꝛū ⁊ iuſtificatiōe athanaſij ⁊ alioꝛuꝫ oꝛthodoxoꝛū epiſcopoꝛum.lib.iiij.capi.xxiiij.
Quomodo athanaſius hieroſolimaꝫ veniens fecit ibi celebꝛare conciliū hieroſolimitanum.lib.iiij.capi.xxxiiij.A.
Exemplar epiſtole hieroſolimitane ſynodi pꝛo athanaſio.libꝛo.iiij. capitu.xxxvj.
Quō imperatoꝛ cōſtantius iuſſit cōciliū ſyꝛiniū congregari.lib.v.capitu.vj.
Symbolum fidei editum in cōcilio ſyꝛinio pꝛeſente cōſtātio vna cūviginti quinqꝫ canonibus.libꝛo.v.capitu.vij.
Secunda explanatio fidei facta in codē concilio multum a fideq diſſona libꝛo.v. capitulo.viij.A.
Quod ibi photini dogma damnatū eſt. lib.v.capitu.viij.B.
Quō oſyus:coꝛdube violētatus ſyꝛinio ſubſcripſit ſimbolo lib.v.capi.x.
Quō cōſtātius vocauit epos ad conciliū in ciuitate romana.libꝛ. v.capitu.xij.B.
Quō in cōcilio mediolano ǭrebāt epi heretici vt cōfirmarent eoꝝ epiſcopoꝝ depoſitio quos antea depoſuerāt li.v.c. xiiij.
Quomodo aduerſati ſunt occidentales epiſcopi arrianis querētibus,depoſitionem athanaſij i cōcilio mediolano.libꝛo quinto capitulo.xv.B.
Quomō conſtantius duo concilia voluit celebꝛari.vnum in arimino pꝛo occidentalibus epiſcopis.aliud in nycomedia ꝓ oꝛientalibus.lib.v.capitulo.xvj.C.
Cōciliū ariminēſe ⁊ geſta eiꝰ li.v.c.xx A.
Symbolum quod eidem concilio,pꝛeſentauerunt vꝛſatius et valēs heretici libꝛo. v.capitu.xx.B.
De contentionibus in eodem cōcilio factis lib.v.capitu.xx.C.
Epiſtola miſſa imperatoꝛi conſtantio a concilio arimino contra vꝛſatium ⁊ valētem.li v.capitu.xxj.
Quō cōſtantius plus honoꝛauit vꝛſatiū ⁊ valentem hereticos ꝙ concilium. lib.v. capitulo.xxj.B.
Epiſtola conſtantij ad concilium ariminenſe.libꝛo quinto capitulo.xxij.
Epiſtola concilij iterum ad conſtantium ⁊ diſſipatio concilij pꝛeter licentiā imperatoꝛis.libꝛo.quinto.capitulo.xxiij.
Epiſtola damaſi romani epi illiricis directa ꝓ fide niceni cōcilij in concilio ariminenſe roboꝛata.libꝛo.v.capitulo. xxix.
De his que ſcripſit athanaſius de concilio ariminenſe.libꝛo.v.capitulo.xxx.
Quō voluit cōſtātiꝰ ſcđm cōciliū i nicea celebꝛari in derogationē pꝛimi:ſed non paſſus eſt deus:libꝛ.v.capitulo.xxiij.B.
Geſta in cōcilio ſelētie:de pluribꝰ eiuſdē ſeſſionibus.lib.v.ca.xxxiij.
Dānatio ecij ⁊ macedonij in cōcilio cōſtātinopolitano.lib.v.capi.xxxvj.
Quod in huiuſmodi cōcilio depoſitꝰ eſt cyꝛillus.lib.v.capitulo.xxxvij.
Exemplar epiſtole miſſe ab hereticis q̄ tenuerāt ſynodum cōſtantinopolitanaꝫ. lib.v.capi.xlij.B.
Cōciliū alexādrinū cū athanaſio vbi de diuinitate ſpūs ſcti diffinitū ē.li.vj.c.xx.
Quō in codē diffinitum eſt de differētia ſubſtātie ⁊ ſubſiſtētie li.v.capi.xxj.
Quō valētinianꝰ ꝑcepit celebꝛari cōciliū ylliricum.lib.vij.capi.viij.D.
Quomodo certis eccleſijs mandauit valentinianus q̄ in codē conſilio geſta ſunt libꝛo.vij.capitulo.ix.
Epiſtola cōcilij yllirici eccleſijs diſcoꝛdātibus a fide niceni cōcilij. lib.vij.capi. x.
Cōciliū lampſacenū.libꝛ. vij.capi.xij.A.
Quō a valēte ipedita eſt ſynodus tharſi ⁊ ab hereticis ſoluta.lib.vij. capi.xxviij.
Quō theodoſiꝰ magnꝰ cōuocari fecit cōciliū cōſtantinopolitanū cētūqꝫ quinquaginta epiſcopoꝛum.lib.ix.ca.xij.A.
Decreta cōcilij cōſtātinopolitani lib. ix. capitulo.xiij.
Qđ ibi decretū eſt cōſtantinopolitanam eſſe pꝛimā eccleſiaꝫ dignitate, poſt romanam.libꝛo.nono.c.xiij.
Epiſtola oꝛientalium epiſcopoꝛū ad damaſum ſuper excuſatione de nō cūdo ad cōciliū romanum lib.ix.capi.xv.
Decreta plurima romani concilij.lib.ix. capitu.xvj.
De quadā alia ſynodo ꝑticulari conſtantinopolitana.libꝛo.nono.capitulo.xix.
Quomō beatus iohannes criſoſtomus

appellauit ad conſiliū vniuerſalis eccle
ſuper iniuſta eius dānatiōe per theophi
lum ⁊ eius complices.lib.x.c.xiij.
Conciliū epheſinū cōtra neſtoriū.lib.xij.
Conſeſſio.
Quō ſolēnis penitētia ab eccleſia cōſtāti
nopoli ablata eſt.libro.ix.capitulo.xxxv.
¶Conſecratio.
Quod non niſi a tribus epīs debeat epūs
conſecrari.lib.ix.capitulo.xliiij.
Conſtantia.
Exēplū quō fide incōſtātes ſunt indigni
principibus aſſiſtere.li.j.capi.vij.B.
Cōſtātia nobilis viri q̄ filiū negātē fidē
a ſe repulit.lib.vj.ca.xliiij.C.
¶Conſtantinus magnus.
Creatio cōſtantini magni in imperatorē
lib.j.capitu.iiij.AB.
Quō cōſtantinus decus imperij romani
mutauit in ſignū crucis.lib.j.ca.v.A.
Quedā falſa opinio grecoꝝ de baptiſma
te ꝯſtātini ⁊ eiuſdē reprobatiōe.li.j.c.vj.
Quō cōſtantinus terra mariq̄ licinium
vicit.libro primo.capitulo octauo.C.
Quō cōſtantin⁹ gratias agebat de eo ꝙ
dn̄s eum miniſtrum feciſſet pacis eccle-
ſiaſtice.lib.j.capi.ix.A.
Quō cōſtantinus omnia infirmauit q̄ per
predeceſſores ſuos facta fuerant contra
fidem chriſti.lib.j.capitu.ix.B.
Quomodo cōſtantinus omnes ab infa
mia relaxauit quos ꝑdeceſſores ſui per-
ſecutores eccleſie infames fecerant.lib.
j.capitulo.ix.C.
Qō martyrum ſubſtantiā q̄ fiſco addita
fuerat reſtituit.libro.j.cap.ix.D.
Quod diuinationibus eius tp̄e non erat
locus.lib.j.ca.ix.E.
Quō tempore eius edificabantur eccle-
ſie.lib.j.capi.ix.F.
Quō gothi ab eo petierūt gratiā q̄ alias
nationes ſuperabant.lib.j.capi.ix.G.
Quō ſingulas ecclīas ꝓuinciales regio
fundo dotauit.lib.j.ca.ix.H.
Quō ſignū crucis honorabat feruens in
dei ſeruitio.lib.j.ca.ix.I.
Quō ſuppliciū crucis ꝓhibuit ⁊ in num-
miſmate iuſſit imprimi.lib.j.capit.ix.L.
Quomodo conſtantinus proletariam le
gem aduerſus virgines a predeceſſori-
bus editam irritauit.libro primo capitu.
primo M N.
Quō placuit conſtantino vt de ciuilibus
foris formari poſſet appellatio corā epīs
lib.j.capitulo.ix.O.
Quō cōceſſit omnes in eccleſijs manumiſ
ſos ſub teſtimonio ſacerdotū romana ci
uilitate frui.lib.j.ca.ix.P.
Quō conſtantin⁹ dolebat ſciſma eſſe in ec
cleſia propter doctrinas.libro primo ca-
pitulo.xix.B.
Exemplar epiſtole cōſtantini magni ad
alexandrum alexandrie epiſcopum ⁊ ad
arrium.li.j.ca.xx.
Quō grauiter ferebat diſſenſionē de pa-
ſcha celebrando.li.j.ca.xxi.
Quō in cōcilio niceno ꝯſtantinus noluit
cognoſcere de cauſis ſacerdotum ſed li-
bellos ardere iuſſit.lib.ij.ca.ij.O.
Quomodo ſubſellia ⁊ ſedes pro epīs pa
rari fecit et in infima licentia priuspeti-
ta ſedit.li.ij.ca.v.B.
De humilitate conſtantini imperatoris
lib.ij.capitu.v.A.
Quō conſtantinus omnes de cōcilio mo
nuit ad pacē.vt in queſtionibus diffinie
dis ſcripturas apl'orum ⁊ ꝓphetarum ſe
querentur.lib.ij.ca.v.E.
Rn̄ſuꝫ memoratu dignū cōſtātini ad ace
ſium nouatianoꝝ epm.li.ij.ca.xiij.AB.
Uincennalia cōſtātini ⁊ quomodo totam
ſynodum vocauit ad conuiuium.libro.ij.
capi.xiiij.B.
Edictū cōſtātini de dānatiōe arrij ⁊ com
buſtione librorum ſuorum.lib.ij.c.xv.
Epl'a pulcherrima quam ſcripſit cōſtan
tinus euſebio ceſarienſi ſuper confectio
ne ſacrorum librorum.li.ij.c.xvj.A.
Quō purgare fecit dn̄icum ſepulchrum
a ſordibus ydoloꝝ deſtruendo tēplū ve
neris ibidē edificatum.li.ij.c.xvj.B.
Quomodo imperator letus poſt conciliū
nycenum vbiq̄ erigebat eccleſias.lib.ij.
capitu.xviij.A.
Quō voluit edificare . ylion ⁊ monit⁹ eſt
a deo edificare bizātiū.li.ij.c.xviij.BC.
Quō conſtantinus paganoꝝ templa de-
ſtruxit.lib.ij.ca.xviij.D.
Pars epiſtole conſtantini cōtra crudeli-
tatem euſebij nycomedien.libro ſecundo
capitulo.xxij.B.
Epiſtola cōſtantini omni fide ornata ad

ſaporem per ſarū regē pro ſedatione per
ſecutiōis in chriſtianos.lib.iiij.ca.iij.
Qua occaſione conſtantinus arrium ab
exilio reuocauit.lib.iij.ca.vj.A.
Quomodo expoſitionem nouam quā fe=
cerat arrius miſit cōſtantinus ad examē
epiſcopoꝝ hieroſolymis congregatoꝝ.
libro tertio.capi.vj.B.
Epiſtola ad eos qui erant in concilio ty
ri vt ad eum venirent.li.iij.capi.vij.
Quomodo per falſas accuſationes miſit
athanaſium in exiliū apud treuerim gal
liarum.li.iij.c.viij.
Quomodo cōſtantinus rurſus examina
uit arrium.lib.iij.c.x.C.
Quō cōtra nouatianos friges valētinia=
nos marcioniſtas et pauliniſtas leges
edidit.lib.iij.capi.xj.
Quō letabatur de diuino iudicio ſup ar
riū facto.lib.iij.c.xij.A.
Quō tres filios ſuos deſignauit ceſares.
lib.iij.capi.xij.B.
Quō apud nycomediā circa finem bapti
zatus eſt.li.iij.ca.xij.C.
Quō athanaſiū iuſſit ab exilio reuerti.
li.iij.capi.xij.C.
Quō facto teſtamento defunct⁹ eſt et cor
pus eius cum honore ſepultum eſt. li.iij.
capitu.xij.D.
¶ Cōſtantinus fili⁹ conſtantini magni.
Epiſtole quas ſcripſit iſte cōſtantinus ꝑ
athanaſio alexandrine eccleſie.li.iiij.ca=
pitulo ſecundo.
De morte ei⁹ in bello.li.iiij.cap.iiij.
¶ Cōſtantius pater cōſtantini magni.
Quō ſub iſto cōſtantio eccleſia chriſti pa
cem habebat,libro.j.capi.vij.A.
Quō ꝓbauit qui eſſent fideles imperato
ri.lib.j.capi.vij.B.
¶ Cōſtantius filius conſtantini magni.
Quo medio cōſtātius in arrianū dogma
declinauit.lib.iiij.ca.j.
Quō athanaſiū ab alexandria expulit.
libro.iiij.ca.iiij.A.
Quō arrianis fauens athanaſium depo
ſuit.lib.iiij.capitu.v.
Quō conſtantius ordinari fecit euſebiū
nichomedie in epiſcopum cōſtantinopo
litanum.libro.iiij.capitu.ix.
Quō vindicatus eſt conſtantius in vrbē
conſtantinopolitanam propter mortem
magiſtri militū.libro.iiij.capi.xiij.C.
Quō fabricauit eccleſiam ſancte ſophie.
lib.iij.capitu.xviij.C.
Quō conſtantius iuſſit athanaſium occi
di.lib.iiij.capitu.xix.
Exemplar trium epiſtolaꝝ quas ſcripſit
conſtantius athanaſio vt ad ſe reuertere
tur.lib.iiij.ca.xxvj.xxvij.et.xxviij.
Quō receptus eſt athanaſius a conſtan=
tio cū ſupplicatione vnius eccleſie ꝑ ar=
rianis in alexandria.li.iiij.c.xxx.
Epiſtole pro athanaſio vniuerſis epis ⁊
preſbyteris.li.iiij.c.xxxj.
Epiſtole ꝑ eodem Alexandrine eccleſie.
li.iiij.ca.xxxij.
Epiſtole neſtorio iudici pro abolitiōe eo
rum que contra athanaſium geſta erant
li.iiij.c.xxxiij.
Quō conſtantius bellum perſicum ami=
ſit.li.iiij.ca.xxxv.B.
Quō iterum athanaſius iuſſus eſt occidi
ab eo.libro.v.c.j.⁊.ij.
Quō conſtantius caſtrametatus contra
bertramonem tyrannum.li.v.c.v.
Quō conſtantius mirabiliter fauebat ar
rianis.li.v.c.xv.
Quō per conſtantium liberius romanus
pontifex et euſebius vercelleñ. ⁊ alij mul
ti ſunt exilio deportati.li.v.c.xvj.A.
Dyalogus inter conſtantium ⁊ liberium
papam.li.v.c.xvij.A.
Quō conſtantius reuocauit liberium ad
preces romanarum mulierū.lib.v.c.viij.
Quod conſtantius plus honorauit vrſa=
tium et valentem hereticos ꝙ concilium
arimineñ.lib.v.capitu.xxj.B.
Quō per terremotum prohibitus eſt cō=
ſtantius ne ſcōm concilium celebraret in
nicea,lib.v.ca.xxxiij.B.
Quō conſtantius volebat verbum con=
ſubſtantialitatis a ſymbolo fidei remo=
ueri.lib.v.c.xlvj.
Quō iulianus apoſtata inuaſit imperiū
et de morte,conſtantij.li.v.ca.l.

Conſtans.

Quō conſtans filio conſtantini ſucceſſit.
li.iiij.ca.iij.
Quō cōſtans ſcripſit cōſtantio fratri ſuo
pro athanaſio.li.iiij.c.vij.
Quō conſtans ſubiecit ſibi francos. libr.
iiij.c.xiij.B.

Quomodo cōſtans ſcripſit ꝯſtantio mittens legatos ad eum pꝛo catholicis ⁊ de calumnia quam paſſi ſunt legati eius. libꝛo.iiij.c.xxv.

Copꝛes.

Sancti copꝛes monachi geſta li.viij. capitu.j.L.

Crux.

Quomodo ſignum crucis oſtenſuȝ eſt cōſtantino.li j.c.iiij.D.
Quō ꝯſtantinus decus imperij mutauit in ſignum crucis.li.j.c.v.A.
Quō deſtitutꝰ ſigno crucis ī pꝛelio illud alteri tradendo percuſſus interijt.
Quō conſtantinus ſignum crucis venerabatur.li.j.c.ix.J.
Quō ſupplicium crucis pꝛohibuit ⁊ crucem in ſuo nummiſmate iuſſit impꝛimi. lib.j.c.ix.L.
Inuentio ſancte crucis per helenam imperatricem cum miraculis ibideȝ factis. li.ij.c.xviij.F.
Quid fecerit conſtantinus de ligno crucis.li.ij. ca.xviij.H.
Quidam ſanatur a podagra adoꝛando crucem chꝛiſti.li.ij.ca.xix.B.
Quō iulianus apoſtata demones euocatos crucis virtute fugauit.li.vj.c.j.C.
De ſigno crucꝭs inuento coꝛona circūdato in viſceribus pecoꝛis immolati ⁊ aruſpicio eius.lib.vj.capi.ij.B.
Quō ſignum crucis apparuit in veſtibꝰ iudeoꝝ volentiū reedificare templū hleruſalem.li.vj.capi.xliij.
Quō in templo ſerapis inuēte fuerunt litere crucis.libꝛo nono.capi.xxix.

Dalmacius.

Quō dalmacius coſtantij conſobꝛinꝰ occiſus eſt.libꝛo.iiij.c.xxxv.A.

Damaſus.

Epiſtola damaſi romani epī illiricis epiſcopis directa pꝛo ſide nicena in concilio ariminenſi roboꝛata.li.v.c.xxix.
Oꝛdinatio ſctī damaſi pape.li.octa.ca.x.
Epiſtola damaſi ad oꝛientales epōs ſup damnatione apollinaris et thimothei.libꝛo.ix.c.xv.

Dedicatio.

Quō blaſphemantes in templum ⁊ vaſa templi ſunt a deo mirabiliter percuſſi: et illud exemplum pꝛedicari poteſt in dedicatione eccleſie.li.vj.c.xxij.
Quō deus non libenter accipit munera et edificia infidelium patet in tēplo edificato a iuliano.li.vj.capi.iij.
Quō in templis gentilium homines interimebantur in noſtris autem viuificabantur.libꝛo ſeptimo.c.viij.
Quō iulianus eccl'ie vaſa inhōneſte tractans plaga inſanabili percuſſus eſt vermium hoꝛroꝛe.li.vj.capi.x.

Dyocletianus.

Moꝛs dyocletiani.li j.c.v.C.
Quō dyocletianus in quadam die veneri ſancta in omī romano imperio deſtruxit eccleſias.li.x.capi.xxxiij.B.

Diodoꝛus.

Quomodo beatus dyodoꝛus monachus ſub perſecutione valentis paſcebat eccleſiam.li.viij.tertio.B.

Didimus.

Geſta ſancti didimi doctoꝛis.lib.octauo capi.viij.

Dyoſcoꝛus.

Geſta ſancti dyoſcoꝛi monachi. lib.octa. capi.x.

Diuinatio.

Quod diuinationibus conſtantini tēpoꝛe non patebat locus.li.j.ca.ix.E.
Qō perſis aggredientibꝰ romanū imperiū iulianꝰ cōſuluit ydola.li.vj.c.xliiij.A.

Donatus.

Geſta et miracula.ſ.donati epiſcopi.lib. ix.ca.xlvj.

Doꝛotheus.

Geſta.ſ.doꝛothei monachi.li. octauo. capitu.j.Q.

Eas.

De ſancto eas monacho.li.ix.c.xlviij.B.

Ecius.

Ecij heretici moꝛes ⁊ hereſis.lib.v.c.xiij.
Quō eudoxius germanice epōs ecium hereticum fouere voluit.li.v.ca.xix.
Quō ecius ſuadētibꝰ flauiano ⁊ dyodoꝛo mōachis ab offō ſit ſuſpē. li.v.c.xxxij.A.
Dānatio ecij ⁊ eiꝰ depoſitio.li.v.c.xxxvj.

Effrem.

Geſta ſcti effrem monachi.li.viij.c.vj.B.

Electio.

Quō tp̄e ꝯſtantini apud ppl'm reſidebat epoꝝ electio ſuperioꝛe epi electione appꝛobante.lib.ij.ca.xij.B.

Quomodo poſt mortem alexandri con⸗
ſtātinopoleos orta eſt ſeditio pro electio
ne pontificis.lib.o.iiij.capitu.viij.
Quō nō obſtāte cleri ꝛ populi electiōe cō
ſtātiꝰ iperator itroduxit i epatū euſebiū
nichomedie arrianum.li.iiij.capi.ix. A.
Quō eccleſia ꝯſtātinopoleos ꝑpter ele⸗
ctionem preſulis diuidit.li.iiij.ca.xj. B.
Quomodo valentino imperatori obtule
runt epiſcopi electionem mediolani epi
ſed renuit.lib.vij.capi.viij.A.
Quō mortuo attico cōtētio fit de electio
ne epi cōſtantinopolitani inter clerum ꝛ
populū:ꝛ preualuit populus. li.xij.ca.iij.
Diuiſio in electione epi conſtantinopoli
tani.li.xij.capi.vij.

Eleuſius.

Quomodo ſub perſecutione valētis eleu
ſius in arrium dogma conſenſit coactus
libro ſeptimo capitulo.xviij.

Emaus.

De fonte in emaus curante varias infir
mitates vbi chriſtus apparuit cleophe.
lib.vj.capi.xlij.A.

Emilianus.

Paſſio ſcti emiliani martyris.li.vj.c.xvj.

Epyphanius.

Aliq̄ geſta ſcti epyphanij.li.viij.c.j.A.G.
De geſtis ꝛ moribꝰ eius.li.ix.c.xviij.A.
Quō epyphaniꝰ cipri ꝛ theophilꝰ impru⸗
dēter dānauerūt libros origenis.li.x.c.x.
Dyalogus inter epyphaniū ꝛ ioannē cri
ſoſtomū.li.x.capitulo duodecimo.

Ethibolus.

Quō ethibolus ſophiſta ꝑpter iulianū
negauit fidē chriſti.libro.vj.capi.xxxviij.

Euagrius.

De geſtis ſancti euagrij ꝛ ſcriptis eiusli
bro.viij.capi.j.F.G.Item.A.E.

Eudoxius.

Quō eudoxius germanicus fouebat eciū
hereticum.libro.v.capi.xxix.
Quō eudoxius hereticꝰ anthiochene ec⸗
cleſie ſedem abrupuit: ꝛ inde expulſus eſt.
libro.v.capitu.xxxiij.A.
Quomodo inuaſit conſtantinopolitanā
ſedem.li.v.ca.xxxix.A
Quō eudoxiꝰ de hereſi accuſatꝰ negauit
corā iperatore qđ ſcripſerat.li.v.c.xlij.A.
Quō eudoxio defuncto alium arriani or
dinauerunt.lib.vij.ca.xxix.

Eugenius.

Quō eugenius grammaticus tyrannidē
inuaſit.li.ix.ca.xlv.A.

Eunomius.

Eunomius notarius ecij ꝛ de hereſi eo⸗
rum.lib.v.ca.xiij.
Quō eunomius a ſede anthiochena de⸗
poſitus eſt.li.v.ca.xliij.
Eunomij heretici calliditas.li.vij.c.xix.
Quō eunomius ab eudoxio ſeparatꝰ eſt.
lib.vij.ca.xxvj.
Quō placella xp̄ianiſſima theodoſij ma
gni cōiunx impediuit ne eunomius v̄bū
haberet cum theodoſio.li.ix.ca.xj.
Quō theodoſius eunomium miſit in exi
lium.li.ix.ca.xxxvj.A.
Quō quidā vir dei eunomiꝰ epſ ſagitta
fecit blaſphemū ꝑcutere.li.x.c.xxviij. B.

Euſebius nycomedie.

Exemplar epiſtole euſebij nychomedie
ad paulinū tyri epiſcopū lib.j.capi.xvj.
Quō euſebius ꝑ arrij dogmate armabat
imperatoris familiaritate.lib.j.ca.xvij.
Quō euſebius nychomedie in cōſilio ni⸗
ceno ſcripturā ꝓtulit blaſphemie que ci
to rupta fuit.lib.ij.ca.vj.
Quō euſebiꝰ libellū pnīe ďdit.li.ij.c.x.A.
Libellus penitētie euſebij ꝛ theognij. li⸗
bro.ij.capitulo.xvij.
Quō euſebius nycomedie inuaſit epatū
cōſtantinopolitanū.lib.ij.ca.xxij.A.
Quō iterū dānati ſunt euſebiꝰ nychome
die ꝛ theonius nicenus epſ.ꝛ iterū in gra
tiam recepti ſunt lib.ij.ca.xxxiij.A.
Quō ꝓtāte euſebij nycho. apud principē
arrius recipi credidit in eccleſia cōſtanti
nopolitana.lib.iij.ca.x.A.
Quō voluit poſt mortē ꝯſtātini ꝯfirmare
dogma arrij: ꝛ quo medio factus ſit ami
cus conſtantij.lib.iiij.capitu.j.
Quō ſcripſit iuliano romano pontifici ca
lumnias in ath.lib.iiij.capi.vj.
Quō ꝯſtātiꝰ ordinare fecit euſebiū in cō⸗
ſtantinopolitanum epm̄.lib.iiij.ca.ix.A.
Quō celebrare fecit ꝯciliū anthiochenū
abſq̄ autoritate iulij romani pontificis.
lib.quarto capitulo.ix.B.
Quō ꝯ athanaſiū ſcpſit iulio romano pō
tifici:ſꝫ rn̄ſum non audiuit qꝛ priuatꝰ eſt
li.iiij.c.xij.A.

Euſebiꝰ ceſarien.

Quō euſebiꝰ pāphili ſubtilr nomē ꝯſub

ſtantialitatis interp̄tatus eſt. li.ij.c.x. B
Epiſtola euſebij pamphili de fide nice-
ni concilij ad paleſtinos.li.ij.ca.xj.
Quomodo conſtantinus euſebio ſcripſit
ſuper confeſſione ſacrorum librorum. li.
ij.capi.xvj. A.
Quomodo euſebius paleſtine qui ꝛ pam
phili reſpuit epiſcopatum anthiochenū
lib.ij.c. xxiiij.
Q̄uo cōtra marcellū ancyre galacie ſcri-
pſit euſebius tres libros.li.iij.c.ix.B.
De morte euſebij ceſarienſis. libro quar
to.capitu.iij. B.
Euſebius vercelleñ.
Quomodo euſebius per conſtantium in
exilium depoꝛtatus eſt.lib.v.c.xvj.
Q̄uo ipſe cum lucifero caralleñ. regulaȝ
eccleſie corruptaȝ reparabāt.li. vj.c.xix.
Quomodo reprehendit ordinationes lu
citeri epiſcopi.li. vj.c. xxiij.
Martyrium magni euſebij per mulierez
lib.ix. ca.iij.C.
Euſebius ſamoſatenus.
Conſtantia euſebij ſamoſateni.libro q̄n-
to. capitu.xlix.
Exilium eius ꝛ amoꝛ populi ſui ad apo-
ſtolica dogmata. li.vij.c.xvj.
Eulogius.
De geſtis ſancti eulogij ediſſe ciuitatis
epi ꝛ eius exilio.li.vij.c.xxxiij. ꝛ.xxxiiij.
De ſancto eulogio monacho ꝛ geſtis ei⁹
lib.viij.ca.j.P.
Euſtachius.
Ordinatio magni euſtachij in anthio-
chia.lib.j.c.iiij.A.
Quomodo primus in concilio niceno ſe-
dit et benedictionem fecit.libro ſecundo
capt. v.D.
Falſa accuſatio contra eundem ficta per
euſebium nicomedie propter quam mit
titur in exilium.lib.ij.c.xxiij.A.
Eutichianus.
Geſta ſancti eutichiani monachi.libro pri
mo capitu.xj.L.
Euticiana hereſis et oꝛtus eius. libr.ix.
capitu.xl. B.
Eutropius.
Quomodo eutropius conſul q̄ immuni
tatem eccleſie certa lege deſtruere fecit
hac immunitate iuſto iudicio priuatus
eſt.lib.x.capi.iiij.A.
De morte eutropij viri dei ꝛ viſione facta
cuidā de eo.li.x.c.xx.A.
Feſtum.
Quomodo reuerebatur ꝯſtantinus ma-
gnus dn̄icum diem.li.j.c.ix.K.
Fides.
Quare gentiles potius q̄ⱥ iudei fidē xp̄i
ſuſceperunt.li.j.c.ij.A.
Q̄uo in fide vacillātes indignati ſunt p̄n
cipib⁹ aſſiſtere de hoc exēplū in illa p̄ba-
tione quā fecit ꝯſtātius.lib.j.c. vij. B.
Q̄uo per fidē ſenioꝛis ſimplicis ꝯuīcit
maximus dyalecticus. li.ij.c. iij.
Multiplicitas ſymboꝝ ꝛ expōnū fidei q̄
b⁹ diuiſi ſunt iter ſe hr̄tici.li.v.c. xxxviij.
Pulchrum exemplū pro militib⁹ q̄uo oia
p̄pter tuendā chriſti fidē ſunt relinquen
da.lib. ix.c. xx. D.
Exemplū pulchrū q̄uo principes fidei re
belles mītis bellis rotāt.li.ix.c.xxj. C.D
Filippus.
Q̄uo in neceſſitate beatus philipp⁹ ap̄ls
apparuit theodoſio tanq̄ⱥ adiutoꝛ ſibi in
bello a deo oꝛdinatus.li.ix.c.xlv. D.
Filoſophus.
Quantū honoꝛis antiquitus ſolebāt p̄n-
cipes ph̄is exhibere pulchra exempla.
lib.j.ca.j.B.
Flauianus.
Quomodo flauianus et dyodoꝛus primi
inuenerūt p duas ptes chori decantare
pſalmos. li. v.c.xxxij.B.
Q̄uo ſancti flauianus ꝛ dyodoꝛus tpe va
lentis paſcebāt eccl̄iam anthiochenā.li.
viij. c.xxxvj.
Diuiſio fctā p̄p̄t ip̄ȝ flauianū tūc anthio
chenoꝝ ep̄m li.ix.c.xx.A.Itē.c.xliij.
Q̄uo flauian⁹ damaſo pape reconciliat⁹
eſt ꝛ facta eſt ꝯcordia in anthiochena ec-
cl̄ia.li.ix. c. xxvj.
Q̄uo flauianus nō conſenſit depoſitioni
beati ioannis criſoſtomi ꝛ de moꝛte fla-
uiani.li.x.ca.xxij.
Fotinus.
Q̄uo fotinus eſt ab ep̄atu depoſitus ꝛ dā
natum fotinianum dogma.li.v.c.viij.B.
Francia.
Turbatio reipublice p̄pter francoꝝ gen
tem circa gallias ꝯſtitutam.li.iiij.c.x.B.
Quomodo conſtans ſubiecit ſibi frācos
li.iiij.ca.xiij.

Friges.
Q̃uo ꝯſtantinꝰ ꝯ̃ friges leges edidit eoꝝ eccl'iaſ catholicis applicãdo.li.iij.c.xj.
Furtum.
Quidã curatus a beato ammonio ꝓ furti reſtitutionẽ.li.j.c.xj.J.
Gallus.
Q̃uo gallus in tyrannidem verſus a conſtantio interemptus eſt.li.v.c.xj.B.
Gainas.
Q̃uo gainas tyrannus ab archadio petijt vnam eccleſiam pro arrianoꝝ ſecta ſʒ ei reſtitit criſoſtomus.li.x.ca.vj.A.
Q̃uo predictus tyrannus tribus vicibus a nocumento vrbis ꝯſtantinopoleos repulſus eſt per angelorum viſionem libro x.ca.vj.B.
Quomõ gainas obuius iuit cum filijs ſuis beato ioanni ad eũ legatoꝛ qualiter eum immutauit.lib.x.ca.vj.C.
Gentiles.
Quare gentiles potius ꝗ̃ iudei chriſti fidem ſuſceperunt.li.j.c.ij.A.
Georgius.
Quanta mala fecit georgius in alexandria athanaſio abſente.li.v.c.iij.
Q̃uo iterum georgius cũ multa cede alexandrinã ſedẽ inuaſit.li.v.c.xxviij.A.
Quomodo monachi huic derogabant.libro.v.ca.xxviij.B.
Quomodo alexandrinã crudeliter regebat eccleſiã li.v.ca.liij.A.
Q̃uo ꝓ paganos occiſus eſt.li.vj.c.ix.
Gratianus.
Bona initia gratiani imperatoris.libro ix.ca.xxj.A.
Quomodo dolo maximi tyranni eſt interemptus.li.ix.c.xxj.A.
Gregorius.
Q̃uo gregoriũ quendã arriani depoſuerunt a ſede alexãdrina quem tamen antea inſtituerãt.li.iiij.ca.xiiij.
Quid beatus gregorius nazanzenus ſenſerit de apoſtata iuliano cum ſtuderet athenis.li.vij.c.ij.C.
Tranſlatio eiuſdem in conſtantinopolim.lib.ix.c.xlij.
Geſta gregorij pontici origenis diſcipuli viri ſancti.li.viij.ca.xlij.C.
Gothus.
Q̃uo gothi in dementiã arrianã ꝓ valentis itercesſionẽ deuenerũt.li.v.c.xiij.A.E.
Helena.
Q̃uo beata helena ſepulchrũ hieroſolymoꝝ adiẽs xp̃i crucẽ clauos ⁊ titulũ inuenit lib.ij.ca.viij.E.
Quid fecerit de clauis chriſti.lib.ſecundo.c.xviij.G.
Tranſitus ſancte helene.li.ij.c.xviij.J.
Helyas helyn.
De ſanctis monachis helyn et helya.li.viij.capl.j.L.
Hereſis.
Hereſis arriana oriť.li.j.c.xij.A.
Hereſis melecianoꝝ oriť.li.j.c.xviij.
Hereſis macedonianorum oritur.li.iiij.capitu.xxij.
Hereſis ecianorum et eunomianorũ oritur.li.v.c.xiij.
Hereſis apollinaris oritur.li.v.c.xliiij.
Hereſis luciferiana oriť.li.vj.c.xxiij.
Hereſis andianorum oritur.libro ſeptimo.capitu.xj.A.
Hereſis meſſalianoꝝ q̃ orantes aut euthiſiaſte dicunť oriť.li.vij.ca.xj.B.
Hereſis nouatiana oritur.libro octauo.capitu.ix.
Hereſis euthiciana oritur.libro nono.capitu.xi.B.
Hereſis antropomorfitarum oritur.lib.x.capl.vij.A.
Hereſis neſtoriana oritur.libro.xij.capitulo.iiij.C.
Heridanus.
Natura heridani fluuij qui et padus.libro.j.ca.vij.C.
Hyberia.
Conuerſio gentis hiberorum ad fidem.lib.iij.capitu.j.A.
Hylarius.
Quomodo beatus hylarius pictauienſis cõſubſtãtialitatis fidem ſuis ſcriptis edocuit.li.vj.c.xxiiij.
Hylario.
Geſta hylarionis monachi.libro.vj.capitulo.xij.A.
Quomodo alaphionem virum literatũ conuertit ad fidem.li.vj.c.xxvlij.B.
Hymnus.
Quomodo per diuerſos hymnos in anthiochia decantatos populus ſuam hereſim oſtendebat.libro.iiij.ca.xxxv.C.

Quō ioānes chriſoſtomus priꝰ hymnos nocturnos apud greciam fecit decantare.lib.x.capitu.viij.

Hypacia.

Hypacia illuſtris mulier ſupueniens in doctrina philoſophorum floret et mors eius habetur.lib.xj.capitu.xij.

Honorius.

De ortu honorij principis.li.ix.ca.xxj.E.
Quomodo theodoſius magnus deſignauit honoriuz imperatorē.li.ix.ca.xlv.B.
Quomodo honorius ludum gladiatorū rome interdixit.lib.x.capitu.ſecundo.

Hormiſda.

Sancti hormiſde geſta:et paſſio eiꝰ.li.x.capitu.xxxj.

Jacobus niſibenus.

Geſta ſancti iacobi niſibeni ⁊ eius miracula.lib.vj.capitu.xlv.

Jdolum.

Quomodo tempore conſtantini idola cōflata ſunt et templa veneris ⁊ aſclepij deſtructa.lib.ſecundo.capitu.xx.
De idolis ſerapis ⁊ ſyrine. libro.ix.capi.xxvij.⁊.xxviij.

Jeſus.

Quomodo alexāder in nomine ieſu fecit dialeticum obmuteſcere.li.ij.capitu.iiij.

Jgnacius.

Quomodo beatꝰ ignacius diuinitus admonitus primo apud anthiochiam decantare fecit anthiphonas. lib.x.capꝫ.ix.

Jlion.

Quomodo cōſtantinus edificare voluit ilion ſed prohibitus eſt.lib.ij.ca.xviij.B.

Jnnocentes.

Quomodo chriſtus fugiens in egyptum propter innocentium mortem inuenit arborē que ſe ſibi inclinauit.li.vj.ca.xlij.B.

Jnnocentius.

Quomodo innocentiꝰ pontifex romanꝰ egre tulit exilium beati ioannis criſoſtomi.lib.x.capitu.xviij.A.

Joannes baptiſta.

Quomodo quidam opinantur ioannem baptiſtam ⁊ helyam fuiſſe initium cōuerſationis monachorum. li.j.capitu.xj.B.
Oſſa ioannis baptiſte per iulianum concremata.lib.vj.capitu.xvj.B.
Jnuentio capitis eiuſdem cū quibuſdaz miraculis.lib.ix.capitu.xliij.

Joannes euāgeliſta.

Quomodo ſanctꝰ ioānes apparuit theodoſio magno tanq̄ eiꝰ adiutor cōtra tyrannum.lib.ix.capitu.xlv.D.

Joannes anachorita.

Geſta ſancti ioannis monachi.libro.viij.capitu.j.J.
Quomodo ad eum miſit theodoſius ad ſciendum de fortuna belli.li.ix.ca.xlv.C.

Joannes criſoſtomꝰ.

Electio ioannis criſoſtomi in epiſcopuz conſtantinopolitanum.li.x.capit.iiij.A.
Geſta ⁊ vita eiuſdem ante epiſcopatum.lib.x.capitulo.iij.C.
Quomodo gayne tyrāno in faciem reſtitit.lib.x.capitu.vj.A.
Qualem curam gerebat eccleſiarū lib.x.capitulo.iij.B.
Quomodo eo mediante gens celticoruz ⁊ ſcitarum pro parte ad fidem conuerſa eſt lib.x.capitu.v.
Quō gaynas tyrānus obuiam venit ioāni legato ad eum.lib.x.capitu.vj.C.
Quomodo ioannes prius fecit hymnos decantare conſtātinopolim per conſtantinopolim ⁊ greciam lib.x.capitu.viij.
Multiplex odij cauſa in ioannem excitata.libro.x.capitu.x.
Dyalogus inter epiphaniū et ioannem ⁊ quantū derogauit ei epyphanius.li.x.capitulo.xij.
Quomodo theophilo iniuſte eum damnante ad vniuerſale concilium appellauit.lib.x.capitu.xiij.
Quomodo poſt exilium procurante auguſta reuerſus eſt cōſtantinopolim.li.x.capitulo.xiiij. A.
Quomodo propter terremotum ſedandum conſtantinopolim ſit reuerſus.li.x.capitulo.xiiij.C.
Qua ratione eudoxa auguſta concepit odium contra ioannem lib.x.cap.xv.
¶Quomodo plures voluerunt occidere ioannem.lib.x.capitu.xvj.
Quomodo ioannes criſo. ſecundo.falſo damnatus eſt: et in exilium miſſus. lib.x.capitu.xvij.
Quomodo romanus pontifex egre tulit exilium eius. lib.x.capitu.xviij.
Quomodo beatus ioannes criſoſtomus ſciuit per reuelationem diē mortis ſue.

libro.x.capitulo.xviij.B.
Quomodo omnes epiſcopi europe ⁊ plurimi orientalium propter iniuſtitiã Joannis damnationem ſe ſuſpenderunt a communione damnantium.lib.x.ca.xix.
Quomodo popul⁹ nolebat ſucceſſori epiſcopi propter Joannem communicare. lib.x.cap.xx.A.
Punitio diuina que dicitur proceſſiſſe ex iniuſta Joannis damnatione.libro.x.capitulo.xx.B.
Perſecutio in fautores Joannis.libro.x. capitulo.xxj.B.
Quomodo theodoſius iunior reliquias magni Joannis conſtantinopolim fecit transferri.lib.x.cap.xxvj.

Joannes tyrannus.

Quomodo Joãnes tyrannus inuaſit occidentale imperium:et quomodo miraculoſe captus poſtea interemptus eſt.libro.xj.cap.xviij.

Jndia.

Conuerſio gentis indorum ad fidem.libro.iij.capitulo.j.A.

Joſephus.

Aſſertio Joſephi de domino ieſu chriſto lib.j.capitulo.ij.B.

Jouinianus.

Creatio iouiniani in imperatorem.lib. vij.capitulo primo.
Quomodo Jouinianus ab athanaſio petijt regulam fidei.li.viij.cap.iij.A.
Quomodo ſcripſit legem vt daretur frumenta eccleſijs que conſtantinus ordinauerat.li.vij.capitulo.iij.B.
Quod prohibuit paganorum templa et quomodo multi arriani per ipſum fidem niceni concilij amplexati ſunt.libro.vij. capitulo.iiij.A.
Quomodo legem ſcripſit pro virginibus ſacris.li.vij.cap.iiij.B.
Mors Jouiniani benigniſſimi imperatoris.libro.vij.cap.vj.

Jſaac.

De conſtantia et prophetia ſancti Jſaac. monachi.li.iij.cap.xiij.

Jſidorus.

Geſta ſancti iſidori abbatis.lib.viij.capitulo.j.Jtem cap.j.M.

Judeus.

Quomodo iudei tentauerunt rebellare romanis.li.v.cap.xj.A.
Eiectio iudeorum extra alexandriã.lib. xj.capitulo.xj.A.
Quomodo iudei infantulum crucifixerunt.lib.xj.cap.xlij.
Quomodo fraus cuiuſdam iudei ſepius baptizati apparuit.lib.xj.cap.xiiij.
De ſeductione quadã iudeorum credentium ⁊ aliquorum conuerſione ad fidem libro.xij.cap.ix.
Quomodo iudei impediti ſunt diuinit⁹ ab edificatione templi hieruſalem.li.vj. cap.xliij.

Julianus ſaba.

Quomodo vir dei Julianus ſaba ea die qua mortuus eſt Julian⁹ cognouit mortem eius.lib.vj.cap.xlv.

Julianus monachus.

Geſta Juliani monachi.lib.viij.capitulo.v.A.

Julianus apoſtata.

Quomodo Julianus a conſtantio ceſar creatus in gallias belli cauſa directus eſt.libro.v.cap.xlj.A.
Quomodo romanum inuaſit imperium libro.v.cap.xl.
De genere et initijs Juliani. libro. vj. capitulo.j.A.
Quomodo per ſignum crucis demones euocatos ſugauit.lib.vj.cap.j.
Quomodo ad gallias deſtinat⁊ de eius victoria.lib.v.cap.j.D.
Quomodo Julianus a militibus coronatur auguſtus.lib.vj.cap.j.E.
Quomodo pro vana gloria in principio ſui imperij ſe geſſerit.li.v.c.j.F.
Quomodo imprudẽter fidem chriſtianã negauit.lib.vj.cap.ij.A.
Prodigium ꝙ futurus eſſet fidei aduerſarius.li.vj.cap.iij.
Quomodo ſe primum oſtendit chriſtianis inimicum.li.vj.cap.iiij.A.
Quomodo in odiũ chriſtianitatis ceſaree capadocie nomen commutauit.li. vj.cap.iiij.B.
Quod chriſtianos noluit ꝑ tormẽta:ſed per blãditias euertere.lib.vj.cap.v.
Quomodo maris eps calcedonie publice vocauit eum apoſtatã.lib.vj.cap.vj.
Quomodo priuilegia ⁊ honores omniũ eccleſiaſticorum abſtulit ⁊ eos vexauit.

lib.vj.ca.vj.
Quō inhoneſte tractans vaſa eccleſie et diripiens percuſſus eſt horrore vermiū. li.vj.ca.x.
Perſecutio facta ſub eodem.lib.vj.ca.vj.
Leges quas tulit in xpianos.li.vj.c.xvij.
Quō doloſe agebat contra xpianos. lib. vj.capi.xxvij.
Qua ratione titum boſtrenſium epm̄ pepulit.lib.vj.c.xxviij.B.
Quō voluit paganitatē dilatare inducēdo ſanctos mores ⁊ cerimonias chriſtianorum.li.vj.capitu.xxix.
Quō iulianus remouit crucem a nūmiſmate ſuo ⁊ quō multos milites decepit. li.vj.ca.xxx.B.
Quō om̄es cibos ⁊ fontes prophanauit. li.vj.ca.xxxiij.B.
Quō ꝓhibuit lecturas poetarū chriſtianis.li.vj.c.xxxvij.B.
Quō contra eū ſcripſit baſilius magnus li.vj.ca.xxxvij.
Quō per collectas pecuniarū oppreſſit chriſtianos.li.vj.ca.xxix.
Quō ab āthiochenis ꝓ barba ſua ⁊ aliis huiuſmodi eſt deriſus.lib.vj.c.xl.
Qō ymaginē chriſti deponēs ſuā ibi poſuit q̄ ſtatim fulmine tacta eſt.lib. vj.c.xlj.
Quō precepit iudeis edificare templum hieruſalem.li.vj.c.xliij.
Quō iulianus conſuluit ydola pro bello partico.li.vj.ca.xliiij.B.
Quō poſt preliū particū intēdebat xpianis inferre prelium.li.vj.capit.xliiij. B.
Quō quidā pedagogus ſolerter predixit iuliani mortē.li.vj.c.xliiij.D.
Quō improuide multū duxit in parthiā exercitum.li.vj.ca.xlvj.B.
Quō regi perſarū iam victo ⁊ ſupplicanti noluit annuere.lib.vj.c.xlv.
Mors iuliani ⁊ varie opiniones de eius morte.li.vj.ca.xlvij.
Nephandiſſima homicidia eius ad auſpicia ⁊ diuinationes faciendas.libr.vj. ca.xlviij.
Quō niſus eſt peruertere ſacras ſcripturas.li.vij.ca.ij.D.
Quid de eo ſenſerit gregorius nazāzenꝰ cū ſtuderet athenis vterq3 li.vij.ca.ij.C.

Julius.

Quō iulius romanus pontifex pro epis exulibus ſcripſit autoritatiue vt ſuis ſedibus reſtituerentur.libro.iiij.c.xv.B.
Quō econtra iulio ſcripſerunt pōtifices arriani.li.iiij.ca.xvj.
Quō iulius irritauit omnia facta in concilio tyri.li.iiij.ca.xix.B.
Quō iulius ꝓ athanaſio alexandrino populo ⁊ eccleſiaſticis viris affectuoſiſſime ſcripſit.libro.iiij.c.xxix.

Juuencus.

Paſſio ſanctorū iuuēci ⁊ maximiani ſub iuliano apud anthiochiam.li.vj.capitu. xxxiiij.B.

Kalende.

Quō in kalendis ianuarij imperatores dare ſolebāt munera militibus ſub quo pretextu multos militum decepit iulianus.li.vj.c.xxx.B.

Leontius.

De malitia leontij epi āthiocheni arriani.li.v.ca.xxxij.C.

Lex.

Leges cōſtantini magni ꝓ xpianis ⁊ maxime ꝓ eccleſiaſticis viris.li.j.c.ix.
Leges quas tulit conſtantinus in hereticos.li.iij.ca.xj.
Lex theodoſij prohibens mulierū adulteria.li.ix.c.xxiiij.B.
Edictū legis ambroſiane.li.ix.ca.xxx.B.
Quō lex ambroſiana furorem imperatoris theodoſij mitigauit aduerſus anthiochenos.lib.ix.ca.xxxij.B.

Libanius.

Quō libanio ſophiſte irridenti fidē chriſti quidam ſolerter reſpondit.libro ſexto ca.xliiij.D.
Quō libanius famulo ſcripſit de laudibus iuliani.li.vj.capi.ij.A.

Libertas.

Quomō libertate eccleſie caruit eutropius qui ea libertate priuauerat eccleſiā li.x.capi.iiij.B.

Liberius.

Quō iulio pape ſucceſſit liberius.lib. v. capi.xij.C.
Quō liberius cum aliis multis a cōſtantio propter fidem trinitatis in exiliū deportatus eſt.li.v.capi.xvj.B.
Dyalogus magne conſtantie inter liberium et conſtantium hereticum. li.v.capi.xxij.B.
Qō liberiꝰ in exiliū apud tracias miſſus

eſt.li.v.c.xviij.B.
Quod ad preces ⁊ ſuggeſtionem mulierum romanarum: conſtantius eum reuocauit ab exilio. li.v.c.xviij.
Epiſtola liberij ad macedonianos. libr. vij. capi.xxv.

Licinius.

Cõuerſio licinij in paganiſmũ ⁊ occaſio belli ꝯ̃ ꝯſtantinũ.li.j.c.viij.A.
Quomodo terra ⁊ mari a conſtantino victus eſt.li.j.c.viij.C.
Quomodo per oracula apolinis seduct⁹ eſt.li.j.c.viij. B.

Literatus.

Qũo viri literati antiquitus a p̃ncipib⁹ honorabant̃.li.j.c.j.B.

Lucifer.

Qũo lucifer carelleñ.cũ euſebio ỽcelleñ. repabat r̃laz eccl̃ie corruptã.li.vj.c.xix.
Quomodo ordinationes luciferi reprehendit euſebius et de ortu hereſis luciferianorum.li.vj.c.xxiiij.

Lucius.

Quomodo lucius arrianus ꝑ petro alexandrino ordinat̃ per valentem ep̃s.lib. vij.ca. xxxviij.
Quomodo ſctõs monachos expulit ab egypto.li.viij.c.xxxix.

Macharius.

Qũo ambo macharij in quandã inſulaz deuenientes paganorum totam inſulaz conuerterunt ad fidem. li.vij.c. xxxix.
Gega corundẽ.li.viij c.j. E.et.T.

Macedonius.

Interemptio hermogenis magiſtri militum propter intruſionem macedonij heretici in epiſcopatum conſtantinopolitanũ.li.iiij.c.xiij.A.itẽ.c.xviij.A.
Qũo macedonius apte blaſphemauit in filium ⁊ ſp̃mſanctũ. li.iiij.c.xxij.
Tyrannia macedonij apud conſtantinopolim.li.iiij.c.xxxviij.
Qũo turbabat eccleſiam conſtantinopolitanam varijs tormentis affligendo catholicos libr.v.c.xxxj.A.
Quomodo propter tranſlationem corporis conſtantini magni meruit iram conſtantij.li.v.c.xxxj.B.
Depoſitio ⁊ deiectio macedonij in ſynodo conſtantinopolitana. li,v.c.xxxvj.
Quomodo macedonius in cõſubſtantialitate filij dei cõſenſit ſed ſpiritumſanctũ deum eſſe negauit.li.v.c.xlj.
Error macedonianorum ⁊ qũo ab alijs hereticis ſunt diuiſi.li. vj.c.xxv.
Qũo macedoniani niceam fidem ꝑfeſſi ſunt.li.vj.c.xxiij.et.xxiiij.
Epiſtola liberij ad macedonianos.li.vij. capitu.xxv.
Qũo receſſerunt macedonij ab orthodoxis.li.ix.c.v.
Quomodo macedoniani diuiſi ſunt inter ſe.lib.ix.c.xlj.
Paſſio ſanctorum martyrum macedonij theodoli et taciani frigũ.li. vj.c.xiij.A.
Quomodo macedonianus monachus vir dei furorem iudicum et theodoſij pro anthiochenis tẽperauit. li.vj.c. xxxij. C.

Magia.

Quomodo maximus epheſius magus propter magiam iuſſus et occidi libro. vj.capi.j.B.
Nephanda que fiunt in magicis. lib.vj. capi. xlviij.

Magnentius.

Qũo magnẽti⁹ tyrann⁹ inuaſit imperiũ lib.iiij.c.xxxvij.
Quomodo victus a conſtantio ſeipſum interemit.li.v.c.x.A.

Marcus.

Paſſio ſancti marci arethuſe ciuitatis epiſcopi.li.vj.c.xij.C.
Marci monachi geſta.li.viij.c.j. S.

Marcellus.

Quomodo marcellus ancyre galacie ſcripſit contra aſterium ſophiſtam.libro.iij. capitu.ix.B.
Quomodo beatus marcellus apamie martir templum iouis quaſi miraculoſe deſtruxit.li.ix.c.xxxiiij.

Marcioniſte.

Lex conſtantini contra marcioniſtas.libro.iij.ca.x.

Maris.

Quomodo maris epiſcopus calcedonuz cecus iulianum vocauit apoſtatam. lib. vj. capitu.vj.

Maruthas.

Miracula que fecit apud ſigerdem perſarũ regem maruthas ep̃s.li.xj.c.viij.

Martir.

Quomodo martyrum ſubſtantiam que fiſco adiudicata fuerat lege reſtituit con

ſtantinus.li.j.c.ix.D.
De zelo⁊ amore martyꝝ pulchra exẽpla li.vj.c.xxx.B.⁊ li.vij.c xxxij.

Matrimonium.

Q̃ꝺ paſnucius noluit in ſynodo nicena matrimoniũ epoꝝ ⁊ pſbyteroꝝ diſſolui li.ij.c.xiij.A.
Q̃uo ſacras ꝟgines nudauerũt heliopolite q̃ꝛ fuerat ꝓhibita ꝯſuetudo fornicandi ꝟgines anteꝗ̃ nuptijs traderent. lib. vj.capi.xij.B.
Lex quã ꝓtulit valẽtinian⁹ de duab⁹ vxorib⁹ in mrĩmonio hñdis.li.viij.c.xj.C.

Marentius.

Mors marentij tyranni.li.j.c.v. C.
De ei⁹ tyrãnide ⁊ crudelitate.li.j.c j. C.
Q̃uo marimus tyrannus ꝯ gratianũ ſurrexit.li.ix c.xj.B.
Q̃uo dolo marimi occiſus eſt gratianus li.ix.ca.xx A.
Q̃uo iſte marim⁹ valẽtiniano maiori mãdauit vt bella ſolueret contra eccleſias. lib. ix c.xxj.C.
Quomodo theodoſius marimũ vicit: et de morte marimi.li.ix.c.xxiij.

Meleciani.

Meleciana hereſis orit.li.j.c.xviij.

Melecius.

Ordinatio ſancti melecij in anthiochiã. li.v.c.xlvij.⁊ xlviij.
Quomodo iuſſu gratiani recepit eccl'ias anthiochie.li. ix.c.iij.B.
Sõniũ theodoſij magnividẽtis meleciũ iponentẽ ſibi coronã iperij. li.ix.c.iiij.
Q̃uo theodoſi⁹ in ꝯcilio ꝯſtãtinopolitano inter oẽs epos ex ſomnij viſiõe cognouit magnum melectum quez nunꝗ̃ viderat. li.ix.c. xij.A.

Melas.

Sancti melas abbatis geſta. libro.viij. ca.j.AF.

Michael.

Eccleſia que michaelium appellatur in honore ſancti michaelis ⁊ miracula que illic fiunt.li.ij.c.xix.AB.

Migadia.

Conuerſio migadorum ad chꝛiſtum. lib. ij.capitu. xxj.

Mileſius.

Paſſio ſancti mileſij ſub rege perſarum. lib.iij.ca.xxj.

Milles.

Quomodo milites zelabant ad fidem.li. viij.c.xiij.C.

Micheas.

Tranſlatio corporis ſancti michee ꝓphete.lib. ix.c.xlix.

Moyſes.

De ſancto moyſe abbate.libro.viij. capitulo primo.F.

Mulier emorroyſſa.

Ymago quam fecit mulier emorroiſſa in honorẽ chꝛiſti et quomodo iulianus eaz deſtruxit.li.vj.c.xlj.

Monachus.

Commendatio vite monaſtice que olim fuit apud egyptios.lib.j.c.xj.A.
Alij dicunt helyam alij ioannem baptiſtam fuiſſe conuerſationis monaſtice.libro.j.ca.xj.BC.
Quomodo gloria monachorum eſt eſſe in heremo.lib.j.c.xj.E.
Conuerſatio plurimorum monachorum in heremo.lib. viij.c.j.

Nepotianus.

Q̃uo nepotianus tyrannus inuaſit imperium. li.iiij.c.xxxvij.

Neſtorius.

Neſtorius ordinatur eps conſtantinopolitanus.li. xij.c.iiij. A.
Neſtoriana hereſis contra dei genitricẽ oritur.li.xij.c. iiij.C.
Prodigium quod contigit in eccleſia cõſtantinopolitana deſignãs neſtorij eiectionem.li.xij.c.iiij. D
Depoſitio neſtorij per concilium epheſi. lib.xij.capi. v.

Nilamon.

Quomodo beatus nilamon epiſcopatuz refugiens mortuus eſt li.x.c. xiiij.D.

Nilus.

Quod conſtantius menſurã nili nõ amplius in tẽplo ſerapis ſed in eccl'ijs portari iuſſit. li.ij.c.xviij. R.
De augmento nili et ceſſatione pollutionum paganorum que propter nilum fiebant.li.ix.c. xij.

Nouacianus.

Leges contra nouacianos a ꝯſtãtino edite.lib.iij.ca.xj.
Nouacianorum hereſis oritur.libro octauo.capitu.ix.

Quomodo theodoſiꝰ nouatianos in vrbibus dimittebat pꝛopter conſubſtantialitatis fidem.lib.ix.capitu.xxxvj.B.
Quomō nouatiani a roma expulſi ſunt. lib.xj.capitu.x.
Quod nouatianꝰ paulꝰ inter flāmas reſtitit incendio.lib.xij.capitu.x.A.
Quod paulus nouatianoꝛuꝫ epſmoriēs aliū ſibi ſucceſoꝛē elegit.li.xij.ca.xiiij.B.

Onager.

Calūnia cuiuſdā onagri quā facere voluit quibuſdā ſanctis epiſcopis legatis a conſtante intrudēdo mulieres in coꝛuꝫ hoſpitio.lib.iiij.capitu.xxv.B.

Oꝛigenes.

Quomodo epiphanius cipꝛi ꝛ theophilus alexandrinus impudēter damnauerunt libꝛos oꝛigenis.lib.x.capitu.x.
Quale reſpōſum dedit beatꝰ theothimꝰ epyphanio ſup dānatiōe libꝛoꝛuꝫ oꝛigenis.lib.x.capitu.xj.

Oſyus.

Quomopo oſyus coꝛdube et aliȷ̈ plures oꝛnabant eccleſiam dei.lib.j.capitu.x.A.
Quomodo miſſus eſt a conſtantino vt eccleſiā ſedaret ſuper facto arrij.li.j.c.xxj.
Quomodo fuit euocatus ad conciliū ſyrinium.lib.v.capitu.vj.
Quomodo oſyus ſubſcripſit violentatꝰ concilio ſyꝛinio.lib.v.capitu.ix.
Laus oſij coꝛdube ꝛ exilium eius pꝛo fide.lib.v.capitu.xvj.B.

Paſuncius.

Quomodo paſuncius habens oculū eruͭtum pꝛo chꝛiſto oꝛnabat eccleſiam. lib.j. capitu.x.A.ꝛ.lib.ij.capitu.j.B.
Quomodo ipſe vir nuptiarum inexptus pꝛohibuit tamen ſeparationē vxoꝛū in cōſecratione epiſcopoꝛū et pꝛeſbyteroꝛum. lib.ij.capitu.x.A.
Quomodo palladius quidam erat velociſſimus curſoꝛ.lib.xj.capitu.xv.E.

Pambo.

Geſta ſancti pambo monachi libꝛo.viij. capitu.j.D.

Paſcha.

Quomō grauiter ferebat conſtātinꝰ diuiſionem chꝛiſtianoꝛū de paſcha celebrādo.lib.j.capitu.xxj.A.
Oꝛdinatio in concilio niceno de celebꝛatione paſche confoꝛmiter ad romanos. lib.ij.cap.xij.C.
Mutatio celebꝛitatis paſche p̄ nouatianos.lib.viij.capitu.ix.
Quomodo ſabbatius nouatianus iudaiſabat paſcha celebꝛando iudeoꝛum moꝛe.lib.ix.capitu.xxxvij.
Diuerſitas celebꝛandi paſcha apud diuerſas eccleſias.lib.ix.cap.xxxviij.
Quomodo montani diuerſimode celebꝛant paſcha.lib.ix.capitu.xxxix.

Paulus.

Geſta ſancti pauli ſimplicis.li.j.ca.xj.F.
Pauli neoceſarie epi geſta.lib.ij.ca.j.B.
Quomodo paulus conſtantinopolitanꝰ iuſſu conſtantij in exilium theſſalonice deductus eſt.libꝛ.iij.cap.xviij.A.
De moꝛte eiꝰ ꝛ martyꝛio.lib.iiij.c.xxj.B.
Pauli nouaciani miraculū in extinctiōe ignis.lib.xij.capitulo.x.A.
Leges cōtra paulianiſtas.li.iij.c.xj.
Pauli libienſis geſta.li.viij.ca.j.Y.
Pauli cōſtantinopolitani funus cōſtantinopolim delatū eſt.lib.ix.ca.xvij.

Perſa.

Quō chꝛiſtianū nomē apud perſas dilatatum eſt.lib.iij.ca.j.B.

Perſecutio.

Sub ſapoꝛe rege perſarum ſeuit perſecutio in chꝛiſtianos.lib.iij.capi.ij.
Perſecutio ſub iuliano imperatoꝛe.li.vj. capi.xj.xij.xiij..xiiij.xv.xvj.et.xvij.
Perſecutio ſub ſigerde perſarum rege.libꝛo.x.ca.xxxj.xxxij.ꝛ.xxxiij.
Perſecutio chꝛiſtianoꝛuꝫ ſub rege perſarum barabanis.li.xj.ca.xv.

Petrus.

Quomodo petrus exilij beati athanaſij particeps in Alexandrina ſede ſucceſſit: et pulſus romam abijt.libꝛo ſeptimo capitulo.xxxvij.
De reditu petri in alexandriam. libꝛo octauo.capitu.xiiij.

Pyamon.

Geſta ſancti pyamonis monachi.li.viij. capitulo.j.Q.

Pioꝛ.

Geſta ſancti pioꝛ monachi.libꝛ. octauo. capitulo.j.B.Item.AC.

Paconius.

De ſancto pachonio monacho.libꝛ. viij. capitulo.j.Z.

Placella.
De ſanctis morib⁹ et monitionibus placelle imperatricis.lib.ix.cap.xxxi.
Quomodo impediuit ne eunomius hereticus cum viro ſuo theodoſio verbum haberet.lib.ix.cap.xi.
De ymagine placelle quam anthiocheni per vrbem traxerunt.libro.ix.capitulo xxxij.A.
Porphirius.
Quomodo porphirius fuit maxim⁹ philoſophorum detractator.lib.vij.ca.ij.B.
Quomodo a fide chriſti apoſtatauit.lib. ſeptimo.capitulo.ij.E.
Princeps.
Quomodo principes viros literatos honorabant antiquitus.libro primo.capitu.j.B.
Quã malũ ſit principes malos prope ſe habere ſeductores patet in conſtantiom fide ſeducto.lib. quarto.capitulo primo.
Quãti periculi ſit regib⁹ in bellicis actibus que ſunt rationis a ſuis aduerſarijs reſpuere patet in Juliano imperatore. lib.vj.capitulo.xlvj.
Quomodo principes fidei rebelles multis bellis quaſſantur patet in valente.libro.ix.cap.xxi.C.D.
Priuilegium.
Quomodo conſtantius ordinauit ꝙ de iuriſdictionibus ciuilibus appellaret q̃ vellet ad iudicium epiſcoporum.libro.j. capitulo.ix.O.
Conceſſit etiam omnes in eccleſijs manumiſſos ſub teſtimonio ſacerdotum romana ciuilitate frui.libro primo.capitulo.ix.P.
Procopius.
Quomodo procopius inuaſit tyrannidẽ ⁊ de eius ſuffocatione.lib.vij.cap.xv.
Protogenes.
Geſta ſanctorũ protogenis ⁊ helydori. lib.viij.capitulo primo.A.H.
Proclus.
Quare proclus non fuit poſt neſtorium in epiſcopum conſtãtinopolitanũ ſublimatus.lib.xij.cap.viij.A.
Quomodo poſt maximinum in epiſcopum eſt ordinatus.lib.xij.cap.x.B.
De moribus procli.libro.xij.cap.xj.
Quomodo reduci fecit corp⁹ ſancti Joãnis chriſoſtomi conſtantinopolim.libro. xij.cap.xiiij.A.
Quomodo proclus quendam prefectum ceſarienſis ciuitatis fecit epiſcopum.libro.lxij.capitu.xvj.
Pſalmus.
Quomodo apud anthiochiam primo in uẽtum eſt in duas partes decãtare pſalmos.lib.vj.cap.xxij.B.
Publia.
Publia mulier nominatiſſima contumelias ⁊ alapas recepit a iuliano.libro.vj. capitulo.xxxvj.B.
Puſicius.
Paſſio ſancti puſicij magiſtri artificum regis perſarum ⁊ eius magnanimitas ⁊ etiam filie eius virginis.lib.iij.ca.ij.D.
Quadrageſima.
Exemplum ſpiridonis quomodo cibi in quadrageſima prohibiti poſſunt in neceſſitate comedi.lib.j.cap.x.E.
Reſtitutio.
Exemplum ſpiridonis quomodo eos q̃ aliorum bona recipiunt bona fugiunt.libro.j.capitulo.x.C.
Exemplum de eo qui curatus eſt a beato ammonio per reſtitutionem furti.lib. primo.capitulo.xj.J.
Romana ſedes.
Quomodo tẽpore conſtantij regula erat eccleſiaſtica ꝙ ſine auctoritate romani pontificis nõ poterat conuocari vniuerſale concilium.lib.iiij.capitulo.ix.C.
Quõ romana ſedes tũc tẽporis erat omnibus oriẽtalib⁹ eccleſijs ſuperior patet per executionẽ.lib.iiij.cap.xv.B.C.
Quõ põtifices oriẽtis arriani ſcripſerũt iulio romano põtifici cõfitẽtes romanã ſedẽ oib⁹ eſſe ſuperiorẽ:poſtea tñ ex malitia cõtradicere volẽtes.lib.iiij.ca.xvj.
Quomodo iulius romanus põtifex irritauit omnia facta in cõcilio tiri vbi oſtẽditur ſuperioritas romane ſedis.lib.iiij. capi.xix.B.
Decretum ꝙ poſt romanam eccleſiã prima dignitate eſt cõſtãtinopolis eccleſia lib.ix.cap.xiij.
Romanus.
Quomodo romanus quidã iuuenis miles doluit quia martir eſſe non potuit. libro.vj.cap.xxx.B.

Sabacius.
Quomodo ſabacius celebrando paſcha iudaizabat libro nono capitulo.xxxvij.
Quō diuiſit eccleſiā nouacianorum lib. xj.capitu.v.
Sabinus.
Sabinus eccleſie tracen̄. epiſcopus detraxit concilio niceno lib.ij.capitulo.viij.
Sacra ſcriptura.
Exemplum pulcherrimū ſcti ſpiridonis contra illos qui dedignant vti rethorica ſacre ſcripture lib.j.capi.x.D.
Sarraceni.
Quomodo ſarraceni angelorum medio miraculoſe victi ſunt libro.vndecimo capitulo.xv.D.
Sayn.
De his que paſſus eſt ſayn domin⁹mille ſeruorum ſub diſgerde rege perſarū lib. x.capitulo.xxxij.
Sapor.
Sapor rex perſarū perſequitur chriſtianos libro.iiij.capitu.ij.
Sepulchrum.
Quomodo cōſtantinus purgari fecit dominicum ſepulchrum a ſordibus ydolorum libro.ij.capi.xvj.B.
Serapion.
Geſta ſerapionis abbatis.libro.viij. capitulo.j.M.
Serapis.
Quod nili mēſura nō plus ſerapidi offerebatur.lib.ij.cap.xviij.R.
Quod templum mitrium et ſerapis deſtructū eſt libro nono capitulo. xxxvij.A.
Quō in eodem tēplo ſerapis ante deſtructionē decātatū ē alleluya li.ix. c.xxvij.b
De fabula ſerapis.lib.ix. capi.xxviij.B.
Quō in templo ſerapis inuēte ſunt litere crucis.lib.ix.capi.xxix.
Sibila.
Quare voluit deus ſibilas apud gentiles prophetare.lib.j.ca.ij.
Sigerdis.
Occaſio pſecutiōis in chriſtianos facta per ſigerdem regem perſarū.li.x. ca.xxx.
Quō ſigerdis quaſi fuit conuerſus ad fidem.li.xj.cap.viij.
Siluanus.
Geſta ſcti ſiluani troiani epī.li.xij.c.viij.
Quō ſiluan⁹ tyrān⁹ occiſus eſt.li.v.c.x.b.
Symeon.
Accuſatio ſymeonis epī ſelentie apud regez perſarū.li.iij.c.ij.A.
Paſſio ipſius ſymeonis cum alijs cētum li.iij.capi.ij.C.
Siſinnius.
Quō poſt atticum conſtantinopolitanū cum diuiſione cleri et populi electus eſt ſiſinnius.lib.xij.c.iij.
Sophia.
Quō cōſtantius edificauit eccleſiā ſancte ſophie.li.iiij.ca.xviij.C.
Dedicatio ſctē ſophie.li.v.ca.xxxix.B.
Spiridon.
Geſta ſancti ſpiridonis abbatis.li.j.c.x.
Spiritusſanctus.
Quō ſpūſſctūs p fidē cuiuſdā ſimplicis ſenioris quēdam maximum dyaleticum conuertit ad fidem.li.ij.capi.iij.B.
Quō in virtute eius alexander fecit alterū obmuteſcere.li.ij.c.iiij.
Stephanus.
Quō ſtephani anthiocheni arriani cognita eſt iniquitas ⁊ ꝓpter hoc duct⁹ eſt in exilium.li.iiij.ca.xxv.B.
Geſta ſtephani monachi.li.viij.ca.A.B.
Superſtitio.
Quō per ſuperſtitiones licini⁹ ſeductus eſt.li.j.capi.viij.B.
Quō diuinationibus tēpore cōſtātini nō erat locus.li.j.capi.ix.E.
De malis hominibus per ſuperſtitionē deificatis.li.vij ca.ij.F.
Quō valens p ſuperſtitioſam demonis interrogationē et rñſionem multos occidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Tabua.
Paſſio mirabilis btē tabue virginis⁊ ancille ei⁹⁊ aliarū multarum.li.iiij.ca.ij.F.
Themeſtius.
Quō per themeſtiū libelluz valēs aliquo modo mitigatus eſt.lib.viij.capi.xij.
Theodoricus.
Mors theodorici arrianoꝝ epī.li.xj.c.vj.
Theodorus.
Geſta ſancti theodori epī ⁊ magni eccleſie doctoris.li.x.c.xxiiij.
Theodoſius magnus.
Quō theodoſi⁹cōtra barbaros miſſus victoriā maximā obtinuit.li.ix.cap. iiij. A.
Quō apud theſſalonicam baptiſatus eſt

et ab infirmitate ſua curatus.libro.ix.ca
pitu.vi.
Profeſſio eius de fide conſtantinopolim
miſſa.li.ix.capit.vij.
Quō ab eccleſiis conſtantinopolis arria
nos expulit.li.ix.ca.x.
Quomodo eb vxore impeditus eſt ne cū
eunomio heretico verbum haberet.libr.
ix.capi.ix.
Quō communicauit concilium conſtan=
tinopolitanum.li.ix.capi.xij.A.
Quō ex viſione ſomnij cognouit magnū
melecium.li.ix.ca.xij.B.
Quō deſignauit archadium imperatorē
li.vi.capi.viij.
Quō ad vnionē eccleſie faciendā precele
git veterum doctorū expoſitiones ꝙ di=
ſputationes.li.ix.c.vij.
Quō theodoſius ſcripſit valētiniano iſta
bella procedere quia rebellis eſſet fidei.
li.ix.capi.xxi.C.
Quō maximum tyrannum vicit.li.ix.ca=
pi.xxiij.A.C.
Quō ſymacho pepercit theodoſius.li.ix.
ca.xxiij.D.
Quō piſtrinum rome deſtrui iuſſit.li.ix.
capi.xxiiij.A.
Qō ſcandalum mulierum adulterarum
lege prohibuit.li.ix.c.xxiiij.B.
Quō ſuadente amphilocio arrianorum
conciliabula prohibuit.libro.ix.cap.xxv.
Quomodo fecit ſubuertere tēpla in ale=
xandria.li.ix.c.xxvij.⁊.xxviij.
De mirabili obediētiā theodoſij ad am
broſium ⁊ eius patiētia ⁊ occaſio omniū
iſtorum.li.ix.capi.xxx.
Quō placatus eſt anthiochenis.li.ix.ca=
pi.xxxij.
Quomodo omnia templa paganorum ⁊
feſtiuitates deſtruxit. libro nono capitu.
xxxiij.
Quō miſit eunomium in exilium.li.ix.ca
pi.xxxvi.A.
Quō deſignauit honorium imperatorē.
li.ix.capi.xlv.B.
Quomodo miſit ad ioannem anachori=
tam vt ſciret de euentu belli ⁊ de appari
tionibus ſibi factis et de victoria belli.li
bro.ix.capi.xlv.
Mors felicis imperatoris magni theodo=
ſij.li.ix.capi.l.

Theodoſius iunior.

Quō theodoſi⁹ iunior fecit reliquias ma
gni ioannis conſtantinopolim deferri.li.
x.capi.xxvi.
Quomodo vinculum excommunicatio=
nis quo quis euz ligauerat anteꝙ come
deret voluit ammoueri.libro decimo ca=
pi.xxvij.B.
Quō deus pugnauit ꝓ illo cōtra ſcitarū
exercitum.li.x.ca.xxvij.C.
Miracula ꝓ eo facta pugnando contra
perſas.li.x.ca.xxviij.A.
De imperio theodoſij iunioris.libro.xi.
capitulo.i.
De vita laude et optimis moribus eius
li.xi.capi.xvij.Item.li.i.c.i.C.Item.li.x.
capi.xxviij.A.
Reuerētia et gratiarū actiones quas ha
buit ad deum pro audita victoria.li.vn=
decimo.ca.xviij.C.
Quō valentinianum conſobrinū ſuū ce
ſarem fecit.li.xij.capi.i.
Quō barbari inuadentes imperium per
eius orationem diuinitus ſunt conſum=
pti.li.xij.capi.xij.
De nuptijs filie eius cū cōſobrino ſuo va
lentiniano iuniore.li.xij.c.xiij.

Theophilus.

Quō theophilus alexandrie ſuſcepit epi
ſcopatum.li.ix.ca.xxij.
Quō templum mitrium ⁊ ſerapis deſtru
xit.li.ix.cap.xxvij.
Quō paganorum fraudes in ydolis ma=
nifeſte oſtendit.li.ix.c.xxvij.
Quō fuit aduerſarius ioannis criſoſto=
ſtomi.li.x.capi.iij.B.
Quō damnauit male libros origenis.li.
x.capi.x.
Quō iniuſte ioannem damnauit.libro.x.
capi.xiij.
Quō legebat libros origenis quos dam
nauerat.li.x.capi.xiiij.B.
Mors theophili per paſſionem letargi=
cam.li.xi.capi.vij.

Theonas.

Sancti theone abbatis geſta.libro.viij.
capitu.i.K.

Theotimus.

Geſta ſancti theotimi epiſcopi ſcitarum
lib.ix.capi.xlvij.
Quomodo ſolerter reſpōdit epiphanio

ſuper iniuſta damnatione librorum ori-
genis.libro.x.capi.xi.

Tyrannus.

Tyrannidem occupant magnentius bri
tannio et nepotianus.lib.iiij.cap.xxxvij.
Tyrannus ſiluanus occiditur. libro. v.
capitulo.x.B.
Gallus tyrannus interimitur.libro.v.ca
pitulo.xi.B.
Procopius tyrannidez inuaſit. libro.vij.
capitulo.xv.
Maximus tyrannidem inuaſit. libro. ix.
capitulo.xx.B.
Eugenius grammaticus tyrānidem in-
uaſit.lib.ix.capi.xlv.A.
Gainas tyrannus cōſtantinopoli aduer
ſatur.lib.x.capitu.vi.
Johannes inuadit tyrannidem.libro.xi.
capi.xviij.A.

Terremotus

Terremotus in anthiochia durans per
annum.lib.iiij.capi.x.C.

Trinitas.

Quomodo nomē conſubſtantialitatis in
trinitate inuentum eſt.lib.ij.capi. vij.G.
Quomodo arrius blaſpemus trinitatis
mortuus eſt.lib.iij.ca.x.D.
Quomodo beatus meletius articulū de
trinitate per digitos ſuos oſtēdebat. li.
v.ca.xlvij.ꝛ.xlviij.
Conciliū in quo de diuinitate ſpiritus
ſancti actum eſt.lib.vi.ca.xx.
Somnium beati anthonij qd̄ erat preſa
gium hereſum circa materiā de trinita-
te.lib.vij.capitu.v.B.
Quō blaſphemantes trinitatem arria-
nos ſolerter multū expellere fecit amphi
lochius.lib.ix.capi.xxv.

Ualens imperator

Creatio valentis fratris valentiniani in
imperatorē.li.vij.ca.vij.
Quō valēs cepit arrianis fauere ꝛ ortho
doxos in exilium mittere.lib.vij.capitu.
duodecimo.B.
Quō ab eudoxio heretico baptiſma ar-
rianū ſuſcepit.lib.vij.ca.xiij.
Quō ſanctorum epiſcoporum quoſdā in
exilium miſit quoſdam ſubmerſit. libro.
vij.capi.xiiij.
Quō iuſſit oēs catholicos a conſtantino
poli expelli.li.vij.ca.xx.
Quod deſtrui fecit muros calcedonēſ.
vrbis.lib.vij.capi.xxi.
Quod terremotibus maximis nō̄ eſt ter
ritus qn̄ exilio deportaret ep̄os catholi
cos.lib.vij.ca.xxij.
Quomodo impediuit ſynodum tharſi.
libro.vij.ca.xxviij.
Quō catholicos miſſos ad iuſtitiam ſi-
bi petendā de iniurijs fecit ſubmergere.
lib.vij.ca.xxx.
Quod arrianum epiſcopum iuſſit ordi-
nari conſtantinopoli alios in exiliū mit-
ti.lib.vij.ca.xxix.
Quō voluit ſubuertere vrbem ceſarienſ ꝛ
multos orthodoxos necabat in flumine
libro.vij.ca.xxxi.
Quomodo multos ſanctos in exiliū mi-
ſit.lib.vij.ca.xxxiij.
Quomodo interrogatiōe demonis mul-
tos quos pſt oſe credebat regnaturos oc
cidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Quod magnū baſilium non miſit in exi-
lium.li.vij.cap.xxxvi.A.
Perſecutio valentis in alexādria. libro.
vij.capitulo.xl.
Quod ab eccleſijs expulit catholicos.li-
bro.viij.capi.iij.A.
Perſecutio grandis valentis cōtra chri-
ſtianos.lib.viij.capi.vij.
Quomodo mitigatus eſt per libellū the
miſtij.li.viij.c.xij.
Quod gothi eo mediante arriani facti
ſunt li.viij.ca.xiij.A C.
Mors inhoneſta valentis.li.viij. ca. xv.
Quod vxor valentis valente mortuo go-
this reſtitit.li.ix.c.i.

Ualentinianus maior.

Ualētinianus ſacerdotē ydolorū percu-
tiēs p aque aſperſioneꝗ a iuliano in exi-
liū miſſus eſt.lib.vi.ca.xxxv.
Creatio valentiniani in imperatorem.
lib.vij.c.vij.
Quomodo ep̄i valentiniano obtulerunt
electionē epiſcopi mediolani ſed renuit
li.vij.ca.viij.A.
De gratijs quas egit deo p electiōe bea
tiſſimi ambroſij.libro.vij.ca.viij.B.
Quomodo precepit celebrare cōciliū ylli
ricum.li.vij.c.viij.D.
Quō certis eccleſijs mādauit que facta
ſunt in illo cōcilio.li.vij.capi.ix.